

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
XXXIII

TACHE PAPAHAĞI

**GRAIUL ȘI FOLKLORUL
MĂRAMUREȘULUI**

CULTURA NAȚIONALĂ
1935

www.dacoromanica.ro

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
XXXIII

TACHE PAPAHAĞI

GRAIUL ȘI FOLKLORUL MARAMUREȘULUI

*PREFAȚĂ. INTRODUCERE. TEXTE. MUZICĂ POPULARĂ.
APENDICE. TOPONIMIE. ONOMASTICĂ. GLOSAR.
HARTĂ. XXII PLANȘE.*

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI

1925

Lucrarea de față a fost admisă ca teză de doctorat pe baza referatului D-lor Ovid Densusianu și I. Bianu. Din comisiunea examinatoare au făcut parte D-nii profesori referenți și D-nii D. Evolceanu, R. Ortiz și Ch. Drouhet, decanul Facultății

20 mai 1925

PROFESORULUI MEU,

D. OVID DENSUSIANU

P R E F A Ț Ă

Convins de însemnătatea cercetărilor etno-lingvistice făcute la fața locului și întru cât speculațiunile științifice de biblioteci s'ar simți cu timpul anemiate în urmărirea mai departe a diferitelor probleme, am crezut ca fiind imperioasă îndrumarea studiilor în însuși domeniul viei realități dialectologice, prezentând astfel, dacă nu și o interpretare satisfăcătoare, cel puțin materialul brut care constituie baza acelor speculațiuni. Ceva mai mult: urgența cerută de o atare îndrumare rămâne pe deplin justificată, căci fluiditatea graiului viu, ca și a folklorului, e adesea în funcție și de hotărâtoarele momente istorice din viața social-politică a unui popor și devine chiar atât de pronunțată, încât în scurt timp ea poate provoca schimbări radicale în fizionomia etno-lingvistică a aceluia popor. Sub imperiul unor prefaceri adânci ca acelea pe cari le-a adus războiul european e firesc lucru ca anumite producțiuni, bunăoară de folklor muzical, să ia câte odată o astfel de înfățișare, încât cu greu, dacă nu chiar imposibil, am putea desprinde substratul autohton; așa că, cu drept cuvânt putem spune, după Tiersot, că «o simplă alterare adusă tonalității sau mișcării cântecului poate să-i dea o fizionomie așa de nouă încât analiza cea mai subtilă se găsește adesea în imposibilitate de a degaja substanța primitivă». De altfel cele relevate la pag. LIV dovedesc în parte acest adevăr, deși în cazul acesta avem a face cu întâlnirea unui dialect românesc — cel maramureșean — cu supremația limbii literare românești.

Pentru aceste considerațiuni, mi-am îndreptat privirile în spre importantul și izolatul ținut al M a r a m u r e ș u l u i, căutând ca, în limitele posibilității, să dau cât mai mult, mai variat și mai reprezentativ din graiul și folklorul lui. Din tot ce reproduc aci se poate constata cu prisosință relativa bogăție folklorică a acestui județ, precum și interesantul aspect etnic și dialectologic. Ași fi vrut să urmăresc tot așa de aproape și altelaturi ale vieții acestui nordic colț dacoromân pentru ca, din îmbrățișarea totală a entității lui, să pot da la lumină și o cât mai completă iconografie etnografică a acestei țări, fie în sensul, bunăoară, al studiului *Das ländliche Leben Sardiniens im Spiegel der Sprache* al lui Max Leopold Wagner, fie în sensul lucrării *Huculsczyzna* a lui Włodzimierz Szuchiewicz, sau să dau măcar câteva specimene în direcția

minunatei opere *La tombe basque* a lui Louis Colas etc. Însă asemenea cercetări complexe necesită, pe lângă altele, și cheltueli mari, fără de cari cu greu s'ar putea face un început temeinic. Și totuși, atari studii asupra întregului complex al poporului român se impun cu atât mai neîntârziat, cu cât transformările radicale pe cari le aduc cultura și civilizația vin cu pași repezi și siguri.

Sub raportul graiului și al folklorului cred că culegerea de față a reușit să cristalizeze toate trăsăturile fundamentale ale Maramureșului, în deosebi din punct de vedere dialectologic. Poezia populară apare în general bine fixată, dacă la această culegere ar fi să adăugăm și cele făcute de Țiplea, Bud și Bîrlea; pentru celelalte genuri de literatură populară n'am putut culege decât relativ puțin din tot ce posedă acest județ. Cauza principală e lipsa de timp. De altfel merită se fie relevat faptul că tot ce prezintă în această lucrare a fost cules într'un interval de 115 zile împărțit în 6 călătorii după cum urmează:

1920: 23 iulie — 27 august, st. n.;

1921: 2 august — 16 august, st. n.;

1922: 21 decembrie (3 ianuar 1923)—8 ianuar (21 ianuar) 1923;

1923: 30 martie — 14 april, st. n.;

1924: 18 april — 2 mai, st. n.,

1924: 21 decembrie — 2 ianuar 1925,

socotind în acest interval și zilele de sosire și plecare din județ. Ceva mai mult: în toate aceste călătorii, aproape toate satele maramureșene le-am cercetat în diferite și multiple direcții numai pe jos, așa că timpul destinat anume culegerii de material folkloric se reduce simțitor. De aci însă ar fi nejustificat să se concludă că în cercetările făcute s'a pus vre-o grabă: exactitatea a tot ce înfățișez aci ca material cred că n'ar putea suferi nici o confruntare defavorabilă.

Pentru prețioasele înlesniri cu cari am fost întâmpinat în tot cursul cercetărilor mele, mă simt dator să aduc aci viile mele mulțumiri următorilor preoți și protopopi: Ballea S. (Săpânța), Bran E. (Dragomirești), Coman A. (Moisei), Doroș N. (Sat-Șugătag), Dragoș I. (Vad), Hotea M. (Bârsana), Ilnițki V. (Strâmtura), Rednic M. (Crăcești), Salca P. (Giulești), Tartia I. (Săcel), Timiș G. (Borșa); institutorilor: Dunca G. (Ieud), Miclea A. (Șieu), precum și D. Simon D., directorul școlii normale din Sighet.

D. I.-A. Candrea, pentru ajutorul dat la facerea hărții aci anexate, recunoștință; de asemenea D. Ov. Densusianu pentru anumite observațiuni făcute la ultima corectură, precum și D. I. Bianu pentru interesul arătat lucrării de față.

INTRODUCERE

CONSIDERAȚIUNI GENERALE

În nord-vestul Moldovei, pe versantul apusean al Carpaților, se desfășoară între șiruri de munți istorica țară a Maramureșului, cu fața deschisă spre nord.

Maramureșul este o țară eminentamente deluroasă și muntoasă și este închisă din trei părți de niște lanțuri de munți și mai înalți și anume: spre est se ridică munții Cernagora, spre sud munții Rodnei, iar spre sud-vest un lanț de munți mai mici, munții Țibleșului, cari îl despart de țara Oașului și a Lăpușului. Această configurație geografică contribuie la o grea izolare naturală a acestui județ de restul românismului, întru cât munții Cernagora, cari formează graniță și cu Polonia, constituie un zid interpus între el și Bucovina, după cum munții Rodnei îl închid din spre Bistrița - Năsăud, iar ai Țibleșului, dominați de legendarul vârf al Gutâiului, îl barează de restul Ardealului. În această încercuire naturală și puternică, singura parte care îi rămâne geograficește oarecum deschisă este cea nordică, și anume Maramureșul din nordul Tisei care astăzi e sub stăpânirea cehoslovacă.

Maramureșul este străbătut din spre sud și sud-est în spre nord de trei văi principale: valea Vișeuului, a Izei și cea a Marei pe lângă care curge și apa Cosăului și cu care formează confluență în apropierea sudică a satului Berbești. Ele sunt singurele artere de comunicație ale acestui județ și mătcile acestor ape le continuă în spre județele limitrofe: Mara, prin Crăcești, în spre Baia-Mare; Iza, prin Săcel, spre Năsăud; iar Vișeu, prin Cărlibaba, spre Bucovina și spre râul Bistrița, Piatra-Neamț. Întreagă această comunicație cu județele înconjurătoare constă din șosele. Rețeaua de linii ferate în această țară e cu totul redusă: o linie ferată normală — singura — leagă Sighetul cu Borșa prin valea Vișeuului; a doua — linie îngustă — bifurcându-se la sud și în apropiere de Sighet, leagă capitala județului cu Ocna-Șugătag și cu Coștiui (Ronasek). Așa că singura cale ferată care formează legătura dintre Maramureș și restul țării e linia care intră în Cehoslovacia prin Câmpulung și iese în județul Satu-Mare prin punctul Halmei.

Dacă ne-am referi nu numai la considerațiunile strategico-naționale, ci și la cele culturale, sociale și economice, am vedea că izolarea acestei

regiuni de întregul complex al vieții țării românești e pe atât de dăunătoare, pe cât de înfloritoare ar ajunge ea dacă ar comunica direct cu restul țării și anume: prelungindu-se linia ferată Sighet-Borșa prin Cărlibaba spre Piatra-Neamț și legându-se Sighetul de Baia-Mare și de Bistrița, Maramureșul ar îmbrăca pentru totdeauna o adevărată haină de sărbătoare. Varietele bogății naturale ale acestui județ care constă din imense păduri de fag și brad — mai ales în ținuturile lui estice —, din multe și felurite ape minerale etc. și-ar putea găsi o cât de redusă întrebuințare ce i-ar ridica cu mult starea generală; după cum, pe de altă parte, anumite localități ale lui, cum ar fi bunăoară Poienile-Borșei, Repedea etc. ar putea deveni adevărate și frumoase stațiuni climaterice și balneare, fiind încadrate în poziții încântătoare.

Satele. — Cea mai mare parte din satele Maramureșului sunt așezate în lungul celor patru văi mai importante: Vișeu, Iza, Mara, și Cosăul, la distanțe de 2—7 km. între ele; restul, se află situate și ele în lungul unor văi mai mici, cum sunt bunăoară satele de pe valea Rognei, sau de pe cea a Slătioarei etc. Dintre toate însă, singurul sat care, prin poziția lui, are un orizont mai deschis și mai larg este Săpânța, așezat pe un platou care domină valea Tisei și în lungul unui râu tot așa de mare ca și Cosăul: în fața lui — spre est, nord-est —, pe malul drept al Tisei, se vede micul platou unde odinioară exista *Mănăstirea-Peri*; iar în spatele lui se ridică perpendicular înălțimea stâncoasă și acoperită cu păduri de fag, *Piatra-Săpânței*.

În afară de Săpânța care se caracterizează prin orizontul său deschis și care e renumită prin cunoscutul izvor de apă minerală din hotarul ei, astăzi în posesia preotului Simion Ballea, sate cu poziții sau împrejurimi pitorești mai sunt în acest frumos ținut românesc. Pentru a nu ne opri la poziția unor sate ca Budești, Crăcești, Ieud etc., ale căror împrejurimi muntoase ofer privilegii încântătoare, vom schița în câteva cuvinte poziția unor alte sate. Situat ca într'o potcoavă, satul Coștiui e unul dintre cele mai poetice colțuri ale Maramureșului: de jur împrejur se ridică o lină cunună de dealuri, acoperită cu păduri de fagi, casele fiind așezate în formă de amfiteatru; el este în timpul verii un liniștit și recreativ colț climaterico-balnear, aci fiind și băi salinare. Dintre satele cu perspective deschise și plăcute vederii merită să fie amintit sărăcăciosul și micul Sat-Șugătag, care, așezat și el pe un versant care domină valea Marei, are în fața lui — spre sud — mărșul *Gutâi*, de care sunt legate numeroase tradiții și legende, iar în spate înălțimea stâncoasă *Piatra*, care, în tradiții, e alăturată dese ori Gutâiului și în împrejurimile căreia și-a petrecut aproape întreaga viață Tudor Tincu¹ (cf. textul al DXLVI-lea). Dintre colțurile eminamente muntoase, împrejurimile pe cari ni le ofere Borșa sunt dintre cele mai frumoase.

Borșa propriu zisă e satul care se află situat la confluența Țijlei cu

¹ Mort în 27 decembrie, 1924.

apa Vișeuțului. Ca comună însă, ea e formată și din alte câteva grupări răzlețite în apropiere și anume: Poienile-Borșei, Repedeș și Pietroasa — acest cătun din urmă găsindu-se direct la poalele *Pietrosului*. Toate aceste trei cătune, locuite exclusiv de Români și a căror existență e de fapt recentă și datorită unor vitrege împrejurări pentru elementul românesc borșan, ne ofer variate și încântătoare priveliști: Pietroasa și Repedeș, colțuri tainice și pline de farmec îmbinat cu fiorii dulci ai unei frumoase naturi sălbatice; Poienile (cf. planșa XIII, 1) în schimb, ne ofer prin versantul sau mai bine zis prin amfiteatrul lor un redus dar maiestos orizont, format din munți masivi și impunători, cum sunt bunăoară: Podul-Cearcănului, Știolul, Fața-Munților, sau Pietrosul cel bogat în capre-negre și în cocoși sălbatici. Pe lângă aceste considerațiuni, și în afară de faptul că în hotarul Borșei se găsesc și izvoare cu ape minerale, aceste satele prezintă și altitudinea cea mai mare dintre toate satele Maramureșului, și anume 665-750 m.¹

Din punct de vedere al aspectului lor, toate satele maramureșene prezintă un singur tip. În trăsături generale, satul ni se înfățișază cu casele concentrate și prelungit în lungul văieii pe o distanță de 2—4 km. La cele două capete și în dreptul șoselei care trece prin mijlocul lui, stă ridicată, ca și în Țara Oașului, câte o cruce înaltă de 4—7 metri, pe care se vede Isus răstignit. Fiind situate pe cursul apelor sau pe versantul de dealuri străbătute de câte o apă, toate sunt împărțite în două părți bine distincte: cea de sus locuită de *susănari* și cea de jos locuită de *șiosănari*.

Casele, în general, nu au înfățișare săracă. Toate sunt făcute din bârne de lemn, solid încheiate între ele la cele patru *cornuri* ale lor. De fapt, casa e o încheiere din bârne care, pusă pe roate, devine transportabilă. Podeaua ei se găsește la o înălțime de 0,50 până la un metru deasupra pământului. Drept temelii, se văd dedesubtul celor patru colțuri de casă patru grămezi de pietre mai mari așezate în formă de pedestale, fără a fi zidite. Dacă clădirea e așezată pe o pantă, atunci cele două colțuri superioare sunt așezate jos, pe pământ.

De obicei casele sunt formate dintr'un simplu antreu mai încăpător din care dai într'o cameră mai mare numită *sobă*. Toate sunt joase, în interior podeaua de grinzi fiind unsă cu pământ lutos amestecat cu băligar; au ferestre mici, absolut neîndestulătoare pentru o bună și completă aerisire, mai ales că numărul lor e insuficient: numai în doi din cei patru pereți — foarte rar în trei — se găsește câte o singură ferestruică. Pe dinăuntru ele sunt văruite, iar pe dinafară sunt lăsate fără nici un fel de tencuială, pentru ca bârnele să nu putrezească repede. Acoperișul lor e din șindilă.

¹ De altfel, altitudinile tuturor satelor sunt relativ mici. Iată câteva din ele: Sighet, 274 m.; Vad, 284 m.; Săpînța, 284 m.; Iapa, 329 m.; Giulești, 332 m.; Strâmtura, 339 m.; Bârsana, 344 m.; Șieu, 381 m.; Cuhea, 406 m.; Leordina, 408 m.; Ieud, 420 m.; Drașomirești, 428 m.; Sălișteștea, 458 m.; Săcel, 500 m.; Breb, 501 m.; Moisei, 581 m.; Borșa 665 m.

În *sobă* se găsesc: un pat așezat într'un colț, făcut din scânduri și umplut cu paie sau fân în care se culcă cel puțin două persoane; *laițele* — bănci de scânduri aranjate în lungul pereților și cari servesc și drept paturi de dormit; *cuptoriul* (cf. planșa XII, 1) situat într'un alt colț al camerei, de obicei lângă ușa, deasupra căruia în timpul iernii dorm copiii sau bătrânii etc.; *rudetele* — prăjine subțiri și atârinate la cele două capete de grinzile tavanului pe lângă pereți și pe cari se pun toate țeșaturile casei (covoare, *lipidee* etc.); iar pe pereți vezi — ca și în alte regiuni transcarpatine — sumedenie de farfurii. — În antreu, în timpul verii de obicei se găsește *k'ïara* sau *t'ïara* (războiul) cu accesorii sale, iar în timpul iernii, la casele mai sărăcăcioase, dorm vitele de casă — o vacă, un vițel etc., — ceea ce, firește, nu poate fi decât în paguba sănătății pe care Maramureșeanul o respiră în timpul verii din plin la câmp afară, sub cerul liber.

Fiecare casă dispune de o bucată de pământ mai mare sau mai mică, îngrădită și în mijlocul căreia se găsește. În imediata ei apropiere e șura și câte o clăie de fân pentru vite. La case mai vechi, intrarea în curte se face printr'o poartă mare, lângă care e alăturată una mai mică; amândouă însă se caracterizează din punct de vedere al esteticei etnografice prin frumoase și interesante deseneuri făcute în bârnelor de lemn — astăzi din ce în ce mai rare.

Ceea ce caracterizează un sat maramureșean sub raportul aspectului etnografic este *biserica*. Spre deosebire de cele cari s'au construit de câteva decenii încoace (cf. planșa XVII, 1), biserica-tip a Maramureșului e o clădire relativ mică și făcută numai din lemn: bazele ei sunt formate din bârnelor late variind între 40—70 cm. și groase până la 15 cm. În mijlocul unor sate cu înfățișare blândă și modestă, biserica maramureșeană ne prezintă o vedere pe cât de interesantă, pe atât de simpatică și originală: părând a avea două acoperișuri suprapuse (cf. planșa XIX, 1 și 2) și foarte rezezi, ele atrag atenția nu numai prin aspectul lor arhitectonic, a cărui caracteristică principală este turnul înalt și subțire — ceea ce ne duce la stilul gotic —, ci și prin felul în care sunt construite¹ (cf., bunăoară, planșa XVIII, 2).

Starea economică și socială a Maramureșului. — Față de populațiunea relativ numeroasă² a Maramureșului, concentrată în cea mai mare parte pe cursul apelor, hotarul de care dispune fiecare sat e pentru multe din ele neîndestulător. Sunt puține satele cari posedă un teritoriu mai întins și care să-și satisfacă nevoile lor obștești. Printre acestea, în primul rând trebuie relevată comuna Borșa care

¹ Acest stil de biserici apare și în alte regiuni românești, cum ar fi, bunăoară, regiunea Crișurilor, Țara Moșilor (mai ales bisericiuța de lemn din partea superioară a satului Iarba-rea) etc.

² O statistică exactă nu există. Calculată cu aproximație, se ridică la cifra de 150.000 locuitori (cf. *Calendarul asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș pe anul comun 1921*, pag. 57).

e și cea mai mare din întregul județ. Borșa dispune de un vast teritoriu muntos, bogat în întinse păduri mai ales de brad, în pășuni de vară pentru turme de oi ca și pentru cirezi de boi etc. După ea urmează alte comune importante, ca Săpânța, Vișul-de-sus, Ieud, Budești, Bârsana, Giulești, Strâmtura, Moisei etc. Toate aceste sate își pot procura măcar strictul necesar — exceptând produsele agricole cari nu se fac în această țară — de pe propriile lor hotare. Sunt însă numeroase și satele al căror teritoriu nu numai că este cu totul redus, ci e în același timp și sărac. Astfel, sate ca Cuhea, Șieu întru câțva, Hoteni, Sârghi, Hărnicesti, Cornești, Feresti etc., sunt nevoite să-și procure bunăoară lemnul necesar construcției ca și focului de pe teritoriul altor comune.

În general, economia satelor constă din: oi, vite mari, pomărit, fânețe și produse textile — ceea ce, pentru o casă muncitoare și bine organizată, i-ar îndestula, uneori chiar cu prisosință, nevoile. Realitatea însă nu e tocmai așa. Un călător care ar trece mai întâi prin locurile de pășune ale satului, când ar vedea vitele mici, în special cirezile de vite mari păscând, evident că și-ar forma convingerea că satul respectiv trebuie să fie relativ fără lipsuri. De fapt — și mai cu seamă acum, în urma prefacerilor adânci ale războiului european — satele sunt în trăsături generale sărace.

Una din cauzele cari contribuie la această sărăcie trebuie căutată în obiceiul — astăzi oarecum înrădăcinat — al Maramureșeanului de a fi adesea în stare să cheltuească și ultimul ban pe *horincă* sau *palincă*, afară de care el nu bea alte spirtoase. Tocmai acest obicei a contribuit ca, sub raportul economic, să fie oarecum mijlocul de îmbogățire al *Židzilor*, cari împănază toate satele maramureșene.

Într'adevăr, întreaga mișcare economică a satelor: prăvălii, măcelării, croitorie, ferestrele pentru cherestea, lemnărie, manipularea oricăror produse etc. e acaparată de populația evrească. Toate cârciumile autorizate și clandestine din sate¹, ca și din Sighet, își exercită cu ferocitate distrugerea vieții și economiei naționale a Maramureșului, atacând astfel marea ca și mica proprietate a locuitorilor băștinași (cf. textul DLXVI). Datorită acestora, ca și feluritelor «gheșefturi» pentru cari sunt dedați, în multe sate, aproape întregul produs al muncii țaranului *pk'ică în mina Židului*. Fără să-l vezi muncind la *cosalău* bunăoară, ori la arat, la semănat sau la seceriș, totuși la el găsești pâine de grâu; iar dacă în timpul verii de pildă vezi cărduri de rațe, dar mai ales de găște înălbind livezile la păscut, poți fi de la început sigur de existența elementului evreesc în satul respectiv. Deși sunt numeroase și casele evreești din sate cari trăesc într'o mizerie și mai neagră decât Românii, totuși stingherirea devalorizatorie adusă economiei țărănești devine adesea îngrijorătoare. Pentru a nu ne opri la cazuri măhnitoare cari dăinuiesc pe valea Vișului de exemplu chiar atunci când sunt în joc interese urgente de biserici etc., voi releva unul singur și dintre cele mai obișnuite.

¹ În Borșa propriu zisă numărul cârciumilor atinge cifra de 44, iar în Sighet sunt peste 150.

Evreii din Ieud, bunăoară, formează o asociație pentru acapararea cât mai ieftină a tuturor produselor sau vitelor destinate vânzării. Agenții lor se adresează țăranilor spre a li le vinde chiar la fața locului, în sat. În caz că prețul oferit nu-i convine, țăranul își duce marfa la târgul din Sighet. Asociația din Ieud pânđește hotărîrea țăranului și, înainte ca el să ajungă la Sighet, asociația evreească de aci e din vreme anunțată în așa fel, în cât, spre marea și revoltătoarea lui surprindere, țăranul își vede marfa sa ocolită de cumpărători — cari sunt numai evrei — oferindu-i-se un preț mai mic decât cel oferit de agenții sau samsarii din Ieud. În modul acesta, țăranul se întoarce cu marfa înapoi, acasă, fiind astfel adesea constrâns să se învoească la preț cu asociațiile locale evrești¹.

Sub raportul social, Maramureșenii se împart în două categorii distincte: țăranul de jos și nemeșul. Această distincție însă nu e de natură economică, ci morală, de noblețe familiară: sunt familii de rând cu averi, aceasta însă nu le dă și dreptul de a fi nemeșe, nobile. În privința aceasta, istoria trecutului maramureșean ne arată că mai toate satele au avut familii care au fost onorate cu diferite titluri de noblețe din partea conducătorilor fostului imperiu austro-ungar, multe din ele păstrând până în ziua de astăzi asemenea titluri constând din hrisoave-pergamente. Din numeroasele nume de familii nobilitare, înregistrate de Ion Mihályi în lucrarea sa² extragem câteva și anume: *Balc* din Ieud, *Bud* și *Buda*, *Duma*, *Gorzo* sau *Gorzu*, *Sas*, *Stan*, *Vlad* etc. Numele lor există și astăzi în satele maramureșene³, toate considerându-se nemeșe. Această diferențiere socială din trecut s'a perindat până în zilele noastre: deși cu nuanțe mai știrbite, totuși ea se menține în așa grad încât rar se constată legături de sânge între aceste două clase, chiar dacă nemeșul ar fi sărac lipit pământului — și cazuri de felul acesta nu sunt izolate — căci ele nu sunt în funcție de avere, și un nemeș tot nemeș rămâne, chiar dacă lucrează cu ziua la unul parvenit sau că e *șeleri*. Familia *Stan* din Săpânța — pentru a da un singur exemplu — astăzi e cu totul scăpătată; totuși nu și-a permis să se încuscrească decât tot cu o familie de nemeși, și anume cu Pop.

Cu toată această deosebire, nimic din ce ar putea exterioriza caracterul vre-unei clase de *clăcași* sau de *iobagi* față de *ciocoi* nu se poate constata în relațiunile zilnice ale țăranilor maramureșeni. Pretutindeni vezi aceeași comunicativitate democratică între ei, fără ca totuși să se încalce distincțiunea morală de care trebuie să se bucure fiecare. O singură clasă apare în ochii Maramureșeanului ca fiind oarecum streină de sufletul și mentalitatea lui: *domnari* sau *domn'ii*: textul al DLVIII-lea

¹ Nu intră în cadrul acestei lucrări relevarea cauzelor social-economice a acestei stări de lucruri. Subliniez numai faptul că această încătușare economică a devenit atât de acută, încât Maramureșul poate fi socotit ca o reală pepinieră evreească din acest punct de vedere.

² *Diplome maramureșene din secolul al XIV-lea și al XV-lea*, 1900.

³ Pentru *Balcu* și *Gorzu*, cf. textul DVIII, iar pentru *Stan*, cf. pag. 42 etc.

evidențiază acest separatism social care, de altfel, reiese întru câțva și din versul

Mn'ie 'm plăce omen'ia
Ca la domn'î cîntălăria (66^b).

Această diferențiere de clasă — în afară de unele caracteristici ale ei cari sunt inerente oriunde și oricând în împrejurări identice — aparține, ca origine, trecutului: prin *domni* țăranul înțelegea înainte de război pe stăpânii politici și administrativi, adică pe Unguri (cf. textul DLX) pe cari poporul niciodată nu și i-a apropiat sufletește, întru cât simția o repulsiune etnică ce egala cu prisosință disprețul cu care Ungurul întâmpina pe un *Olăh*. Prin repercuție socială, ea s'a menținut întrucâtva și astăzi, față de «domnarii» români — așa cum se constată în textul citat mai sus —, mai ales că nici acest ținut românesc n'a fost scutit de plaga corupției post-belice (cf. textul DLXVI).

Adevărat separatism social apare față de elementul evreesc — fapt, de altfel, explicabil. Textele DXLVII, DXLVIII și DLIII rămân în această privință documente vii. Ceva mai mult: prin noțiunea *om* Maramureșeanul înțelege un «Român» sau, în general, un «creștin», niciodată însă un «Evreu». E caracteristică această distincție așa cum reiese ea din expresia «un om și un *Žid*»:

— Pe cine ai întâlnit în drum, Ioane?

Un om și un *Žid*.

Situația politică și etnografică a satelor. —

Dacă nu prin alte mijloace, cel puțin prin însăși trecerea trenurilor din vechiul Regat în spre Occident celelalte ținuturi românești, astăzi eliberate, își vedeau continuu întreținută speranța focului sacru al aspirațiilor naționale, pe când Maramureșul, prin situația sa geografică, era fatal exclus din sfera de directă propagandă național-românească, cu îndemnul căreia să-și întărească sufletul spre aceleași aspirațiuni. Nordul Europei nu prezenta nimic care să atragă pe un Român din Regat, și chiar dacă ar fi prezentat ceva, nu Maramureșul era drumul spre acest Nord. Iată, deci, că elementul etnic maramureșean se găsea aproape cu totul izolat de românismul vechiului Regat, neavând nici un fel de contact, nici chiar pe cale religioasă. Foarte rar se întâmpla ca vre-o câțiva să pornească din țara lor pe jos și, în timpul primăverii, să fie de ziua hramului la Mănăstirea-Neamțu din județul Piatra-Neamț — ceea ce am putut constata și în timpul războiului, în primăvara anului 1918.

La această izolare venia să se adauge pronunțata și sistematica tendință de maghiarizare a Ungurilor față de întregul element românesc de peste munți. Pe cale culturală rezultatele au fost aproape inexistente. Un singur caz de rătăcire religioasă dar absolut iconștientă mi s'a întâmplat să înregistrez în Bârsana, când un țăran mi-a spus că în ziua de 17 august (1920) e Sfântul-Ștefan. Pentru știrbirea treptată a individualității etnice a Maramureșului ei au recurs la felurite mijloace.

Unul dintre acestea, care a devenit o reală pacoste crescândă pentru populația băștinașă, a fost hotărîrea de a permite Evreilor din Galiția cari erau izgoniți de acolo ca să se așeze în satele românești din Maramureș ca și în cele din Țara Oașului, înlesnindu-le toate posibilitățile unei dominațiuni economice.

Înainte de a schița istoricul acestei imigrări evreești, voi releva câteva considerațiuni etnografice pe care ni le ofere Țara lui Drăgúș-Vodă ¹.

Exceptând capitala județului precum și grupările Borșei cari sunt în număr de patru (Poienile, Repedea, Pietroasa și Băile-Borșei), numărul total al localităților — sate și cătune — existente în Maramureș se ridică la 55. Opt dintre acestea și anume: Remete, Lunca, Rogna-de-sus, Bistra, Ruscova, Repedea, Poienile-de-sub-munte și Luhi sunt rutene; două sunt locuite în majoritate de Unguri (Câmpulung și Coștuiu) ²; iar restul de 45, la cari se pot adăuga și cele două cătune mănăstirești: Mănăstirea-Giuleştilor și Izvorul-negru, sunt românești. În afară de Coștuiu și Ocna-Șugătag cari au aspectul unor mici orașele atât ca înfățișare, cât și ca viață — amândouă fiind electric luminate — toate celelalte prezintă același tip de case și aceeași viață. Limba dominantă e, firește, cea românească, pe care o vorbește și întregul element evreesc pripășit aci. Rutenii își mențin încă graiul; totuși, românizarea lor e pe cale de a se efectua, întru cât limba română a început să pătrundă și în satele lor, cum e cazul mai ales cu Rona-de-sus. Trecând peste elementul evreesc care nu poate fi confundat cu niciunul dintre celelalte elemente conlocuitoare, deosebirea etnică, din punct de vedere al tipului fizic, între Ungur și Român nu prezintă nici o piedică, mai ales că aci intervine și ocupațiunea, dar mai cu seamă portul. Ceva mai greu de stabilit e distincția dintre Rutean și Român, pentru că și primul are mai mult sau mai puțin același port. Totuși, înfățișarea Ruteanului e, în trăsături generale, cam roșcată și cu ochii albaștri, iar portul, atât la femei cât și la bărbați, își are mici caracteristici distinctive.

Revenind acum la elementul iudaic, vom căuta să-l încadrăm în adevărata realitate a existenței lui și în lumina în care apare în ochii Maramureșeanului.

Fără a recurge la alte izvoare, cum ar fi documentele istorice, sau cele de arhivă județeană etc., pentru schițarea sălășluirii evreești în toate satele Maramureșului ³ mă voi servi de mărturiile vii ale bătrânilor din sate — mărturii a căror importanță și interes documentar nu pot fi trecute cu vederea.

¹ În conformitate cu forma sub care apare acest nume în documente, și de acord cu adnotările lui Ioan Mihályi în ale sale *Diplome maramureșene* ca și cu observațiunea lui Cornel I. Sânjoan în *Anuarul al II-lea al liceului de fete din Sighetul-Marmației pe anul școlar 1920-1921*, pag. 4, cred că forma corectă și reală a descălecătorului Moldovei e *Drăgúș*, nu *Dragoș*.

² Element unguresc numeros există și în Ocna-Șugătag.

³ Proporția populației evreești în sate e variată. Contingentul cel mai mare îl prezintă Borșa. Locuiesc în număr mare în Săliștea, Dragomirești, Rozavlia, în cele trei Vișee, în Moisei, Vad, etc. Sunt însă și sate — mai ales cele sărace și mai retrase,

Până la jumătatea secolului al 19-lea existența acestui element în sate poate fi considerată ca fiind totalmente necunoscută. Astfel, bătrânul Dumitru Vlad din Săliștea ne relatează că în 1859 un singur «Žid» a fost în această comună (cf. textul al DVI-lea). După mărturiile bătrânilor cuheni, în 1848 în Cuhea existau numai patru familii — pe când în 1917 au fost înregistrate 417 suflete evreiești. În fine, bătrânul Ion Iacob Pașca din Ieud, în vârstă de 95 ani, îmi relate în ziua de 24 ianuar 1924 următoarele:

«D'e cînd m'am trezît eu, apoi numa cînc Žîdz o fo' aičî în Ieud: Lăim, Căpk'itș, Mun'îoc, Șoldu și Țală».

Toate relatările bătrânești auzite și în alte sate, ca Budești, Crăcești, Giulești, Strâmtura, Săcel etc., fixează venirea Evreilor în Maramureș în jurul anului 1850.

Elementul acesta eterogen, care e foarte prolific, astăzi s'a înmulțit pretutindeni, și, dacă s'ar fi menținut stăpînirea ungurească, în cîteva decenii multe sate și-ar fi înstreinat caracterul lor etnic, întru cît imigrările evreiești din Galiția rusească erau anume favorizate în Maramureș. Cazul cu Borșa e tipic: o treime din populația acestei comune e formată din Evrei cari locuiesc în Borșa propriu zisă, în timp ce cea mai mare parte din Români sunt împrăștiți prin împrejurimile Borșei. În atari condițiuni, etnografia istorică a neamului românesc ar fi înregistrat, probabil, un curios și necunoscut proces de amestec și, poate, de contopire etnică între două elemente radical distincte ca rasă, religie, grai, viață, suflet etc.

Dar, caracteristica așezării sale fizico-economice nu o constatăm numai în Borșa. În general, toate satele sunt situate în lungul șoselei naționale, care merge paralel cu cursul apei; în oricare sat, strada principală, care e însăși șoseaua ce-l străbate, e locuită aproape în întregime, de o parte și cealaltă, de Evrei.

Ca tip fizic, Evreul e în genere pipernicit la chip, de o statură care nu ar pleda în favoarea teoriei — de altfel fanteziste — a «Jidovilor» cu sensul de «urias». Ca port, în afară de îmbrăcăminte, se caracterizează prin perciunii lungi și în formă de spirală pe cari îi poartă deopotrivă copiii și bătrâni (cf. planșa III și IX, 2). Sunt excesiv de habotnici și, în caz de pericol, foarte apropiați prin religie. În dimineața unei nopți de ianuar, la orele 5, întîlnesc rînd pe rînd cîteva copii mergînd în afara orașului Sighet. Întrebându-i unde se duc, toți mi-au răspuns că merg la *șșcolă*, ca să învețe *idiș* — «idiș» pentru care înfruntau ger, viscol și chiar teama de lupi, sculîndu-se cu noaptea în cap. În religiozitatea care îi leagă, supremația lor economică e o completă sfidare a legei repausului duminical: în Sighet, ca și în sate, toate prăvăliile lor

---

mai îndepărtate de drumul de țară — în cari trăesc foarte puțini, cum ar fi Poieni, Glod, Hoteni, Breb etc. În fine sunt sate cari — deși mari și bogate — nu se lasă copleșite, avînd o organizație mai solidă sub raportul cultural, național și economic, cum ar fi Ieud etc.

sunt închise în zi de sâmbătă, rămânând deschise în schimb în orice duminică sau sărbătoare legală ori națională.

În ceea ce privește contactul acestui element cu populația românească, cadrul în care apare din punct de vedere etno-social și moral este acela ce se desprinde din caracterizarea că «Zidul e ucigătorul lui Hristos», și că «Zidu-î sfredrele dracului» (cf. textele DXLVII, DXLVIII și DLIII). Sub acest aspect nu e lipsită de interes caracterizarea pe care a făcut-o un bătrân păstor borșan. În după amiaza zilei de 20 april 1924 (Duminica Floriilor) stăteam de vorbă în drumul mare din mijlocul Borșei cu un grup numeros de Români borșeni. Șoseaua era împănată mai mult de «Zidz» — ziua aceea fiind o zi de Paști pentru ei. Povestind de îndrăzneala Evreilor borșeni cari, sub dominațiunea ungurească, au ucis într-o noapte cu lovituri de securi pe comerciantul român Hojda din cauza zdrobitoarei concurențe economice pe care le-o făcea și trecând apoi la copleșitoarea mizerie în care trăește populația, bătrânul păcurar a spus următoarele:

«Domn'isorule, duma-ta știi ce-s acelea țigară o corbci: is ȝarece păsări n'egre. D'apoi așa sînt și Zidzi cînd îi vedz pă drumu țării. Eu am fo' păcurar hăt multă vreme și am păcurărit și iarna, și vara. D'apoi primăvara, cînd tund'em oile, d'e să vățea' una o două bet'eği o șk'iqape, slabe tare, apoi le lăsăm la șes, nu merem cu ele la munt'e. D'apoi corbci numa cum vād că ȝarece ȝaje bolȝa', d'apoi unu cit'e unu zin'e la ȝa și o țjocăn'ȝa' cu țjocu pă sk'inare pînă ce o răn'ȝa': apoi ȝaja, dacă n'are cotare, în tăt'e dzile ȝa slabȝea' ș'apoi vedz cum corbci zin tăt' la ȝa și dau așa cu țjocu pînă ce o omorasc și mîncă apoi d'in ȝa. D'apoi, ujt'e, așa-s și Zidzi cu noi, Rumîn'ij: pă care vād sărac și betȝag, apoi îl țjocăn'esc hăt bin'e, pînă-l duc la ȝrapă».

În atari împrejurări, evident că tenacitatea de rasă cu care elementul românesc în genere își strecoară prin vitregia furtunoasă a secolelor individualitatea etnică trebuie relevată deopotrivă și la Românul maramureșean. La aceasta a contribuit, firește, și biserica prin aceea că, făcându-și mai mult sau mai puțin cu prisosință datoria creștină, a angajat prin însăși aceasta, și laolaltă cu școala, și pe cea națională.

Biserica. — Astăzi, cînd lupta religioasă a făcut loc luptelor naționale, de sigur că individualitatea etnică a unui popor fără tradiții culturale vechi nu poate fi separată de «legea» pe care a profesat-o și sub scutul căreia s'a putut menține. Aceasta mai ales în Maramureș, unde știm că istoria literaturii române înregistrează o însemnată mișcare literară religioasă în secolul al 16-lea.

Poporul maramureșean e religios prin tradiție. Își păstrează cu sfințenie credința strămoșească, respectă biserica, fără a fi renunțat, totuși, complet la fondul religios aparținînd cultului păgîn, fond ce reiese de credințele și superstițiile sale (cf. pag. xxxix și urm.). Pentru a evidenția această îmbinare religioasă bazată pe caracterul patriarhal al concepției sale religioase ca și pe cel al structurii sale sufletești, voi releva două cazuri.

Cu câteva decenii în urmă, în Săcel trăia un protestant bogat, dar ateu. A murit în subsolul casei. În momentul în care urma să-l ducă

de acasă spre cimitir, începe o furtună înspăimântătoare: acoperișurile caselor azvârlite, oamenii de pe străzi duși de vânt etc. Cortegiul funebru s'a oprit în casă. După câteva ore îl pornesc spre groapă într'o ploaie torențială. După ce cosciugul a fost așezat în mormânt și înainte ca țărâna să fie trasă asupra lui, ateul a fost fulgerat, fără ca acei ce stăteau în jurul mormântului să fie atinși de trăsnet. De notat că cosciugul era făcut din metal argintat. — În credința lui religioasă, poporul a atribuit furtuna și fulgerarea survenită ateismului celui mort.

Al doilea caz s'a petrecut în Crăcești. Păstoria pe atunci preotul Făt Ioachim. În timpul primăverii, ca și în timpul verii — luni de-a rândul — nu plouase de loc. Populațiunea se arăta extrem de îngrijorată. S'a recurs la cuvenitele procesiuni religioase cu *k'irarecsa*: nici un rezultat. Atunci sătenii, conform unei credințe vechi, roagă pe preotul lor ca, în procesiune, să dea jos din clopotniță clopotul bisericei și să-l pună *a-moi* în râul Mara pentru ca să înceapă să plouă. Preotul s'a opus din răspuțeri, dar sătenii, fără să țină seamă de opoziția lui, l-au dat jos și l-au dus în Mara. Puțin după punerea «a-moi» a clopotului în apă a și început să plouă din plin. Iată, deci, cum survin și întâmplări cari întăresc oarecum tot ce aparține ca fond cultului păgân.

Exceptând asemenea credințe inconstiente și inofensive, poporul nu desconsideră biserica. De câteva decenii practică un frumos obicei, pe care îl găsim și în alte părți, și anume acela ca salutul de întâlnire între doi «oameni» să fie astfel: în loc de «bună ziua» să se zică «laude-se Isus Hristos» sau, prescurtat, numai «laude-se», la care să se răspundă prin «lăudat să fie în veci, amin», sau «în veci, amin», sau «totdeauna, amin», — obicei pe care îl au și cei din țara Oașului.

Biserica maramureșeană este exclusiv greco-catolică în toate satele, afară de Săcel și Dragomirești unde găsim câte o biserică a *orîntarilor* — adică greco-orientală — pe lângă cea unită. În anii din urmă Valea-porcului a trecut în întregime la ortodoxism, iar Fereștenii și Corneștenii au trecut în vara anului 1924 în majoritate la ortodoxism.

În urma războiului a început să apară în anumite sate o sciziune religioasă care ar putea fi dăunătoare în cazul când ea ar lua proporții. E vorba de secta *pocăiților*. Pocăiți există aproape în toate satele maramureșene, dar în număr cu totul redus; mai numeroși sunt în satul Vișeu-de-jos. Ei susțin că oricare muritor poate — și nu-i nici un păcat — să îndeplinească singur orice atribuție a preotului și nu înțeleg de ce preotul, de vreme ce se socoate ca mijlocitor între muritori și Dumnezeu, ia bani pentru această mijlocire. După ei satul poate fi lipsit de cler. În actualele prefaceri sociale, pricinuite de urmările războiului, atari credințe ar putea cu ușurință converti sufletele slabe și copleșite de neajunsuri. Poporul, totuși, îi opune o rezistență care rezidă în propria lui tradiție de credință strămoșească. E interesantă, în această privință, interpretarea unei constatări făcută la Ferești: în casa unui pocăit a apărut un șarpe negru și mare care nu se îndepărta de acolo; poporul a interpretat acest caz în sensul unui avertisment dumnezeesc față de pocăit, spre a-l îndruma pe calea părăsită.

Din punct de vedere al dependenței administrative a bisericei maramureșene, nu intră în cadrul acestei lucrări trecutul istoric al ei. Amin-tesc, totuși, în treacăt de următorul document găsit în biserica din Cuhea și care astăzi e în posesia preotului Arthur Anderco din Ieud: e vorba de un *antimis*, scris pe pergament, care sună astfel:

Aĉe(s)tŭ A(n)timi(s) saŭ sfi(n)ți(t) și saŭ bl(a)g[oslo]vitŭ cu mâna iubitorului de D(u)mnedzeu $\kappa\nu(\rho)$ Iacov(v) Ep[i](s)copu(l) Rădăuțului la anii 7200 [= 1692].

În aceeași biserică din Cuhea s'au mai găsit și trei alte antimisuri, dar rușești, scrise pe pânză și cari par a fi posterioare celui reprodus mai sus, din care ar rezulta că Cuhea depindea de episcopia din Rădăuți, nu de cea din Muncaci.

Mă opresc însă ceva mai mult asupra laturei arhitectonice pe care ne-o prezintă biserica maramureșeană.

Exceptând cele câteva clădiri ridicate de pe la 1880 încoace, toate bisericile satelor prezintă unul și același tip arhitectonic, caracterizat prin aspectul stilului gotic (cf. planșele XVIII și XIX). Sub raportul zgrăvelilor, interiorul celor mai multe nu prezintă aproape nimic interesant, afară de câteva, printre cari amintim *Biserica-din-Deal* din Ieud de care va fi vorba mai jos. Ca vechime, multe din ele datează numai de câteva secole. Imprumutând datele apărute în *Calendarul asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș* (1921) precum și cele publicate de preotul I. Bîrlea în *Gazeta maramureșană* din 14 noiembrie 1924, dau aci o listă a unora din ele, pentru a se vedea epoca de când datează ca clădiri:

În Apșa-de-mijloc, două biserici: una din 1440, «iar cealaltă și mai veche»;

În Apșa-de-jos, o biserică din 1561;

În Breb, biserică datând dinainte de 1531;

În Budești, biserică din «ġiosani» datând din 1643;

În Călinești, bisericuță din 1663;

În Cuhea, biserică din 1718 — posterioară năvălirii Tătarilor;

În Ieud, *Biserica-din-Deal* pare a fi datând din 1364;

În hotarul Moiseiului, Mănăstirea «Izvorul-negru» din 1600;

În Sarasău, biserică de piatră din 1700;

În Sat-Șugătag, biserică din 1745;

În Săliștea, biserică din 1680;

În Sîrbî, bisericuță din 1532;

În Strîmtura, biserică din 1667 etc.

O bună parte din aceste mici dar neprețuite adăposturi sufletești și păstrătoare minunate de lege românească, sub imperiul lentei dar inevitabile distrugerii a vremii, a secolelor, încep a deveni cu timpul niște pioase rămășițe cari nu vor mai putea servi de locaș sfânt credincioșilor. Mănăstirea-Giuleștilor, bunăoară, originală prin bârnele sale cari constituie păreții, își vede întreaga zgrăveală și inscripție din interior amenințată cu ștergerea, din cauza intemperiilor vremii. Același lucru se petrece și cu bisericuța de lemn din Borșa, întru cât zgrăveala e

făcută direct pe grinzi. Ceva mai bine se păstrează interiorul *Bisericii-din-Deal* din Ieud, care, pentru epoca în care e făcută, prezintă un vădit interes pentru pictura bisericească. Astfel, în prima despărțitură a bisericii, care e rezervată femeilor, în dreapta ca și în stânga ușii, se găsesc zugrăveli de o însemnătate reală: scene cu caracter pur religios și unele cu caracter laic, însoțite cu câte o inscripție explicativă, servesc drept tablouri de pilde intuitive pentru viața pământească a omului. În stânga ușii, de exemplu, se vede reprezentat, conform concepției religioase a epocii, *iadul*: pentru fiecare păcătos din viața lumească (tâlhar, băutor, fumător, cismar necinstit etc.) e redat câte un chin; așa, bunăoară, femeia care nu vrea să nască e reprezentată ca fiind supțâ la sâni de doi șerpi etc. De-asupra *iadului* se văd scene înfățișându-ne «niamu jidovesc, niamu turcesc, niamu tătărăsc, niamu Harăpiloră» etc. În încăperea bărbătească a bisericii sunt redată scene din viața biblică, având fiecare câte o inscripție, cum ar fi, de pildă, următoarea: «Kainū pre Avelū au ωmori(t)» etc. Intreaga zugrăveală, din care reproduc două scene în planșa XVII, 2 și XVIII, 1, vădește un arhaism interesant în felul lui, simplitate, multă naturalețe, o expresivitate relativ puternică și o naivitate pronunțată în convingerea profundă a credinței reprezentate în toate aceste scene zugrăvite. Zugrăveala Mănăstirei-Giuleștilor e, din acest punct de vedere, mai simplistă, mai naivă, ducându-ne și ea spre o proveniență rusească. Arhaismul, ca și primitivitatea simpatică și originală a *Bisericii-din-Deal* din Ieud reiese nu numai din înfățișarea ei cu ferestruici mici de tot — ca și la toate celelalte de altfel — ci și din înseși obiectele din interior, dintre cari amintesc numai scara care servește pentru urcat în pod de unde se trage clopotul: e făcută dintr'o singură bârnă de stejar, pe care sunt săpate trepte rotunjite și alunecoase, în cari de-abia încapă jumătatea talpei piciorului.

Din întreaga această simplitate expresivă și plăcută a bisericii maramureșene, ceea ce trebuie relevat cu satisfacție sufletească e faptul că ea a servit în decursul vijelios al atâtor amar de secole de cel mai puternic scut al menținerii individualității etnice românești în acest ținut nordic al României întregite.

Ocupațiunea țaranului și avuția Maramureșului. — Principala ocupațiune a Maramureșenilor o formează creșterea vitelor care e determinată de configurația terenului. Singura resursă pe care contează această țară întru îndeplinirea nevoilor zilnice rezidă în păstorit și vite mari. În această privință, prin noua delimitare politică a granițelor româno-cehoslovace, Maramureșul decade mult, pentrucă peste 100 de munți din nordul ca și din sudul Tisei, pe cari înainte de 1914 îi întrebuința pentru pășunatul de vară, astăzi îi pierde, așa că cele mai multe turme de oi ale Maramureșului, ca și vitele mari sunt silite să văreze în puținii munți din jurul Borșei rămași României, întru cât lanțul muntos sud-vestic — Țibleș-Gutâi — ca și hotarul Săpânței nu pot îndeștula turme mari și numeroase. În urma acestei

situații politice, o bună parte din fânul pe care țăranul maramureșean îl cosește vara în jurul satelor o mănâncă vitele chiar în timpul verii, pe când înaintea războiului îl întrebunțau aproape în întregime numai iarna, când toate vitele lor părăsiau, odată cu toamna, munții Galiției cari le serviau de vâratec. Din această cauză Maramureșenii s'au văzut siliți să reducă mult din extensiunea de odinioară a păstoritului, vânzându-și o parte din oile și boii lor.

Că păstoritul maramureșean se practica înainte de război pe o scară mult mai întinsă, aceasta reiese cu prisosință și din diferitele relatări culese de la păstori bătrâni cari «au păcurărit» timp îndelungat¹. Reproduc numai două. În iulie 1921, ducându-mă la stâna lui Dunca din Giulești pe dealul Cičirlău (Valea-Măstăcănișului), în legătură cu transhumanțele păstorești, păcurarul Răgn'ic G'eorçe, de 54 ani, îmi spunea următoarele:

«Amu pînă 'n bătaie mergam cu oile cătă țara leșgască, cătă răsărit, pă munt'ele Rădescu, și pă Radu — mn'ezdaș cu el —, și pă Copk'ilașu, și pă H'erștu — tăt mn'ezdaș cu el —, și pă Groapa-Mutului. Apoi în Tomnat'ec merța Berbeșten'ij; Văd'en'i merța în Ungurească și Vădăngască.

Pe valea Izei, și anume în Ieud, Petre Rus, poreclit Băzai, de 57 ani, îmi relata în 23 decembrie 1924 următoarele:

«Is păcurar d'e 37 ai. Intîi am vărat în Gróhot, cătă Pojen'ile-d'e-su-munt'e; apoi în Preluca-Umului, cătă Țibou; în Arșița, în Zimbroslav; apoi am vărat în D'galu-Bradului, în Bîrzába, în Măgura-Ĝeamănului, în Ĝeamăn, în Arșița-șopîrlej, în Zimbroslăzii, în Sălășimurj; apoi, cătă Borșa, am vărat în cursura Borșej, pă Pk'etros; apoi, amu, am vărat cătă Ćeh'j, în Zneșăpănu-Hînk'i, în Olan — tăt la Ćeh'j — în Prislopul-Olanului, în Popăd'ia, în Ćeučij, în Cucu, și mai d'epart'e, cătă Galiția».

Relatări identice cu așezarea *mutărilor*² lor în munții din nordul Tisei am notat și de la păstori din împrejurimile Borșei, ca și de la cei din Săpânța. De altfel extensiunea acestei ocupațiuni rezultă și din însăși poezia maramureșeană.

Feluritele aspecte pe cari ni le ofere păstoritul le vom releva în capitolul *folklorului*. Aci remarcăm numai că, deși această ocupațiune a fost destul de dezvoltată, totuși Maramureșenii nu știu să întrebunțeze laptele pentru fabricarea mai multor feluri de brânzeturi, pe cari apoi să le poată exporta. Ei fac numai «caș» și aproape exclusiv pentru ei, cu toate că ar avea destul lapte, mai ales că țara lor le ofere pășuni minunate, cari ar fi foarte prielnice și agriculturii³. Din cauza aceasta, din punct de vedere economic, păstoritul lor rămâne o ocupațiune închisă între granițele țării lor — ceea ce de altfel, se constată în mai toate regiunile păstorești ale domeniului românesc nord-danubian;

¹ Pentru felul în care păstoritul se oglindește în literatura populară, cf. pag. XLVII și urm.

² Pentru sensul formei *mutare* (cf. *Glosarul*), vezi și I. Mihályi, *Diplome maramureșene*, 629.

De relevant în privința aceasta că, din apicultură Maramureșul și-ar crea un venit bogat și frumos, într-o cât plaiurile cu apele sale ofer teren foarte bun.

latura economică a ei o exploatează, astfel, alții. În această ordine de idei, nici grija pentru o fructificare crescândă, mai bogată și mai variată a produselor păstorești nu se constată, totul fiind redus mai mult sau mai puțin la o producție primitivă¹; după cum, pe de altă parte, gândul de a poetiza această viață, dându-i o înfățișare cât mai atrăgătoare din care să se vadă o rivalitate între stâni, e cam strein de preocupările păstorești — ceea ce în viața păstorească a Aromânilor formează una din preocupările de căpetenie mai ales în timpul primăverii, ca și toamna, când au loc transhumanțele după pășunat.

În afară de turmele de oi, în munții acestei țări vezi și numeroase cirezi de boi cari, prin rasa lor ca și prin pășunatul bogat și ales al ținutului, atrag admirația vizitatorului: frumoși, mândri, de culoare roșcată și mai ales cafenie, foarte grași, întru cât sunt scutiți de orice transporturi ca și de orice muncă agricolă; sunt boi de rasă elvețiană pe care statul ungar o importase și căreia îi rezervase teren prielnic creșterii sale chiar în Maramureș. O altă rasă, căutată și bine prețuită, e așa numita *Algau*, care poate aduce acestui județ un venit important.

Evident că, în afară de păstorit, celelalte ocupațiuni ale Maramureșenilor sunt în funcție de ceea ce ce ofere pământul satelor lor. Acolo unde se pot face oarecari semănături — bine înțeles, de toamnă, întru cât bruma acestui anotimp le apucă de timpuriu în așa fel, încât țaranul e silit să-și importe pâinea de toate zilele — el se mai ocupă și cu agricultura; după cum Borșenii, de exemplu, grație pădurilor din hotarul comunei lor, se ocupă cu lemnăritul, și anume cu transportul buștenilor etc.

Cât privește ocupațiunea femeilor, ceea ce trebuie relevat, mai ales pentru trecut, este țesutul covoarelor, în care Maramureșeanca își desfășoară tot talentul său artistic. Covoarele maramureșene sunt remarcabile nu numai prin originalitatea regional românească a motivelor ci și prin țesătura lor; de amândouă părțile cu aceeași față, ceea ce necesită timp îndelungat, pricepere și răbdare din partea femeilor (cf. planșa X, 2 și 3 și XI 1 și 3. Într'o duminică (25 iulie, 1920), femeia Ileană Cițeș (34 ani) din Budești îmi spunea următoarele:

Trăbă să sîi loatră și să aș cap bun ca să șt'ii face așa; acele femei sîm rare așa pînă sat și le dzîcem *'mpk'istrîțare*.

Întreaga producție textilă anterioară războiului se mai caracterizează și prin aceea că diferitele colori date covoarelor sunt extrase din fierberea unor anumite plante, fără a recurge la vâpselile de prăvălii. Procedeu acesta — astăzi căzut în dezuetudine din motive ușor de înțeles — asigura covoarelor nu numai o plăcută și discretă armonizare a colorilor, ci contribuia ca ele să nu se poată decolora niciodată, fie că ar sta în bătaia soarelui, fie că ar fi fierte. Astfel *drobșorul* se întrebuințează pentru

¹ Voi releva altundeva paralela vieții păstorești nord-dunărene față de păstoritul Aromânilor, din care se va vedea superioritatea acestuia atât din punct de vedere economic cât și ca pitoresc etnic.

extragerea colorarei galbene, *sovîrvul* pentru colorare roșie, coaja de arin — ca și *galaschinul* — pentru cea neagră etc. Toate covoarele sunt țesute numai de lână și prezintă o asemănare remarcabilă, și ca desemn chiar, cu cele țesute în Basarabia; atât numai că sunt aspre la pipăit, întru cât lâna din care sunt făcute nu e rudă. Ca aspect, aceleași motive simple, frumoase și atrăgătoare, cu o simpatică îmbinare a colorilor, le găsim și la traistele pe care le poartă mai cu seamă Maramureșencele mai în fiecare vineri, când e «mărturie» sau zi de târg la Sighet. În privința aceasta, a traistelor, am constatat că excelează femeile din Săpânța — și aci ar trebui să mai avem în vedere și caracteristicile sufletești ale Săpânțeanului (cf. pag. xxvii) —, după cum valea Cosăului și a Marei posedă covoare mai frumoase. Maramureșanca face și alte țesături, cum sunt bunăoară velințele sau cergile, cari prezintă mare asemănare cu cergile pe care le țes femeile aromâne din munții Pindului.

Din acest punct de vedere, e regretabil că această artă națională a început să decadă mult, mai ales că și ea ar putea deveni o frumoasă sursă pentru existența zilnică.

Sub raportul uneltelor pe cari femeia maramureșancă le întrebuințează la țesut, cele mai multe sunt aproape identice, atât ca formă cât și ca numiri, cu cele cunoscute în celelalte regiuni românești (cf. planșa X, 1 și XII, 2). În legătură cu această ocupațiune, reproduc aci o scurtă descriere dată de aceeași Ileană Cîceș din Budești (cf. pag. xxi):

Cin vrem a țase, treabă să pun'em mai întîie t'jara pã urdzoj; apoi să sie tãte țeleșa und'e li-î locu: sulu d'in napoï, sulu d'in naint'e, stativele, amnari, t'ind'eica, brîglele, spatã, ișale care treabă să sie legat'e d'e țiqant'e, ponoși, prinsore, slobozitoriu, fușt'ei și suveica; după ațeleș, treabă hrebãnu ca scaun și cu ic. Apoi, pînã a țase, treabă să aj lînã. Lîna pînã țe o spalãm îj dzîcem cã-î t'inoasã. Apoi o șierbem; ursucu noj nu-l hãznuim nimn'ica. Scãrmãnãm lîna și apoi o trașem în hrebçincã. Cu șa facem pãr și canurî. Cu pãru facem gube, și zaciș, și țjoareci, și dolman. Canura o facem urdzãturã și apoi o pun'em pã rãșk'itorî cu care rãșk'im tort. Apoi cu tortu facem țem, și apoi facem țerçi, și fãțoaje, și țol, și țt'ergurã, și leped'ee, și d'esãgi, și cit'e un lat pãntu casa o d'e vindut.

De amintit că mai toate aceste obiecte le au și Rutenii, ca și Cehii. Am mai putea adãuga la acestea și *cușelca*, precum și cicricul, cari sunt identice cu cele ale Cehilor ¹.

Pe lângã păstorit și creșterea vitelor cari determinã pe Maramureșeni ca să întretînã cât mai multe și mai bune *cosalãuri*, acest ținut dispune și de alte avuții pe cari le-ar putea exporta cu folos dacã n'ar fi neglijate. Posedã imense pãduri de fag, brad și molîst, cari ar putea asigura aproape întreaga existență a locuitorilor. Cele mai multe însă, diin cauza lipsei de mijloace de comunicație, de cai ferate, sunt lãsate în voia întãmplãrii și foarte puține sunt exploatate, mai ales pe valea Vișeuului, în jurul Borșei și întru cãtva pe valea superioarã a Izei. Grãție minunatelor adãposturi și ascunzãtori pe cari le ofer codrii acestei regiuni muntoase, în Maramureș trãește un bogat și variat vãnat de fiare si

¹ Cf. *Český lid*, ročník XIII (1903-1904), pag. 409.

pasări sălbatice, cum : cerbi, căprioare, capre negre ¹ (mai ales în munții pietroși ai Borșei, în deosebi pe Pietrosul), mistreți, vulpi, lupi, urși, pisici, cocoși etc. Partea nord-estică a județului, care este de fapt și cea mai muntoasă și mai puțin umblată, în timpul verii oferă adesea păstorilor tablouri fermecătoare când își fac apariția, izolat sau în grupuri, cerbii maiestoiși sau căprioarele elegante. Sunt, iarăși, pline de interes zoologic, îmbinate cu multă poezie, vânătorile din luna april după frumoșii cocoși negri-aurii cari, atunci când cocoșesc (orele 3 de dimineață), pot fi ușor vânați, întru cât în acele momente ei «n'ici nu văd, n'ici nu aud, fără numa găina».

În afară de cherestea, munții Maramureșului sunt depozitarii a felurite bogății miniere și de ape minerale. Iată, bunăoară, câteva din acestea : în Săcel există *petrol*; în Ieud și în Dragomirești se găsește *păcură*; *slatină* există în hotarul multor sate, ca Săliștea, Slătioara etc.; *borcutul* (apă minerală) ținește din foarte numeroase izvoare din hotarul diferitelor sate, ca Glod, Poieni, Botiza, Breb, Borșa etc. Înainte de război apa minerală din Breb care curge sub poalele Gutâului atrăgea în vilegiatură o populațiune numeroasă; izvorul din Botiza e de asemenea căutat ². Astăzi mai toate aceste izvoare sunt lăsate în părăsire: de relevat că numai în ținutul Borșei se găsesc peste 40 de izvoare cu ape minerale.

Nici bogățiile minerale nu sunt exploatare; mici începuturi s'au făcut numai în împrejurimile Borșei. În schimb ocnele de sare din Șugătag-Ocna și din Coștiui sunt în plină exploatare ³.

În privința bogățiilor, Maramureșul excelează și în altă direcție: dispune de o varietate aleasă și de o cantitate enormă de fructe atunci când anul e fructifer. Înainte de război, numeroase piețe din orașele Europei centrale, ca și cele ale Vienei, erau alimentate și cu fructele Maramureșului, și anume cu mere și pere. Din cauza izolării sale geografice, nici aceste produse nu-i pot aduce un venit țăranului maramureșean.

Portul și tipul — Portul său e foarte simplu: încălțat cu opinci, el nu poartă în timpul verii decât «cămașa» scurtă până la brâu, albă și cu mâneci largi, țesută din in sau cânepă și «gatiile» care sunt foarte largi și lungi până de-asupra gleznelor. Mai poartă și o «curea» lată care se ridică până subsuoară, precum și o straiță în care odinioară, pe vremea Ungurilor, purta — ca și Oșenii — câte un cuțit. În zile de sărbători duce pe umeri câte o «gubă» pe care, mai ales pe valea Marei și a

¹ În timpul iernii, o bună parte din cerbi, căprioare și capre negre cad, din cauza marilor ninsori, pradă numeroaselor haite de lupi cari năvălesc din spre nord. Sunt ierni când acești lupi — de dimensiuni cam neobișnuite în lungul lanțului carpatin — cuttorea în 24 de ore întregul ținut, devenind un adevărat pericol și pentru marginile satelor, de unde ridică în spinare până și câinii.

² Pentru apa minerală din Săpînța, cf. pag. VIII.

³ În ceea ce privește vechimea exploatării acestor ocne, cf. interesanta notă din I. Mihályi, *Diplome maramureșene*, 618-619.

Cosăului, Maramureșeanul o poartă ca pe o togă, oricât de mari ar fi căldurile, iar «feciorii» n'o leapădă nici în vâltoarea horelor de miază-vară. Pe cap poartă «clop». În timpul iernii gatiile sunt înlocuite prin «cioareci» de lână și au și «lecrice».

Acesta e în trăsături generale portul bărbătesc. Totuși, ca în oricare regiune românească nord- sau sud-danubiană, portul fiecărui sat își are anumite particularități după cari se disting unele de altele. Iată, bunăoară, câteva distincțiuni: în Borșa guba e rară, ba chiar cu totul neîntrebuințată; Borșenii se mai caracterizează și prin aceea că gatiile lor sunt cele mai lungi, până în dreptul gleznelor, iar la capăt având *rojiuri* (=împletitură flocoasă — cf. planșa V, 3); ceva mai mult: ei sunt singurii cari poartă, în număr mai mare, cea mai lată curea (cf. aceeași planșă), atât în timpul iernii cât și vara; și motivul pentru care o poartă — în afară de cel tradițional, care e un sentiment de mândrie — e și acela că, cureaua fiind solidă, le ține mijlocul drept, nu li-l lasă să se îndoieie nici la ridicarea sau transportul greutăților mari, după cum, pe de altă parte, îi ferește și de răceli. Izenii se pot cunoaște și după gatii, cari sunt mai scurte decât cele de prin celelalte văi. Săpânțenii se disting prin cămașa lor scurtă: de-abia le acopere pieptul, mijlocul corpului rămânând neacoperit, chiar atunci când încing și cureaua (cf. planșa I, 1). — Distincțiunile dintre săteni se pot face chiar după aceeași îmbrăcăminte, întru cât fiecare sat dintre acele cari folosesc guba se deosebește de celelalte prin culoarea lânii: gubă albă, surie, vânăță, albie etc. Până și la sumane culoarea constituie un criteriu de distincție, cum ar fi, bunăoară, Săcelul care se distinge prin culoarea neagră etc. Deosebirea acestea devin și mai pronunțate după văile în lungul cărora se găesc satele ¹.

Trecând la portul femeiesc, de relevat că el e aproape identic cu cel din întreaga Românie. Femeile poartă «zaghii», iar cămașa lor nu prezintă mai de loc broderii pe umăr sau pe mâneci, afară de Săpânța unde se constată puțină broderie — și aceasta spre deosebire de Rutencele din cele câteva sate pe cari le poți cunoaște numai decât după «cosala» frumoasă, făcută cu fir roșu sau albastru, de pe cămășile lor. Numai în Borșa portul femeiesc diferă puțin, întru cât zaghiile sunt înlocuite prin cătrînțe, iar ciorapii prin «colțuni» scurți și anume făcuți până puțin de-asupra gleznelor (cf. planșa II, 2); faptul acesta determină pe Borșencesă umble mai mult cu opinci decât cu cizme, așa cum umblă femeile din celelalte sate. Borșencele se mai deosebesc de celelalte Maramureșence și prin

¹ De amintit aci că și păstorii au aceeași îmbrăcăminte (cf. planșa IV, 1 și XIV). Singura deosebire ce se poate constata e că gatiile sau (*i*) *smolențele* lor, ca și cămașa, sunt înegrite anume în modul următor: le fierb, apoi le îmbibă cu unt, peste care presară funingine, praf de cărbuni sau de galascan; le pun apoi în apă fiartă cu scoarță de arin, după care le ung a doua oară cu unt. Aceasta, pentru două motive: spre a fi feriți în tot timpul verii de insecte, întru cât ei nu se schimbă, și în timp de ploaie să le servească drept impermeabile, grație faptului că ploaia alunecă fără să poată pătrunde. Acest procedeu îl practică și păstorii din Bucovina (cf. Dimitrie Dan, *Stăna la Români din Bucovina*, 15).

originalul și pitorescul lor leagăn de copil: când se duc la lucru afară din sat, pentru a se scuti de oboseala purtării copiilor pe brațe, ele îi duc în leagăne atârinate de umăr cu o funie, fie că merg pe jos ori călare (cf. aceeași planșe). Acest obicei îl au, cu o întrebuintare mai redusă, și satele vecine: Moisei, Săcelul și Săliștea. În toate celelalte sate femeile obișnuiesc să poarte guba (cf. planșa VII, 2).

Și în Maramureș însă, civilizația vine să înlocuească încetul cu încetul elementele portului țărănesc cu cele proprii orașelor. Astăzi se țese relativ puțin, iar zăghiile încep a fi înlocuite cu *sumne cu rorate* (cf. planșa VI, 2). Astfel Vadul, fiind în apropiere de Sighet, își vede gubele împuținându-se, luând un aspect de un fel de suburbie a Sighetului, așa că, cu vremea, portul femeiesc va suferi o influență din ce în ce crescândă din partea celui orașenesc.

Ca tip, Maramureșeanul prezintă asemănare cu Moldoveanul. În general e brun, cu priviri sigure, senine și pătrunzătoare; robust și învingător al oricărei munci de munte; cu plete lăsate pe umăr, tăiate pe frunte à la «bretonul» caesarian, și pe care în fiecare duminică sau sârbătoare mare și le unge cu unt chiar în toilul căldurilor de vară ¹; trăsăturile feței mai mult regulate și severe; nasul roman; cu o caracteristică gravitate în înfățișarea lui, manifestându-și prin gest, umblet, ca și prin plete o mândrie sufletească — spre deosebire de Unguri cari, după dânsul și-o manifestă prin netunderea și lungimea mustăților — (cf. planșele I; V, 3; VII, 1 etc.).

Evident că nu poate fi o unitate perfectă sub raportul tipului fizic la toți Maramureșenii, după cum iarăși există mici distincțiuni și în obiceiul de a purta plete. Astfel în Borșa, mai ales la sexul feminin, apare și tipul blond-albiu, cu ochi albaștri-senini. Borșanul nu prea obișnuiește să-și tundă părul pe frunte, ci el îl desparte în două, la mijloc. De altă parte, Săpânțeanul iese, ca tip, din înfățișarea comună a Maramureșeanului: are trăsături mai regulate, de obicei de statură înaltă și e mai frumos — ceea ce, de altfel, o recunosc și celelalte comune — (cf. planșa I, 1 și VII, 1).

În general astăzi, și acest obicei al pletelor începe să decadă, grație contactului mai des cu cultura, civilizația, cu serviciul militar etc. În Săcel, Săliștea, Dragomirești și Cuhea pletele la bărbați încep să devină din ce în ce mai rare — tinerii fiind aproape toți tunși. La fel și în Vad. Generațiile tinere au și început să renunțe la purtarea lor ².

Viața și caracterul. — Creșterea vitelor, ca și puținele semănături pe cari le îngăduie această deluroasă și muntoasă țară, face ca Maramureșeanul să-și petreacă mai tot timpul verii sub cerul liber, pe la «cosalăuri», unde strânge fân și face *otave* (fânul cosit a doua și a treia oară). Aceasta contribuie mult la sănătatea lui fizică, aerul, apa, în

¹ Motivul acestui obicei trebuie căutat în faptul că untul îi scutește capul de insecte. Maramureșeanul și-ar da și o explicație în sensul că, la o eventuală încălcare, pletele să nu-i aducă neplăceri, trebuind ca, atunci când ar fi înhățate de inimicul său să-i alunece din mâni.

² De reținut că pletele au fost considerate și ca o mândră exteriorizare a nobleței; chiar astăzi generațiile bătrâne nu consimt nici în ruptul capului să-și tundă pletele, pentru că o atare hotărâre e socotită ca o curată și revoltătoare «batgîjocură».

general clima înlocuind în bună parte alimentarea frugală, ba chiar sărăcăcioasă de care dispune. Ceva mai mult: grație sănătății pe care o capătă în timpul verii, rezistă diferitelor lipsuri cari sunt strâns legate de condițiile traiului său ca și de rigorile iernii. Astfel, locuința unei familii se compune în general și în cazul cel mai bun din două încăperi, despărțite printr'un antreu: într'una din ele, care e lipsită de foc, se ține tot ceea ce formează gospodăria unei case; iar în cealaltă, în care se află și cuptorul, doarme întreaga familie în condiții mizerabile. Și anume: de-asupra cuptorului se culcă de obicei copiii mai măricei — în caz că familia e numeroasă, ceea ce nu e o raritate; pe cele două lavițe fixate în lungul a doi pereți se culcă cei mai rezistenți ai casei, iar mamele sau bătrânii în pat — în unele case sunt alăturate și două paturi; copiii mici, în leagăne sau culcați în pat. În atari condițiuni, evident că totul e în paguba sănătății lor, mai ales că tot în această încăpere se spală și se usucă chiar rufe, se gătește, se coace etc. (cf. și cele spuse la pag. IX). Din cauza acestei stări de lucruri, mulți din cei cari încă nu sunt bine închegați fizicește — cum ar fi, bunăoară, copiii până la 12-14 ani — arată palizi la față și cu sănătatea cam zdruncinată. Într'o duminică (8 april, 1923 — zi de Paști), găsindu-mă în Borșa, urmăresc de aproape și această latură a cercetărilor mele. Din numeroasa populație ce venise din împrejurimile Borșei să asculte sfânta liturghie se evidențiază un contrast dureros: alături de tinerii și bărbații bine formați, ca și de bătrânii arătoși și venerabili, apăreau și grupuri de neveste, dar mai ales de fete, a căror înfățișare mândră, energică, sigură și plină de drăgălașe vioiciune muntenească îți inspira și o adâncă consternare sufletească: traiul greu de iarnă făcuse ca rumeneala obrazilor lor să fie cam ofilită, iar ivirea lor în haine de sărbătoare să pară niște sfioși ghiocci de primăvară, care așteaptă cu înfrigurare înfrunzirea codrului. În schimb flăcăii se bucură de un surplus de vitalitate. Astfel, tot în Borșa, am asistat în vara anului 1920 la o nuntă. Nunta întregă venise pe jos din Poienile-Borșei. Un flăcău — care era și o nesecată comoară de strigături — venise chiuind și bătând în sunetul viorilor și fără întrerupere șoseaua până la biserică; după cucunie, tot în fruntea nunții, s'a reîntors mereu dansând pe drum, și n'a încetat dansul și chiuiturile până în dimineața zilei următoare. De altfel această rezistență la flăcăi, ca și la bărbați, se explică prin faptul că aproape ziua întregă ei o petrec, chiar în timpul iernii, afară, sub cerul liber, după *fișul* vitelor sau cu munca câmpului etc.; așa că ei sunt mai feriți de tuberculoză ca și de alte boale cari seceră multe vieți printre săteni.

Sub raportul moravurilor sociale se arată cumpătat chiar când e în joc sentimentul erotic. Disprețuește bunăoară pe «Zid» care permite ca soția lui, în caz de sterilitate, să aibă latitudinea ca să recurgă pe cale religioasă la ceva similar poliandriei¹.

¹ În privința poliandriei la Slavi, cf. interesantul articol al lui Tihomir R. Dordević, *La polyandrie chez les Slaves du Sud* (în *Revue des études slaves*, IV (1924), fasc. 1 și 2, pag. 101-112).

Din punct de vedere al caracterului, trăsătura fundamentală a Maramureșeanului rezidă în înfățișarea lui calmă, sobră și solennă. Spre deosebire, bunăoară, de Oșean care își manifestă caracterul său iute prin gesturi, prin umblet ca și prin expresia ochilor săi, Maramureșeanul se arată mai așezat, mai puțin pornit spre tot ce cere hotărîrea pripită a momentului. Firește, se găsesc și câteva comune cari se caracterizează printr'o vioiciune mai pronunțată și mai nervoasă. Astfel, Strâmtureni sunt socotiți mai «iuț, d'ipče-s mai lotri». Pe aceștia însă îi întrec Săpânțenii cari, în iuțeala și în arta de a se furișa în orice împrejurări pentru un anumit scop, pot fi puși alături de Oșeni (cf. pag. xxxix).

Conștient de aceste caracteristici ale lui, orice hotărîre pe care o ia o aplică în liniște și energic. Un singur caz ilustrează cu prisosință aceasta.

În 19 ianuar 1919 armata română intră în Maramureș, punând stăpânire pe Sighet. În tot timpul războiului, ca și pe vremea Ungurilor, Maramureșenii suferise mult din partea Evreilor din satele lor. Fără a prinde nimeni de veste, toți se hotărâsc, cu de la sine putere, să expulzeze peste granița nordică a județului lor pe toți Evreii aflători printre ei. În noaptea zilei de 20 ianuar 1919, comunele de pe valea superioară a Izei pun în aplicare hotărîrea luată: toate căruțele disponibile din satele Săcel, Săliște, Dragomirești, Cuhea și Ieud sunt destinate transportului expulzării decise. Locuitorii satelor, în grupuri, se prezintă în miezul nopții la locuințele evreești și, în cel mai scurt timp, toți Evreii sus-numitelor sate, luându-și strictul necesar și punându-și bătrânii și copilașii în căruțe, sunt porniți în liniște perfectă pe drum, pentru ca cu toții să formeze un singur convoi îndreptat spre Vișeu-de-jos. Pohodul se și formase, iar avangarda lui atinsese valea Vișeuului, când — în urma urgentei alarme produse — ordinele superioare militare stingheresc hotărîrea Izenilor, întorcând la locuințele lor pe toți cei porniți spre expulzare. De notat că, chiar în această mișcare cu un caracter atât de grav, calmul ca și conduita Izenilor a fost de o corectitudine perfectă: nici o bruscare, nici un furt.

E blând din fire, cu un suflet deschis și nebănuit. În dimineața zilei de 30 decembrie 1924 — pentru ca să dau un singur exemplu — am ajuns la orele 10²⁰ în Crăcești. Cam la marginea satului observ o poartă care, prin încrustările sale, interesează arta etnografică sculpturală. M'am hotărît să o fotografiez. Bat de câteva ori în poartă ca să iasă cineva din casă. Apare o femeie — în casă fiind ea singură. În singurătatea dimineții și în liniștea ninsoarei pornite, apariția mea — a unui strein, de fapt, ca port cel puțin — cu drept cuvânt ar fi produs în sufletul oricui un sentiment de nedumerire, de bănuială turburătoare. Femeia — Maria Chira a lu Vasile — în etate de vre-o 45 de ani, îmi deschide poarta și, cu inima deschisă și fața senină, mă îmbie în casă ca pe un «drumar» doritor de puțină odihnă și mâncare. O rog imediat să-mi aducă afară, în stradă, un scaun pe care să pot așeza aparatul de fotografiat — ceea ce ași făcut. La urmă, când să-i mulțumesc și să plec, dânsa, bucuroasă că un necunoscut s'a oprit măcar o clipă la casa ei

«cinstind-o cu întrebarea» de sănătate, mă întrebă cu o expresivă satisfacție sufletească: «d'apoî cum t'e k'iamă?». Și, cu această mulțumire, îmbinată însă și cu regretul că n'a avut ocazie să servească pe un strein cu ceva mai mult decât cu un scaun, femeia Maria Chiru a lu Vasile s'a simțit cu sufletul împăcat¹.

Această caracteristică trăsătură psihică a Maramureșeanului, care — în cadrul rustic și patriarhal al stării sale — îmbracă haina unei bună-tăți nobile, am constatat-o în întregul ținut: în sate, ca și la munca câmpului, ba chiar în singurătățile muntenești ale stânilor.

Este ospitalier față de orice strein sau necunoscut pe care e destul să-l știe că e de legea lui. Din portul, ca și din vorba lui, se evidențiază o pronunțată independență morală, judecată sănătoasă și inteligență vie — ceea ce reiese, alături de calmul său sufletească, și din versurile:

La dor și la supărare
Treabă om cu minte mare.

Adesea din sufletul lui țâșnește și o melancolie etnică ori de câte ori neajunsurile îl copleșesc:

Mincatu-mn'i-s d'e străin'i,
Ca iarba d'e boi bătrîn'i;
Mincatu-mn'i-s d'e dușman'i,
Ca iarba d'e boi cîrlan'i

sau în versuri ca:

Streinu-s ca și un cuc —
N'ilă n'am und'e mă duc;
Streinu-s ca și mn'erla —
N'ime n'arę-a mă 'ntreba.

E de un sarcasm adeseori caustic — ceea ce se poate constata din producția lui didactică, cum sunt de exemplu *strigăturile*. Spiritul lui de observație, ca și ascuțișul satiric al inteligenței sale se reliefează clar și din poreclele reciproce dintre sate, ca și din cele familiare sau individuale. Astfel, în afară de cele relevate în textul DXXIII cari privesc numai satele de pe Cosău și Mara, și celelalte văi își au poreclele lor, și anume:

Vișeoanii-de-mijloc sunt *covrigari*, (cf. la *Glosar* sub *țolan*);

Vișeoanii-de-sus sunt *pupeșeri*;

Moisenii sunt *oveșeri* — după ovăzul întrebuițat la facerea pâinei — și *gilcoi* (cf. *Glosarul*);

Borșenii sunt *olarî* — ceea ce nu pare justificabil;

Săcelenii sunt *șpihe*, pentru că în loc de plete, ca la ceilalți Maramureșeni, capul lor «de-abia e acoperit cu câteva firicele de păr»;

Săliștenii sunt *bonzarî*. Explicația e următoarea: După năvălirea Tătarilor, un surdo-mut s'a dus cu o oală plină cu mâncare la câmp. Spre seară, întorcându-se spre casă cu oala goală în spinare, pe

¹ A se compara această caracteristică sufletească cu cele pe cari le-am relevat în legătură cu caracterul Moșilor, bunăoară, în *Cercetări în Munții Apuseni*, 21 și urm. (extras din *Grai și suflet*, II, 1).

drum aude un zgomot: — un bonzar se băgase după amiază în oală și acum s'a văzut închis înăuntru, în oală. La acest bâzâit, surdo-mutul a crezut că vin Tătarii și dă fuga în sat, alarmându-l cu strigăte de: «vin Tătari, vin Tătari!»;

Dragomireștenii sau *Mn'ireșten'ii* — cum li se mai zice — sunt *cocoși*, pentru că strigă *cucurigu!* Sau *luna 'n tău*: un Dragomireștean s'a dus să scoată apă dintr'un puț în timpul nopții. Observă însă că în fundul puțului e luna. Afundă cârligul să prindă luna și să o scoată afară. Cârligul se prinde de un colț de piatră grea. Trage cu atâta putere, încât cârligul se rupe în puț iar el se pomenește trântit cu fața în sus: cu mirare vede că luna din puț a fost azvârlită tocmai în înaltul cerului;

Cuhenii sunt *pădurea arsă pântu-un ou d'e pkiatră*: Cuhenii au avut și ei cândva o singură pădure. Întâmplarea face ca să găsească și ei un ou de mâncare. Urma să-l coacă. Neștiind că oul e de piatră, au ars atâtea lemne, încât întreaga și unica pădure de care dispuneau au mistuit-o pentru coacerea acestui ou;

Ieudenii sunt *prescura pîn usçiorii d'e la beserecă*: o femeie, ducându-se la biserică, cu surprindere constată că nu poate intra înăuntru din cauza prescurei pe care o ducea și care era mai lată decât intrarea bisericei. Fără să-i dea în gând ca să întoarcă prescura cu latul ei în mod vertical, ea a scos usciorii bisericei ca să poată intra. — Sau: Ieudenii sunt *buhaiju 'n turnu beserecei*: satul lor a avut un singur buhai. Fiind secetă și neavând cu ce să-l hrănească, locuitorii observă sus în turnul bisericei un fir de iarbă verde răsărit printre dranițe. Atunci leagă cu o frânghie taurul de coarne, iar unii din ei se urcă în turnul bisericei; aceștia, prinzând de celalt capăt al frânghiei, trag în sus taurul legat, pentru ca, astfel urcat de-asupra turnului, să poată paște firicelul de iarbă¹;

Botizenii sunt *f... - gîză*;

Șieoanii sunt *guba 'n beserecă*: întregul sat nu avea decât o singură gubă. Pentru ca să nu se învechească iar locuitorii să fie mai apoi lipsiți și de unica lor gubă, au hotărît să o păsteze în altarul bisericei;

Rozăvlenii sunt *cățaya în loză* — «d'ipce, nu știu»;

Săpânțenii sunt *rotari*: în istețimea lor ei pot fura chiar roata de la o căruță ce merge fără ca să simtă căruțașul (cf. și cele relevate la pag. xxvii)².

Pentru celelalte sate n'am putut culege nimic în direcția aceasta.

Dar, prin relevarea unor atari constatări, cari, ce-i drept, privesc de aproape psihologia Maramureșeanului, am atins domeniul folkloric propriu zis. Vom releva deci, în capitol separat, diferite aspecte, din cari să se evidențieze și mai bine și anumite laturi etno-psihice urmărite până aci.

¹ Ieudenii mai sunt porecliți și *oveșeri*.

² Chiar Oșenii, cari sunt socotiți drept neîntrecuți în această privință, când trec prin Săpînța spre Sighet cu câte ceva de vânzare în zi de târg se zice că se uită cu ochii în patru și tot rămân păcăliți.

FOLKLORUL

Dat fiind interesul și însemnătatea pe care o au asemenea cercetări, întru cât în folklor se resfrânge «întreaga viață a unui popor, cu toate ramificațiunile și complexitatea ei sufletească și intelectuală», am urmărit atari manifestări cu o grje nu mai mică decât cea dată cercetărilor dialectologice propriu zise, socotind, astfel, că, în limita posibilităților avute, voi fi reușit să cristalizez în trăsături generale psihologia și mentalitatea acestui reprezentativ colț nordic al domeniului dacoromân. Am urmărit cu o deosebită atenție manifestarea lui artistică, bunăoară în literatură, spre a putea desprinde dintr'o astfel de producție caracteristicile complexului său sufletesc, oprindu-mă în modul acesta la un criteriu de oarecare selecționare a materialului folkloric — firește, fără a neglija latura lingvistică.

E incontestabil că chiar din analizarea unor simple imagini folklorice caracteristice entității sale putem contura felul de a fi al unui popor, urmărindu-l chiar în anumite nuanțe psihice. Câteva exemple luate din literaturile populare ale peninsulei balcanice vor reliefa cu prisosință ceea ce astăzi e în general recunoscut ca fiind un adevăr consacrat.

Din imagini ca acestea:

. . . . .
 Fiori il pruno al suo sorriso,
 che al soppalco era dipinto
 e su d'essi un dolce nembro
 venne giù di bianchi fiori ¹

e imposibil să nu întrevezi în ele gingășia expresivă a unui erotism delicat, dulce și senin ca cerul mediteranean — ceea ce contrastează cu caracteristicile sufletului nordic căruia îi lipsesc coloritul și frăgezimea primăvărată din literatura popoarelor sudice.

Tot în literatura populară albaneză ne frapează imagini de un puternic relief metaforic ca cea următoare:

Là, su quel monte un nero
 Fumo elevarsi appare;
 E esso non è già un nero
 Fumo che in alto va,
 È il giovinetto altero
 Nel fior della sua età ².

¹ Antonio Scura, *Gli Albanesi in Italia e i loro canti tradizionali*, New-York, 1912, 149. După cum se vede, imaginile aparțin literaturii populare a Albanezilor din Italia. Le-am dat în traducere italiană, întru cât ar fi fost greu de urmărit în limba albaneză. Voi proceda la fel și cu cele ce urmează. Cât privește natura acestor imagini, evident că, pentru unul care cunoaște sufletul albanez din peninsula balcanică, ele ar contrasta puternic cu firea lui războinică și plină de un orgoliu caracteristic entității sale. De aceea, originea lor trebuie căutată în patrimoniul folkloric italian. Referitor la traducerea dată de Scura, cf. și cea a lui A. Straticò, *Letteratura albanese* (ed. Hoepli), 66.

² V. Dorsa, *Su gli Albanesi*, 150. Cf. și A. Straticò, *Letteratura albanese*, 115.

Din atari imagini, extrase dintr'o baladă privitoare la o luptă din care voinicul se întoarce rănit, ușor se poate desprinde particularitatea unei vieți închinată armelor, ca și mândria proprie a oricărui luptător albanez.

Evident, lupte a avut destule și neamul românesc, ba chiar mai grele, mai crâncene și mai numeroase: — totuși, în literatura lui populară imagini îmbibate cu un astfel de subiectivism etnic al unei colectivități nu se reliefează. De asemenea, producțiunea populară românească lirică e foarte bogată; dar imaginile cari o caracterizează ies din cadrul celor relevate mai sus, după cum, pe de altă parte, nici cugetări cu fond liric, ca cele ce urmează, nu vom găsi în literatura noastră:

*Τὰ μαύρα μάτια τὴν αὐγὴν δὲν πρόπει νὰ κοιμῶνται,
Μόνον νὰ κολακεύωνται καὶ νὰ γλυκοφιλοῦνται*¹

sau:

*Μαῦρα μάτια 'σ τὸ ποτῆρι,
Γαλανὰ 'σ τὸ παραθύρι*²

Trecând apoi în domeniul folklorului Slavilor de sud și urmărind, de pildă, literatura sau chiar muzica sârbească, nu va fi greu ca din atmosfera unei haiducii romantice să desprinză caracteristica vizionarului i slav — ceea ce, iarăși, nu se evidențiază în folklorul român.

Dar dacă lirismul român nu ni se înfățișază aureolat cu acel cald și evoluat sentimentalism mediteranean propriu bunăoară Italianilor, Grecilor etc., sau dacă Românul — inclusiv, deci, și Marmureșeanul — nu ne apare nici ca un cugetător liric, aceasta nu însemnează că laturea patriarhală a vieții sale e lipsită de imagini poetice caracteristice mediului său. Firește, fiecare entitate sufletească are ceva propriu, care-i poate aparține exclusiv ei. Totuși, principial, o comparațiune poate oricând avea loc, spre a se putea astfel stabili și un criteriu de apreciere și ierarhizare esretico-literară. Astfel, în literatura acelorași Albanezi din Italia există o poezie intitulată *Bogata și săraca*. Cea bogată se lauda că are colane de aur, tezaur de perle și corali etc. — toate datorite de soțul ei. Cea săracă nu se lasă de loc impresionată de o atare fericire și-i răspunde astfel:

.....
Io ci ho un prezioso velo
ed è l'immenso, lo stellato cielo.
M'adorno il crin di rose e di viole
e per diadema ho il sole.

¹ C. Fauriel, *Chants populaires de la Grèce moderne*, II, 278. — În traducere, aceste distihuri sună astfel:

Ochii negri 'n zori de zi nu trebuie să doarmă,
ci numai să fie mângăiați și dulce sărutați.

Ochii negri la pahar [= la masă],
Cei albaștri la fereastră.

² Cf. și distihul 42, *ibidem*, 286. — Versurile cari caracterizează sentimentul iubirii și cari sunt reproduse la pag. XXXIII, prin nuanța lor deosebită, nu intră în această categorie, și cu atât mai puțin cugetări de natură morală, ca cele de la 104³¹⁻³⁴.

L'azzurra vesta mia è il mar profondo
 ed ho per trono il mondo,
 ove a mia posta le pupille ponno
 schiudersi a veglia o chiudersi nel sonno

Ce-i drept, feeria acestui tablou atinge sublimul lirismului descriptiv. Iată însă că, potrivit mediului etno-geografic, acestor minunate imagini le putem opune câteva proprii folklorului român de o incontestabilă valoare. Fără a mai recurge la tabloul pe care ni-l înfățișază *Miorița*¹ (cu variantele sale), relevăm un altul aproape la fel cu cel din *Miorița* și anume: sora, neputând consimți la o căsătorie cu fratele ei, îi pune condiții irealizabile pentru ea, printre cari figurează și următoarele:

— «Eu, frat'e, n'oi împleti
 Pînă tu că țî-î k'ema
 Nănaș mare
 Sfîntu soare,
 Nănășița
 Lun'îța,
 Cuscri
 Lučefen'ij,
 Și drust'ele
 Sr'elele»² (119 16.²⁵)

cea ce — alăturată la atâtea alte imagini superioare — dovedește în mod indiscutabil că sufletul entității române nu e de loc strein unor asemenea manifestări de estetică literară, sau chiar artistică — după cum se poate constata în producția folklorică muzicală etc.

Și acum, în urma acestei schițări de a reliefa adevărul că sufletul unui popor se oglindește și în poezia lui, trecem direct la producțiunea poetică a Maramureșeanului, oprindu-ne, rînd pe rînd, la diferitele specimene ale genurilor literare reprezentate în culegerea de față.

În afară de cele relevate la pag. xxvii și urm., sufletul Maramureșeanului se caracterizează și printr'o fericită dar echilibrată inspirație poetică ce cristalizează în imagini care vădesc un sentiment oarecum controlat parcă, ași putea zice chiar intelectualizat. Ii e strein misticismul vizionarului slav, deși conviețuirea lui economico-geografică cu Rutenii bunăoară a durat secole întregi. Găsim adesea înfiripări de o reală valoare:

Satule, pă tin'e-î nor,
 O s'așadză-a bad'eî dor?
 Satule, pă tin'e-î cșeapă,
 O doru bad'ij s'așadză?⁴

¹ Antonio Scura, *Gli Albanesi in Italia*, 181. Cf. și traducerea din A. Straticò, *Letteratura albanese*, 101. — Să fie oare aceste imagini proprii literaturii populare albaneze?

² Asupra acestei balade lirice, cf. importantul studiu al lui Ovid Densusianu, *Vieța păstorească în poesia noastră populară*, II, 39 și urm.

³ Balada aceasta, *Fratele și sora*, corespunde ca fond baladei *Soarele și luna* culeasă de V. Alexandri. Cf. și pag. xxxix.

⁴ Auzită de la Pop Mărie 25 ani — Budești, 1923.

Coloritul, plasticitatea unor astfel de imagini sunt mai presus de orice laudă când e vorba de literatura populară, după cum, iarăși, același sentiment al iubirii constituie o fericită realizare estetică în caracterizarea ce i se dă în versurile:

Pă un'e mere doru
Nu poț ara cu plugu,
Că an'ină plugu 'n dor:
Trag boi, numa nu mor... (CX).

Și aceasta cu atât mai mult, cu cât știe să îmbrace în simplitatea firească și necăutată a graiului popular imagini spontane și de un lirism puternic. Toate figurile poetice la cari recurge inspirația lui impresionează și plac prin naturalul lor, chiar când le lipsește cadrul convenit. Pentru conturarea portretului iubitului ei, Maramureșanca recurge la următoarele comparații:

Numa 'n munt'e est'g-un k'idru
Așa t'in'erele și mîndru;
Numa 'n munt'e est'g-un brad
Așa t'in'erele și 'nalt¹ (CLXXXIII).

De notat că toate imaginile poetice se caracterizează prin scurtimea și conciziunea lor. Iată, de pildă, câteva exemple: mama caută să liniștească pe fiul ei cel părăsit de mândra lui și să nu mai «tragăne așa cu zêie» căci

Plîng pk'etrile pă vâlcele,
Păsările 'n cui burele (104⁶³⁻⁶⁴).

Tot așa de lapidare apar și atunci când Țidra spune lui Țidru că nu trebuie să «tragăne», căci:

Eu d'g-oj prinde-a trăgăna
Munți s'or cutremura,
Rîpk'ile s'or surupa,
Văile s'or tîlbura (111⁷⁰⁻⁷³)².

Participarea naturii la tot ce stăpânește sufletul creator apare nu tocmai rar și în poezia maramureșeană; ba chiar adesea ea ni-i înfățișată cât se poate de expresiv. Astfel, în poezia oarecum alegorică CCXV și adânc mișcătoare, ne frapează versuri ca acestea:

Și 'n vîrvițu țjunguluț
Zcjară pui șojmuluț.
Dă-așa zcjară și susk'ină,
D'e țjunguțu să l'egăgînă
D'in vîrv pînă 'n rădăcînă (43⁴⁴⁻⁴⁶)

după cum frumoasă e și cunoscuta metaforă din versurile:

Pă țeșă cșastă, mamă, arșă
Mîndră plăje să răvarsă;

¹ Cf. și portretul lui Gruia, 107³⁶⁻³¹.

² Cf. și versurile dela 76⁴⁹⁻⁵².

Nu-î ploaie, mamă, curată,
Că-s lacărâmj d'e la o fată¹ (115^{1.4}).

Dacă am relevat în treacă această latură de estetică literară în legătură cu poezia populară în general, aceasta am făcut-o și pentru motivul că, culegeri de felul celei de față să nu fie considerate ca lucrări cari privesc exclusiv dialectologia, folklorul sau etnografia, ci ele trebuie să intereseze de aproape și însăși literatura ca și critica literară.

Trecând acum de la aceste câteva considerațiuni privitoare la genul liric, ne vom opri la anumite aspecte ale genului epic, al cărui tipic reprezentant e:

Balada. — În trăsături generale, balada maramureșeană, ca fond, nu prezintă aproape nimic prin care această regiune să se distingă în mod pronunțat de restul domeniului folkloric dacoromân; din contra, subiectele multor balade ne duc la o comunitate folklorică cu celelalte ținuturi. Ceva mai mult: anumite balade, prin caracteristicile, ca și prin însuși fondul lor, ne duc la concluzia că asemenea balade constituie în poezia maramureșeană un împrumut folkloric direct sau indirect, ori o radiațiune folklorică și în această țară din centrul în care se va fi petrecut faptul sau de unde se va fi înfiripat oântarea acelu fact. Câteva exemple vor dovedi cu prisosință aceasta. Maramureșeanul nu poate să cunoască Dunărea decât cel mult din auzite; totuși, în balada *Bărbatul Irinei*, pag. 92, citim:

Peste mări,
Peste Dunări.

Nici de Muntenia nu putea ști, deși la 101⁶⁶ vedem:

Colo 'n ȝjos, pă munten'cască

— prin «munten'cască» urmând a înțelege că e vorba de «țara muntenescă». Cu toate că Nistrul, ca și Prutul — dar mai ales izvoarele acestuia — erau mai aproape, totuși Maraureșeanul nu avea de unde să le cunoască pentruca aceste două râuri să apară în baladele sale, primul în versurile:

'N dgalu Hotimuluț,
Pă cōasta Mn'istrimuluț (89⁴⁴)

iar al doilea în versurile:

Cu Prutaș s'o adunat
Și Prutașii ș'o strigat (113⁴⁷).

Dar nu numai considerațiuni de ordin toponimic ne duc spre o atare constatare, ci, adesea, chiar fondul baladelor. Referindu-ne, bunăoară, la balada în care soțul își vinde nevasta (pag. 93), indiferent dacă acel târg de oameni se ține la *Brașău* — după cum glăsuește varianta

¹ Aceeași imagine apare și în poezia populară a Aromânilor (cf. Tache Papahagi, *Antologie aromânească*, pag. XXIX).

CCCLXIX — sau la *Brăilat* (cf. pag. 100), fondul ei face să apară în viața socială a Românilui Turcii. Dar contactul acestui popor cu elementul românesc în nici un caz nu putea avea loc, mai ales sub raportul acesta, în ținutul Maramureșului; de altfel numele «Brăilat» precizează unde anume se va fi petrecut ceea ce relevază balada ¹. Și apoi, geograficește, elementul acesta folkloric nu e circumscris numai în Maramureș.

În această ordine de idei și în directă legătură cu apariția Turcului în poezia populară românească, evident că la fel trebuie să privim și existența sau circulațiunea baladei *Ilonca și Turcul* (pag. 93) sau variantele ei *Turcii și Sirolina* (pag. 90) și *Linca și Turcii* (pag. 123), mai cu seamă că ea e cunoscută nu numai în nordul Dunărei, ci și în sud, și anume la Românii din valea Timocului ². În balada CCCCVI ni se vorbește și de «țara țeșă turcăscă».

Această comunitate folklorică nu se restrânge numai la baladele mai sus amintite; cele mai multe apar în mai toate regiunile în cari s'au făcut culegeri ³, iar unele din ele circulă și în valea Timocului ⁴. Ceva mai mult: nu numai motivele epice ne prezintă această comunitate, ci chiar și cele lirice sau didactice. A se compara, bunăoară, textul al XLII-lea cu ce ne dă Tocilescu în *Materialuri folkloristice*, I, II, 801, sau textele CCCCLXXI, CCCCLXXIII cu ce găsim pentru Bucovina în *Șezătoarea*, 1923, 63 și 148 etc. Adesea, această comunitate ne apare și într'o formă aproape identică, cum ar fi, de exemplu, versurile de la 30 ²⁴⁻²⁸ cu următoarele aparținând Bucovinei:

— Coarbă neagră din păriu,
Lasă pe bădița meu,
Că tu mult de i-l iubi,
Zău că eu te-oi otrăvi ⁵.

Elementul folkloric din genul epic propriu Maramureșului se reduce la foarte puțin, și anume la acele fapte cari au avut loc chiar în acest ținut, cum ar fi textul al CCCXCI-lea sau al CCCIII-lea. Totuși, din

¹ Tot ce ne prezintă balada în general nu trebuie interpretat ca ceva ireal nici chiar atunci când fondul ei nu pare a fi nici verosimil, întru cât cu drept cuvânt trebuie să recunoaștem că «producțiunile populare cuprind un substrat real, reprezintă momente caracteristice de viață ori continuități ale ei» (Ovid Densusianu, *Vieța păstoraască în poezia noastră populară*, II, 118). Ca o dovadă a acestei afirmațiuni, și în directă legătură cu fondul baladelor în cari apar Turcii, interesantă e și relatarea pe care o găsim în cronicarul bizantin Ducas: « *Μουσταφᾶς*] palatim illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros reperit, aliamque immensam supellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas, feminas quoque pulchras, pueros et juvenes oris decore praestantes, aliaque Valachiae spolia — [*γυναικας ὄμοιαις καὶ νέους παιδίσκους ἐπιπροσώπους καὶ κάλλιε διαφέροντας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἕλην Βλαχίας*] » — *Hist. Byzantina*, Bonn, cap. XXV, pag. 157.

² Cf. revista aromânească *Lumina*, V (1907), n-rul 10, pag. 17. — Cf. și G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, 635; revista *Tudor Pamfile*, 1924, 80-81 etc.

³ Nu intră în cadrul acestei lucrări de a releva această latură care ar interesa în primul grad un viitor atlas folkloric, sub raportul etno-geografic.

⁴ A se compara textul al CCCLXI-lea sau al CCCXCII-lea cu *Ghiță-Cătăniță* din revista *Lumina*, V, pag. 197-199.

⁵ *Șezătoarea*, 1923, 119.

baladele culese și reproduse aci, sunt unele asupra cărora va trebui să ne oprim puțin, întru cât fondul lor nu aparține exclusiv domeniului folkloric românesc, și mai ales că ele apar în folklorul albanez și italian.

Fondul baladei CCCLXXIV sau al variantelor sale CCCLXXXII, CCCXCV și CCCXCVI apare și în literatura populară albaneză: bărbatul înșelat, întorcându-se acasă, omoară pe soția sa și pe amantul strein, ducându-i apoi pe amândoi măcelăriți la moară¹. De fapt, fondul baladei albaneze *Soțianecredincioasă* e același cu cel din variantele maramureșene. Ceva mai mult: *l'épouse infidèle* o găsim și în literatura populară neogrecă, despre care Fauriel crede că «c'est une historiette ou plutôt une fiction»². Ea prezintă mare asemănare cu cea albaneză.

În variantele CCCLXXII, CCCXCIV și CCCC e vorba de o «mândră» a cărei boală s'a «lecut» la apariția «mândrului» ei. În folklorul poetic albanez, o boală identică de care suferă mândrul se vindecă la auzul glasului iubitei sale³. Deosebirea stă în aceea că rolurile sunt inversate. La această apropiere trebuie alăturată și balada CCCLXXXIII sau CCCXCIX.

Devine mult mai interesantă apropierea, ași putea zice chiar identitatea dintre balada a CCCLXXXV-a și ceea ce ne oferă literatura albaneză ca și cea italiană: o soră e îndemnată de iubitul ei, cu promisiunea că o va lua în căsătorie, să-și otrăvească propriul său frate și, la urmă, după ce îi împlinește dorința, e refuzată; astfel înșelată, ea pronunță propriul său blestem:

«Cin'e cred'e 'nt'un drăguț
Tuje-o d'int'un noruț
Vara cînd ploaie răruț
Cin'e cred'e 'nt'un bărbat
Tuje-o d'in serinat!»⁴

Dat fiind interesul ca și importanța pe care o prezintă această baladă și pentru a se putea urmări mai de aproape și textul albanez, reproduc în întregime traducerea dată de A. Scura:

— Se noi, fanciulla, ci dobbiamo amare,
tu devi tuo fratello avvelenare. —
— Avvelenare come lo dovrò?
— Prestami ascolto e te l'insignerò:
Domani, allor che giorno chiaro sia,
discendi nel crocicchio della via.
Aspetta; passerà l'aspide nero
di cui il morso è mortalmente fiero;
tu la coda recidigli e la testa
e tra due pietre finemente pesta;
metti il tutto del vino nel bicchiere
e a tuo fratello lo darai a bere. —

¹ A. Straticò, *Letteratura albanese*, 114-116, sau A. Scura, *Gli Albanesi in Italia*, 184-186.

² C. Fauriel, *Chants populaires de la Grèce moderne*, II, 370-372.

³ A. Scura, *l. c.*, 198-200, sau A. Straticò, *l. c.*, 76-77.

⁴ Dintr'o variantă culeasă în Crăcești. Balada, de altfel, are o extensiune pronunțată.

L'ubbidi la fanciulla malaccorta
 ed attese il fratello in sulla porta,
 la sera che dal campo ritornava
 ove pei patrii lari si pugnava.
 — Fratello, ben venuto; io t'offro a bere
 di generoso vin questo bicchiere,
 poi che tu giunto sei tanto sudato,
 sudato e dalla pugna affaticato. —
 Tre sorsi di quel vino ei mandò giù,
 poche parole disse e nulla più:
 — Chi ha sorelle sotto, il patrio tetto
 nubile e in esse ha fè, sia maledetto! —
 E come ebbe tai detti pronunziato
 cade il misero al suolo fulminato.
 Mentre che suo fratello agonizzava,
 la perfida fanciulla s'abbigliava,
 poi gli volse le spalle e se ne andò
 dall'amante ed in casa lo trovò.
 — Giovan, la tua parola io l'ho ascoltata.
 — Fuggi, fuggi da me, donna spietata!
 Se un fratello hai saputo avvelenare,
 chi sa cosa potresti a me serbare!¹

Identitatea dintre ce ne ofere textul maramureșean și cel albanez e surprinzătoare: până și veninul cu care urmează să fie otrăvit fratele trebuie să picure din coada unui șarpe-balaur. Ținând, deci, seamă de considerațiunile etnografice în care apare acest element folkloric, firește că asupra vechimii lui nu încapă nici o îndoială. În cazul acesta, fondul baladei să aparțină oare unui substrat comun atât pentru Albanezi cât și pentru Maramureșeni, sau să avem a face cu vre-una din multiplele căi de propagare, de radiere sau de furișare ale elementelor folklorice în regiuni cât mai distanțate și lipsite de continuitate sau chiar de etnică apropiere? Ca și pentru orice baladă, în fondul ei trebuie să vedem cristalizat o realitate vie, un fapt unic petrecut cândva și undeva. Poetul-creator necunoscut al poporului se deosebește de personalitatea poetului cult prin aceea că creațiunea populară epică — de care e vorba aci — nu se bazează pe închipuiri personale, deci pe născociri de fapte; inspirația ei rezidă fie într'un fapt văzut cu ochii proprii, fie într'unul povestit de alții ca fiind petrecut undeva și cândva — ceea ce iarăși pentru această creațiune constituie un fond real, aieva petrecut, chiar dacă el ar prezenta neverosimilități.

Dar unde și când se va fi petrecut ceea ce ne relatează balada *fratelui otrăvit*?

În cele mai multe cazuri elasticitatea folklorică nu cunoaște îngrădire, nici în timp, nici în spațiu. Cu toate acestea — exceptând cazul când n'ar mai interveni relevări necunoscute din folklorul unor popoare de altă rasă — deducții mai mult sau mai puțin aproximative credem că s'ar putea face, fără ca, totuși, să putem preciza. Astfel, această baladă prezintă «grandissima somiglianza» cu fondul «della tanto discussa

¹ A. Scura. *l. c.*, 191-195. Cf. și A. Straticò, *l. c.*, 81-82.

canzone *Donna lombarda*»¹ — după cum se exprimă folkloristul italian Raffaele Corso. Cuprinsul e acesta: o soție e cerută în căsătorie de un cavaler, care, spre a-și putea atinge scopul, îi recomandă același mijloc de a-și otrăvi pe bărbatul său: veninul de șarpe; la urmă, bărbatul «messo sull'avviso dal bambino di nove mesi che sta nella culla, costringe a bere la moglie, la quale muore sola in punizione del proprio delitto»². Firește, asemănarea e evidentă, deși în *Donna lombarda* e vorba de otrăvirea unui soț și, ca desnodământ, de moartea soției necredincioase³. Folkloriștii italieni cari s'au ocupat cu interpretarea istorică a acestei balade sunt de acord în a recunoaște vechimea ei. «Fra le Canzoni narrative,... antichità certissima avrebbe quella della *Donna lombarda*», zice Alessandro d'Ancona⁴. C. Nigra merge mai departe, precizându-i și originea istorico-geografică, afirmând că «fra le canzoni cioè che hanno per soggetto un fatto storico, noi ne troviamo d'origine nord-italica come *Donna lombarda*»⁵. Ceva mai mult: Nigra crede că această «Donna lombarda» e însăși Rosmunda, regina Longobarzilor, din a doua jumătate a secolului al 6-lea — părere pe care o împărtășește și Alessandro d'Ancona și care pentru Ermolao Rubieri⁶ nu prezintă garanție.

Indiferent de originea discutată a acelei «Donna lombarda», ceea ce trebuie interpretat ca fapt sigur în balada acestor trei domenii folklorice — maramureșean, albanez și italian — e că fondul ei e comun și că aparține aceluiași substrat real. Ținând însă seamă de identitatea baladei maramureșene cu cea albaneză⁷, și raportând această identitate la cuprinsul din «Donna lombarda», e logic să admitem că, pentru Maramureș, avem a face cu o transplantare a acestui element folkloric din sudul Dunării, și anume de pe coasta nord-estică a Adriaticei.

O altă baladă care, «prin frumusețea sa, prin detaliile sale, alura sa, stilul său sobru și viguros, prin caracterul totodată duios și înfiorător al incidentelor sale... merită, de sigur, un loc deosebit într'o culegere de poezii populare»⁸ este *Bodița* (CCCLXX sau varianta ei CCCCVI). Ea circulă și în județul Suceavă⁹. Cuprinsul ei funebru impresionează puternic și zguduitoare prin concepția ei aci melancolică și gravă, aci senină și sublimă.

¹ *Folklore*, Roma, 1923, 97.

² Apud A. Straticò, *l. c.*, 83.

³ Acest desnodământ apare și în poezia epică maramureșeană, și anume în baladele CCCLXXXIV, CCCLXXXII, CCCXCV și CCCXCVI: nevasta își ispășește păcatul prin moarte. Interesant de relevant și rolul copilului în această baladă; cf., bunăoară, 103⁷⁰, 74 și 104³¹, 34 sau 114²³, 23 — ceea ce vine să se întâlnească cu același motiv din *Donna lombarda*.

⁴ *La poesia popolare italiana*, Livorno 1878, 117.

⁵ În *Romania*, V (1876), 442.

⁶ *Storia della poesia popolare italiana*, Firenze, 1877, 292.

⁷ Faptul că ea apare în literatura Albanezilor din Italia cred că nu poate ridica dificultăți, întru cât ea poate fi o transplantare de pe coasta adriatică albaneză în Italia.

⁸ Jean Psichari, *La balade de Lénore en Grèce* (în *Revue de l'histoire des religions*, IX (1884), 33.

⁹ Alex. Vasiliu, *Cântece, urdturi și bocete*, 18-20; Avram Corcea, *Balade populare*, 1899, 41-46; Nicolae Păsculescu, *Literatură populară românească*, 166-170 etc.

Raportată la celelalte balade relevate până aci, evident că aceasta are o origină cu mult mai veche și pare a fi împrumutată din literatura populară slavă. Ea circulă în literaturile tuturor popoarelor balcanice¹, ca și în literatura Slavilor de nord, la Cehi, Poloni, Ruteni, Ruși etc., fiind cunoscută de obicei în studiile folklorice ale Occidentului sub titlul de *La chevauchée funèbre*. Fondul baladei se regăsește în *Lenora* lui Bürger din literatura germană și e tot așa de cunoscut în Danemarca, Suedia, Irlanda ca și la Celți.

În fine, o baladă care ar prezenta iarăși un deosebit interes într'o științifică urmărire comparativă, mai ales că ea e răspândită și în sudul Dunării și se resfrânge în felurite aspecte sau imagini răzlețe și în literatura cultă, este *Fratele și sora*² (pag. 118). Ne mărginim însă aci la simple semnalări compatibile cu cadrul acestei *Introduceri*.

Pentru a încheia cu «balada», și în directă legătură cu cele relevate la pag. xx și xxx, ar fi ca, din studierea genului epic (inclusiv, deci, și *Colindele*)³, să ne oprim la o caracteristică trăsătură etnică ce se desprinde de aci, și anume la *păstorit*. Întru cât însă această latură e bine reprezentată și în celelate genuri ale producției literare maramureșene, vom schița mai întâi ceva din genul didactic, începând cu :

Descântecel. — Până în pragul secolului al 20-lea sufletul maramureșean va fi fost stăpânit cu atâta putere tiranică de credința lui în efectele *magiei*, încât orice desconsiderare a acestei înrădăcinate credințe atrăgea după sine multiplele și chinuitoarele urmăriri din partea vrăjitoarei. Furia deslănțuită de autoritățile oficiale în evul-mediu în contra vrăjitoriei în general dovedește cu prisosință extensiunea și vitalitatea acestei practicări⁴. Pentru a ilustra și mai bine această latură din viața religioasă intimă a Maramureșeanului, reproduc din foaia *Sălajul* un interesant proces intentat în 11 martie 1741 de prefectura județului Sălaj în contra femeiei Debre Erszók din comuna Cățelul-unguresc, acuzată de practicarea vrăjitoriei. La întrebările puse, și anume dacă sus-numita femeie «călărește noaptea pe un Țigan, Boroș cu numele, pe care-l chinuște de moarte», martorul Andrei Sereș de 60 ani relatează următoarele :

«Sunt vre-o trei săptămâni de când s'a prezentat la mine, ca la primarul comunei, țiganul Boroș, chemându-mă să merg cu el la Debre Erszók și să vedem ce obiecte de vrăjit are. Ne-am dus și am aflat o coșniță în care era o broască țestoasă cu pui cu tot,

¹ Pentru Greci, cf. Hubert Pernot, *Anthologie de la Grèce moderne*, 93-98; C. Fauriel, *l. c.*, II, 406-408; Albert Thumb, *Handbuch der neugriechischen Volkssprache* 1910, 205-207 etc. Pentru Albanezi, Sârbi și Bulgari, cf. Auguste Dozon, *Balgarski narodni pjesni (Chants populaires bulgares)*, 319 și urm. Pentru Aromâni, cf. Tache Papahagi, *Antologie aromânească*, 63-67.

² Apare în mai multe culegeri (cf. *Șezătoarea*, 1922, 132-133; G. Giuglea și G. Vâlsan, *Dela Români din Serbia*, 216-228; Alexici, *Texte din literatură populară română*, I, 51-53 etc.).

³ Cf. în această privință Al. Rosetti, *Colindele religioase la Români*.

⁴ Cf. *Din folklorul românesc și cel latin*, 111-112.

ambele moarte; deasupra lor călți, o bucată de piele de oaie, fire de tort tăiate de pe război, cari sunt la gătenia pânzei; peste ele o mână de cenușe și mai multe păpuși de păr — despre care îndată am fost incurat că-i servesc la vrăjit. Inșă aceea o știu adevărat și o am văzut cu ochii mei că pe un sluguță al meu — Gheorghe Juhász — l-a trântit ceva la pământ și de acolo muierii nu l-au putut arădica, numai bărbați; și dacă l-au arădicat, a spus fără înconjur că Debre Erszök îl torturează. Pe vremea când îl tortura în uliță pe bietul meu sluguță, iată că zboară în casa mea un flutur lung și alb, cât degetul meu de lung. Câțiva dintre noi ne-am probat să-l oborim jos, dar nu ne-a succedat, cu toate că ne-am probat cu mătura să-l omorim, dar a dispărut printre podele. Aceasta a fost toamna târziu când nu sunt fluturi. Apoi, sunt vre-o doi ani, având eu câțiva porci, deodată am observat că-și cască gurile arădicându-și capurile în forma cum le-ar fi pus cineva căpușan pe cap, zăbele în gură și șea pe ei. Au început a-și bate capurile de pământ până au murit. Am mai avut un vițel, care a vrut să se suie pe perete, s'a bătut de pământ până a murit. Inainte de aceea, a fost la noi Debre Erszök după pâne și muieria mea nu i-a dat câtă a cerut. Toate acestea numai Debra Erszök mi le-a făcut¹.

În același număr al acestei foi ni se mai relatează, printre altele, că în toamna anului 1721, în urma unui proces, a fost arsă de vie pe rug în orașelul Șimleu «o muierie din Vârșolt, fiindcă s'a constatat că e *strigoaie*».

Față de atari cazuri — și e interesant de reținut că asemenea credințe dăinuiesc încă și astăzi, după cum am avut ocazia să constat și în județele Turda și Alba — cele ce vor urma nu prezintă nimic surprinzător.

În dimineața zilei de 7 april 1923 m'am dus la descântătoarea Năstaca Petrovai din Săcel. După mine, iatră în căsuța ei o femeie din sat, adânc îngrijorată, ținând în mână o traistă plină cu de ale mâncării: un copil al ei zăcea acasă pe patul de moarte, iar ea venise aci, recurgând la această descântătoare ca la supremul mijloc de scăpare. În urma descântării, femeia a plecat cu sufletul împăcat că, în afară de puterea și voința dumnezeiască, nu i-a rămas nimic de consultat dintre cele pământești.

În Crăcești, bătrâna Ioana Paul (cf. textul al DXXXVI-lea), căuta, indirect, să mă asigure că «sunt și d'e-aceleja care țină luna d'in cer în vale, un'e nu imblă n'ime, apoi îi ia put'ereș ș'apoi fac cit'e meșterșuguri; apoi simt și meșteritșoare care d'escintă în st'ele, fără p'airileș».

Iată, prin urmare, relatările scriitorilor latini puse în aplicare și în secolul al 20-lea!

Putem oare întrevădea în acest capitol al folklorului maramureșean o continuitate directă din domeniul respectiv latin?

Data fiind însemnătatea unei atari întrebări, merită să fie relevate câteva coincidențe — ca să nu zic asemănări perfecte — din același capitol al folklorului aromân. Descântecul, ca fond propriu zis, trăește și în credința Aromânului; dar, ca exteriorizare literară, e aproape inexistent, mai ales din cauza secretului în care e învăluit. Totuși, din această pronunțată penurie, reproduc aci în dialect și în transpunere literară câteva relatări interesante:

Măy'istrelle, ca Grozda, mîcă carne di cîne ma nainte și apoi întră tu așea cale tra s'dispartă curun'î; usucă șamin'î di mproști, facu s'fi mîți ș'penura di la

Vrăjitoarele, ca Grozda, mănăncă carne de cîne mai întâi și apoi iau hotărîrea aceea de a desface căsătorii; usucă oameni din picioare, fac ca să-ți mănănci și cuiul

¹ Depoziție extrasă din arhiva județului și publicată în n-rul 6 din 12 april 1924.

ușe, ș'cîte alte lieș!... Al Iorga l'i feașiră s'nu si-adună iči cu nișeasta și s'nu grășcă di dip cu-ațel'j din casă. Alagă mă-sa, arucă tu șteale la alte măy'istre care l'i dzisiră că-ș di faptu și că amăy'ile le-au îngropată sum prag. L'ja sapa nencă-sa-l'i mumă ș'cîndu s'da, țe s'veadă? Tru ună ulică era un broatic mortu, ligat cu patru-dzătj di pęațițe. A broaticluș l'i-avea cusută gura cu un h'ir di funda al Iorga jar în gură l'i-avea băgată un per furat di prin caplu a li țal Iorga ¹.

Sau:

Casa-l'i, mănăstir! Un intra, doi ișja. Orči, șcl'jok'i, ęarfăn'i, lăngaroși, auși... Urdina la teta Bęacă, ca la haręa a Hristo-luș. A unuș s'l'i discîntă di postimă, altuș si-l'i aspargă amăy'ile, nișcînti s'l'i isu-sească, altuș s'l'i-arucă tu șteapă... ².

Reiese clar, deci, marea asemănare ce există între magia dacoromână și cea aromână, și ea poate fi urmărită adesea până în cele mai mici amănunte privitoare atât la fond, cât și la procedură.

În afară de caracteristica comună de a «descânta în stele» — (cf. și textul al CCCXXXV-lea, pag. 140), bătrâna Ioana Paul — ca și altele, din alte sate — relatează că există și vrăjitoare care «țipă luna d'în ęer» și care «ișja puteręa». În privința aceasta, iată ce ne oferă literatura populară aromânească:

Țe nu fac măy'istrile! Dipun pînă ș'luna din țer! Ascultă-mi, nișcate. Era ună noapte di vęară. Mi turnam di Ver'yja. Tru ęaca di la Groapa-al-Ghizari, la Stran'ile-al-Gimă, vidzum trei mul'erj, displătite, tru carne goală, ca aclo s'lă h'ibă! Una aveș un yastru 'n cap, alantă un țirș și y'ineș de-avarliga di groapă; jar a treja, cu un pal'ju tru mînă, bățea loclu. Di lun'ină ca lapte si fe țe un în'uneric-k'isă. Luna s'n'icură, pînă ascăpită din țer. Ma țe semn! Ea dipuse pri l cși lumbrisi înțreșga groapă. Măy'istrile, ca zvînturate, s'h'imusiră la lună. Ună u țineș și doapă u muldșea. Țeșlea mărata di lună di s'ligăna loclu. Cîndu u dipusiră? Cîndu u mulsiră? Tri ęjudie! După ațea y-alăsară și, pînă si șę-alină luna 'n țer, ęale s'feășiră stifă tru hęară. — Cu laptile di lună măy'istrile numățescu tute-amăy'ile. Omlu adăpat cu lapte di lună tradze lăngare arapă, 'ș'mică penura di la ușe și apoja moare ³.

de la ușe, și cîte alte nenorociri... Lui Iorga i-au urzit ca să nu se întâlnească de loc cu soția și să nu vorbească de fel cu cei din casă. Aleargă mama lui, descântă în stele la alte vrăjitoare cari i-au spus că e de fapt și că vrăjile le-au îngropat sub prag. Mama lui vitregă ia sapa și cînd să dea ce să vadă? Intr'o ulică era un broatec mort, legat cu patruzeci de cărpe. Broateculuș i cususe gura cu un fir din moțul lui Iorga, pe cînd în gură îi băgase un fir de păr furat de pe capul soției lui Iorga.

Casa ei, mănăstire! Unul intra, doi ieșeau. Orbi, șchiopi, orfani, bătrâni... se perindau la mătușa Boaca, ca la harul lui Hristos. Unuia să-i descante de moimă, altui să-i înlătore vrăjile, pe unii să-i logodească, altui să-i dea în stele...

Ce nu fac vrăjitoarele! Coboară pînă și luna din ęer! Ascultă-mă, nepoate. Era o noapte de vară. Mă întorream de la Veria. La cotitura de la Groapa-lui-Ghizari, la Straiele-lui-Gămă, văzurăm trei femei, despletite, în piele goală, — luate-ar dracu! Una avea un țest în cap, cealaltă un ciur și veneau împrejurul groapei; iar a treia, cu un paiu în mână, bătea pământul. Din lumină ca lapte se făcu întuneric-beznă. Luna se micșoră, pînă cînd dispăru de pe ęer. Dar ce semn! Ea coborî pe pământ și lumină întreaga groapă. Vrăjitoarele, ca zvânturate, se năpustiră asupra lunei. Una o ținea și celelalte două o mulgeau. Țipa biata lună de se legăna pământul. Cînd o coborîră? Cînd o mulseră? De mirat! După aceea o lăsară și pînă să se urce luna în ęer, ele se făcură fantomă în sat. — Cu laptele de lună vrăjitoarele farmecă toate vrăjile. Omlu adăpat cu lapte de lună are de suferit boală grea, își mănăncă cuiul de la ușe și apoia moare.

¹ Revista aromânească *Lumina*, V (1907), 117.

² *Lumina*, VI (1908), n-rul 4, pag. 20-21.

³ *Lumina*, VI, n-rul 4, pag. 23.

Până și formulele de încheiere ale unor anumite descântece sunt aceleași. A se compara, bunăoară, următorul crâmpei de descântec aromănesc în contra unei boale la vite numită *dușmana*:

Ația se-aprease,
Ația si se-astîngă;
Apiri, s'nu ntungarică;
Ntunică, s'nu-apiră.
Că e k'irită și s'k'gară
Îu pravdă nu-azçjară,
Îu cucot nu cîntă,
Îu liliçe nu s'plîntă ¹

Aici luă ființă,
Aici să se stingă;
A apucat-o ziua, să nu o apuce noaptea;
O apucă noaptea, să nu o apuce ziua.
Căci e pierdută și să piară
Unde dobitoc nu zbiară,
Unde cocoș nu cîntă,
Unde floare nu se sâdește

cu partea fială a textului al CCCXXVII-lea, 131⁵⁻¹¹.

Și această comunitate folklorică nord- și sud-danubiană, pe care o întâlnim și în alte regiuni românești, nu poate să aibă decât un singur substrat. Din urmărirea amănunțită a acestui capitol, și în afară de faptul că la baza lui stă unul și același fond, se pot desprinde ca fiind mai mult sau mai puțin sigure următoarele concluzii:

1. Vechinea lui se identifică cu elementul etnic din care e naște entitatea românească. Aceasta se explică prin faptul că, fiind patrimoniul sufletesc al unei anumite categorii de oameni — bărbați, dar mai ales femei —, foarte redusă ca număr, și aparținând unei concepții religioase, s'a putut transmite din generații în generații.

2. Chiar dacă am admite o imixtiune sau o contopire a acestui fond primitiv cu cel similar al masei slave — ceea ce pentru domeniul dacoromân e incontestabil —, totuși, cred că în asemenea elemente folklorice putem întrevedea o continuitate a celor respective pe care, de sigur, le-au avut Romanii ², ca și autohtonii. N'am putea presupune că, de vreme ce Slavii au împrumutat bunăoară Maramureșenilor bogata manifestare literară a unei atari concepții, însuși descântecul ar avea o origine slavă; căci magia, date fiind caracteristicile ei, nu putea fi decât aceeași la Slavi ca și la Romani.

În această ordine de idei, cred că singurul capitol folkloric ce s'ar putea oglindi sigur și în doză mai mare într'un similar fond primitiv latino-authton e cel al magiei, al obiceiurilor, al credințelor și al superstițiilor; aceasta mai ales în raport cu folklorul care formează literatura propriu zisă a poporului românesc, și anume cu genul liric și cel epic. Într'adevăr, genul liric nu ne prezintă aproape nimic care să ne poată îndruma spre ceva aparținând epocii în care se formează limba și poporul românesc; și chiar dacă ar prezenta, un criteriu de urmărire sigură lipsește. Cât privește genul epic, studiile folklorice vin să precizeze chiar că «la poesia epico-narrativa, che ripugnò al genio latino e fu prediletta all'immaginoso temperamento dei Celti, soliti a convertire la storia in leggenda..., è indigena dell'Italia settentrionale ed è, in parte, comune alle popolazioni romanze» ³. Așa că, ținând seamă de imixtiunea

¹ *Lumina*, IV, 344.

² Cf. și Cato, *De re rustica*, cap. CLX.

³ Raffaele Corso, *Folklore*, 93.

folklorică slavă în diferitele regiuni românești — inclusiv cea aromânească — și atribuind și Slavilor ceea ce R. Corso spune despre Celți în afirmațiunea «non aventi anticamente altra storia che la tradizione leggendaria recitata e cantata», credem că multipla și oarecum variata exteriorizare a acestui gen în literatura populară dacoromână se datorește influenței slave¹.

Revenind la descântec, și fără a insista asupra vitalității lui care se răsfrânge și în viața păstorească (cf., bunăoară, 138⁸⁻⁹, 140⁸²⁻⁸³ etc.)², în directă legătură cu cespuneam la pag. xxxiv și urm., de relevat că și în descântecul maramureșean apar numiri geografice ca Marea-Neagră (130⁶⁰) și Marea-Roșie (128⁵², 133⁵⁸). Probabil că aci am putea admite și un amestec al mediului bisericesc, anume prin dieci bunăoară³ sau prin simpla influență pe care o exercită literatura religioasă asupra omului din popor. Ceva mai mult: deși cu totul răzlețe, totuși, din când în când apar și cazuri de pelerinaj la Sfântul-mormânt (cf. pag. LIII), așa că și ele ar putea fi luate în considerațiune.

Trecem iarăși cu vederea și alte câteva laturi care privesc descântecul, cum ar fi «deochierea» bunăoară, care e răspândită în toată lumea, pentru a ne opri în treacănt asupra unor alte aspecte ale genului didactic, cum ar fi ghicitorile și satira. În strigături, ca și în «cimilituri», se cristalizează adesea minunate scânteieri ale inteligenței și sufletului unui popor; așa că, o studiere comparativă a acestui material poate fi o interesantă contribuție la clasificarea aptitudinilor poporului cercetat. Din alăturarea următoarelor trei ghicitori referitoare la *cocoș* ușor se poate stabili cărui din aceste trei popoare aparține superioritatea de fond și formă. Maramureșeanul zice:

D'e cap k'ept'in'e,
D'e cur săcere,
D'e mn'izloc pēpen'e (CCCCLVII).

La Greci găsim:

<i>Βασιλέας δὲν εἶμαι,</i>	Rege nu sunt,
<i>Κορώνα φορῶ·</i>	Coroană port;
<i>Πολὸν δὲν ἔχω,</i>	Ceasornic nu am,
<i>Τὲς ὄρες μετρῶ. — Κόκορος⁴.</i>	Orele număr. — <i>Cocoșul.</i>

În folklorul francez avem:

Je suis roi et je n'ai nulle couronne;
Je suis bon chanteur et je ne suis pas musicien;

¹ Aceeași părere se întrevide și în ceea ce Ovid Densusianu spune în *Flori alese*, pag. XVI; V. Bogrea, în *Dacoromania*, II, 790, pare a nu o împărtăși. Cf. și Ov. Densusianu, *Vieața păstorească în poezia noastră populară*, I, 21-22.

² În 1922, Dumitru Ivănciuc (cf. pag. 38), căuta să mă asigure că vrăjitoarele pot aduce oamenii pe sus, prin aer; că zinele iau laptele oilor și că, în munții Peleşata și Piciorul-Lutoasei din Galiția, a văzut cum extrag lapte din piatră etc.

³ Am avea în cazul acesta ceva analog cu ce ne ofer colindele, despre care vezi mai ales Al. Rosetti, *Colindele religioase la Români*.

⁴ Albert Thumb, *l. c.*, 1910, 220. A se alătura *κόκορος* formei *cocoran* din *Glosar*.

J'ai des éperons et je ne suis pas cavalier ;
J'ai treize et treize femmes et je ne suis pas marié !¹.

Iată, prin urmare, de ce și atari producțiuni populare trebuiesc culese și urmărite cu atenție. De altfel nici cele groțești nu trebuiesc ocolite. Deși în culegerea de față nu am dat asemenea specimene, totuși țin să relevez că și în această privință vioiciunea satirică maramureșeană este pronunțată.

Credințe, tradiții și datini. — Ca oricare altă regiune care a trăit departe de cultură și civilizație, și Maramureșul se caracterizează prin aceleași trăsături în ceea ce privește aceste elemente folklorice. Din varietatea și bogăția lor, și în afară de ce e dat în texte, reproduc încă câteva. Trecând peste superstiții mărunte, cum ar fi bunăoară cea privitoare la fericirea în funcție de apariția unor puncte albe («mielușei») pe unghiile degetelor și care e comună atâtor popoare², precum și peste cele privitoare la medicina populară, cum ar fi întrebuintarea «curek'iu-lui»³, relevez în treacăt că binecuvântarea dată boilor în noaptea de Crăciun (cf. CCCXXXVIII) apare și în folklorul aromân, după cum credința în legătură cu capra care ține mereu coada în sus apare și în folklorul francez⁴.

Mai interesant de amintit e superstiția fetelor care doresc să se mărite: în tovărășia vre-unei vrăjitoare, se duc la câmp cu merinde; aci, pe la amiază și luând seama ca să nu fie observate de nimeni, dansează toate aproape de tot dezbrăcate în jurul plantei «mătrăguna» zicând:

Mătrăgună, Țoamă bună,
Mărită-mă păstă-o lună;
Că d'e nu mn'i mărita,
Da d'e dulce oȚ mînca;
Că d'e nu mn'i li-j aduce,
Da eu oȚ mînca d'e dulce.

Dintre tradiții, relevez următoarele:

1. În vremea de demult, pe când grăiau și animalele, una dintre vite se adresează stăpânului său și-l întreabă: De când suntem noi, vedem că cocoșul, deși are câte nouă găini, niciodată nu-l vedem desconsiderat din partea lor și nici bătut; din contra, el este ca un împărat peste toate femeile lui. Așa că ne mirăm mult și nu știm de ce anume d-ta, care ai o singură femeie, nici atâta nu poți birui, ba chiar te lași stăpânit de ea ?⁵

2. «Lumea Țiȇca că înainte e vreme marhăle știa ȇe vorbește omu. Apoi omu o tot umblat cu boi în pădure și cîn aveȃ și mai multe marhă, și un

¹ *Questionnaire de Folklore (publié par la Société du folklore wallon)*, 1890, 116.

² Cf., bunăoară, *Mélusine*, II (1884-1885), 489.

³ Apare și în medicina populară latină (cf. Cato, *De re rustica*, cap. CLVII).

⁴ *Revue des traditions populaires*, 1889, 283. Cf. și Pericle Papahagi, *Din literatura poporană a Aromânilor*, 766.

⁵ Povestită în april 1924 de Ștefan Duncă (39 ani) în Șieu. Această tradiție, ca și cea următoare, pot fi considerate și drept fabule.

măgari. Apoi boi, cîn o zin'it d'in pădure, le-o fost tare greu și s'o želuit eî cătă măgari:

— Uîță-t'e, că în tăte dzile îmblăm în pădure și nouă n'i-i tare greu, că tare mult'e l'emn'e pun'e după noi gazda.

Măgariu o dzis:—Eu v'oi da vqauă un sfat: mîni diminețată fațeți-vă unu bet'șag, c'apoi nu-ț mere în pădure.

Bou s'o făcut bet'șag, n'o mîncat, n'o rumăgat.

Gazda i-o audzît grăin. D'imîn'ęața s'o sculat și o pus ęe treabă pă car și o prins ęela bou și măgariu și o mărs în pădure. Ș'apoi cînd o pus lemn'e pă car, măgariu o fo' silit să tragă în žug ca un bou și o zin'it acasă și o năpust'it d'in žug pă măgari și pă bou. Ș'apoi o dzis măgariu cătă boi:

— Cît d'e greu mn'i-o fo' mn'ie astădz păntu voi! Da o dzis gazda că mîni, d'e nu-i bea și d'e nu-i mînca, a aduče șactăru [*ung. s a k t e r*] să t'e taje.

Ș'apoi bou o băut ș'o mîncat, ș'așa că mai mult n'o fo' bet'șag¹.

Din ciclul faptelor vitejești, de remarcat că tradiția maramureșeană posedă prea puțin. Tradiția istorică e aproape inexistentă: nici o umbră de amintire măcar în legătură cu legendarul Drăguș-Vodă, deși numele lui se perindează în toponimie, și anume în numirea «Isvorul lui Drăguș-Vodă». Doar atăta se știe că la marginea satului Cuhea, pe țărmlul stîng al Izei, a fost casa acestui voevod. Din tradiția haiducească, mai circulă printre bătrâni doar cea privitoare la Pinteaa:

Pint'ea o fost un vitețaz mare. El o avut un cal năzdrăvăn. Apoi ęamen'i 'mpăratului o vrut să-l prindă. El o stat călare pă cal, sus pă Pk'jatra-Gutișului, colo, vedz, n'il Apoi calu o stat înt'un pk'icjor d'e d'inapoi, că ș'amu să ved'e în pk'jatră urma pk'icjorului und'e o stat calu. Apoi odată o zburat calu d'e pă Gutii, cu Pint'ęa călare, colo, pă Virvu-Pk'etrii d'e cătă Șugătag; apoi d'ę-aičjuca, ca gîndu, o zburat pă Pk'jatra-Să-pîntii. C'apoi vitețaz ca acela n'o fo' altu n'ime².

Trecând la obiceiuri, relevăm următoarele:

a. După cum reiese și din textele DXVIII și DXXXV, înainte vreme nunta se făcea cu un fast deosebit, toți cuscrii trebuind să meargă călare, simulând o oaste. De altfel aceasta se desprinde și din versul «Frumoși ca ęastea nęastă» (65⁷), ceea ce îmi amintește neobișnuitul alai ostășesc pe care l-am apucat și eu în copilărie la nunta aromănească. Nu e locul să descriu în mod comparativ nunta în general. Relevez numai că termenul «oaste» care ne-ar putea duce la interesante constatări apare și în literatura populară aromănească:

Bună seară, nune mare!
Estă șeară, bună șeară!
Estă ęaste de-avarliga
Easte, nune, ęasteę-a ta:
Ună n'il'e ș'înti-sute!³

Bună seară, nune mare!
Această seară, bună seară!
Această oaste din jur
Este, nune, oastea ta:
Una mie și cinci-sute!

¹ Auzită în Șieu, tot de la Ștefan Duncă.

² Auzită de la Dumn'itru Lupu Feier (72 ani) din Giulești în april 1924.

³ Revista *Macedonia*, I, 113.

Firește, de aci nu vreau să deduc o apropiere cu origine comună, mai ales că atari datini apar și la alte popoare.

b. Maramureșeanul nu cunoaște de fel «Plugușorul» din ziua anului nou. In unele sate, în locul lui apare jocul cu «capra», obișnuit și în alte regiuni românești.

c. Doliul se ține astfel: rudele cele mai apropiate, mai ales bătrânii, umblă timp de trei zile cu capul gol, iar femeile umblă cu părul despletit și acoperit cu câte o năframă.

d. «Calendarul de ceapă» pe care îl găsim în diferite regiuni românești îl au și Maramureșenii.

e. «La o săptămână după Sîn-Ğjordz, dacă strângem stîna laolaltă ca d'în 400 d'e mîndzări o d'e mulgări, apoi merem la munt'e; apoi când rumpem sterpele, bîgăm oile după strunğı și le afumăm» (Ieud).

f. La «Sîn-Ğjordz», pe lângă cele relatate în textele DXII, DXVI și DXXVI, de remarcat că și păstorul maramureșean cunoaște facerea «focului-viu», pe care îl aprinde exact ca și Moțul bunăoară¹. De altfel, și la Maramureșenicel mai interesant aspect folkloric ni-l ofere viața păstorească.

Păstoritul. — Iată un caracteristic și interesant aspect etnic din viața poporului român, al cărui domeniu a oferit studiilor făcute un material de o reală însemnătate în direcțiuni multiple. Rezultatele la cari s'a ajuns ar fi fost și mai strălucite prin bogăția și varietatea lor dacă o bună parte din cercetările realizate s'ar fi îndreptat în mod amănunțit asupra înseși realității vii a acestei pitorești ocupațiuni a întregului popor român — ocupațiune care a închegat surprinzătoarea unitate lingvistică dintre ramura românească sud-danubiană și cea dacoromână, și care a constituit alimentarea și adăpostul entității românești generale în decursul atâtor viscoliri etnice de-alungul secolelor. Căci, chiar relatările ciobanilor consacrați făcute în afara mediului păstoresc propriu zis pierd din originalitate, devenind astfel mai mult sau mai puțin niște reproduceri pentru cel ce le înregistrează, mai ales când cercetătorul lor nu a trăit de loc viața păstorească; oricât de fidele ar fi asemenea relatări, ele n'ar putea reda același colorit pe care l-ar înfățișa atunci când ar fi culesse în plin mediu păstoresc, și anume în viața munților, lângă stîni și în mijlocul turmelor. Iată de ce, prin urmare, pentru cercetătorii indicați realitatea vie a unor atari probleme trebuie să primeze speculațiunile științifice făcute exclusiv între rafturile bibliotecilor.

Un atare mediu — care mi-i bine cunoscut, într-o cât l-am trăit în copilărie în munții Pindului cei plini de turme aromânești — în Maramureș nu l-am putut urmări de aproape. Totuși, din vizitarea de câte o zi întreagă a patru stîni², și în afară de cele spuse la pag. xx - xxxi, voi releva câteva trăsături din această viață maramureșeană.

¹ Cf. *Cercetări în Munții Apuseni*, 26 (extras din *Grai și suflet*, II, 43).

² Una din Budești, la poalele Gutâiului; alta din Crăcești, pe Măgura (cf. planșa XIV, 1); a treia din Giulești, spre Piatra-neagră; a patra din Borșa-Repedea, pe versantul estic al Pietrosului.

Stâna, în complexul ei, este aproape identică cu cea din Bucovina¹, așa că trecem cu vederea asupra diferitelor aspecte pe care ni-le infățișază, cum ar fi «măsuratul laptelui», nomenclatura ei etc.; merită însă să fie cunoscute unele, ca aparținând și Maramureșului.

Fără a ne opri asupra felului în care ni se reliefează ciobanul în poezia acestui ținut, remarc că în textul al CCCXLV-lea apare «*oaja oăk'eșă*» (78⁵¹). Această oaie oacheșe, care e denumită și «*năzdrăvănă*», o întâlnim și în caracteristica legendă privitoare la viața neprihănită pe care o ducea înainte vreme păcuraru. Iată-o:

În vremea čega — hăt mult d'g-atunčîn'ęa — o fo' un păcurari și trăia cu oile la munt'e. Apoi el aveă o oaje oăk'eșă, o năzdrăvănă. Păcurariu nu făčea alta nimn'ică, fără să ruga lu Dumn'edzău și dzičęa:

Asta mn'ie, Dqamn'e,
Asta țije, Dqamn'e;
Asta mn'ie, Dqamn'e,
Asta ție, Dqamn'e,

c'apoi oile le păstăria oaja oăk'eșă și tăt ęa le da în strungă, păntu muls.

Apoi înt'o dumin'ecă păcurariu o coborît în sat și s'o vrut duče la beserecă. Drumu pină la beserecă era tare t'inos și tăt omu să împleă d'e t'ină. Păcurariu, dac' o fo' curat la suflet și la in'imă, apoi el n'icși că s'o cunoscut c'o trecut pin t'ină, c'o rămas cu opk'in-čile curate. Da cîn o 'ntrat în beserecă, s'o dat și pă de lături și o vădzut pă păret'e un drac cum trăęea cu d'intși d'int'o pk'jele. Da atunci păcurariu o rîs.

După če s'o gătat sfînta sluzbă d'e la beserecă, apoi tăt omu să dučęa acasă. Da o eșit și păcurariu și amu numa če ved'e că s'o 'nt'inat și el. Și o mărs cătă oi. În drum o 'ntiln'it o mujere — o djară o fată — și o 'nčeptu a să ibçi și o mărs cu ęa la stîină. Apoi cînd or așuns la stîină, păcurariu o ascuns mîndra su' gubă, dipče să nu știe oile că amu are mîndră. Da oaja oăk'eșă o vădzut și o știut tăt, că o fo' năzdrăvănă.

Cînd o zin'it vremea mulsului, da o dzîs păcurariu cătă oăk'eșă:

— Dă, oăk'eșă, 'n strungă!
— Dee mîndra de su' gubă!

Atunčîn'ęa păcurariu s'o mîn'iat și o suduit. Apoi oăk'eșă n'o stat mai mult, și o luat oile, și o plecat, și o lăsat păcurariu cu mîndra².

O altă legendă interesantă care, și ea, ne duce tot spre o intensă și originară viață păstorească, este cea cunoscută de poporul maramureșean sub numele de «*Înă, tată, ină*!» Iată fondul ei:

În vremea de demult, o «*gazdă*» a avut la oile sale un cioban. Sosind sărbătorile de Paști, și dorind și acesta ca măcar odată pe an să coboare în sat, a cerut voie de la stăpânul său, care, în locul lui, a trimis pe unica sa fată ca să aibă grijă de oi. Tălharii de prin părțile locului, când au aflat aceasta, s'au dus la stîină și au vrut să mîne cu ei întreaga turmă de oi. În fața acestei hotărîri, fata s'a rugat de căpitanul haiducilor ca, înainte de a se duce cu oile, să o lase să cante odată din «*trîmbiță*» și pe urmă o a lege de trunchiul arborelui. Căpitanul a lăsat-o.

Era în prima zi de Paști. Tot satul era în biserică. Preotul citia sfînta evanghelie când sunetul trîmbiței a turburat sufletul «*gazdei*».

Fata a terminat de cântat, în timp ce căpitanul se pregătia să o lege și apoi să plece cu turma. Fata s'a rugat să-i permită să cante încă odată — ceea ce căpitanul nu a refuzat. Tatăl ei înțelege alarma fiicei sale și cheamă pe sateni afară din biserică. Trîmbița

¹ Cf. Dimitrie Dan, *Stâna la Români din Bucovina*. Vezi și I. Bîrlea, *Balade, cöline și bocete din Maramureș*, 129-131.

² Auzită în 1922 (7 ianuar) de la Ștefan Dunca din Șieu.

însă încetase. Fata se rugă pentru a treia oară și ultima. Căpitanul, înduișat de fiorii pătrunzători ai trâmbiței, o lasă să mai cânte. Atunci fata începe să cânte iar din trâmbiță, «d'e plîngeau oile și răsunau munții». Din sunetul trâmbiței se desprindeau limpede următoarele cuvinte:

«Ină, tată, ină!
Oile furatu,
In țară mînatu,
Pe mine legatu!
Eși, tată, afară,
Oile-s pă țară!»

Tatăl ei, care ascultase ultima trâmbițare în curtea bisericii, pornește cu oamenii din sat și-și scapă din mâinile pribegilor turma de oi¹.

N'am putea preciza ce întâmplare anume se va fi cristalizat în această impresionantă legendă, și cu atât mai mult n'am putea-o fixa în timp și spațiu. Faptul că aria ei ne întâmpină și la Huțuli (cf. pag. 176) n'ar fi nici un fel de piedecă, dacă ar fi să știm că ea nu există în folklorul slav propriu zis. Ceea ce putem releva deocamdată este faptul că ceva asemănător întâlnim și în folklorul aromănesc, și anume: un păstor e prins în munți de o ceată de briganzi. El se roagă să-l lase să cânte odată din fluer; căpitanul consimte. Iată însă că-l aude iubita lui din sat, comunică această știre tatălui ei și imediat pornește o poteră care reușește să scape pe cioban².

Ca trăsături secundare ce se desprind din această legendă relevăm haiducia și folklorul muzical.

De o viață haiducească așa cum apare în trecutul păstoresc al poporului român azi nici vorbă nu poate fi în Maramureș. Resturi palide și izolate s'au ivit aproape până în pragul secolului al 20-lea, având fiecare vale «pribegii» ei.

Cât privește folklorul muzical, pentru muzica vocală cf. cele spuse la pag. 176. Ca muzică instrumentală, singurele instrumente întrebuințate sunt fluerul sau cavatul și trâmbița—amândouă în funcție de viața păstorească, după cum reiese și din versurile următoare:

Fluer ăițe,
Turma strînge;
Fluer tațe,
Turma 'ntqarče (75⁶⁴⁻⁶⁷).

Referitor la trâmbiță, se crede că oile, odată cu apariția stelelor, dacă o aud răsunând, se așează jos, își pun cruciș cele două picioare de dinainte și capul peste ele și ascultă cu religiozitate profundă ariile cântate: — până într'atâta farmecă acest instrument mai ales în timpul nopții. De fapt, sunetele puternice și în același timp line și dulci ale acestui instrument armonizează perfect cu tot ce aparține accidentatelor regiuni

¹ Povestită de Tudor Tincu (cf. pag. VIII). Aproape la fel am auzit-o și de la un bătrân cioban din Borșa. Astăzi fondul ei se șterge din ce în ce mai mult, rămânând doar o umbră în versurile reproduse.

² Întâmplarea aceasta a fost versificată de G. Murnu în dialect (cf. revista *Macedonia*, II (1889), n-rul 8, pag. 146-148.

muntoase, așa că fiorii ecoului produs în țaria singurătății nopții pătrunde adânc firea naturii.

La aceste două instrumente am putea adăuga și *drimba*, pe care o folosesc mai mult fetele, mai ales în vreme de iarnă, la șezători: ca șezătorile să fie lipsite de monotonie, se recurge în totdeauna la o variație; astfel, după ciclul epic bunăoară, urmează cel liric sau seria «ciumn' i-liturilor» etc., și, apoi, ca o liniștită și plăcută recreație sufletească auditivă intervine *drimba*. Pusă între dinți și cu slabul curent produs de vârful limbei, acul ei nu poate da sunete puternice, așa că ariile cântate cu drimba sunt ascultate în liniște. Totuși, câteodată ea înlocuiește și pe «ceterași» în horile șezătorilor.

O ultimă trăsătură a păstoritului maramureșean este credința referitoare la *Fata pădurei* (cf. textele CCCLXXXVIII, DIV și DXXXIX). Ca o ilustrare a intensității acestei credințe, reproduc și următoarea rela-tare culesă în leud:

S'o văzit un gazdă c'un bot'ej d'e o j și cu un țăoban și lę-o dus înt'ō laz, înt'o pădur și lę-o lăsat acolo să șadă cu țăobanu, în pădure. țăobanu o pus merindea sus în sārčierj și Fata-pădurij în tāt'e dzile o cătat în desași și d'e luat n'o luat nimn'ica. Și o mārș gazda acolo și o spus țăobanu că țe pățea', și gazda n'o spus cătă țăoban țe-j baj. Și o vin'it gazda acasă și a dōașu dzi jar o mārș gazda la o j ș'o dus o țăubotă roșie și o pus-o în desași și o stat d'e o lăture. Apoj o zin'it Fata-pădurij, o luat desași țăos și o aflat țăizma 'n desași. Și o băgat un pk'ic'ior și: «amu cit d'e bin'e ar si să maj sie una!» Și o băgat îmbe pk'ic'igarele în țăizmă. Și atunțea o sārīt omu cu un brăčinar d'in gat'ij a mină, și o prins-o, și o legat-o și o adus-o acasă. Și Fata-pădurij o durn'it o noapt'e o pă cup't'or, la omu čela — la Ion a Huhulu j. Și tātă noapțea o zcerat și ș'o frecat țitele așa, n'i, c'o avut prunčj mitit'ej. Și d'emîn'ța o țipat-o și o dzis că d'e n'a țipa-o, ęa are șapte fete și ele a umbla d'e rindu omulu j. Și apoj o slobodžit-o. Și cin o slobodžit-o o fo' vint și o luat o sapă d'e la casa d'e und'e o durn'it ęa și s'o dus tāt în pădurea čęęa, la Fața-D'ęalulu j — așa- j dziče acolo. Apoj d'ę-atunțea pădurea čęęa o rāmas tāt pustije.

Apoj Ion a Huhulu j o trimās tot în Preluca čęęa oile să pască. Da or zin'it țilhari j, pribegij, și or furat oile tāt'e huc. Apoj o zin'it cin'ele acasă, la omu čela, și s'o puit la fergastă, și o urlat tare, și omu o dzis că nu- j sām bun. Și s'o dus în pădure și or scăpat oile d'e la țilhari j.

Apoj bătrîn' i spunea că Fata-pădurij o fo' pă d'inaint'e ca o fată, și la spat'e o fō' covățită, ca și covata pk'itij¹.

În legătură cu această credință, interesant e de remarcat următoarea constatare care privește deopotrivă psihoza poporului ca și modul în care trebuiesc făcute atari cercetări. Despre Fata-pădurii întrebam mai întâi pe Petre Rus care era și el de față. Deși vechi păcurar (cf. pag. xx), Petre Rus a încercat să tăgăduască existența credinței: se jena la gândul că prea ar apărea ca un om primitiv, strein de tot ce e cultură și civilizație. Când a văzut însă că socrul său nu tăinuește nimic, abia a așteptat să termine, pentru ca, la rândul lui, să-mi dea lămuriri privitoare la *Om-pădurii*, care urmărește mereu pe Fata-pădurii ca să o prindă și să o mănânce: grație acestuia, care mai e numit și *Omu-nopții* (cf. 156⁴⁰), Fata-pădurii nu se înmulțește.

¹ Auzită de la Dumn'itru Tămaș (70 ani), în 1924, 23 decembrie.

Același caz mi s'a întâmplat și în Crăcești 1924, 30 decembrie. Bătrânul Roman nega existența Fetei-pădurii. Soția lui, Marie Roman (70 ani), după oarecari ezitări și după ce i-am făcut cunoscut că și eu știam de cazul păcurarului de pe Măgura la care se ducea Fata-pădurii în fiecare seară, a început să mărturisească. Atunci n'a întârziat nici bătrânul să spună că, în tinerețea lui, pe când se întorcea în sat, «numa că ce mn'i s'o pus ȝarecin'e în spat'e. Da atunci m'am scuturat odată. Apoi ȝa merȝa d'e lătuři, pingă cărare și tăt mă îmbia. Da eu am mărs așa și, cîn m'am aprok'iat d'e sat, ȝa n'o mai fost, că o fuğit pîntre huçi».

În viața păstorească a Aromânilor această ființă nu pare a avea o circulație vie. Totuși, existența ei, care e confundată cu cea a oricărei «dzîne», ni-i relatată în următoarele rîndului:

«Fața mea ȝaste di mărȝcan, ocl'iuł a n'eu di cărbune laju, truplu-a n'eu di marmură, iar inima mea di sturnare: da scîntel'i meși cîndu ȝ-agudești cu amnarlu»¹.

«Fata mea este de mărȝcan, ochiul meu de cărbune negru, corpul meu de marmură, iar inima mea de cremene: scoate scînteii numai cînd o atingi cu amnarlu».

Creățiunea populară. — Fără a ne gândi la relevarea și urmărirea problemei privitoare la geneza creațiunii populare, voi înfățișa aci câteva aspecte ale ei — contribuții directe ale înseși realității, ale sufletului etnic.

Din cele expuse până aci în acest capitol al folklorului, cred că s'a putut reliefa firea poetică a Maramureșeanului. Un suflet în folklorul căruia ne întămpină atâtea manifestări artistice și în a cărui producțiune literară circulă frânturi de cugetare lirică, cum ar fi, bunăoară, următoarea:

Ĉin'e-o dzis *dajna, dajna*
Rău l-o durut în'ima!
Ĉin'e-o dzis *dujnu, dujnu*
Rău l-o durut sufletu,

e firesc lucru ca el să se caracterizeze și printr'o creațiune proprie lui.

Cu drept cuvânt s'a spus chiar de către poeți consacrați cari au cântat și s'au inspirat din viața poporului că «graiul poporului nu e sărac, este foarte plastic și foarte poetic (*ή γλώσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι πτωχή, εἶναι πλαστικωτάτη καὶ ποιητικωτάτη*)»². Aceste calități însă sunt în strînsă legătură cu însuși sufletul creator al poporului, așa că — raportându-ne în cazul nostru la Maramureșean — sufletul lui nu e strein de preocupări artistice în plasticizarea frumosului, chiar atunci cînd deprimanța sufletească e absolut prozaică.

Câteva cazuri din cele constatate nu sunt lipsite de interes.

Sosit în Săpânța (22 august, 1920), am fost îndreptat la femeia Palaga Stan care locuște lângă șosea, la marginea apuseană a satului, spre Remete. Din vorbă în vorbă și pentru a o predispune la comunicarea prețioaselor texte culese de la această văduvă (cf. pag. 42-45), i-am

¹ *Lumina*, III (1905), 204.

² *Ἀριστοτέλους Βαλαοῦκτον Ποιήματα*, 1891, 45.

citit impresionantul blestem pe care ni-l înfățișază textul al XXXVII-lea. Sufletul ei păru că-i zguduie din adâncuri; turburarea o cuprinsese. Cu ochii lacrimați, Palaga Stan îmi răspunde: «Apoi, așa-î, domn'îșorul'e; că tăt omu ȝo' s'ă-șî a'l'in'e dureiȝa, ș'apoî horȝa', faȝe hoi'î și cîntă. Că și eu-s năcăzîtă, ș'apoî mă d'estul'esc la sufl'et dacă-m'î hoiesc horȝa meȝa:

Țin'ȝ-o făcut horil'e
 Avă ok'î ca muril'e
 Și faȝa ca răzîl'e.... (CCIX)»

Impresionată, poate, de textul citit și fără să-și piardă calmul ce domina răscolirile sale sufletești, Palaga Stan, rînd pe rînd și cu o expresivă și senină înduioșare, s'a ușurat de fiorii unor asemenea stări psihice, simțind o reală satisfacție și în ceea ce privește faptul că comoara sa poetică nu e mai prejos decît a altora. Ochii i s'au înseninat cînd a terminat mai ales recitarea textului CCXV. Ca o ultimă mulțumire privitoare la sentimentul ei de rivalitate poetică, îmi atrage atenția asupra textului CCXX cu care a căutat să încheie.

În seara de 25 decembrie 1922 (= 7 ianuar 1923), păcurarul Dumn'itru Ivănciuc (cf. pag. XLIII), stăpînit de tristețea nostalgiei după satul său natal, mi-a spus textul al CLXXXIX-lea: din ochi îi curgeau lacrimi, iar bătrînețea lui căpăta la fiecare idee o înviorare adîncă. La urmă, cu o emoție pronunțată, îmi spune că «horȝa» aceasta e a lui personală, că el e autorul ei și m'a rugat să notez că e «cîntecul păcurarului Dumn'itru». Iată, prin urmare, un caz de o curată sinceritate a unei convingeri care își însușește ca fiind propriu al ei un motiv liric cunoscut poeziei populare românești.

Dacă însă din aceste două cazuri nu se poate desprinde ceva precis pentru o proprie creațiune poetică, din cele ce urmează ea se va evidenția cu prisosință. Voi relata numai trei cazuri, aparținînd a trei sate: Săpânța, Vad și Săcel.

În Săpânța, nevasta Irina Stan — născută Pop — a fost nu numai depozitara unui variat și bogat material liric, ci și autoarea mai multor doine, pe care și le-a scris ea singură într'un caet¹.

În Vad trăește și astăzi femeia Ioana Codrea, poreclită «Fundȝasa» (cf. pag. 20). Nu știe carte și e foarte scăpătată: iarna își agonisește existența zilnică făcînd cîte un serviciu prin sat, ba chiar și gropi la cimitir; vara mai paște și vacile satului. E o boemă în toată puterea cuvîntului (cf. planșa V, 1). Urmărind numele celor de la care am cules textele publicate aci, s'ar putea constata că aproape cele mai interesante poezii din genul epic precum și cele mai multe ca număr de texte mi le-a spus Ioana Codrea. Nu i-a plăcut genul liric, ba chiar și-a arătat și un dispreț față de tot ce e poezie lirică (cf. și textul DLXIV); în schimb

¹ Caetul pe care mi l-a dăruit însăși Irina Stan și din care am reproduș textul al CCLIV-lea îl voi publica altundeva, cu care ocazie voi reproduce, cu ortografia lor proprie, și manuscrisele cuprinse într'un alt caet pe care mi l-a dat o altă poetă din popor, anume Anușȝa Pleșea din Ieud. de 25 ani în 1922. Cf. și 16⁵⁸.

a cultivat cel epic. Adesea, în cele ce mi-a comunicat, am constatat cum personalitatea ei intervenia direct în creațiunea poetică: uitând continuarea sau șirul cântecului, fără întârziere și nici stângăcie, ea venia cu versuri nouă intercalate — lucru pe care l-am constatat și atunci când, după sau înainte de a scrie poezia, ea se completa sau îmi prezinta diferite variante. Această intervenție reiese mai ales din textele DIII și DIV, a căror parțială versificare îi aparține. De altfel însăși ea mărturisește aceasta. În ziua de 1 ianuar 1925, cum m'a văzut în Vad mi-a spus că a făcut și altă «hore», dar «nu așa h'ireșe ca ațelăi ce ț'am spus». Pentru o mai amănunțită urmărire a modului în care personalitatea creatoare intervine și brodează o variantă pe un fond cunoscut, reproduc aci și ultimele două poezii pe care mi le-a comunicat această poetă epică de pe valea Mării.

Frundă verd'e, st'inișei,
Era trei păcurărej.
Numa unu-ășa dzițța:
— «Măj fârtat'e, fârt'icele,
Aj griže d'ș-oile mele,
Că mărg colța pă vâlțța,
Că-mj aud o mn'iorța,
Bin'e samână cu-a meș.
— «Griže d'e oj ț'oj așta,
Numa mult d'e nu-j șed'șta.
El s'o dus la mândra luij;

El mai mult că n'o ședzut,
Fă' d'e lun'j d'imîn'șta
Pînă simbătă sara.
Numa el așa dzițța:
— «Sănătat'e, mîndra meș,
Că mai mult nu n'ș-om ved'șta.
— »H'ej tu, mîndru mn'euj țel drag,
Da cum să nu n'e ved'em?
Că d'e cîn noi n'ș-am vădzut,
Noj dragost'e n'am avut.
. . . . .

Frundă verd'e d'e trifoj,
Mîndră, nu sām, numa doj.
H'ej tu, mîndrulica meș,
Numa euj cînd oj muri
Nu mă 'ngropă 'n t'emet'euj,
Da mă 'ngropă 'n locu mn'euj.
Numa euj cînd oj muri
Cîn'e focu m'a țeli?
Tăt țeli-m'or oile —
Lș-am jernat sārăcele.
H'ej tu, mîndrulica meș,
Numa euj cînd oj muri,
Mîndră, cînd mi-j d'i'ngropa
La cap pun'e gâlțta,

Și d'ș-a mîna dș-a stîngu
Tăt îmj pun'e flueru;
Și d'ș-a mîna d'ș-a dșapt
Tăt îmj pun'e trîmbçita.
Cîn vîntuțu ș'a sufla
Trîmbçita a trîmbçita,
Gâlțta a susk'ina
Că nu mulțet în dînsa.
D'apoj cîț is pingă mîn'e
Tăt or plînge după min'e:
Pînă 'n lume çg-am trăit
Euj nu v'am batțocorit,
Tăt v'am spus cîț'ș-un cuvînt
Cum să trăiț pă pāmînt.

Ținând seamă de faptul că Ioana Codrea e considerată în sat ca un adevărat rapsod care, prin cântecele sale (arie sau poezie), înseninează în diferite împrejurări multe suflete din satul ei, evident că «horile» sale sunt prinse de cei sau cele ce o ascultă, apoi răspândite și încredințate generațiilor tinere, cu tot ce constituie notă personală integrală sau parțială.

În fine al treilea caz în această ordine de idei ni-l ofere bătrâna Năstaca Petrovai din Săcel (cf. pag. 112, mai ales 132 și urm.), a cărei personalitate se reliefează mai cu seamă în domeniul magiei (cf. pag. XL). Întrebând-o când, cum și unde a învățat descântecurile pe care le știe, ea mi-a răspuns următoarele: încă din fragedă copilărie, fiind numai de șase ani, a luat-o o mătușe a ei și s'au dus de mai multe ori în pădure. Mătușe ei,

Maria, după ce s'a întors de la Ierusalim unde se duse în pelerinaj, și fiind la adânci bătrânețe, a luat pe Năstaca în pădure pentru a-i încredința secretul întregii magii. Neputând fi văzute de nimeni, ele s'au așezat lângă un pârâu și au început să culeagă *noș* de pădure, de pe nouă feluri de lemne, făcând următoarea operație: la 9 feluri de lemn înfrunzit lăsau câte o fărămitură de pâine; pentru fiecare fărămitură rupeau apoi miezul de la 9 frunze de pe lemnul sau ramura respectivă, strângând astfel numărul de miezuri rezultat din 9×9 . După aceea, ducându-se lângă apa pârâului, pentru alte 3 fărămituri de pâine luau pentru fiecare câte 9 linguri de apă pe care o turnau în aceeași oală în care au pus și miezurile de frunză. În urma acestei operații și după ce îi arată toate formalitățile pe cari trebuia să le îndeplinească, bătrâna îi spunea descântecele, pe care Năstaca — după mărturisirea ei — le-a memorizat din primul moment chiar, salvând astfel o interesantă comoară pe care mătușa ei ar fi luat-o în mormânt¹. Cu aceste descântece ea a început să-și agonisească existența încă din copilărie. La întrebarea mea dacă tot ce mi-a spus îl știe numai de la mătușa ei și dacă ea a schimbat ceva, etc., mi-a răspuns: «alt'e hori le-am învățat d'e la alț și eu le-am tomn'it mai mult și le-am pus țarețe pingă el'e dacă s'o văžit. Apoi altădată s'o văžit că tătă horja am tomn'it-o eu, am țisat-o și am învățat-o d'in țis».

Intru cât problema creațiune populare necesită o analiză amănunțită, ne vom ocupa într'alt rând de ea. Acum trecem la aspectul dialectologic al Maramureșului.

G R A I U L

Data fiind izolarea geografică în care s'a găsit Maramureșul timp de atâtea secole, ar fi fost firesc ucru ca graiul lui să prezinte un aspect cât mai diferențiat de restul domeniului dacoromân; și aceasta nu numai din punct de vedere lexical, ci chiar sub raportul fonetic. Totuși, față de alte regiuni dialectale nord-dunărene, particularitățile fonetice caracteristice graiului maramureșean nu corespund așteptărilor pe cari le-ar îndreptăți situațiunea geografică a acestui ținut. Faptul, bunăoară, că aci găsim trecerea lui $f + e$, i la s prin fazele intermediare $fh' > h' > s$ (cf. *șfert > fh'ert > h'ert > șert > sert*) etc., aceasta nu constituie un fonetism fundamental izolator, întru cât aceeași particularitate apare chiar în plin centru dialectal transcarpatin, de exemplu în împrejurimile Teiușului sau ale Aiudului, cu singura deosebire că aci f a evoluat spre $ș$: *șert, șer* etc.. Contactul pe care l-a avut Maramureșul cu celelalte ținuturi românești a fost, relativ, foarte slab: că un redus număr de

¹ Cred că mi-a comunicat tot ce a fost mai interesant din ce a știut; oricum, rezultatul e satisfăcător în această privință, mai ales că vrăjitoarele în general nu prea divulgă secretul profesiei lor, întru cât magia e considerată ca o taină dumnezeiască. Aceasta reiese și din următoarele cuvinte: la îndemnul meu ca Pălapa Pățaș Baltă (cf. pag. 144) să-mi spună un descântec, ea șovăia meru răspunzându-mi: «gîn' dești că țarețe mă țin'e să nu spun».

Maramureșeni se ducea cu plutele pe Tisa în jos, sau că mergea la lucru în spre Banat sau în regiunea Sibiului etc., aceasta nu putea constitui un aport reliefabil în ceea ce privește unitatea lingvistică, pentrucă femeia maramureșeană n'a prea depășit hotarele județului său. Singura regiune cu al cărei grai a venit să se întâlnească cel maramureșean a fost Țara Oașului — ceea ce rezultă din paralelismul multor particularități fonetice, morfologice¹ etc. Aceasta se explică nu numai prin situațiunea geografică a Oașului față de Maramureș, ci și printr'o oarecare comunitate etno-psihică între aceste două ținuturi în decursul secolelor.

Privit în interiorul granițelor sale, astăzi graiul maramureșean se prezintă aproape unitar în lungul tuturor văilor sale. Ca diferențieri — evident, fonetice — între cursul văilor sau chiar între sate, relevăm următoarele:

v + e, i se pronunță pretutindeni ca *z*, exceptând câteva puncte unde apare ca *γ'* sau *ç* (mai ales în vorbire bătrânilor), sau fără să lase nici o urmă;

f + e, i trece regulat la *s*, afară de foarte puține sate în care-l vedem pronunțat ca *h'*;

l + e, i apare ca *l'* în Săpânța, Săcel, Săliștea și mai rar în Borșa, Crăcești, Strâmtura etc.².

Aceste diferențieri însă nu formează limite distinctiv, întru cât încălcările fonetice reciproce se întâlnesc în toate satele: în Săpânța care se caracterizează prin fonetismul *in* (< *vin*), *h'ir* (< *fir*) și *l'emn* se aud și formele *zin*, *sir* și *lemn*, dar cu o extensiune mai redusă. Astăzi aceste particularități încep să cedeze încetul cu încetul, grație vieții noi în care a intrat și Maramureșul de la 19 9 încoace. Sub influența limbii literare propagate prin diverse căi, graiul merge spre o unificare din ce în ce mai pronunțată. Inceputul acestui proces lingvistic l-am putut constata chiar odată cu instalarea primelor unități militare române la ocuparea acestui colț românesc: Maramureșeanul întrebuițează foarte curent imperativul *placă* drept termen de politețe, care este echivalent cu *poftim*, cu *s'il vous plaît*; soldaților, ca și ofițerilor români, originari din vechiul regat, părându-li-se exotic acest *placă*, au început să batjocorească pe locuitori pe cari, la orice întâlnire, îi întâmpinau cu *placă*, spus ca un fel de «bună ziua»: «ce mai faci, măi plăcă!» Maramureșeanul, socotind că armata liberatoare are și un grai mai curat, mai nobil, și de vreme ce acest sarcasm era întărit și de autoritatea galoanelor ofițerești, a început să renunțe la acest latinism așa de expresiv, întrebuițând pe alocurea prozaicul *poftim*.

În cele ce urmează voi înfățișa, fără a intra prea mult în amănunte, toate particularitățile caracteristice ale acestei regiuni. Remarc însă de la început că cele ce voi releva nu sunt exclusiv singurele cari circulă în grai: alături, bunăoară, de *fomeie* circulă și *fămeie* etc.

¹ Cf. I. A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului* (în *Buletinul Societății filologice*, 1906, 2).

² Pentru alte particularități caracteristice, cf. pag. LXIV, LXXIV și urm. etc.

FONETICA ¹

Vocale accentuate

§ 1. — 1. *A* latin se păstrează ca *î* în *îmblu*. — 2. Apare și ca *ea* în *mustețată* 32⁴², alături de *mustață* 18⁵¹. — 3. E curent fonetismul cu *u* în *numă-sa*. — 4. Rar am constatat pronunțarea lui *î* provenit din *a* latin + *n* ca *ă*: *Rumân* 157²⁸, 172¹¹, *Rumân'ia* 172⁴. Dubletul *î—ă* apare și în *Gutâi* 154⁸⁴, 155¹, alături de *Gutîi*. — 5. Sub influența pronunțării ungurești se aude și *lompă* în loc de *lampă*.

§ 2. — 1. *E* apare adesea și ca *ě* (deschis), cu o slabă rezonanță în spre diftongul *ea*: *așeză*, *cămășe*, *mële*, *spële*, *șepte* etc. Același fonetism ne întâmpină și în imperativul *ě* (= *ia*) 89⁵¹. Această particularitate era aproape generală acum vre-o două decenii; astăzi se pronunță *mea*, *bea*, *petrea*, *vrăa* (cf. și *vreu* 53⁵⁶) etc. în loc de *mě*, *bě*, *petrě*, *vrě*. Fonetismul cu *e* pentru *ě* > *ea* e rar (*bătrîn'e* 10⁴⁸, *gălbîn'e* 10⁴⁷) față de *ea*: *încălzea* 5⁴, *înfloreă* 3⁴⁵, *čiripk'ea* 141⁵⁴ etc. Diftongarea apare și în *vrăame* 157³. — 2. După *b*, *m*, *ř*, *s*, *ș*, *ț*, *dz*, *ž*, *e* trece la *ă*: *albăsc*; *mărg*, *mărs*; *řăle*, *răce*, *trăce*; *săc*; *șăs*; *țase*; *dzăce*; *grižăsc* etc.

§ 3. — 1. *I* latin se menține ca *î* în *îmblu*. — 2. Trece la *î* după *č*, *ğ*, *s*, *ș*, *t*, (*d*)*z*, *ž*: *čînă*, *čîn'e*, *sărăcie*; *argînt*; *găsi*, *Văsi*; *rușin'e*; *pustîi*; *dziuă*, *dzic*, *trezi*, *zin'e*; *služi*, *Žid*, *Židzi* etc. — 3. *Î* provenit din *i* apare și ca *u* în *dzuă*. — 4. Rar am auzit în loc de *î* < *i* un *ă*: *tărdzău* 91¹⁰. În legătură cu acest fonetism, de relevat că *părău* circulă și ca *păriu*, pluralul lor fiind *păraie* sau *păraie* (cf. și § 1, 4).

§ 4. — 1. *O*... *a* (*ă*), *e* se întâlnește ca *o* (deschis) și ca *oa*: *două* 18⁴⁷, *nouă* 116⁷⁴ alături de *oauă* 10²⁸, *noauă* 9³⁰, 52; *o* nu apare și în forme ca *durgare*, *Sîn-Nicșară*. Rar ne întâmpină un *o* în loc de *oa*: *comora* 93³⁴ alături de *comșara* 93⁴², pl. *co'te* 95⁸². — 2. În monosilabe, urmat de *m*, se aude și ca *o* (nazalizat): ar fi cazul cu *o* 46⁴⁹, 51, dacă pe acest *o* l-εm interpreta ca «om» în loc de «un». — 3. *E* trecut la *u* în *șurș*. — 4. Apare când ca *e*, când ca *ă* în *Brașeu* 12³⁹, *Brașău* 39⁶⁰. — 5. Ungurescul *o* e rostit ca *e* sau *eî* în *cezeș*, *ceizăș*. — 6. E păstrat în *ibot*.

§ 5. — 1. *U* în monosilabe și urmat de *n* se nazalizează, pronunțându-se când *ū*, când *o*: *ū* (= un) 40¹⁵, 20, 65²¹, 31, 77⁶², 96²⁹, 109⁴⁷; *o* 35³², 44³⁰. Considerat sub raportul sintactic, acest fonetism privește pe *u* aton.

§ 6. — *Diftongi*. 1. *Au* apare și ca *ao* în *aor* 92⁸², 154⁸⁴; același fonetism ne întâmpină și în *scaon*, *staol*. A trecut la *o*, *o* în vb. *cot*: (*să*) *cot*, *cot'e* și în conjuncția *o* < *au*; apare însă și ca (el) *coțată* și *cată*. — 2. *Ea* trece la *a* după *o* labializat: *bat*, *ibască*; *lovască*; *Arman*, *margă*; *čirpală*, *dospală*, *ca* și după *s*, *ș*, *dz*: *cosală*, *sacă*, *samă*; *șapte*; *dzamă*. — 3. *Eî* se aude și ca *îi* sau *i* în numeralul *tri*, *tri* 40⁶⁵.

¹ Formele pentru cari nu indic printr'o fracție pagina și rândul din *Texte* sunt relevat în *Glosar* unde se dau trimiterile cuvenite; acele cari nu se găsesc nici în *Glosar* însemnează că sunt culese fără texte, sau că o trimitere la context n'am socotit-o ca fiind absolut necesară.

Vocale atone

§ 7. — 1. *A* s'a păstrat ca *ă* în *fămeje, lăcui, năroc*. — 2. Apare ca *o* în *Cozac* 155¹². — 3. Rar se aude *a* în loc de *ă*: *batrîn, sabor, salaș, sarbatoare* (Dragomirești). — 4. *Ă* a devenit *e* în *peminte, pemincior, pupedză, streluța*. — 5. În loc de *ă* se pronunță *o* în: *cop* (*k'*) *itan, fomeje, for'* (= fără) 33⁷⁰, *formăcătore, formăcătura, luotor, morunt, plo-mîn* 144⁵⁸, *spomînta; cotuni, fogădău, noroc, pogan, sovărși, sopon, zondar* (Borșa-Pietroasa). *Ă* din adjectivul posesiv *său* apare ca *o* și ca *u*: *tată-so* 118¹⁵, *tată-su* 102⁴⁶; ca *o* apare și în conjuncțiunea *să*: *so* 117³. — 6. Întâlnim *u* în *nimuruș*. — 7. Î rezultat din *a* latin + *n* a trecut la *u*: *lungore* 112⁵⁰, *un'el* 94⁸². Același fonetism ni-l prezintă și prepozițiunea *pună*. — 8. *U*, rezultat din *î* (< *a* + *n*), urmat de *n* a trecut la *o* în *on'el* 119⁵⁵.

§ 8. — 1. *E* se menține în *nemn'ic(a), d'emin'eață, d'etoriș*. Nu s'a sincopat în *derege* și *derept*. — 2. Nu a trecut la *ă* în *crepa, învereadză*. — 3. Trecerea lui *e* la *i* nu e răspândită; totuși, iată câteva exemple de *i* < *e*: *credi, cristătura, d'i, i* (= este) 140⁷⁷, *șinulariș, înverigat, min'i, paricînd, t'i, zin'i*. — 4. După consoane ca *b, ĉ, d, r, s, ș, t, ț, dz, ž* se preface în *ă*: *gălbănaș, pribăgăsc; plăc(i)ă; dăsaği; cutrămura, cîoară-l'e, feșioară* 18⁵⁰, *trăbui, trăzăsc; ieșă, (cornu) mesăi, (cșarn'e) n-țoarsă, săcret; paloșă; blăstăma, botădzat, înveștădză, stărpar, stăzar; feșiorită; dumn'edzădesc; žăli*. Aci trebuie relevat și fonetismul formei *rătund, rătundzi*. — 5. *Ă* medial provenit dintr'un *e* (precedat de *n*) a trecut la *u*: *șinulariș*, după cum *î* din *sprînceană* a devenit *u*: *sprun-țeană*. — 6. După ce a trecut la *ă*, *e* a evoluat spre *o* în *Solforin*. — 7. Final, se menține în forma (*văr-*)*primare*. — 8. În anumite construcții sintactice, *ă* (< *e*) a dat *o*: *n'oș (duțe)* 65⁶ (= nu veți duce).

§ 9. — 1. *I* apare ca *e* în *če* 100⁸, *mn'enun'ea, Sibeju* (cu accentul pe *i* din cauza ritmului). — 2. După *ĉ, ĝ, r, s, ș, ț, dz, ž* trece la *i*: *vačile; crăngile, gițea; pk'ietrile, striga; șimbraș, Sibeju; arșiță; nașun'e, șinea; grumadză; pažiște, vataži* 111⁸¹. — 3. Foarte rar se aude în loc de *î* un *ă*: *gân'i*. — 4. Apare *u* în loc de *i* în *șurorașe* 52⁸⁸ și tot *u* în loc de *î* în *sprunțeană*. — 6. A dispărut din *pre'in* 54³⁴, ca și din vb. *dzua* (derivat din *ziuă*). — 7. Final, mai păstrează o slabă rezonanță în singulare ca *păcurari* 154², *păhari* 105⁵⁵ etc. În formele nearticulate de plural terminate în *-ț* sau *-dz* nu se aude (cf. § 48, 3). La fel și în forme ca *amn'jadz* etc. — 8. Avem *o* în loc de *î* în *corbači*.

§ 10. — 1. *O* a trecut la *u* în: (*a*)*durn'i, burd'eș, culac, înfluri, muroi, Rumîn, surçi, tuma* (ca aton în frază), *urçi, uspăta*. — 2. Apare ca *ă* în *bosărcăi, tăt*, precum și în *făcu* 62⁷ (*o* aci fiind aton din cauza ritmului). — 3. E menținut în *poronci*, sub influența ungurească.

§ 11. — 1. *U* nu s'a sincopat în *surupa*. — 2. Se confundă cu *o*: *bos-șioc, fundament, Moreșan, poronțesc*. — 3. A trecut la *i*: *bosșioc, luatî-o* 129⁵³, *tîlbura*, ca și diminutivul *măniștel*. — 4. În monosilabe, întrebuițate ca atone în frază, *u* + *n* > *o* (*on*) (cf. § 5). — 5. Final, se mai menține sporadic în formele *altu* și *optu*. Adesea, în texte, acest *u* e datorit rimei,

dar mai ales ritmului: *albu* 27⁸⁴, *altu* 30⁴⁵, *bolundu* 113⁵⁴, *cîndu* 27⁴⁰, *mînatu* 88⁶³, *mutu* 113⁵³, *mn'icu* 100⁸², *omu* 101³⁸, *mortu* 96²⁹, *tîrgu* 109¹, *boju* 95²⁷, *marju* 123⁴⁸, *Turçju* 123⁶³. U din *elu* 101¹⁰ se datorește foneticei sintactice: *elu* 'z rups' < *el iž rups*'. — 6. În urma unui *i* nu se aude: *aricî*, *vekî*.

§ 12. — *Diftongi*. 1. *Au* s'a redus la *o*: *cotá* etc. (cf. § 6, 1.) — 2. *Eu* se aude și ca *io* 10⁵⁹. — 3. *Iu* apare și ca *i*: *airleá*. Același diftong în formele verbului *iubi* apare când ca *io*: *iobit* 119⁷⁶, când redus la *i*: *ibascá* 137⁴⁸, *ibçi*, *içi*.

Vocale în hiat

§ 13. — 1. În această privință, de relevat că hiatul *ua* a rămas în general intact, fără ca să se dezvolte între aceste două vocale un alt sunet: avem *măduă* și *văduă* (cu accentul pe primul *ă*) sau *mădúă* și *vădúă*, ca și *văduu*, *vădui* (*ă*), *măduiă*. În derivatul *măduhos* apare *h* între *u* și *ó*. — 2. Intrevocală (*á, í*)... *a* s'a dezvoltat în construcții sintactice un *u*, iar între *u*...*a* un *u*: *avea-u-aș* 115⁵⁹, *cotun'i-u-aș* 47¹⁷, *da-u-ar* 24³⁰, 124³⁰, *rămâne-a-u-ai* 20³³, *si-u-ai* 95⁸⁵, *vręa-u-ar* 21¹¹; *adusu-u-ă* 158⁴², *luatu-u-ă* 158³⁴, *vădu-u-ă* 117²⁹.

Accidente generale

§ 14. — *Asimilație*. 1. *Ā—e > e—e*: *beserecă*, *k'emeșe*. — 2. *Ā—o > o—o*: *locomos*. — 3. *Ā—u > u—u*: *n'imuru*. — 4. *Ī—o > o—o*: *poržol'i*. — 5. *O—u > o—o*: *poromb*. — 6. *U—i > i—i*: *sirișară*. — 7. *U—o > o—o*: *Bocovina*.

§ 15. — *Disimilație*. Rar apare forma *biserică*.

§ 16. — *Proteză*. De relevat *a* protetic din *acufundos*, *ascrumat* și *a(i)est*.

§ 17. — *Epenteză*. 1. Nu apare nicăiri acel *i* din *cîine*, *pîine* etc. În schimb, e general fonetismul cu *i* în forme ca *čerju*, *cuptîor*. — 2. Un *u* avem în *čurčel* și un *ă* în *jezál*.

§ 18. — *Contaminație*. Formele *mureă* 36⁸⁴ și *preažmeă* 83²⁸ datoresc acel *e* probabil formelor de plural.

Consoane

Dat fiind paralelismul fonetic pe care îl prezintă *p*, *b* și *m*, voi releva mai întâi fonetismul fiecăreia din ele a parte, pentru ca la urmă să mă opresc asupra câtorva considerațiuni de evoluție fonetică.

§ 19. — 1. *P + i*, *je* trecut la prima fază spre palatalizare, *p'*, apare rar: *împ'ing*, *lip'ideu*, *împ'ed'ecat*, *p'eliță*, *p'îișen'e*, *sp'int'eca*. — 2. Faza *pk'* rezultată din *p* în aceeași poziție are cea mai mare extindere. Relevez în ordine alfabetică exemple numeroase, fără a avea în vedere dacă e inițial, medial sau final; aceasta, pentru o mai amănunțită urmărire a labialelor. Iată-le: *apropk'ia*, *căpk'îțasc*, *copk'il*, *copk'itan*, *čiripk'esc*, *H'ilipk'î*, *împk'irilat*, *întîmpk'ina*, *lipk'î*, *lupk'î*, *opk'incă*, *pk'eatră*, *pk'ele*, *pk'erdzare*, *pk'eri*, *pk'estrie*, *Pk'etru*, *pk'iadz*, *pk'ic*, *pk'ica*, *pk'iclu*, *pk'icura*.

pk'ičior, pk'isoc, pk'istruie, pk'ișat, pk'ișolcătura, pk'iștol, pk'ită, pk'iuă, Plopk'ęști, popk'i, prăhupk'i, rīpk'i, rīpk'i, stropk'i, stupk'inișă, surupk'i, suspk'in, ștopk'it, topk'i, trupk'ină, znopk'i. — 3. Ceva mai puțin răspândit e fonetismul cu *k' < p + i, ie*: *cîn'ek'i, cîrk'i, desk'ica, dosk'it, k'ęatră, k'ępt, k'ęptăna, k'ęptănătoare, k'erde, k'etri, k'etros, (Sîn-) K'etru, k'icur, k'iyn'ișă, k'ipă, k'ipăra, k'iper, k'isă, k'ișără, k'izmaș, scărk'ina, scumk'i, sk'inare, sk'in, stîrk'i, susk'in, șerk'i, tălk'i.* — 4. După ce a trecut prin faza *k', p* apare și ca *t'* cu care adesea se confundă *k'*: *dost'esc, ot'i* ³²³, *răst'ei, st'ic, st'icuf, st'in, sust'in, t'ei* 156⁶⁵. — 5. Apare ca *b* în formele *țebeș* și *žeb*.

§ 20. — 1. *B*, urmat de *i, ie*, se aude rar ca *b'*: *alb'i, b'etâng, b'eteși, b'in'e, galb'en, halub'e, Sîrb'ia.* — 2. E general fonetismul *bç < b* în aceeași poziție: *abçia, bçet, bçiată, bçibol, bçilit, bçiliță, bçin'e, bçirău, bçitangă, bçivoliță, bçizui, bumbçî, cărăbçită, corbçî, dezrobçî, hrebçincă, ibçî, îmbçia, împodobçî, încobçila, întrebçî, plumbçî, poçiumbçî, porumbçî, robçî, sabçie, Sabçiu, Săbçiana, Sîrbçian, slabçî, trîm(b)çită, zbçiči, zorobçî.* — 3. *B + i, ie > bç > ç*: *corçî, çerçî, dezçin, çibol, çini, içi, izçî, scîrçî, Sîrçî, surçî, urçî, zçera, zçiči.* — 4. Intr'un singur exemplu am înregistrat trecerea lui *ç*, rezultat din *b + i*, la *ğ*: *ğibol (Apșa)* — formă cu fonetism izolat. — 5. Apare ca *p* în *patalion, žip.* — 6. Nu se aude în prepozițiunile *su', susușară*.

§ 21. — 1. *M + i, ie* trece la *mn'*: *amn'in, buçimn'i, comn'ișer, çjumn'il, dimn'icat, Dumn'itru, hamn'eș, hărămn'i, in'imn'e* 47⁴⁴, 99⁶⁰, *in'imn'ișară, lăcrămn'ele, genitivul lumn'i* 16⁶⁸, *lumn'ină, lumn'inos, mn'ęa* 83⁴¹, *mn'educ, mn'edz, mn'el, mn'ercureęa, mn'erlă, mn'erță, mn'eų, mn'ială, mn'i* 5³⁹, *mn'ic, mn'ie* 5⁶¹, 9⁴, *mn'iere, Mn'ihai, mn'ilă, mn'ine* 4²⁸, 8³⁶, 88⁴¹, 5⁸, 90⁶, 92³⁰, 127⁶⁷, *mn'inos, mn'int'e* 99⁸, 12¹², *mn'inuna, mn'ioręa, mn'ira, mn'ire, mn'ișca, mn'izloc, mormn'inte* 7³⁹, *mulțamn'i, n'emn'eșig, n'emn'iči, ninn'ic, șamn'iniș* 170⁶⁷, *pomn'i* 70⁴⁰, *pomn'ișă, primn'i, Simn'ion.* — 2. Fonetismul cu *n'* rezultat din *mn'* e mult mai redus ca extindere: *adurn'i, dezn'erda, n'ie, zn'eură, zn'icele.* — 3. Înaintea labialei *p* se aude ca *n*: *înpărat, și-n pun'eș* 121²⁹.

§ 22. — 1. Ceea ce trebuie remarcat privitor la *p, b* și *m* e că palatalizarea acestor trei labiale e mai răspândită cu fonetismul *pk', bç, mn'*, alături de care circulă și *k', ç, n'*: *pk'iatră* și *k'iatră, ibçî* și *içi, mn'ie* și *n'ie*. Nicăiri și niciodată nu am auzit bunăoară *aprok'ia* în loc de *apropk'ia, pk'ipă* în loc de *k'ipă, rīk'i* în loc de *rīpk'i, truk'ină* în loc de *trupk'ină; çirău* pentru *bçirău, saçie* pentru *sabçie, zoroçi* pentru *zorobçî; çjunn'il* în loc de *çjumn'il, din'icat* în loc de *dimn'icat, n'eų* în loc de *mn'eų* etc. Sunt foarte rare dublete ca *bçibol—çibol*. Rezistența mai mare a fazelor *pk', bç* și *mn'* trebuie căutată și în influența directă sau indirectă a formelor în cari labiala rămâne intactă: *p* din formele *rīpă, trup, (eų) sap* etc. era firesc ca să exercite o influență asupra formelor *rīpk'i, trupk'ină, (tu) sapk'i*, pentru ca să nu devină *rīk'i, truk'ină, sak'i*. Același lucru pentru *b* și *m* din forme ca: *bumb, hręabăn, (eų) întreb* față de *bumbçî, hrebçincă, (tu) întrebçî* sau *mulțam, pom* față de

mulțamn'i, pomn'i etc.; la aceasta am putea adăuga și fonetismul unor forme ca *domn—domn'i* etc. Pe de altă parte, reducerea lui *pk', bç, mn'* la *k', ç, n'* trebuie căutată și în următoarele poziții: *pk'...p > k'...p* (*pk'ept > k'ept, pk'ipă > k'ipă*); *bç...b > ç...b* (*bçibol > çibol*); *mn'...m > n'...m* (*durmn'im > durn'im*). În legătură cu ultima formă (*durn'im*), de remarcat că bunăoară *primn'im* nu a devenit *prin'im*, din cauză că *mn'* nu e precedat de o altă consoană, cum e cazul cu *durmn'im*. În această condiție, observăm că o altă cauză a reducerii grupurilor *pk', bç, mn'* la *k', ç, n'* e și poziția: cons. (*r, s, z*) + *pk', bç, mn'*: *șerpkk'i > șerk'i, suspk'in > susk'in; çerbçî > çerçî, dez bçin > dezçin; adurmn'im > adurn'im, dezmn'erd > dezn'erd, zmn'eură > zn'eură* etc. — 2. Ca observație de detaliu, relevăm că sunt și forme cari circulă cu labiale nealterate: *pēpen'e, serbinte* sau *serbe*; dar acestea sunt relativ puține.

§ 23. — 1. Palatalizarea labialelor — *p, b, m, f, v* — în dialectul aron.ân e generală¹; în dacoromână astăzi o întâlnim pe un teritoriu destul de întins. Pe când însă în aromână pentru *p, b, m* avem numai fazele *k', ç, n'*, în dacoromână, alături de *k', ç, n'* circulă și *pk', bç, mn'*. În cazul acesta, și în directă legătură cu ce ne oferă aron.âna, care ar putea fi explicația ce trebuie dată alterării labialelor în dacoromână? Să fie oare o infiltrație a fonetismului aromân? Intr'un asemenea caz, palatalizarea completă din aromână s'ar fi întâlnit cu labialele intacte din dacoromână și, din fuzionarea lor sau din suprapunerea primelor, ar fi rezultat fazele *k', ç, n'* sau *pk', bç, mn'*. O atare ipoteză ar găsi un razim și în constatarea — reală pentru regiunea studiată — pe care o face Ovid Densusianu în *Graiul din Țara Hațegului*, 31 — ceea ce, considerat ca filoane dăzlețe și furișe de migrațiuni păstorești sud-dunărene în nordul Dunării, pare a fi chiar foarte probabil². Ori ar trebui să admitem că geograficește — izolat măcar — germenele acestei palatalizării a existat și în dacoromână, având aceeași geneză ca și în aron.ână: *bine > biine (= b'ine) > by'ine > bçine (> çine)*? Oprindu-ne la prima ipoteză, cea a unei infiltrări aromâne, naște întrebarea: când, în ce împrejurări și până unde va fi pătruns un atare fonetism? Problema ar comporta o discuție amănunțită a unui întreg cadru etno-linguistic în decursul secolelor — ceea ce ar depăși cu mult capitolul acesta privitor la graiul maramureșean. Mă opresc deocamdată la părerea infiltrațiunilor de păstorit aromânesc în nordul Dunării, rămânând ca dificultățile pe cari le ridică să le urmărim cu altă ocazie, în legătură cu aceeași problemă din aromână.

¹ Asupra genezei în timp și spațiu a acestei palatalizări precum și asupra extinderii ei în aromână mă voi ocupa altundeva în mod amănunțit, așa că tratarea acestei probleme nu intră în cadrul restrâns al acestei monografii.

² Ca o dovadă în susținerea unei atari ipoteze, ar putea fi relevate din graiul maramureșean și forme ca *Mn'iculae*, care pare a-și avea explicația în încrucișarea formei *Niculae* cu cea ungurească *Mikol* și nu în tendința de a transforma orice *n'* în *mn'* ca în *Mn'istrim*, sau ca în forma *Mn'gamțu* din Sălașul-Șimleu pe care o relevază G. Weigand în *Jahresbericht*, VI, 42.

§ 24. — 1. *F*, urmat de *i*, *ie*, a devenit *h'* (< *fh'*). Fonetismul acesta astăzi nu e tocmai răspândit. Satele în cari se mai aude sunt puține: Apșa, Besereca-albă 154⁶³, Crăcești 165⁷³, Săcel 32³⁵, Sălișteea 83³¹, Săpânța 44⁷⁰, Strâmtura 85¹¹ etc. De reținut că pronunțarea cu *h'* aparține mai mult generațiilor bătrâne. — 2. În aceeași poziție, apare trecut la *s*, care e fonetismul general, chiar și în sate ca Săpânța, în care se constată o încălcare sau o încrucișare între *h'* și *s*. Astfel avem: *sansiu*, *serbințeală*, *si* (la toate timpurile și persoanele), *sie-cui*, *șiere*, *sior*, *sir*, *sire*, *sirisău*, *Sirolina*, *siu*, *trandasir*, pl. *grcsi* etc. — 3. *F* a trecut la *s* și în *estin*. — 4. Foarte rar se aude *ș* în loc de *s*: *șer* alături de *ser*, *șerbe* 162²⁸ alături de *h'ert* 162²⁸. — 5. Pentru evoluția fonetică *f* > *s*, cf. § 25, 4.

§ 25. — 1. *V* + *i*, *ie* prezintă un paralelism perfect cu *f* în aceeași poziție. Totuși, față de celelalte labiale, sunt mai numeroase cazurile în cari această consoană rămâne intactă: *vin'i* 138²³, *vieață* 42²², *vind* 35¹¹ etc. De remarcat că acest fonetism apare mai mult în Săpânța, Sălișteea și Săcel. — 2. În poziția amintită, constatăm trecerea lui *v* la *ç*: *Geșauă*, *çis* 30³⁹, *çisa* 59³⁶, *çișin*. — 3. În aceeași poziție a trecut la *γ'*: *doγ'il'it*, *γ'eață*, *γ'erme* 126⁷⁹, *γ'ie* 31¹⁹, *γ'in'i* 12⁶⁶, 41⁶⁴, *γ'isuc*, *γ'ițăl* 91⁵¹, *γ'iu* 154⁵⁵; *loγ'it* 170², *moliγ'i*, *nărăγ'esc*, *otrăγ'i* 30²⁶, *potcoγ'esc* 13²⁹, *prîγ'i* 53³³, *zugrăγ'it* 13²¹. În această privință, de observat că generațiile bătrâne sunt acele cari păstrează acest fonetism și că el ne întâmpină mai mult în Săliște, Săcel, Săpânța, Crăcești și rar în alte câteva sate. — 4. Această ultimă fază a lui *v* a evoluat apoi în două direcții: *α*. *γ'* dispare fără nici o urmă mai ales în Săpânța, după care ar urma Rogna-de-jos: *in* 47⁷², vb. *in'i* 42⁴⁸ (la toate timpurile și persoanele), *ită* (Giulești), *iță* 92⁶⁰, *loit*, *pleit*; *β*. același *γ'* a trecut la *z* — care e fonetismul cel mai răspândit și care apare chiar în Săpânța —: *bolnăzi*, *înzitat*, *k'izitoare*, *lozesc*, *otrăzesc*, *potcozesc*, *protizit* (Vad), *t'izesc* (Ghesăști), *vorozzi*, *zideră*, *Židoziți*, *zidră*, *zie*, *zięață*, *zin*, *zină*, *ziță*, *zițăl*, *zugrăzit* etc. Niciodată însă nu am auzit forma *vineri* cu *v* alterat. Evident că acest *z* rezultă din faza *γ'* printr'o altă fază intermediară, anume *ž*. Interesant de remarcat că acest *ž* (< *γ'*) nu a evoluat spre *ž*, ca în alte regiuni dialectale dacoromâne. În 1923, în Săcel am putut constata această fază intermediară, care are o foarte slabă rezonanță și de *ž*: fetița Doca Grad de 12 ani pronunța pe *γ'* așa de puternic iotacizat, încât se auzia clar: *zin*, *ziu*, *otrăžit*. Aceeași constatare am făcut-o și pentru *h' > ș*: *sir*, (*să*) *sie*. — 5. *V* apare ca *h* în *horbă*, *horbi*. — 6. Nu s'a dezvoltat ca în limba literară un *v* între vocalele în hiat din *Moldua*, *židaucă* (cf. și § 13, 1). — 7. Nu a lăsat nici o urmă în *Qarmeçe*, *orgare*, *șagău*. — 8. Nu a trecut la *b* în *vorșavă*.

§ 26. — 1. *T* urmat de *e*, *i* se alterează, devenind *t'* sau *k'*, cu care se confundă (cf. § 35): *bărba't'e*, *bo't'edza*, *cumk'it*, *k'ik'etău*, *k'ink'ej*, *k'elinca*, *k'iară*, *k'ign'i*, *mint'jučă*, *poft'ilat*, *tork'iță*. — 2. Apare ca *č* în *munčeancă*. — 3. Circulă ca *d* în *dobă*. — 4. *Ţ* e redat prin *dz* în *pk'iadz*.

— 5. Apare regulat ca *t* în *trîmbçitã* și în derivatele sale. — 6. Pentru *capãr* (= capăt), cf. § 28, 4.

§ 27. — 1. *D + i, e* devine *d'*: *ad'iman, putred'i*; adesea acest *d'* se confundă cu *ç*: *putreçi* (cf. și *çjug < ung. d õ g*); rar însă apare ca *dç* sau *dy'*: *dçïavol* 75⁵. — 2. Nu a trecut la (*d*)*z* în formele verbale *putredî, putredesc* etc. — 3. *D + i + o, u* s'a oprit la *ğ*, nu a evoluat spre *z*: *ğios, ğiumãtate*, după cum avem *meringïoarã, ğiupîn* etc. — 4. *D* apare ca *dz*, corespunzător lui *z*: *cãdzut, dzïce*¹, *dzïuã, veșt'edzît*. — 5. Final, dispare mai ales când cuvântul următor nu începe cu vocală: *cîn', fun', gîn', rîn', șuerîn'* etc. După *dîn', gîn'* s'au refăcut *dînu-mî* 25²², *gîn'i* pentru *gîndi*, de unde și *gân'i* etc. La fel și cu adv. *un'e* refăcut după *un'* (< *und'* < *unde*).

§ 28 — 1. *N + e, i* devine *n'*: *çin'iele, harn'ic, hod'in'i, hrãn'i, lun'î, n'eçinã, zãlen'ie*. Din *N'iculae* a rezultat și forma *Mn'iculae* (cf. § 23). Acest fonetism, *n' > mn'* ne întâmpină și în *Mn'istrim* (< *Nistru*). — 2. *N'* a dispãrut din pluralul *aï* din *a n n u s*, ca și din infinitivul *cron-cãi* (= croncãni). L-am auzit o singurã datã în *gutîn'ie*. — 3. Intr'un singur exemplu l-am înregistrat ca *m*: *Hotim* (< *Hotin*). — 4. Datoritã disimilației, *n* intervocalic latin se aude regulat ca *-r-* în *serin, serinat, verin, verinos*; alãturi de *serinat*, am auzit la o singurã persoanã și *insen'inat* 126⁷⁰, 127⁶². Tot *r* apare și în neologismul *urbãresc*. După ce *n* s'a propaginat și în silaba urmãtoare, s'a produs disimilarea: *ğerunk'e* (fonetism general), *ğiurincã, rãrunt*, alãturi de care circulã și *mãnunt*, ca și *moșinoi* alãturi de *mușuroi*. Genitiv-dativul lui *n'imeneã* apare cu *r*: *n'imuruï*. Aci, poate, ar fi locul sã relevãm și forma *rapor*. — În legãturã cu acest fonetism (*r* pentru *n*), de remarcat cã nu am dat de nici o urmã de rotacism. Ca o curiozitate foneticã amintesc urmãtorul caz: În 1913 (30 martie), mergeam laolaltã cu un copil de 8 ani din Budești, cu Ștefan a lui Ion a Șercanului. L-am întreat:

— Pãnã unde mergi, mãi Ște'?

— Pirã 'n çela capã d'e sat.

— Pãnã unde?

— Pirã 'n sus de beserecã.

— Apoi, meri mãi încet, cã pãnã la amn'ïadz e vreme.

— Pirã oi mere acasã, amu sã face amn'ïadz.

Relev ez cã copilul a întrebuintat și forma *pîndã*; dar *r* din *pîrã* și *capãr* l-am auzit clar. Controlãnd aceastã pronunțare printre bãtrãni, nu am putut da de nici o urmã. — 5. În monosilabe *n* dispare nazalizãnd vocala: *ũ* (= un), *õ* (< *on < un*). — 6. Final, după *r*, adesea nu e perceptibil: *așter'* 36³⁰. — 7. *N* din *șohan* (de unde *șohãn'it(ã)*) se datorește foneticeï sintactice: «șoha nu mãrg», de unde «șohan nu...».

§ 29. — 1. *L + e, i* se schimbã în *l'*; pe cãnd însă *n* în poziție identicã devine *n'* în toate satele, *l'* apare limitat în anumite comune (cf. pag. LIV): *açel'e* 45¹⁶, *airil'ea* 172⁷, *bçal'e* 112⁶⁷, *cãl'in'e* 28⁶⁸, *cãl'il'in* 66¹⁹, *copil'ïã* 30⁷⁰, *cornurel'e* 32⁶¹, *crenğil'e* 34³⁹, *cucul'e* 30¹⁵, *despl'et'i*

¹ *Dz* din *dzïce* apare și ca *ğ* (cf. § 89, 1).

70³⁶, *d'estul'it* 42²⁴, *dorul'e* 42⁵¹, *dzil'e* 42²⁸, *el'e* 35²⁹, *Hrozavl'ia* 111²⁸, *in'el'el'e* 123⁷⁹, *ințâl'eaptă* 84⁷³, *l'e* 33⁸⁰, *-l'e* 35⁴², *l'eagân* 43⁴, *l'esă* 42³⁹, *l'imbuțî* 67¹, *l'ină* 35³³, *Magdal'ina* 132³¹, *mocl'ină*, *morzol'it*, *pl'ină* 69¹¹, *sărul'il'e*, *sc'l'eac*, *suf'l'ețâl* 42⁴⁹, *umbl'etă*, *zăbel'el'e* 113⁷ etc. — 2. Apare ca *r* în *șpitar* (Borșu-Repedeu). — 3. Se pronunță *bjușug* și *pețelui*. — 4. După *r*, *l* nu se aude: imperativul *zvîr'-o* = *azvârlo* (Moisei).

§ 30. — 1. *R* + *e*, *i* foarte rar apare trecut la *r'*: *așadzar'e* 43⁹, *cărar'e* 43⁴⁵, *mar'e* 43²⁶, 51²⁸, *pasăr'e* 12⁵, 51²¹, *pădur'e* 45¹⁹, *sărbățar'e* 43²⁵, *star'e* 43⁹, *sur'e* 48⁵⁵. — 2. Cerculă ca *n* în formele *luceafân* și *mn'inos*. — 3. Se menține pretutindeni în *fărină* și *primbla* 91⁴⁵ și e înlocuit cu *l* în *tălin'ioară*¹ 106¹¹. — 4. Inițial, ca și medial când reproduce di blu *rr* latin, încă se mai aude cu o pronunțare vibrantă de *r*: *cuțale*, *h'eră* 44⁷⁰, *ra* 39³⁵ și *ră* 71³⁵, *răce*, *răle*, *rău*, *urăsc*, ca și în *duțere* 39³⁵, *Mața* (Dragomirești). — 5. În silabă finală atonă adesea dispare: *cătă*, *nost*, *vost*. La fel și în forme atone în frază: *d'ept*, *pânt'(un)* ca și în *pot'yn'ic*.

§ 31. — 1. *S* se aude ca *ș* în *paș*, *șalată*, *șfară*. Alături de *săbășag* circulă și *săbășeg*. — 2. În anumite grupuri consonantice și construcții sintactice *s* > *z*: *bazma*, *laz'* 67²⁶, *znop* 89⁷⁹. — 3. *Ș*, în grup de consoane sau în construcții sintactice, în cele mai multe cazuri trece la *ș*: *caș* 167³⁷, *dușman'i* 73⁵, *eștî* 67³⁴, 68¹², *m'ăș* (*duce*) 172⁵, *ăș* (*muri*) 28⁵⁵, *ăș* (*lua*) 32³, *frîngîndu-ș* 38¹⁴, *că-ș* (*l-o prîns*) 92³⁹, *șparele-ș*... 120⁴⁷, *laz'* 67¹⁰, *păș* 114¹⁷. Alături de *tătăișă* circulă și *tătăișă*. — 4. *Ș* apare ca *ç* în *Bracșău*.

§ 32. — 1. *Z* apare ca *dz* provenit din *d* latin + *ě*, *i* și în elemente ne-latine: *obradz* (cf. § 27, 4). — 2. Adesea e înlocuit prin *ț*, ca și prin *dz*, în *bult*, *buldz*.

§ 33. — 1. *Ț* latin urmat de *o*, *u* apare numai ca *ğ*: *ăgiung*, *ğioc*, *ğioi*, *ğior* (< *ğiura*), *ğiudec*, *ğiug*, *ğiurân'it*, *incunğıura*. Rar apar și forme cu *ș*: *șoi*, *șuca*, *șugastru*. — 2. Același *j* + *u* > *dz*: *dzac*. — 3. În forma *măieran* *i* devine și *d'* sau *ç*: *măd'eran* și *măçeran*.

§ 34. — 1. *C* apare în forma *crancă* alături de *crangă* și în *zălculi*. În neologismul *cavaler* l-am auzit cu *g*. *gavaler* (Vad). — 2. *Ç* se rostește și ca *ğ* în *ğiubar*. — 3. O singură dată *ç* > *k'*: *luk'ioară* < *luçioară* (în caz că *luk'ioară* n'ar trebui interpretat ca un nume de persoană în cazul genitiv: După apă lu *K'ioară*) 121⁶³.

§ 35. — 1. *K'*, rezultat din *cl* latin sau din *t* + *e*, *i*, sau *p* + *e*, *i* ori *k'* original se confundă cu *t'*: *Ank'ilie* și *Ant'ilie* 119⁴⁴, *d'eot'i* 125¹, *d'es-t'id'e* 96³⁷, *fat'e*, *int'eia*, *n'e'nt'inat*, *ot'i* 3²³, *t'eie*, *t'iot*, *t'it'ie*, *t'izmaș*.

§ 36. — 1. *G* latin + *iu* se pronunță ca *dz*, mai rar ca *z*: *Sîn-Giorz* (și *Sîn-Giorz*). — 2. În loc de *ğ*, am înregistrat două forme cu *dz*: *ardzîntel* și *fudzîț* (imperativul) 137^{39, 70} (fonetism datorit, probabil, unei corupții). — 3. Pentru *ç* rezultat din *gl* latin sau pentru *ç* original strein avem adesea *d'* cu care se confundă: *d'iem*, *ad'izmă*, *ad'ey*, *d'ilișt*,

În Crăcești am auzit și *voloçi* pentru *vorovi*: «am n'am țe voloçi».

Qarmed'e, *urmed'ească*. Forma *çiliși* se aude și ca *çiuliși*. — 4. In vb. *merge*, *ğ* sau *g* din *merg* bunăoară nu se aude niciodată. — 5. *G* > *ğ* în *Zerman* și *zolzuri*.

§ 37. — 1. *H* slavice se menține în *prah*, *prähupk'i*. — 2. A trecut la *v* în *vîrv* și derivatele lui. — 3. A devenit *c* în *patriarc*. — 4. Înaintea lui *r* avem *Hrozavlia*, dar și *Ristos* 73². — 5. *H'* din elementele ungu-rești s'a păstrat intact, fără ca să treacă la *s* așa cum constatăm pentru *k'* provenit din *f + i*, *je* (cf. § 24, 2): *k'ia*, *k'iri*, *k'ireș* (cf. § 38, 6).

§ 38. — *Grupuri consonantice*¹. 1. *BR* latin a dat *ur* în *făurari* 155⁷⁵. — 2. *CM* s'a redus la *mn'*: *tomn'i*, sau la simplu *m* în *tomăsc*, *toma* și *tuma*. — 3. *CN* a devenit: *gn'* în *tign'i* (și *k'ign'i*), *hn'* în *rähn'itor*, *mn* în *Omnă* (Budești), *sumnă*, *timn'i*. — 4. *CT* latin s'a păstrat ca *pt* în *îndărăpt* — formă care nu trebuie confundată cu *îndărăt*. Pentru *doctor* avem *doftor*. — 5. *DN* unguresc a trecut la *gn*: *hognoği*. Același fonetism ni-l prezintă și *DN* slavice în *Rogna*. — 6. *GF* din ungurescul *szegfü* a dat *ns* în *sansiy*, trecând prin fazele: *gf > nf > nh' > ns*. In caz că ne oprim la această etimologie, grupul acesta ar prezenta pe *f > h' > s* (cf. § 37, 5). — 7. *GN* rezultat din *TN* a trecut la *mn'*, ca și *CN*: *vramn'ită* (Hărnicești) și apoi la *vran'ită* (ca și *mn'igară > n'igară*, *mn'ită > n'ită* etc.). — 8. *GR* l-am auzit în Sat-Șugătag și ca *yr*: *Neyru* 169^{33,34}. — 9. *LF* > *rf* în *Sorfărina*. — 10. *LNȚ* > *mț* în *somță*. — 11. *MBR* > *mr* în *dumramn'ic*. — 12. *MN* s'a redus la *m* în *duma-ta*, *duma-voastă*. — 13. *NT* > *mt* în *sînt* (=sunt), *sînt* (=sfânt); niciodată însă *vînt* (=vânt) etc. Intr'o variantă a baladei *Bodița* (textele CCCLXX și CCCCVI), bătrâna Mării Pasăre Pătrăuș din Vad (cf. *Glosarul* sub *n o r a t o a r e*) a pronunțat regulat numele *Constantin* ca *Constansiy*². — 14. *PS* > *cs* în *pedăcsă* 172¹². — 15. *RTF* > *lf*: *zêlfă*. — 16. *ST* > *șt* în *ariște*, *Pește*. — 17. *TV* > *y'*: *moliy'i*. — 18. *VN* s'a păstrat în *Rivn'ic* (Vișeu-de-jos); a trecut la *yn'* și apoi la *hn'* în *k'iy'n'ită* și *k'ihn'ită* sau *püh'n'ită*, *prot'iy'n'ic* și *prot'ihn'ic*. A trecut la *mn'* în *dumramn'ic*.

Accidente generale

§ 39. — *Asimilație*. 1. *Dz—ç > ğ—č*: *ğice*. — 2. *R—l > r—r*: *çinărar*, *Hararamliu*.

§ 40. — *Disimilație*. 1. *N—n > r—n*: *sărin*, *verin*, *ğerunk'e*. — 2. *R—r > r—l*: *durel'e*, *căplari* pentru *căprari* din *caporal*. — 3. *R—r > l—r*: *çinulari*, *çliptura*, *Țiligrad*. Adesea al doilea *r* dispare: *creii* 133⁵⁴, *ferăastă*, *pea* 49³⁰ (în construcție sintactică). — 4. *L—l > l r*: *Galareu* («*ruvnt d'e uigă und'e vărădză oile*», Vad—Ioana Codrea) din *Galileu*. — 5. *L—l > l—n*: *çelant* 151²¹. — 6. Tot o disimilație e și în *granofon* din *gramcfon* (Budești).

¹ Le releviez în ordine alfabetică.

² În legătură cu acest fonetism, cf. interesantele constatări ale lui Pericle Papahagi în revista *Dundrea*, I (1923), n-rul 1, pag. 3-7.

§ 41. — *Epenteză*. 1. *N* epentetic în *b'etăng, gîncă, lengăna, rînt'ezesc* (= retezesc). — 2. *L* în *fiġlară* (Giulești). Aceeași epenteză apare și în *cloacăză*, cu *l* datorit, probabil, influenței forme rutene *klok'ĭka*. — 3. *R* în *Ark'il* pentru *Ak'il* (posibil însă să fie și numele *Arġir*: «horja lu Ark'il» (Vad — Ioana Codrea) și atunci am avea a face cu o disimilație a lui *r*—*r* în *r*—*l*), *craġet* < *caġet, rărġurat, ursuc* (Budești).

§ 42. — *Metateză*. 1. O constatăm în *holircă, pătrupop, poprele, rântudzi, scurmat, vrvouș*. — 2. Metateză silabică în: *ġeder(a), ġed'et, pîncet'e*, ca și în *Arăvăscu* < *Averescu*.

§ 43. — *Afereză* silabică în *ver-mașină* < *g e w e h r m a s c h i n e*.

§ 44. — *Contaminație* avem în: *bagn'et*, cu *g* datorit vb. *băga; sătula*, cu *l* de la *sătul; prinsonier*, cu *n* sub influența formei *prins; meșterșug* și *d'iptr'unu* 103⁶², cu *r* datorit formelor *meșter* și *pentru; șopîrcă*, cu *c* de la *năpîrcă; casarn'ie*, cu *s* de la *casă*. *R* din *trupk'ina* e datorit sb. *trup*.

§ 45. — *Apocopa* este una dintre cele mai caracteristice particularități ale graiului maramureșean: tendința de a suprima silaba finală care urmează imediat silabei accentuate e generală¹. Apocoparea consoanei finale, mai ales a lui *d*, apare la fiecare pas: *cîn', făcîn', trăġîn'* etc. Apocoparea silabică, pe care în texte am redat-o prin întrebuițarea apostrofului la sfârșitul cuvântului apocopat, ne întâmpină și în nume proprii (cf. și pag. 202), dar mai cu seamă la verbe și anume: la indicativ prezent, pers. 3-a sing. și pl.; la viitorul I-ii; la subjonctiv prezent, pers. 3-a sing. și pl.; la imperativ, pers. 2-a sing. și 3-a sing. și pl.; la infinitiv. Iată câteva exemple, în care intră și alte forme în afară de cele verbale: *a' 170⁷¹ (alt), aġea' 133²⁹, bol'ea' 47², clăt'ia, 33⁸⁰, clipea' 69²⁶, culea' 133⁵¹, curzea' 170²⁵, ciocănea' 96³, cîpotea' 113⁶⁴, cîrîpk'ia' 12³³, doa' 104⁴⁴, dohân'ia' 58⁷, drân'ia' 18⁴⁹, fa' 94³⁸, fâ' 101⁸³, fărta' 74²⁸, fîntîn'ea' 129⁷⁶, fo' 9¹⁵, gășea' 14¹⁰, grăta' 35⁷¹, hrân'ia' 31⁴³, ia' 73³¹ (iastă), izvora' 129⁷⁵, mărturîșea' 83²², me' 96⁶, n'et'eza' 138²⁷, omora' 120², păn' 126⁵², păzeă' 45⁴⁷, petreă' 119⁸¹, putreġia' 33⁸¹, rîpk'ia 110³⁰, rodea' 38¹⁹, scumk'e' 12³⁴, sprișon'ia' 106¹⁸, sufereă' 101¹⁴, ș' 32³ (ștîu), tra' 26²², trăi 15²⁸, trăia' 40⁵⁷, tre' 41⁵⁴, țăpen'ea' 63¹⁰, vășea' 39⁶⁷, zelea' 34³⁴ etc.². Din cauza acestor particularități Maramureșeanul e satirizat prin următoarele versuri pe cari locuitorii județelor vecine le pun în seama graiului său:*

Bu'[nă] colġa'[șă] cu brîn'[dză] cu la'[pte]—

Numa mă săġġa'[tă] la spa'[te];

Bu'[nă] colġa'[șă] cu la'[pte] cu brîn'[dză]—

Numa mă săġġa'[tă] la rîn'[dză].

așa precum și Maramureșeanul, la rândul său, «cîjfuluește» pe Românul din județul Satu-Mare prin «o fost mare harvizu [= potopul] și o

¹ Așa, bunăoară, în Budești am întrebat pe cineva dacă mai trăește un bătrân cunoscut; mi-a răspuns: «trăia'» (= trăiaște). Sau «să t'e trăia' Dum'n'edzău» (Berbești), sã pğdn'ia' (Vișeu-de-jos) etc.

² Cf. în această privință și J. Vendryes, *Le langage*, 69.

dus tăte boșorhodaule [= butoaiele de vin] d'in sinaș k'ert [= grădina cu fân]» — făcând prin aceasta aluzie la marele număr de elemente lexicale ungurești din graiul lui.

MORFOLOGIA

Substantivul

§ 46. — *Declinațiunea*. Urme tematice de declinațiunea a IV-a se mai păstrează în cunoscutele forme ca *noru-meșă*, *socru-meșă*, ca și în pluralul *mînuri*. Alături de *noru-sa*, de relevat și *soru-sa* 9⁷⁴, 96¹⁷.

§ 47. — *Genul*. 1. În loc de *catran* avem femininul *cătrană*, analogic lui *zmoală*. Formele *sluga* și *tașca* circulă ca masculine (cf. § 49, 4, 5). — 2. După cum din numele de bărbat se formează prin adăugirea sufixului *-easă* un feminin (cf. *G'eorșe*—*G'eorșeasă*), tot așa, printr'o falsă analogie, din *Hristos* s'a format *Hristoășeșă*, înțelegându-se «Maria». — 3. *Solferino* apare și ca feminin: *Sorfărina*. — 4. *Șerpe* 128⁷³ apare ca feminin în forma genitivală (*capu*) *șerpîi* 129⁷. — 5. *Soțîie* are sens masculin. — 6. Alături de forma feminină *băncu't'e* circulă și pluralul masculin *băncuk'îi* 93⁴⁵.

§ 48. — *Singularul și pluralul*. 1. Substantivele masculine derivate cu sufixele *-arius*, *-orius* au păstrat la singular terminațiunea de *-ari*, *-ori*: *păcurari*, *băutori*; circulă însă și ca *păcurarișu*, *băutorișu*. Aceeși pronunțare ne întâmpină și în neutre ca *brăcînarișu* (*u*), *cup-torișu* (*u*) etc. — 2. După pluralul *țireșî* s'a refăcut singularul *țires* în Săpânța, iar după pluralul *pașî* s'a format singularul *paș* pentru *pas*.

3. Terminațiunea *-i* de la pluralul substantivelor masculine și feminine terminate la singular în *-i(e)* și *-d*, *-dă* dispăre: *moșt*, *munț*, *bradz*; *părț*, *cărț*, *lădz*. În legătură cu acest fonetism, de remarcă că aceeași pronunțare apare și la adjectivele cari au aceleași terminațiuni la singular, ca și la persoana I-ii singulară și plurală a formelor verbale terminate în *-ț*: *baț*, *bateț*, precum și la persoana a 2-a sing. a celor terminate în *-dz*: *cadz*. — 4. După ș terminațiunea de plural masculin *-i* nu se aude: *păunaș* 90⁸, *frumoș* (mai rar), iar cea de plural feminin *-e* trece la *-ă* după *ț*, *dz*, *s* și *r*: *fețiorită*, *muruță* 47²⁹; *budză*, *radză* 51¹; *frumoasă*, *mesă* 94⁷⁷; *fețioară*. — 5. Neutre terminate în *-ț* și *-r* au pluralul în *-ă*: *brață*, *cară*, *hotară*, *izțoră*. — 6. După *ț* pluralul feminin în *-i* din *țări* circulă ca *țări* 11⁴⁶ (mai ales când forma e articulată: *țările*). — 7. Pluralul lui *casă* e *căși* și *cășî*, iar al lui *marhă* e *marhă* și *marhăi*. — 8. Singularul *pk'iyă* rămâne neschimbat și pentru forma de plural: *pk'iyă* (articulat, l-am auzit ca *pk'iule* în Vișeu-de-jos). — 9. *Frică* apare la plural ca *friče*. — 10. Terminațiunea de plural *-uri* o găsim în: femininele *culmuri* din *culme*, *mînuri* din *mînă*; neutrele *capuri* din *cap* 111¹⁴ (= capete), *cornuri* alături de *corn'î*, *numuri* (Breb, Vișeu-de-jos, Șieu etc.) din *nume*; masculinul *codruri* 54³ din *codru* (prin analogie, probabil, cu *păduri*). În loc de *plîsete* întâlnim *plînsuri* 53³⁸, 55⁴⁸.

Articolul. Cazurile

§ 49. — 1. Articolul *-l* în general nu se aude. — 2. Articolul *-le* apare în *tatăle* (Crăcești, Vad). — 3. La plural, articolul *-i* după ce s'a contras cu *i* precedent, a devenit *î* după *ț, dz, ș, ȝ*: *călăreți* 155¹⁵, *d'inți* 111¹, *ok'iți* 98²⁸, *munți*, *bradzi*, *țineși*, *vătăzi* 111⁸¹; acest fonetism îl întâlnim numai în construcții sintactice, niciodată însă când acest fel de plurale sunt întrebunțate singure. Totuși, am constatat că formele cu *-i* necontras cu cel precedent sunt mai curente decât cele cu *-i* contras: *dracii* 101²⁴, *păcurarii* 140⁸³, *Rumân'ii* 172¹¹ etc. De fapt, multe forme de plural ca *ban'ii* 155⁷, *ok'ii* 36⁶³ etc. ar fi trebuit redat astfel: *ban'ii*, *ok'ii*, adică cu *î* având o slabă rezonanță de articol de plural — ceea ce, pentru împrejurările de astăzi, ar fi întâmpinat alte greutăți tehnice. Acolo însă unde acest *î* nu ni-a fost perceptibil nu l-am redat. Iată, bunăoară, câteva exemple: *boi* 17⁶¹, 24⁶, 31⁷⁹, 53⁶⁸, 100¹, *cai* 87⁵, 114⁴⁰, *dinși* 113⁵⁷, *Domn'i* 15⁵⁶, *lei* 101²³, *mn'ei* 21², *moroi* 129⁴⁴, *nori* 62²⁵, *ok'ișori* 51⁶⁰, 54²⁰, *ok'i* 36⁶¹, *prunți* 54⁸³, *pxi* 39¹⁵, 43^{38, 45}, *reși* 52⁷³ etc. — 4. Femininul *mîndruca* are pluralul *mîndrucăle* 97⁷², iar *sluga* — *slugii* 156²⁰.

5. *Genitiv-dativul singular*. În anumite construcții sintactice, terminațiunea *-lui* nu apare în *pruncu* 159¹¹, *satu (aista)* 158⁵⁸. — În compunere cu adjectivele posesive *meu, mea; tău, ta; său, sa*, substantive ca *frate, maică, mamă* apar la aceste două cazuri ca *frat'e-mn'eu* 119⁶⁰, *frate-tău* 106²⁰, *maică-sa* 65¹², *mîne-sa* 170⁶⁸, *mîni-ta* 4⁵⁹. — *Taica* face *taiculu* 88⁶⁵, 89¹⁷, iar *maica, mămuca, soruca*, precum și *tătuca* fac *maicii* 75⁴⁸, *mămucii* 27⁵⁷, *sorucăi* 116⁵⁴, *tătucii* 98⁴⁹. — Terminațiunea *-ii* (< *ei*) a trecut la *-ii* în *țării* 14⁴⁶; adesea însă acest *-ii* se reduce la *-i* sau *-i* după *ț, dz, s, ș, r*: *Bod'iși* 95⁷³, *noptii* 156⁴⁵, *Iurii* 169⁵⁵, *Păduri* 109⁷³ (cf. și cele relevate la pag. 202). Ca și la formele de plural masculin articulat (cf. § 49, 3), terminațiunea de gen.-dativ *-ii* apare contrasă în *-i*: *lumn'i* 16⁶⁸, *mueri* 46⁴², *popi* 60¹⁷, *Petrovai* 112 (cf. § 74, 1). — La substantive feminine găsim și terminațiunea veche *-iei* sau *-iei*, mai ales în poezie, și în deosebi în descântece: *apiei* 130⁶⁶, *pk'etriei* 130⁶⁷, *brînziei* 77⁷⁵, *punției* 43⁴⁰, *sitiei* 77⁷⁴ etc. Bătrâna Sava Stețcu, de la care am înregistrat cele mai multe din aceste forme, întrebunța aceste gen.-dative și în vorbirea curentă. — 6. *Vocativul singular*: de relevat următoarele forme: *Adam* 74⁶⁶ și *Adame* 74⁷², *călugăre* 88⁸⁹, *corbuț* 14²⁵, *cuc* 13⁵⁸ și *cuțe* 13⁵⁸, *mîndre* 108⁷⁵, *socru* 92⁴². — 7. *Genitivul plural*: *unșilor* 130⁸⁴ prezintă pe cei doi *-ii-* contrași. — 8. *Vocativul plural* *maice* 8⁷⁸.

Adjectivul

§ 50. — 1. Superlativul cu *șparte* e necunoscut; în locul lui se întrebunțează *tare*: *tare grey*. — 2. Pluralul formei *reș (ră)* e de obicei *răle* sau *răle*. — 3. Alături de *est*, *-ă* circulă și *aest* 172⁵¹. — 4. Apare și genitivul plural *a toșilor* 167⁷⁵.

N u m e r a l e l e

§ 51. — 1. Dintre cele cardinale relevăm câteva pentru particularitățile lor fonetice: *un, ū* și *on, ō*; *o* și *una*; *doi, două* și *doauă*; *trei, trii* și *tri, cînc(i), șeșe* și *șasă, nouă* și *noauă, dzăce, patrusprădzăce, cînsprădzăce, șa(să)sprădzăce, șa'dzăci*. — 2. Dintre cele ordinale, de remarcat că adesea formele de masculin înlocuiesc pe cele de feminin: *d'e-al doil'ea casă* 136³⁷, *al doilea (bătae)* 157¹⁶, *ș'al doilea o fugit* 158³⁷ (= a doua oară), *a optăle* 9⁴¹, *siuca d'e-a dzăcelea* 121⁵³. Găsim însă și întrebuințarea inversă: alături de *a triia casă* 104⁷⁵ apare și *a triia șat* 104⁷² (cf. și 117²⁸, 117²⁵).

P r o n u m e l e

§ 52. — 1. *Personale*. *Eu* apare și ca *io* 73¹³. La dativ, ca aton, se aude *în, 'm*; apare și *mn'i* pentru *îmi* 33⁵⁸. Acuzativul *mă* (< *me*) apare, prin analogie cu dativul, ca *mn'i* < *mi* < *me* 29²⁴. — Persoana a 3-a reflexivă în anumite construcții sintactice se pronunță ca *ș* (= *își*) la dativ: *îz dzise* (cf. și § 31, 3). — În compunere cu un verb reflexiv, *să* (*s'*) și *și* (*ș'*) se întrebuințează curent în urma participiului: *s'o dată-să* 158²¹ (cf. § 76, 1). — 2. *Posesivele*, exceptând particularitățile lor fonetice, nu prezintă nimic deosebit. — 3. *Nedefinite*: *n'imăruș* alături de *n'imuruș*; *tăt, tăta* și *tăț, tâte* pentru *tot*. — 4. Forma relativă *esce* (*dzi*) 76⁶⁹.

V e r b u l

§ 53. — *Conjugări*. Vb. *găti* circulă mai des ca *găta*. În loc de *uři* avem *ușa* 43³⁵.

§ 54. — *Prezentul indicativului*. 1. La conjugarea I-ii sufixul *-ez, -ezi, -ează* nu apare în: *deot, deot'i, deoat'e* (= deochia — Săcel); *d'epart, d'epart, d'epartă*; *lucru, lucrî, lucră*; (*mă*) *rușîn, rușîni, rușîndă* 37³⁷. În schimb îl întâlnim în *mustrădzü, mustrădz, mustradză* ca și în (*mă*) *'nspăimez, 'nspăimezi, 'nspăimează* (Hărniciești). — 2. La conjugarea a IV-a nu găsim terminațiunea *-esc* în: *čiunt, čiunț, čiuntă*; (*tu*) *lipk'i* 75¹⁹; *potol, potoli, potole*, (cf. și forma de subjonctiv: *s'o potolă* 9⁶⁷). Apare însă în *omorăsc* (Borșa-Repedea), *omorăști* (cf. și subj. *să omorăști* 170²⁷), *omoraște* (Botiza). — 3. Verbe ca: *ausi, crede, prinde, vinde, ride, scoate, ședeș, vedeș* etc. la pers. 1-ii sing. se termină în *-d, -t*: *aud, cred, prind, vînd, rîd, scot, șad, văd*. — 4. Persoana a 2-a sing. de la verbe ca *pune, spune, rămîne* face *puș, spuș, rămîș*. — 5. După formele infinitivale unde *a* tematic apare ca *ă* (*lăsa, răbda, sătura*) se aud: *lăs* (cf. și subj. *să lăs* 5⁶⁷), *răbd* (cf. 5³⁰), *sături* 9²⁰. — 6. Verbe de conjugarea I-ii cu terminațiunea infinitivală *-ura*, cum ar fi: *mătura, spînzura, žura*, au ca terminațiuni: *-or, -ori, țară*: *mătôr, mătôri, mătôară* 124³; (*se duc și se*) *spînzoră* (Moisei); (*mă*) *ğior* sau *žor, ğiori, ğioară* 59⁴⁵. Aci trebuie relevat și vb. *înk'iotăra*: *înk'ioatăr, înk'ioatări, înk'ioatără*. — 7. Vb. *ști* a păstrat la pers. a 3-a sing. forma normală: *ști* < *s c i t* 10¹⁰, 37⁴⁴, 38⁴⁰. — 8. Pentru terminațiunile *-ți* de la pers. 2-a sing. și pl. și *-șți*

de la a 2-a sing. din limba literară avem *-ț* și *-dz* (adică fără *-i*): *baț*, *bateț*, *cădeț*, *meretș*; *cadz*, *credz* (cf. și § 48, 3). — 9. Pentru forma [e $\ddot{u}$] *stii*, cf. § 69, 1.

§ 55. — *Prezentul subjonctivului*. 1. Pentru pers. 1-ii sing. *să mor* întâlnim și forma *să mori* 39⁸⁰. — 2. Conform fonetismului de la pers. 1-ii sing. a indic. prez. (cf. § 54, 3), la pers. a 3-a sing. și pl. avem: *să audă*, *să creadă*, *să scoată*, *să șadă*, *să vadă* etc. — 3. Deosebit de formele literare, avem: *să s'alie* 126⁸², *să ceie* 61¹⁹, *să paie* 100⁵⁷, *să pk'ee* 107⁸², *să răst'eye* etc. De relevat și următoarele forme: *să ploaje* 110²⁹, *să șfarmeče* 35²⁴, *să usče* 111⁴⁵. De remarcat și *să royază* 138²⁴, pe care nu l-am putut înregistra la indicativ prezent.

§ 56. — *Imperfectul indicativului*. 1. Doar la bătrâni se mai aude pers. 1-ii sing. fără terminațiunea *-m*: *avea* 44⁵, *era* 44⁴, *făcea* 169¹⁴, *murea* 113³¹, *șădea* 169¹⁸, *tăia* 169¹³, *trecea* 44⁷. — 2. Persoana a 2-a pl. apare și fără *-u*: *avea* 155¹⁹, *dzicea* 44¹⁷, *putea* 169²¹. — 3. La persoana a 3-a sing. apare, mai ales în poezie, vechea terminațiune *-iia* sau *-iia*: *gic'ia* 108²⁰, *gic'ia* 107⁶⁹, *prindz'ia* 107⁸³, *sint'ia* 103⁶⁸; *sos'ia* 103⁶⁷, 107⁸², 109²⁴; *ci'i'ia* 107⁹¹, *gră'ia* 103⁶⁹, 109²⁵. — 4. Pentru fonetismul unor forme ca [e $\ddot{u}$] *mă duceai*, cf. § 69, 2.

§ 57. — *Imperfectul subjonctivului*. Se formează cu ajutorul *să h' i* sau *să si* urmat de participiul terminat în totdeauna în *-ă*, de orice gen și număr ar fi subiectul propozițiunii: *să h' i știută carte* (Săliștea), *să si marsă noi* (Borș), (*ačela lucru*) *să nu si foastă* 173⁵³, (*tăt'e*) *să si arșă* 173⁵², *să h' i băută* 173³⁰ etc. Această terminațiune apare mai ales în proză.

§ 58. — *Perfectul simplu*. În textele culese apare de câteva ori terminațiunea *-i* la persoana a 3-a sing. [el] *vădzui* 77⁸² — ceva analogic cu ce relevăm la § 56, 4. În privința aceasta, cf. § 69, 3.

§ 59. — *Perfectul compus*. 1. Apare format la pers. a 3-a pl. și cu *or*: *or dat*. — 2. Pentru pers. a 3-a sing. circulă și vechea formă cu *ay*: *ay dzis* 84¹⁵, *ay rămas* 108⁷⁹.

§ 60. — *Maimultcaperfectul*. 1. Nu e curentă formațiunea perifrastică cu *am fost* etc.: *o fo' zin' it* 159⁵. — 2. Extrem de rar se aude forma cu *aveam* etc.: *aveam mîncată*, *aveam stătută*, *aveam ședzută*.

§ 61. — *Viitorul*. 1. Se construște cu următoarele forme de auxiliar: *oi*, *eș*, *iș* (*i*, *iș*) sau *a*, *om*, *eș* (*iș*), *or*: *oi fa'*; *i mîna* 31⁸⁴, (*șî-*)*i lucra* 74⁷³; *a mușt'i* 84⁵⁴; *om mîncă* 27⁵⁵; *iș duče*, *or da*. Adesea forma auxiliară, mai ales la pers. a 2-a sing., nici nu se întrebuintează: *și fi fișea sufletu* 74⁷⁴, *și naște* 74⁷⁷. — 2. Forma *a pust'ia* 107⁴⁷ prezintă pe *-a* datorită rimei.

§ 62. — *Condiționalul prezent*. 1. La pers. a 3-a sing. și pl. ne oferă pe *ară*: *d'e-ară mai h' i* 4⁴³. — 2. În forma *d'e ș'ar dare* (*Dumn'edzău*) 32⁶² trebuie văzută forma infinitivală lungă a vb. *a da* sau — raportându-ne și la ce ne prezintă dialectul aromân — forma de subjonctiv imperfect latin. Infinitivul lung apare și în construcțiunea inversată *rămînerę-aș* 20³⁸.

§ 63. — *Condiționalul trecut*. 1. În compunere cu ajutătorul *aș h'i* (*aș si*) etc., participiul verbului de conjugat e terminat în *-ă*: *aș si marsă, m'aș h'i dusă* etc. — 2. Rar se mai întrebunțează vechiul condițional precedat de imperfectul auxiliarului *a vrea*: în Ieud, întrebând pe cineva de ce pune zăpadă pe o grămăjoară de gunoi aprins, mi-a răspuns: *Pentrucă să vrea arde*. De notat însă că sensul e de condițional prezent.

§ 64. — *Imperativul*. 1. Forma negativă în *-reț* apare la pers. a 2-a pl., dar rar: *nu vă dareț* 92³², *nu luarăț* 74⁶¹. — 2. Forme deosebite: *blemî* 15⁶³, 98⁶, *blem* 15⁴⁰, *blăm* 151³⁵, *blemaț* 91¹⁹; *coborăște* 75⁴⁹, *înțeape* (Giulești), *înțeată-mi* 13⁵, *t'e 'ntramă* 7⁷², *pa'* 26¹⁸ și *paș* (= păsește; poftim) 147¹⁸, *potolî* 104¹¹, *placă, trăi'* (= trăește) 15²⁸, 67⁶⁸, *vină* 35⁷. — 3. Formele *lăcuja* 131¹², *văcuja* 131¹³, *părășea* 131¹⁴ trebuiesc interpretate ca imperative apocopate: *lăcujaște* etc.; la fel și *sufereă'* 101¹⁴, *t'e hrăn'ia'* 108³⁹.

§ 65. — *Participiul*. 1. De relevat formele *(ne)lăut* 100⁸⁰, 155²³, *murit* 19⁵⁰, 115⁵⁴, *puit* 157²⁶. — 2. La maimultca perfectul indicativului (cf. § 60, 2), la imperfectul subjonctivului și la condiționalul trecut apare curent cu terminațiunea *-ă* (cf. § 57).

§ 66. — *Infinitivul*. 1. Vechile forme infinitivale lungi în construcțiune cu *dě-a*¹ sunt rare: *d'e-a hrăn'ire* 138³², *d'e-a pomen'ire* 138³³. — 2. De relevat forma *dzua* și *vîrfona*.

§ 67. — *Forme caracteristice ale câtorva verbe*:

1. *A v e a*: imperativul (*el*) *avă* 42¹⁹, «el trebuie să *avvă*» (Slatina), (*el*) *avbă* (Dragomirești), (*ei*) *avvă* (Săpânța), *să avbă* (Dragomirești). *V* din aceste forme e împrumutat de la forma infinitivală *avea*; *b*, de la prezentul subjonctivului pers. a 3-a (*să avbă*); iar *u* e datorit persoanei a 3-a pl. de la prezentul indicativului.

2. *C ă u t a*: *cot, coț, coțad* și *cată, cotăm, cotaț, coțad* și *cată; să coate; a cota*.

3. *F i i* (este), (*noi*) *săm* (Vad, Nănești, Sieu etc.) 172⁴⁰, și *sîm* (sunt) 38⁶⁹.

4. *Ĝ i ĉ e*: *dzîcu, dzîĉi* și *ĝiĉi* (*ĝiĉi*), *dzîce*, și *ĝiĉe, dzîcem* și *ĝiĉem, dzîĉeț* și *ĝiĉeț, dzîcu*. Fonetismul cu *ĝ* în loc de *dz* apare mai la toate formele cari în silaba următoare au pe *-ĉi, -ĉe*.

5. *Ĝ i u r a* (a să): *ĝior, ĝiori, ĝioară, ĝiurăm, ĝiuraț, ĝioară*.

6. *M e r ĝ e*: *mărg, meri, me'* (*mere*), *merem* și *me'm, mereț, mărg; a mere; să mărg, să meri, să margă, să me'm* etc.

7. *S ă r i*: *say, saĵ, saĵe* (cf. 9²⁶), *sărim, săriț, say* (Borșa).

8. *T ă ĵ a*. Se aud și următoarele forme: (*eu*) *taŭ* (Săpânța) și (*eu*) *tău* (Giulești), (*ei*) *taŭ* (Moisei) și (*ei*) *tău* (Giulești).

9. *T r ă ĝ ă n a*: *tragăn, traĝeni* 104⁶², *traĝene*.

10. *T u n a*: (*eu*) *tui, tui, tuiĉe, tunăm, tunaț, tuiĉe*.

11. *T u n d e*: (*eu* și *ei*) *tung* (Cuhea).

12. *U s c a*: *usc, uși, uscă* 30⁶⁰.

¹ Cf. I.-A. Candrea, *Psaltirea șcheiană*, I, § 106.

§ 68. — *Forme de conjugare.* 1. Vb. *gîiura* și *șk'iopa* circulă și ca activ-transitive. — 2. Următoarele sunt întrebuițate și fără formă reflexivă: *îndărăpta* 125⁴⁵, *întoarce* 8⁷⁸, *înturna* 8¹⁶, *naște* 169¹.

§ 69. — *Analogie și contaminație.* 1. Terminațiunea *-i* caracteristică pers. a 2-a sing. de la indic. prez. apare la pers. 1-ii sing.: [*eu*] *nu ști* 90^{66,69}, *eu... ști* 109⁴⁵. — 2. Aceeași constatare o facem și pentru imperfectul indicativului: [*eu*] *mă ducea* 148¹⁸, [*eu*] *mă puneai* 8³² (cu sens de perfect simplu), 43⁶⁵ (cu sens de prezent). — 3. Terminațiunea *-i* a pers. 1-ii sing. de la perfectul simplu o întâlnim la pers. a 3-a sing.: *avui (maica)* 121⁵¹, *cînd fui locu la un loc* 117⁵³, [*el*] *vădzu* 77^{63,82} (în același text, la 78¹² apare: *ș'o vădzut*). În loc de [*eu*] *făcu* apare [*eu*] *făcuși* 38⁷⁹. — 4. Forma *t'e-oj cota* 47³² poate fi interpretată fie ca un viitor: *t'e-oj cota*, fie ca perfect simplu pers. 1-ii sing.: *t'e cota*. — 5. În loc de *să stau* întâlnim *să stai* 8³². — 6. Pronumele reflexiv de la pers. a 3-a apare în locul celui de pers. 1-ii: *numa eu că ș'oj muri* 102⁷⁸, *ș'oj sosi* 102¹². Îl mai găsim și la alt^a persoane: [*tu*] *șt-i întra* 106¹⁹, *șt-i sosi* 106⁶⁵; *noj... ș'om pleca* 103²⁰.

A d v e r b e

§ 70. — 1. Deși mai toate au fost relevate în *Glosar*, le înșirăm și aci pentru o mai ușoară urmărire: (*d'e*)-*abçialuca*, *açiçiuca*, *aicçuca*, *airea*, *airilea*, *altu* (altădată) 26³⁰, *amuia*, *amuși*, *apoia* 152⁷, 154⁶⁸, *atunçen'e*, *bugăt*, *can* 11⁴, *căt'ilin*, *căt'ilinaș*, *çiçe*, *hăt*, *îndărată*, *lin'isor*, *lontru*, *n'icăriri*, *șohăn'it*, *tuma*, *zib*. — 2. Ca locuțiune adverbială, de relevat *d'e loc* (= îndată) și *d'e gîumătate* (cf. § 82, 1).

P r e p o z i ț i i

§ 71. — *A*, *d'ingă*, *d'ipt*, *d'ipçe*, *dîn*, *dîngă*, *păntru*, *păstă*, *păst'e*, *pîn*, *pîngă*, *pună*, (*îndură-te*) *spre* (*noj*).

C o n j u n c ț i i

§ 72. — *Ce*, *d'e* (=ci, dar) 10⁴⁰, 106¹², 107¹⁸, *d'e că* (dacă) 12³¹, 121²⁵, *o*.

D e r i v a ț i u n e a

§ 73. — 1. Formațiunile diminutive cu sufixele *-oc*, *-uc(ă)*, *-uț(ă)*, *-uluț(ă)*, *uluc(ă)*, *-ulic(ă)*, *-ulean(ă)*, *-ul'ior*, *-ior* (*-ipară*) sunt bogate și foarte curente în toate genurile literare (proză sau poezie): *mănințoc*; *mîndruc*; *mîndruț*; *drăguluț*; *drăguliț*; *frăt'uluc*; *frăt'ulic*; *mîndrulean*; *mîndrul'ior*; *codrior*. — 2. De remarcat formațiunea *cărărău* și *costos*. — 3. La derivațiunea verbală de observat că multe forme circulă curent fără *în*: *bătrîn'i*, *cîrliga*, *muia*, *noda*, *plin'i*, *pușca*, *streina*, *struța*, *tiln'i*, *tîmpk'ina*, *tîrdzița* etc.

SINTAXA

Declinațiunea

§ 74. — 1. *Genitiv-dativul* singular feminin al substantivelor proprii apare cu terminațiunea prepusă: *a i Florică* 136³⁴ (< ad illa ei...), *mana i Surae* 138¹⁶, *i Docă făcîn* 137²⁵, *Anuța a i Parasca* (Ieud) (cf. și formele relevate la pag. 202). Azi această construcțiune apare din ce în ce mai rar, mai ales în vorbirea curentă. În Săcel, întrebându-l cum îl cheamă, săteanul Ion Burnar mi-a răspuns că e *Burnar Ion a i Mari*. Tot în Săcel, întrebând pe Năstaca Petrovai unde merge, mi-a răspuns: «*la casa i Docă*». — «Unde?» — «*I Docă, la casa i Docă*». — În legătură cu aceasta, de relevat că numele ei patronimic și l-a rostit în totdeauna cu accentul pe *-i*: *Petrovai*, care este, de fapt, o formă de genitiv-dativ. — 2. *Acuzativul* numelor și pronumelor fără *pre* (*pe, pă*) e foarte rară: *frat'e-mn'eu l-am îngropat* 106⁴⁸. Într'o variantă a unei *Golinde* culeasă în Șieu, bătrâna Irina Țiplea a întrebuințat de trei ori construcțiunea fără *pre* în următorul vers: *Ia-mă mine 'n raț cu tin'e*. Cf. însă construcții cu *pă* la 104²⁰, 105¹ etc. — 3. *Vocativul* adesea se întrebuințează între pronumele reflexiv și verb de la forma de imperativ: *nu t'e, bade, strohoi* 68¹⁸.

Articolul

§ 75. — 1. Precedate mai ales de pluralul *în toate*, substantivele feminine apar fără articol: *în toate zile* 47¹⁰ (cf. și pag. XLV, rândul al 3-lea) sau pag. XLIX¹⁸. La fel: *cu tăte oț* 164⁶⁻⁷ (corespunzător aceleiași construcții din aromână: *cu tute oț*). — 2. Pentru *aceła*, cf. § 78, 3.

Pronumele

§ 76. — 1. Repetarea pronumelui reflexiv după verb nu e rară: *mă topăscu-mă* 117³¹; *t'e bagă-t'e în casă* (Mara); *s'o adusu-să* 158⁴⁷, *s'o dată-să* 158²¹, *s'o dusu-să* (Șieu), *s'o povest'itu-să* (Șieu), *Židzi s'o fînutu-să că iar a vin'i Unguri* (Dragomirești). — 2. Forma de acuzativ e repetată și după verb: *m'or zeli-mă* 121⁴¹, *m'am băgatu-mă* (Crăcești), «*nu-ț puț'ea, bătrîn'e, spun'e ce t'e-a 'ntreba-t'e domnu?*» (Ieud), *l-o dusu-l* (Dragomirești), *l-o făcutu-l* (Ieud), «*or clopoți iară când l-a 'ngropa-l*» (Ieud), «*și cos [cîțarecîț] de două ori să sie tari, să nu să rumpă pînă cînd i-ș strica-ș*» (=... până când îi va strica — Ieud).

§ 77. — *Pronumele interogativ* ce ține loc de *de ce*: *ce ești... supărat?* III⁵.

§ 78. — 1. *Adjectivul posesiv* vechi *său, sale* apare rar în loc de *lor*. Iată exemplele înregistrate: *păsările 'n cuibu său* 47⁴⁹; *d'e Sîn-Ĝjordz tăț își duc oile sale să facă stîni* (Borșa-Pietroasa). — 2. Curioasă ar fi următoarea construcție: *m'a luat d'în așternutu-său* 129⁸³, dacă ea ar fi în loc de *m'am luat d'în așternutu-meu*¹ (cf. în legătură cu aceasta și

¹ Cf. și acordul *Iofule, Măria Sa* 107^{11, 14}.

exemplele de la § 69, 6). — 3. Atât forma *ačel* cât și substantivul ce-urmează au articolul *-a* de feminin: *ačela popa* 84⁵⁰.

Verbul

§ 79. — O caracteristică interesantă pentru dialectologia de astăzi e particularitatea curentă a graiului maramureșean de a post-pune verbului forma de pronume — fie că acest pronume e un dativ (etic), fie că e un acuzativ sau o formă reflexivă — : *ard'e-mi* 23⁶⁴, *dau-mi* 29¹³, *iau-m* 47⁴⁷, *spune-mi* 38⁶⁰, *zine-mi* 25⁴⁶, *bănu-i-ți-tu* 58²³, *vind-ți* 66³⁰, *placă-vă* 79⁵⁹, *pare-le* 172⁴⁷, *dzîce-le-m* (Crăcești), *mere-ș* 78²⁴, *strînge-ș* 104³⁴; *čeru-mă* 13⁵⁹, *l'esă-mă* 42³⁹, *ști-mă* 21⁶¹, *să spue-n'e* 41⁴¹, *audzîtu-l-o* 143²⁰, *sfîntea'-l* 162¹², *cunoști-l?* (Săpânta), *ști-l dracu* (Berbești), *tau-l eu* (Săpânta), *audu-o* 104⁷⁷, *cunoaște-o?* (Crăcești); *poți-t'e* 27¹⁹, *află-să* 11⁴⁰, *ağiunsi-s'o* (Breb), *muștră-să* 95⁵, *știe-se* 162⁶⁰. De remarcat că această inversiune nu apare numai la formele de imperativ, cum e în limba literară.

§ 80. — După anumite verbe, în locul subjonctivului de astăzi apare intinitivul scurt fără *a*: *poț mă cred'e* 50⁴², *nu vrea pleca* 109⁵⁵, *unde vrea mere* 154⁶⁰, *n'i-a trăbu'i ara* 53⁶⁷, *nu t'e știți purta* 61³, *n'aveți čin'e vă žăli* 41¹², *tu mă vrei lăsa* 19²⁰, *nu mă vrea lăsa* (Săpânta), *vrei trea' pă čela mal?* (= vrei a trece...? — Săpânta).

§ 81. — Pentru un vechi condițional cu formă de indic. imperfect, cf. § 83.

Prepoziția

§ 82 — 1. *D'e* are înțelesul de *pe* din limba de astăzi: *ești uscat d'e ăimăutate* 19³². — 2. De relevat următoarele construcții cu aceeași prepoziție: *și-i dă d'e mîncat* 102⁴, *lu 'mbčiy cu d'e mîncat* 13⁶⁹, *vi-l vînd d'e răs't ign'it* 73⁴², *vi-l vînd d'e trăit* 73⁴¹, *mn'i-a h'i musai d'e-l tras* 67⁴¹, *n'ai ăind d'e mă țînut* 67²⁰, *s'o vorozit pă tin'e d'e omorit* 121²³, *s'așteaptă d'e avut prunc* 154¹⁵⁻¹⁶, *Gruia-i d'e murit* 107⁸⁸. În toate aceste construcții *d'e* precede participiul trecut. — 3. *De* cu sensul actualului de *la*: *eu am învățat ačeasta de tată-tu* (Borșa-Repedeja).

Conjuncția

§ 83. — Următoarele două cazuri trebuesc socotite ca propozițiuni condiționale în funcție de vechea conjuncție *să* (< *se* = dacă). Primul: *să ne 'ntîlnea domnu 'n ședzătorj. . . c'apoț audžea mult'e* 171⁴⁹. Al doilea: în Slătioara, întrebând de vrăjitoarea *Ferečoaia* (cf. *Glosarul*), mi s'a răspuns: *apoț o murit Ferečoaia, că d'e loc o adučeam eu aiciuca femeia čeăa să trăia* (= . . . dacă trăia, dacă ar trăi). Avem a face, prin urmare, cu o formă de imperfect de indicativ în funcție de *să* — construcție care, fără a recurge la ce ne ofere domeniul romanic occidental, e curentă în dialectul aromân¹. În Maramureș ea e foarte rară astăzi.

¹ Voi încerca altundeva fixarea substratului comun dintre dacoromână și aromână din punct de vedere sintactic, cu care ocazie voi releva amănunțit tot ce ne ofere astăzi aromâna față de dialectul nord-danubian.

LEXICUL

Ca lexic nu avem aproape nimic de relevat, întru cât toate elementele lexicale cari privesc un studiu dialectologic au fost înregistrate la *Glosar*, unde am dat și câteva etimologii. Aci vom releva câteva considerațiuni generale asupra acestui capitol.

§ 84. — Izolarea geografică a Maramureșului — despre care cf. și cele spuse la pag. LIII — ar fi putut favoriza măcar sub raportul lexical o influență cu mult mai pronunțată din partea graiurilor eterogene și vecine. Totuși, raportat la alte regiuni dialectale, graiul maramureșean ni se prezintă curat și rezistent ferit de influențe streine puternice. Aceste influențe de altfel nu sunt numeroase.

1. În primul rând trebuie relevată cea ruteană care este și cea mai pronunțată. Și era firesc lucru ca într-o regiune, în care Maramureșenii au conviețuit geograficește cu Rutenii și în care, în decursul secolelor, s'au produs și asimilări etnice reciproce, să se exercite o mai intensă influență lexicală ruteană în graiul maramureșean, după cum — pe de altă parte — putem constata o influență nord-românească în graiul rutean. Ceva mai mult: aspectul general pe care-l prezintă influența ruteană dovedește că ea e și cea mai veche, și cred că forma *cumt'i* sau *cunt'i*¹ face parte din vechile elemente lexicale nord-slavice pătrunse în această regiune.

2. O a doua influență e cea ungurească. Pe când însă cea ruteană apare aproape în întreaga viață lexicală a graiului maramureșean, influența ungurească e mai mult de natură cultural-administrativă. Mai toate elementele ungurești reprezintă noțiuni cari sunt în strânsă legătură cu civilizația contemporană în funcție și ea de mișcare economico-socială sau de cultură generală și administrație politico-militară. Această influență nu are vechimea celei rutene și ea s'a intensificat în ultimele decenii cari au precedat războiul european.

3. O ultimă influență — de fapt foarte slabă și aproape neîncetățenită temeinic în graiul femeiesc — e cea germană. Elementele lexicale de proveniență germană sunt foarte puține, deși jargonul evreesc le-ar fi putut îmulți. Ele sunt mai toate de natură militară (cf., bunăoară, *bruțac*, *d'ecung* <D e c k u n g etc.

§ 85. — *Câteva relevări semantice*. 1. Dintre formele cari prezintă o evoluție semantică mai interesantă amintim câteva: *apřindere*, *čuv'ij*, *gușe*, *izmolencă*, *tuna*, *vetri*, *vlăstos*, *ziță*. Filiațiunea celor mai multe nu prezintă dificultăți în stabilirea verigelor ei. Astfel, bunăoară, de la înțelesul slav de «ἀνεμοῦν, ventilare» al formei din care derivă vb. *vetri* până la cel pe care ea îl are în graiul maramureșean filiațiunea semantică se poate stabili cu ușurință; cu greu însă s'ar putea racorda toate sensurile formei *gușe* dacă ar fi ca pentru toate să ne oprim la un singur și același etimon. — 2. Sensul al doilea al formei *ziță* e explicabil din sensul de «nuia, vargă mlădioasă, subțire și lungă». — 3. O caracteristică evoluției semantice ne-o prezintă vb. *tuna*: de la sensul de «a porni, a cădea cu repeziciune»

¹ Etimologia trebuie căutată în *котати* (cf. Berneker), nu în rut. *kontyváti*.

s'a ajuns treptat la «a trânti, a atinge; a cădea, a atârna, a ajunge»¹. — 4. Pentru sensul formei *adurmăca* amintesc că, deși l-am urmărit de aproape, nu l-am putut constata nicăieri, decât numai în Săcel și la o singură persoană. Probabil să fie o confundare cu sensul formei *adormi*. Mi s'a explicat prin «a *adormi*». S'ar putea iarăși ca acest *adormi* să fi fost întrebuițat cu sensul de «a lua sau a fi pe urma cuiva, a *adurmăca*» și atunci *adurmăca* ar avea sensul originar. În cazul acesta *adormi* ar urma să fie socotit ca un derivat verbal din *urmă* — ceea ce, ca analogie, ar găsi un punct de razim în forme ca *umbră-umbri*, *cîrmă-cîrmi* etc. — 5. Pentru forma și sensul cuvântului *meșeriș* probabil că avem a face cu o corupere a formei *meșeluriș*. — 6. Pentru sensul și etimologia formei *noi* (< numeralul nouă), cf. pag. LIII.

CÂTEVA ASPECTE CARACTERISTICE

§ 87. Poezia maramureșeană ne prezintă câteva trăsături care nu sunt cu totul izolate: — ele apar și în alte regiuni. Le relevăm pe rând.

1. Finalul *-ia* din *Fata Pădurii-ia* 109³⁹ e cerut de rimă, și anume de *mea*.

2. La sfârșitul versurilor rar apare terminațiunea *-e*, cum ar fi în sing. *altar-e* 116¹²; acest *-e* e cerut de rimă, și anume de *sărbătoare*.

3. Tot rimei se datorește *-ă* din sing. *stăzar-ă* 27⁴⁶, cerut de *hotară*.

4. Ceva mai des întâlnim la sfârșitul versurilor *-le* (*-l'e*): *badea-l'e* 35⁴² rimând cu *strîca-l'e*; *me-le* 38¹⁰, 79⁶, 115⁸² rimând cu *țale*, *mn'ioarele*, *purcărele*; *ta-le* 38⁷⁷ rimând cu *pribeșia-le*; *rușța-le* 95⁸ rimând cu *mare*; *petreș-le* 119⁸¹ rimând cu *surorele* și *freca-le* 119⁸³; *făce-le* 121¹² rimând cu *vălcele*.

5. Foarte des apare finalul *-re* la verbe ca și la substantive: *să o tomn'ia-re* 4³⁸ rimând cu *tare*; *lumn'ina-re* 14¹¹, 14¹⁵ rimând cu *călare* și *viața-re*; *falca-re* 39⁹ rimând cu *tare*; *t'ę-aș lăsa-re* 39¹² rimând cu *t'ę-aș blăstăma-re*; *se legăna-re* 74¹⁸, *trîmbița-re* 78⁷⁴, 80⁷¹, *dumn'ia-ta-re* 87⁶¹ rimând cu *mare*; *s'ar afla-re* 91⁴⁷ rimând cu *Mare*; *Ilonca-re* 93⁷⁸ rimând cu *mare*; *om crepa-re* 93⁸⁰ rimând cu *sare* și *or ustura-re*; *fa-re* rimând cu *ibostea-re*; *o k'ema-re* 95⁶¹ rimând cu *mîn'i-sa-le*; *nșăla-re* 97⁵⁵ rimând cu *șîpare*; *ntrăma-re* 104⁴⁰ rimând cu *pk'icișpare*; *mbăta-re* 107⁵⁰, *s'asumuta-re* 123¹² rimând cu *tare*; *eu... zin'e-re* 113¹⁴ rimând cu *mere*; *n'evasta-re* 114³², *mort'ița-re* 120²⁶ rimând cu *mare*; *iasta-re* 122⁷⁹ rimând cu *cărare*. Același *-re* trebuie văzut și în viitorul: *tu-ș imbla-re ntre haiduși* 119⁸⁰. — Adesea această caracteristică apare la mai multe versuri consecutive:

Colinduța-ș atîta-re,
Cîn'ę-ș ascultă să trăia-re;
Cei țe-s morș să hod'in'ęa-re,
Esșe-dzi să-ș pomin'ęa-re — 76⁴⁶.

¹ Pentru alte accepțiuni în dacoromână, cf. T. Papahagi, *Cercetări în Munții Apuseni*, 41 (extras din *Grai și suflet*, II, 58).

6. In aceleași condițiuni ca și *-le* și *-re* ne întâmpină și *-ră*: *să scula-ră* 73³³ rimând cu *cîntară* și *arăta-ră* 73³⁵; [*el*] *lua-ră* 95¹ rimând cu *nsqară*; *lucra-ră* 108⁵¹ rimând cu *țară*.

7. Avându-și explicația în tendința de a evita cacofonia sintactică dintre două vocale sau de a le ușura pronunțarea, în graiul maramureșean întâlnim un *d* pus la începutul cuvintelor începătoare cu o vocală: *d'e pă d'un cuc* 27⁴⁹, *oî d'afla* 29^{22, 37}, *drumu d'încă-î* 38³², *o d'alergat* 73¹⁶, *ș'o d'înflorit* 78³⁴, *că d'îm pun'eș* 78⁷¹, *h'eî d'An'îță* 106⁷⁵, *o d'ai* 107⁹, *pustă d'alăsa* 108⁴⁶, *Vili, d'armaș* 111⁹ etc. Adesea apare și în construcții unde nu-și poate avea altă explicație decât aceea a unei analogii: *a-l d'omori* 88⁸⁶, *o vădzut d'un puîuș* 105³⁰ etc.; cf. și 107⁸³, 122⁸⁷.

8. La fel ca și *d* se întrebuințează *d'e* sau *d'i*: *d'i'mpărate* 13⁷², 26⁴⁰, *d'in* (= în) 58²⁷, 78³², 87⁶¹, *d'e'nălțate* 87⁴¹, *d'e'nvălit'e* 98¹⁴ etc.

§ 87. — Găsim adesea și câteva expresiuni care pot fi relevate pentru anumite particularități. Astfel avem înjurătura *morși tăi*¹ 11⁵⁸, 47⁵⁰; *cîn fo' locu la un loc* 91²⁶; *und'e-î locu la un loc* 96²¹, 99⁴, *fost-o locu la un loc* 122²³; *urîtu-mn'i-î* — *focu-l sie* 10³³.

CONSIDERAȚIUNI ASUPRA TEXTELOR

§ 88. — 1. Prin culegerea de față — ca și prin cele publicate de Țiplea, Tit Bud și I. Bîrlea — evident că nu se poate afirma că s'a dat la lumină întregul folklor maramureșean: sunt genuri — cum ar fi cel al magiei — care așteaptă cât mai urgente și mai amănunțite explorări. Se poate susține însă că din folklorul poetic propriu zis s'a cules aproape tot ce e mai reprezentativ în literatura acestui ținut. Firește, o oarecare selecționare în culegerea acestor texte nu a fost neglijată.

2. In ceea ce privește forma țin să relevez încă odată că am căutat să redau în tocmai originalul auzit din grai viu. Nu am omis nimic bunăoară din ce strică ritmul versului, deși atari retușeri s'ar fi putut face cu cea mai mare ușurință fără să se cunoască nimic; în cursul textelor de poezie întâlnim adesea diferite particule monosilabe care formează o silabă mai mult în vers: toate au fost reproduse. Câteva exemple: Conjunțiile: *că* (8⁵², 9¹³, 9⁵⁶, 11³⁵, 17¹⁹, 22²⁹, 49¹⁶, 67²¹, 77³¹, 78¹⁸, 106⁸⁰, etc.), *da* (8¹³, 29³⁹, 42²⁹, 46⁹, 55⁴⁶, 88²⁹, 94¹ etc.), *și* (34²⁷, 40¹⁴, 43²⁷ etc.) Pe de altă parte nu am adăugat nimic acolo unde ritmul ar fi cerut bunăoară o silabă (cf. 44⁸³, 48³⁷ etc.) — după cum se poate constata mai ales în textul al CCCLX-lea.

3. In același text și chiar la intervale foarte scurte adesea aceeași formă apare ca dublet (cf. *i* = este 5³⁰ și *îi* 5³²) — ceea ce nu trebuie interpretat altfel de cum e redat în text (cf. și *feldera* 93¹ față de *feld'eru* 93³³).

§ 89. — *Transcrierea textelor*. 1. In afară de semnele speciale întrebuințate și a căror explicare s'a dat la pag. 2, toate celelalte sunt cele întrebuințate în limba literară.

¹) In Avram Corcea, *Balade populare*, 97 citim :

— «Morții tăi, măi gugă neagră,
Să știi că te-omor, nu-i șagă...»

2. Cât privește redarea exactă a pronunțării, orice îndoială trebuie înlăturată. Ca un simplu control al ei reproduc mai jos un singur text din manuscrisul poetei Anuța Pleșea — despre care cf. pag. LI — : în coloana din stânga reproduc în tocmai ortografia originalului, iar în cea din dreapta redarea ei critică :

SUNĂ GÉZĂȘURILÉ

Sună Gézășurilé
pála tatyé Ștătíle
duk féceori ka nyéstyé braz
șă duk bétyej șin pușkaț
Gézășu gyéla sákmarí
so ínplut gyé obșitari
ș io dus pină la muntyé
șon turnat după răgutyé
kintă kuku sus pá muntyé
nymén lumé nul augyé
numai bgyetyélé răgutyé
șă șă kintă gyé ku jalé
gyé gíngyesty ká kodru ptyeré
stau răgutyélé gyea meré
stau răgutyélé ș zgyară
ká li jalé după țară
nu ștyu mai zinyor eară
ș li jalé după sat
ká so dus ș lo lăsat
galiție ardătyé foku
la mulț liai mîncat năroku
kan tynyé ceînya întrat
no mai gíngyt gyén turnat
kán tynyei atîta dor
kită apăi în izvor

SUNĂ G'EZĂȘURILE

Sună uezășurile
Pă la tăt'e ștătíle:
Duc fețjorj ca n'est'e braz
Ș'aduc bet'ež și 'mpușcaț.
G'ezășu d'e la Săcmari¹
N'o ínplut d'e obșitari²,
Și j-o dus pină la munt'e
Ș'o 'nturnat după răgut'e.
Cîntă cucu sus pá munt'e,
N ime 'n lume nu-l aud'e,
Numaj bčet'ele răgut'e.
Ș'așa cîntă d'e cu žale,
D'e gînd'est'j cá codru pk'ere,
Stau răgut'ele d'ș-a mere.
Stau răgut'ele și zcjară
Că li[-j] žale după țară,
Nu șt'iu, maj zin'i-or jară?
Și li[-j] žale după sat
Că s'o dus și l-o lăsat.
Galiție, ardă-t'e focu,
La mulț lę-aj mîncat năroku!
Că 'n t'in'e cîn'ș-a întrat
N'o maj gînd'it d'e 'nturnat;
Că 'n t'in'e-j atîta dor,
Cîtă apă-j în izvor.

Evident că importanța și interesul culegerii și publicării unui asemenea material folkloric nu pot fi trecute cu vederea; asupra acestei laturi însă voi reveni anume altundeva. Ceea ce ne interesează deocamdată e aspectul sub care se prezintă graiul acestei regiuni în scrisoarea unor simpli cunoscători ai slovelor. Influențată de ortografia ungurească pentru unele sunete inexistente în alfabetul limbei române literare, pentru *d'*, *t'* și *n'* Anuța Pleșea a recurs la transcrierea *gy*, *ty* și *ny*. Dacă pentru *d'* din prepozițiunea *d'e* bunăoară găsim *gy*, aceasta nu însemnează că *d'e* are pronunțarea exactă ca *ge*: pentru *d'* nu a recurs la un *dy* cum a făcut pentru *t'*, întru cât nu avea de unde împrumuta o atare redare.

3. Trecând la *Apendice* (pag. 181) și fără să ne oprim asupra fondului acestei piese teatrale³, observ că transcrierea fonetică am păstrat-o înlocuind ortografia manuscrisului prin cea literară de astăzi.

¹ *Sătmar* (cu *tm > cm*). Oșenii pronunță *Săgmare* (cf. G. Weigand, *Jahresb.* VI, 80).

² Soldat care a cerut sau e în obșit (cf. *Glosarul*).

³ Pentru existența unui teatru identic și la alte popoare, cf., bunăoară, G. Pitré, *Biblioteca delle tradizioni popolari siciliane*, XII (1881), 3, 131-132; G. Hérelle, *Le théâtre rural dans la région pyrénéenne* (în revista *Annales du midi*, XXXV (1923), pag. 154-183) etc.

ETNOGRAFIA ISTORICĂ A MARAMUREȘULUI

În urma celor expuse până aci și pentru a încheia întreaga această *Introducere*, ultima și cea mai însemnată chestiune ce se pune e cea privitoare la *etnografia istorică a Maramureșului*. Însă, prin această întrebare atingem «cea mai importantă problemă de lingvistică română care este nașterea și formarea limbii române în timp, dau mai ales în spațiu».

Problema depășește cu mult cadrul monografic al unei «Introduceri», pentru că dacă ne-am opri din acest punct de vedere asupra Maramureșului, va trebui, printre altele, să relevăm și etnografia istorică a Moldovei, cu care regiunea noastră studiată prezintă multe și interesante trăsături caracteristice de unitate etno-lingvistică. În acest cadru istoric, în strânsă legătură cu această problemă ar apărea și cea privitoare la elementul românesc din lungul munților Haemului — element care, până la distrugerea imperiului Asăneștilor măcar, forma o populațiune numeroasă și dominantă în regiunile păstorești; și atunci, în mod firesc s'ar pune întrebarea: ce a devenit acest element românesc din Tracia muntoasă? Evident, o parte s'a bulgarizat în cursul secolelor, o câtime va fi pierit în exilul din Asia-Mică, în număr redus s'a așezat pe versantul sudic al Haemului. Restul ce va fi devenit? Să admitem oare că a trecut în nordul Dunării? În cazul acesta, dacă era firesc ca o frântură a unei entități păstorești să migreze urmând lanțul muntos balcano-carpatic pentru ca la un moment dat să se oprească tocmai în munții din nordul Tisei, și anume în prelungirile nord-vestice ale Carpaților, nu vedem de ce nu am admite până la un punct și o migrare analoagă și în altă direcție și anume: din Estul rodopic o parte să fi apucat prin Dobrogea pentru a se stabili apoi în nordul Dunării, adică în regiunile moldovene¹.

Restrângând cadrul acestei chestiuni la ceea ce privește exclusiv ținutul maramureșean și raportându-ne la stadiul actual al achizițiilor etno-istorice ca și la logica faptelor, ceea ce se poate afirma din capul locului e că în Maramureș nu putem vedea o colonizare romană sau o romanizare, și cu atât mai puțin o continuitate etno-lingvistică a unei colonizări sau romanizări. Diferitele urme din tot ce aparține entității romane, cum ar fi, bunăoară, găsirea unui «ban de bronz de al lui Traian, cu inscripțiunea *Via Traiana*», sau inscripțiunea latină pe o «piatră de calcar»² ca și toate celelalte pe cari le relevează I. Mihályi la pag. 618-619 ale lucrării sale nu pot susține o continuitate directă și neîntreruptă a vieții romane în acest colț românesc. Că Romanii, la sau după cucerirea Daciei, vor fi făcut explorări militare de durate scurte și în aceste părți, ca și în spre Nistru — aceasta într'adevăr poate fi considerată ca o realitate istorică; dar, de aci nu se poate deduce prea mult în

¹ Problema ridică un întreg complex de considerațiuni istorice și etno-lingvistice — ceea ce nu poate fi discutat aci.

² Ioan Mihályi, *Diplome maramureșene din secolul al XIV-lea și al XV-lea*, 32.

³ *Ibidem*, 619.

favoarea sau în sensul unei păreri că în Maramureșeni trebuie să vedem descendenți ai Romanilor sau ai autohtonilor romanizați, adică ai Dacilor, ce vor fi locuit aci. Căci, în această ipoteză și referindu-ne la încercuirea geografică în care apare elementul maramureșean, un prim rezultat — în afară de altele — la care ne-am fi așteptat ar fi fost ca, în fața atâtor viscoliri barbare cari puteau tangenta și acest ținut ca și în fața altor vicisitudini istorice, graiul maramureșean să apuce direcția unei cristalizări izolate, care să-l îndepărteze cât mai mult de restul graiului românesc; și aceasta s'ar fi putut petrece cu atât mai ușor, cu cât în perioada de formațiune a poporului român această regiune ar fi rămas cu totul izolată. Pentru formațiunea limbei române nu putem admite spațiul pe care astăzi îl ocupă poporul român în nordul Dumării, pentru că perfecta unitate lingvistică exclude așa ceva. De altfel, nici alte considerațiuni, cum ar fi, bunăoară, cele toponimice, nu pledează pentru o atare părere. În toponimia maramureșeană găsim într'adevăr și numiri interesante¹, dar acestea nu pot fi relevate într'o asemenea discuție, întru cât ele privesc aspecte etno-lingvistice altele decât cele referitoare la o descendență romană în Maramureș. Urmărind, de exemplu, numirile localităților, ușor se poate constata originea nelatină a celor mai multe (cf. *Coștiui* <ung. k a s t e l y, *Rogna (Rona)* <sl. r o d n n k, *Sighet* <ung. s z i g e t etc.); cele de origine latină (cf. *Biserica-albă*, *Cornești*, *Ghesăști* (*D'esăști* <d e s), *Iapa*, *Strîmtura* etc.) sunt formațiuni românești; iar cele cu originea nesigură² sau necunoscută (cum ar fi *Borșa*) nu pot fi invocate.

În directă legătură cu toponimia trebuie relevată însăși numirea *Maramureș*, care, în documentele publicate de I. Mihályi, ne prezintă mai multe forme din punct de vedere fonetic. A o considera ca o formă compusă din numirile râurilor *Mara* și *Mureș*, nu vedem cum am putea înlătura dificultățile geografice ce s'ar opune: distanța dintre Mureș sau dintre izvoarele acestuia și dintre Mara e prea mare, pentru ca, la rigoare, să ne gândim că această porțiune va fi fost numită *Maramureș* — adică ținutul cuprins între Mara și Mureș. Pe lângă aceasta, am putea releva și faptul că, pentru o atare denumire, s'ar fi putut surcurge mai de grabă la una din celelalte două văi ale Maramureșului, sau chiar la râul Tisa. Totuși, deși greutățile sunt evidente, identitatea formei *Mara* cu *Mara-* din *Maramureș* nu poate fi tăcută cu vederea.

² Cf., de pildă, *Berșabă* sau *Bîrșabă*, *Codravă*, *K'icușu*, *Muș'ęata* etc. (pag. 203 și urm.).

¹ Pentru *Ieud* circulă următoarea tradiție: strămoșii umblau, pentru așezarea satului, după un loc cu apă; unul dintre ei, rătăcind în păduri, a strigat: [aci] *je ud!* După o altă interpretare, umblând în păduri după o apă curgătoare, ar fi întrebat: «audz apă curătoare?», la care unul ar fi răspuns: «*jeu aud*». Cf. și I. Mihályi, *l. c.*, 58. — Numirea *Șieu* e explicată în același sens: un altul răcăcit în pădure după apă ar fi strigat: «*și ey* [aud]». — În cadrul acestor etimologizări, de relevat că pătura intelectuală maramureșeană se complace a deriva numirea *Săpînța* din lat. *s a p i e n t i a*. — Pentru *Șugătag*, probabil să avem a face cu *ung. s o v a g o + germ. T a g e*, mai ales că *Sat-Șugătag* e considerat ca fiind locuit de oameni lucrători cu ziua, cari nu sunt «n'em'ęșj».

Numele *Mara* face parte cu siguranță din toponimia veche, autohtonă a regiunii și el trebuie pus alături de *Tisa* și *Iza*. Într'un document din 1349 acest rîu apare cu denumirea de «fluvium *Maramorosii*»¹; în caz că această formă e chiar denumirea rîului *Mara*, atunci numele *Maramureș*² de astăzi ar fi însuși numele rîului, iar cel al rîului *Mara* de astăzi, ar urma să-l considerăm ca o formă înjumătățită din prima. Oricum, originea formei *Maramureș* rămâne necunoscută; după cum, pe de altă parte, nu vedem ce îndrumare s'ar putea da numirii *Marmația* sub care acest ținut mai e cunoscut. Cât privește denumirea de *Marmadzău* (cf. *Glosarul*), ea trebuie considerată ca o falsă interpretare a celei de *Marmația* sau, poate, o corupere a acesteia din urmă — ceea ce ar găsi un punct de razim în dubletul *piață* și *pk'jadz*; mai probabil însă să avem a face cu aceeași proveniență ca și cea a adjectivului *marmaziu* pe care îl găsim bunăoară în versurile următoare din balada Novăceștilor:

— «Ei, Agniță, dumnia-ta,
Du-te-mi-ți la casa ta
Și le dă vin marmaziu
Cules toamna, mai târziu...»³

Dar, privitor la această nomenclatură topică, trebuie să remarcăm că ea, de fapt, nu constituie un argument hotărîtor în defavorul existenței unei romanități în Maramureș, întru cât — în afară de izolate și relativ foarte puține numiri — toponimie romană nu găsim nici chiar în leagănul geografic al încheșării entității românești: din acest punct de vedere, Românii, ca și descendenții lor, Românii, formează extrema opusă a caracteristicii pe care o ofer bunăoară Slavii⁴.

În cadrul acestor vederi nasc următoarele întrebări:

1. Ce populație va fi locuit în Maramureș înainte de așezarea Românilor aci?
2. De unde și când vor fi înfăptuit Maramureșenii de astăzi o atare migrațiune?

Ca răspuns la prima întrebare nu am putea contura nici măcar o probabilitate. Și totuși, o populațiune — fie oricât de redusă ca număr — care va fi transmis nomenclatura topică pre-română, a trebuit să existe. Ce va fi devenit apoi acea populațiune — care nu putea fi decât una autohtonă, în nici un caz slavă — și ce urme etno-lingvistice va fi lăsat ea în complexul vieții maramureșene de astăzi? — Iată câteva semne de întrebare cari, în stadiul cercetărilor multiple de astăzi, rămân nerezolvate.

¹ I. Mihályi, *l. c.*, 27, rândul al 8-lea.

² Ca o simplă curiozitate și în legătură cu etimologizările relevate mai sus, amintesc că intelectualii maramureșeni recurg pentru derivare și la următoarele cuvinte ungurești: *măr ama rossz*, pe care le interpretează în sensul neproductivității pământului maramureșean.

³ Avram Corcea, *Balade populare*, Caransebeș, 1893, 83.

⁴ Asupra acestei importante probleme de toponimie pe care am tangențat-o și în *Grai și suflet*, I, 96 și II, 59 voi reveni altundeva cu precizări amănunțite.

Nici pentru a doua întrebare răspunsul nu poate fi mai fericit ca precizare. Ca o simplă viziune a mișcărilor etnice din trecutul îndepărtat produse de evenimente istorice adânc perturbătoare, ne-am putea reprezenta următoarele: începând cu sfârșitul secolului al 10-lea când constatăm înfiriparea acelor mișcări revoluționare din Tesalia și munții Pindului pentru *Vlahia-mare* și oprindu-ne la răscoalele Românilor din munții Haemului în contra Bizanțului, vedem că elementul românesc sud-dunărean e în plin antagonism etno-politico-administrativ cu autoritățile bizantine — ceea ce era firesc să producă o răscolire pronunțată în patriarhalismul păstoresc al vieții sale. Era iarăși firesc lucru ca acest antagonism războinic, care a adus încheierea imperiului româno-bulgar de sub dinastia Asăneștilor, să continue și după moartea împăratului român Ionițiu. În această nesigură și îngrijorătoare situație și întru cât în tot timpul duratei acestui imperiu Dunărea nu putea fi un hotar politic care să despartă un element etnic omogen trăind pe ambele țărmuri ale ei, nu vedem de ce nu ar fi avut loc migrațiunile românești din Balcani în Nordul dunărean și în lungul lanțului carpatin; căci numai în sensul acestui punct de vedere s'ar putea explica măcar în parte și răsturnarea etnografică a elementului românesc nord- și sud-dunărean: de unde până la sfârșitul secolului al 13-lea elementul românesc sud-danubian avea preponderență numerică — am putea zice chiar covârșitoare — față de cel din nordul Dunărei, astăzi constatăm tocmai contrariul. Dacă la această părere, pe care cel puțin logica faptelor istorice o consacră drept realitate, am adăuga și considerațiunea — pe care o socot definitiv câștigată — că în Maramureșeni de astăzi nu putem vedea descendenți direcți ai unei colonizări romane în acest ținut sau ai unei romanizări a lui, e natural ca elementul maramureșean să-l considerăm ca fiind stabilit aci ulterior secolului al 10-lea și că, după anumite probabilități, el va fi venit din sudul Dunării.

Naște acum întrebarea: ce dovezi am putea aduce întru susținerea acestui punct de vedere?

Înainte de toate trebuie să releviez că aci nu pot atinge toate considerentele pe cari le comportă această problemă și cu atât mai puțin discuțiunile ce ar decurge din ele. Amintesc însă că, fără a intra în explicațiuni amănunțite, verosimilitatea celor pe cari le-am relevat în studiul *Din epoca de formațiune a limbei române*¹ îmi pare a fi cu mult mai convingătoare decât orice altă interpretare a lor într'un sens contrariu părerii exprimate. Acelor puncte am putea alătura asemănările sau întâlnirile dintre folklorul maramureșean și cel sud-dunărean (cf. pag. xxxviii etc.) ca și cele lingvistice (cf., bunăoară, § 83).

Evident că paralelismul lingvistic, mai ales cel privitor la fonetică, nu în totdeauna poate fi luat drept punct temeinic de plecare; și aceasta cu atât mai mult, cu cât, pe de o parte diferențieri fonetice în epoca migrațiunilor de pre cari e vorba nu existau², iar pe de altă parte, chiar

¹ În *Grai și suflet*, I, 224-234.

² Problema lui *c, g + e, i* din aromână nu poate fi ridicată aci.

dacă ar fi existat, în decursul secolelor ele ar fi putut ușor dispărea în sensul unei perfecte uniformizări. Totuși, ca simple apropieri nord- și sud-dunărene, relevaz câteva puncte. Observ însă de la început că mai toate sunt cunoscute și altor regiuni dacoromâne, începând foarte puține cari par a fi mai caracteristice. Astfel avem: *armur*¹ (arom. *armur*, *baer* (arom. *bair*), *canură* (arom. *canură*), *căcărădză* (arom. *căcărădză*), *cățușă* (arom. *cățușe*), *cățin* (arom. *cățină*), (*d' int' e*) *cîn' esc* (arom. *cărinte*²), *corbă* (arom. *corbu*, -ă), *dori* (arom. *dor*), *dzud* (arom. *ndzuar*), *floare* (*dr grîu*) (arom. *fluriță*), *îngreca* (arom. *angricare*), *meriză* (arom. (*a*) *mîridzû*), *mîndzară* (arom. *muldzară*), *more*³ (arom. *more*), *muscur* (arom. *mușcur* (*u*)), *mușcătură* (arom. *mușcătură* sau *mîșcîtură*), *scradă* (arom. *scradă* și *scradză* «iarbă subțire și lungăreață ce crește în tufe mici pe vârfuri de munți pietroși și pe care o pasc de obicei caprele), *spart* (arom. *aspartu* «omorit, tăiat, măcelărit etc.»), *Sîn-Medru* (arom. *Sîn-Medru*) etc.

Pe lângă acestea mai relevăm încă două forme, interesante și rare — amândouă extrase din culegerea pr. I. Bîrlea. Prîna e curioasă cel puțin prin sensul pe care-l are: *ningă* «inga, uite, vezi: *ningă-lăi*, vezi-l»⁴. Ca formă, acest *ningă* îl putem apropia de prepozițiunea aromână *ningă* (sau *ningă*) însemnând «lângă» și rezultat prin asimilație din *lîngă* < *ningă* (> *ningă*). — Al doilea cuvânt e un nume propriu: *Nacu*⁵. În contextul în care apare, la început m'am gândit dacă nu e o greșeală pentru *macu*. Pr. I. Bîrlea mă asigură că *Nacu* circulă «și azi în Berbești ca poreclă: *Ștefan Moiş a Nacului*», iar în Giulești ca «supranum». Numele acesta e curent la Aromâni și e serbat în ziua de sf. Ioan, *Nacu* fiind de fapt un diminutiv aferezat al lui Ioan: *Ianacu* > *Nacu*; așa că, existența izolată a acestui nume în Maramureș e oarecum surprinzătoare.

În fine, am putea aminti aci și forma de subjonctiv prezent *s'h'ibă* a vb. *avea* care circulă în Bucovina⁶ și care este identică cu aceeași formă din aromână *s'h'ibă* (*el* sau *ei*) «să fie». Evident că astăzi ne lipsesc elementele absolut hotărîtoare cari să consacre în mod indiscutabil proveniența românească sud-dunăreană a unor atari identități de forme, ca și a tuturor apropiierilor, asemănărilor sau identificărilor folklorice sau etno-lingvistice relevate până aci; dar de aci nu putem concluda cu siguranță că, în ceea ce privește existența și explicația unor forme ca subj. prez. *s'h'ibă* în Nordul dacoromân, ne-am putea opri la formula «împrejurări identice condiționează, spontan și independent, rezultate identice». În orice caz, în stadiul cercetărilor de astăzi, asemenea întâlniri devin cu drept cuvânt ispititoare cel puțin; și aceasta cu atât mai

¹ Pentru semnificații, cf. *Glosarul*.

² Forma *cărinte* cred că e rezultată prin disimilație din *cadrinte < *ca nentis.

³ Acest *more* trebuie considerat ca fiind mai de grabă de proveniență sud-dunăreană decât rezultat dintr'un *măre*. E curent în centrul Ardealului (cf. A. Viciu, *Silîtul, în revista Comoara satelor*, II (1924), n-rul 3, pag. 35-40).

⁴ *Balade, colinde și bocete din Maramureș*, 65.

⁵ *Căntece poporane din Maramureș*, 333.

⁶ Relevată de Leca Morariu în *Juminea literară*, XIII (1924), 68. Cf. și revista *Tudor Pamfile*, I (1923), 24.

mult cu cât lingvistica română n'ar putea dovedi extinderea etno-geografică a formațiunii entității românești în nordul Dunării până într'atâta, încât să cuprindă și Maramureșul și Moldova nordică. Și atunci, de vreme ce în Maramureșeni trebuie să vedem migrațiuni românești, și întru cât asemenea identități caracteristice nu ne întâmpină și în alte colțuri dacoromâne, deși și în ele am putea constata «împrejurări identice», cred că e logică și oarecum justificată viziunea etno-lingvistică cum că, din diferite împrejurări istorico-geografice în directă legătură cu păstoritul, elementul românesc sud-dunărean va fi atins în migrațiunile sale aceste puncte nordice ale dacoromânei, stabilindu-se deci și în Maramureș.

Vre-o tradiție orală în sensul acestei concluziuni nu am auzit, după cum nici documentele istorice ale Ungariei nu ne duc spre ceva pozitiv. Totuși, ca o simplă curiozitate măcar, voi mai releva și următoarele puncte.

În seara de 25 decembrie 1924 m'am dus cu D. G. Dunca, institutor-director în Ieud, la *Dumn'itru Lucaçi a lu Istrati*, un bătrân de 76 ani, originar din țara Oașului. Intrăm în căsuța lui scundă, a cărei încăpere era luminată de o candelă atârnată de grindă. Fără vre-o introducere pregătitoare, ne pomenim treptat-treptat în plin domeniu folkloric. Cu priviri agere și scânteietoare, cu gesturi de o înviorare fizică și cu o vervă bărbătească, bătrânul Dumn'itru Lucaçi a lu Istrati se scoală de pe laiță și începe să declame, printre altele, și balada *Stroe Plopan*¹. Văzându-l bine predispus și foarte comunicativ, l-am întrebat dacă știe sau dacă a auzit ceva privitor la vechimea Maramureșenilor în țara lor. El mi-a răspuns: «Eu am audzît numa atîta că o samă d'e Rumîn'î j-o adus regele Ștefan-Vodă d'in Balcanî; c'apoi și familia *Balc* d'ê-aci tăt d'in Balcanî o zin'it». Întrebându-l dacă acestea nu le știe din carte, mi-a răspuns: «Eu știu citi, fără astea nu d'in cart'e le știu, fără d'in bătrîn'î, că și eu am audzît așa d'e *Balcu* d'e la Ștefan Pleș a Leahului d'e 83 aî, care o murit în [18]80». Aceste afirmări le-a pus apoi în legătură cu Tătarii, spunând că «apoi pă regele l-o dus Tătarii așa numa să-l k'inzuja'».

Felul în care apare această laconică tradiție ne surprinde, mai ales că în ea ni se relevază și termenul geografic *Balcani*. Cam uimit de nedumerirea mea, bătrânul a căutat să mă asigure că nimic din toate acestea el nu știe din cărți și că Ștefan Pleș a Leahului nici nu știa carte. În cazul acesta, care ar putea fi geneza acestei tradiții? D. Dunca G. care e din Ieud și cam de aceeași etate cu Dumn'itru Lucaçi mi-a mărturisit că e pentru prima dată când aude așa ceva. Surprinzătoare e și apropierea pe care a făcut-o însuși bătrânul Dumn'itru între *Balc* și *Balcani*, afirmând că «apoi și *Balc* e tăt una cu *Balcani*», fără însă să știe ce anume sunt și unde sunt acești *Balcani*. Să fie oare vre-o legătură între acest *Balc(u)* și numele *Balcu* sau *Balca* ce apare și astăzi în onomastica românească sud-dunăreană, bunăoară la Meglenoromâni?

¹ O voi publica cu altă ocazie referitoare la Maramureș.

Indiferent de originea acestui nume (dacă are vre-o legătură cu *Balkan* sau cu *Blac = Blachus = Βλάχος* etc.), e și aceasta o apropiere sugestivă.

În sensul acestor vederi relevăm, ca ultim punct, legătura religioasă dintre biserica maramureșeană din secolul al 14-lea și patriarhatul constantinopolitan — legătură ce reiese din documentul al 62-lea datat din 1391 și publicat de I. Mihályi în *l. c.*, pag. 109.

Iată, prin urmare, atâtea puncte de contact între Țara Maramureșului și românismul sud-dunărean, toate ducându-ne la concluzia la care ne-am oprit mai sus.

T E X T E

Explicarea semnelor întrebuițate în transcrierea sunetelor:

a = semivocala <i>a</i> .	h' = <i>h</i> alterat de <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĥ</i> .
e = semivocala <i>e</i> .	k' = <i>k</i> alterat de <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> și pronunțat ca românescul sau italianul <i>che, chi</i> .
$ě$ = <i>e</i> deschis.	l' = <i>l</i> alterat de <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> și pronunțat ca italianul <i>gl</i> .
i = semivocala <i>i</i> .	m' = <i>m</i> ușor alterat sub influența lui <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> .
o = semivocala <i>o</i> .	$ñ$ = sunet nazal înlocuind pe <i>'n</i> [<i>in</i>].
$ō$ = <i>o</i> nazalizat.	n' = <i>n</i> alterat de <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> și pronunțat ca <i>gn</i> francez sau <i>gn</i> italian.
u = semivocala <i>u</i> .	p' = <i>p</i> ușor alterat sub influența lui <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> .
$ū$ = <i>u</i> nazalizat.	r' = <i>r</i> ușor alterat de <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> .
b' = <i>b</i> ușor alterat sub influența lui <i>i</i> [<i>e</i>], <i>ĳ</i> .	$r̃$ = <i>r</i> pronunțat mai vibrant, ca <i>rr</i> .
$č$ = <i>c</i> (românesc sau italian) dinaintea lui <i>e, i</i> .	γ = grecesc.
d' = <i>d</i> palatalizat [<i>dĳ</i>].	t' = <i>t</i> palatalizat [<i>tĳ</i>].
$ç$ = <i>g</i> [<i>gh</i>] dinaintea lui <i>e, i</i> și pronunțat ca românescul sau italianul <i>ghe, ghi</i> .	$ž$ = românescul sau francezul <i>j</i> .
G' = identic cu <i>G</i> [<i>ç</i>].	
γ, γ', Γ' = identic cu γ grecesc.	
$ğ$ = <i>g</i> (românesc sau italian) dinaintea lui <i>e, i</i> .	

Notă. Lipsind semnele speciale pentru a arăta nazalitatea vocalelor *o* și *u*, a trebuit să o redau prin semnele $\bar{o}$ și $\bar{u}$. Pentru același motiv am notat majuscula lui ζ prin G' .

D O I N E

I

Du-te, dor,
Pă cel izvor,
C'acolo-î mîndru Ion
Și-l trezește d'e pă somn,
5 Să nu doarmă, că nu-î domn;
Că și domn'îșor d'e-ar si,
De-a mn'eu doru s'a trezi;
Și d'e-ar si și domn'îșor,
Tăt s'ar trezi de-a mn'eu dor.
1920. Budești — Ană Tibil, 24.

II

10 Mîndruț, pă cînd eî zin'i
Pă mini nu m'eî găsi,
C'oî si moartă și 'ngropată
La portiță 'n t'emeteu,
C'acolo-î mormîntu mn'eu:
15 Cu ruži albe-î îngrădit,
Cu k'idruț acoperit.
Mîndruluț, p'acolea-î trea',
Placă-ț și o ruži-ț ia.
Oameniî te-or d'i'ntreba
20 Ce ružiță-î aiasta.
— D'aiasta nu-î ružeá albă.
Fă'-î drăguța meá cea dragă.
1920. Budești — Aceeași.

III

Ot'ii, bade, fac mn'inune,
Că gîndești că-s două mure
25 Care-s mai mîndre 'n pădure;

Care-s coapte la răcoare,
N'ăgiunse d'e-o leac' di soare;
Care-s coapte la pămînt,
N'ăgiunse de-o leac' d'e vînt.
1920. Budești — Aceeași.

IV

30 Astă vară ce-o trecut
Dus-am dor d'e mîndra mult;
Și 'n asta vară ce zin'i
Duțe-a și mîndra d'e min'i.
1920. Budești — Aceeași.

V

Care om l-am iubiț eu
35 N'are rînd, niči Dumn'edzău
Să nu-l scoată 'n drumu mn'eu;
Tăt să-l vād și să mă vadă,
Batăr n'om si laolaltă.
1920. Budești — Aceeași.

VI

Supărat ca mine nu-î,
40 Fără puju cuculuî
Cînd îl lasă mama luî
Mititel, fără de pene —
Ș'ar zbura și nu e vreme.
1920. Budești — Aceeași.

VII

Floricică florița,
45 D'i'nflorașă' pă sama meá.

Io de-oi trăi te-oi purta,
De-oi muri tu te-î usca.

1920. Budești — Aceeași.

VIII

Mîndruluț di pă Mara,
Ce n'î-ai dat cu mâna ta
5 Di nu te mai poț uita?
Da mî-ai dat turtă cu mac
Și m'ai nebunit d'e cap;
Da mî-ai dat turtă cu linte
Și m'ai nebunit la minte.

1920. Budești — Aceeași.

IX

10 Mîndrior, sir de sansiu,
Vrut-aș si să nu te știu;
Că d'e cum te știu pă tine,
N'o rămas inimă 'n mine.

1920. Budești — Aceeași.

X

Num' o creangă o rămas,
15 Șî ațea di dor o ars.
La dor și la supărare
Treabă om cu minte mare.

1920. Budești — Aceeași.

XI

Mîndruluț cu cușmă neagră,
Du-mă 'n lume d'e țî-s dragă,
20 D'e țî-s urită mă lasă.
Di ț'o părca cu rușine,
Fă-mă briu pă lingă tine;
De ț'a părca briu greu,
Fă-mă-o lumn'ină d'e său
25 Șî mă pun'e 'n zepu tău,
Că ț'a trea' d'e doru meu.

1920. Budești — Aceeași.

XII

Dzîs-am, mamă, cătă t'in'e
Să țî dzile pântru mn'ine,

Să mă dai în sat cu t'in'e.

30 Tu, mămucă, ț'ai ținut
Vin'ereă și mn'ercureă
Să mă poț înstreina.
Rău, mămucă, t'ê-ai t'emut
C'oi mere după 'mprumut.

1920. Budești — Ana Costăn'ine, 37,
(de fel din Besereca-Albă).

XIII

35 Frundză verd'e subțîreă,
Strîcată-î in'ima meă;
Strîcată-î, strîcată-î tare,
Nu-î doctor să o tomn'ia'-re;
N'îcî doctor, n'îcî împărat,
40 Fără cîn'e o strîcat.

1920. Budești — Aceeași.

XIV

Frundză verd'e d'e st'ežar,
N'am credzut la om cu-amar;
De-ară mai h'i, frundză verdi,
La om cu amar aș credi.

1920. Budești — Aceeași.

XV

45 Cît'e flori-s pă pămînt,
Tăte zin la ȝîurămînt;
Numai floareă soarelui
Șad'e 'n pșarta rajului
Șî ȝîudecă florile,
50 Ca șoacra nurorile.
D'e î-ai duce cîtă zestre,
Tăt t'ê fațe d'e poveste;
Șî d'e î-ai duce cît bine,
Tăt t'ê-ar fațe d'e rușine;
55 D'e î-ai duce cu patru boi,
Tăt ț'ar da drumu napoi;
D'e î-ai duce cu caru,
Tăt ț'ar arăta drumu.

1920. Breb — Anuța Bota, 26

XVI

Spun'e, mîndruț, mîn'i-ta
60 Să pue ruțî în ferești

Pă ținuda că-m trebuiești;
 A ta ziță d'e harbuz
 Să sue pă gard în sus.
 Cînd șoarele încălzea'
 5 Să uscă și să topk'ea'.
 A meța ziță-î grîu ales,
 A ta ziță-î d'e ovăz
 Mest'ecată clocot'is: —
 Tată-tău nu-î d'e p'aiçi,
 10 Tată-tău d'e pîn Ard'çal,
 Mă-ta-î copk'ilă d'e fet'e.

1920. Breb — Aceeași.

XVII

Spun'e, mîndro, mîn'i-ta
 Să-ș îngrăd'e grăd'ina
 Tăt cu lin
 15 Și cu pelin,
 Ca noi să nu n'e tîln'im,
 Fără lun'ia mergîn la tîrg,
 Marț în boldurî tîrguind,
 Mn'ercurî înapoi zin'ind,
 20 Zoî sara în șezătoare,
 Vin'ereșă mergîn la moară,
 Simbăta numai odată,
 Dumîn'ica zîua toată.

1920. Breb — Aceeași.

XVIII

La mn'izlocu codrului,
 25 Und'e stau porțile 'nk'ise,
 Fet'ele pă tablă scrise,
 Prind'e doru-a mă 'ntreba:
 — «Doră caț pă čin'eva».
 — «Cat pă cel cu pană verd'e,
 30 Sus i, Dumn'edzău nu-l răbd'e;
 Cat pă cel cu pan' albastră,
 Sus î, Dumn'edzău să-l bată,
 Că m'o 'nvățat sărutată
 Și m'o lăsat supărată;
 35 Și m'o 'nvățat a ici,
 Și m'o lăsat a dori».

1920. Breb — Aceeași.

XIX

Am' mămuca d'e 'ntreba
 Und'e n'î-ai țipat ținupa,
 D'e nu mn'i-î dragă lumeșă?
 40 N'î-o-ai țipat pă bosîoc,
 Numai eu să n'am năroc;
 Nî-o-ai țipat pă măiran,
 Eu să n'am năroc șohan.

1920. Breb — Irina Dunca, 9.

XX

Cîtu Sibciu-î d'e mare,
 45 Numai doauă drumurî are,
 Doauă drumurî ș'o cărare,
 Ș'o cărare cu năstîmb,
 Mărg fecjoriî tăt în rînd,
 Maițele napoi plîngînd.
 50 «Meret, voi maițe, napoi,
 Nu știț und'e merem noi,
 Că noi merem la război;
 La război cu Ungurî
 Să dezrobçim Romîniî,
 55 Pă sunetul trîmbçitelor,
 Pă scurtareșă y'etilor;
 Pă sunetul dobelor,
 Pă scurtareșă zilelor».

1920. Breb — Aceeași.

XXI

Cuî cîntă cucu sara
 60 Supărată-î tătă vara,
 Că și mn'ie mn'î-o cîntat,
 Tătă vara supărat'.
 Cuî cîntă d'îmingașă,
 Cu voe tătă vara.
 65 La tăt le-o cîntat cucu,
 Numai mn'ie granguru,
 Să mă duc să-m lăs satu.

1920. Breb — Pop Dok'ie, 13.

XXII

Aî sărăciî fecjoriî,
 Mărg în gîos ca și noriî
 70 Blăstămîndu-ș părintî.

Da părinți nu-s d'e zină
 Că mărg în țară străină.
 Ai săracu ș'a mn'eu frat'e,
 D'i trei ai și ȝiumătat'e
 5 N'o țipat pușca d'in spat'e.
 Nu o țipă niči amu,
 Că e 'n țară la Rusu.

1920. Breb — Aceeași.

XXIII

Păduriče, deasă ești,
 Frăt'iluc, d'epart'e ești!
 10 Pădure, cum t'e-aș tăia,
 Frăt'iluc, cum t'e-aș vedea;
 Pădure, cum t'e-aș aprind'e,
 Frăt'iluc, cum t'e-aș cuprind'e.

1920. Breb — Aceeași.

XXIV

Păsăruică cu doi puji,
 15 Du-t'e 'n țara Rusuluji
 Și-î spun'e frăt'iculuji
 Că nu poč d'e doru luji.
 Să știu, frăt'iuc, c'ai zin'i,
 Drumuțu ți l-aș k'etri,
 20 K'etričele
 Mânințele
 Și cu flori d'e ruzn'ičele:
 Pă und'e cum ai păși
 Tăt'e huc ar d'i'nflori.

1920. Breb — Aceeași.

XXV

25 — «Dunăriče, apă lată,
 Če zii așa tilburată?»
 — «Cum făcu nu mn'î-oji zin'i?»
 La capātu văii mele
 Să bat două taburi grele
 30 D'e răgut'e t'in'erele.
 Care cu care să 'nving,
 Tăt în Dunăre să 'mping.
 Fečjorașji d'e Rumîn
 Să împ'ing d'e nu rămîn».

1920. Breb — Aceeași.

XXVI

35 Fost-am păcurar la oji
 Ș'am durn'it pă moșunoji
 Și m'o ploat mult'e ploji.
 Fost-am păcurar la stină
 Ș'am durn'it pă rădăcină,
 40 Nu pă perină d'e lină.

1920. Breb — Aceeași.

XXVII

Cintă mn'erla în păduri,
 Robu-î Lucač la Unguri
 Păntu sfinta libertat'e
 D'i care noi n'avem part'e.
 45 Nu siji, mn'erlă, supărată,
 Nu-î robie ne'nčetată:
 Vin'e-a cînčea primăvară,
 Si-vă Lucač liber iară.
 În zadar, mn'erlă, suspin'î,
 50 Du-t'e pînă 'n Sečed'in,
 Du-t'e și t'e pun'e 'ndată
 La fereasta încuiată;
 Spun'e multă 'nk'inăčjun'e
 D'e la 'ntreaga națiun'e;
 55 Spun'e multă voe bună,
 Că i-am împlet'it cunună,
 Cunună cu triji colorji
 D'in mai mindre dalbe flori.
 Că el b'ine s'o purtat,
 60 Ca Romîn ad'evărat;
 O făcut mult'e și bun'e
 Păntu neam și națiun'e;
 O făcut sfinta dreptat'e
 Și 'ntre neamuri libertat'e,
 65 Dumn'edzău să-î facă part'e,
 La mult ai cu sănătat'e.

1920. Breb — Ilgana Pop, 20.

XXVIII

Fruzdă verd'e 'n trei tăiet'e,
 Pă la orașe și sat'e
 Euj văd ȝamin'î cu prost'ie,
 70 Dau ban'îi pă faloșie;
 Mai cu samă čeji d'in sat'e
 Poartă hain'e cumpărat'e;

Mujerile rău să 'nșală
Că-ș dau ban'ii lor pă fală;
Fet'ele, nevest'ele
Care sînt mai t'inere

⁵ Îș sîlesc părinți lor
D'e să bagă k'iar datorii;
Îș iaș zolzurii și mătasă
Ca să sie mai frumșasă.

Ele nu știu că mătasa
¹⁰ Le vind'e boi și casa,
Și rămîn pă cîmpu gol,
Numa cu prostia lor,
Pentru că nu prețuesc
Portu nostru romînesc;

¹⁵ Portu nostru d'e d'emult
Ce-î pă războaje țasut;
Pinza ce 'n război să țese,
Da nu zolzurii și mătasă.
Frundză verd'e d'e gutîn'ie,

²⁰ Ascultaț, fet'e romîn'e,
Purtaț portu strămoșesc,
Mîndru un port romînesc.

1920. Breb — A ceeași.

XXIX

Păsărică cu doji puji,
Du-t'e 'n țara Muscului
²⁵ Și spun'e mîndruțului
Că nu pot d'e doru lui.

1920. Crăcești — G'izuca Rednic, 5.

XXX

Streină streinătat'e,
Nu mă 'nstreina d'epart'e,
Că n'am părint' să mă coțat'e;

³⁰ Mamă am și nu mă cată,
Tata-î supt țirna uscată.
Frundză verd'e, păr cu pere,
Ale mele surorele
Nu știu drumurile mele.

³⁵ Numai eu und'e mă duc
Tătu-î rînd d'e tufe mn'icî;
Și mormn'inte d'e vojn'icî;
Tăte rînd d'e tufe mari
Și mormn'inte d'e husari.

⁴⁰ Niçi nu vedz st'icuț d'e grîu,
Numai sînge pînă 'n briu;
Sînge d'e-a Muscanului
Pînă 'n coama calului;

Tăt sînge d'e-a Muscului
⁴⁵ Pînă 'n coama Murgului.
Niçi-î lumn'ină d'e ceară,
Niçi omuț d'int'a meș țară;
Niçe fet'e să mă cînt'e,
Niçi fețiori să mă comînd'e.

⁵⁰ În loc să cînt'e popa,
Dau Muscan'ii cu pușca;
În loc d'e tras clopot'ele,
Trag Muscan'ii cu tunurile
D'e răsună d'egalurile.

1920. Crăcești — Ișana Bohtoș, 17.

XXXI

⁵⁵ Ai săracii fețiori,
Cum să duc ca și norii.
Cînd să duc, să duc cu flori
Și napoi zin cu durorii;
Cînd să duc mîrg înfloriț

⁶⁰ Și napoi zin tăț raniț
Și d'e tunuri îngroziț,
D'e cotare la părint'.
Cînd să duc mîrg înstruțat
Și napoi zin împușcat

⁶⁵ Și d'e tunuri înfricat,
Și la părint' d'e cotaț.

1920. Crăcești — A ceeași.

XXXII

Bată-vă bciata, răgut'e,
Tăt d'in pușcă-s împușcat'e,
Pîngă drumuri aruncat'e.
⁷⁰ N'ime 'n lume nu-î pînd'est'e,
Numa-un corb îi străzueșt'e:
— «Mori, cătană, ori t'e 'ntramă,
Că d'e cînd îț dzac la cap
Supăratu-s și beteg;

⁷⁵ D'e cînd lîngă t'ine șad
Și d'e pen'e năpîrlesc
D'in t'ine nu mă hrănesc».
— «Du-t'e, corbuț, la focu,

Nu m'amări cu-amaru;
 Este-o dzi sintă 'nt'ō an,
 O k'eamă Sintă-Măria,
 Mărg ȝamen'î la mănăst'ire,
 5 Să nu mor pă țări străin'e
 Und'e nu cunosc pă n'ime,
 Fără frundza și iarba
 Care-î pă tătă lumeă;
 Fără frundza d'e trifoi
 10 D'e care-î și pă la noi.

1920. Crăcești — Aceeși.

XXXIII

Pă virvuțu Măguriî
 Creșt'e iarba dragostii.
 Da čine focu a cosî?
 Mîndruțu dac' a zin'i.
 15 Čine focu a grebla?
 Mîndruțu dac' ar 'nturna.

1920. Crăcești — Marie Horvat, 36.
 (de loc din Sirci)

XXXIV

Frundză verd'e, lemn d'e brad,
 ȝoamne, rău m'am măritat!
 Am bărbat n'esuflet'it,
 20 ȝoamne, rău m'ai ped'epsit!
 Am o șocră ca ș'un drac,
 Niči un lucru nu-î pă plac.
 Es afară,
 Ca ș'o pară;
 25 Zin în casă,
 Ca ș'o ȝoasă.
 Să pun'e pă vatră lată
 Și mă face că nu-s loatră.
 Da, eu mă scol d'e d'imeņață
 30 Și mă duc dzua la ȝoasă.
 Săčeraî cît săčeraî,
 Mă puneai în loc să stai;
 Mă uitaî în sus, în ȝios,
 Vădzuî șoare răsărind,
 35 Șoare cu prîndzurî ziind;
 Mă uitaî și după mn'ine:
 Num' a meă șocră nu zin'e,
 Gînd'ești că n'are la čine.

Da, zin'e-o mîndră turtureă,
 40 Să pun'e pă brazda meă:
 — «H'eî tu, mîndro turtureă,
 D'e ești tu d'in țara meă,
 Eu ț'aș scrie-o cărt'iceă
 Să o dai la mama meă,
 45 Ca halubele d'in fet'ie
 Să le 'ncarče pă trei cară,
 Să le șoțată 'n trei hotară,
 Să le dee foc și pară
 Să se pomen'ească 'n Țară;
 50 Să se 'nvețe maičele
 Cum să daș fātuțale.
 Că, cite flori-s pă pămînt
 Tăte stau la ȝiurămînt,
 Numa floarea șoareluî
 55 Șad'e 'n ȝoarta rajului
 Și ȝiudecă florile,
 Ca șocră nurorile.
 Șocră, șocră,
 ȝoamă acră,
 60 Batîr cît t'e-oî mai căta,
 ȝoamă dulče nu t'e-î fa';
 Batîr cît t'e-oî răstăzi,
 ȝoamă dulče 'n veči n'eî h'î».

1920. Crăcești — Aceeși.

XXXV

Pă costiță la Brașău
 65 Ard două lumn'ini d'e său;
 N'ime 'n lume nu le stînge,
 Fă' in'ima meă cîn plînge.
 Plîng sara, plîng d'imeņața
 Pînă văd că-mî pk'ere fața.
 70 Sibeju-î un oraș mare,
 Numa două cărări are,
 Două drumuri ș'o cărare,
 Și-î pod'ită cu badoc,
 Mărg fečiorii 'n ȝios la foc;
 75 Și-î pod'ită cu argînt,
 Mărg fečiorii tăț în rînd,
 Maiče după ei plîngînd.
 — «Întoarčeț, maiče, napoi,
 Nu știt und'e merem noi.
 80 Noi merem cu dușmanii,
 Vai d'e capu nost a si».

Da sârgentu d'in companii
Tăte nopțile nu doarme,
Fără scrie p'o hîrtie
C'o murit fećiori o mn'ie:

⁵ — Las' să moară că nu-mi pasă,
Că mai zin răguț d'ę-acasă.

1920. G'esăști — Pălăguța Tupk'ită, 27.

XXXVI

În munții Carpaților,
În desîtu bradziilor,
Mor părinți pruncilor

¹⁰ Și frați surorilor
D'e gļoanțale Muscului —
Ardă-i focu țara lui.
Că, pămînt, d'e cîn ești zid'it
Atîtea n'ai suferit:

¹⁵ D'e sînge-ai fo' 'nvăluit,
D'e tunuri ai fo' clăt'it;
Și d'e sînge-ai fo' 'nk'egat,
Și d'e tunuri răsturnat,
Și tăt nu t'ę-ai răsturnat.

²⁰ C'amu că t'e sături cu sînge
Că t'e plîng și pruncii mn'ici
După draği lor părinț;
T'e plîng drağile surori
Tăt dup' a lor frățiori.

1920. G'esăști — Aceeași.

XXXVII

²⁵ Mîndruluț, d'e m'ei lăsa,
Saie-mi ot'ii d'ę-oj zçera;
N'ice nu t'ę-oj blăstăma,
Fără să 'ncunğıuri lumęa
Nouă ai

³⁰ Cu nouă cai,
Șohănit năroc să n'ai.
Cu fămeja čea d'intițe
Să faci datori o mn'ie;
Cu čea d'ę-a doua qară

³⁵ Să o iej ca sfintu șoare
Și bolnavă d'e pk'icigare;
Și cu čea d'ę-a treia qară
Să o iej ca sfinta lună
Și bolnavă d'e o mînă.

⁴⁰ Tăt să ai șept'e fećiori,
A optăle-o coconită
Să-ț pğart'ę-apă în t'emn'ită,
Tăt apă d'e pă Iza,

Pună Iza čę-a săca

⁴⁵ Și pk'ietrile s'or muli,
D'e t'in'e nimm'ic n'a si.

Tăt cu canta țigănească
Lumęa să t'e mn'iluęască;

Că și eu t'ę-oj mn'ilui

⁵⁰ Cu če nu mn'i-a trăbui:
C'o coziță d'e mălai

Făcută d'e nouă ai;
Ș'ačea nu ț'i oi da

Pună nu t'ę-oj întreba

⁵⁵ Fostu-t'am dragă ori ba.
Că furn'ica-i încă-i furn'ică
Și umblă pă su' pămînt,

Și să țin'e d'e cuvînt;
Da tu ești un botădzat

⁶⁰ Și d'e cuvînt t'ę-ai lăsat,
Și nu ț'ai țînut vorba —
Vai, bată-t'e Prečista.

Mîndruluț, la casa vğastă
Să sie nuntă d'e grğază,

⁶⁵ Casa vğastă să s'aprină,
Tătă lumęa să să strîngă;
Să să strîngă s'o potğală,

D'in cuțit să să omğară.
H'ei tu, mîndruluțule,

⁷⁰ D'ę-ar da, mîndruț, Dumn'edzău
Mă-ta d'e friguri să moară

Și tati-tău, d'e vărsat,
Să nu t'e vadă 'nsurat,

Soru-ta pă pat să dzacă,
⁷⁵ Sîngele d'in ęa să margă;

Numa să margă păriu,
Stee cîn l-oj opri eu;

Numai să-ı margă vălčea,
Să nu-mi pğarte griza męa.

⁸⁰ Că, focu bată, mult mn'i-i bine,
C'amu nu gînd'esc d'e n'ime,

C'am gîndit bugăt d'e mîndru —
Bată-l čeriu și pămîntu;

C'am gîndit bugăt d'e badea—
⁸⁵ Bată-l čeriu și dreptat'ęa,

H'eji tu, mîndruluțule,
 Noji dacă ne-om d'espărți,
 Lasă, mîndruț, dor ț'a si,
 N'am pă cîne-ț poronci,
 5 Fă' pă st'ele
 Dor și žele,
 Fă' pă lună
 Voe bună.
 Luna mere căt'ilin,
 10 Nu ști că noji n'e dorim.
 Și st'elele-s mînunțele,
 Nu ț'or spune că mn'i-i žele
 După dragost'ile mele.

1920. G'esășți — Aceeași.

XXXVIII

Și doruțu, mare cîne,
 15 Păstă mult'e dealurji zin'e;
 Nu cată dealu d'e mare,
 D'e zin'e fără cărare.
 Mult mă ujt din deal în șes,
 Numaj văd c'a mîndrii mîrs
 20 Să o tuță d'in călcîie,
 Ca condeju pă hîrt'ie;
 Să o tuță d'in pk'icîoare,
 Ca condeju pă scrisoare.
 Mîrs-o mîndruțu d'epart'e
 25 Cu un car cu patru roat'e.
 Spargă-i-să doauă roat'e,
 Să-ș facă d'in car t'eleagă
 Ca să zie mai d'e grabă.
 Mărg pă drum și mă gînd'esc
 30 Če-aș face să-l otrăzesc,
 Că, urîtu mn'i-i focu-l bată,
 Nu mn'i-o fost drag n'icîodată;
 Urîtu mn'i-i, focu-l sie,
 Nu mn'i-o fost n'ice d'i'ntîie,
 35 Cînd am mîrs la cunun'ie
 Și cîn m'am căsătorit —
 Numa mama m'o sîlit.

1920. G'esășți — Aceeași.

XXXIX

H'eji tu, inimă cu-amar,
 Nu plînge-atîta 'n zădar;

40 D'e t'e lasă mai la modru,
 Că-i trăi ca frundza 'n codru;
 D'e t'e lasă mai la rînd,
 Că-i trăi ca frundza 'n vînt.

1920. G'esășți — Pălăguța Pop, 25.

XL

Codru d'ipče gălben'est'e,
 45 Omu d'ipče bătrîn'est'e,
 N'ime 'n lume nu gîcește.
 Frundza gălbin'e' d'e vînt,
 Omu bătrîn'e' d'e gînd;
 Frundza gălbin'e' 'n vînturji,
 50 Omu bătrîn'e' 'n gîndurji.
 Mult gînd'esc d'e čela om
 Care n'are scîrbă 'n casă,
 D'ipče bătrîn'e' la față.
 Io scîrbă 'n casă să n'am
 55 N'aș mai bătrîn'i șohan.
 Scîrba 'n casă mă păzeșt'e,
 Želea nu mă ngăduesh'e.
 Nu sie n'ime cu dor,
 C'amu jo d'e tātu mor;
 60 Nu sie n'ime scîrcit,
 Că iq-s gata d'e murit.

1920. G'esășți — Aceeași.

XLI

— «Haĵ, mîndruț, la noji d'e mas,
 Numa sîngură-am rămas,
 Că bărbatu mn'i s'o dus
 65 În lăzuțu čel d'in sus,
 În lăzuțu čel bătrîn
 A cosî ș'a face fin».
 — «Stăĵ, mîndro, că 'n loc să-ț
 [spuĵ
 Clopu und'e să mn'i-l puĵ?]
 70 — «La fereastă este-un cuĵ».
 — «D'apoĵ cum să suĵ în pat?»
 — «Pă un scăun'eș d'e brad».
 — «D'apoĵ cum să t'e sărut?»
 — «Du-t'e 'n sărăcie, mut!»
 75 Nu ibçi nevestele,
 Că nu știĵ dragostele».

1920. G'esășți — Aceeași.

XLII

- Cum dai, lele, lapt'ele? .
 — Trei pețile, domnule.
 — Lasă, lele, și mai ȝios.
 — Nu-l poçi lăsa, că-î can gros.
 5 — Lasă, lele, p' o groșiță.
 — Nu poçi, că-î d'e bçivolită.

1920. G'esășți — Aceeași.

XLIII

- Dorule, poamă amară,
 Eși d'e la in'im' afară,
 C'amu simt treidzăçi d'i ai
 10 D'e cîn la in'imă-mî stai.
 N'icî t'e uști, n'icî putredești,
 Fă' pă mine mă căzn'ești.
 Tătă lumea traĝe 'n rău,
 Nu tra' n'ime cum trag eu;
 15 Tătă lumea traĝe 'n rele,
 Nu tra' n'ime ca io n̄ ele: —
 D'int'a mn'eu bine și stat,
 Supărareĝa mn'i-î fârtat,
 Voia rea mn'i-î soră dulce,
 20 D'i la min'e nu să duce,
 Că s'o pus găzdoĝe 'n casă
 Și pă min'e nu mă lasă.

1920. G'esășți — Pălăguța Got, 50.

XLIV

- O, săracu pribagu,
 Cînd aud'e-o frundzulă:
 25 — «Iată, oi, mortica mea!»
 Cînd aud'e-o frundzolică:
 — «Iată, oi, ș'a mea mort'ică!»

1920. G'esășți — Aceeași.

XLV

- Pă pod la Italia
 Trec feçiorii Dunărea
 30 Cu sabçurile 'ncordat'e,
 Cu struțurile plecat'e,
 La bătae, nu d'epart'e.
 — «Stat, feçiorii, să ne 'ntrebăm

- Care d'in čine sînt'em,
 35 Că eu-s feçioru Banului
 D'in țara Banatului;
 Eu-s feçioru Todoriță
 D'in margini d'e Dunăriță».
 Numai ei să 'ntrebă, ei,
 40 Află-să frățioarei.
 Numa unu-o rupt ș'o dzis:
 — «H'eî tu, mămulica mea,
 Cînd îi nașt'e v'un feçior
 Pun'e capu supt pk'icior,
 45 Să nu-î duçi atita dor;
 Să nu bată țările,
 Ca lupk'ii pădurile,
 În tăte orașele.
 Sie cătă če porlog,
 50 Tăt imi cată să mă rog;
 Sie la če porlog rău,
 Tăte dzic: frat'ele mn'eu,
 Pîn' oi mere 'n satu mn'eu
 Ș'oi h'i popă și bçirău.
 55 Cînd oi si 'n sātuțu mn'eu,
 Si-oi popă și bçirău,
 Fače-oi če-a vreĝa Dumn'edzău.
 Morți tăi, țară străină,
 Mn'i-ai făcut fata bătrînă
 60 Și capu, caĝer d'e lînă».

1920. G'esășți — Părasca Covač, 70.

XLVI

- D'i-asară d'in scăpătat
 Slăbă cart'e-am căpătat
 Tăt d'in țara Muscului,
 Că ș'a mn'eu drăguț ori nu-î.
 65 D'e-ar bat'e Neamțu doba,
 Muscule, pă cur t'e-a da,
 Pă četateĝa Muscului,
 Dacă pače 'n țară nu-î.

1920. Harničești — Măria Bozai, 19.

XLVII

- Pă la noi pă su' păret'e
 70 Să mustradză două fet'e.
 Una-î hîdă și găzdacă,
 Una-î mindră și săracă.

Çea găzdacă-aşa gîcşa:

— «Pe min'e, badea, mă ia;

Îmî dă tata patru boi

Ş'o turmă mare d'e oi;

⁵ Şi măicuţa 'mî dă o vacă

Ş'o holdă n'esăcerată».

— «Holda ți-o umplea-o macu,

Tu, hidă, t'ę-a duce dracu».

Çea săracă-aşa gîcşa:

¹⁰ — «Pă min'e, badea, mă ia.

Nu-mî dă badea ok'îi mn'eî

Păntu patru boi d'ę-a tăi;

Nu-mî dă badea guriţa

Păntu tăta turma ta».

1920. Hărničeşti — Aceeaşi.

XLVIII

¹⁵ Pasăr'e d'in Buda-Peş'te,

Adă-mî d'e la mîndru-o vest'e,

Să văd mortu-î, o trăeş'te.

D'e trăia', l-oî agod'i;

D'ę-o murit, l-oî prohod'i.

²⁰ D'e trăia', să-l agod'esc;

D'ę-o murit, să-l prohod'esc.

1920. Hărničeşti — Aceeaşi.

XLIX

D'in Cluž d'in batalion

Poronçitu-mn'î-o Ion

Să-î fac struţuri d'in țitron.

²⁵ Înapoî am poronçit

Că țitronu s'o scumk'it,

Tăt siruţu-un zlot d'ę-argint.

— «H'ei, tu, mîndrulica meă,

Las' să sie şî cu doi,

³⁰ Iară ți î-oî da napoî

D'e c'oî mere 'n sat la noi».

— «H'ei, tu, mîndruluţule,

Eu ți'oî fa' d'in măieran,

Că nu să scumk'e' şohan».

1920. Hărničeşti — Aceeaşi.

L

³⁵ Săraçile dorurile

Çiripk'esc ca pasările

În tăte prilazurile.

Ş'a mn'eşu dor iş çiripk'ia'

Înt'un virvuţ d'e nuia.

1920. Şugătag-Sat — Măria Vişoan, 12.

LI

⁴⁰ — «Cucule, d'ipçe nu cînt?

Ori n'ai frundză să mănînçi?»

— «Frundză am bugăt d'e lat,

Da-mî trăesc tăt supărat.

Supărat ca min'e nu-î,

⁴⁵ Fără puşu cuculuî,

Cîn îl lasă mama luî

Mit'it'el şî fără pen'e,

Ş'ar zbura şî nu e vreme».

1920. Şugătag-Sat — Aceeaşi.

LII

— De-aiçea pînă 'n Braşeu

⁵⁰ Nu-î feçior strein ca eu,

Fără mn'erla d'in pădure.

Da şî mn'erla-î curvă mare,

Cu cucu-î vară-primare

Şî cu sturdzu soră dulce.

⁵⁵ Sturdzu-î dusu-î pă vâlcele

Tăt să-î çoat'e lezurele.

Numa eu, mîndrucă, dzău,

Poçi muri, mîndră, betęag,

Că n'am çine mî-aduce leac.

⁶⁰ — H'ei, tu mîndruluţu mn'eşu,

Spune-mî çe-î lecuţu tău?

— Leacu mn'eşu, mîndră-î, aşî:

Pun'e mîna pă cançeşu

Şî t'e du la fogădăşu

⁶⁵ Şî-mî adă lecuţu mn'eşu.

1923. Şugătag-Sat — Todor Tincu, 93.

LIII

G'ine vremea să mă duc

La țirguţ, la Cîmpu-Lung,

Să-mî cumpăr un cal poromb,

Să-mî întorc sărileş-acasă,

⁷⁰ La mîndruca d'e n'evastă.

Ea de-î hidă, de-î frumşasă,

Să-î puî taleru pă masă.

- Călugării nu mă lasă
 Să-î puî taleru pã masã,
 Ci mă bagã 'n cãntãlãrie
 Și-mi dau panã și hîrtie.
 5 Înceatã-mi, Dõamne, gîndurile,
 Sã-mi pot scrie rîndurile.
 Mã uitaî la Sfintu-Sõare,
 Mã uitaî și pãst'e Tisã,
 Vãzuî pã mîndra prinsã,
 10 Mîndra prinsã și descînsã,
 Cu murguțu ei d'e frîu,
 Pîn iberbuțã pînã 'n brîu.
 Murgu paște și rînk'ezã,
 Mîndra dõarne și 'ișează.
 15 Eã mn'i-ș rupsã și mn'i-ș dzîsã:
 — H'eî, tu mîndruluțu mn'eũ,
 Dã-astã nõapte mn'i-am somnat,
 Greũ 'isuc cã mn'i-am 'isat:
 Cã pușcuța ta țeã nõã
 20 Era ruptã drept în douã;
 Pana ta țeã zugrãvitã
 Era tãtã ruğin'itã.
 — Nu minți, curvã d'e cîn'e,
 Cã nu mn'i-e ruptã pușcuța,
 25 Da mn'i-o ruğin'itã pana,
 Da t'e t'emî cã t'e-oî lãsa;
 De ce t'e t'emî ni-î scãpa.
 Eũ atîta nãrã'esc,
 Pînã murgu potcõ'esc,
 30 Și-mi puî un piçior în scarã
 Și mn'i-oî trece 'n altã țarã.
 Mîna dreaptã oî înt'ind'e,
 Triî și patru oî cuprînd'e,
 Mai mîndre și mai frumõasã,
 35 Nu ca t'in'e-o ruğinõasã.

1923. Șugãtag-Sat — Același.

LIV

- Pã sub nori mere luna,
 Mult'e stele-s cu dînsa;
 Niçi una nu-î lumn'inqasã
 Ca mîndra care-î frumõasã;
 40 Ca mîndruca cu pãr creț —
 T'e topk'ești und'e o vedz.
 K'eptu ei cel d'e mãrgele
 Gînd'ești cã-î fagur d'e mn'iere;

- Dragosteã-î d'e coconiță,
 45 Ca mn'iereã d'in stupk'iniță;
 Dragosteã-î d'e fatã mare,
 Ca scrumu d'e pã cãldare;
 Dragosteã-î d'e om bãrbos,
 Ca peçeã d'e țap rîjos.

1920. Gîjulești — Iqana Pop, 30.

LV

- 50 Cîntã cucu 'n vîrv d'e munt'e,
 N'ime 'n lume nu-l 'aud'e,
 Fãrã om mîncat d'e mult'e.
 — Taçi, cucule, nu cînta,
 Giçi amarã mn'i-î lumẽa.
 55 Pînã țe-am fo' la pãriñț
 N'am dzîs, cuçe, sã nu cîñț;
 D'e cîn m'am înstreinat
 Nu mn'i-î, cuc, d'e-a tãũ cîntat.

1920. Gîjulești — Aceeași.

LVI

- Çeru-mã la mama doi,
 60 Unu mn'ercuri, unu gîoi:
 Unu-î tînãr și feçiõr,
 Unu-î bãtrîn rãmãsoi.
 Morți, puîluc d'e cuc,
 Dupã care sã mã duc?
 65 Dupã cel tînãr m'aș duçe,
 Mere 'n cîmp șuerînd,
 Zin'e-acasã tîrdzînd
 Și mn'i s'aruncã pã pat:
 Eũ lu 'mbçiũ cu d'e mîncat,
 70 Și el çere sãrutat.
 Dupã cel rãmas m'aș duçe,
 Mere în cîmp tãt gemînd,
 Zin'e-acasã tãt plîngînd,
 Și mn'i s'aruncã pã brațã:
 75 Io lu 'mbçiũ cu sãrutat,
 Și el çere d'e mîncat.

1920. Gîjulești — Aceeași.

LVII

- Înãlțat'e, d'i'mpãrate,
 Pune paçe, nu t'e bat'e,

- Nu-ț țeabă mai mare ցիօց,
 Fă' să ții cu Turcu foc.
 Turcu-ı șearpe n'e-adorn'it,
 Șede 'n tufă-acoperit;
 5 Turcu-ı șearpe verinos,
 Cît'e șept'e pk'ică ցիօց,
 Cît'e opt și cît'e cîncî,
 Pină nu rămîn voiniçi.
 Pk'ică unu 'nt'o cărare
 10 Și-l gășea' o fată mare,
 Și-ı aprinsă lumn'ina-re.
 Zin'ı-un ցinuları călare
 Cu o sută d'e cătan'e
 Tăt strigînd în gura mare:
 15 — «Stînge, fată, lumn'ina-re,
 Că d'e nu, 'ț stîng viața-re».
 La cătană-așa-ı predat,
 Să moară moart'e 'mpușcat,
 Fără lumn'ină d'e său,
 20 Fără om d'în satu său;
 Fără lumn'ină d'e țeără,
 Fără om d'int'a lui țară.
 N'ime 'n lume nu-l zăleșt'e,
 Făr' un corb il străzueșt'e.
 25 — «Du-t'e, corbuț, la bçjata!
 O dzî, la Sintă-Mărie,
 Mărg օamini la mănăstire,
 S'or ruga și pântru min'e
 Să nu mor pă țări străin'e,
 30 Und'e nu cunosc pă n'ime,
 Fără frundza și iarba
 Care-ı pă tătă lumea;
 Fără frundza și codru,
 Care-ı pă tăt pămîntu».
1920. Գյուլեշտի — Aceeași.
- LVIII
- 35 Frundză verd'e ruptă 'n dzăče,
 D'în anu patrusprădzăče
 Sosit-o veste în țară,
 Żalnică, bistoșă-amară.
 S'o zin'it ca ș'o furtună
 40 Înt'o dzî dragă și bună.
 Lăsaı օasa 'n brazd' afară
 Ș'o luaı în ցիօց la țară.
 Frundză verd'ę-a ritului,
- Oblu 'n țara Sîrbului.
 45 Și lăsaı țe-avuı mai drag
 Și plecaı cu-a țării steag,
 Mult voiniçi s'o strîns su' steag,
 Cîtă frundză-ı înt'un fag;
 Cîtă frundză, cîtă iarbă,
 50 Da-s mai mult, măicuță dragă.
 Păst' un țeas, păstă două
 Lę-o zin'it poruncă nouă:
 — «Orașu să-l părășit
 Și la război să porniț».
 55 Ș'a umplut lumea cu voi
 Mărgîn la mare război.
 Alț o mărș cătă Sărbia,
 Alț o mărș cătă Rusia.
 — H'eı, tu, mîndruluțu mn'eu,
 60 Cîn d'ę-acasă ț'ai plecat,
 Dzuă bună ț'ai luat
 Și cu mine țe-ai ıertat,
 Prunçii ți ı-ai sărutat.
 Săracii coconii tăi,
 65 Cum o rămas sîngurei;
 Sîngurei fără d'e tată,
 Ca și caru fără roată,
 Frundză verd'e d'e alun'e —
 C'a lor tată-ı dus în lume.
1920. Գյուլեշտի — Aceeași.
- LIX
- 70 Eu pă mîndru l-am cătat
 D'ę-aiçi pînă la 'mpărat,
 Și cu cart'e și așa,
 Să văd mort ıı o trăja'.
 Ș'abătut-am șirçenu
 75 Pină 'n țară la Muscu;
 Șirçenu-așa mn'ı-o zin'it,
 Că mîndru mn'eu n'o murit,
 Da el n'a zin'ı lă min'e
 Pină n'a si 'n lume bin'e;
 80 Niçe n'a zin'ı acasă
 Pină n'a si 'n lume paçe.
 Mult mă uıț, mamă, cu dor
 Und'e văd om în ocol
 Că tâte-s la rîndu lor.
 85 Mă uıț, mamă, și la mine:
 Dacă nu-ı omu 'n ocol

Nu-î nimn'ic la rîndu lor.
 Dacă badea ș'a zîn'i
 Tăte huc la rînd or si;
 Dacă a zîn'i badea
 5 Tăte huc la rînd le-a fa'.
 1920. Țiulești — Aceeași.

LX

— «Floricică, floare 'n creangă,
 D'epart'e ești, mîndră dragă.
 Tu d'epart'e, eu d'epart'e,
 Două d'egalurî n'e d'epart'e;
 10 Două d'egalurî ș'o pădure
 Cu zn'eură și cu mure.
 D'egalul d'e s'ar surupa,
 Pădurea d'e s'ar usca
 Să să vadă șas la șas,
 15 Să vad, mîndră, und'e-ai mârș;
 Să să vadă sat la sat,
 Să vad, mîndră, c'e-ai lucrat.
 D'e cîn d'e-acas' am plecat
 Mult'e răle t'e-o mîncat
 20 Și trăit-ai cu bănat».
 — «Mult ibçit,
 A meu dorit,
 D'e cîn noi ne-am d'espărçit,
 Cu tin'e d'e m'aș tîln'i
 25 Trei dzile mn'i-aș povest'i;
 Trei dzile mn'i-ar părça un çeas,
 D'e cîn am mârș cît'e-am tras».
 — «Trăi', mîndrucă, cu bănat
 Dacă nu m'ai așteptat,
 30 Că ș'alț tin'erî s'o ibçit
 Și părinți i-o toit.
 Și pă noi nu n'e-o lăsat,
 C'apoî noi nu n'e-am si luat».
 — «Fruudză verd'e d'e măr dulçe
 35 Poate, mîndruț, c'om așiuņe,
 D'e-amu, mîndruț, pină gîioi
 Poate c'om si amîndoi».
 1920. Țiulești — Anuța Moldovan, 35,
 (de loc din Vad).

LXI

Fruudzucă verd'e d'e prun'e
 Mest'ecată cu d'e-alun'e,

40 Blem, mîndruț, c'om mere 'n
 [lume
 Și n'e-om duçe focului
 Dac' am fo' d'e-a codrului.
 Șt'ii tu, mîndruț, c'e dzîcçai
 Cîn lingă min'e ședeai?
 45 Că nu vedz tu om în lume
 Pă noi să n'e d'espreun'e.
 Vedz, mîndruț, că s'o d'aflat,
 Pă noi n'e-o d'espreunat
 Numa domnu d'e 'mpărat.

1920. Țiulești — Iqana Borca, 23.

LXII

50 Noi cu mîndru lua-n'e-am,
 Dar sint'em o leaç' d'e n'eam.
 Batîr cît d'e n'eam om si,
 Tătă vara n'e-om ibçi,
 N'ime nu n'e-a d'espărçi,
 55 N'ici la casa Qarçeçi
 Und'e fac d'e leği Domn'i —
 Noi mai tare n'e-om ibçi,
 N'ime nu n'e-a d'espărçi.
 Măi mîndrule, om frumos,
 60 Țipă çoasa, blemi, ședz gîios,
 Și eu mn'i-oî țipa grebla
 Ș'oî mere la duma-ta.
 Blemi, mîndruț, să n'e 'ntrebăm
 Care d'in cîn'e sint'em
 65 Și care c'e zestre-avem.
 Tu ești siruț d'e săcară,
 Eu d'e grîu d'e primăvară;
 Tu ești siruț d'e ovăz,
 Eu d'e grîu d'e çel p'ales.

1920. Țiulești — Aceeași.

LXIII

70 Cucule, pen'e surie,
 Cîntă 'n codri să să șt'ie
 Care cu care să sie.
 Să știu și eu cu mîndru
 Si-om laolalt' o nu;
 75 Să șt'iu și eu cu badea
 Si-om laolalt' o ba.
 Audzît-am, mîndruț drag,

Că pă min'e m'ai uítat.
 Eu codru l-am blăstămat,
 Mîndru să sie ȳertat;
 Eu am blăstămat codru
 5 Să sie ȳertat mîndru.

1920. Ğiulești — Aceeași.

LXIV

Eși, împărat'e, d'in curt'e
 Și t'e uítă la bătae
 Cum să 'mpușcă și să tae.
 Mărg sinateți a-ȳ strînge
 10 Și nu pot trece d'e sînge;
 Mărg sinateți să-ȳ lege,
 Și d'e sînge nu pot trece.

1920. Ğiulești — Iqana Murășan, 20.

LXV

Bat'e, Dqamn'e, pă Sîrbu,
 N'e-o 'mpușcat împăratu;
 15 L-o 'mpușcat d'int'un motor
 Ș'o umplut lumea d'e dor;
 Și pă el și pă mușere
 Și s'o 'mplut lumęa d'e žele.

1920. Ğiulești — Aceeași.

LXVI

Bat'e, Dqamn'e, pă Muscu
 20 Că el o 'nceput focu,
 Nu vręa pače n'icȳ amu.
 Ardă para focului
 Tătă țara Musculuȳ,
 Coruna d'in capu luȳ;
 25 Coruna d'in cap să-ȳ pk'ice,
 Inima i să d'esk'ice,
 Cum să d'esk'ică ș'a meș,
 Că-s n'evastă tîn'ereș
 Și mă aflu sîngureș;
 30 Sîngureș ca și cucu —
 Pă mîndru l-o prins Muscu.
 Măi Muscule, limb' amară,
 Năpust'ia-mȳ drăguțu iară
 Să zie 'nt'ajastă țară,
 35 Că d'e nu li-ȳ năpust'i,
 Rusule, t'e-oȳ sudui,

Țara nu ȳi hăznui;
 Rusule, t'e-oȳ blăstăma,
 Nu ȳi-ȳ hăznui țara,
 40 Că ȳi-ȳ pk'erde coruna.
 Că d'e patru aȳ d'e dzile
 Nu mai daȳ bin'e la n'ime;
 Le daȳ dzile să trăia'
 Cu tunu și cu pușca.
 45 Așă daȳ cu tunurile
 D'e surupk'ești d'ęalurile —
 Surupk'i-ȳi-s'ar curțile;
 Mult'e d'ęaluri prăhupk'ești
 Și n'evest'e văduvești,
 50 Și prunči tîn'eri n'emn'icești.
 Că s'o dus prunči tîn'erei
 Ș'or zin'i ca vaȳ d'e eȳ;
 Și s'o dus prunči dezn'erdaȳ
 Ș'or muri d'e supăraȳ....
 55 Nu vă čjud'it' d'e čę-am scris,
 Că m'o 'nvins un mare plîns:
 D'e trei aȳ și șase lun'ȳ
 Îmblă qamen'ii n'ebun'ȳ.
 N'ebună îmblu și eu
 60 D'e nu știu d'e capu mn'eȳ;
 N'ice pot dzua lucra,
 N'ice pot sara čina,
 N'icȳ mă hod'in'esc nqapteș,
 Dacă văd cum ii lumęa.

1920. Ğiulești — Aceeași.

LXVII

65 Sus e luna 'n două cqarn'e,
 S'o culcat tata și dqarme.
 Număȳ eu nu pot durn'i
 Tăt d'e grizile lumn'i,
 Cum o fo' și cum o si
 70 Și d'ę-amu pîn' oȳ trăi.

1920. Vad — Ilqana Oros, 11.

LXVIII

M'a mînat mama la zie
 După struț lu Vasălie.
 Coborîn pă zie 'n ĝios
 Mă 'ntiln'ii c'un domn frumos
 75 M'am plecat, l-am sărutat,

Mă vădzu mama d'in prag.
 Mama m'o spus cătă tata,
 Tata cătă siriqara;
 Siriqara čęa mai mn'ică
 5 D'e min'ecă m'o luat,
 Cătă-î șatra m'o purtat,
 Pină 'n ladă m'o băgat.

1920. Vad — Aceeași.

LXIX

Bată-mă bçjata pă min'e,
 Tragă 'n rău ca altu 'n bin'e.
 10 Mamă, cîn oi muri eu
 H'ie patru čet'eraș,
 H'ie popa — n'a mai h'i —
 Četeraș h'ie și trii,
 Batir popa n'a mai h'i.
 15 Nu h'ie niče diac,
 H'ie patru čet'eraș
 Să-mi tragă lingă salaș.
 Bătă-mă bçjata pă min'e,
 Că, d'e cîn mama m'o făcut
 20 Cu străini am 'nvăluit.
 Supăratu-s, nu mă las
 Să fac voja la k'izmaș.
 Cîn am fost mai supărat
 Am făcut o voje mare.
 25 După min'e nu mă ujt,
 C'am trăit bugăt d'e mult;
 După min'e dzi: năroc,
 Ca și peșt'ele pă foc.

1920. Vad — Mihai Telept'ean, 70.

LXX

Fruudză verd'e d'e șălată,
 30 Mîndră-î hora legănată
 La copila supărată
 Care-î d'e drăguț lăsată,
 Pă cum is una și eu,
 Lăsată d'e mîndru mn'eu;
 35 Pă cum is și eu una
 Lăsată d'e băd'îta.

1920. Vad — Todosie Telept'ean, 20.

LXXI

În grăd'ină la stăzar
 Sămănat-am măjeran.
 Mult am dat d'in čę-am arat,
 40 Flori frumoașă-am sămănat.
 Pă cîn am fo' la pleit
 Mămuca m'o cred'ințit;
 Pă cîn am fo' la čjuntat
 Mămuca m'o măritat.
 45 Creșteț, flori, ca gardurile
 Ș'astupaț prilazurile,
 Nu vă čjunta' virvurile.
 D'am o soră și un frat'e
 Și le-or purta ei în part'e;
 50 D'am avut și un drăguț,
 Fă-î, sorucă, și lui struț.

1920. Vad — Aceeași

LXXII

Pă cărareș cāsî mele
 Răsărit-o floricele.
 Da eu nu le-am sămănat,
 55 D'in clopu bad'î-o pk'icat
 Cîn s'o dus și m'o lăsat;
 Da eu nu le-am răsăd'it,
 D'in clopu bad'î-o sărit
 Cîn s'o dus și m'o urit.

1920. Vad — Aceeași.

LXXIII

60 Sus pă malu Dunării
 Mărg fečjorii cu boi.
 Da naint'ea boilor
 Mere mîndra mîndrelor,
 Cu năframa albă 'n mînă,
 65 Cu susk'in'î d'e la in'imă,
 C'o avut un drăguț drag,
 L-o gjiurat Neamtu supt steag;
 Supt steag roșu d'e mătasă,
 Trei ai să nu zię-acasă.
 70 Cum l-o gjiurat l-o și dus
 În Austria d'in sus;
 Și d'ę-acolo l-o întors
 În Austria d'in gjiors,

Und'e 'nflorëa' k'iperju,
Să nu-l văd cît îi çerju;
Und'e 'nflorëa' tãmîia,
Să nu-l văd cît îi lumëa.

1920. Vad — Aceași.

LXXIV

⁵ Trimăs-o 'mpăratu cart'e
La fet'ile d'e pă sat'e
Să nu pōart'e sumn'e 'n roat'e,
Că la Boznea-i mare mōart'e;
Și să nu samin'e flori,
¹⁰ Că nu le-or zin'i feçjori.
Çiț feçjori h'ireș o fost
Duși-s la bătae toț
Pă țarmuriș Dunăriș,
Să să bată cu Sirciș.
¹⁵ — Împărat'e, nu t'e bat'e,
Că-s cătan'e n'e'nvațat'e
Și pk'ică n'enumărat'e;
Și-s cătan'e tin'erele
Și noi le plîngem d'e žele.

1920. Vad — Aceași.

LXXV

²⁰ Neamțule, cruçea t'e bată,
Ieș feçjoriș d'i la tată
Și drăguțu d'i la fată;
Ș'a zin'i dumineca,
N'a si çine a žuca,
²⁵ Neamțule, t'e-a blăstăma.

1920. Vad — Aceași.

LXXVI

În Carpaț cîn am întrat,
N'o fo' n'icî frundză d'e fag,
N'o fo' n'ice d'e arin,
N'icî pasăre çiripk'in,
³⁰ Fă' feçjoriș lăcrămîn;
Lăcrăma lacrămî d'e foc
Dacă văd că n'au năroc;
Lăcrăma lacrămî d'e pară
Dacă văd că n'au t'icneală,
³⁵ Eș să mōară 'nt'a lor țară.

1920. Vad — Aceași.

LXXVII

Mă, făgetu cu valea,
Spun'e-mî çe t'e-oî întreba:
N'o trecut p'aiçî badëa?
D'e-o trecut să mă păzăsc,
⁴⁰ D'e nu,-aiçî să-l agod'esc.

1920. Vad. — Aceași.

LXXVIII

— «Voi, doi bradz înçet'inaț,
Çe focu vă legănaț?»
— «Cum noi nu n'ë-om legăna?
Numa nouă n'i să gată
⁴⁵ Triș majstări d'in triș G'eșauă,
Cu săcuri, cu sirisauă,
Să n'e tae drept în două,
Să n'e faci drân'icjore,
Să drân'ita' t'emn'icjore,
⁵⁰ Să șadă fet'e feçjoră,
Și feçjori fără mustață,
Care 'nvață-a strînge 'n braț
Ș'a săruta cu dulçeață.

1920. Vad — Aceași.

LXXIX

Hai, mîndrule, să fuğim
⁵⁵ Că noi bin'e n'e văžim,
Și la ok'î și la sprinçen'e,
Ca doi porumbaș la pen'e;
Și la ok'î și la uțat,
Ca doi porumbçî la zburat.
⁶⁰ Tu n'ai tată, eu n'am mamă,
Amîndoî sint'em d'e-o samă;
Tu n'ai fraț, eu n'am surorî,
Amîndoî, ca două flori.

1920. Vad — Aceași.

LXXX

Trec pă uliță horin,
⁶⁵ Văd pă mîndra legănîn.
Cu pk'icjoru legăna,
Cu gura mă blăstăma.
Taçî, mîndră, nu blăstăma,
Că una n'i-o fo' mint'ea,

C'oî zîn'i și t'ê-oî lua
 La toamnă d'e n'a ploa;
 D'ê-a si vreme fin om fa'.
 N'îcî atunçî nu t'ê-oî lua;
 5 Dar atunçî și n'îcî atunçî,
 Cîn a face plovu nuçî
 Și rāk'ita mere dulçî,
 Și žugastru vișîn'ele,
 Și-î mînca, mîndră, d'in ele.
 10 Da ș'atunçî în loc oî sta,
 Încă lua-t'ê-oî o ba.

1920. Vad — Aceeași.

LXXXI

Hăi tu, mîndruluțule,
 D'e ai gînd că mn'i-î lăsa,
 Verd'e ești și t'e-î usca;
 15 D'e ai gîn că mi-î urî,
 Verd'e ești și t'e-î topk'i.
 Hăi tu, mîndruluțule,
 Ce pămînt verd'e t'e tîn'e
 D'e tu-amu nu zîi la min'e?
 20 Tu mă vrei lăsa uîtată
 Și pă min'e supărată —
 Dumn'edzău bunu t'e bată.

1920. Vad — Vasile Glodîi, 20.

LXXXII

Duče-m'oî să siu pribag
 Pîn pădurea cea d'e fag.
 25 Futu-ț mortîi, k'epen'eağ,
 Ce t'ê-oî țîpa păst' un fag
 Ș'oî căta codru d'e larg
 Să vād cum îi și pribag.

1920. Vad — Același.

LXXXIII

Măi codrule, nu mă vind'e,
 30 Mi-î mîn'ia și t'ê-oî aprind'e,
 C'amu bin'e știu că-î ard'e,
 Ești uscat d'e gîumătat'e;
 C'amu știu că-î ard'e bin'e,
 C'am trecut vara pîn tin'e,
 35 Cîn trăiam cu mîndra bin'e.

1920. Vad — Același.

LXXXIV

Trimăs-am o cart'e scrisă
 La Căntălăria prinsă,
 Ș'o sosit în mn'edzu noțîi
 La Căntălăria mortîi,
 40 Ș'o aflat porțile 'nk'isă.
 Domn'i-o stat ș'o d'ilișit
 Și pă n'ime n'o găsît.
 Și napoi mn'i-o șîrgăn'it
 Ș'a mn'eșu drăguț o murit.
 45 Duče-m'oî cu cezășu
 În Galiția la mîndru,
 Și d'e nu l-oî află-acolo
 Tăt m'oî duče cu motoru
 Șapt'ê-orășe d'ê-acolo.
 50 Și d'e l-oî afla, murit
 Sămăna-î-oî pă mormînt
 Cît'e flori-s pă pămînt;
 La mînurî și la pk'icîoare
 Cît'e flori-s pă su' soare.
 55 Și d'e l-oî afla 'ngropat,
 Pun'e-î-oî cruče la cap.

1920. Vad — Același.

LXXXV

Fost-am păcurar la oî,
 N'am durn'it pă mușuroi,
 Ce-am dorn'it pă perinuță,
 60 C'am avut mult'e drăguță;
 Ce-am durn'it pă perin'ioară,
 C'am avut o drăguțioară.

1920. Vad — Același.

LXXXVI

Galiție, ritu tău
 Cum l-o lăsat Dumn'edzău
 65 La fețioři d'e t'emet'eșu,
 Care-s tîn'erî ca și eșu.
 Galiție, bată-t'ê-amaru,
 Mare-ț poat'e si hotaru:
 D'e cînçî ai mîndru în t'in'e,
 70 Mult il aștept și nu zîn'e;
 Eș l-aștept și el mult șed'e —

Pă mormînt e iarbă verd'e;
Eu l-aşt'ept să zie-acasă —
Pă mormînt e iarbă grasă.

1920. Vad — Acelaşi.

LXXXVII

Alunar, cu-alun'e mult'e,
5 Am drăguţ şi-î dus în munt'e.
Alunar cu-alun'e mari,
Am drăguţ şi-î păcurari.

1920. Vad — Acelaşi.

LXXXVIII

Cucule, pasăre c^oarbă,
Spun'e la mîndru că-s roabă.
10 Da nu-s roabă ca rob^oci,
Da 'n casă cu străini,
Şi trag în gîjug ca boi.

1920. Vad — Acelaşi.

LXXXIX

Copk'itan'e, domnuţ drag,
Dă-mi o lună săbăceag
15 Să văd mîndrele ce fac
Şi coconu mn'e^u cel drag.
Copk'itan'e, dă-mi obşit,
C'amu trii ai t'e-am služit.
Tria ai e o vreme lungă,
20 Cîn'e p^oat'e să-î a^giungă!

1920. Vad — Acelaşi.

XC

Neamţule, mă ieî, mă du^oci
Pînă 'n gran'ită la Tur^oci,
Să port caii Tur^oçilor,
Să duc doru mîndrelor;
25 Să port caii d'e căpestre,
Să duc dor d'e la n'eveste.

1920. Vad — Acelaşi.

XCI

Ploî, ploită, cu bulbu^oci,
C'ace^oşa-î bună d'e slu^ogi;

Ploî, ploită, nu mai ploî,
30 Ploî pă mîndru d'e la oi
Să zie pînă la noi.

1920 Vad — Acelaşi.

XCII

Ard'e-ar pk'iatra la Gutii,
Rămînea-u-ai sat pustii,
N'am un drag să mă mîngi,
35 Că pă cîn'e l-am avut
D'i p'ai^oci s'o dus d'e mult.
Ard'e-ar pk'iatra la Făget,
Rămîner^o-ai sat săcret,
N'am un drag să mă dezn'erd;
40 Că cîn'e m'era drag mn'ie
Mărs-o 'n lume şi nu zin'e.

1920. Vad — Iqana Codre^oa (Fund^oşasa),
40, (de loc din Berbeşti).

XCIII

Du-t'e, bad'e, sk'imbă-ţ portu
Ş'apoi, hai, să trecem codru
Să n'e povest'im la modru.
45 Tria dzile n'e-ar p^ore^oa un ^očas
Povest'in d'e-a nost năcaz.

1920. Vad — Aceeaşi.

XCIV

Dusu-s'o cucu la Clu^oz,
Pui î-o rămas coldu^o.
Num' o bc^oiată p^osăre^oa
50 S'o legat că î-o țin'ea.
D'a zin'i cucu odată,
Pui nu î-or gi^oce «tată»;
Ş'ar zin'i cucu cu vreme,
Pui nu î-or gi^oce «n'en'e».

1920. Vad — Aceeaşi.

XCV

H'eî tu, mîndriorule,
Noi avem v'o două oi:
Vind'e, mîndru^o, oile,
C'amu zin'e postu mare,
Noaptea-î mn'ică, dzua-î mare,

Oile-or prind'e-a făta
 Și mn'ei încă-a zčera,
 Numa larmă 'n cap mn'î-or fa'.
 D'e-a si h'ia d'e-o gubuță,
 5 Om cîrk'î ș'a si nouță;
 D'e-a si h'ia d'e čioarečî noi,
 Om cîrk'î ș'or si ca noi,
 Ș'om durn'î noi, amîndoî;
 Oile nu n'ę-or trezi
 10 Batăr cît om vręa durn'î.

1920. Vad — Aceeași.

XCVI

Vręa-ų-ar curvele sã mor
 Sã rămînã mîndru lor.
 Mîndru lor nu le rămîn'e,
 Cã-l duc în grōpã cu min'e
 15 Sã vadã tãt ȡamen'îi:
 Bin'e n'ę-am putut ibči.

1920 Vad — Aceeași.

XCVII

Beau la crîzmã dupã masã,
 Mȡart'ęa mã catã p'acasã.
 Zin'e mȡart'ęa tãt la min'e:
 20 — Hãida, copile, cu min'e.
 — Du-t'e tu, moart'e grabn'icã,
 Beau o leacã d'e palincã.
 — Hãida, copile, cu min'e.
 — Cum focuțu sã mã duc,
 25 C'am o casã d'e copk'ii
 Ș'o sutã d'e datorii.
 — «Hãi, cu-ãcelea fã če știi,
 Cu min'e-î musai sã zii».
 Tãte 'n lume-s d'e gãtat
 30 Și cu mȡart'ęa d'e plecat.
 Čin'e 'n lume ș'a trãi,
 Datoria a plãt'î.
 Cui a si mn'ilã și žele
 Și copk'ii i-a țin'ęa.

1920. Vad — Aceeași.

XCVIII

35 Frundzã verd'ę-a fagului,
 Iã horiã pribagului.

Hãi sãracu pribagu,
 D'ę-așternut i-î pãmîntu,
 D'ę 'nvãlit are codru.
 40 D'ę-aud'e codru clãt'in:
 — Dã, dã-î, frat'e, sã fuęim,
 C'amu noi aici pjerim.
 Și d'ę-aud'ę-o pãsãrea:
 — Iãtã, oi, mort'îta meã!

1920. Vad — Aceeași.

XCIX

45 Dîn cãtan'e m'o luat,
 Mîndre flori mn'î-am sãmãnat
 Pã o verd'e țãlin'ioarã,
 La cornu Gutjiului,
 Ling' o rãce fîntin'ioarã.
 50 Numa, iã, cînd am plecat
 Florile le-am blãstãmat:
 — Creșteț, flori, și nu 'nfluriț,
 Cã mn'ie nu-m trebuiț;
 Creșteț pã cît gardurile
 55 Ș'astupaț prilazurile,
 Sã vã sufle vînturile,
 Sã vã čiunt'e vîrvurile,
 Cã eu nu v'oi mai purta,
 Cã mã duc în cãtun'ie
 60 Și lozește-o bătãlie —
 Ști-mã focu și bçiata,
 Oare cînd oi înturna!
 D'ę-oî zin'î cîndva v'odatã
 La mãicuța meã čęa dragã!
 65 Stringu-mã bumbçii pã k'ept,
 N'oi aęiunęe sã-î mai vãd,
 Frundzucã verd'e d'e faęi,
 Pã pãrintți mn'ei čei dragi.
 H'eî, tu mãmulica meã,
 70 D'e t'ę-aęiunęe doru mn'eu,
 Iã, mãicuțã, clopu mn'eu
 Și-l pun'e, mãicuțã, bin'e,
 Tot îi ști cã-î d'e la min'e.
 H'eî tu, puieuțu mam iî,
 75 T'oi trimete, mîndrã, cart'e,
 Cu margin'î d'e busiȡoc,
 La mn'izloc
 Parã d'e foc;
 Čin'ę-a rumpe peçet'ęa,

Rumpă-i-să in'ima,
 Cum s'o rupt a meă ș'a ta
 Cînd am prins a n'e lăsa;
 C'o fo' musai d'e lăsat
 5 Șî 'n cătan'e d'e plecat.

1921. Vad — Aceeași.

C

Tu, pujuț d'e mn'erlă n'ęagră,
 Spune-ı cucului să tacă,
 Să nu cînt'e sus pă crangă,
 C'amu nu mn'i-ı lumęa dragă;
 10 Eı d'e cînd m'am mărıtat
 Da nu mn'i-ı d'ę-a tău cîntat;
 Pin' am fo' l'a mn'eı părinț
 Nu t'ę-am oprit să nu cînt;
 Da d'e cînd m'am mărıtat,
 15 Da nu mn'i-ı d'ę-a tău cîntat.
 D'ę-aı ard'e, lume, cu foc,
 N'icı că m'aș clăt'i d'in loc,
 Pă ęıudă d'ę-a mn'eı noroc.
 Lume, d'ę-aı ard'e cu pară,
 20 N'aș eși d'in cas' afară,
 Pă ęıudă d'ę-a meă ticn'ęală.
 Vai, t'in'erețile mele,
 Le petrec în dor și 'n žăle.

1921. Vad — Aceeași.

CI

Cit'e flori-s pă izvor
 75 Tăt'e strigă să mă 'nsor;
 Numa floareș ęea d'in laz
 Tăt strigă să mă mai las,
 Să nu-ı duc mamii năcaz.
 Că d'un feęioraș cîn' să 'nsqară
 30 D'e prind'e doı caı la car
 Și-ș aduče 'n cas' amar;
 D'ę-a prind'e doı caı la rudă
 Și-ș aduče-amar și trudă;
 Pă cînd ıı pă ęeıa ęıoi,
 35 D'ar mai prind'e și alț doı
 Să ducă truda napoi.
 Da caru-ı cu patru roat'e,
 Duče-ar truda, nu o poat'e —
 O luat pină la moart'e.

40 Verd'e popa ı-o ęıurat
 Șı nu-ı modru d'e lăsat,
 Fă' cu muta-ı d'e căzn'it
 Pină 'n lume d'e trăit.

1921. Vad — Aceeași.

CII

Āin'e n'are mult urıt
 45 Zie la min'e să-ı vînd,
 Că ıeu am bugăt urıt;
 D'e l-aș sãmăna 'n pãmînt
 Să vadă și pãmîntu
 Āe plăt'ęște urıtu!
 50 Pãntru ura — ardă-l focu —
 N'ı-am lăsat țara și locu;
 Pãntru ura — ardă-l para —
 Mn'ı-am lăsat locu și țara,
 Șı lumęa ı-am 'ncunęıurat
 55 Pãntru mîndru mn'eı ęel drag.

1921. Vad — Aceeași.

CIII

Frunză verd'e și una,
 Tătă lumęa dzıče-aș,
 Că nu-ı bună dragost'ęa.
 Dar, dzău, dragost'ęa-ı amară
 60 Cum nu-ı altă boală 'n țară.
 Cîn la in'imă să pun'e
 O ard'e ca ș'un cărbun'e;
 Tăt o ard'e și o frıge
 Șı n'ime n'o poat'e stînge.
 65 Nı să stînge ęa ușor
 N'icı cu apă d'in izvor,
 N'icı cu apă d'in fintină
 D'ę-aı turna o săptãmînă;
 D'ę-aı turna să cură valea
 70 Ęa tăt ard'e și mai tare.

1920. Vișău-d'e-ęios — Maria Ard'elęan, 20.

CIV

Āin'e strică dragost'ęa
 Rumpă-ı doru in'ima,
 Să n'ajbă altă dulčęață,
 Numai bănat pă zięață;

N'îcî să n'ăibă mai mult bin'e,
 Numai bănat și sus'tin'e;
 N'îcî să n'ăibă mult' avere,
 Numai bănat și durere.
 5 Bată-t'e, mîndruluț, dzău,
 Numai tăt bānatu mn'eū,
 Numai d'îpce m'ai lāsāt
 Șî eū t'e-am ibcīt cu drag;
 Șî eū t'e-am ibcīt cu dor
 10 Că mn'î-ai fo' drag drăguțior;
 T'e-am ibcīt, t'e-am strîns în
 [brațā,
 T'e-am sārutat cu dulcēață.

1920. Vișău-d'e-șios — Aceeași.

CV

Măd'eran crescut în iarbă,
 Măi mîndruluț d'ingă apă,
 15 Gurița ta mult mn'î-î dragă
 Că vorbești vorbe d'e treabă;
 Șî vorbești d'e omen'ie,
 Cum îm plăce, mîndruț, mn'ie.
 Că d'e-aș avea cît drăguț,
 20 A tău dor nu pot să-l uīt.
 N'îcî atunçi nu t'e uīt bin'e,
 Pîn' or pun'e lut pā min'e;
 N'îcî atunçi nu t'e-oī uīta,
 Pînā 'n grōpā m'or băga
 25 Șî cu lut m'or astupa.
 Că ș'atunçi mn'î-oī gînd'i eū
 D'e un drag ibcīt a mn'eū.
 N'îcî atunçi n'oī cutedza,
 Mîndruluț, a mă șjura
 30 Că nu mn'î-ai fo' drag cînva.
 Da, mîndruț, ești pā plăcere,
 Pā voje, pā mîngîiere;
 Pā plăcērea ok'ilor,
 Pā voja părinților;
 35 Pā plăcērea guriții
 Șî pā voja māmuk'ii.

1920. Vișău-d'e-șios — Aceeași.

CVI

Fă-mă, Dōamne, ce mi-î fa',
 Fă-mă, Dōamne, -un st'ic d'e grîu

La oraș pā lîngă rîu,
 40 D'e-a mîndruluț dor să știu.
 Fă-mă, Dōamne, ce mi-î fa',
 Fă-mă un siruț d'e iarbă,
 La oraș pā lîngă apă,
 D'e-a mîndruluț dor să-m treacă.
 45 — H'eī tu, mîndrulanule,
 Tre' cezeșu pîngă t'in'e,
 Suje 'n el și haī la min'e,
 Că eū mor d'e dor d'e t'in'e;
 Tre' cezeșu pîngă voī,
 50 Suje 'n el și haī la noi.
 Frundzā verd'e d'e durdzău,
 Că eū mor d'e doru tău;
 Că d'e cîn nu t'e-am vādzut
 Mînt'ea 'ntreagā o-am k'erdut.

1920. Vișău-d'e-șios — Aceeași.

CVII

55 Fă-mă, Dōamne, ce mi-î fa',
 Pasăre să pot zbura
 Pest'e codru cu frundza,
 D'e-aiçi pînā la bad'ea,
 Să vād sara cē-a cîna
 60 Șî 'n care pat s'a culca;
 D'imineța cē-a prîndzī
 Șî d'e min'e cē-a gān'i,
 Pest'e dzī cum a trăi.

1920. Vișău-d'e-șios — Ilșana Nasui, 17.

CVIII

Ard'e-mī in'ima d'e dor,
 65 Ca pădurea d'e buzōr;
 Ard'e-mī in'ima d'e žele,
 Ca pădurea d'e surcele.

1920. Vișău-d'e-șios — Aceeași.

CIX

Măi bād'itā, strugurī dulce,
 Să pot la t'in'e m'aș duce,
 70 N'aș trimet'e cartia,
 Că nu știu mere o ba.
 Mere-aș și eū 'n locu cărții
 Să vād ok'ii bād'itii;

Mere-aș și eu 'n loc d'e cart'e
Să-ț vād ok'î tăi, măi bad'e.

1920. Vișău-d'e-ġios — Aceeași.

CX

Pă un'e mere doru
Nu poț ara cu plugu,
5 Că an'ină plugu 'n dor,
Trag boi, numa nu mor.
Pă un'e mărg dragost'ile
Poț ara cu vaçile;
Mărg vaçile rumăġin
10 Șî bād'ica șuerfin.

1920. Borșa (Pojenile) — Todora Timn'iș, 40.

CXI

Žăle mn'i-i și rău îmi pare
P'a cui sam' am crescut mare.
Da mn'i-i žăle și pare rău
P'a cui sam' am crescut eu.

1920. Borșa (Pojenile) — Aceeași.

CXII

15 Cîtu-î satu-ăest d'e mare,
Tăt drăguț ca min'e n'are:
Traġe cizma 'nt'un pk'icior,
Pare că-î un domn'isor;
Cînd o traġe și 'n çelalalt
20 Pare că-î un struț gătāt
Cîn cobqarā sara 'n sat.

1920. Borșa (Pojenile) — Aceeași.

CXIII

Pruncu care n'are bin'e
Să mqarā cîn i să zin'e;
Pruncu care n'are part'e
25 Să mqarā cîn i să cad'e,
D'e un an și ġiumātāt'e.

1920. Borșa (Pojenile) — Aceeași.

CXIV

Care prunc n'are noroc
Să mqarā d'e pit'it'joc

Dacă n'o avut noroc.

30 Da-u-ar Dumn'edzău să pk'iarā
Orî d'e apă, orî d'e parā,
Dacă n'o avut t'icn'ealā,
Păcum n'am avut n'icî eu
Part'e d'e norocul mn'eu.

1920. Borșa (Pk'etroqasa) — Iļana
Mihaj, 34.

CXV

35 D'audzît-am și știu bin'e
Că t'e lași, mîndruț, d'e min'e.
Lāsă-t'e cu Dumn'edzău,
Că mn'ie nu-mî pare rău.
Mn'ie rău d'e çe să-mî pare?
40 Știu că nu ești rupt d'in soare.
Șî d'in soare d'e-aî si rupt,
Păst'e trii dzile t'e uît.
Țița mamî-o fo' mai bună,
Ș'am uîtāt-o păst'o lună,
45 Da să nu t'e uît pă tin'e?
N'am trăit așā d'e bin'e.

1920. Borșa — Todora Cănuț, 20.

CXVI

Mă 'ntreabă lumēa cu dor
D'e çe nu mărg la doftor.
La doftor nu mă mîna.
50 D'e-ar aduce pot'ica
Tocma d'in Galiția,
Leacu nu mn'i l-ar afla.
Leacu mn'eu e pă vîrvurî,
Lăcuște 'n d'ecungurî.

1920. Borșa — Aceeași.

CXVII

55 Cruçiță d'in trii molidz,
Copilă d'in doi părint,
Çe ġin'ești d'e t'e măriț?
Măritatu nu-î noroc,
Că bărbatu-î zbçiçî d'e foc;
60 Măritatu nu-î avere,
Bărbatu-î zbçiçî d'e cuřale.
Șî bărbatu nu țî-î frat'e,
Să ġin'ești că nu t'e-a bat'e;

Și sqacră-ta nu ți-î mamă
Să gî'n'ești că nu-l îndeamnă;
Socru-tău nu ți-î părint'e,
Să grăești mult'e naint'e.

1920. Borșa — Aceeași.

CXVIII

5 — Țiupin'e, crîzmar bătrîn,
Să-mî dai o cupă d'e zin,
Să o beașu pã ost'eneală,
Că-s cu oile 'n porneală.
D'e-oî trăi ți oî plăt'i,
10 D'e-oî muri *paust* ț'a si.
— Drăgulița mea soție,
D'e-oî muri eu mai întie,
Popa crîzmariu să zie,
Să mă 'ngroape ling' o zie;
15 Ling' un corn'isor d'e munt'e,
Mai aproape lingă but'e,
S'aud zinu çjuruin,
Crîzmărița măsurin,
D'in cantă 'n cançeșu puin
20 Și d'e sufletu mn'eu dîn.
D'in cançeșu puin în cantă
Și dînu-mî d'e sănătate.

1920. Borșa — Aceeași.

CXIX

Cuculuț, pasăre zie,
Du-ț'e, cîntă 'n pribeșie,
25 Spun'i mîndrului să zie
Tăt pã cranga rugului,
Că nu pot de doru lui.
Șase ai ș'o vreme lungă,
Nu poț gîn'i că-î așîunșe.
30 — Eu cu drag aș mere-acasă,
Copitanu nu mă lasă
La copk'ii și la boreasă.
Eu d'e cîn că mn'î-am plecat,
Mult'e țări că mn'î-am călcat,
35 Ș'acasă n'am înturnat.
Cînd o fost a d'i'nturna,
I crescută pașîștea.

1920. Borșa (Pk'etrșasa) — Axănia
Trifan, 22.

CXX

Amară-î frundza d'e nuc,
Amară-î d'e dor çe duc
40 D'e la t'in'e, mîndruluc.
Amară-î frundza d'e fag,
Amară-î d'e dor çe trag
D'e la t'in'e, mîndruț drag.

1920. Borșa (Pk'etrșasa) — Aceeași.

CXXI

Măi mîndruț, mîndruțule,
45 Doru mn'i-î d'e nu-ț pot spun'e,
Zin'e-mî să mă duc în lume.
Duče-m'oi, drumu nu-l știu,
Luna nu-î pînă tîrdzîu,
Și d'e mîndru-aș vrea să știu.
50 Da d'e mn'î-ar si norocu
Să mă tiln'esc cu cucu,
Tăt să-mî arăt'e drumu,
Să mă tiln'esc cu mîndru.
D'apoî d'e mn'î-ar si parteș
55 Să mă tiln'esc cu mn'erla,
Tăt să-mî arăt'e caleș,
Să mă tiln'esc cu badeș,
Treî dzile să-mî povesteș';
Treî dzile 'mî părșa un çșas,
60 Povestin d'e-a mn'eu năcaș,
D'e cum s'o dus cit'e-am tras.
1920. Borșa (Pk'etrșasa) — Aceeași.

CXXII

Frundză lată ca palma,
Mare curvă-î dragosteș,
Çin'e-apucă-a o 'nvăț.
65 Că și eu am învățat
Tăt sara culcată 'n pat,
Și nu pot n'esărutat',
Ca pruncu n'elegănat.
Eu nu pot fără guriț,
70 Că și pruncu fără țîț.

1920. Borșa (Pk'etrșasa) — Aceeași.

CXXIII

Frundză verd'e, măr acruț,
D'am avut și eu drăguț

Ș' n'am știut să mn'i-l cruț.
Dar amu d'e l-aș aveă
Tăt pă brațā l-aș țin'ea.
Geaba-î, c'o trecut vremea,

⁵ L-aș ibçi, nu vrea mă-sa.

L-aș lăsa, nu-l pot uita,
Că î-o fo' dulce gura.

Nu î-o fo' pă cum să sie,
Ca struguru țel d'in zie,

¹⁰ Ca struguru țel rod'it —

Doamn'e, cu drag n'ę-am ibçit,
Și cu dor n'ę-am d'espărțit.

1920. Borșa (Pk'etrȡasa) — Aceeași.

CXXIV

D'in țel vîrviuț d'e opçină
Este-o crangă d'e țet'ină,

¹⁵ Sufică vînt și ô clăt'ină.

D'ę-a umbruța țet'in'ii
Este-o mîndră floriçea.

Pa', mîndruluț, și t'ô ia,
Uitā d'e dragosteā meā.

²⁰ Că și eu că mn'î-oî uita
Cînd în pămînt m'or băga,
Și pă min'e lut or tra'.

1920. Borșa (Pk'etrȡasa) — Aceeași.

CXXV

Măi mîndruț, mîndruțule,
Cîț cu t'in'e ș'o plecat

²⁵ Săbășag ș'o căpătāt,
Și pă t'in'e t'ę-o 'mbrăcat

În hain'e d'e bătălie,
Și t'ę-o tremăs la Sărbie.

Dat-ai mîna cu Sîrbu

³⁰ Să nu n'e ved'em altu.

D'i la Sîrb la Tălian,
Să nu n'e ved'em șohan.

1920. Borșa (Pk'etrȡasa) — Aceeași.

CXXVI

Çin'ę-o făcut plai pă munt'e

Dumn'edzău să nu-î ağıjut'e,

³⁵ C'o trecut mult'e răgut'e.

O trecut și bun'î și răi,

Ș'o trecut și fraț d'ę-a mn'eî.

Trecut-o bune și rele,

Ș'o trecut neamuri d'ę-a mele.

1920. Borșa (Valęa Pojenii) — Todora
Çiucla, 13.

CXXVII

⁴⁰ D'i'mpărat'e, eși d'in curt'e,

Batăr trei dzile la munt'e,

C'acolo-î videā mai mult'e.

Tăt un rîn d'e tufe mari,

Și mormint'e d'e husari,

⁴⁵ Și de tisturi d'ę-açeî mari.

Tăt un rîn d'e tufe mn'icî,

Și mormint'e d'e voîn'icî,

Și d'e tisturi d'ę-açeî mn'icî.

1920. Borșa (Valęa Pojenii) — Aceeași.

CXXVIII

Mn'î-o trimăs mîndru o cart'e

⁵⁰ Să nu-mi port sugnă cu roat'e,

Că la Bosn'ia-î mare moart'e;

Să nu-mi port sugnă pk'estrie,

Că la Bosn'ia-î bătălie;

Să nu-mi port sugnă cu flori,

⁵⁵ Că nu ne rămîn feçiori.

1920. Borșa (Valęa Pojenii) — Aceeași.

CXXIX

Trandasir, crangă pk'estriță,

Strigă badęa la port'itā

Să-î duc apă și guriță.

Gurița meā nu-î de-acele

⁶⁰ S'o dau sara pă st'ele

Păntu două-trei in'ele.

Eu in'ele am bugăt'e,

Și d'e aur și d'ę-argînt,

Și le port tăt'e la rînd.

1920. Borșa (Valęa Pojenii) — Aceeași.

CXXX

⁶⁵ Frundză verd'e, nucă sacă,

Nu-mi găsăc omu să-mi placă.

N'î-o găsît mama unu,

Mamiî plăce, mn'ie nu.

— Ia-țî-l, mamă, dacă-țî plăce,

Că rușîn'e nu țăoî façe,

Și mn'ie-mî dă bună paçe;

⁵ Dqară nu-s nebună eș

Să-mî rușîn'ez neamu mn'eș.

1920. Borșa (Valșa Pojenii) — Aceeași.

CXXXI

Hăi frundza malinului,

Spun'e ružmalinului

Nu 'nflorășcă sie-cui;

¹⁰ Numa florășcă mîndrului,

Ș'ațeșă cam mițîșă,

Să-i 'treacă d'e želșă meș.

1920. Borșa (Valșa Pojenii) — Aceeași.

CXXXII

Cîntă cucu vin'ereșă,

Trec feșoriș Dunăreșă

¹⁵ Cît'e doi alăturșă.

Călărește

Pă un pește,

Mîndra să cîntă mortăște.

Poșî-t'e, mîndră, cînta,

²⁰ Dac' am trecut Dunăreșă,

Podu la Italia.

1920. Borșa (Valșa Pojenii) — Aceeași.

CXXXIII

— Măi norule, norișor,

Da șe h'iri adușî d'in gîos?

Dqară tabla că s'o 'ntors?

²⁵ — Că tabla nu s'o întors,

Că p'atîț o mărș în gîos,

S'o tiln'it c'o curvă d'e crăișasă,

Cu trei șteșguri d'e mătășă,

Unu roșu ca focu,

³⁰ Unu negru ca corbu,

Unu alb ca omătu.

Șel roșu-i d'e bătalie,

Șel negru žele să sie,

Șel albu d'e bucurie.

1920. Borșa (Valșa Pojenii) — Aceeași.

CXXXIV

³⁵ Audșîț-am, mîndruș, eș

Că t'e țîn'e mî-ta rău

Pântru șe t'e ișbășc eș.

Spun'e, mîndruș, mîn'e-ta,

Noi atunșî că n'e-om lășa

⁴⁰ Cîndu șa ș'a număra

Tăt sirile d'int'o k'iară

Și dzilele d'int'o vară.

N'icî atunșî nu n'e-om lășa,

Pînă nu ș'a număra

⁴⁵ Ia, iarba d'e pă hotară

Și frundza d'int'un stășar-ă.

N'icî atunșî nu n'e-om lășa,

Pînă nu țî număra

Pen'ele d'e pă d'un cuc

⁵⁰ Și frundzușă d'int'un nuc.

N'icî atunșî nu n'e-om lășa,

Pînă șa că nu ș'a fa'

Strat d'e mac

'Nt'un vîrv d'e ac,

⁵⁵ Și d'e-acolo om mînca.

Pqat'e-atunșî că n'e-om lășa.

1920. Borșa (Rîțuri) — Ișana Lșahului, 40.

CXXXV

Mulțamn'esc mămucîi mele

Că m'o făcut pă plăcere.

N'icî-s mare, n'icî-s mn'ică,

⁶⁰ Fără cum is mai harn'ică.

Num' o leacă m'o greșîț,

Ok'îi nu mn'i i-o čern'it,

Păru nu mn'i l-o 'ncreșîț: —

Pântru-așeșă nu-i bai n'îmn'ic.

1920. Sășel — Doca Danč, 26.

CXXXVI

⁶⁵ Voi, fet'e, vă mărîțat,

După feșoriș n'așt'epțat,

Că feșoriș-ingropăț

Sus la munt'e, la Carpaț.

D'e-ar șt'i fet'ele că und'e,

⁷⁰ Mereș-ar și leș-ar pun'e cruceș;

Lîngă cruceș-ar pun'e floriș,

Cum să șăd'e la feșoriș.

1920. Sășel — Aceeași.

CXXXVII

Frunderucă verd'e d'in k'idru,
Maî în sk'imbă-mî, Doamn'e,
[gîndu,

Să nu-mî stee tăt la mîndru.
Tăt la mîndru d'e mn'i-a sta,

⁵ Pă pk'icîçoare m'oî usca,
Tătă lumęa s'ar mn'ira,
Çe dragost'e-î aîasta.

Asta-î dragost'e curată
D'e-un feçior cu d'e o fată.

¹⁰ Asta-î dragost'e cu dor
D'e-o fată cu d'e-un feçior.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXXXVIII

Mîndruluţ cu ok'iî verdz,
Tătă noapteņa t'e çisedz,
Mă trezăsc nu t'e găsăsc,

¹⁵ Cu perina mă sfăd'esc.
Strîng în braţă perina,
Pare-mî că eşti duma-ta —
Nu ştiu, ştii de-açea ori ba ?
Strîng în braţă-aşt'ernutu,

²⁰ Pare-mî, mîndruţ, că eşti tu —
Nu ştiu, ştii d'e-açea ori nu ?

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXXXIX

Hoî tu, mămuluca meņa,
D'e t'o fo' drag a trăi,
La urît nu mă sîli.

²⁵ D'e t'o fo' dragă lumęa,
După urît nu mă da.

Cu urît aî tăt trăi,
Numa noapt'ęa d'e n'ar h'i:
Dzua-î dzuă şî să duçe,

³⁰ Noapt'ęa vin'e să să culçe
Şi çere guriţă dulce.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXL

Măi, mîndrule, nu h'iî prost,
Că d'e t'in'e nu mn'i-o fost.

Numa t'am cătat mint'ęa

³⁵ Să văd: dragă tî-s ori ba.

Dragă tî-s ca sufletu,
D'e la min'e ia-tî gîndu;

Dragă tî-s ca in'ima,
D'e la min'e ia-tî mint'ęa.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXXLI

⁴⁰ — Scînt'euţă d'in palant,
N'aî vădzut pă mîndru 'n sat ?
— Floriçică d'e n'eçină,

Eu l-am vădzut pă la çină,
Cu in'el d'e-argînt în mîna,

⁴⁵ Cu çizme n'egre 'n pk'icîçoare,
Mîna dreaptă pă scrisoare,
Tăt scria şî să gîn'ia,

Cart'ęa o peçetuia,
Cu peçet'e roşuţă,

⁵⁰ S'o trimeţată la drăguţă.

— D'e mn'i-o a trimete mn'ie,
Pun'e-l, Doamn'e, 'n raî să h'ie;
D'e-o a trimet'e 'nt'alt sat,
Fă-l, Doamn'e, talpă la îad.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXLII

⁵⁵ D'e-aż muri d'e dor d'e oî,
N'aş îubi păcurăroi;

D'e-aż muri d'e dor d'e caş,
N'aş îubi păcurăraş: —

Cînd e dragost'ęa maî dulce,

⁶⁰ El ia bota şî să duçe.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXLIII

Tu, mîndrule, mă sărut,

Da la çizma nu t'e uiţ,
Că çizma mn'i-î radaşă,

Şi gura mn'i-î hæmn'eşă;

⁶⁵ Şi çizma mn'i-î căputată,
Şi gura mn'i-î sărutată,

D'e mulţ feçiorî sărutată.
Frunderă verd'e d'e căl'in'e,

Ştiu că nu staş numa 'n t'in'e.

1920. Săçel — Aceeaşi.

CXLIV

N'eamțule, 'n șirăgu tău
Nu-î frumos ca mîndru mn'eu:
La obraz ruže roșie —
L-aș cunoașt'e d'intr'o mn'ie;
5 La obraz e ruže-implută —
L-aș cunoașt'e d'intr'o sută.

1920. Săcel — Aceeași.

CXLV

Părăuș pă lingă școală,
Cură limped'e cernăală
Să-mî cern'esc eu portuțu,
10 Că m'o lăsat mîndruțu.
Da cum foc să mn'i-l cern'esc,
Da mai tare mn'i-l albăsc.
Dau-mî portu la d'aspreală
Și fața la rumen'șală.
15 Cînd a h'i 'nt'o sărbătoare
Eu m'oî găta ca ș'o floare,
Ș'oî eși pînă 'n uliță,
Gata ca ș'o păun'ită.
Numă-o mină mn'i-oî înt'ind'e,
20 Trei și patru mn'i-oî cuprinde;
Num' un drag mn'i-oî cirliga,
Cînci și șase mn'i-oî d'afila,
Mai frumoși ca duma-ta.
Fă-mă, Doamn'e, ce mn'i-î fa',
25 Ruže dalbă 'n calea ta,
Doară t'e-aș put'ea 'ntreba:
Mai ai tu pă cîn'eva
Să-ț tomască in'ima?
Da eu, mîndruț, n'am pă n'ime
30 Să-mî toma' in'ima 'n min'e.

1920. Săcel — Măria Magdău, 11.

CXLVI

Frunză verd'e, ia, d'e sk'in'e,
Măi Muscan'e, nu faci bin'e.
D' am un unk'iaș prins la tin'e,
Nu știu ce i-ai dat d'e cînă.
35 — Plumbu d'ingă ver-mașină.
Năpost'i-l să vię-acasă,
C'a d'afila cîna pă masă.

1920. Săcel — Aceeași.

CXLVII

D'e un'e cătana pleacă
Rămîn'e casa săracă,
40 Și copk'ii d'e la vatră
Nu știu cîn'e le-o fost tată.

1920. Săcel — Aceeași.

CXLVIII

Frunză verd'e d'e buzor,
M'am iubit c'un domn'isor.
Surorile m'o știut
45 Și cătă mama m'o spus.
Și mama cătă tata,
Tata cătă frații mn'eî;
Frații mn'eî să știu pă ei,
Și d'e mină m'o luat,
50 Cit îi casa m'o purtat
Și 'nt'o ladă m'o-aruncat.
Și pă lad' o pus lăcată,
Pă lăcată-un stan d'e pk'iatră.
Eu-am fost iut'e și 'nfocată
55 Ș'am eșit d'e su' lăcată,
Ș'am mai vădzut lumęa-odată,
Fet'e cu fețiorî giucin,
Și pă mîndru mn'eu plîngin.
— Taçi, mîndrule, nu to' plînge,
60 Că cu lumęa nu-î învinge.

1920. Săcel — Aceeași.

CXLIX

Mamă, la sufletu mn'eu
Ard două lumn'in'î d'e său.
Vara plouă, iarna n'inge,
N'ime nu le ppat'e stînge,
65 Numa in'ima cîn plînge.

1920. Săcel — Aceeași.

CL

D'audzît-am d'in večin'î
Că nu-î bun gardu de sk'in'î,
N'icî drăguțu d'in večin'î.
Gardu-î bun d'e scîndurî lat'e,
70 Și drăguțu d'e d'epart'e.
Facă-î Dumn'edzău lui part'e,

Că vină sara la fat'e
 Și mă țin'e cu dreptat'e.
 Drăgučioru d'in vecin'î,
 D'ardă-mn'i-l, drače, cu sk'inî:
 5 Vină sara la tăčjun'î
 Și mă țin'e cu minčjun'î.

1920. Săcel — Aceeași.

CLI

Măi bād'ită, bād'ișor,
 Nu-mî trimet'ę-atîta dor
 Pă vale și pă izvor;
 10 Nu-mî trimet'ę-atîta žele
 Pă vale și pă vālcele.

1920. Săcel — Aceeași.

CLII

Cucul'e cu pen'e rarî,
 Mîndru cînt la păcurarî
 Și 'n casărn'i la žandari.
 15 Cucul'e cu pen'e mult'e,
 Mîndru cînt vara la munt'e
 Și 'n casărn'i la răgut'e.
 Cucul'e cu pen'e surî,
 Nu cînta la 'ncordături,
 20 Će cîntă pă lingă sat,
 C'amu mîndru m'o lăsat.
 M'o lăsat că nu i-s dragă,
 Ș' o cuprins o cōarbă n'ęagră.
 — Cōarbă n'ęagră d'in păriu,
 25 Nu iubi pă mîndru mn'eū,
 Că eū t'ę-oī otrăy'î, dzăū.
 Lasă-mn'i-l d'e mn'i-l iubi,
 Că eū, dzăū, t'ę-oī otrăy'î
 Cu otravă
 30 D'in dumbravă,
 Cu păr d'e cosită n'ęagră,
 Cu scortîță d'i pă l'emn'e,
 C'un păr galbăn d'in sprîncen'e.

1920. Săcel — Aceeași.

CLIII

Păsăruică d'e pă laz,
 35 Asară pă la opt čes

Doru mîndrului l-am tras.
 Cînd era cam pe la dzăče
 O suflat un vîntuț răče,
 Ș'am čisat un čis cu greață,
 40 Că m'ai strîns, bād'ită, 'n brață.
 Mă trăzăsc, bād'ita nu-î,
 Fără numa doru lui
 Scris pă dunga patului.

1920. Săcel — Măria Sîma, 15.

CLIV

Mîndruț, pîn'ce m'ai lăsat,
 45 Eū nu-ț dau altu păcat,
 Făr' trei ai să dzačî in pat,
 Cu fața cătă păret'e,
 Cu gura arsă d'e set'e;
 Cu fața cătă pămînt,
 50 Cu gura arsă d'e vînt.
 Cînd a h'i la primăvară,
 Patru să t'e scoat' afară,
 Doi la cap, doi la pk'ičioare,
 Să t'e 'ntōarcă cătă sōare.
 55 Eū nu-ț dau alt'e păcat'e,
 Două Vin'erî d'e t'ę-ar bat'e:
 Vin'eręa d'in postu cručîi,
 C'ačęaia uscă tăț hučîi;
 Vin'eręa d'in postu mare,
 60 C'ačęaia uscă mai tare.

1920. Săcel — Aceeași.

CLV

Mamă, la in'ima meș
 Će s'o pus nu să mai ia.
 Că s'o pus doru bad'ii,
 Nu să ia pîn' oī muri;
 65 Că s'o pus a bad'ii dor,
 Nu să ia pînă Će mor;
 Că s'o pus a bad'ii drag,
 Nu să ia pînă Će dzac.

1920. Săcel — Aceeași.

CLVI

O n'ęagră călugăriță
 70 Ș'o d'avut o copil'ită.

Tată-său o dezn'erda,
 Mă-sa rău o blăstăma.
 Nouă ai nu să plin'ea
 Și 'n codri să pribeșia;
 5 Nouă ai nu s'o plinit
 Și 'n codri s'o pribeșit.
 Drăguțu-î o d'audzit
 Și la dînsa ș'o porn'it,
 D'alunguțu drumului,
 10 D'alătura codrului.
 La fintina corbului
 S'o plecat să bee apă,
 S'o uitat în sus pă crangă
 Ș'o vădzut o cvarbă n'ęagră,
 15 Ș'o 'nt'ins pușca s'o impușt'e.
 —Ho, fărta', nu mă 'mpușca,
 Că eu ți-s drăguța ta.
 —Tu, d'e-mi ești drăguță mn'ie,
 Scobori să merem la y'ie;
 20 Tu, d'e-mi ești drăguță dragă,
 Coboră-t'e d'e pă crangă;
 Numa trei horbe-oî horbi,
 Trei horbe d'e n'e-îubit,
 Mai mult'e d'e d'espărțit;
 25 Trei horbe d'e sărutat,
 Și mai mult'e d'e lăsat.

1920. Săcel — Aceeași.

CLVII

Da-ț'ar, mîndruț, Dumn'edzău
 Patru boi în grațdu tău,
 N'evastă pă placu mn'eu:
 30 D'int'o sută,
 Una mută,
 D'int'o mn'ie,
 O bolindzie.
 Cîn t'e-î duce 'n drum d'epart'e,
 35 Să vii cu bolunda 'n spat'e,
 Tăț oamen'ii să çjudęa',
 Mîndruț, d'e n'evasta ta,
 Pă çin'ę-aî putut lua.
 Ș'apoî m'oî çjud'i și eu,
 40 Pă çin'ę-aî luat, mîndru mn'eu.

1920. Săcel — Căl'ina Danč, 28.

CLVIII

Spun'e, mîndruț, mîn'e-ta,
 Măninče și să hrăn'ia';
 Măninče și să hrăn'ia,
 Dçarmă și să hod'in'ia',
 45 Rău d'e min'e nu grăia'.
 Eu mănînc și mă hrăn'esc,
 Mă culc și mă hod'in'esc,
 Rău d'e dînsa nu grăesc.
 Că eu n'am șurguluit,
 50 P'a vost cuptîor d'e suit,
 La voi d'e găzdăluit.
 N'ice n'oî șurgului,
 P'a vost cuptîor n'oî sui,
 La voi n'oî găzdăluit.
 55 C'atita pină mă 'ntorc,
 Și d'e min'e dzî «noroc».
 Nu mn'î-oî găsî unu-o doi,
 Fără çiurdăcă d'e boi,
 C'aș-a-î n'ęamu pă la noi.

1920. Săcel — Aceeași.

CLIX

60 Nu ven'i, mîndruț, la noi,
 Că mama nu mn'î-a da boi,
 Çi t'e du la ęea găzdacă,
 Că ț'a da doi boi ș'o vacă.
 Boi 'n munt'e i mîna
 65 Și lupk'ii ți i-or mîncă.
 Vaca ți s'a prăvâl'i
 Și tu tăt cu hidă-aî h'i.
 La mîndruțu su' păret'e
 I să muștră două fet'e:
 70 O fată d'e gazdă mare
 Și una d'e sărac tare.
 ęea găzdacă dzicęe-aș:
 —«I-a-mă, mîndruț, pă min'e,
 C'o dzis tata că mn'î-a da
 75 O çiurdă mîndră d'e boi,
 Ș'un bot'eî mîndru d'e oi».
 ęea săracă dzicęe-aș:
 —«Nu-ș dă bad'ęa ok'ii mn'eî
 Pă tăț șase boi tăi;
 80 Nu mă dă bad'ęa pă min'e,
 D'ę-aî aveș tu oriçit bin'e».

- Și feĉioru dzîĉe-așa:
 — «Însura-m'aș, însura,
 Nu ș' pă care o-aș lua,
 Ori pă mîndra cu zgarda,
 5 Ori pă hîda cu ĉiurda.
 Hîda mină ĉiurda 'n coastă,
 N'îce 'n casă nu-î pea proastă;
 Mîndra pun'e zgarda 'n cui,
 Cată 'n sac — faină nu-î;
 10 Să duce iut' la veĉină
 Să-î dee pk'ită d'e ĉină».

1920. Săĉel — Aceeași.

CLX

- Horilcuța-î h'ik'etău,
 Cum bea omu faĉe rău.
 N'îce zînu nu-î curat,
 15 Cum bea omu fa' păcat.
 Care horilcă nu bea
 Mult'e bunuri poat'e-avea
 Și odgară mult'e-ș fa'.
 Eu horilcă d'e n'aș bea
 20 Mult'e bunuri aș avea;
 Aș avea mult'e odgară
 Și l'e-aș încărca pă cară,
 Și l'e-aș scoat'e și p'afară,
 Și n'aș mai si d'e ocară.
 25 Așa horilca o beau,
 Zînu 'n gură n'îĉi nu-l iau.

1920. Săĉel — Năstaca Petrovai, 60,
 (de loc din Vișeul-de-jos).

CLXI

- În ĉel vîrviuț d'e opĉină
 Est'e-o cruce d'e ĉet'ină,
 Sufală vînt și să l'egînă.
 30 — «Tu, cruĉiță d'e ĉet'ină,
 ĉe t'e l'egên'î, ĉe t'e clăt'in'î?»
 — «Da cum nu m'oî l'egăna
 Și cum nu m'oî clăt'ina?
 Că la min'e stau gătaț
 35 Trei maîstări d'în trei G'ișauă,
 Cu săcuri, cu h'erăstrauă,
 Să mă taje l'emn' întregi,
 Să mă puje pă t'il'egî,

- Să mă ducă 'n ĝios la țară
 40 Să mă facă t'emn'îĉioară,
 Să robĉia' fată-feĉioară
 Și feĉiorî fără must'eaț
 Care n'vata-a stringe 'n brață».

1920. Săĉel — Aceeși.

CLXII

- Futu-ț mortîi tăi, Neamțul'e,
 45 ĉin cătană m'ai luat
 Nu știu orb ai fost or bat,
 O bĉirău m'a băgat.
 D'e m'o băgat bĉirău,
 Ardă-î șura și grațdu;
 50 D'e m'o băgat popa,
 Ardă-î șura și casa.
 Că d'e-a si un bin'e 'n țară,
 Duĉe-m'oî ș'oî zin'î iară,
 Ș'oî zin'î la noi acasă,
 55 Ș'oî fa' la bĉirău o masă
 Să iasă fumu d'în casă,
 Par' albastră pă fereastă.
 Da d'e-a si o răutat'e,
 M'oî lipk'î pingă-o ĉetat'e
 60 Ș'oî scie mîndrei o cart'e,
 În tus-patru cornurel'e
 Scrisă cu dor și cu zel'e.
 În cornuri scri-oî doruri
 Și pă mărgîn'î banaturî;
 65 Și 'n mn'îzloc,
 Pară d'e foc,
 Dacă n'am avut noroc
 Să siu cu mîndra 'nt'un loc.
 D'e ș'ar dare Dumn'edzău
 70 Tăt o ploaie și un foc
 Să ardă Îza d'e loc,
 Să mă duc tăt pă pk'isoc,
 Să suiu cu mîndra 'nt'un loc.

1920. Săĉel — Aceeași.

CLXIII

- Cînd am fo' mamiî mai drag
 75 M'o ĝiurat Neamțu su' st'egag.
 Cînd am fo' mamiî mai dulĉe
 M'o ĝiurat Neamțu su' cruce.

Înt'atita m'o gjurat
 Pă verd'e și pă uscat,
 Cum să siu mai supărat.
 Ș'atita nu s'o răbdat,
 5 Pină ce m'o scos d'in sat,
 Dzua bună n'am luat
 D'e la feçioraș d'in sat,
 D'e la grăd'ina cu flori,
 D'e la fraț, d'e la surori;
 10 D'e la sir d'e busișoc,
 D'e la feçioraș d'in gioc;
 D'e la sir d'e tămăiță,
 D'e la fet'e feçiorită;
 D'e la frundza čea d'e fag,
 15 D'e la a mn'eu tătuc drag;
 D'e la siru čel d'e iarbă
 D'e la maica meă čea dragă.
 Rămii, mîndră, sănătoasă,
 Ca ș'o violă frumoasă:
 20 Cînd o bat'e vîntu 'n față
 Împl'e lumęa d'e mîndrețată.
 Eu m'oï duce sănătos
 Ca ș'un ružmal'in frumos:
 Cînd il bat'e vîntu 'n dos
 25 Împl'e lumęa d'e mn'inos.
 D'e t'in'e, mîndră, nu-î rău,
 Că rămii în satu tău
 Cu mă-ta, cu tată-tău.
 Io mă duc pă țări străin'e
 30 Un'e nu cunosc pă n'ime,
 Fără frundza și codru
 Care-î păst'e tăt locu;
 Și frundzua și iarba
 Care-î pă tătă lumęa.
 35 H'eï, tu, mîndrul'ita meă,
 Eu, mîndră, un'e mă duc
 N'ice-î apă, n'ice-î iarbă,
 Fără sînge pînă 'n barbă;
 N'ice vedz un st'ic d'e grîu,
 40 Fără sînge pînă 'n briu.
 N'ice-s tufe cu d'alun'î,
 N'icî oamen'î ca la noi bun'î,
 Fără Unguriî n'ebun'î.
 N'ice sk'in'î cu porumbrei,
 45 N'icî ca pă la noi femeï,
 Fără Unguriî d'e čei răi.

H'eï tu, mîndrul'ita meă,
 Tu rămii și t'e mărită,
 Nu-ț țin'ea in'ima friptă,
 50 Că napoi cînd oï zin'î
 Știu că nu ț'oï trebui;
 Că 'n trei ai e vreme lungă,
 Čin'e poat'e să-î zgiungă.
 — H'eï tu, mîndruluțul'e,
 55 Înapoi d'e țî-î zin'î,
 Tăt mn'ie m'eï trebui:
 D'e-ai si n'egru ca molu,
 Drag mn'ie ești ca sufletu;
 D'e-ai si n'egru ca t'ina,
 60 Drag mn'ie ești ca in'ima.

1920. Sačel — Aceeași.

CLXIV

Cucu cîntă — nu-l aud
 Dacă noroc n'am avut.
 Cui îi cîntă cucu sara
 Supăratu-î tătă vara;
 65 Că și mn'ie n'î-o cîntat,
 Tătă vara-s supărat.
 Care cuc o cîntat an
 Nu cînt'e altu șohan,
 Că nu mai cîntat-a bin'e,
 70 For' a dor și d'espărtire.
 Pă min'e m'o d'espărtit
 Cu čin'e bin'e-am trăit.

1920. Silișteșă — Ioana Bărcan, 40.

CLXV

Doru și cu supărareă
 Gîn'ești că-l adună valeă;
 75 Și doruțu și cu rău
 Gîn'ești c'adună părău.

1920. Silișteșă — Aceeași.

CLXVI

La Italia est'e-un k'idru;
 Pă crăngile k'idrulu
 Staș armele mîndrulu.
 80 N'ime nu l'e mai clăt'ia',
 Pină mîndru putreçia';

N'ime nu l'ę-o mai clăt'it,
Pînă mîndru-o putreçit.
Și să șt'iu că s'ar scula
Až mere și l'ę-aș căta;
5 Și să șt'iu că s'ar trezi
Až mere și l'ę-až clăt'i.

1920. Silișteța — Aceeași

CLXVII

Žel'e mn'i-ı, mămucă, mn'ie
După çeı d'in cătun'ie.
Unu strîgă: «n'am o mînă»;
10 Ćelalalt n'are hod'ină,
Că e plumbu la in'imă.
Unu strîgă: «n'am pk'icior»,
Și-ș trăeșt'e cu mult dor;
Cu dorința-ı iastă vară
15 Cum n'o fost șohan in țară;
N'icı n'o fo', n'ice n'ar si,
Numai Rusu d'ę-ar peri.

1920. Silișteța — Iļana Șofrac, 28.

CLXVIII

Eși, împărat'e, d'in curt'e
Și t'e urcă 'n sus la munt'e
20 Să vezi trupel'e d'e mult'e
Și mormint'e d'e răgut'e;
Să vezi trupel'e d'e mari
Și mormint'e d'e husari;
Să vezi trupel'e d'e mn'icı
25 Și mormint'e d'e vojn'icı
Care s'o dus d'e p'aicı;
Și feçiorı çeıa d'e frunt'e
Cum is îngropaț pă munt'e.
Să știe fet'el'e und'e,
30 Cum ar merę-ar pun'e flori,
Ca să știe că-s feçiorı;
Și la cruçe-ar sãmăna
Sansiu roșu să 'nflorę',
Că n'au cın'e să-ı želea'.
35 Ofițariı cu cõarda,
Trîmbçitaș cu trîmbçita,
Açeıa l'ę-o fo' popa.

1920. Silișteța — Aceeași.

CLXIX

Pîn pădure cîn mă bag
Tăte crengil'e mă trag,
40 Și d'e tufă și d'e fag.
Nu mă traęe ca una,
Ca creanga d'e păduçel —
Pk'ice-ı cõața d'e pă el,
Să rămie çjung uscat,
45 Să creadă la supărat;
Să rămie çjingu gol,
Să creadă la çel cu dor.

1920. Silișteța — Aceeași.

CLXX

Lasă, nu-ı bai, mîndrior,
Că m'ai lăsat să-mı trag dor;
50 Lasă, nu-ı bai niçiodată,
Că l-oı tra', că-s învățată
Și cu dor, și supărată.
D'e cum mama m'o făcut,
Dor și žele-am petrecut;
55 Și d'ę-amu cit oı trăi
D'e dor și d'e zele-oı si.
Așa mn'ı-o cîntat cucu,
Să mă mănînçe doru;
Așa mn'ı-o cîntat mn'erla,
60 Să mă mănînçe želea.

1920. Silișteța — Palăçe Ćiț, 18.

CLXXI

Mîndruluț, floare domn'ęască,
Pui-t'e domn'ıı 'n fereastă,
Șoarele t'e vestădzască,
Tătă lumęa t'e urască,
65 N'ime să nu t'e iubască.
Numa cît t'ę-am iubit eu
Să sie pă traıu tău,
C'ai fo' numă-un prăbălău.
N'ı-ai probat mint'ęa d'e-ı
[bună
70 Ca la pruncă d'e o lună.
Dacă mn'ı-ai vădzut mint'ęa,
Dat-ai mîna cu alta
Și mn'ı-ai rupt in'imn'ıõara.

1920. Silișteța — Aceeași.

CLXXII

Am drăguț păcurăraș
 Și-mi aduce sara caș,
 D'imin'eața urdă dulce
 Și-î dau gură și să duce.
 5 — H'eî tu, mîndruluțu'le,
 Țîpă doru păst'e oi
 Și vină sara la noi;
 Țîpă doru păst'e plasă
 Și vină, mîndruț, acasă;
 10 Țîpă doru păst'e stîină
 Și vină sara la cîină;
 Țîpă doru păst'e st'erpe
 Și vină sara la fet'e.

1920. Silișteța — Aceeași.

CLXXIII

Pă su' d'eaļu cu doru
 15 Ară mîndru cu plugu.
 Eu mă duc să-î duc prîndzu:
 — Eu n'am vin'it să prîndzâsc,
 C'am vin'it să-ț povest'esc
 Că mn'î-o spus večina ta
 20 Un'ę-o văzut pă mă-ta:
 Colo 'n ęios pă arătură
 Cul'egîn sãmănătură,
 Să facă formăcatură,
 Să mă fõarmăce pă min'e,
 25 Să mă las, bad'e, d'e t'in'e.

1920. Silișteța — Aceeași.

CLXXIV

Păst'e munt, păst'e d'eaļu
 Adună vîntu doruî,
 Dorurel'e t'in'erele,
 Ș'a mn'eu dor vin'e cu el'e;
 30 Ș'a mn'eu doruț o pl'ecat,
 Tînăr o fo', n'e'nvãțat,
 Și 'nt'õ izvor o pk'icat.
 N'o pk'icat în apă l'ină
 Să mă duc să-l ȝeu d'e mină,
 35 C'o pk'icat în apă creățã,
 Și m'aș duce și mn'î-ȝ greățã,
 Că nu-ȝ apa ca p'aiçî,

Că-ȝ cu sînge d'e voîn'icî
 Care s'o dus d'e p'aiçî.

1920. Silișteța — Aceeaș

CLXXV

40 — Codrul'e cu frundza rară,
 Lasă-mă d'e mas p'astară
 Pă min'e cu pă bad'ea-l'e,
 Că n'îmn'ic nu ț'om strica-l'e.
 — Eu cu drag mn'î v'aș lăsa,
 45 Mă t'em că v'aș sãruta
 Și frundza mn'î s'a usca: —
 Pãnt' o fatã ș'un feçior
 Să rămîe codru gol;
 Pãnt'un feçior și o fatã
 50 Să-mî sie frundza uscatã!

1920. Silișteța — Măria Bărcan, 42

CLXXVI

D'ę-aș muri primãvara,
 Pãsãrile m'ar cînta,
 Granguru mn'î-ar clopoți
 Și cucu d'e pop' ar si;
 55 Pupãdza mn'î-ar fa' colaçî
 Și mn'î-ar da păst'e salaș,
 Dacă n'am surorî, n'icî fraț.
 1922. Botiza — Mărie Cupșinar, 20.

CLXXVII

Țest'e cęațã și n'egurã,
 D'e pă d'eaļ, d'e pă măgurã,
 60 D'e vrîvuțu Runculuî,
 D'e pă cõama murguluî,
 D'e pă pana clopuluî
 Să-ȝ vãd ok'îi mîndruluî.
 L-am văzut așa dîn dos,
 65 Mn'î s'o pãrut min'ios;
 L-am văzut ca pînt'un gard
 Și mn'î-o pãrut supãrat.
 Știu bin'e că-ȝ înzitat
 D'e douã curve d'in sat.
 70 L-o 'nzitat curva d'e cîn'e
 Ca să nu grãja' cu min'e.
 Nu-ȝ bai, n'îndruț, d'ipt'açea,
 Çipca d'in cosița meã

- N'a mai pk'ica d'ipt'aĉea;
 Da struțucu tău d'in clop
 S'a usca ca și d'e foc,
 Șohan nu-î aveă năroc.
 5 Tu, mîndrul'e, țî-î îmbla
 Ca sloju pingă păriu,
 Ș'ai grăi, da n'oi vrăa eu.
 Tu mîndrul'e, țî-î îmbla
 Ca sloju pingă vâlĉea,
 10 Ș'ai grăi, da io n'oi vrăa.

1922. Glod — Ileana Dunca, 27.

CLXXVIII

- Frundză verd'e d'e trifoj,
 M'o ĉerut la mama doi,
 Unu mn'ercuři, unu ġioi;
 Unu h'ireș și sărac,
 15 Unu bătrîn și găzdac.
 H'eï tu, pujuț d'e cuc,
 După care să mă duc?
 — «Du-t'e după tînăruc,
 C'aĉela țî-î nărocu-ț».
 20 Că sāracu tînăru
 Mere 'n cîmp tăt șuerîn,
 Zin'e-acasă tăt rîdzîn:
 Io î puî ĉina pă masă,
 El mă sārută pîn casă.
 25 Da sāracu bătrînu
 Mere 'n cîmp tot suduin,
 Zin'e-acasă tăt ġemîn.
 Io î puî ĉina pă masă,
 El mă suduĵa' pîn casă;
 30 I-așter' patu să să culĉe,
 El mă suduĵa' d'e cruce.

1922. Glod — Aceeași.

CLXXIX

- Păduriĉe d'e zn'icele,
 Mîndru-î gazdă și mă ĉere,
 Io-s sāracă și n'oi mere.
 35 Mîndru d'e m'a căpăta,
 Bat'e-m'a și m'a 'ntreba:
 — «Und'e țî-î, mîndră, ze-
 [străa ?]
 — «H'eï tu, mîndrulăanule,

- Ok'ii 'n cap o fo' la t'in'e,
 40 M'ai vădzut că io n'am bin'e
 Să-l mîi cu zĉiĉiu la t'in'e.
 Ok'ii 'n cap o fo' la voi,
 M'ai vădzut că io n'am boi
 Să-î mîi cu zĉiĉiu la voi».

1922. Glod — Aceeași.

CLXXX

- Audzît-am, mîndruț drag,
 Că ț'ai pus ġînd d'e lăsat,
 Da eu nu m'am supărat: —
 Eu d'e mult t'e-aș si lăsat,
 Da m'am t'emut d'e păcat.
 50 Mult'e drumuri ț'ai îmblat,
 Și pă ud și pă uscat,
 Și noapt'ea pă 'ntun'ecat,
 Și pă ploaie d'e-o plouat.
 Lasă-mă, mîndrule, tu,
 55 Să siĉ-a tău păcatu:
 Noi la lege d'e n'e-om tra',
 Și domn'ii ș'or žud'eca
 Dacă n'î-ar vedea gura
 Că nu-î mod a n'e lăsa;
 60 Și domn'ii ș'or ġiuliși,
 Dacă n'î-or vedea ok'i,
 Nu-î mod a n'e despărți.
 Așa-s ok'ii mîndrului,
 Ca și mureă cîmpului
 65 Cînd să ĉaĉe pă răĉoare
 Și nu-î aġiunsă d'e șoare;
 C'așa-s ok'ii mîndrului,
 Ca și mureă cîmpului
 Cînd să ĉaĉe pă pămînt
 70 Și nu-î aġiunsă d'e vînt.

1922. Șieu — Pălaga Rus, 19.

CLXXXI

- Zin'e cucu și mă 'ntreabă
 Cît î-am fo' mîndrului dragă;
 Io î-am spus lu rožmalin
 Că î-am fo' doi ai deplin.

1922. Șieu. — Aceeași.

CLXXXII

H'ei tu, mîndrior lăsat,
 Uită-mă, că t'ê-am uitat,
 Că eu altu mn'î-am aflat,
 Mai h'ireș și mai frumos,
 5 Nu ca t'in'ê-un lemn d'e dos;
 Mai h'ireș și mai d'e cînst'e,
 Nu ca t'in'ê-o pocăință;
 Mai h'ireș și mai înalt,
 Nu ca t'in'ê-un cîjung uscat.

1922. Șieu — Aceeași.

CLXXXIII

10 Sămănat-am, sămănat,
 Măieran verd'e 'nt'un strat;
 Măieranu-î lobodos,
 Mîndru-î tînăr și frumos: —
 Numa 'n munt'ê est'ê-un k'idru
 15 Așa t'in'ereș și mîndru;
 Numa 'n munt'ê est'ê-un brad
 Așa t'in'ereș și 'nalt.

1922. Șieu — Marie Duncă, 18.

CLXXXIV

Mîndră, d'e dor d'e la t'in'e
 Dar m'oî duce 'nt'o grădină
 20 Ș'oî tăt plînge-o săptămină,
 Pînă ce s'a fa' fintină,
 Ș'oî striga sara pă lună:
 «Hai, mîndră, la apă bună»;
 Și, tu mîndră, dacă-î bea,
 25 Eî uita dragosteșă mea,
 Și cea bună, și cea rea,
 Care t'ê-am iubit cu ea.

1922. Șieu — Găvrilă Pătrăuș, 27.

CLXXXV

Pănt'un dor, mînca-l-ar focu,
 Mn'î-am lăsat satu și locu,
 30 Și bin'ele și nărocu.
 Pănt'un dor, mînca-l-ar para,
 Mn'î-am lăsat satu și țara,
 Și bin'ele și t'ic'ęala.
 Că omuțu 'n satu lui

35 Porunčește orișicuî;
 Da omu 'n țară streină
 Și d'e garduri să rușină.
 Că 'nt'aieșta sat pustii
 Marhă grasă să nu ții,
 40 Om tînăr să nu mai sii:
 Marha grasă să deqak'e,
 Om tînăr cad'e 'n păcat'e.

1922. Șieu — Irina Țiplea, 80.

CLXXXVI

Ĉin'e n'are dor pă vale
 Nu ști luna cîn răsare,
 45 N'icî noapt'ęa citu-î d'e mare.
 Care n'are dor pă luncă
 Nu ști luna cînd să culcă,
 N'icî noapt'ęa citu-î d'e lungă.

1922. Șieu — Viorica Micle, 13.

CLXXXVII

Vai, sărače munt'e răce,
 50 D'esculța-m'oî și t'ê-oî trece;
 D'esculța-m'oî d'ê-ū pk'icîor
 Și t'ê-oî trece pă ușor;
 D'esculța-m'oî d'ê-amîndouă
 Și t'ê-oî trece ca pă rouă.

1922. Șieu — Aceeași.

CLXXXVIII

55 Frundză verd'e d'e stețar,
 N'am credzut la om cu-amar;
 D'ê-ar mai si frundzuca verd'e
 La om cu amar aș cred'e.

1922. Șieu — Aceeași

CLXXXIX

CÎNTECUL PĂCURARULUI DU-
MN'ITRU

Streină streinătate,
 60 Zieță cu strîmbătate,
 Mult avuî d'e t'in'e part'e:
 D'in t'in'erețale mele
 Petrecut-am dzile răle,

- Zieță cu gînduri grele.
 N'am știut, n'am cunoscut
 Țe măicuță m'o făcut
 Și tată Țe m'o zvut.
 5 Să știe tătuca mn'eu
 Că-mi petrec atîta rău,
 Cum și-ar fa' ok'ii părău
 Și s'ar tra' înt'un măcău,
 Ș'ar zin'i und'e șed eu.
 10 Să știe măicuța me-le
 Că-mi petrec atîtea răle,
 Cum și-ar fa' ok'ii vălcele
 Și gura organ d'e zăle,
 Tot frîngîndu-ș dzilele,
 15 Blăstămîndu-ș dzilele,
 Că trăește 'n dînsele.
 Așa-i omu 'ntre strein'î,
 Ca și pomu dîntre sk'in'î:
 Sk'înu crește, să rod'ea'
 20 Și pomu să vest'ețea': —
 Așa-i și in'ima mea
 D'e o vreme puțin'ea.
 D'e-aj îmbla 'n lume cu cart'e
 N'afli omuț cu dreptat'e,
 25 D'in strein'î să poț fa' frat'e.
 Și eu 'n lume mn'î-am îmblat
 Călcîn lumea 'n lung și 'n lat,
 Frat'e dulce n'am aflat.
 Zălui-m'aș, zălui,
 30 Zălui-m'aș și n'am cui,
 Zălui-m'aș drumulu:
 Drumu d'încă-i supărat
 D'e mult'e cară-i călcat,
 D'e fețiori în cătun'ie,
 35 D'e voîn'ici în pribegie.
 Zălui-m'aș, zălui,
 Zălui-m'aș și n'am cui,
 Zălui-m'aș cuculu:
 Cucu cîntă la izvor
 40 Vesel și nu ști d'e dor,
 Ca și min'e-un pușor;
 Cucu cîntă la vălcele
 Vesel și nu ști d'e zăle,
 Ca și eu, mindrele mele.
 45 Cucu cîntă, codru sună,
 Frundza 'n dînsu să leagîna,

- Tăt omu-î cu voe bună,
 D'atunçi crește-a mea in'imă.
 Cucu cîntă, frundza creș'e
 50 Și iarba să pîrzoleşte,
 Iarba d'e la rîturele,
 D'e la sat, d'e pîngă sat, —
 Dacă mn'i-s înstreinat.

1922. Vălenj — Dumn'itru Ivăn-
 ȇjuc, 73 ani (înstreinat ca
 păcuranș din copilărie în Șieu).

CXC

DRAGOSTEA PRIBAGULUJ

- Domnule Solgai-bçirău,
 55 Nu-mi tăt îmbla 'n pașul mn'eu;
 Ieu mn'i-s prunc rămas d'e babă,
 Nū-ț mai fa' cu min'e treabă.
 Cînd îi noapt'ea mai drăguță,
 Treçî cu cai și cu căruță.
 60 Spun'e-mi frundza, da ieu dorm.
 Taçi, tu frundză! Om cu om!
 Am o mîndră ca o stea,
 Dă-mi tu drept să mărg la ęa;
 Dă-mi tu drept și cu-a tău nume,
 65 D'e gînești să sii pă lume;
 Dă-mi tu drept cu drepturile,
 D'e gînești să mai aj zilele.
 C'am în codru șept'e fraț,
 Toț sim pă frundză gîjuraț;
 70 Am în codru fraț v'o șept'e,
 Tot gîjuraț pă frundză verd'e,
 Și 'n tăt satul un armaș
 Și 'n tăt tîrgu-un comisaș.

1922. Vălenj — Același.

CXCI

- Pasăre galbănă 'n floce,
 75 Rău mn'î-aj cîntat d'e năroc
 D'e cînd eram mit'it'ioce.
 Ia, pântru cîntecu-a ta-le
 Luat-am pribegia-le.
 Făcuși mult aj pribegin',
 80 Fără frați mn'ei trăin'.
 T'in'ereța mea să pk'erde —
 N'aj mai zbura 'n creangă verd'e.

- Să știu ce pasăre ești,
Să știu und'e lăcuștii,
D'in pușcă t'ę-aș împușca,
La vulturii t'ę-aș arunca.
- ⁵ Știu că nu ești porumbciță,
N'icîi păun, n'icîi păun'ită,
N'icîi cuc, n'icîi pupăză.
Nu t'ę-aș blăstăma n'icîi tare,
Numa să-ț pk'ice falca-re;
- ¹⁰ N'icîi să mori, n'icîi să trăești,
Numa să t'e k'inzuești.
N'icîi așa nu t'ę-aș lăsa-re,
Mai tare t'ę-aș blăstăma-re:
Cînd ți-i cloți 'n cuițbu tău
- ¹⁵ Și ți-i scoat'e pui tăț,
Corciîi să-i mănince tăț.
N'icîi așa nu t'ę-aș lăsa-re,
Mai tare t'ę-aș blăstăma-re:
Să-ț pk'ice pen'e d'e zie
- ²⁰ Și să-ț zie ție-amint'e
Cum mn'i-ai cîntat mai naint'e.

1922. Văleni — Același.

CXCII

- Codrul cu frunză rară,
Pk'ice bruma, nu t'e bată,
C'am ședzut a umbr' odată;
- ²⁵ Codrule cu frunză lungă,
Pk'ice bruma, nu t'ę-aș agiungă,
C'am ședzut odat' a umbră.

1922. Văleni — Același.

CXCIII

- Codrul, frunză galbănă,
Eu mă culc, tu mă leagănă;
- ³⁰ Nu mă legăna să mori,
D'e mă leagănă să dorm;
Nu mă legăna să dzac,
D'e mă leagănă să tac.

1920. Rozalia — Ilăna Rus, 24.

CXCIV

- Frunză verd'e frundzulea,
³⁵ Dorule, duferă řa,
Vind'e-t'ę-aș d'e t'ę-aș put'ęa.

- D'ę-aș put'ęa doru să-l vind,
Duče-m'aș și mîn'î la țîrg.
Da dor nu cumpără n'ime,
⁴⁰ Că dor are batăr cîn'e.
Și doru nu-î mod vindut,
Nu-l poț da n'icîi p'un minut.
Pă dor n'ime ban'î nu dă,
Că doru-î duferă řa.
- ⁴⁵ Și doru să-l vinzi nu-l poț,
Numa 'n in'imă să-l poț.

1920. Rozalia — Aceași.

CXCV

- Înt'aest pustii d'e sat
Numa plînsu mn'i-î fîrtat;
Supărareș, soră dulce,
- ⁵⁰ D'îngă min'e nu să duče.
D'e să duče pîn' afară,
Zin'e și mă cată jară.
Și 'nt'aesta sat pustii
Marhă grasă să nu ții,
- ⁵⁵ Om frumos să nu mai siș:
Marha grasă să d'ęoak'e,
Om frumos pk'ică 'n păcat'e.
D'e n'ar si ok'î și sprîncen'e,
D'e păcat'e nu m'aș t'eme.

1920. Rozalia — Aceași.

CXCVI

- ⁶⁰ D'ę-aițea pînă 'n Brașău
Nu-î n'ime străin ca eu,
Numa mn'erla d'in pădure.
N'icîi ęa nu-î străină tare,
Că cucu e văr-primare,
- ⁶⁵ Pupădza e soră dulce,
Granguru, fîrtat d'e cruce.
D'e să vățea' și-î bet'ęagă,
Zin'e cucu și o 'ntreabă,
Pupădza la cap o leagă.
- ⁷⁰ Apoi zin'e granguru
Și-î mută căpătîju,
I-l mută d'ę-a umbră-a șoare
Și o 'ntreabă ce dor are;
I-l mută d'ę-a șoare-a umbră,
- ⁷⁵ O 'ntreabă ce dor o-agîunge.

Cum m'agjunge și pă min'e,
Dor și nu mă 'ntreabă n'ime!

1920. Rozalia — Aceeași.

CXC VII

Mîndru-î çeriu și 'nst'elat,
P'a mn'eu drăguț l-o gătat
5 În hai'n'e d'e la 'mpărat,
Croit'e d'e 'mpărăt'eașă,
Nu-s d'e la mă-sa d'ę-acasă.
Care le-o croit mă-sa
Și le-o cusut drăguța
10 Stau pă ladă 'mpăturat'e —
Nu-î bād'îța să le pōart'e.
Çin'ę-o avut ș'amu n'are,
Mult îi pare nōapt'ea mare.
Și eu am avut și amu n'am,
15 Și-mi pare nopt'îța-ū an.
Drept o avut çin'ę-o dzis:
Dragost'ile-s foc n'estins,
Că și 'n min'e s'o aprins.
Dragost'ile nu-s curat'e,

20 Numa ū an și gjum'atat'e.
Und'ę-auz strigin «măi bad'e»,
Cămeșea pă min'e ard'e,
Carn'ea d'e pă min'e-mi scad'e.

1920. Strîmtura — Ilșana Dragă, 29.

CXC VIII

Măieran în car cu fin,
25 Am bărbat și-î cam bătrîn —
Las' să sie, că-î gjuipîn.
Măieran în car cu iarbă,
Am bărbat și rad'e barbă —
Las' să sie, că-î d'e tręabă.

1920. Strîmtura — Aceeași.

CXC IX

30 Cum i mint'ea d'e la fet'e?
Ca cozița d'e la çepe.
Intră 'n casă străinu
Și dă mîna cu dînsu;
Dă mîna și să leagă
35 Și-ș lasă măicuță dragă;

Și dau mîna și să duce
Și-ș lasă măicuță dulce.

Măică dulce ca morsa,
Ei i cată-a o lăsa,
40 Cînd îi zin'e porunca
Să-ș gat'e bin'e lada,
Ca cătana pușcuța;
Și-î musai să să ducă,
Ca cătana la poruncă;
45 Și-î musai d'e plecat,
Ca cătana la 'mpărat.

1920. Strîmtura — Aceeași.

CC

Iau-m bota și mă duc,
Și mă bag slugă la cuc,
Numa frundză să-î aduc;
50 Și macău susușară,
Și mă duc slugă la çioșară,
Numa să le duc la moșară.

1923. Glod — Dunca Pătru, 24.

CCI

Sub crangă d'e ružmalin
Șade mîndru și bea zin,
55 Și mă roșagă să-î înk'in,
Să-î d'efac çe i-am făcut,
Că el nu trăja' mai mult.
— H'e'i, măi mindriorule,
Eu n'am făcut să-ți desfac,
60 Da mn'î-am făcut că mn'î-aî fo'
[drag:

Lut d'in urmă ț'am luat,
Păr d'in cap ț'am răt'edzat,
Și 'n măr roșu le-am băgat,
Și ție, mîndruț, ț'am dat
65 Tăt zinuț d'in tri pahară
Să nu vezi ca min'e 'n țară;
Tăt zinuț d'in trii uiegi,
Ca pă min'e să nu vezi.
D'e nu t'e iubăsc cu dor
70 Crepe-ț cizma pă pk'icior;
D'e nu t'e iubăsc cu žăle,
Crepe-ț cămeșea pă pk'iele.

1923. Glod — Ișana Contor, 18.

CCII

- Bată-vă focu, fečiorî,
 Cînd aț plecat la război
 Tăt v'o dus ca și pă boi;
 Tăt v'o dus cu trenurile
 5 Șî napoi cu troagărele,
 Și s'o 'mplut corhazurile
 Pîn tâte orașele.
 Cînd aț mărș, aț mărș cu horî
 Și napoi tăt cu durorî,
 10 Și vă 'mpușcă 'nt'un pk'ičior,
 Vă dă drumu 'nt'un izvor.
 N'aveț cîn'e vă žăli,
 Vă žălesc părinț' acasă.

1920. Rogna-d'e-ğios — Maria Olič, 23.

CCIII

- Dă-î, mîndruț, să bem paharu,
 15 Doar om puț'ea trece d'ęalu
 Să n'e povest'im amaru;
 Să bem in cu iția,
 Să n'e 'mpărțim dragost'ęa;
 Să bem in cu tonuțu,
 20 Să n'e 'mpărțim doruțu.

1920. Rogna-d'e-ğios — Aceeași.

CCIV

- Mîndruluț, mîndrele tale
 Čiudă li-î, čiudă le pare;
 Da mai čiudă le-a păreă
 Cîn pă min'e m'or vedă
 25 Cu cămeșe d'e fuior,
 Cu t'in'e mărgîn să gïor;
 Cu cămeșe d'e bumbac,
 Cu t'in'e mărgîn su' steag;
 Cu cunună verd'iceă
 30 Pă la voi pîn grăd'in'ęa;
 Cu cunună verd'ę-a mină
 Pă la voi, pingă fîntînă;
 Cu cunună mîndră, lată,
 Cu t'in'e șadzîn pă șatră,
 35 La grumadz cu zgarda scumpă —
 In'ima să li să rumpă.

1920. Rogna-d'e-ğios — Aceeași.

CCV

- Pădure, soră cu min'e,
 Nu mă spun'e cătă n'ime;
 Las' să spue-n'e codru,
 40 Că n'ę-o vădzut rînduțu;
 Las' să spue-n'e frundza,
 Că n'ę-o vădzut dragost'ęa.
 1920. Rogna-d'e-ğios — Aceeași.

CCVI

- St'icuiț verd'e d'e săcară,
 Mîndrior d'in altă țară,
 45 Fă-ț d'in gura ta o floare
 Și o pun'e pă scrisoare.
 Frundză verd'e d'e trifoi,
 Și o tremete la noi;
 Frundză verd'e d'e călin'e,
 50 Și mn'i o tremete mn'ie.
 Scisșoreă dac' a pk'ica,
 Cu floareă m'oi săruta,
 Și oi pun'e 'n sînu mn'eu,
 Și mn'î-a tre' d'e doru tău;
 55 Și oi pun'ę-o la k'jotorî,
 Ș'oi purta-o 'n sărbătorî;
 Și oi pun'ę-o la mîn'ecî,
 Ș'oi purta-o 'n dumin'ecî.
 1920. Rogna-d'e-ğios — Aceeași.

CCVII

- Zină, măi mîndrior, zină
 60 La feręasta d'in grăd'ină;
 Zină și cu min'e cînă
 La feręasta d'in ocol,
 Că nu mai pot d'ę-a tău dor.
 Nu y'in'î pă la fîntînă,
 65 Că s'a fa' urmă pîn t'ină.
 Zină, mîndruț, pîn ocol,
 Că-î numa pămîntu gol,
 Că s'a fa' urmă de dor.
 Eu, mîndruț, t'ę-oi agod'î
 70 C'un struțuc d'e bosîioc;
 Bosîiocu-a țurăi
 Eu naint'e ț'oi eși
 Și d'e mînă t'ę-oi lua,
 După masă t'ę-oi băga.
 75 Da d'e cînă ce ț'oi da?

Dulce caș
P'un tãlgeraș,
Pk'itã albã d'in oraș,
Peçã friptã, k'ipãratã,
5 Gurã dulce cõt'ę-odatã.

1920. Rogna-d'e-ğios — Docã Mãrina, 15.

CCVIII

Mãĩ mĩndruț, gurițã dulce,
Hãĩ la noi pĩnã 'n port'itã;
Orĩ iĩ tu, ori mã duc eu,
Orĩ iĩ pare drumu greu,
10 Orĩ drumuțu țĩ-i cu t'inã,
Orĩ aĩ alta la in'imã?
Da spun'e-mĩ, mĩndrior, drept,
Eu mãĩ mult sã nu t'ę-aștept.
Mĩndrior, struțuc d'e rouã,
15 Nu n'e fa' drumurĩ la douã,
Și eu, struț d'e k'izaroi,
Drumurĩ nu vã fac la doi.

1920. Rogna-d'e-ğios — Mãria Mãrina, 17.

CCIX

Čin'ę-o fãcut horil'e
Avã ok'i ca muril'e
20 Și fața ca rãzil'e,
Ca rãzil'e d'imin'eața,
H'ie-i drag' a lui vieățã.
Cã est'e omuț nãcãžit,
Cu hore s'õ d'estul'it;
25 Cã și eu mn'i-am fo' supãrat,
Cu hore m'am stĩmpãrat.

1920. Sãpĩnța — Palaga Stan, 40.

CCX

Plĩnge in'imn'ioara 'n min'e
Ca un pruncuț d'e triĩ dzĩl'e.
Da plĩngã cã are dipt čin'e.
30 Nu dã, Doam'n'e, n'imuruĩ,
Ca mn'ie și codruluĩ: —
Codruluĩ i-ai dat n'egurã,
Mn'ie dor și mare urã;
Și codruluĩ i-ai dat ęeațã,

35 Mn'ie dor și mare greățã
Și sara și d'imin'eațã.

1920. Sãpĩnța — Aceași.

CCXI

Čin'e nu-i mĩncat d'e rãl'e
Nu horeãscã horĩ cu žãl'e;
L'esã-mã sã horesc eu,
40 Cã focu-s mĩncatã rãu.

1920. Sãpĩnța — Aceași.

CCXII

Pãsãruicã d'e la munt'e,
Audžit-am cã șt'ii mult'e.
D'e șt'ii mult'e, aĩ și-mĩ spun'e,
Cã mã duče doru 'n lume;
45 D'e șt'ii mult'e, aĩ mã 'nvațã,
C'õĩ muri cu doru 'n brațã.
Cã est'e munt'e d'e pk'iatrã
Și-i in'i cõt'ę-un dor odatã;
Da eu sufletãl d'e om,
50 Sã nu-mĩ ie cõt'ę-un dor?

1920. Sãpĩnța — Aceași.

CCXIII

Ia-mã 'n brațã, hãĩ dorul'e,
Și mã trečĩ pãst'e pãdure;
Ia-mã 'n brațã, dorul'e,
Și mã trečĩ pãduril'e.
55 Fã-mã, Do mn'e, ęe gĩnd'esc,
Pasãre sã-mĩ pribãgãsc,
Și sã am un glas sã cĩnt
La om la ęel nãcãžit;
Și sã am un glas sã trag
60 La omuțu cel sel'ęac.
Sã șt'iu cĩntã ca cucu,
Nu m'aș cãzn'i cu lucru;
Sã am glãsu cuculuĩ,
Nu m'aș pl'eca doruluĩ,
65 N'ičĩ m'aș ruga n'imuruĩ;
D'aș ĩmbla d'in crancã 'n crancã,
Cĩt iĩ pãdureã d'e largã
Ș'aș cĩntã la ęea sel'ęacã;
Ș'aș ĩmbla d'in fag ĩn fag

Cît îi codruțu d'e larg,
Ș'aș cînta la om sel'eac.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXIV

Așa m'o ușa mama:
Să mă l'eagăn ca frundza,
5 Ca frundza cîresului
În postu Sim-Pk'etrului;
Ca frundza alunului
În postu Crăciunului.
Să n'am star'e ș'așădzar'e,
10 Păcum n'are apa 'n val'e:
Dziua, noapt'e-a-î curățoare.
Și în dzua d'e Crăciun
Să-mi îmblu plîngîn pă drum.
Așa m'o ușa mama:

15 Cu capu pă căpătîi
Und'e-oî dzua să nu mîi;
D'e-oî muri, să mor în foc;
D'e-oî trăi, să n'am noroc;
D'e-oî muri să mor în pară,
20 D'e-oî trăi să n'am t'icn'çală,
N'icî așădzămînt în țară.
Rău, mamă, m'ai blăstămat,
D'in mină m'ai l'egănat,
D'in gură m'ai blăstămat
25 Înt'o sfîntă sărbător'e,
Cînd o fo' sluzba țea mar'e.
Și, pasăr'e galbănă 'n soc,
Rău mn'i-aî cîntat d'e noroc.
Nu ț'o fo', pasăr'e, zăl'e

30 A-mî cînta mn'ie d'e răl'e
Pă tăt'e dzil'el'e mel'e?
Nu ț'o fo', pasăr'e, greu
A-mî cînta mn'ie d'e rău
Tăt pă tăt trăițu mn'eș?

35 Nu t'e-oî ușa cu mare rău:
Cînd îi vrăa pui să-î scoț
Să-î mănînce corçii tăt.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXV

Păst'e Iș, păst'e Morîș
Est'e-o punt'e curmedziș.

40 Da 'n capătu punției
Est'e-un çjung d'e brad uscat;
N'ice verd'e, n'icî uscat,
Numa cum i mai blăstămat.
Și 'n vîrvițu çjungului

45 Zçiară pui șoimului.
Da-așa zçiară și susk'ină,
D'e çjunguțu să l'eagînă
D'in vîrv pînă 'n rădăcînă.
Eu am stat ș'am întrebat:

50 — «Voi, puîț, da țe zçerăț?»

— «Da, numa noi nu zçerăm,
Lăudăm pă Dumn'edzău
Să răsară șoarele,

55 Să n'e crească pen'el'e,
Să zburăm în gîios la țară,
Dor' a h'i mai bună vară,
C'aiçî n'e-o fo' lumeș-amară».

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXVI

— «Mult mă mn'ir d'e t'in'e,
[cuc:

Vara îi, vara t'e duçi,
60 Țe focuțu tău mănîncî?»
— «Mănînc putregai d'e fag
Și in să vă cînt cu drag;
Și beaș apă d'in vălcel'e,
Și in și vă cînt cu zăl'e;
65 Și mă pun'eaș a umbră 'n codru,
Și vă cînt tar'e cu doru»

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXVII

Pk'icat o mn'erlă bet'eagă.
Mereș cucu și o 'ntreabă:
— «Țe țî-î ție, mn'erlă dragă?»
70 — «Da nu vedz că eu-s bet'eagă?
Numa eu m'am războl'it
Tăt puîțî tăi crescînd.
Numa eu dac' oî muri,
Çin'e bcîata m'a zăl'i?»
75 — «Zăl'i-t'e-oî, mn'erluță, eu;
Pen'il'e mn'i l'e-oî çern'i,
Crancă verd'e mn'i-oî feri,

Pă uscată mn'î-oî sui,
Ş'oi cînta cît oi cînta
Şi mai mult oi susk'ina».

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXVIII

- Cînd era eu tînăr prunc
5 Avea glas ca și la cuc
Și umbl'etă ca la lup.
Cînd pă ul'îță 'mî trecęa
Mîndrel'e în prag eșja:
— «Haĭda 'n casă, voi'n'icel'e,
10 Ćel cu budză subțirel'e,
Cu sprunčen'e 'ncordățăl'e».
Da amu sel'eac d'e min'e,
Dacă eu mn'î-am bătrîn'it,
Pot răcn'î satu să-l sparg,
15 N'a eși o mîndră 'n prag.
Și care în prag eșja
Numa ele-așa-ș dzîcęa:
— «Fă-t'e 'ncolo, firfăit'e,
Ćel cu budză moržol'it'e,
20 Cu sprunčen'e poržol'it'e».

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXIX

- Eu mă duc, mîndră, d'e mîn'e,
Doru cu t'in'e rămîn'e.
— Hăĭ tu, mîndrul'joru mn'eu,
Ĭa doruțu tău cu t'in'e,
25 Că țî l'i-ĭ grižĭ mai bin'e;
Că eu-s pruncă t'in'ereă,
Nu l-oî șt'i doru țin'ea
N'icĭ a mn'eu, da altuĭa.
— Ĭa, mîndră, doru și-l l'eagă
30 Ĭnt'ō corn d'e năframă n'eagră
Și-l trimet'e 'n ĝios pă apă.
După el bagă sama:
D'e s'a, mîndră, cufunda,
Da nu țin'e năd'ežd'ea;
35 D'e s'a opri dup' o pk'iatră
Stăĭ, mîndrucă, și m'așt'eaptă
Ĭn treĭ aĭ și ĝjumătat'e,
Că n'e-am ibçit cu dreptat'e.
— Hăĭ tu, mîndrul'joru mn'eu,
40 Ș'asar' am trecut pîn codru,

- Doră mn'î-oî ĝăsi norocu: —
Frundza și codru-ĭ a mn'eu,
Norocu-ĭ la Dumn'edzău;
Norocu-ĭ în ĝios pă apă,
45 Cu noroc e care-l află.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXX

- Hăĭ tu, mîndrul'joru mn'eu,
Tu atita să t'e duçĭ,
Pîn' ei ĝăsi plug de cuçĭ,
Corbçĭi la moară ducînd,
50 Ćioarăl'e pk'ită făcînd;
Să mîninçĭ d'în cęea pk'ită,
Să h'ĭi, mîndruț, d'e ispită,
Păcum ț'am fo' d'e ibçită
Ș'amu ț'am cădzut urită.
55 Hăĭ tu, mîndrul'joru mn'eu,
Tu atita să t'e duçĭ,
Nouă aĭ
Pă nouă caj,
Noroc șohan să nu-ț aĭ;
60 Mînca-ț'ar corbçĭi său,
Cum mn'î-aĭ stricat norocu;
Corbçĭi bee-ț singel'e,
Cum mn'î-aĭ stricat fet'ie;
N'ice-s fată, n'icĭ n'evastă,
65 N'ice-s floare d'e pă coastă,
Numa tătăižă 'n rit,
La tăt n'eamu d'e urit.
Tu atita să t'e duçĭ,
Nouă aĭ, nouă temn'it,
70 Nouădzăçĭ d'e h'eră făçĭ.
Tu atita să l'e porț,
H'erăl'e să-ț ruĝin'ească,
Pk'icĭoarel'e-ț putreçească,
Să-ț rămie çĭontu gol,
75 Să vedz cît mn'î-ĭ d'e ușor
Mn'ie fără drăĝușor;
Să-ț rămie çĭont' uscat
Să vedz cît mn'î-ĭ d'e bănat
Mn'ie fără d'e bărbat.
80 Și d'e-acolo d'e-ĭ eși,
Să t'e 'nsori
D'e nouă ori,
Să-ț faci nouă feçiori

- Și să-ț ieși nouă nurori.
 Cu noruța țeă d'intiie
 Da să-ț faci o cocon'ită
 D'e dus apă la t'emn'ită.
 5 Și d'e-acolo d'e-î eși,
 Tu să-ț umbl'i-a coldui,
 Și la min'e d'e-a in'i;
 Da și eu t'ę-až mn'ilui
 Cu cožița cu țeă arsă
 10 Țe râmîn'e sara 'n masă,
 Cu hîlbel'e d'e pă masă,
 Să-ț aduči, mîndrul'e,-amint'e
 Tăt d'ę-a mel'e trii cuvint'e
 Țe țî l'ę-am spus mai naint'e.
 15 Mîndruț, nu m'ai ascultat,
 Tăt ațel'e t'ę-o mîncat.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXXI

- Fă-mă, Doamn'e, țe mn'i-î fače,
 Un ruguț verd'e cu mure
 Su' pșal'el'e d'e pădur'e;
 20 Ori izvor cu apă răče,
 Țin'ę-a bea d'e dor i-a trăče.
 Șt'iu că-ar in'i și mîndru
 Ca să-și stîmpere doru:
 Cînd să bee s'ar pl'eca
 25 Izvoru s'ar tulbura,
 Lumea 'ntreagă s'ar mn'ira
 Țe pșat'e h'i așta;
 Cînd să bee ar in'i,
 Tăt izvoru s'ar opri,
 30 Lumea 'ntreagă s'ar ȇjud'i
 Țe dragost'e pșat'e h'i,
 De nu n'e put'em urî.

1920. Săpînța — Ilșana Stan, 20.

CCXXII

- Așa m'o cuprins doru,
 Cum m'aș strînge cu brîu.
 35 Da d'in brîu mă pot descînge,
 Cu doru nu pot învinge.
 D'in brîu m'aș d'esgădui,
 Cu doru nu șt'iu țe-a h'i,
 D'e el pșat'e c'oî muri.

- 40 Băd'ișor, d'e doruț greu
 Mn'i să fac ok'ii părău;
 Părăgaș d'e lăcrâmnel'e
 Și gura organ d'e zăl'e.
 Cîn'e trăče pă cărar'e
 45 Stă ș'ascultă cu mn'irare;
 Stă ș'ascultă gura meă: —
 Șt'i că doru mă păzeș'.'
 Doru-aista-î mare cîn'e,
 Că in'e sara la min'e,
 50 Și mă ia d'e pă subșori
 Și mă duče 'n săgetori,
 Und'e-s fet'e și fecțiori.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXXIII

- Cucu cîntă, lumea-î mîndră;
 Mn'ie mn'i-î rînduluită
 55 Tăt ȇrn'çală și urită.
 Frundzul'ită d'e su' munt,
 Cucul'e, să mă ascuț,
 Să-mi cînt în grăd'inuță
 Pină-s ca scînt'ejută;
 60 Să-mi cînt în grăd'ina meă
 Pină-s fată și-mi t'icn'ea'.
 Că dacă ești i măritată,
 Nu-ț t'icn'est'e ca ș'o fată,
 Că ești i su' poruncă dată.
 65 Că ești i su' poruncă greă,
 Nu poț mere und'e-î vrea;
 Că ești i su' poruncă-al'ęasă,
 Nu mai poț mere d'ę-acasă.
 Cît îi latu și 'mpăratu
 70 Nu-î k'izmaș rău ca bărbatu:
 Orițe 'n lume d'ę-ar aveș,
 Pă t'in'e să d'estul'ea'.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXXIV

- Măi pujuț d'e mn'erlă dragă,
 Spun'e cuculuș să tacă,
 75 Să nu cînt'e sus, în crancă,
 C'amu lumea nu mn'i-î dragă;
 Las' să cînt'e 'nt'o rāk'ită,
 C'amu lumea mn'i-î urită.

1920. Săpînța — G'eorșe Pop, 20.

CCXXV

- Dragă mn'i-î vara 'n pădur'e,
 Că beaṁ in și măninc mure.
 D'e să văṣea' că mă 'mbăt,
 Numa crâncil'e mă văd.
 5 Cîntă cucu 'n pribăḡie,
 Eu gînd'esc că-mî cîntă mn'ie.
 Da cîntă sel'çacu cucu,
 Că î-o spart duṣman'îi cuiḡbu;
 Da, cîntă cucu sus, în crancă,
 10 În codru-î frundză și iarbă,
 Mn'ie nu mn'i-î lumḡa dragă.
 1920. Săpînta — Același.

CCXXVI

- Păsăruică, mută-ṡ cuiḡbu,
 Că mn'î-oî in'î mîn'e cu plugu:
 Pă und'e ṡ-o fo' cuiḡbu
 15 Tra'-mn'î-oî brazdă cu plugu;
 Pă und'e ṡ'o fo' casa
 Tra'-mn'î-oî brazda cu çasa.
 1920. Săpînta — Același.

CCXXVII

- Măiçuṡă, cînd m'ai făcut,
 M'ai făcut pă arătură
 20 Să h'iṡ la lume d'e ură;
 În grăd'ina cu st'in'î,
 D'e năcaṡ pîn'oî trăi;
 În grăd'ina cu ṣuvar,
 Să-mî petrec lumḡa cu-amar.
 1920. Săpînta — Ion Pop, 18.

CCXXVIII

- 25 Hăi tu, tu, mîndruca meḡa,
 Nu t'e bată Dum'n'edzăṡ,
 Numa cum oî dziṡe eu:
 Mîna stîngă să să frîngă,
 Dreapta să să rupă 'n două
 30 Ṣ pk'îçiqarele-âmîndouă;
 Cînd îi videḡa că ṡi-î bin'e
 Să vie popa la tin'e;
 Cînd îi videḡa că ṡi-î răṡ
 Să t'e pue 'n copirṣăṡ.
 1921. Săpînta — Stan Ion a lu G'eorḡe a
 Liculuḡ, 31.

CCXXIX

- 35 D'e cît slugă și cătană,
 Mai bin'e 'n codru cu pană;
 Și d'in codru ṡ'iî acasă,
 D'in cătan'e nu t'e lasă.

1921. Săpînta — Același.

CCXXX

- Cît îi d'ḡalu d'ḡ-alungu
 40 Nu-î hore ca ṣueru;
 După ṣuer poṡ hori
 În butuṡu mueri.

1921. Săpînta — Același.

CCXXXI

- Măi cucul'e blăstămat,
 Du-t'e und'e t'ḡ-am mînat,
 45 Și t'e du la mîndru 'n gang
 Și t'ḡ-a întreba ḡe fac:
 Ṣpun'e-î că m'am măritat;
 D'e t'ḡ-a 'ntreba după çin'e:
 După ô mîndruṡ ca tin'e;
 50 D'e t'ḡ-a 'ntreba după care:
 După ô mîndru și mare.

1921. Săpînta — Același.

CCXXXII

- Bat-o beḡata, supărare,
 Pă la mîn'e ai cărare:
 Cū-a meḡa mamă ai dus bin'e
 55 Ṣ'amu t'ḡ-aî l'egat d'e min'e.

1921. Săpînta — Același.

CCXXXIII

- Și eu-s om ca ṡ'un păun,
 Mai m'o prins zăndari 'n drum;
 Zoî m'o prins, vin'erî m'o dus,
 Sîmbătă 'n h'jare m'o pus.
 60 Duminecă 'm çer rugare:
 — Măi Brener d'e la temn'iṡă,
 Năpost'i-mă la ul'iṡă,
 Măi, să-mî cot o păsăreḡa,
 Măi, să-mî scri o cărtiḡeḡa

Să trimăt la mama mea: —
Nu știu dăce ori bol'ea',
Ori pă min'e mă žal'ea'.

1921. Săpînța — Același.

CCXXXIV

Colo 'n deal, colo sub deal
5 Iește-o casă văruiță
Ș'o n'evastă necăzită,
C'o ucide bărbatu
Ca să-ž lese drăguțu.
— «Măi bărbat'e, tu d'e cîn'e,
10 D'e mi-î bat'e 'n toate dzile,
Că la briu mn'î-oî pun'e flori
Ș'oî da gură la feciori».
Frunză verd'e 'n două paie,
Ce-î femee de-o băt. ie!

1921. Săpînța — Același.

CCXXXV

15 Cătun'ie blăstămată,
Să mă scap d'e tin'e-odată;
Cotun'i-u-aș fără frică,
Drăguța mn'î-î tare mn'ică;
Drăguța mn'î-î mărișoară,
20 Cătun'ia hăt m'omșoară.

1921. Săpînța — Grigore Pop, 11.

CCXXXVI

H'eî tu al mn'eu mîndrul'ior,
Ce mamă tu ț-aî avut
D'e pă t'in'e t'e-o făcut
Cu ok'î negri d'e ok'it,
25 Sprîncen'e d'e n'ebun'it,
D'e m'ai n'ebun'it pă min'e,
Mn'î-am pus capu după t'in'e?
Ok'îî tăi, muruță n'egre
Crescut'e d'in mugur verd'e,
30 Mult mă gînd'esc că t'e-oî
[pk'ierde.
Cînd pă t'in'e t'e-oî pk'erdea,
O dzi 'ntrăgă t'e-oî cotai
Și abcia eu t'e afl. i
În mn'izlocu tîrguluî,

35 Pă spat'el'e murguluî,
Țînînd murgu tău d'e friu,
Uîtîndu-t'e cătă rîu,
Să mă vezi că doară ziu
Să bem bere și rak'iu;
40 Să bem bere d'in ulcîior,
Să n'e mai grăim d'e dor;
Să bem in d'in păhărel'e,
Să n'e mai grăim d'e žal'e.

1921. Săpînța — Stan Maria, 25.

CCXXXVII

D'e žal'ea in'imn'îi mel'e
45 Plîng pk'etrl'e pă vălcel'e,
Pasăril'e 'n cuișurel'e;
D'e žal'ea doruluî mn'eu
Plîng pk'etrl'e pă părău,
Pasăril'e 'n cuișu său.

1920. Săpînța — Irina Stan, 25.

CCXXXVIII

50 Morți tăi, doruț pustii,
Tare l'egată mă fiî.
Morți tăi, dor supărat,
Hăt d'e tătu m'ai l'egat,
Și d'e min'î și d'e pk'icioare
55 Cu gurița-ț zimbitoare;
D'e tăt pînă la in'imă
Cu gurița ta cea spînă
Și cu vorba ta cea l'ină;
Și d'e-ar h'i c'aș și muri,
60 D'e dor nu m'aș hod'in'î.

1920. Săpînța — Aceași.

CCXXXIX

Hăi tu, mîndril'ioru mn'eu,
Cum t'e rabdă Dumn'edzău
Cu-atîț'ea vorbe d'e rău
Asupra capuluî mn'eu?
65 Atîț'ea vorbe-ai dzis răl'e,
Cît pk'icuriș pă nuel'e
Vara cînd ploaă pă el'e.

1920 Săpînța — Aceași.

CCXL

- Frundză verd'e, foaje fragă,
 D'e cîn'e doru să l'egă
 Nu-î pară glumă, n'îci șagă.
 D'e să l'egă d'e-un fețior,
 5 El lasă plugu 'n ogor
 Și griu n'esămănat,
 Să 'nvirt'eșt'e ca turbat.
 D'e să l'egă d'e-o fet'iță,
 Plingînd trăce pă ul'iță.
 10 D'e să l'egă d'e-o n'evastă,
 Tăt o vedz stînd la ferăstă.
 Doru-aesta-î mare cîn'e,
 Că s'o l'egat și d'e min'e.
 In'e 'n sîn ș'apoî subsoară,
 15 Mint'en'î i la in'imm'ioară.
 Să am glasu cucului,
 Pen'el'e porumbului,
 N'aș mai sluzî dorului,
 N'îci m'aș prot'i lucrului.
 20 Să am glas ca și cucu,
 Nu m'ar zăhăi lucru,
 N'îci m'aș lupta cu doru;
 Çe-aș zbură d'in fag in fag
 Pîn codru cât îi d'e larg
 25 Ș'aș cînta la om sel'ëac.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLI

- Frundză verd'e d'in cărar'e,
 Mult mă gîud'ecă oriçare
 Că n'am dor și supărare;
 Am mai mare ca oriçare,
 30 Da nu spun că-s răbdătoare.

1920 Săpînța — Aceeași.

CCXLII

- Frundzucă verd'e d'in fag,
 Am avut un mîndruț drag.
 Nu să-l ibăsc și să tac,
 Am avut o gură loatră
 35 Și m'o șt'iut lumēja toată.
 Vest'e 'n sat dac' o eșit
 Pă noi n'ë-o d'espărțit.

- Și cîn'e n'ë-o d'espărțit
 H'ie-î mpart'e d'e cuțit.
 40 D'e n'ë-o d'espărțit fețiori
 H'ie-î mpart'e d'e topor;
 D'ë n'ë-o d'espărțit o fată,
 Cunună să nu-ș mai vadă,
 Popk'ii după șa grămadă;
 45 D'e n'ë-o d'espărțit femeje,
 Singel'e 'n dînsa nu stee,
 Corbcîi și çioaral'e-l bee;
 D'e n'ë-o d'espărțit bărbat,
 Peçin'e d'e lîngă cap,
 50 Să rămie çiontu gol,
 Cum am rămas noi cu dor;
 Să rămie çiont' uscat,
 Cum am rămas cu bănat:
 N'ë-am ibçit și n'ë-am lăsat.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLIII

- 55 Cucul'e cu pen'e sur'e,
 Mîndru cînt' vara 'n pădur'e.
 Ină, cîntă 'n prilazuri,
 Că simt fet'e cu doruri,
 N'evest'e cu banaturî.
 60 — Mîndra d'e nu-î cu bănat,
 Nu est'e n'evastă 'n sat.

1920 Săpînța — Aceeași.

CCXLIV

- Măjeran cu cranca 'n val'e,
 Eū-s omuț cu supărare,
 N'îci çe samăn nu răsare.
 65 Samăn grîu mîndru p'al'es,
 Cînd săcer, săcer ovăz;
 Samăn grîu d'e primăvară
 Cînd săcer, săcer săcară.
 Sămănat-am busiçoc,
 70 Și n'o răsărit d'e loc,
 Văd bin'e că n'am noroc.
 Sămănat-am măjeran
 Și n'o răsărit șohan,
 Văd bin'e că noroc n'am.
 75 Sămănat-am floriçel'e,
 Și l'e ud cu lăcrămn'el'e,

Și numai susk'in cu žal'e.
 În'ima-mî susk'ină, plînge,
 Cu ok'îi nu pot învinge.
 În'ima-mî plînge cu žal'e,
 5 Ok'îi 'mî varsă lăcrămn'el'e,
 Învinsă-s d'e mult'e răl'e.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLV

Pă cărar'e pîngă sat,
 Est'e-un brad subțiri și nalt;
 N'îce-î verd'e, n'îcî uscat,
 10 Cum îi omu supărat.
 Omu supărat nu moare,
 Da să uscă pă pk'îcișoare,
 Numa-l vedz că floare n'are.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLVI

Frundză verd'e-a codrului,
 15 Zălcui-m'aș și n'am cui,
 Că supărat ca min'e nu-î.
 M'aș zălcui codrului;
 Codru are frundza lui
 Și nu cred'e n'imurui.
 20 Pină-î frundza pă dînsu
 Nu vrăa cred'e la altu;
 Dacă frundza î-o pk'îca,
 Nu șt'îu, cred'e-m'o o ba.
 — Cred'e-mî, codrul'e, și mn'ie,
 25 C'am fost prunc d'e omen'ie,
 Pea mult rău mn'î s'o dat mn'ie.
 Cînd s'o 'mpărtît năcazu,
 Eram în cîmp la lucru;
 Tăt gînd'esc cum s'o 'mpărtît,
 30 Că pea mult mn'î s'o in'it.
 Atîta mn'î s'o in'it,
 Cît șohan n'am osîmbrit.
 D'e frică treabă să-l port,
 Că vedz, codrul'e, nu pot.
 35 Vădzînd că nu-l pot purta,
 Prîndă-mî ok'îi-a lăcrăma —
 Greș pedeapsă-î ajasta.
 Osîmbritî-î-am o ba?
 Codrul'e, n'am osîmbrit,

40 Pă n'ime n'am năcăzît.
 D'e-am vădzut om supărat,
 D'e-am putut l-am așîtat,
 Cu graju l-am mîngîiat;
 D'e nu,-am mărs și l-am lăsat.
 45 D'e n'am putut bin'e-a-î face,
 Dusî-m'am și î-am dat pače.
 D'e năcazurî năcăzasc,
 Și pîn codru pribăgesc,
 La frundza mă zălcuesc;
 50 La frundza cea d'e pă munț,
 Că n'am qamen'î cunoscuț.
 Numa frundza și codru
 Care-î pă tăt pămîntu;
 Numai frundza și iarba
 55 Care-î pă tătă lumęa;
 Și o bcîată păsăreșă
 Mîngîe in'ima meșă.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLVII

Păsărujică ciocîrlie,
 Stai și-mî cîntă numa mn'ie
 60 Un glăsuț d'e bucurie;
 Pă crăncuța cea d'in gîos
 Un glăsuț mai vesălos.
 Căcî d'e cînd m'am apucat
 Să cunosc qamen'î în sat,
 65 Tu ai cîntat, eu am ascultat,
 Tăt am plîns ș'am susk'inat.
 D'e cînd ok'îi î-am d'esk'is
 Tu ai cîntat și eu am plîns.
 D'e cît tăt să năcăzasc,
 70 Mai cîntă-mî să nu trăesc;
 Și d'e cît tăt supărată,
 Mai cîntă-mî să mor odată.
 Cel ce moare-î fericiț
 Pîngă cel d'e pă pămînt,
 75 Ce trăeșt'e năcăzît.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLVIII

Frundză verd'e, foaje lată,
 Staș în codru supărată
 Și codru cu glas mă 'ntrăbă:

— Țe eșt'î supărată, dragă?
— Io-mî gînd'esc, codruț, d'e
[t'in'e,

Țe nu bătrîn'eșt'î ca min'e;
Că tu toamna bătrîn'eșt'î,

⁵ Primăvara 'ntîn'ereșt'î.
Da eșu dacă bătrîn'esc,
Șohan nu mă 'ntîn'eresc.

Pădurițe cu cărări,
Tinără-s cu supărări;

¹⁰ Pădurițe cu cărar'e,
Tinără-s cu supărare.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCXLIX

Floričićă d'e pã laz,
D'e cu tîn'ereșă mn'î-am tras
Tăt cu dor și cu năcaz.

¹⁵ Credz că rînduit mn'î-a h'î
Cu năcaz pîn' oî trăi.

D'apoî țe am d'e făcut?
În năcaz m'am cunoscut,
Cu el am d'e petrecut,

²⁰ Batăr să nu trăesc mult.
D'e cît tăt să năcăžasc,
Mai bin'e să nu trăesc;

Și d'e cît tăt supărată,
Mai bin'e să mor odată,

²⁵ Ș'apoî să h'îu îngropată.
Pă mormînt să-mî creșcă iarbă,
Cosască-o cui am fo' dragă.

D'e-or creșt'e și floričel'e,
Rumpe-l'e, măi voîn'icel'e,

³⁰ Și 'nstruță clopu cu el'e,
Și să nu-ț mai pară žăl'e
D'ipt tin'erețăl'e mel'e,
Că n'avui part'e d'e el'e;

N'icî nu plînge după min'e,

³⁵ Că n'avui part'e d'e bin'e —
Numa plînsuri și susk'in'e,
Și tăt așă mn'î să in'e.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCL

Păsăruică d'e pã laz,
Nu-mî cînta cu-atîț năcaz.

⁴⁰ D'ipče -mî cînt cum nu să poat'e,
Că nu 'nving să l'e răbd toat'e?
Poț mă cred'e că nu 'nving.

D'e mult'e ori treči cîntînd
Și mă găsășt'î lăcrămînd.

⁴⁵ C'așă stă in'ima 'n min'e,
Cum stai singură pã sk'in'e,
Cînd d'e cînd să zborî în lume,

Să nu-ț mai audz d'e nume;
Cînd d'e cînd să zborî în țară,

⁵⁰ Să nu mai îi șohan iară.
Că in'ima mn'î-î 'nvățată
Tăt cu dor și supărată;
Și in'ima mn'î-î cumk'ită
Tăt cu dor și năcăžită.

1920. Săpînța — Aceeași.

CCLI

A PRIBAGULUÎ.

⁵⁵ Codrul'e, frundzucă lată,
Pk'ice bruma, nu t'e bată,
Că-ț durn'iam la umbră-odată.

Codrul'e, frundză rătundă,
Pk'ice bruma, nu t'e-ağiungă,

⁶⁰ Că-ț durn'iam la a ta umbră.
Că d'e n'emn'ic nu duc frică,
Numai d'e frundză cînd pk'ică.

La Sînta-Marie mare
Gälben'eșt'e frundza tare;

⁶⁵ La Sînta-Marie mn'ică,
Gälben'ea' frundza și pk'ică.
Cînd era dz'ua Cručii,
Pk'icată-î mama frundziî.

Pribagu s'o supărat

⁷⁰ C'amu codru s'o uscat.
Și d'e-aud'ę-o crancă mn'ișcînd,
El gînd'eșt'ę:-amu mă prînd.

Și d'e-aud'ę-o păsăręa,
Să uîță spăreț la ęa

⁷⁵ Și dz'ice: tu eșt'î moartęa męa?
Că la in'imă mă doare
D'e-aș ved'ęa om pã cărar'e,
Că gînd'esc c'amu m'or prînd'e,

M'or duče și m'or înk'id'e

⁸⁰ Und'e-î t'emn'îța mai mare,

- Să nu văd radză d'e soare,
 N'ici să nu mă sufle vîntu,
 Să nu pot călca pămîntu;
 Soarel'e să nu mă ardă,
 5 Ok'î d'e om să nu mă vadă.
 Cum să nu h'iu supărat?
 Om iu să h'iu ca 'ngropat,
 În t'emn'ită rob l'egat?
 Cum să nu h'iu năcăzît,
 10 Om tînăr d'e prăpăd'it?
 Pină-s, codrul'e, pin t'in'e,
 Tăt cunosc čeva și bin'e.
 Că cu fraț mă sfătuesc,
 Cu care mă bczuesc;
 15 Și pasăril'e imi cîntă,
 Și lumea tăt mn'i-î mai mîndră.
 Dac' oî h'i 'n t'emn'ită prins,
 N'am part'e, numai d'e plîns,
 Și la n'eamurî după min'e,
 20 St'iu că n'am part'e d'e bin'e.
 1920. Săpînța — Aceeași.

CCLII

- Cucul'e, pasăre blîndă,
 Du-t'e 'n pădur'e și cîntă.
 Pă čin'e-î aveă min'ie
 Blastămă-l singur să h'ie,
 25 Singurel fără soție;
 Nu-î treabă mai mare-ocară,
 Numa străinat în țară;
 Nu-î treabă mai mar'e fun'e,
 Numa străinat în lume.
 1920. Săpînța — Aceeași.

CCLIII

- 30 Colo 'n ăios, mămucă, 'n țară,
 Est'e-un nuc cu frundza rară.
 La trupk'ina nucului
 Cîntă puju cucului.
 Mai în ăios d'e la trupk'ină
 35 Cînt' o pasăre și străină.
 Așa cîntă d'e cu dor,
 P'acolo cătan'e mor;
 Așa cîntă d'e cu zăl'e,
 P'acolo cătan'e-or mere.
 1920. Săpînța — Aceeași.

CCLIV

CÎNTAREA RĂZBOIULUI
DIN 1914¹⁾

- 40 H'eî tu, in'imn'ioară' ascunsă,
 D'e gîndurî eșt'î hăt pătrunsă;
 In'imn'ioară supărată,
 D'e zăl'e eșt'î încărcată,
 Mă faci să h'iu supărată.
 45 Că, mă gînd'esc și-m in'e 'n
 [mint'e
 Cum era mai înaint'e,
 Că cînd era d'e cu sară
 Și eșam d'in cas' afară,
 Tăt ved'eam fečiorî mărgînd
 50 Vesăloș și șuerînd;
 D'e-ai avut măcar bănat,
 Tuma-atunčî l-ai fost uî at.
 Da amu cînd i d'e sară
 Și mă duc d'in cas' afară,
 55 Da mă uîț pă čer la st'el'e
 Pl'ină d'e dor și d'e zăl'e,
 Tăt aud nadurî sunînd,
 N'aud fečiorî șuerînd.
 Iară stau și mă d'eșt'ept,
 60 Ok'ișori mn'i-î îndrept
 Drept în sus spre răsărit,
 Ș'apoi iară m'am gînd'it,
 Că p'acolo ș'o murit
 Vojn'iceî frumoșî la față —
 65 Cînd imi in'e 'n gînd mn'i-î
 [grăță.
 Numa d'e la noi d'in sat
 Mulț vojn'iceî ș'o pl'ecat
 La război la Galiție,
 Ș'ar in'i, nu pot să ie.

* * *

- 70 Crăncușpară d'e răk'ită,
 Tu, Galiție urită,

¹⁾ Din anumite motive — printre care și filologice și estetic-literare — am socotit că merită să figureze în această culegere și acest fel de „poem“ liric popular pe care nu l-am cules din grai viu, ci mi l-a dat în manuscris autoarea lui, nevasta Irina Stan care a avut cîteva clase primare de școală romîneasă.

- Eu văd c'aj fost blăstămată
 D'e cînd t'aj fost tămăjată;
 Măcar ești împodobită,
 Tăt d'e oamen'î ești urită.
- ⁵ Da, Mn'iculaî, numa, 'npărat'e,
 Stăî d'e paçe, nu t'e bat'e,
 Că d'in tşamă pîn' amu
 Hăt n'ę-aî pustit satu;
 Cît t'ę-aî bătut pîntre munț
- ¹⁰ Ș'o murit oamen'î pea mult,
 Și d'ę-a noșt'î, da și d'ę-a tăî,
 Și mult răguț tin'ereî.
 Înpăraț, cum nu vi-î žăl'e
 D'e răgut'e tin'ereî'e,
- ¹⁵ Că-î băgaț acuma 'n foc
 Ș'or muri cu tăț pă loc.
 Poat'e că tăț n'ar muri,
 Da nu să știu socot'î,
 Că-s tin'ereî n'e'nvățaț
- ²⁰ Ș'or muri n'enumăraț.
 Mn'iculaî, numa, 'npărat'e,
 Cînd aî h'i om cu drept'e
 Cu răgut'e nu t'ę-aî bat'e,
 Că-s tin'eri, frăgeț la față,
- ²⁵ Nu știu cum d'e nu țî-î greață
 D'e l'e curmî a lor vieață.
 Frundzul'ică d'e săcară,
 Orî dzuă, orî sară,
 Orî amn'eadz, orî d'imîn'eață,
- ³⁰ Tăt îî n'egură și cęață
 Și in'ima-î înorată,
 Žaln'ică și supărată.
 Mn'iculaî, rege 'nțal'ept,
 Amu nu lucrî pă drept;
- ³⁵ D'e șase lun'î or h'i mîn'e
 Și d'ę-atunc războî tăt țin'e.
 Dar d'ę-atunc o murit mult,
 Și răzărviștî și răguț.
 Mn'iculaî, cum nu țî-î mn'ilă,
- ⁴⁰ Că mor oamen'î fără vină,
 Că orișicin'e susk'ină.
 Vaduril'e tăt'e sună
 Și cu codru d'inpreună,
 N'audzim d'e vest'e bună.
- ⁴⁵ Cătă munți cęi Carpaț
 Mult voîn'icî sunt îngropaț,
 Tăt d'in ad'ęauă pușcaț;
 Dar eî pîn' o răpăusat
 Mult'e k'inurî o răbdat.
- ⁵⁰ Plînge codru și copaçî
 D'e ost'en'ęala lor, sâl'ęaçî;
 Plîng copaçî d'e pă munț
 Că î-o vădzut morț și crunț;
 Da plîng și crăncîle toat'e
- ⁵⁵ Că l'î-o vădzut a lor moart'e;
 Plîng și munți cęi mai nalt,
 Că-s tin'ereî și 'ngropaț;
 Plînge floaręa d'e pă rit,
 Tin'eri îs puș în pămînt.
- ⁶⁰ Dar și eu îs tristă foart'e
 Și tăt plîng dzîua și noapt'e,
 Întăl'egînd d'ę-a lor moarte.
 Numa eu să mă pot fa'
 O mn'icută păsărea,
- ⁶⁵ Spre răsărit aș zbura
 Pînă la Galițea.
 Mn'î-aș lua peană și hîrt'ie,
 Ș'apoi m'aș tomn'î ș'aș scrie
 Tăt cę-aș ved'ęa 'n Galiție.
- ⁷⁰ Ș'aș pun'e hîrt'ia la k'ept,
 Și d'ę-acolo-aș zbura drept
 Păst'e munți cęi Carpaț,
 La regi cęi d'epătaț,
 Și l'ę-aș duce hîrt'ia
- ⁷⁵ Să să pğată d'ęstepta
 Tuma ca cum ar ved'ęa
 Moart'e d'in Galițea.
 Că d'e cînd țin'e războî
 N'o murit unu și doî,
- ⁸⁰ Cę-o murit n'enumăraț,
 Tăt d'e arme săgețaț.
 Țara-î d'e oamen'î pustie,
 Că-s duș tăț în Galiție
 Luptă p'acolo să ție,
- ⁸⁵ Și strada p'aiçî pustie,
 Numai d'e femeî călcată,
 Toată d'e lacrămî udată.
 S'o vārsat lacrămî șurğae,
 Cum să vārsă vara ploae.

— «Cucul'e, numaî cucul'e,
 Cucul'e cu glasurî bun'e,
 Ce nu îi a n'e cînta?
 Că-î aci primăvara.
 5 Cucul'e pană cu floare,
 Pasăre mîngăitoare,
 Fqart'e cu dor t'ę-așteptăm,
 Numa noi să t'e 'ntrebăm,
 Că cît ai zburat cu dor
 10 Pă munți Carpaților,
 Pă ceî și pă alț muntț,
 Și pîntre copaci cărunț;
 P'acolo cît ai zburat
 15 Cę-ai vădzut și cę-ai aflat?»
 — «Pruncul'ită cu bănat,
 Cu mult dor m'ai întreat,
 Dar eu în sam' am luat,
 Batăr c'am fo' d'epărtat.
 Dar dacă m'ai întreat
 20 Cę-am vădzut cît am zburat,
 Dar să-ț spun cum c'am vădzut
 Cît'ę-on om pă gîos cădzut,
 Loit greu la trupu lui
 D'e gîoantă 'ę-ad'eului,
 25 Pușcături d'ę-a tunului,
 Sau și d'in pușcă porn'it
 Cît'ę-on plumbuț otrăy'it.
 Cît'ę unu s'o aflat
 C'o fo' numaî vătămăt,
 30 Dară multț șo răpăusat
 Și pă loc i-o îngropat.
 Da și cari ș'o rămas y'ii,
 D'e zăl'e nu pot priy'i,
 D'ę-a lor fraț și d'ę-a lor h'ii.
 35 Copk'ilă, zăln'ică fqart'e,
 Nu mai pot să-ț spun d'e toat'e,
 C'am vădzut dureri și moart'e
 Și plînsurî zăln'ice fqart'e».
 — «Cucul'e, numaî cucul'e,
 40 Cucul'e, pană cu floare,
 Pasăre mîngăitoare,
 Zboară păst'e muntț Carpaț
 Pînă 'i sosî la 'npăraț,
 Și l'e spun'e cę-ai vădzut,
 45 Și oamen'î cum o cădzut;
 Tăt cę-ai vădzut în pustie
 Și război să nu mai ție;

Că d'e stau mai mult d'e foc
 Nu rămîn voîn'ici pă loc,
 50 Ci rămîn'e locul gol
 Și prunci și femej cu dor.
 Ce să facă paçe 'n țară,
 Batăr ești să nu moară.
 Apoi să îi să n'e spui
 55 Cuvint'el'e rețelui,
 Să n'e spui cę mai vreu face,
 Au gînd să stee d'e paçe?
 Că d'e țin mai mult război,
 D'e zăl'ę-om muri și noi.
 60 D'e zăl'e și d'e urit
 Fața n'i s'o permeçit,
 Ca pămîntu s'o 'n'egrit;
 D'e zăl'e și d'e bănat
 Fața n'i s'o strămutat,
 65 C'am rămas femej în sat,
 Și-î aici primăvara
 Și n'î-a trăbui ara;
 Ș'om prind'e boi la gîug,
 Și cîn'e n'ę-a țin'ea d'e plug?
 70 Cîn'e n'ę-a pun'e gardurî
 Și n'ę-a face prilazurî?»

* * *

Trec tunurile pă munt'e
 Și să duc răgut'e mult'e;
 Să duc bun'e, să duc răl'e,
 75 Să duc și n'eamurî d'ę-a mel'e,
 După dînș im pare zăl'e.
 Să duc bun'î și să duc răi,
 Să duc frățiorî d'ę-a mn'ei,
 Și-m bănuesc după ei.
 80 — Cucul'e, pană surie,
 N'ai mai avut omin'ie,
 Că amu-î în primăvară
 Cînd cîntai glasurî p'afară.
 Da, n'î-ai cîntat pă prun'isor
 85 Să trăim cu mare dor;
 Și pă crancă d'e stăzar
 Să petreçem cu amar.
 Frundzul'ică d'e săcară,
 Cînd a h'i la primăvară
 90 Și-î in'i să n'e cîntț iară,
 Eu așa t'ę-oî blăstăma
 Ca să nu mai poț cînta,

- Și să mori cu frunzta 'n ȇioc,
 Cum mor ȇamen'ii la foc;
 Să mori pîn codruri pustie,
 Cum mor eî la bătălie,
 5 La Sîrbȇa și 'n Galiție.
 Și eî mor cuprinș d'e dor,
 Da tu să mori mai ușor;
 Că eî mor cu dor d'e-acasă,
 Tu să mori pă cranc' al'ȇasă;
 10 Dar în codru pustii fȇart'e,
 Să n'ai frat'e la-a ta mȇart'e;
 N'icî frat'e, n'icî surorel'e,
 D'ipȇe n'i-ai cîntat d'e žăl'e.
- * * *
- Pană dragă d'e păun,
 15 Cînd es d'imînȇaȇa 'n drum
 Staș, mă uîȇ pă drumu tot,
 Da n'icî a grăi nu pot;
 Fȇart'e-m plînge in'ima
 Dacă văd cum îi lumeș;
 20 Fȇart'e-m plîng și ok'ișori,
 Că mn'i-o mărș tăt drăgușori,
 Veri mn'eî și frăȇiori.
- * * *
- Pă la noi, p'aiĉi p'acasă,
 Vreȇa-î mîndră și frumȇasă,
 25 Și răzbună și ploșoșă.
 Da nouă tăt n'i-î 'ntun'ȇoșă,
 Că nouă n'e pare noapt'e,
 Noapt'e și 'ntun'erec fȇart'e,
 Audzînd d'e-atîta mȇart'e.
 30 Tăt aș-audzîm p'aiĉi,
 Că mor fȇart'e mult voîn'icî;
 Mor și d'e la noi d'in sat
 La războiu înd'emnat;
 Mor pret'in'î d'e-a noșt și fraȇ,
 35 Dară mor n'evinovat,
 Pă cîmp d'e luptă pușcaȇ.
 Frundzul'ică d'in grăd'in'e,
 Put'em ști noi fȇart'e bin'e
 Că und'e-î luptă și război
 40 Nu mȇare unu și doi,
 ȇe mor mult, n'enumăraȇ,
 Tăt d'in ad'ȇauă pușcaȇ;
 D'in ad'ȇauă și tunuri,
 Ș'o murit pîntre d'ȇaluri.
- 45 Frundzul'ică, frundză lată,
 Tătă lumeș-î supărată,
 D'e žăl'e n'evind'ecată.
 Că plîngî și ești supărat
 Cînd mȇare-un tînăr in sat;
 50 Mȇare și-l petreĉi frumos
 Și nu poȇ să h'ii voșos.
 Da amu, că, h'eî, mult mor,
 Nu l'e vedz t'inzan'e lor;
 ȇi numa n'e in'e cart'e
 55 Cum c'o murit pă d'epart'e,
 Altu d'in ad'ȇauă rupt —
 Și nu l-om ved'ȇa mai mult;
 Altu d'in tunuri grozave —
 Tunurile-s grele arme.
- * * *
- 60 Tulipan brașovenesc,
 Doamne, părint'e ȇeresc,
 Cîn'e-o făcut armel'e
 Nu-î ierta păcat'el'e,
 Că l'e-o făcut grele fȇart'e,
 65 Tăt spre-a feĉiorilor mȇart'e.
 Floriĉică d'e pă coastă,
 N'i să treĉe lumeș noastă
 Tăt cu dor și cu năcaș,
 Ca și floareș ȇea d'in laz.
 70 Pă floareș-o bătrîn'e' frigu,
 Da pă noi, doru și gîndu.
 Floriĉică d'e pă rîȇ,
 D'e cînd război s'o porn'it
 Tăt o dus ȇamen'î d'in sat,
 75 Pă noi cu dor n'e-a lăsat.
 Înăltaȇe înpărat'e,
 Stăi d'e paȇe, nu t'e bat'e,
 Că n'o rămas ȇamen'î pă sat,
 Numa femeî supărat'e;
 80 El'e plîng dzua și noapt'e,
 Dzăcînd d'e-atîta mȇart'e.
 Săril'e și noptîl'e
 Prunĉi și femeil'e,
 El'e plîng, da ȇamen'î nu-s,
 85 Că tăt la război s'o dus.
 Și femeil'e cu dor
 Plîng după bărbaiȇ lor,
 Și vorbesc d'e ȇe vorbesc,
 D'e dînși tăt pomen'esc,

C'au acasă prunçi mn'icut
 Cîț'e doi-tri și mai mult,
 Și n'au cîn'e-î stăpîn'i,
 Că l'i s'o dus bărbațîi,
 5 Nu știu cînd or mai în'i.

* * *

Cuvîntat-o cuvîntat
 Înălțatu împărat,
 Și o scos oamen'î d'in sat
 D'ipt moart'ea lu Ferd'inand,
 10 C'o murit cu soața sa
 D'e k'izmaș d'in Sîrbia.
 Au murit și i-o 'ngropat,
 Trei orfan'î mn'icî o lăsat.
 Bătrînu nost împărat
 15 Un aspru cuvînt o dat
 Pă la Sint-Il'îi în vară,
 Ș'o scos oamen'i d'in țară,
 La on loc i-o adunat,
 D'e război s'o răd'icat.
 20 Și pîntru rege și 'npărat
 Mărs-o struțu d'i la sat;
 La cuvîntu regeľu
 Mărs-o struțu satulu.
 Floricică d'e trifoi,
 25 D'e-atunçi tăt țîn'e război.
 Floricică iarăș ruptă,
 Și d'e-atunçi tăt țîn'e luptă.
 Floricică d'e pă munt'e,
 Amu-s optu lun'î trecut'e
 30 D'e cînd război s'o 'nd'emnat,
 Ș'o mărs țîn'eri d'in sat,
 Pă noi plîngînd n'î-o lăsat.
 Frundzul'ică d'e săcară,
 Să t'e uîț în mn'eadză-vară,
 35 Cîtă frundză-î pă copaçi,
 Mai p'atîț prunçi is sâl'eaçi,
 Fără păriņț, fără fraț.
 Frundzul'ică d'e brustan,
 Frumșasă lumę-o fost an,
 40 N'am mai știut d'e dușman.
 T'e uîtaț col'ea pîn sat,
 Ved'eaț feçior înstruțat,
 Ved'eaț gîioc ș'audzaț hori,
 Și fet'e 'n mînurî cu flori,
 45 Și tăt înstruțam feçiorî.

Da, d'e cînd război s'o 'nd'emnat
 N'o fost vesălie 'n sat,
 Numa plînsurî și bănat,
 Lacrămî mult'e s'o vărsat.
 50 D'e cînd război s'o porn'it
 Eu tăt așa-am audzît
 Că col'ea spre răsărit
 Mult voîn'icej ș'o murit,
 Și-s tăt rînd d'e tufe mari,
 55 Și mormint'e d'e husarî;
 Și-s tăt rînd d'e tufe mn'icî,
 Și mormint'e d'e voîn'icî;
 C'o murit voîn'icej mult
 Și i-o 'ngropat pîntre munț.
 60 Tăt așa-am çet'it pîn foi,
 Că d'e cînd țîn'e război
 S'o vărsat sînge pă gîios
 Ca ploae d'in çer noros.
 D'imîn'eața cînd mă scol,
 65 Da mă uîț pl'ină d'e dor
 Cătră soare
 Cum răsare,
 Ș'apoi iară-m in'e 'n gînd
 Cîtă zăl'e-î pă pămînt,
 70 Că și prunçi plîng și 'ntreabă:
 «Und'e-î tata, mamă dragă?
 «Că d'e cînd nu l-am vădzut
 «Multă vreme ș'o trecut».

* * *

Floricică d'e pă coastă,
 75 Eu am scris pățala nșastă
 Și çe s'o văzît în sat
 D'e cînd lupta s'o 'nd'emnat.
 Toat'e-açest'e s'o 'ntîmplat
 Cîț'e-açi l'e-am înșirat.
 80 Floricică d'între sk'in'î,
 Dragîlor mn'eî fraț Romîn'î,
 Cui îi plac doin'e d'e zăl'e,
 Çet'eașcă șiril'e mel'e;
 Ș'încă cîn'e l'e-a çet'i
 85 Să-î h'ie drag a trăi;
 Și carî l'e vor asculta
 Dragă l'e h'ie lumęa,
 Ca și cuculuț vara,
 Cînd îi tînără frundza
 90 Și-î t'icn'eșt'e ș'a cînta.

1920 Săpînța — Irina Stan, 25.

S T R I G Ă T U R I

CCLV

Cocon'ită
D'in Băiță,
Înstruțată cu trifoї,
Nu da gura la slugoї,
5 Da o dă la țel cu casă.
1920. Budești — Tămaș Filip, 82.

CCLVI

Mărita-m'aș și nu poči,
Că mn'i-ї drăguțu hognoģi,
Și cartea-ї la pătrupop —
Nu m'oї mărita de loc.
1920. Budești — Ană Tibil, 24.

CCLVII

10 Drăguțoara mîndrului
Neagră-ї ca zația 'n cui
Și nu-ї dragă n'imăruї,
Cît'ę-odată n'ice lui,
Fă' d'e frica dragului;
15 Da-ї dragă că șt'i boboan'e;
D'e nu s'ar șt'i boboan'i,
Vai, Doamn'e, urit' ar si.
1920. Breb — Anuța Bota, 26.

CCLVIII

Hai, mîndrule, la popa
Să țetța' vançelia,
20 O n'ї-om lya, o n'ї-om lăsa,
Să nu n'e ridă lumea.
1920. Breb — Irina Dunca, 9.

CCLIX

Lasă, mîndruț, lasă, Dzău,
Bănu-țī tu, nu eu;
Cînd a si ațea d'ę-apoї
25 Bănu-n'ę-om amîndoї.
1920. Breb — Aceeași.

CCLX

Aї săraçii veriї mn'eї,
Că-ї plină lumea d'e eї.
Da încă nu-ї plină bin'e,
Că mai am încă p'oriçine.
1920. Breb — Dok'ie Pop, 13.

CCLXI

30 Pînă eram păcurari
Striga lumea că-s țilhari;
Dacă m'am lăsat d'e oї,
Strigă lumea că-s curvoї.
1920. Breb — Aceeași.

CCLXII

Poate si mîndru harnic:
35 Tătă vara 'n comarnic
Șohan nu lucră n'imm'ic.
1920. Breb — Aceeași.

CCLXIII

Mîndrucă d'in G'esăști,
La sărutat dulçe ești;

La gură ești ca paharu —
Nu mai vedz în tăt Ardealu.
1920. G'esășți — Pălăguța Pop, 25.

CCLXIV

Șad'e moșu pă prept'ici,
Tăt stă zgîrçi ca ș'ū ariçi;
5 De-acolea să mută 'n pat —
Cînd îl vād mă 'mbăt d'e cap.
1920. G'esășți — Aceeași.

CCLXV

Dohăn'ia' moșu 'n căsuță,
Dohăn'ia' și dă d'in p...;
Dohăn'ia' moșu 'n căsucă,
10 Dohăn'ia' și dă d'in bucă.
1920. G'esășți — Aceeași.

CCLXVI

Dusu-m'am asară 'n sat
La nevastă cu bărbat
Și n'ime nu m'o k'emat —
Mult'e bot'e-am căpătat.
15 Bin'e-o făcut că mn'î-o dat,
C'acolo n'am fo' k'emat.
1920. G'esășți — Aceeași.

CCLXVII

Zină, mîndră, după min'e,
Că-î videă că ț'a si bin'e;
T'e-oî țin'ea cu lapt'e dulce,
20 Numa vacă d'e-î aduce.
1920. Hărnițești — Măria Bozaj, 19.

CCLXVIII

Stațu fečiorii să să bată
D'e la-un băcuieț d'e fată.
Staț, fečiorii, nu vă bat'eț,
Că mai zin'e-un băcuieț.
1920. Hărnițești — Aceeași.

CCLXIX

25 Mîndruluț d'e d'epărtat,
Trimet'e-mi un sărutat
D'in hărt'ie 'mpăturat.
1920. Hărnițești — Aceeași.

CCLXX

D'e s'ar țasă pîndza 'n baltă
Fără iță, fără spată,
30 Fără leac d'e suveicuță,
Ar țasă ș'a meă mîndruță.
1920. Gîulești — Iqana Murășan, 20.

CCLXXI

Mîndruț, d'e doruțu tău
Tăt'e mor broașt'ele 'n tău;
Mă t'em c'oî muri și eu.
1920. Vad — Ilqana Oros, 11.

CCLXXII

35 Haițaț, fet'e, la călin'e,
Că la gîioc nu vă e n'ime;
Sînt'eț mult'e ca iarba
Și bătrîn'e ca mama.
1920. Vad — Tudosie Telept'ean, 20.

CCLXXIII

Draga mamiu gîucăușă,
40 Meri la gîioc și stai la ușă;
Stai în locu măturii,
Ca și fata pădurii.
1920. Vad — Aceeași.

CCLXXIV

D'e m'ar k'ema G'erasim,
M'ar băga fet'ele 'n sîn;
45 Da mă k'iamă Zaharie
Și mă bagă sup zație.
1920. Vad — Aceeași.

CCLXXV

Eu mă duc, mîndră, mă duc
Numa ție să-ț aduc

Pen'ele d'e pă un cuc,
Sărăția tătă huc.

1920. Vad — Ilșana Oros, 11.

CCLXXVI

Zină, mîndruț, d'e-î zîn'i,
Nu m'atîta țelui;
5 Celușască-t'e Židži,
Židži și tăt Țigan'ii.

1920. Vad — Aceeași.

CCLXXVII

Zin'e popa înt'un an
Să bot'edze un Țigan,
Și î-o pus nume frumos: —
10 Îată-l-aî gongoișu nost.

1920. Vad — Ișana Codreș, 40,
(de loc din Berbești).

CCLXXVIII

H'eî tu, mîndrior lăsat,
Nu gînd'i că t'ę-am uîtat;
D'e t'ę-am uîtat d'in cuvint'e,
D'in dragost'e-m zîn'î în mint'e.

1920. Vad — Aceeași.

CCLXXIX

15 Mîndruluț, struțuc d'e roșă,
Nu 'ngrăd'i lumșea la două,
Că ș'eș aș puteș 'ngrăd'i
Nu la unu, da la trii.

1920. Petrova — ....

CCLXXX

Care nu ști horile
20 Bată-l sărbătorile.
Da pă min'e nu m'or bat'e,
Că horesc și dži și Țapt'e,
Și horesc horile țoat'e.

1920. Borșa (Valșea Poienii) —
Todora Timn'iș, 40.

CCLXXXI

Mn'î-o bătut frundzuța clopu
25 Să mă duc să-m cat norocu.
Norocu-î la Dumn'edzău,
Frundza și codru-î a mn'eu.

1920. Borșa — Aceeași.

CCLXXXII

Čin'e dracu ș'o vădzut
Gard înalt n'eclăt'inat,
30 Om tînăr fără păcat;
Gard înalt fără poprele,
Om tînăr fără greșele?

1920. Săcel — Docă Danč, 26.

CCLXXXIII

Molidaș d'e pă Iza,
Culca-m'aș a umbra ta
35 Să vād numa ę-oî ęisa:
D'ę-oî ęisa, mîndră, d'e rău,
Lăsa-t'ę-oî la Dumn'edzău;
D'ę-oî ęisa čeva d'e bin'e,
N'îčî cum nu mă las d'e tin'e.

1922. Țeud — Găvrilă Pleș, 49.

CCLXXXIV

40 Moreșan cu gubă sură,
Dzișua beș și Țapt'ęa fură;
Dzișua beș, să văsăleș',
Țapt'ęa fură și plăt'ęa';
Dimin'ęașta ișesă 'n drum
45 Și să ęișară că-î om bun.

1922. Țeud — Același.

CCLXXXV

Dzîs-o leleșă să o ęișoc,
Că mn'î-a pun'e struț în clop.
Păntru-un struț de dzăče graiță
Nu m'oî scula d'e pă laiță;
50 Pănt'r'un struț d'e zlot d'ę-argînt,
Ĝișuca-oî, d'ę-a mere 'n vînt.

1922. Botiza — Mărie Cupșinar, 20.

CCLXXXVI

Mărită-te, horholină,
Nu ședeă fată bătrână,
Că și dracu s'o 'nsurat,
Și tu nu t'ê-ai măritat.
1922. Botiza — Aceeași.

CCLXXXVII

5 Am fost păcurar la oi,
N'am durn'it pă moșinoi;
Am durn'it pă perinuță
Trimasă d'e la drăguță.
1922. Șieș — Găvrilă Pătrăuș, 37.

CCLXXXVIII

Păcurar la oi am fost,
10 Fet'ele nu mă cunosc;
Mă cunosc pă brăcinar
C'am fo' mîndru păcurar.
1922. Șieș — Același.

CCLXXXIX

Nu da, Dqamn'e, popk'ii bin'e,
C'a l'ega hîda d'e min'e;
15 Ći dă-î, Dqamn'e, popk'ii cqarn'e
Să-l împletea' d'e icqane.
1922. Șieș — Viorica Micle, 13.

CCXC

Boiș popi pă la moară,
Popa după gurișqară;
Boiș popi pă la cruce,
20 Popa după gură dulce;
Boiș popi pă imaș,
Popa îmblă după caș.
1922. Șieș — Aceeași.

CCXCI

Așa dziče popa nost:
«Să nu meri la fet'e 'n post».
25 Preut'ęasa dziče-ęasa:
«Meręi, bęc'e, und'ę-ai vręa,
Zină și la fata meă».
1922. Șieș — Aceeași.

CCXCII

Lelița cu ok'ii mari,
Mîndruța dîngă žandarî
30 Și-a dat boi pă k'eptari,
Și-o ĝiurincă pă oglindă
Să vadă cîtu-î d'e mîndră.
1922. Șieș — Aceeași.

CCXCIII

Păcurar d'in d'ęalu mare,
Cobori cu oile 'n vale;
35 Pînă oile c'or paște,
Noi n'ę-om prind'ę-a n'e cu-
[nqăște.
1922. Șieș — Aceeași.

CCXCIV

Caprele, mîncă-le-ar cîn'ii,
Că mă poartă pîn tăț sk'in'ii.
D'e cît tînar cu n'evastă,
40 Mai bçin'e la capre 'n cqastă;
Ș'aș ședeă în t'ęșitură
Și lę-aș fișcii d'in gură.
1922. Șieș — Aceeași.

CCXCVC

D'e popa și d'e bçirău
Tăț qamen'ii gręcsc rău.
45 Da d'e min'e și d'e t'in'e
Ćin'e dracu-o grăi bin'e?
1922. Șieș — Ćimpan Mihai, 54.

CCXCVI

Frunză verd'e d'e măr acru,
Bet'ęagu-î mîndru selęcacu.
D'e s'a văži ș'a muri
50 Ćin'e bçjata l-a žăli?
L-or žăli cătelele —
Î-o purtat un'elele;
L-oî žăli și io-șn pk'icuş —
Î-am purtat un ineluș;
55 L-oî žăli și io-q lecuță —
Î-am purtat o veriguță.
1922. Glod — Ięana Dunca, 27.

CCXCVII

- «T'in'ereșaya mamii fată,
Nu t'ē-oj ved'ea măritată,
Că tu nu t'e știi purta,
Cum fșandi t'e-î mărta ?
5 Să meri iarna 'n ședzătorî,
Să t'e puî pingă feçiorî
Și să le spuî gîçitorî;
Să le spuî pă la urek'e
Că tu nu ești fată vek'e: —
10 Numa cînçî aî dac' or treçe,
Da aî si de cînçidzăçi și dzăče».
— «Eși, mămucă, pînă 'n șatră,
N'auzi tu că cîn'îi latră ?
T'e uîță pingă k'etorî —
15 Dșamn'e,-or zin'it pețitorî.
D'e-s afară, k'eamă 'n casă
Și pun'e d'oriçe pă masă,
D'e mîncat și d'e băut,
Să mă çeje mai curînd;
20 D'e m'or çere num' odată,
Eș atunçe nu fac altă:
Eș mă duc la cunun'ie,
N'îçi c'aștept altu să zie.
Să aflu un om cu sire,
25 Să-mî zie mn'ie d'e mn'ire;
Bătăr păru pîn clop să iasă,
Numa să mă vād mn'ireșă
Și să facă vest'e 'n sat
Că și eș m'am măritat.
30 Sie 'nçinși batîr cu pk'eî,
Numa aîbă mătăleî,
Cum le treabă la femeî.

1922. Vălenî — Dumn'itru Ivăn-
çîuc, 73.

CCXCVIII

- Çin'e trașe la codru ?
Tăt curvarîu și hoșu:
35 Curvarîu la curvărie
Și hoșu la tilhărie.
1923. Glod — Dunca Pătru, 24.

CCXCIX

- Nu știu: çeață-î o n'egură,
O mîndra-î cu gubă sură ?
1923. Glod — Același.

CCC

- Fruudză verd'e t'izarșaje,
40 Să trăiască Fereçșaje!
Pântru-o cană de malaj
Pă multe le măritaj:
Pă fet'e și pă n'evest'e,
Să nu sie d'e povest'e.
1923. Glod — Același.

CCCI

- 45 Fet'e hid'e ca 'n Budești
N'aî vādzut d'e cîndu ești;
Fet'ele din Bîrsana
Li-î capu ca donița
Și gușă ca și cana.
50 Fet'ele d'e pă G'îșău
Să roșgă la Dumn'edzău
Să sie fintina 'n ușă,
Să se spele de çenușe.
Fet'ele d'e pă la noi
55 Li-î capu ca și la boî,
Pk'îçișare ca la broșoi.
1923. Glod — Același.

CCCII

- Feçiorășî d'e la noi
Nu plăt'esc o çepă doî;
Feçiorășî d'e p'ai'
60 Nu plăt'esc o çepă tri.
1923. Glod — Ișană Contor, 18.

CCCIII

- Moriș, urî'e, 'n postu mare,
Să-ț duc pk'ieșă la orgare,
Și d'inți la d'ințalarî
Și ok'i la ferestari,
65 Să țî-î facă mit'it'eî,
Să samen'e cu a mn'eî.
1923. Glod — Aceași.

CCCIV

- Haiđaț, fet'ele, cu tăt'e,
Să facem fintină 'n pk'iatră,

Să se spele feçiorii,
Că-s negri ca çibolii;
Să se spele mîndru mn'eu,
Că-î n'egru ca ş'un şagău.
1923. Glod — Aceeaşi.

CCCV

⁵ Ce t'e țiî, mîndrule, mare?
Ştiu că nu răsare soare
D'in vîrviţu căsiî tale;
D'e eşti d'in gunoi mult,
N'imuruî n'ai trebui,
¹⁰ Nu ştiu eu cum t'ę-am ibçit.
1923. Glod — Aceeaşi.

CCCVI

Du-t'e, mîndruţ, şi t'e 'nsoră
La tîrguţ, la Sin-Nicoară,
La Țigan'î, la vrăgn'icîoară.
1923. Glod — Aceeaşi.

CCCVII

A mn'eu bărbat nu-î bărbat,
¹⁵ Fără înger lumn'inat:
Cîn mă prind'e a mă bat'e,
Dracu-î drac şi nu mă scoat'e.
1920. Strîmtura — Ileşana Dragă,
26.

CCCVIII

Nu t'e supăra, mn'ireasă,
Că bota-î pă grindă 'n casă,
²⁰ Şi-î çioplită 'n patru dungî,
Çitu-î spat'ele d'e lungî;
I çioplită
Şi belită,
P'a tale spat'e croită.
1920. Strîmtura — Aceeaşi.

CCCIX

²⁵ Du-t'e, mîndruţ, cu nori
Şi zină cîn t'ę-oî dori;
Du-t'e, mîndruţ, cu luna
Şi zină cîn t'ę-oî k'ema.
1920. Rogna-d'e-ğios — Măria Oliçi, 23.

CCCX

Çioacă, l'el'e, o t'e lasă,
³⁰ Că haîn'el'e nu t'ę-apasă.
Nu ştiu-acasă ai, o n'ai,
Văd c'aiçea nu-ţ fac bai.

1920. Săpînţa — Irina Stan, 25.

CCCXI

D'ę-ar h'i mîndra cum să țin'e,
N'ar mai h'i frundză pă st'in'e.
³⁵ Aşa-î mîndra cum să poat'e,
Pă st'in'e-s frundzâl'e toat'e.

1920. Săpînţa — Aceeaşi.

CCCXII

Mîndra meă s'o sopen'it
Cu sopen d'ę-un zlot d'ę-argînt,
Şi tăt n'ęagră ş'o rămas
⁴⁰ Şi pă k'ept şi pă obraz.

1920. Săpînţa — Aceeaşi.

CCCXIII

Mîndru-î bad'e şi să țin'e,
Sărăçia-l pun'e bin'e;
Că-î mîncat d'e sărăçie,
Şi d'e pk'ită şi d'e sare,
⁴⁵ Şi d'e cit'e-s d'e sub soare.

1920. Săpînţa — Aceeaşi.

CCCXIV

Păcurariu d'e la oi
Çere bonda d'e la noi.
Noi am dzis că nu î-om da,
El o prins a să cînta.

1920. Săpînţa — Palaga Stan, 40.

CCCXV

⁵⁰ Săracu păcurariu,
Bună-î vara zîntiţa
Şi iarna k'isăl'îta.

1920. Săpînţa — Aceeaşi.

CCCXVI

Vai d'e min'e, n'am n'emn'ică,
 Numa casa 'nt'o urdzică;
 In'e vîntu și o strică,
 Și rămîn fără n'emn'ică.

1920. Săpînța — Ion Pop, 18.

CCCXVII

⁵ Moșul'e cu barba sură,
 T'e-aș rad'e și n'am custura,
 Moșul'e cu barba 'n k'ept,
 T'e-aș rad'e și stai drept;
 Moșul'e cu barba 'n k'ept,
¹⁰ Țăpen'ea' să margă drept.

1920. Săpînța — Tqader Pop, 9.

ORAȚII DE NUNȚĂ

CCCXVIII

Starost'ea strigă cătă mn'ireasă :

— «Să pășim în paș doi,
Să dăm mina amîndoi».

Drușca cătă starost'e :

5 — «Noi nu n'ē-om da casa și
[masa,
Pînă n'oț aduce voinic frumos
lingă tătă fata.

Frumoși ca paștea noastră,
Nu gușaț ca dumn'javqastă.

Tăt să trăești, starost'e mare,

10 Că nu n'ē-om da casa și masa
Și pă 'mpărăt'ęasa,
Pînă nu-ı aduce cizme maică-sa.
Maică-sa cizme o avut
Pînă pă 'mpărăt'ęasa au crescut;

15 Cizmele s'o rupt.

Da nu d'e ęaje,

Că să męaje;

N'icı d'e țap,

Că sar în cap;

20 Făr' d'e cordohan,

Să ție batăr ū an».

1920. Borșa (Riturı) — Iqana Lęa-
hului, 40.

CCCXIX

MN'IREASA CĂTĂ MN'IRE

Bărbat'e, sufl'etu mn'eu,
Spun'e-ț'oi ęe-am gînd'it eu :

Eu m'aș prind'e d'e lucrat
25 Și tu să-m faci d'e mîncat;
Eu m'aș prind'e d'e urdzit,
Amîndoi d'e n'evēd'it.

Pun k'ıara pă urdzoı
Și urdzăsc două-trei sire

30 Și cu fuga la večin'e
Să vadă urdzit-am bin'e?

Eu o ıau d'e pă urdzoı
Să o țip înt'un lădoi,

Să mai stee ū an o doi;
35 Om mai pun'ę-o după șură,

Nu m'aģiungē 'n bătătură;
Om pun'ę-o după casă,

Ciț or trece tăt să țasă.

Țăs un lat

40 Și hai în pat;

Hai, bărbat'e,

La culcat'e,

Mai apoı la sărutat'e.

1920. Săcel — Năstaca Petrovai, 60.

CCCXX

CĂTĂ ȘOACRĂ

Bucură-t'e, șoacră mare,
45 Că ț'aduc k'ęptănătoare:

Pă un'e t'ę-a k'ęptăna
Șapt'e ai nu t'ę-a mînca;

Că ț'aducem noră bună:
Înt'o lună

50 Țoaręe-o lînă

Și mănincă o slăn'ină

Și un k'ibăl d'e faină;
 Și 'nt'o vară
 Țasă-o k'jară.

1920. Săcel. — Aceeași.

CCCXXI

Cin să bagă mn'irele în casă la
 mn'ireasă, fečiorii strigă așa cin
 scot fet'ele d'e după masă:

- Sculați-vă, măi cocșan'e,
 Nu șad'eț ca n'iste doamn'e.
 Sculaț, fet'e, și eșiț
 10 Și nu n'e pontăluț.
 Bosișoc al'es pă grindă,
 Școală-t'e, nănașă mîndră;
 Nouă-așa n'i-o fo' horba
 Cîn n'i-am băgat aičea,
 15 Să să școale nănașa,
 După dînsa drușt'il'e,
 După drușt'e, fet'il'e,
 Căt'il'in cu tăt'il'e.

FET'EL'E

- Căt'il'in și căt'il'in,
 20 Ca șqarile pîn sârin,
 Să nu n'e pontăluim.
 Căt'il'in și boereșt'e
 C'așa Dumn'edzău voeșt'e.
 Mn'ie 'm plače omen'ia
 25 Ca la domn'i cătălăria;
 Mn'ie 'm plače omen'eșt'e
 Ca la domn'i a șad'e 'n Peșt'e.

Apoi fet'el'e strigă la mn'ireasă:

- Mn'iresucă, struț gătat,
 30 Vină-ț vremea d'e plecat
 La șqacra și la bărbat.
 Mn'iresucă, struț tomn'it,
 Vină-ț vremea d'e porn'it
 La bărbat, că l-aș ibit.

35 Mn'ireasa apoi să școală și strigă
 la min'e-sa:

- H'i-ț'a, mămulucă, dor
 Să-m vedz urma pîn ocol
 Călcată d'e-a mn'eșu pk'icior.
 40 H'i-ț'a, mamă, dor odată
 Să-m vedz urma pîn ogradă
 D'e-a mn'eșu pk'icioraș călcată.
 Las', mamă, că aș fečiorii
 Și ți aduce nurorii;
 45 Că fečiorii t'e-or k'ema,
 Nurorile t'e-or țipa,
 Tot la min'e t'i-i ruga
 Să vin să-ț lau cămeșa
 Cu un prăn'icuț d'e brad
 50 Und'e-a h'i mai mîndru vad;
 Cu un prăn'icuț d'e k'isă
 Und'e-a h'i mai mîndră plisă.
 Că, mămucă, nora ta
 A băga odată 'n baltă
 55 Și o-a 'nt'ind'e la poiată,
 Ș'a ven'i ș'a čere plată,
 C'a dziče că-ș prăn'icată.

Apoi mă-sa să cîntă și dziče:

- Săraca mama cu fet'e,
 60 Cum l'e creșt'e cu scumpeț'e
 Și l'e dă d'e nu l'e ved'e;
 Cum și l'e creșt'e d'e bin'e
 Ș'apoi l'e dă la străin'e,
 Ș'apoi n'au noroc d'e bin'e.

MN'IREASA

- 65 Plînge-mă, mamă, cu dor,
 Ț'am fo' fată și fečior,
 Ț'am scos plugu d'in ocol,
 Ț'am arat griuț d'e vară;
 Suș în pod și du la mșară,
 70 Și mn'ie o meringișară
 Să nu mîrg cu traista școală;
 Meringișară d'e un ban
 Să-m h'ie batăr p'ū an,
 Černută pîn sprîncen'el'e,
 75 Frămîntată pîn in'el'e,

Și dosk'ită pã l'imbuțã,
 Și cõaptã la in'imuțã,
 Sã știu cã-î d'e la mãicuțã.
 Sãraca mãmuca meã,
 5 Cum rãmîn'e sîngureã!
 Cu cîn'e s'o mîngîia?

MĂ-SA

Mai vinã, dragu mamii,
 Mai vinã, nu mã urî;
 Vinã batãr cit'ẽ-odatã,
 10 C'amu-m laz' lucru pã vatrã
 Și eu-s slabã și bãtrînã
 Și n'am fatã d'e 'nd'emînã,
 N'ice norã d'e veçinã,
 Numa slabã și bãtrînã,
 15 N'am pã n'ime d'e 'nd'emînã.
 Dacã n'oi put'ea lucra,
 Cîn'e, beçjata, m'a cãta?

MN'IREASA

Tacî, mamã, nu t'e cînta,
 Pã horbã t'ẽ-am cunoscut
 20 Cã n'ai gînd d'e mã țînut;
 Cã, cit o fo' mîndrã vara
 Tãt așã ț'o mãrs gura,
 Cã nu mn'i-î bunã sluzba;
 Ca frundza d'e mãtrãgunã,
 25 Cã sluzbuca meã nu-î bunã.
 Laz', mãmucã, cã-î vid'ea
 Cã alta în loc 'ț rãmîn'e
 Și ț'a fa' sluzba mai bin'e,
 Nu-î țipa-o ca pã min'e
 30 Sã margã pã cãși strãin'e.

MĂ-SA

Žele mn'i-î,
 Dragu mamii,
 Mn'ic' ai fost și t'ẽ-am cãtat;
 Cînd ežtî mare m'ai lãsat
 35 Și t'ẽ-aî tras cãtã bãrbat;
 Mn'ic' ai fost și t'ẽ-am doiçit,
 Cînd ežt'î mare m'ai urit
 Și t'ẽ-aî tras cãtã iubit.

MN'IREASA

Vãd, mãmucã, cã m'am tras
 40 D'e la bin'e la nãcaz
 Și mn'i-a h'i musai d'e-l tras.
 Eu, mãmucã, m'oi topk'i
 Cît oi prind'ẽ-a n'evest'i,
 Ca o floare d'in grãd'inã,
 45 Cît oi prind'ẽ-a h'i strãinã
 Și cu uritu pã minã;
 Ca o floare d'in fereastã,
 Cît oi prind'ẽ-a h'i n'evastã;
 Ca o floare d'in pahar,
 50 Cît oi prind'ẽ-a tra' amar.
 Nu-î bai, mamã, cã mã dai,
 Nu-î aveã part'e d'e raî
 Cu tãt neãmu cît il ai.

MĂ-SA

Lasã, laz', dragu mamii,
 55 Dumn'edzãu o poruncit
 Sã t'e vãd cãsãtorit',
 Sã mãnincî mugurî d'ẽ-arin
 Și sã credz la om strãin;
 Sã mãnincî mugurî d'e fag
 60 Și sã credz la om pribag;
 Cã tu bin'e m'ai muștrat
 Cînd am fo' mai supãrat';
 N'icî cînd am fo' doç'il'it'
 Șohan nu m'ai gogol'it;
 65 N'icî cînd am fo' supãrat'
 Șohan cînst'e nu mn'î-ai dat,
 Pãntu-açea t'ẽ-am mãritat.
 Du-t'e, trãi cãtã bãrbat.

MN'IREASA

Laz', mãmucã, cã mã duc,
 70 Nu țî-î mai umbla la plug,
 N'icî plugu nu l-oi porn'i,
 N'icî laolaltã n'om h'i,
 Batãr cit d'e dor ț'a h'i;
 Batãr d'e-î muri d'e dor,
 75 Nu ț'oi cãlca pîn ocol.
 Sã h'ii, mamã, vesãlqasã,
 Dacã n'ai fo' bucurqasã
 Sã mã vedz la voi în casã
 Și cînîn cu voi la masã.

Feçiorii, dacă văd că fet'el'e nu
să păzască să iasă odată d'in casa
mn'iresei, apoî dzîc așa :

Esîț, mut'e, d'in burd'ei
5 Să ved'eț afară ce-î,
C'o rămas un rămăsoî
Pă čel virvuț d'e gunoî
Și v'a lua și pă voi.

FET'EL'E

Nu t'e țin'e, mîndruț, mare,
10 Șt'iu că nu ețți rupt d'in soare,
N'ice gazd' așa d'e mare;
N'ice nu ețți rupt d'in lună,
N'ice gazd' așa d'e bună.
N'ai, mîndruț, ce t'e țin'ea,
15 Slug' ai fo' și-î rămîn'ea;
N'ai, mîndruț, ce să t'e țîi,
Slug' ai fo' și poț să h'ii.
Nu t'e, bad'e, strohoi,
Nu-s a tăi boi popii;
20 Șt'iu că n'ai briscă cu cai,
N'ice locuri cu mălai,

Numa p... — mînca-o-ai;
N'ici ai vaçi cu çorn'e largi,
Numa k'ipa cu cănaçi.
25 Nu t'e țin'ea, mîndruț, mare,
N'ai, numa-o çoastă pă vale;
Vara o sapi cu hîrlețu,
Toamna-o cari cu băcuetu —
Mânînče-t'e pădurețu.
30 Hăi tu, mîndruluțule,
Pingă casă ț'am trecut,
H'ir d'e iarbă n'am vădzut,
Num' un h'iruț d'e n'eçină
Și o urmă d'e găină;
35 Num' un h'ir d'e pătrunžal
Și o urmă d'e-un cățal.
Tu, mîndruț, t'e-ai lăudat,
Cîn la t'in'e m'ai k'emat,
Că ai trii berbinț cu brîndză,
40 Ș'am cătat ș'o fo' tărîță,
D'e 'mplut n'iste k'isăl'iță;
Tu, mîndruț, t'e-ai lăudat
Că ai trii berbinț cu lapt'e,
Ș'am cătat ș'o fo' șălat'e,
45 Și era tăt'e huc spart'e.

1920. Săcel — Călina Danč, 28.

B O C E T E

CCCXXII

PĂNTRU FATĂ

O siucă, la nunta ta
N'ice-s fet'e cu munun'î,
Niçe-s fečiorî cu struțurî;
Niçe-s fet'e cu sugn'ită,
5 Niçe-s fečiorî cu voiță.
Mânînče-t'e focu, moțart'e,
C'ai zin'it pă ulițioară,
Te-ai băgat pă vrăn'icițioară
Și t'ai čiuntat mindră floare;
10 Ș'ai zin'it pingă fintînă
Ș'ai čiuntat o ruză pl'ină;
Ș'ai zin'it pingă gârduț
Și t'ai čiuntat mindru struț.
Sansior mindru 'nflorit,
15 Cum t'e faci lut și pămînt!

1920. Crăčești — Măria Horvat, 36,
(de loc din Sîrçi).

CCCXXIII

VIERS D'E LIT'E

Împărațîi și cu craii
Fac četățile cu aii,
Fac četăț cu zidurî groșasă,
Cu șanțurî acufundoașă,
20 Ca moțarteșă să nu-î găsască.
Moțarteșă e 'n lume mai mare,
Ea pă n'ime pre'en n'are;
D'i pă scaun mn'inunat
Îl aruncă mort în pat.
25 N'ici cu gura nu grăja',

N'ici cu ok'î nu clipea'.
Ven'it, fraț, ven'it, surorî,
Și mă 'mpodobiț cu florî,
Și mă stropk'it voi cu zin,
30 Și mă dučeț căt'ilin;
Și mă stropk'it voi cu apă,
Mă dučeț pină la groapă.
1920. Vad — Tudosie Telept'gan, 20.

CCCXXIV

PĂNTRU FATĂ

Bucură-te, țînt'irim,
Mindră floare 'ț răsădim !
35 Bucură-te, t'emet'eu,
Mindră floare ț'aduc eu;
N'o aduc să răsăd'ea',
Da o-aduc să putrețeșă';
N'o aduc să înfloreșă',
40 Da o-aduc să putrețeșă'.
1920. Vad — Vasile Glodîi, 20.

CCCXXV

CÎNT'EC MORTĂȘC

— H'eî tu, mămuluca meșă,
Că ț'o fo' gîndu d'e dus,
Mămucă, če nu mn'î-ai spus,
Să-ț pun merind'e d'ę-ažuns ?
45 Că dacă țî s'a čiunta
Nu-î d'e un'e-a cumpăra,
Fără cu cît îî pl'eca.
C'acolo-î un oraș mare,
N'emn'ic nu-î če cumpăra,

- Fără cît'e ți l'i-î da;
 N'emn'ic nu-î ce tîrgui,
 Fără cu cît îî porn'î.
 Școală-t'e, mămuca mea,
 5 Ian școală-t'e și t'e uîță
 La cununa ta țeă multă,
 Cum staș rînd pă lîngă t'in'e
 Și tu nu grăești cu n'ime;
 Ian școală-t'e d'in sălaș,
 10 Zînă la min'e d'e mas;
 Io tăt t'e oî aș'tepta
 Cu trei-patru cet'eraș,
 Cu bândzil'e d'in oraș,
 Mămucă, să nu mă laș.
 15 Școală-t'e și t'e uîță
 Cum ț'am făcut merind'ea,
 Să vedz plăceă-ț'a o ba.
 O, Dōamn'e, mult ai muncît
 Și pușin'e ț'am găt'it!
 20 O, Dōamn'e, mult ai lucrat,
 Și pușin'e ț'am găt'at!
1920. Săcel — Năstaca Petrovai, 60,
 (de loc din Vișeu-de-jos).

CCCXXVI

- Mînçe-t'e focu, mōart'e,
 Mult ești fără dreptat'e,
 C'ai zin'it pă uliçiōară
 25 Și t'ē-ai pus în cornu mesăi;
 Num' odată ț'ai cîntat,
 T'ē-ai făcut un cîmp pānat
 Ș'o fo' musai d'e pl'ecat.
1920. Rogna-d'e-șios — Măria
 Mărina, 17.

CCCXXVII

CÎNT'EC MORTĂSC PĂNTRU
FEȚIORI

- Voîn'icel'e și mn'ire,
 30 Noî tăt'ē-am gînd'it așa:
 Numa noî la nunta ta
 Tăt'ē-om hori ș'om giuca.
 Da noî am in'it n'ek'emat'e
 Și n'ē-om duce supărat'e.
 35 Noî în loc să horim,

- Trēabă să n'e d'esp'et'im,
 Să plîngem, să t'e zāl'im.
 Da trēabă să t'e cîntăm,
 Că tu meri la cunun'ie
 40 Fără l'ēacă d'e soție,
 Și gînd'im cum îî giura,
 Că ț'o 'nk'is mōart'ea gura
 Și șohan nu o-î căsca.
 Și t'e duçi la cuscri noi,
 45 Șohan nu-î in'î napoi;
 În loc de feçiōri giucînd,
 A in'î popa cîntînd.
 Ce grōazn'ic n'i s'o tîmplat,
 Feçiōr mare d'e 'nsurat
 50 N'î-a h'i musai d'e 'ngropat!
 Și ce rău n'i s'o tăln'it,
 Feçiōr d'e căsătorit
 N'ē-a h'i musai prohod'it,
 Ș'apoi îngropat în pămînt,
 55 Și colaçi d'e nānaș
 Să-î pun'em d'e parastas;
 Și ban'ii d'e cunun'ie
 Să-î plăt'im d'e liturgîe;
 Ș'apoi să-î pun'em plîngînd
 60 Cît'ē-o floare pă mormînt,
 C'o fost un voîn'ic în sat
 Și să nu-l lāsăm uîtat!
1920. Săpînța — Irina Stan, 25.

CCCXXVIII

PĂNTRU MN'IREȘĂ

- Hăi fată și hăi mn'ireșă,
 Und'e t'e duçi tu d'ē-acasă?
 65 Und'e meri tu d'e n'evastă?
 Spun'e la care șocără?
 A ta șocără n'are nume,
 Că t'e duçi pă țeă lume;
 Și t'e duçi la socri noi,
 70 Șohan nu-î in'î napoi!
 Batăr cît t'ē-om agod'i,
 Tu șohan nu-î mai in'î;
 Batăr cît t'ē-om aș'tepta,
 Tu șohan nu-î înturna!
 75 Numa noî t'ē-om aș'tepta
 Cu cînă și cu lumn'ină,
 Și cu dor de la in'imă;

Tăt cu cîna caldă 'n masă
 Și cu apa făce 'n vasă.
 Cîna 'n masă s'a răcî,
 Apa 'n vasă s'a 'ncăldzî,
 5 Și tu șohan nu-î in'i!
 Și dacă nu-î in'i să cîn'î,
 Noi t'ĕ-om cota pîn vecîn'î.
 D'ĕ-am șt'i und'e-î locui,
 T'ĕ-om k'ema și tu aî in'i.
 10 Da tu und'e-î locui
 Soarele nu t'ĕ-a 'ncăldzî,
 Luna nu t'ĕ-a strălucî,
 Vîntu nu t'ĕ-a răven'î;
 Num' aî sta și-î putreçî
 15 În fundu pămîntului,
 Und'e soare șohan nu-î;
 N'îce soare, n'îcî răcoare,
 Numa 'ntun'ecare mare.
 Cu pret'en'î nu t'e tîln'est'î,
 20 Cu fraț nu t'e sfătueșt'î,
 În casă strîmtă putreçest'î.
 Și moart'ea t'ĕ-o amăgît,
 Și tare t'ĕ-o celuit.
 O dzis că t'ĕ-a 'ngădui,
 25 Și cînd îî vrăa-î put'ea in'i.
 Da vedz că t'ĕ-o amăgît,
 Și tare t'ĕ-o celuit.

D'ĕ-acolo nu-î înturna,
 Tuma d'e t'ĕ-ar vrăa lăsa.
 30 D'ĕ-acolo nu poț in'i,
 Tuma de t'ĕ-ar năpust'î.
 Care s'o dus ca și t'in'e,
 Șohan'ită nu mai in'e!

1920. Săpînța — Aceeași.

CCCXXIX

PĂNTRU N'EVASTĂ

Vai, bată-t'e bciata, moart'e,
 35 Ră eșt'î și fără dreptat'e,
 Că tu 'n sat dac' aî intrat
 D'e n'ime n'ai întreat.
 Aî in'it pă ul'icișară
 Ș'ai intrat pă vrăn'icișară.
 40 Rupt-aî vîrvu d'e la pomn'î
 Și mama d'e la cucon'î.
 Rupt-aî vîrvu pomn'ilor
 Și mama cucon'ilor
 Și pă cucon'î i-ai lăsat
 45 D'e zăl'e mare la sat.
 Și la sat și la o țară,
 Mamă n'or mai așea iară!

1920. Săpînța — Aceeași.

C O L I N D E

CCCXXX

Din mărirea s'o născut
 Isus Ristos pă pămînt;
 Iudei o căzut urît,
 Iuda iubitor di bani,
 5 Șî l-o vîndut la duzmanî
 Cu treizăci și cînçi di bani.
 Cînd bani 'n mînă i-o pus,
 Pă Isus Ristos l-o dus;
 Ș'acolo dac' o sosît
 10 Șî nainte i-o eșît
 Șase cînçi de Žiz bătrîni,
 Cruce de brad înt'eind.
 Da maica lui d'audzît
 Șî nainte i-o eșît,
 15 Poale albe-o sufulcat
 Șî la el o d'alergat:
 — O siu maiciîi cel dulce,
 Coboră gîos de pe cruce!
 — Ba ȳo nu mn'i-i coborî,
 20 Nu mn'i-oj lăsa creștiniî
 Pentru Žiziî poganiî.

1920. Budești — Ană T'ibîl, 24.

CCCXXXI

D'in mărire s'o născut
 Fiul cel fără 'nceput.
 Să vid'em und'e-o născut?
 25 Su' poalile bradului
 Șî să roagă soarelui
 Să nu-i cîunt'e vîrvu lui.
 El să p̄ate tăt ruga,
 Că vîrvu i l-or cîunta

30 Șî l-or pune 'n curț pă masă.
 În ia' sară d'e ce-afară
 Trei cocoș negri-ș cîntară?
 Iuda d'in pat să scula-ră,
 Pă obraz nu s'o spălat,
 35 Pă Hristos îl d'arăta-ră.
 Iuda iubitor d'e ban'î
 Șî l-o vîndut la pogan'î
 Cu treizăci și doi d'e ban'î.
 — «Cătaț, pogan'î, eu vi-l vînd
 40 Cu treizăci și doi d'e-argînt;
 Da nu vi-l vînd d'e trăit,
 Ce vi-l vînd d'e răst'ign'it;
 Aesta-i musai să moară,
 D'ipce-i născut d'e fecișară;
 45 Ș'aest' a muri odată,
 Că-i născut fără d'e tată;
 Ș'aesta capu l-o da
 Să să împle sciptura».
 Șî maica s'o supărat,
 50 Sus în slavă ș'o zburat;
 Sus, în sus, pă lîngă lună,
 Cu mîna 'mplet'înd cunună.
 Cununa nu o gătat,
 Židoziî nu o luat.
 55 Șî maica s'o supărat,
 Sus în c̄erî că ș'o zburat;
 Sus în c̄erî
 Pîntre îngerî,
 Numa ȳa că s'o tîln'it
 60 Cu Ionu, sînt Ion:
 — Măi Ișane,
 Sînt-Ișane,
 Cît ai umblat pă pămînt

N'aj vădzut pă siul sfint?
 — Ba, io, majcă, l-am vădzut,
 Da, bine nu l-am cunoscut.
 — Pututu-l-aj tu cunoaște,
 5 Că el pȃartă praporile,
 Praporile cu brațile
 La tâte beserițele;
 La cămeșe, la k'etori
 Scrisă-s sfint'e sărbători;
 10 La cămeșe, la mîneçi
 Scrisă-s sfint'e dumin'eçi.

1920. Crăcești — Mărie Horvat, 36,
 (de loc din Sîrçi).

CCCXXXII

Sus în vîrvu munt'eluj
 Este-o masă rot'elată,
 D'e îngerî incongjurată.
 15 Îngerî cîn mă vădzură
 Mare rugă 'n çerî făcură;
 D'e ruguța lor țeă mare
 Pomn'i 'n raj se legăna-re.
 Mîndru-ș cîntă-un čerb în
 [codru;
 20 Așa-ș cîntă d'e nu-î modru;
 N'ime 'n lume nu-l aud'e,
 Numa Doamna 'mpărăt'eașă
 D'int'o dalbă d'e fereastă.
 P'împăratu l-o sculat,
 25 Pușca 'n mîna o luat;
 Supt un rožmalin culcat
 'Nt'ind'e pușca să-l împușt'e.
 — Ho, fărta',
 Nu mă 'mpușca,
 30 Că eu nu-s čine gînd'ești,
 Că sun' prunc d'e diecel
 Blastămat d'e tata-mn'eu
 Să siu șeara pă păduri
 Nouă aj și nouă lunî;
 35 Dac' ațele plini-le-oî,
 Ğios la sat scoborî-m'oî,
 În besereçi băga-m'oî,
 Službe sfint'e fače-mn'î-oî,
 Clopot galbăn traže-mn'î-oî.

1920. G'eșăști — Parasca Pop, 28.

CCXXXIII

40 Mărgu-ș trei păcurăreî
 Cu oile după eî.
 Čel mai mare-î văr primar.
 Čel mai mn'ic o rupt ș'o dzis:
 — H'eî tu, frăt'julucu mn'eu,
 45 Numa eu cînd oi muri
 Pă mine că să mă 'ngroape
 D'in strunguța oilor,
 Su' fundu gălețlor,
 S'aud zinu čjuruin,
 50 Șî mîndrele tropot'in.

1920. G'eșăști — Parasca Covači, 70.

CCCXXXIV

Dumn'edzău d'e la 'nčeput
 Tătă lumea o făcut;
 Ș'o făcut Domnu Hristos
 Pă Adam fȃart'e frumos,
 55 Pă Eva l-o izdăn'it
 Laolaltă i-o tomn'it
 Șî d'e mîna i-o luat
 Șî 'n paradis i-o băgat,
 Tăt pomn'i le-o arătat;
 60 — «Numa d'int'ăsta 'nflorit
 Nu luarăt, că-î oprit».
 Numa șerpele 'nșelăčjos
 Tîrî-sară 'mblin pă Ğios,
 Ș'o țipat două mere
 65 Ș'o mîncat Eva d'in ele.
 — «Școal', Adam, mănîncă
 [mere,
 C'am mîncat și eu d'in ele».
 Tăt Adam că s'o sculat
 Ș'o luat și o mîncat;
 70 Pă cînd o fo' la 'nçițit:
 — «Če-a si, Doamne, c'am
 [greșit l'
 — «Tu, Adame, du-t'ę-afară
 Șî-î lucra cu pămîntu
 Șî țî ținea sufletu;
 75 Șî tu, Evă, Ğios îî mere
 Șî lucra ca ș'o mușere
 Șî naște prunçi cu durere;
 Șîngele d'in t'îne-a mere

- Tăt în șease săptămîni,
Nu-î si mușiere d'e plin».
— «Dămne, cum aș si iertată,
C'am greșit, n'i-s zinovată,
5 D'e dcajvol am fo' 'nșălată».
Adam tăt așa o strîgat:
— «Nu poçi me', Dămne, că-s
[gol].
— «Du-t'e 'n ăios în parad'is,
Cat' o frundză d'e măslină
10 Și o lipk'î la trup la t'ine,
Că t'e leapăd d'e la min'e».
— «Oî, o Dămne, 'ț multămesc
Că încă odată mă 'nvești».
Amin,
15 Ș'o cupă de zin.

1920. G'esășți — Aceeași.

CCCXXXV

- Colo 'n ăios pă șesurele
Mîndră turmă de oî mere.
După ele čine îmblă?
Tăt Ionu, Sînt-Ionu,
10 Cu fluer înveregat,
Cu coțoc întîntălat.
Cîn cu flueru ăičea
Tătă turma să strîngea:
— Măi, Ioane, Sînt-Ioane,
25 Mai ăern'eadză-ne o ăarnă
Și n'e scăat'e 'n primăvară;
Nu n'e da la čej saračî,
Că n'e-or pașt'e pă mocl'ine
Ș'om bea apă d'in fintîn'e;
30 Da n'e dă la čej găzdačî,
Că n'e-om pașt'e pă pripoară
Ș'om bea apă d'in izvoară.

1920. Hărničestî — Măria Bozaj, 19.

CCCXXXVI

- Coborît, o coborît
Domnu sfînt p'ajest pămînt,
35 Pîntre hold'e d'e grîu sfînt.
Židovîi ș'o d'audzît,
După el o năturn'it,
Cu săcurî și cu topoară

- Ca pă Hristos să-l omoară.
40 Și l-o luat și l-o dus
Pă dealu Gogomn'i 'n sus,
Pă cruce d'e brad l-o pus.
Maica sfînt' o audzît,
Ăios la el o coborît,
45 Tăt pă lin
Și pă pelin,
Păruț galbăn d'esplet'in:
— O siu maicîi čel dulce,
Coborăște d'e pă cruce.
50 — O, cu drag mn'î-aș scoborî,
Audzi-or Židovîi,
După min'ę-or năturn'î,
Cu săcurî și cu topoară,
Că pă Hristos să-l omoară.

1920. Hărničestî — Aceeași.

CCCXXXVII

- 55 Colo ăiosu ca mai ăios
Este-un rît verde frumos;
La mn'izlocu rituluî
Este-un bot'ējaș d'e oî.
Da la oî čine-m șede?
60 Șede Domnul Dumn'edzău,
Șede 'n lanče rădzămat
Cu sumanu 'mbăerat,
Cu fluer înverigat.
Fluer ăice,
65 Turma strînge;
Fluer tače,
Turma 'ntoarăče.
— «Lăsa-v'oî la focu, oî;
Eu d'e cînd îmblu la voî
70 Da-s mai albu d'ecît voî».
— «Mai trud'ea', Dămne,
[trud'ea',
Trud'ea' pînă 'n primăvară
Če-a si frundza cît banu
Și iarba pă cît acu;
75 Noî ție ț'om dăruî
La Crăčjun
Un purčel bun;
La İspas
Un boț d'e caș;
80 La Sîn-Ăiorz

Un mn'el frumos».

Plata nğastă nu-î nimn'ica
Făr' un litru d'e horincă;
Niçi ațea nu om țere
5 Făr' îndulcită cu mn'ere,
Îndulcită,
K'ipărată,
Cît'e cînc pahar' odată.

1920. Țiulești — Iqana Pop, 30.

CCCXXXVIII

Mere, mere maica sfîntă
10 Pîn țarina 'ntre-aurită;
Ședzu ȝios să hod'in'escă,
Ca siuțu sfînt să nască.
Nu să putu hodin'î
D'e tropotu iepelor,
15 D'e rînk'edzu mindzîlor,
D'e zbănațea st'icelor.
Boi dacă o simțit,
O suflat și o 'ncăldzît
— Si-aț, voi cai, blăstămaț,
20 Șohăn'it să n'aveț saț,
Numa vara la Ispas,
Ș'atunțea numa un țeas.
Si-aț, voi boi, 'ntre-auriț,
Înt'un țeas să vă hrăn'iț.

1920. Țiulești — Aceeași.

CCCXXXIX

25 Noi îmblăm
Și colindăm
Pă la curț d'e mari boieri;
Iar boieri nu-s p'acasă,
Çe-s în munți roș k'etroș
30 Să țerçe pă Dumn'edzău.
Și-l țercară
Și-l aflare
În iezăl d'e boi născîn,
D'in poçjumbçî făcliî ardzîn;
35 D'in nujele,
Lumn'in'ele;
D'in tufuță,
Lumn'inuță.

Să siț, gazdă, veselos,
40 C'ai ȝiuns Crăçiuu frumos
Și nașireța lui Hristos.

1920. Țiulești — Aceeași.

CCCXL

— «Hăi Iqane,
Sînt-Iqane,
Uită-te sus spre mare,
45 În dreptu sîntuluț soare,
Este-o masă rot'elată
D'e îngerî inconȝiurată.
Îngerî cînd mă vădzură
Mindră rugă 'n țer făcură;
50 D'e ruguța lor țea mare
Pomn'î 'n rai să legăna-re,
D'e trupk'in'î să d'epărta-re,
D'e vîrvurî să d'aduna-re.
Hăi Iqane,
55 Sînt-Iqane,
Îmî spun'e n'ie ȝiudețu!»
— «Țiudețu atunț a si
Cîn soare n'a răsări,
Niçi lună pă țer n'a si;
60 Cîn vale d'e foc ș'a merȝe —
Ard'e-or ței fără d'e lege;
Cîn vale d'e foc ș'a curȝe —
Ard'e-or ței fără d'e cruțe».

Colinduța nu-î mai multă,
65 Să trăia' cîn'e-o ascultă;
Colinduța-î atita-re,
Cîn'e-o-ascultă să trăia'-re;
Çei țe-s morț să hod'in'ea're,
Esçe dzî să-î pomîn'ea-re.
70 Rămîn'eț, gazd'e, cu paçe
Și cu sănătat'e.

1920. Țiulești — Aceeași.

CCCXLI

Ven'iț, păstorî, în Vifleim,
Lu Hristos să-î versuim,
Care-o vin'it pre pămînt,
75 Înrupat d'in duhu sfînt.
Îngerî n'î-o spus bucurie,

Că fiu-o născut mărire;
 Îngerî laudă cîntîn,
 Noi să merem fluerîn,
 Să-î ducem daruri, merî și mere,
 5 D'in turme mari t'in'erele.
 Da Iosif drept să mn'ira,
 D'e bucurie lăcrăma,
 N'e'nċetat i să 'nk'ina,
 Știindu-l că-î Mesia.
 10 Luîn pruncu sfînt în brață,
 Care dă lumii vieață,
 Și-l arată la păstori,
 Eî cîntă vesele horî.
 Triî craî d'e la răsărit
 15 Cu steaşa o călătorit;
 Triî craî d'e la Pesîda
 Încă î-aduce steaşa.

1920. Borșa (Valċa Pojenei) — Todora
 Timn'iș, 40.

CCCXLII

Mere Petru-apostolu
 Fluerîn și șuerîn,
 20 Sufletile îndreptîn.
 Ćele bun'e 'n raî le pun'e,
 Ćele rēle 'n îad or mere.
 Da mers-o și tată-său:
 — «Petrișor, dragu tatîi,
 25 Loc în raî făcutu-mn'î-ai?»
 — «Loc în raî, tătucă, n'ăî,
 Că bċirău că fostu-t'ăî,
 Ș'ăî bċirăit nouă aî,
 Și leċî drepte n'ăî făcut,
 30 Și raîu țî l-ăî pk'erduť.»
 Da mers-o că și mî-sa:
 — «Petrișor, dragu mamîi,
 Loc în raî făcutu-mn'î-ai?»
 — «Loc în raî, mămucă, n'ăî.
 35 Bċirăită fostu-t'ăî,
 Și t'ăî dat cîn'epa 'n sat,
 Da d'e plată ċe t'ăî dat?
 Ia, tăt hoaspa tărîțîi
 D'i pă asupra sî'ii.»
 40 Și mărș-o și soru-sa:
 — «Petrișor, frăt'icule,
 Loc în raî făcutu-mn'î-ai?»

— «Loc în raî, sorucă, n'ăî,
 Că, crîzmărită fostu-t'ăî,
 45 Fărtaîu nu l-ăî împluť,
 Crîzmărit-ăî șċapt'e aî;
 Ban'îi d'e plin î-ăî ċerut,
 Și raîu țî l-ăî vînduť.»
 Și mărș-o și frat'e-său:
 50 — «Petrișor, frăt'icule,
 Loc în raî făcutu-mn'î-ai?»
 — «Loc în raî, frătîuťu, aî,
 Că, păcurariċă fostu-t'ăî,
 T'ăî păcurărit nouă aî,
 55 Tăt cu stîna lîngă drum;
 Ș'o trecut și rău și bun,
 Și pă tăt că î-ăî hrăn'it,
 Și raîu l-ăî dobînd'it.»

1920. Borșa (Rîturi) — Ișana Le-
 hului, 40.

CCCXLIII

Mîndru ċîoacă Petre 'n raî,
 60 Mîndru ċîoacă și să roċagă,
 Să roċagă lu Dumn'edzău,
 Doară ved'e-ŭ rob a său.
 Și vădzui pă mumă-sa:
 — «Petre, Petre, făt frumos,
 65 Ia pă min'e
 'N raî cu t'in'e!»
 — «Ieu t'ċ-aș lua bucuroș,
 Dar raîu nu-î lumn'inos,
 Că ț-o lucrat săraċel'e,
 70 Și tu numa că l'ċ-ăî dat
 Ia, frunt'ea homorului
 Pă d'ċ-asupra ċîurului,
 Și frunt'ea tărîției
 Pă d'ċ-asupra sîției
 75 Și codațî brîndziei.
 Tu d'ċ-aċel'ea că l'ċ-ăî dat,
 Loc în raî nu t'ăî gătat.»
 Mîndru ċîoacă Petre 'n raî,
 Mîndru ċîoacă și să roċagă,
 80 Să roċagă lu Dumn'edzău,
 Doară ved'e-ŭ rob a său.
 Și vădzui pă tată-său:
 — «Petre, Petre, făt frumos,

- Ia pã min'e
 'N raĳ cu t'in'e!
 — «Dar raĳu nu-ĳ lumn'inos,
 Cã tu t'ai fost d'ũ žurãĳãl
 5 Ši dreptil'e l'e-aĳ strĩmbat,
 Strĩmbel'e l'e-aĳ ĩndreptat,
 Loc ĩn raĳ nu t'ai gãtat».
 Mĩndru ġioacã Petre 'n raĳ,
 Mĩndru ġioacã Ńi sã roagã,
 10 Sã roagã lu Dumn'edzãu,
 Dõarã ved'e-ũ rob a sãu.
 Š'o vãdzut pã frat'e-sãu:
 — «Petre, Petre, fãt frumos,
 Ia pã min'e
 15 'N raĳ cu t'in'e!
 — «Ieũ t'e-oĳ lua bucuros,
 Cã Ńi raĳu-ĳ lumn'inos,
 Cã tu t'ai fost pãcurãrel,
 T'ai pus stĩna lĩngã drum
 20 Š'o trecut Ńi rãu Ńi bun;
 Pã ċel cu frig l-aĳ ĩncãldzĩt,
 Pã ċel flãmĩnd l-aĳ hrãn'it
 Ši loc ĩn raĳ t'ai gãsit».
1921. Rãpedea — Sava Steĳcu, 70.

CCCXLIV

- Mere-Ń Petru
 25 Cu Sĩn-K'etru
 Pã cununa d'eaľului,
 Pã la pomn'iĩ raĳului,
 La casa bogatului.
 — Gata-ĳ ċina, bogat mare?
 30 — Gata-ĳ, gata-ĳ, nu-ĳ d'e voĩ,
 Cã-ĳ d'e-un bogat ca Ńi noĩ.
1920. Sãċel — Mãria Sĩma, 15.

CCCXLV

- Colo 'n susu, mai d'in sus,
 Colo 'n sus la rãsãrit
 Mĩndri pomĩ Ń'o d'inflorit.
 35 La umbruĳa pomn'ilor
 Mĩndrã-ĳ stĩna oilor,
 Da la oĳ ċin'e mn'i Ńede?
 Petra, Petra, bãrbat bun.
 Petra-o prins a trĩmbċita

- 40 Ši oile d'a zċera.
 Dumn'edzãu o d'audzĩt
 Ši la ele-o coborĩt
 Tãt pã scarã
 D'e ċearã,
 45 Š'o slobõdzĩt flori d'e varã.
 Petreã 'n lanċe rãdzãmĩn,
 Dupã oĳ Petreã strĩgĩn,
 Ši Petreã le-o suduit:
 — «Lãsa-v'oĳ la bċiata, oĳ,
 50 Cã m'am urĩt ĩmblĩn cu voĩ».
 Strĩgã oãia oãk'eŃa:
 — «Petro, Petro, bãrbat bun,
 Mai ĳern'eadzã-n'e o ĳarnã
 Ši n'e sċoat'e 'n primãvarã,
 55 Ši n'e paŃt'e la pripõarã,
 Ši n'e-adapã la izvõarã;
 Cĩnd a si pã la Sĩn-Ġjordz
 T'e-om ċĩnst'i c'un mn'el
 [frumos;
 Cĩnd a si pã la Ispas
 60 T'e-om ċĩnst'i c'un bulĳ d'e caŃ».
1920. Sãċel — Nãstaca Petrovai, 60,
 (de loc din ViŃeul-de-jos).

CCCXLVI

- Pã ul'iĳã, pĩntre vãĩ
 Sã duc treĩ pãcurãrei.
 Ei o prins a sã sfãd'i
 Ši o prins a vorovi:
 65 — «Pã unu l-om omorĩ».
 Da el numa Ń'o strĩgat:
 — «Cã voĩ d'e mã-ĳ omorĩ,
 Tãt pã min'e m'astupaĳ
 ĩn țãrcuĳu mn'eilor,
 70 ĩn staolu oilor;
 Ši voĩ numa cã d'im pun'eĳ
 La pk'iċiõare
 Fluier mare
 Ši la capu trĩmbċita-re;
 75 Cã cĩn vĩntu Ń'a sufla
 Trĩmbċita Ń'a trĩmbċita,
 Fluieru Ń'a fluiera,
 Ši numa Ń'or d'audzi
 Oile ċele cu lapt'e —
 80 M'or hori mãrgĩn pã sat'e;

Oile ele cornu'te —
 M'or hori vara pa munt'e;
 ele bete mn'ioarele
 M'or eli vara cu ele.
 5 — H'e'i tu, bete mn'ioarele,
 Spun'e cata mama me-le:
 V'a 'ntreba mama d'e min'e,
 Spun'e că m'am dus la bin'e,
 Că numa m'am insurat,
 10 i ey numa mn'i-am luat
 Tăt o fată d'e 'mpărat,
 Să nu sie cu bănat»¹.

1920. Săcel — Aceași.

CCCXLVII

La ea masă
 D'e mătasă
 15 Simtu, sîmt colac d'e griu.
 — Da cu-acea e-st'epta?
 — C'st'eptam pa Domnu sfînt.
 — Pof't'im, Damn'e, cu noi in
 [prndz.
 — Multămn'im, că noi n'om
 [mere,
 20 C'avem, Damn'e, mult d'im-
 [blat;

Pe la ritu lu Pilat
 Est'e-un pomu ramurat,
 Primăvara d'inflorest'e
 i d'e tamna l'e rod'est'e,
 25 Mult'e suflet'e hrn'est'e.

1920. Silitea — Iana Bărcan, 40

CCCXLVIII

Colo 'n sus, la răsărit,
 Est'e-o dalbă mănăstire
 Cu pareii d'e tamie.
 Dar acolo ine- cîntă?
 30 Noua popi, nouă diei,
 i p'atia patrieri.

¹ Aci s'a oprit horia, spunndu-mi că nu-i mai aduce aminte restul colindei.

Fiul zara, stare n'are.
 — Tai, fiule,
 Tai, dragule,
 35 Numa noi t'om rndui
 Două mere,
 Două pere,
 Două maturi streluele,
 Să maturi eru d'e st'ele,
 40 Scaunu iudetului,
 Paharu botezului
 i t'eile rîului.
 Cu paharu-i bot'edza,
 Cu scaonu-i iud'eca,
 45 Cu k'eile 'n ri intra».

1922. ieu — Palaga Rus, 19.

CCCXLIX

Coborit, o coborit
 Dumn'edzu p'est pămînt,
 La casa bogatului.
 La fereasta 'o strgat:
 50 — Gata-i ina, bogat mare?»
 — Gata, gata, nu-i d'e voi,
 Că-i d'e boga, ca i noi.
 El d'e-acola s'o luat
 Tăt scircit i suparat,
 55 La casa săracului.
 La fereasta 'o strgat:
 — Gata-i ina, sărac mare?»
 — Gata, gata, pa puin,
 Placă-vă că o 'mpartim,
 60 Că cin nu n'e-om sătula,
 Lu Dumn'edzu n'e-om ruga,
 'apoi iară ni-a mai da».
 Domnu 'n casă s'o bogat,
 La masă s'o aedzat.
 65 D'e un'e Dumn'edzu bea
 Paharele să d'implea;
 D'e un'e Domnu minea
 Blid'ele să vîrfona.
 i d'e-acola s'o sculat,
 70 i frumos le-o multamit,
 i d'afară 'o eit.
 i Dumn'edzu s'o rugat:
 — Cata, Petru, d'inapoi
 i t'e uita e-i ved'ea?»

— «Văd casa bogatului
Toma 'n fundu iadului;
Și văd ș'a săracului
În mn'izlocu raifului».

1922. Șieu — Irina Țiplă, 80.

CCCL

- ⁵ Înaint'ea astor port
Sînt trei rînduri d'e pomuț.
La umbruța pomn'ilor
Șade Doamna curților,
Tăt înk'ină
¹⁰ Și susk'ină
Cu pahar galbăn în mină;
Înk'ină la răsărit,
Că ved'e pă Domnul sfînt,
Mit'it'el și 'nfășățal,
¹⁵ Cu fașie d'e mătasă
D'e la Doamna 'mpărat' easă;
Cu comînac d'e bumbac,
Cu trei st'ice 'n comînac:
Unu-î st'icu grîului,
²⁰ Unu-î zița zinului,
Unu-î želfa lu Hristos,
Pină-î popa la itros.
1920. Rozavlia — Ilăna Rus, 24.

CCCLI

- La sovârșitu lumn'ii
Trîmbcîta-vor îngerii
²⁵ În patru cornuri d'e lume
La tăt omu p'a lui nume,
Să zie la gîud'ecatã
Çei zii cu çei mort' odatã,
La locuțu d'e veçie
³⁰ Und'e-o fost Adam d'intîije.
P'açei zii und'e i-or pun'e?
I-or încuie ca 'nt'un nor
La lăcașu dreptîlor.
P'açei mort' i-or pun'e 'n pk'iatrã
³⁵ Lumn'ina să nu-ș o vadã.
Și vor trîmbcîta cu friçe,
Domn'i și 'mpăraț or plînge.
D'apoî noi çe-am put'ea dziçe?
Om răscompăra cu sînge;

- ⁴⁰ Nu cu aur, n'icî cu-argînt,
Făr' cu sînge drept și sfînt.
1920. Rozavlia — Aceeași.

CCCLII

- Pă çel vîrvuț d'e munçeî
Mărgu-ș trei păcurărei
Cu oile după ei:
⁴⁵ Doi mai mari, unu mai mn'ic.
Pă çel mai mn'ic l-o minat
Cu găleata la izvor
Pin' ei or façe sabor;
Cu găleata după apă
⁵⁰ Pin' ei or fa' gîud'ecatã.
Înapoi ș'o d'inturnat,
Frașî lui l-o d'intrăbat:
— «Çe mort'itã tu-ț pof't'ești?
Ori d'in pușcã împușcat,
⁵⁵ Ori d'in sabçie dimn'icat?»
— «Altã mçart'e nu-m pof't'esc,
Darã d'in pușcã 'mpușcat
Și d'in sabçie dimn'icat.
Pă min'e nu m'astupaț
⁶⁰ N'icî în verd'e țînt'irim,
N'icî în dalbu t'emet'eu,
Numa und'e-oî dziçe eu:
În vîrvuțu munt'elui,
Su' cruçea molidului,
⁶⁵ În strunguța oilor
Și 'n țărçuțu mn'eilor,
Și 'n urma găleților.
Să-m pun'eț un mn'el la cap,
La pk'icîçoare
⁷⁰ Fluier mare
Și la cap o trîmbcîta-re;
Un vînt țebeș a sufla,
Flueru ș'a fluera,
Trîmbcîta ș'a trîmbcîta
⁷⁵ Și mn'elucu ș'a zçera,
Cruçîța s'a legăna
Și oile m'or cînta;
Oile s'or tomn'i rînd
Și mn'î-or pașt'e pă mormînt.
⁸⁰ Ele numa că ș'or gîçe:
— «Îan scqalã, stăpin'e, scqalã
Și n'e scqat'e la pripçarã,

Să bem apă d'in izvoară,
 Să n'e paș'em cărbun'e,
 Să n'e fătam mn'elușăi,
 Mn'elușăi cu cōarn'e 'ntōarsă,
 5 Cum îs oile frumgasă.
 D'e cîn tu ț'ai adurn'it
 Iarbă verd'e n'am păscut,
 Apă răce n'am băut».

Ei acasă ș'o zin'it,
 10 Mama lor i-o întreat:
 — «Cei mai mn'ic und'e-o ră-
 mas?
 — «Tăt pă văi și pă vâlcele,
 Cu oile cele rāle;
 Tăt pă văi și pă hotrōape,
 15 Cu oile cele șk'iqape.

1920. Rozavlia — Aceeași.

CCCLIII

Greă iernuță ș'o pk'icat,
 Oile tâte-o zcerat.
 Dumn'edzāu le-o audzīt,
 Cu bun dar le-o dāruit,
 20 Ș'o făcut scarā
 D'e cēarā
 Ș'o slobodzīt florī d'e varā.
 — Oī, oī, oī, vind'e-v'oiū,
 La țirguț trimet'e-v'oiū,

25 La țirguț la Sīm-Mn'ihai,
 Să nu-m fačet mn'ie bai;
 Că d'e cîn mă trud'esc cu voi
 Da-s mai albu d'ecīt voi.
 — Stāpīn'e, stāpīnu nost,
 30 Mai iern'eadzā-n'e o iarnā
 Și n'e mai nvereadzā-o varā,
 Că și noi t'e-om dāruī
 La Sīn-Giordz c'un mn'el fru-
 [mos,

La Ispas
 35 C'un bulț d'e caș;
 Cīnd a h'i cīmpu frumos
 Noi n'e-om pun'e līna gīos.
 Stāpīn'e, stāpīnu nost,
 Dā-n'e des sārūn'il'e,
 40 Că ț'om īmplea gălețle;
 Și n'e dā sārūn'ea deasă,
 T'om pun'ea put'ina rasā.
 Stāpīn'e, stāpīnu nost,
 Dacā n'i da și n'i da,
 45 Nu n'e da la om sārāc,
 Sā n'e ție pingā sat,
 Sā n'e paș'em rādācīn'ī,
 Sā bem apă d'in fīntīn'ī;
 Da n'e dā la om gāzdac,
 50 Sā n'e scoatā la pripōarā,
 Sā n'e paș'em frundzișōarā,
 Sā bem apă d'in izvoară.

1920. Strīmtura — Irina Ard'elēan, 65.

RUGĂCIUNI

CCCLIV

RUGĂCIUN'E

Su' prĕ mn'ilstivă maică,
Su' prĕ ruga ta mă pleacă,
Că n'am dar care să-ț placă;
Că n'am dar d'e curăție
5 Ca să-ț h'iu plăcută ție.
O, primn'est'e d'e la min'e
Dragost'ea d'e su' pre t'in'e,
C'ai născut pă duhu sfint
Cu lumn'ină pă pămînt.
10 Astădz i prea lăudat
Îngerului mare sfat.
Cruče 'n casă,
Cruče 'n masă,
Cruče 'n tus-patru corn'ile d'e
[casă;
15 Că nu-î casă,
Că-î cetat'e
Cu ferest'il'e îndzuat'e,
Cu uşil'e înferecat'e.
Da în dînsa çin'e şed'e?
20 Şed'e sfintu Mn'iculae
Pă scaun d'e aur,
Çet'est'e şi mărturisea',
Çe-î rău taie,
Çe-î bun lasă,
25 Dumn'edzău cu noi în casă,
Îngeru pă su' ferestă,
Maică prea curată,
În preazmea noastră.
Rugăciun'il'e după 'mbrăcare
30 Păstă noastră m'o păzît,

Îngerii tăi m'o h'erit,
D'e rău, D'qamn'e, m'ai h'erit.
Astădz eu la t'in'e cad,
Apără-mă d'e năcaz,
35 D'e năcaz, moart'e şi rău,
Ca să siu cu tăt al tău;
Pofta mn'i-î gîndu şi fapta
Să-ț plin'esc cu voia ta.
Îngeri, sfint'e păzitori,
40 Adă-m mîna d'ę-aşutori.
Tu, Hristoşea mn'ea prea dulce,
Apără-mă cu sfinta cruce;
Bin'e cuvîntă a mn'eu pat
Ca să dorm cu somn curat.

1920. Siliştea — Anuța K'escu, 40.

CCCLV

TATĂL NOSTRU ȚIGĂNESCU

45 Blagosloveşt'e!
Tăt Țiganu are peşt'e;
Numa Dada hăl mai mare
Are peşt'e — măcar c'are.
S'au dus pîngă mare 'n ęios,
50 Cu foî după cap
Ş'apoî cu p... 'n comănac.
Ş'acolo au aflat pă harca hăr-
[çilor,
Pă mama peşt'ilor;
Ş'atît'ea i-au dat,
55 Şi 'n cap
Şi după cap,

Pîn'ce i-au rupt trei coaște 'n
[pk'iz...;

Ș'apoï l-au dus acasă
Și l-au trînt'it d'e masă,
Și l-au cînăltăluit,

⁵ Ș'o ad'everit,
Ș'o aflat în el o cărt'ičică roșie,
Cu slove albe.

Au fost scris în ea dar d'e la
[Dumn'edzău,

C'au să capet'e

¹⁰ O vale d'e lapt'e,
Un furcoï d'e slăn'ină
Ș'un țăpar d'e ouă.

Amu s'au grăit că čine să margă
după ele. Dada hăl mare au
sărit în sus ș'au dzis că el a pleca
după ele, pînă 'n čerï la Dumn'e-
dzău, ca să-ï dee lui daru. Ș'au făcut

O scară
D'e čeară

cu fușt'eï d'e bob pînă la Dumn'e-
dzău. Și cînd au suit pă scară, au
lăsat cu limbă d'e mōart'e să-ï
aștearnă če-ï mai mōale ģios pă pămînt,
că, d'e-a pk'ica, să nu să lo-
vască tare rău. Și dada hăl mare

Au suit pă scară,
Ș'o curvă d'e čioară

au rupt trei fușt'eï în scară. Și
Dada hăl mare o pk'icat ģios d'e
pămînt, ș'au rupt o mînă pîn șold
ș'un pk'ičior pîn cot. Ș'amu o lă-
sat cu limbă d'e mōart'e să nu-l
îngroape în țînt'irim și 'n t'eme-
t'eï;

³⁵ Să-l îngroape d'in ģios d'in sat,
C'acolo-ï locu mai curat;
În umbra gardului,
În mustu căcatului;
În gură să-ï cače cîn'ï
⁴⁰ Și 'n pumn'ï Rumîn'ï.

Amu, d'e Dada hăl mare au ră-
mas o Țigancă șk'ioapă. Ș'au suit

înt'un vîrv d'e munt'e, ș'au bu-
cînat înt'un cur d'e cîn'e,

⁴⁵ Să să strîngă mn'ic cu mare
La ačeșă adunare:
— «Să pun'em popa d'e-a noa-
[stă ziță,

D'e-a noastă familie,
D'e capu Țigan'ilor să să ție».

⁵⁰ Ačela popa s'au grăit d'in če să
facă besereca. O dzis că:

D'e lemn a putreči,
D'e ser a rugîn'i,
D'e pk'iatră a mușt'i.

⁵⁵ Da o dzis că om făče-o
D'e caș în dungă,
Să tragă copk'ii la rugă;
Și 'n pod d'e clisă grasă,
Să fugă copk'ii la rugă d'e-acasă.

⁶⁰ Ačela o fo' mai bun ca čcïa po-
pk'ï, că făče Pașt'ele mai iut'e ca
alț popk'ï și le făče d'e k'iperï și
d'e hrean de leușt'ean: —

Care cum Țigan îmbuca,

⁶⁵ Pkiz.. mîni-sa o lua — Amin.

1920. Rozavlia — Plotonier Vasalțe
Bledă, 32 (de loc din Sat-Șugătag).

CCCLVI

RUGĂČIUN'E

Mă rog la sfînta Lun'ï,
Čepeln'ită d'e post,
Căd'eln'îța lu Domnu nost Isus
[Hristos.

Sfînta d'e t'in'e,

⁷⁰ Eu mă rog ție
Cu in'ima curată,
Cu in'ima dreaptă,
Cu mînt'e înțal'ęaptă,
Cu fața la pămînt pl'ecată,
⁷⁵ Cătă maïca sfîntă preacurată,
Cum să roagă lumēa toată,
D'in lume, d'e păstă lume,
D'in toț patru cornurile d'e lume,

La mămuca lu Dumn'edzău
[anume.

Că eu n'am altă aġiutătoare,
N'ice altă folositoare,
Făr' pre t'in'e, Dȡamna cȡeriułi

⁵ Și a pămîntului ȡea mare;

Aġiutătoarea scirȡișilor,
Bucuria n'ecăzișilor;

N'am faptă d'e curăție
Ca să-ȡ dau să-ȡ placă ție.

¹⁰ O, mămuca lu Dumn'edzău ,

Rȡagă pă h'iuțu tău
Să-m trimată daru mn'ie,
Să t'e laud pînă 'n veție;

Amint'ireșă lușă să sie

¹⁵ Aur, argînt și tămie.

H'ie numele lu Dumn'edzău
[bin'e cuvîntat,

În veșă d'e noi lăudat.

Lăudăm pă mașca sfintă,
Pă fețigara ȡea mai blindă;

²⁰ Lăudată mașca Domnului să sie

D'e-acuma pînă 'n veție;

Amint'ireșă eșă să sie

Aur, argînt și tămie.

1920. Strîmtura — Irina Ard'eleșan, 65.

CCCLVII

OCÎNAȘĂ ȚIGĂNĂSCĂ

Strînȡiunat ȡeresc,

²⁵ Romanu mandros,

K'ik'iri,

Put'ința,

Tamporu, tamporușă,

Preșă sfînta Mancova,

³⁰ Hoștoru moșă,

Hoștoru moșinca,

Pașera cotîrza,
Nu n'e dușe, Dȡamn'e,
În cal'e d'e pk'iȡiorașe.

1920. Strîmtura — Aceeași.

CCCLVIII

TATĂL NOSTRU ȚIGĂNESC

³⁵ Tatăl nostru ȡel ȡeresc

D'e la Roma romîn'esc,

D'e la Sinad'eș,

D'e la Mînad'eș,

Tamporușă mare,

⁴⁰ Mangal'îta Mancova,

Și mă izbăveș'e, Dȡamn'e,

Pă la ȡoada ġiuncului;

ġiuncalău d'e sară

Și d'e d'imîn'eașă,

⁴⁵ Aġiutoriușă șoldurilor.

Contra,

Lontra,

ȡapuri d'e cotîrza;

Ler,

⁵⁰ Pantaler,

Oȡînașil'e d'e h'er.

1920. Săpînța — Irina Stan, 25.

CCCLIX

OIȚNAȘA STRIȚELOR

Sfeti Petri,

Pavăl a vuži,

A vuži, vuži-t'e-a,

⁵⁵ ġerk'îta peri-va,

Trupu žubui-vi-l-a.

Slăvet'ea, cart'ea,

Dobristan'i, husarn'.

1921. Răpedea — Sava Ștețcu, 70.

B A L A D E

CCCLX

A LU GRUȚA LU NOVAC

D'imin'eața s'o sculat
 Trei voiniți,
 Ca și trei cuți,
 Pă trei cai ca și trei murgi.
⁵ Da cai nu-s ca cai,
 Fac în gură ca șerk'ii,
 Bat în pen'e ca corci.
 Și la drum că ș'o plecat,
 La virvuțu dealului,
¹⁰ La crițma 'mpăratului.
 Acolo dac' o sosit
 Numa ei că ș'o strîgat:
 — «Tu, Aniță,
 Crițmăriță,
¹⁵ Numa tu de ț'ai aveă
 Un pătuț
 De trei drăguț,
 Ș'un grăzduț
 De trei murguț».
²⁰ — «Numa iș nu mn'î-oj aveă
 Niți pătuț
 De trei drăguț,
 Niți grăzduț
 De trei murguț,
²⁵ Că-î crițma 'mpăratului,
 Că iț ja și taleru,
 Mesălu și galbenu,
 K'icuru și grițariu».
 De trei dzile 'n crițm' o 'ntrat,
³⁰ Nouă buț o deșertat,
 Cruțe de grițari n'o dat.

Taje pk'ită păst'e lată
 Ș'o înbucă 'n gur' odată.
 Crițmărița s'o supărat,
³⁵ Poale albę-o sufulcat
 Cizme roși-o d'i'ncălțat,
 La 'mpărat s'o d'alergat,
 D'i d'eparti ploconin,
 Și de-aproape 'nșeruk'in:
⁴⁰ — «Împărat'e
 D'e'nălțate,
 Nu știu spune-ț'aș o ba,
 Că tare rău t'i-î supăra».
 — «Spune-mi tu, Aniță,
⁴⁵ Crițmăriță,
 Spune-mi tu ce ai de spus».
 — «D'i'nălțat'e,
 D'i'mpărat'e,
 Poposit, o poposit
⁵⁰ Tăt la crițma dumn'î-tale
 Trei voiniți,
 Ca și trei cuți,
 Pă trei cai ca și trei murgi.
 Da cai nu-s ca cai,
⁵⁵ Fac în gură ca șerk'ii,
 Bat în pen'e ca corci».
 — «Tu Aniță,
 Crițmăriță,
 Spune-mi tu făptura lor».
⁶⁰ — «Că numai la țel mai mare
 D'in față-î ca dumn'ja-ta-re,
 Cu musteța ca la rac,
 D'i le noadă după cap;
 Fațe nodu cît pumnu,
⁶⁵ D'e să mn'iră tăt omu;

- Și la cel mai mižlocii,
 Numa fătuca lui,
 Ca și spuma lapt'elui;
 Și la cel mai mn'ic,
 5 Ok'iții lui
 Ca și două mure cǎpt'e,
 Care-s cǎpt'e la răcǎre,
 N'ę-agiiunse d'i n'ı-o leac' d'i
 [sqare].
- «Tu Anită,
- 10 Crizmăriță,
 Întǎrce-te d'i'napoi
 Și le dă zin cît or poft'i,
 Și d'e bani nu pomen'i,
 Că-ı Gruia lu Novac,
 15 D'e trei ori țar' o prădat;
 Și numa d'e s'a min'ia,
 Țiligradu l-a pustia».
 Eǎ s'o 'ntors înapoi,
 Le-o dat zin cît o poft'it
- 20 Și d'e bani n'o pomen'it.
 Dat-u Dumn'edzǎu un vînt,
 Păru Gruii s'o clătit,
 Turci 'n Dunăre-o sărit;
 Da cît furǎ
- 25 Tăt trecurǎ;
 Un cîn'e d'e turc bătrîn
 Nu să tacă
 Și să treacă,
 Da numai el că ș'o strîgat:
- 30 — «Că voi mn'ie de mn'i-ț da
 Țiligradu și țara,
 Eǎ singur vi l-oı lega
 Cu trei sire de mătasă,
 Cum i mîna lui de grǎsă».
- 35 Și pă el cîn l-o legat,
 Și l-o dus robuț legat
 Pîn ocol la împărat.
 Și 'mpăratu ș'o strîgat:
 — «Nu-ț e, Gruie, rușine,
 40 Un vit'ez frumos ca t'ine,
 Că zii rob legat la mn'ine?»
 Un corbuț o prins a croncăi.
 — «H'ei corbule,
 H'ei croncule,
- 45 Niçi ești bun tu d'e 'mpușcat,
 Niçi ești bun tu d'e mîncat,
- Că ești bun tu d'e zburat.
 Du-te 'n lume,
 Păstă lume,
 50 Und'ı-afla pă Gruia 'n lume».
 Și corbuțu ș'o zburat
 Pînă 'n ocol la 'mpărat,
 Și iar o prins a croncăi.
 Și Gruia ș'o strîgat:
 55 — «H'ei corbule,
 H'ei croncule,
 Văd eǎ bugăt d'e b'in'e,
 Că-ı mînca carn'e d'i mn'ine,
 Și mn'i-ı beǎ sîngele mn'eǎ,
 60 Și mn'i-ı mînca capu mn'eǎ».
 — «Gruia, numai Gruia,
 Eǎ n'am zin'it pântru-ațea.
 M'o mînatu taică-tău
 Să-ț îmblu d'e rîndu tău».
- 65 — «Spun'e taicului așa:
 Pă mîn'ı, pă la prîndzu mare
 Tăt mn'i-ı capu de pk'erdzare».
 Și corbuțu ș'o zburat
 Pînă 'n ferestă la Novac:
- 70 — «Novațe,
 Numai Novațe,
 Pă Gruia l-am aflat
 Tăt în ocol la 'mpărat,
 Și acolo-ı rob legat».
- 75 Și Novacu s'o gătat
 'N haïne călugărești,
 Și ș'o 'mplut un șărpăoș,
 L-o 'mplut d'e gălbănaș,
 Pă murguț o 'ncălecat
- 80 Ș'acolo s'o d'alertat.
 — «D'i'nălțat'e
 D'i'mpărat'e,
 Numai eǎ am audzît
 C'aj un robuț d'e perit,
 85 Mn'ie mn'i-ı d'e spoved'it.
 Nu-ı slobod a-l d'omorî
 Pînă nu l-oı spoved'i».
 Împăratu ș'o strîgat:
 — «Călugăre, călugăre,
- 90 Nu-ı esta cîne gînd'ești,
 Că-ı Gruia lu Novac,
 D'i trei ori țar' o prădat;
 Și numai d'e s'a mîn'ia

- Țiligradu l-a pustii».
 Ș'a două-q. ră ș'o strigat:
 — «D'e ți-i robu d'e p'erit,
 Mn'ie mn'i-i d'e spoved'it,
 5 Că nu-i slobod a-l d'omori
 Pină nu l-o-i spoved'i».
 Și bagă mîna 'n șarpăoș,
 Școșă plin d'e gâlbănaș,
 Gâlbănaș
 10 Și tăleraș,
 Și, ia, sămănară pă ȝios,
 Și, ia, Turcîi is locomoș,
 Tăt să plecără pă ȝios.
 Și d'e Gruia s'o propk'iat
 15 Și șpărgile le-o tăiat,
 Și Gruia ș'o strigat:
 — «T. ițu mn'eu, tăicu Novac,
 In', dă-m o cupă d'e apă,
 Că d'e cînd aici am intrat
 20 Niçi apă n'am căpătat».
 Și i-o dat o cupă d'e zin
 Și o fost sănăta te d'e plin.
 — «Tăicu mn'eu, tăicu Novac,
 Bat'e tu mărġinile,
 25 O'i bat'e eu mn'izlq čile».
 — «Nu mă bizuiesc, Gruie, ție,
 Că ești mîncat d'e robcie.
 Da, bat'e tu mărġinile,
 C'o'i bat'e eu mn'izlq čile».
 30 Ș'acșă e'i că ș'o plecat
 Și mî-sa că ș'o strigat:
 — «Gruită, dragu mamii,
 Dă čiucuriġ d'ept čioarečġ,
 Și pușca cu oțelele
 35 Pă pluguț cu serele,
 Și te du tu a ara
 Cu soru-ta Măricuța».
 Ș'o dat čiucuriġ d'ept čioarečġ,
 Pușca cu oțelele
 40 Pă pluguț cu serele.
 Și s'o dus el ș'o arat
 Cu soru-sa Măricuța
 'N de lu Hotimului,
 Pă cq sta Mn'istrimului.
 45 Cînd o fo' cručea mn'i dză-dzi:
 — «N'i, n'i, n'i, frăt'juluc, n'i

- Cum zin Turč' alăturaș,
 Cite-o sut' alăturaș,
 Cite-o mn'ie-asămin'ea!»
 50 — «H'eġ tu, sorulica meș,
 In ě boi d'e tinșea
 Și te fă d'e lăturaș
 Și eu oġ lua plugu d'e grind'eġ
 Și m'oġ invirti pîntre eġ.
 55 Și odată m'oġ d'i'nvirti
 Și pă tăt oġ omori».
 Și ęa o luat boi d'e tinșea,
 S'o făcut d'e lăturaș,
 Și el o luat plugu d'e grind'eġ,
 60 Ș'odată s'o d'i'nvirtit
 Și pă tăt i-o omorit,
 Și plugu l-o 'ncobčilat,
 Și mî-sa l-o d'i'ntreat:
 — «Gruită, dragu mamii,
 65 Nu știu boi i-aġ šk'iopat,
 O pluguțu l-aġ stricat,
 Că tare žip aġ noptat».
 — «H'eġ tu, mămuluca meș,
 Boi nu i-am šk'iopat,
 70 Niçi plugu nu l-am stricat;
 Am arat
 Ș'am sămănat,
 Și s'o copt ș'am săčerat.
 Mămulucă, d'e nu credz,
 75 In du-te batîr și vedz
 Că numai, mamă, ți-i păși
 D'i pă st'ic, mamă, pă st'ic,
 Tăt pă față d'i voġnic;
 D'i pă znop, mamă, pă znop,
 80 Tăt pă t'it'ie de clop».

1920. Budești — Mărija Bîrleș, 40,
 (de loc din Călinești).

CCCLXI

ZIDRA

- Mere Zidru cu Zidra
 Pă drumuț alăturaș
 La ospăț la șocră-sa.
 Numai el o rupt ș'o dzis:
 85 — «H'eġ tu, Zidră,
 Dqamnă mîndră,
 Tragănă-mu 'n trăgănaș».

— «H'eî Zidruț,
 Domnu mîndruț,
 Cum oi prind'e-a trăgăna
 Munți s'or cutremura,
 5 Izvōarāle s'or tîlbura,
 Și la mn'ine ș'or zin'i
 Păcurariî d'e la munt'e —
 Păunaș cu pen'e scurt'e;
 Păcurariî d'e la oi —
 10 Păunaș cu pen'e moi —
 Și d'e la t'in'e m'or lua».
 — «H'eî tu, Zidră,
 Dōamnă mîndră,
 Tragănă-mu 'n trăgănaș,
 15 Că pună capu 'n sus n'î-a sta
 Eū pă t'in'e nu t'e-oi da».
 Și ei o prins a trăgăna,
 Munți a să clăt'ina,
 Izvōarāle a să tîlbura,
 20 Și la mn'ine ș'o zin'it
 Păcurariî d'e la oi —
 Păunaș cu pen'e moi;
 Păcurariî d'e la munt'e —
 Păunaș cu pen'e scurt'e.
 25 — «H'eî Zidruț,
 Domnu mîndruț,
 Dă-n'e nouă pă Zidra!»
 — «Eū pă Zidra nu oi da
 Pună capu 'n sus n'î-a sta!»
 30 — «Dă-n'î-o d'e bunā voe,
 Nu-ț da capu la n'evoe».
 — «Răbdați-mă voi o leacă
 Să-m bag mîna 'n buzunariî,
 Să scot pană și hîrt'ie,
 35 Să-m scriu o hărt'iuile,
 Să trimăt la maîca mea,
 La maîca mea 'n Olodău,
 Să stie d'e cē-oi muri eū».
 Și tăt în loc de hîrt'iuile,
 40 Da o scos dalbă sabcie,
 Ș'odată ș'o mähăit
 Și pă tăt î-o omorit;
 O mähăit a doua qarā
 Ș'o aģiuns și pă Zidra.
 45 El s'o aflat pă bănat
 Și 'napoi s'o d'înturnat
 Și mî-sa l-o d'întrebat:

— «H'eî Zidruț,
 Domnu mîndruț,
 50 Und'e-ai lăsat pă Zidra?»
 — «Colo 'n coastă,
 După coastă,
 Mare hold' am săcerat,
 Și znopk'ii nu î-am legat;
 55 Tăt în loc d'e legători
 Îs a Zidriî 'nchingători.
 Mămulică, d'e nu credz,
 Ia du-t'e batîr și vedz;
 Mămulică, țî-î păși
 60 D'i pă st'ic, mamă, pă st'ic,
 Tăt pă față d'i voinic;
 D'i pă znop, mamă, pă znop,
 Tăt pă t'it'ie d'e clop».

1920. Budești — Aceași.

CCCLXII

TURCII ȘI SIROLINA

Șade Sirolină 'n prag
 65 Cu siruț băgat în ac;
 Nu șt'ii coasă,
 O descōasă,
 O dor d'e bad'ea o 'ntōarce;
 Nu șt'ii punge,
 70 O despunge,
 O dor d'e bad'ea o-aģiunģe.
 Numa ea o rupt ș'o dzis:
 — «H'eî tu, mămulica mea,
 Eși, mămucă, pun' în prag
 75 Și t'e uita 'n ģios în țară,
 Că nu șt'iu, mamă: nori-s groșî,
 O zinu Turcîi d'in ģios?
 Nu șt'iu: pomn'i-s înfloriț,
 O zin Turcîi 'nvăluit?»
 80 — «Sirolî', draga mamî,
 Nițe noriî nu is groș,
 Cē zin Turcîi d'in ģios;
 Nițe pomn'i nu-s înfloriț,
 Cē zin Turcîi 'nvăluit».
 85 — «Pă und'e, mamă, m'aș as-
 [cund'e?]
 — «Bagă-t'e în grăd'înuță
 Supt un sir d'e tămiiță

Și 'nvirsteadză-o cunun'ită».
 Și, ia, Turcii ș'o sosit,
 În casă ș'o d'înrat:
 — «Bună dzuă, șocră mare,
 5 Gata-î prîndzu, o ba?»
 — «Nițe prîndzu nu-î gata,
 Treceț voi și hod'in'ită».
 — «N'am zin'it a hod'in'i,
 La Sirolin' a pețî».
 10 — «Tărdzău voi v'aț nădăit,
 Că Sirolina ș'o murit.
 D'e nu-m credeț cuvîntu
 Să v'arăt eu mormîntu».
 Ia cîț fură
 15 Tăț trecură;
 Un cîn'e d'e turc bătrîn
 Nu să tacă
 Și să treacă:
 — «Blemaț voi pîn grăd'înuță
 20 Să cîuntăm să dučem flori,
 Dacă nu dučem nurori».
 Florițele ș'o cîuntat,
 Pă Sirolin' o aflat,
 Și d'e mină o luat,
 25 Și cu dînsa ș'o plecat.
 Cîn fo' locu la un loc,
 La mn'izlocu codrului,
 La capătu podului,
 Numa șa ș'o rupt ș'o dzis:
 30 — «Lasă-mă, Turcuț, d'e mină,
 Să-m sufulec eu sugn'ita,
 Că-î luată d'e mama,
 Tu alta nu mn'i-î lua,
 Tăt alta ca ș'ajasta».
 35 D'e mină că o lăsat
 Și 'n apă ș'o d'aruncat
 Și d'in graișu ș'o cuvîntat:
 — «D'ecît noră Turcilor,
 Mai bine mîncarea peș'ilor
 40 Și coșuțu raçilor».

1920. Budești — Aceeași.

CCCLXIII

HORȚA PINT'EȚI

Sub țeșă păduriçe verd'e
 Mit'it'el zare se ved'e.

Açeja nu-î zare a zări,
 Tăt e șătruca Pint'ii.
 45 Pînteșă pîn șatră să primbla
 Și d'in grai că-șă cuvînta:
 — «Care voinic s'ar afla-re
 Să margă la Baia-Mare
 După zin și după sare,
 50 După prah d'e țel mai mare,
 După carn'e d'e γ'ităl,
 După prah mai mănunțal?»
 N'icî unu nu s'o aflat,
 Numa a Pint'ii fîrtat.
 55 — «Pînteșă, Pînteșă, viteșă mare,
 Dă-mn'î calu dumn'î-tale
 Să mă duc la Baia-Mare
 După zin și după sare,
 După prah d'e țel mai mare,
 60 După carn'e d'e γ'ităl,
 După prah mai mănunțal».
 Pînteșă calu i l-o dat,
 El pă cal o 'ncălecat
 Și la Baia s'o d'alergat.
 65 Așa tare că-șă mereșă,
 Nițe cruțe nu-șă făcșă,
 Înapoi nu să uita
 Să arăt eu cu mîna.
 Cum în Baie ș'o d'înrat,
 70 Numai el că s'o tîln'it
 Cu un cîn'e d'e domn mare:
 — «Bună dzuă, domnule».
 — «Sănătos, dragu bad'ii.
 Tu ești fîrtat de-a Pint'ii?»
 75 Spune-mî tu moșteșă Pint'ii,
 Că eu ție ț'oi plăt'î».
 — «Moșteșă Pint'ii nu oi spun'e,
 D'e mn'i-î da cîț în lume».
 Și 'n crîzmuță l-o băgat
 80 Și pă el l-o d'îmbătat,
 Ș'apoi iară l-o 'ntrebat:
 — «Spun'e-mî tu moșteșă Pint'ii,
 Că eu ție ț'oi plăt'î».
 — «Pă Pînteșă treabă 'mpușcat
 85 Cu trei cuje d'in potcoavă,
 Și cu trei grăunțe d'e grîu roșu,
 Și cu trei d'e mădzărită,
 Și 'mpușcat pă susușară,

- Și Pint'ea treabă să moară».
 În loc lui ca să-î plăt'ea',
 În t'emn'ită că-l băga.
 Numai el că ș'o strigat:
 5 — «Năpost'i-m mîna stînga,
 Că dreapta n'oi cutedza».
 Mîna lui i-o năpust'it
 Și el ș'o scris cărticele.
 Și Pint'ea cîn prîndza
 10 Atunçi cărtile sosia;
 Și Pint'ea cîn gusta
 Atunçi cărtile pk'ica.
 Lasă Pint'ea d'e-a prîndzi
 Ș'o prins el a cēt'i.
 15 Dac' o vădzut cum îi scris
 Mare plîns că l-o d'i'nvins:
 — «Șt'iut-am c'a si așa,
 C'asa tare că-ș merea,
 Niče cruce nu-ș făcēja,
 20 Înapoi nu să uita
 Să-î arăt eu cu mîna
 Cum să-î îmble trebuca.
 Și Pint'ea pă cal o 'ncălecat
 Și 'n B.aje s'o d'alergat.
 25 Cum în B.aje ș'o d'i'ntrat
 Pă dînsu l-o d'i'mpușcat,
 D'i pă cal gîos o pk'icat.
 Numai el că ș'o strigat:
 — «Voî, voi, voi, fărtatîi mn'eî,
 30 Strîngeți-vă pîngă mn'ine:
 Cît în lume veț trăi
 Nu vă mai dareț sfatu
 Cătă tăt blăstămatu;
 Că eu sfatu mn'i l-am dat
 35 Și capu mn'i l-am mîncat».

1920. Budești — Aceeași.

CCCLXIV

BĂRBATUL IRINEI

- Peste mări,
 Peste Dunări,
 Prins-o socru pe gînerî;
 Că-ž l-o prins
 40 În lanț l-o pus,
 Domn'ii legea i-o răspuns.

- «Lasă-mă, socru, d'e mîna
 Să-m bag mîna 'n minteuță
 Să-m scot albă hîrtiuță
 45 Să-m trimăt l-a meă măicuță,
 L-a meă mamă 'n Borozaŭ,
 Să-m trimată copîrșeu,
 Copîrșeu și pînză ne gră —
 N'î-o fo' moarte. 'nt'o d'e grabă».
 50 Cînd sosia soliî la poartă,
 Irina-î cu prîndzu 'n masă.
 — «Lasă, Iri', prîndzu pus,
 Că noi rău h'ir t'am adus».
 Cîn poarta o d'escuî t,
 55 Capu i l-o rătedit.
 Irin' o prins ș'o zcerat.
 Tată-său ș'o rupt ș'o dzîs:
 — «Tačî, Iri', dragu tatiî,
 Că noi altu t'om găsî.
 60 Mai d'e ită, mai d'e neam,
 Nu ca esta-ŭ ardelean».
 — «Poț, tătuc', a mn'i-l găsî,
 Că tată la copk'ii n'a si.
 Staŭ copk'ii pîngă vatră,
 65 Eî nu știu cine li-î tată,
 Fă' tot dzîc că-î lumeă toată».

1920: Budești — Ana Costăn'ine, 37,
 (de loc din Besereca-Albă).

CCCLXV

IANCU

- Pă drumu Felăcului
 Mărg carăle I ncului.
 Caru mere 'mp'ed'ecat,
 70 Iancu mere supărat;
 Boi-s cu cōarn'e d'e cēră,
 Om ca Iancu nu-î în ț. ră;
 Boi-s cu cōarn'e d'e spumă,
 Om ca Iancu nu-î în lume;
 75 Boi-s cu cōarnele verdz,
 Om ca Iancu nu mai vedz.
 Zin'e Iancu d'e la munt'e
 Cu opt mn'ii și patru sut'e.
 — «Iancule, măireș ta,
 80 Lasă Sîrb'î, nu prăda,
 T'oi da bani cu felderă
 Și aoru cu mn'ertă».

— «Nu-mi trê' bani cu feldera,
Niçi aoru cu mn'erța,
C'âșa vrea Romințele,
Ca și doamnele
5 Să țipe mânușile,
Să ție săcerile,
C'âșa fac Romințele».

1920. Breb — Irina Dunca, 9.

CCCLXVI

VINDEREA NEVESTEI

S'o ibçit și s'o luat
Tăt un feçior d'e găzdac
10 Cu o fată d'e sărac.
Cîn o fo' săptămîna
Șoacră-sa o d'i'ntreba:
— «Und'e ți-i, noră, zestrea?»
— «D'int'un sat ai fo' cu noi,
15 Știutu-m'ai că n'am boi,
Numa ok'i'i amîndoi».
— «G'eorçiță, dragu mamii,
Nevasta d'e nu oi da
Boi 'n gražd oi sp'int'eca;
20 Nevasta d'e nu oi vind'e,
Graždurile le-oi aprind'e».
Numa el că s'o luat,
Numa el că s'o 'ntiln'it
C'un cin'e-turbă bătrîn.
25 Nu să tacă
Și să treacă:
— «D'e vindutu-i nevasta?»
— «D'e vindutu-i săraca».
— «Citu-i prețu pă dinsa?»
30 — «Citu-i put'ea număra
D'e-amu pînă ce-a 'nsăra:
Talerii cu metîru,
Galb'en'ii cu feld'eru».
Comora pă murgu-o pus
35 Și el acasă s'o dus.
— «Ce-ai făcut, mamă, d'e cină?»
— «Lașk'ie 'n dzamă d'e găină».
— «K'igni-ț'ar, mamă, d'e cină,
Cum mn'i-i mn'ie la inimă».
40 — «G'eorçiță, dragu mamii,
Dacă-i așa și așa,

Țip' comora pă fereastă
Și te du după nevestă».
Pk'itā albā cā mînca,
45 Cu băncuk'i'i să ȝiuca;
Să ȝiuca cu băncuk'ile,
Ca coconi cu surçelile.

1920i Breb — Dok'ie Pop, 13.

CCCLXVII

ILONCA ȘI TURCUL

Colo 'n deal, cā după deal,
La curțea lui Șendorean,
50 Șendoreasa cea frumoasă
H'ireșe cocoanā 'ș gatā.
Cocoana bunā era,
Curțile le mătura,
Goz' afarā il țipa,
55 Pā k'etçare sā urca;
Vădzu st'çagu străluçin,
Turçii după ea zin'in.
Ea 'n casā ș'o alergat,
Cātā mă-sa s'o rugat:
60 — «Ascunde-mă, mamă, bine,
D'e voești sā siu cu t'ine,
Cā zin Turçii după mn'ine».
— «H'e'i tu, siuța mamii,
Und'e focu t'e-aș ascund'e?»
65 — «O 'n ladă cu talerii,
O 'n ladă cu husoșii;
Cā husoșii au capuri mult'e
Și pă mn'ine m'or ascund'e;
Talerii or țurgălui,
70 Și pă mn'ine m'or gāsi».
— «Du-te, sie, 'n grād'inuță
Și t'e-ascunde supt o frundzā».
Turçii la pçart' o pk'icat,
Cu pk'icioru 'n pçart' o dat,
75 Pçarta 'n patru s'o crăpat,
Numai ei cā ș'o strigat:
— «Ȝupăneasă, șoacră mare,
Sçoate-n'e pă Ilonca-re;
Pā Ilonca d'e nu-i sçoate-o,
80 Țițele ți le-om crepa-re
Și le-om presăra cu sare,
Focu rău te-or ustura-re».

- «Da d'ę-und'e focu oî scoate-o ?
 Că, numa una am avut
 Ş'o băgat-o popa 'n lut.
 D'e nu-mî credeţ cuvintu
 5 Hai să v'arăt mormvintu,
 Că-î în grăd'ină su' fereastă,
 Supt o floare albastră.
 Un cin'e d'e turc bătrîn,
 Nu să tacă
 10 Şi să treacă:
 — «A, drağilor mn'eî feçiorî,
 Hajda să n'e çjuntăm flori,
 Că ne-om 'nstruţa 'n sărbători
 La fet'e şi la feçiorî».
 15 În grăd'ină s'o băgat
 Şi frundzua o çjuntat,
 Pă Ilonca o aflat,
 Şi d'e mină o luat,
 Şi 'n coçię-o aruncat.
 20 Cîn o fost pă şesurele
 Cătă Turcu s'o rugat:
 — «Lasă-mă, Turcuţ, d'e mină
 Să-m tomn'esc inelele,
 Că-m curmă ġedit'ile».
 25 El d'e mină n'o lăsat;
 Ea iar i s'o rugat
 Pă poduţu Dunăriî:
 — «Lasă-mă, Turcuţ, d'e mină,
 Să-m tomn'esc eu cununa,
 30 C'ajasta mn'i-î zestrucă,
 Zestrucă d'e la mama,
 Şi nu mn'i-a mai da alta».
 El d'e mină o lăsat,
 Ea 'n Dunăre s'ę-aruncat,
 35 Numa ęa că ş'o strigat:
 — «Fă-t'e, Turcuţ, ęe t'i-î faęe,
 Că şi eu încă m'oî faęe,
 M'oî fa' tătăişă albă
 Şi m'oî duęe pîn ęea iarbă».
 40 — «Fă-t'e, mîndră, ęe t'i-î faęe,
 Că şi eu încă m'oî faęe,
 M'oî faęe un cosaş mare
 Şi atîta mn'i-oî cosî,
 Şi pă t'ine t'ę-oî găsî».
 45 — «Fă-t'e, Turcuţ, ęe t'e-î faęe,
 M'oî faęe o ruţ' albastră
 La domnari pă ęea fereastă».

- «Fă-t'e, mîndră, ęe t'e-î faęe,
 Că şi eu încă m'oî faęe,
 50 Că m'oî faęe-o slugă mare,
 M'oî băga la ęei domnari,
 N'oî ęere altă simbrie,
 Ca ruza să mn'i-o deęe mn'ie».
 1920. Crăęeşti — Măria Horvat, 36,
 (de loc din Sırçi).

CCCLXVIII

SOTUL PLECAT

- «Măi G'eorge, Guta, Guta,
 55 Mă-ta vin'erî t'ę-o făcut,
 Simbătă t'ę-o bot'edzat,
 Lunî la ęast'e t'ę-o luat
 Şi n'evasta t'o rămas».
 — «Tăt mă rog, măiçuţă, Ńie,
 60 Să-m Ńin'eţ nevasta bine,
 Cu pk'ită şi cu masline
 Şi cu simbure d'e nucă,
 D'e la noi să nu să ducă.
 Tu, nevastă, şi m'aşteaptă
 65 Nouă ai şi nouă lunî
 Şi p'atîtea săptămîni;
 Ş'eî ved'ęa că nu mai zin,
 Cu loci t'i mărita,
 Cu lui mi comînda;
 70 Ş'eî ved'ęa că nu mai zin,
 T'e dă şi t'e mărită,
 Dacă m'o luat armată».
 Nevasta s'o măritat
 Şi el napoi s'o 'nturnat.
 75 Cîn în casă s'o băgat,
 Mesăle că s'o 'ncrestat.
 — «Staţ, mesă, nu vă 'ncrestaţ,
 Că asta-î nevasta meş».
 — «D'e pă ęe Ńi o cunoşti?»
 80 — «Pă bazmaua d'e mătasă,
 C'ăęeia mn'i-o fost d'ę-acasă;
 Pă unelu ęel d'ę-argînt,
 C'ăęela mn'i-o fo' d'e sk'imb».
 1920. G'esăşti — Pălăguţa Drăguş, 19.

CCCLXIX

SÎRBUŢ ÎŞI VINDE NEVASTA

- Frundză verd'e rătunġięară,
 85 H'ireş Sîrbulu să 'nsqară,

Mîndră nevestă-ș lua-ră;
 Da nu-î mîndră ca mîndrele,
 Da-î soră cu soarele,
 Și grăja' cu florile,
⁵ Muștră-să cu zorile
 Pîn tate grăd'înile.
 D'e dragosteș lor țeș mare
 Răsărit-o rușita-le
 Tăt în boldu patului;
¹⁰ Și 'n pătuț lîngă păret'e,
 Un siruț d'e stînžen verd'e,
 D'e dragosteș lor țeș mare;
 Și 'n pătuț la căpătîi,
 Un măruț verd'e gutîi.
¹⁵ Șoacră-sa d'e curvă mare
 Nu să ști d'altă țe fa'-re
 Să le strîce ibosteș-re,
 Să dusă în sat a cere;
 N'o țeșrut pk'itā și sare,
²⁰ O țeșrut formăcătoșare
 Să le strîce ibosteș-re.
 Da, de-ăceș n'o căpătāt,
 Înapoș s'o d'înturnāt:
 — «Măi Șîrbuț, dragu mamîi,
²⁵ Audzît-am, Șîrbuț, eș
 Că, este tîrguț la Brașăș
 Tăt d'e boșu și d'e vačî,
 Și d'e șașeni care și-s drașî.
 Du-t'e și tu cu nevasta,
³⁰ Dșarā-î puteș negușă».
 S'o tîln'it c'un Turc bătrîn;
 Nu să tacă
 Și să treacă,
 Sîlă pă cap să nu-î facă:
³⁵ — «Măi Șîrbuț, mărîșea ta,
 D'e vîndut țî-î nevasta?»
 — «D'e vîndut mn'i-î seșeca.
 Nu o vînd că-î curvă mare,
 Nu o vînd că-î băuțoare: —
⁴⁰ N'i s'o țeșuntat k'elsîgu
 La vremeș cu sușîgu».
 — «Măi Șîrbuț, mărîșea ta,
 Cîș țeș dară pă dîșna?
 Cîș țeș, atîta ț'oî da».
⁴⁵ — «Cîș îș puteș număș
 D'e-amu și pîn' țe-a 'nsăș,
 Număș îș oî cumpăș

Odată cu talerîș
 Și d'e triș oriș cu galbăniș,
⁵⁰ D'e cîncî oriș cu baniș mănunț,
 Ca sî-î pașe și eș mult».
 — «O soșuc, soșuc a mn'eu,
 Cum t'e 'ndurî tu binelui
 Și t'e dai străînului?
⁵⁵ Cum t'e 'ndurî tu banilor
 Și mă dai străînilor?»

1920. G'esăști — Pășasca Covačî, 70.

CCCLXX

BODIȚA

Frușdză verd'e tîrbureș,
 N'aveș . . . . . [?] pă șa;
 Treș fečîoriș ș'o fată are,
⁶⁰ H'ireșe-î și ridzătoșare,
 Tăt Bod'îșta o k'ema-re,
 Pă numele mîn'i-sa-le,
 La Bod'îșta î-o zîn'it
 H'ireșî și frumošî fečîoriș,
⁶⁵ Îș zîn'it d'e peșîtoriș,
 Peșîtoriș d'e noșuș țarăș,
 D'e pă apă lučîșarăș.
 Costant'înu, țeș mai mn'ic:
 — «Dă, mamă, pă Bod'îșta,
⁷⁰ N'o țîșea nemărîtatăș,
 De-ar sî cîș d'e d'epărtatăș;
 Că sînt'em noș treș fečîoriș,
 A Bod'îștî frățîoriș:
 Cîș dor d'e șa t'e-o așîunșe
⁷⁵ Mereș-om și țî om adușe».
 Pă Bod'îșta că o dat.
 Costant'înu, țeș mai mn'ic,
 Număș el că ș'o murîș,
 Numaș mă-sa ș'o rășas,
⁸⁰ Numaș tare supărătăș.
 Numaș mă-sa ș'o luat
 Tăt în cot'e și 'n șerunk'e,
 Blăștășmîșd pă la mormînt'e:
 — «Costant'îne, Costant'îne,
⁸⁵ Sî-u-aș blăștășmat d'e mîșne,
 D'e mîșne, d'e Dumn'edzășu:
 Pămîșntu nu t'e primășcă,
 Lutș-afarăș t'e izșeșcăș,

- Țișarale t'e țicocânească;
 Pămîntu nu t'e primn'ea',
 Țișarale t'e țicocâneă',
 D'ipțe-ai dat pă Bod'îta».
- 5 — «Mere-aș, mamă, și u-aș
 [cere,
 Nu poč me', că n'am put'ere;
 Mere-aș, mamă, să o cat,
 Nu poč me', că-s îngropat».
- 10 D'in pîndza d'e pă obraz
 Ș'o făcut căpen'egaș,
 D'in sălășăl,
 Murgușăl,
 D'in lumn'ina trupului
- 15 Ș'o făcut frîu murgului.
 Pă murguț o 'ncălecat,
 După soru-s'o plecat;
 Pă soru-sa o aflat
 D'in mn'izlocu codrului,
- 20 La curțile dorului.
 Und'e-î locu la un loc
 O șadzut și hodin'it.
 — «Cătă-mi, hăi sorucă 'n cap,
 Că d'e cîn nu mn'î-ai cătat
- 25 Fața mn'i s'o 'nveștădzit,
 Păruțu mn'î-o muțedzît».
 — «In audz, frățiu, audz
 Cum cîntă păsăreăua,
 Că mere-un ziu și c'ũ mortu
- 30 D'e-alătoreăa țelui codru».
 — «Las'o, cînt'e la focu,
 Tăt așa e cînt'ecu».
 Eî d'acoleăa s'o luat
 Și la mă-sa ș'o plecat.
- 35 D'acolo dac' o sosît
 Numai ăa că d'ę-o strîgat:
 — «D'est'id'e, mamă, pșarta,
 Că eu țî-s Bod'îta ta».
 — «Da, cu ține focu-ai zin'it?»
- 40 — «Cu Costant'in, țel mai mn'ic»
 — «Du-t'e, țiuma, la focu,
 Că Costant'inu, țel mai mn'ic,
 D'e trii ai e în pămînt;
 Du-t'e, țiuma, la focu,
- 45 C'ai zin'it d'e v'o trii ori
- Și mn'î-ai dus v'o trii fețiori».
 — «D'est'id'e, mamă, pșarta,
 Că eu, mămucă, nu-s țiuma,
 Fără țî-s Bod'îta ta.
- 50 D'e nu t'e credz cu cuvîntu,
 Haida, vedzi-m on'elu,
 Tăt on'elu
 D'ę-ardzîntelu
 Pă țed'etu mit'it'elu,
- 55 Cari-î d'e la duma-ta,
 Tăt pă mîină d'ę-a dreapta,
 Tăt cîn m'ai făcut mn'iręasă
 Și m'am dus, mamă, d'ę-acasă».
- 60 Mă-sa pșart' o d'escuțiat,
 60 Și 'n ocol cîn s'o băgat
 Numai ele s'o cuprins,
 Ș'atîta s'o sărutat,
 Ș'atîta s'o sfătuit,
 Pună ele țe-o murit.
- 65 Pă mă-sa o d'ingropat
 Înt'o sfîntă duminecă
 Înt'un prag d'e beserecă.
 Pă fată o d'ingropat
 Înt'o sfîntă sârbătoreă,
- 70 Tăt în dzua d'e Rusalii,
 Cîn o fo' sluzba mai mare.
 Și d'in fat' o răsărit
 Tăt un sir d'e ruguț sfînt;
 Și d'in mă-șă-o răsărit
- 75 Tăt un sir d'e măieran.
 Și ruguțu că s'o 'nt'ins,
 Măieranu l-o cuprins.
 Mărs-o popa duminecă,
 S'o băgat în beserecă,
- 80 Tăt pă ele le-o găsît
 Și mortuță,
 Ca ziuță.
 Numa popa-o cuvîntat:
 — «Că numa ș'aceăa maiică
- 85 Tăt să sie blăstămată,
 Care are num' o fată
 D'e cătă ăa o d'epartă;
 Tăt să sie blăstămată
 D'ipțe-o d'epărtat o fată».

CCCLXXI

ILEANA FRÎNCULUI

- Strigă, strigă, čine strigă?
Tăt Ileana Frîncului
D'in mn'izlocu tîrgului:
— «Care voinic s'ar afla
5 Pă minț-a mă înșăla!»
Numa unu s'o aflat,
Tîn'erele și frumușal.
Numa el o rupt ș'o dzîs:
— «D'e nu t'e-oî înșăla eu,
10 Nu m'aģiut'e Dumn'edzău,
Că am hain'e la sabău,
Să n'aģiung să le port eu».
Numa el ș'o rupt ș'o dzîs:
— «Nu știu, soră, ce să fac
15 Că m'am dat în rămășag
Cu o fată d'e 'mpărat».
— «Fă-t'e, frăt'juluc tu, bin'e,
Țipă portu bărbăt'esc
Și t'e 'mbracă femeiesc,
20 Și t'e du la fereastă».
— «Năpost'i-mă, soră, 'n casă».
— «Ba ȝo nu t'e-oî năpost'i,
Că m'am dat în rămășag
Cu un fečior d'e 'mpărat».
25 Iară strig' a doȝa ȝară:
— «Năpost'i-mă, soră, 'n casă,
N'evastă-s d'e la Banat,
Fuģită-s d'e la bărbat,
Că m'o bătut bărbatu
30 În mn'izlocu tîrgului
Cu latu băltagului,
N'o fo' mn'ilă n'imăruj,
Dac' o ș'tiut că-s a lui».
În casă l-o năpus'tit.
35 Numa el ș'o rupt ș'o dzîs:
— «Und'e, soră, m'aș culca?»
— «Ț'oî aștern'e, soră, 'n vatră».
— «Acolo nu m'oî culca,
Că bărbăți-s dohanîș,
40 S'or pleca a lua foc
Și m'or omorî d'e loc».
— «Doȝară t'i-ȝ culca pă laiță».
— «Pă laiță nu m'oî culca,
Că laiță-ȝ a ȝalelor,

- 45 Șede coșu ȝalelor.
Da mă lasă 'n pat cu t'ine,
Că m'oî hod'in'i mai bin'e».
Cîn o fo' în dzori d'e dzuă,
Fost-o curvă ș'o vădúă;
50 D'imințăta s'o sculat
Și pă obraz s'o spălat,
Tăt o plîns ș'o blăstămat:
— «Cît ȝi lungu pă sub ȝare
Nič'i o fată nu să ȝiȝare
55 Că nu o puteța 'nșăla-re;
Și eu una m'am ȝiurat,
Iată-mă-s că m'o 'nșălat
Tăt un fečior d'e 'mpărat».

1920. Ȝiulești — Iȝana Pop, 30.

CCCLXXII

MÎNDRA ȘI PRIBEAGUL

- Supt creanga d'e pădučel
60 Șede mîndru pribeģel
Cu cuțma neȝagră d'e mn'el.
Mărg mîndrucăle la el
Cu cupa plină d'e zin,
Cu pîn'e d'e ȝrîu în sîn.
65 — «Să trăești, mîndruț pribag!»
— «Mulțamn'im, mîndruca meȝa,
Mulțamn'im, că eu n'oî beȝa
Pînă tu d'e mn'i-ȝi aduce
Mure negre 'n postu mare,
70 Urdă dulce la Rusaliȝ,
Sloȝ d'e ȝiață 'n mn'jadză-vară».
— «H'eȝi tu, mîndruluțule,
D'e t'e 'ntrema tu, o ba,
D'e-ačele nu t'oî mai da,
75 C'amu-ȝ tîrg la Sint-Ili
Și nu-ȝ ȝiață n'icări».
— «H'eȝi tu, mîndrulica meȝa,
Tulă ești,
Bolundă ești,
80 Ori doȝa' nu t'e nădăești?
Mure n'egre ȝi-s ok'ȝi —
T'e t'emî că nu t'e-oî ibci;
Urdă dulce ȝi-ȝ ȝura,
Sloȝ d'e ȝiață în ima —
85 Ți-ȝ frică că t'e-oî lăsa;
D'e če t'e t'emî nu-ȝ scăpa».

1920. Ȝiulești — Maria Bačinsk'i, 40.

CCCLXXIII

NEVASTA ȚIGANULUI

- Țeluit, o țeluit,
 Tăt un fețior d'e Țigan
 Pă o fată d'e Arman.
 O țeluit pă ferăstă
 5 Ca să nu să nădăjiască.
 — «Blemî, mîndrucă, blemî cu
 [min'e,
 Numa eu, mîndro, t'ê-oî duče
 La curțî mîndre, vărui'te,
 La coçîî cu cai tomn'ite».
 10 Und'e-î locu la un loc,
 În locuț d'e curț domn'ești
 Fost-o corturî țigăn'ești;
 În loc d'e curț vărui'te,
 Fost-o corturî d'e'nvălit'e.
 15 Numa șa ș'o cuvîntat:
 — «Ia, çiuma că m'ă mînca».
 — «H'eî tu, mîndrucă meș,
 N'icî aceșu nu-î çiuma,
 Çe anume șocră-ta».
 20 Acolo dac' o sosît,
 În mînuca d'ê-a stînga
 Da î-o dat cu șercuța;
 Și 'n mînuca d'ê-a dreapta
 Da î-o dat bot'icuța
 25 Și î-o arătât ulița: —
 D'e n'a mere n'a mînca.
 Numa șa că ș'o luat
 Cu ok'iți lăcrămînd,
 D'in gurîță blăstămînd;
 30 Ș'o uțat în sus pă çerî,
 Vădzut două rîndun'ele:
 — «Da voi, două rîndun'ele,
 D'ê-aț trecut pă la Bracșău
 N'aț vădzut pă tată mn'eu?»
 35 — «Pă tată-tău l-am vădzut
 La coçie țigăn'ească
 Murgu să și-l potcozească,
 Să puje potcoave lat'e
 Și pă t'in'e să t'e cat'e».
 40 — «N'aț vădzut pă mămuca?»
 — «Pă mă-ta că o-am vădzut
 Cu cosița d'esplet'in,
 După t'in'e bănuin».

- «Tu, pujuț d'e rîndun'ea,
 45 Doară ești d'in țara meș?»
 — «Da eu nu-s d'in țara ta,
 Çe-s d'in casă d'e la mă-ta».
 — «D'i'ntoqarçe-t'e înapoi,
 Tăt îî spun'e tătucîî
 50 N'icî puje potcoave lat'e,
 N'icî pă min'e nu mă cat'e;
 A mele hai'n'e d'e fet'ie
 N'icî le pğart'e, n'icî le fie,
 Fă' le 'ncarçe pă triî cară
 55 Să le ducă 'ntre hotară
 Și le-aprîndă tăt cu pară,
 Să ășă fumu pă țară,
 Să să 'nvețe tăt omu
 Să nu-ș dee pruncuțu
 60 După tăt blăstămatu,
 Cum m'o dat mama pă min'e
 După tăt rău d'e cîn'e;
 Numa sugna çea roșie
 Să mn'i o trimată mn'ie:
 65 În lătuțu d'in naint'e
 Mn'i-oî purta cirmoșăle,
 Tocma ca Țigăncîle».

1920. Çiulești — Aceeși.

CCCLXXIV

NEVASTA FUĞITĂ

- Strîgă Toma la ferăstă:
 — «Acasă ești, tu, n'evastă?»
 70 — «Acasă și șăd pă vatră;
 Am zin'it d'e la spovadă».
 — «Eși, n'evastă, pîn' afară
 Și n'î-arată drum d'e țară».
 — «Afară nu-m poçî eși,
 75 Pruncu 'n çîpupă 'm țipot'ea',
 Focu 'n vatră 'm bobot'ea',
 Bărbatu mn'i-î mort d'e bat,
 Cu pușca plîă la cap,
 Cu pk'iștoale
 80 La pk'icioare;
 Numa el d'e n'ê-a simți
 P'amîndoi n'ê-a omori».
 — «Eși, n'evastă, pînă 'n prag,
 Nu t'e t'eme d'e çelșag,

- Eu-s draguțu tău cel drag».
 Eă afară ș'o eșit
 Și cu Toma ș'o fuğit.
 Und'e-i locu la un loc:
 5 — «Stăi, mîndru, să n'e 'ntrebăm:
 Tu služn'ică m'ai băgat,
 O n'evastă m'ai luat,
 O mn'int'ea mn'i-o ai cătat?»
 — «H'eî tu, mîndrulica mea,
 10 N'evastă nu t'e-am luat,
 Služn'ică nu t'e-am băgat,
 Că mn'int'ea ți o-am cătat,
 Să văd ce mint'jucă ai —
 Ca pruncu d'e șapt'e ai».
 15 Eă napoi ș'o d'i'nturnat,
 La pruncuț și la bărbat,
 Și la uș' o ascultat.
 — «Lju, lju, lju, puju tatij,
 Țiță starpă, -adapă-mn'i-t'e,
 20 Și cu čiupa friptu-mn'i-t'e».
 — «H'eî tu, n'en'julucu mn'eju,
 Mama 'n casă ș'ar zin'i,
 Să t'eme că-i omori».
 — «Lju, lju, lju, puju tatij,
 25 Mă-ta 'n casă d'e-ar zin'i
 Pă t'in'e t'e-ar čiupăi,
 Eju bin'e m'aș hod'in'i».
 Cînd în casă ș'o d'intrat,
 Său și rășină-o 'nfocat
 30 Și pă șa o pk'icurat.
 Numa șa ș'o cuvîntat:
 — «Sie 'n lume blăstămat
 Care ș'a lăsa bărbat,
 Esă-afară la bărbat;
 35 Sie 'n lume-afurisit
 Čin'e 'ș lasă pruncuț mn'ic,
 Es' afară la vojn'ic».
 Bărbatu ș'o cuvîntat:
 — «Dragă n'evăstuca mea,
 40 Nu t'e ustură rășina,
 Da t'e ustur' a ta zină».

1920. Țiulești — Aceeași.

CCCLXXV

BQALA MÎNDREI

Mă luaî pă lingă rîu
 Cu săceruica d'e-a brîu,

- Mă plecaî și săceraî
 45 Și găsiî un sir d'e raî,
 Și 'n patru îl desk'icaî,
 Și cu două mă struțaî,
 Și cu două 'm k'elincaî: —
 Tăț boariî d'e la boî,
 50 Păcurariî d'e la oî
 Atîta m'o drăgost'it,
 Pînă șoarele-o sfințit;
 Ș'atîta m'o sărutat,
 Pînă lună-o scăpătat.
 55 Eu acasă mn'i-am plecat,
 Mămuca m'o întreat:
 — «Gătat-ai, sie, holda?»
 — «Eju holda nu am gătat,
 Că pă min'e m'o luat
 60 Durerea d'e in'imn'e
 D'e cîn am fo' mit'it'ea».
 — «Du-te, sie, și t'e culcă
 În pătuțu tată-tău».
 — «Eju, mamă, nu m'oî culca,
 65 Patu-i așternut cu flori,
 M'or lua grele durori».
 — «Du-te, sie, și t'e culcă
 În virvuțu munt'eluj,
 Supt umbra molitvuluî,
 70 Pă brațele mîndruluî».
 — «Hăi tu, mămulica mea,
 Iarte-ț Domnu păcatu,
 C'ačela mn'i-i lecuțu».

1920. Vad — Tudosie Telept'gan, 20.

CCCLXXVI

TÎLHĂRELUL PRINS

- Čin'e treče pingă sat?
 75 — Treče-un car înformăcat.
 — Da 'n car čin'e e culcat?
 — Duče p'un robuț legat.
 Da 'napoia caruluî
 Mere mama robuluî,
 80 D'e suspk'in
 Abčja grăin,
 D'e lacrămi abčja vădzin.
 — Mînaț boi lin'ișor,
 Că dučeț p'a mn'eju fečior.
 85 — Ba, ba, ba, măicuță, ba,

- Las' să mișe boi tare,
 Că nu duc pă cel domn mare,
 Ce duc un robuț legat,
 El o fo' hoț blăstămat
 5 D'e maiică-sa învățat.
 — Cîn am fost eu mit'it'el
 Nu mă 'nvățaș plugărel,
 Ce mă 'nvățaș tîlhărel.
 Cîn eram d'e-o dzî, d'e două,
 10 Furam puș și furam ouă;
 Cîn eram d'e-o săptămînă
 Furam țeapă d'in grăd'ină
 Și curek'î d'e la vechină;
 Cîn eram numa d'e-un an
 15 Aveam k'ipă și dohan;
 Cîn eram d'e-un an, d'e doi
 Știam bin'ș-a fura boș;
 Und'e vedeam șase boș
 Nu rămînea numa doi;
 20 Und'e vedeam două vaci
 Rămînea prunciș sărăciș;
 Cîn eram d'e doișprădzăce
 Mă 'nvățam Dunăreș-a trece
 Tăt cu cai cu doișprădzăce.
 25 Furam calu Turculuș
 D'in fundușu gražduluș;
 Turcu mă căta pă vale,
 Eu eram pă deal călare;
 Turcu mă căta pă luncă,
 30 Eu eram cu el d'e fugă.
 Eu știu caiș cîn să fură,
 Cîn îș țeată și n'egură;
 Eu știu caiș cîn s'or vind'e,
 Cîn îș n'egură și n'inșe.

1920. Vad — Aceași.

CCCLXXVII

TÎRGUL DIN BRĂILAT

- 35 Astădz lunș și mîn'e-ș marș,
 Și-ș tîrgu la Brăilat,
 Mîna boș și mîna vaci.
 Cîn'e n'are țe mîna,
 Tăt îș mîna mușereș.
 40 Numa șa așa o dzîs:
 — «H'eș tu, mîndrulușule,
 Tăt mă mîna cu zcișu,

- Să să mn'ire tăt omu,
 Să nu-ș dee pruncușu,
 45 Cum m'o dat mama pă min'e,
 Măș, urit'e, după t'in'eș.
 Cînd în tîrgu ș'o sosit,
 D'inaint'e țe-o eșit
 Tăt un cîn'e d'e Turcel:
 50 — D'e vindut îș mușereș?
 — D'e vindut îș seleaca.
 — Da cu cît preșu îș da?
 — Șept'e cară
 D'e odgară,
 55 Șept'e buș
 D'e ban'ș moruș,
 Să nu-ș pașe că-m dai mult.
 Ia Turcu, ca cel bănos,
 Șept'e cară da ș-o 'ntors
 60 Și ban'șu ș-o pus tăt șios.
 Turcu dacă o luat,
 Tăt o prins ș'o întrebat:
 — «Hașda, mîndră, să ved'em
 Care d'in cîn'e sint'em».
 65 Numa șa o dzîs așa:
 — «H'eș tu, mîndriușu mn'eș,
 Tu ești cruceșă tălerităș,
 Eu-s cruceșă galben'ităș».
 Ia Turcu așa dzîșeș:
 70 — «H'eș tu, mîndrulica meș,
 Dacă-ș așa și așa,
 Taleru
 Cu galbenu
 Frat'e-ș unu cu altu.
 75 Du-t'e, soră, la bărbat
 Și trășa' cu țe ț'am dat.
 Dacă s'a trășa' cela,
 Zînă că țarăș ț'oș da».

1920. Vad — Ișana Codreș (Fundășa)
 40, (originară din Berbești).

CCCLXXXVIII

RAȘUL ȘI IADUL

- Numa eu că m'am sculat,
 80 M'am lăut, m'am k'eptănat
 Și la raș m'am d'alergat:
 Rașu-ș mn'icu și ink'is,

- Nu putuî intra în dîns.
 Eû d'ê-acolo m'am luat
 Tăt scîrcît și supărat,
 M'am luat pînă la iad:
 5 Iadu-î mare și-î d'esk'is,
 Cîn sosîî întraî în dîns.
 Će-am vădzut m'am spomîntat:
 Triî draĉî cu corbaĉî d'e foc,
 Mîndru mn'eû nu-ș află loc.
 10 Elu 'ž rups' așă mn'i dzîsă:
 — «Haîda, mîndră, lîngă min'e,
 C'ajesta-î și pântru tin'e».
 Numa eû am dzîs așă:
 — «Taĉî, mîndruc, și suferă»,
 15 Tîe t'o plăcut așă;
 Tu-ai tușît
 Și eû am eșît,
 Noi d'e raî n'ê-am mîntuit».
 Mai încolo m'am luat
 20 Și pîn iad m'am preumblat.
 Će-am vădzut m'am spomîntat:
 Văd șîreagu curvelor;
 D'așă lei le țînea,
 Așă draĉî le bătea,
 25 Numa mîndra meă dzîĉea:
 — «Haîda, mîndruț, lîngă min'e,
 C'ajesta-î și pântru tin'e».
 — «Mînt, mînt, mînt, curvă d'e
 [cîn'e!
 D'e m'am dus cînva la t'in'e,
 30 N'am mărs să nu sie n'ime;
 D'e m'am dus cumva v'odată,
 Nu m'am dus fără d'e plată».
 Numa eû că m'am luat,
 Și pîn iad m'am preumblat,
 35 Mai pă iĉî, mai pă colea,
 Numa să văd ĉe-oî vedea.
 Numa eû că m'am uîtat,
 Văd ū omu spîndzurat.
 Numa eû l-am întreat,
 40 Că d'ipĉe l-o spîndzurat.
 — «Pă min'e m'o spîndzurat,
 Mn'î-am lăsat femeja 'n pat
 Și m'am dus la alta 'n sat,
 D'ipt'aĉea m'o spîndzurat».

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXIX

HORȚA ÎANCULUI

- 45 Sus la munt'e niĉe, plouă,
 Ćios la țară pk'ică rouă.
 Pă cununa d'çalului
 Mere murgu Îancului,
 Tăt froin
 50 Și rînk'ezîn,
 D'in potĉave foc mîin.
 Îancu 'ž rups' ș'așă mn'i dzîse:
 — «Tu, tu, tu, murguț, mai tare,
 Să sosim în sat cu șoare;
 55 Tu, tu, tu, murguțu mn'eû,
 Că dĉară ție țî-î greu
 Ori d'e ȉasă
 Păĉăȉasă,
 Ori d'e arme ruĉîȉasă?»
 60 — «N'îĉe mn'ie nu mi-î greu,
 N'îĉî d'e arme ruĉîȉasă,
 N'îĉî d'e ȉasă
 Păĉăȉasă;
 Fără da mn'ie mi-î zele:
 65 Știî, Îancule, und'e-î mere?»
 — «Colo 'n ĉios, pă munte-
 [n'eașcă».
 — «Da t'e duĉî după n'evastă?»
 Numa el așă o dzîs:
 — «Cînd acolo și-î sosî,
 70 Nu lega murgu d'e gard,
 Nu me' 'n casă n'ek'emāt,
 Nu beă pahar n'ent'inat,
 Că curvele munĉenĉele
 Pĉartă otrava la briu,
 75 Otrăžesc omu d'e zîu».
 Numaî el că s'o luat
 D'alunguțu cu drumu,
 D'alăturęa cu codru.
 Numa el așă o dzîs:
 80 — «Rămas bun, măiĉuța meă,
 Că nu știu noi mai n'ê-om vedea;
 Că numa eû, maĉă, mă duc
 Und'e nu-î fă' st'ic d'e griu,
 Încă sînge pînă 'n briu.
 85 D'in ĉe orașel îs eû,
 N'îĉe lumn'ină d'e sâu,
 N'îĉî omuț d'in satu mn'eû.

- H'eĭ tu, mămulica meă,
 Qare cĭnva d'e-ĭ vedea
 Șĭ ț'a spun'e că-ĭ pribag,
 K'eamă-l șĭ-ĭ dă d'e mĭncat,
 5 Că eĭ d'int'a meă pruncĭe
 Tăt ĭn codru mĭ-o plăcut.
 Mare eĭ m'am apucat,
 La cătan'e m'o luat
 Ș'o fo' musai d'e plecat.
 10 Șĭ, rămĭn'eț cu tăt ĭn pače,
 Că mă duc, că n'am ce face.
 Cĭn acolo ș'oĭ sosĭ,
 Cĭnd oĭ si ĭn cătun'ie,
 Frumoașă cart'e oĭ scrie,
 15 Cu mărĭn'ĭ d'e busiȃoc,
 La mn'izloc
 Pară d'e foc;
 Cĭn'e-a rumpe pečet'ea,
 Rumpă-i-să ĭn'ima.
 20 Cĭn mare m'zm apucat,
 H'ireșe mĭndr' am aflat,
 D'ipt'ațeeă o-am ĭbcit,
 Că 'n pădure-o lăcuit».
 Numa el că ș'o plecat,
 25 Mĭndra lui i s'o n'ecat.
 Tăt o țerut săbășag,
 D'i'napoĭ o d'i'nturnat.
 Cĭnd ĭntra ĭn orășel,
 Să 'ntiln'ea c'un voĭn'icel.
 30 Numa el dzĭțea așa:
 — «Bună dzuă, voĭn'icel,
 Ce h'ir i ĭn orășel?»
 — «H'irĭu-ĭ bun, da nu preă tare,
 Ți s'o n'ecat drăguț».
 35 — «Hai, voĭn'ice, șĭ-m arată
 Und'e-ĭ mĭndra meă n'ecată».
 S'o dus șĭ ĭ-o arătat,
 Da șĭ el s'o aruncat
 Șĭ pă dĭnsa o aflat.
 40 D'atĭța popk'ĭ o țet'it,
 Pĭnă tău s'o stĭrk'it,
 Șĭ pă eĭ că ĭ-o aflat
 Supt o dalbă rădăcĭnă,
 Să țĭnă-amĭndoĭ d'e mĭnă.
 45 Tăt tată-su l-o luat
 Șĭ pă el că l-o 'ngropat
 ĭnt'o sfĭntă duminecă

- Lĭngă țel prag d'e beserecă.
 Pă drăguță o luat
 50 Șĭ numaĭ o d'ingropat
 D'int'un fun' d'e t'emet'eĭ,
 Und'e-ĭ locuțu mai rău.
 Tăt d'ĭn el o răsărit
 Numa un rugușăl sfĭnt,
 55 Șĭ d'ĭn ea o răsărit
 Tăt o ružn'icică sfĭntă.
 Atĭța rugu s'o 'nt'ins,
 Pă ružn'icęa o cuprins.
 Mumă-sa așa o dzĭs:
 60 — «Cĭn'e-a fa' țe-am făcut eĭ,
 Da să-ĭ bată Dumn'edzău;
 Că, cĭn'e strĭcă ĭboț dulci
 Cară-ĭ corçĭi carn'ea 'n țĭjungĭ,
 Cĭȃantele pă su' butuțĭ».

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXX

ȆEI TREI PĂCURĂREI

- 65 Mărgu-ș, mămulică, mărg,
 Mărgu-ș triĭ păcurărei
 Pă cărare, pă munței,
 Cu oile după eĭ.
 Numa unu-așa dzĭțea:
 70 — «Staț, frățĭlor, să ved'em
 Care d'ĭn cĭn'e sĭnt'em».
 Cei mai mari
 ĭs veri primari;
 Cei mai mn'ic,
 75 Străĭn voĭn'ic.
 Numa el o dzĭs așa:
 — «H'eĭ tu, frățĭtorĭi mn'eĭ,
 Numa eĭ că ș'oĭ muri,
 Pă min'e mi-ț ĭngropa
 80 Dĭn vĭrvuțu munt'elui,
 D'e-a umbruță bradului;
 D'ĭn locuț d'e copĭrșău
 Pun'eț scȃrță d'e durdzău,
 Șĭ d'ĭn locuț d'e sălaș
 85 Pun'eț scȃrță d'e bohaș;
 Șĭ d'e-a mĭna d'e-a dręapta
 Tăt ĭm pun'eț trĭmbcĭta,
 La cap pun'eț găleata;

Și d'ê-a mîna d'ê-a stîngu
 Tăt îm pun'eț flueru,
 Că cîn vîntu ș'a sufla,
 Trîmbçita a trîmbçita,
 5 Flueru a fluera,
 Găleşata a susk'îna
 Că nu mulgeț în dînsa».

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXI

HORȚA MÎNDRULUI

— Hăi n'evastă, mîndru nume,
 Haida să merem în lume!
 10 Numa eu ț'oî cumpăra
 Cîzme roșii d'în Brașău
 Tocma pă pk'icîoru tău,
 Și sugn'îță ca la Dqamn'e.
 — H'eî tu, mîndriuru mn'eu,
 15 Eu cu t'in'e da ș'a mere —
 Tu, mîndrule, ai muîere;
 Muîereș d'e n'e-a simți
 P'amîndoî n'ê-ă omorî.
 — Mîndră, n'ăi frică n'emn'ic,
 20 Noi, mîndrucă, ș'om pleca,
 Ș'om pleca coleş, țoamna
 Cînd îî mai mn'ică dzua.
 Dzua-î mn'ică,
 Frundza pk'ică,
 25 Noapt'ea-î mare,
 Pk'ică tare
 Și n'ê-a astupa urma.
 Audz, mîndră, popa țoacă,
 Eș afară și t'e roșgă.
 30 — T'e roșgă, bad'e, și tu,
 Dqamn'e, a muri urîtu.
 — D'e mn'î-a muri urîta,
 Ura meș și ura ta,
 Noi, mîndrucă, n'ê-om lua.

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXII

HORȚA N'EVESTE'I

35 Strîgă mîndru la fereastă:
 — «D'în casă ești, hăi n'evastă!»
 — «D'în casă și șad pă vatră,

C'amu zin d'e la șpovadă.
 Verd'e popa m'o gîurat
 40 Să nu-m țîn drăguț în sat».
 — «Mînt'e popa ca un cîn'e,
 Că și el drăguță 'ș țîn'e».
 Numa el așa o dzîs:
 — «Haida, mîndrucă, cu min'e,
 45 C'om trăi ales d'e bin'e».
 — «Eu, mîndrule, nu mă duc,
 Las bărbatu și un prunc».
 Mîndru eî iară gîceș:
 — «Haida, mîndrucă, cu min'e,
 50 N'ê-om duce 'n țară d'epart'e;
 Tu mn'î-î si soră, eu frat'e.
 Nu-î h'ia lumేశ să știe
 Că mn'î ești drăguță mn'ie».
 Numaî eî că s'o luat
 55 D'alunguțu cu drumu,
 D'alătureș cu codru.
 Cîn fu locu la un loc,
 La mn'îzlocu codrului,
 La capātu podului,
 60 Numa el așa o dzîs:
 — «Du-t'e, mîndrucă, napoî,
 Nu lăsa d'iptr'unu doî,
 Că muîere nu t'ê-am luat,
 Fă' mînt'ea țî o-am cătat.
 65 Ca ačeș mînt'e ai,
 Ca pruncu d'e șept'e ai».
 Numa eș cîn sosîia
 Pruncu eî o simțiia,
 Cu tată-său grăiia:
 70 — «H'eî tu, tătulucule,
 D'apoî d'ar zin'î mama,
 Tătucă, cu eș ce-ai fa'»
 Frișe-u-ai, o serbe-u-ai,
 Orî cu-aiasta țerta-u-ai?»
 75 Tată-său așa gîceș:
 — «H'eî lule, puîu tatiî,
 Numa mă-ta d'ê-ar zin'î,
 Eu n'emn'ică nu î-aș fa',
 Cê cu-aiasta u-aș țerta,
 80 Numa alta d'e n'ar fa'».
 D'atunçi mă-sa 'n cas' o 'ntrat
 Și el o sărit d'în pat,
 Î-o-aprîns stanu d'e la poală
 Cu cătrană și cu zmoală,

Ca cum e mai iut' să mǎră.
 Cînd era la mn'jadzǎ-ŋapt'e
 O bǎt'ea sudorî d'e mǎrt'e;
 Cînd era la cîntătorî
 5 Ars-o pînă susuorî.
 Numa ęa așă ęiĉea:
 — «Cui a si mn'ilǎ și žele,
 Tǎrn'e apă și mă spēle,
 C'amu ard țitele mēle».
 10 D'atunĉea pruncu strîga:
 — «Potolî, tatǎ, pǎ mama,
 C'amu i-ard'e țitua,
 Će focu mn'i-o oi mînca?»
 — «Las' să ǎ-ardǎ sǎraca,
 15 Altǎ mamǎ ț'oi lua».
 Da pruncu iarǎ strîga:
 — «Ți-i lua mujere ție,
 Nu mn'i-i lua mamǎ mn'ie;
 Ție muere ț'a si
 20 Și pǎ t'in'e t'e-a ęind'i;
 Tǎt t'e-a la
 Și t'e-a sk'imba,
 D'e mîncare nu mn'i-a da.
 Da potolî, tatǎ, pǎ mama,
 25 M'oi duĉe cu ęa pǎ lume
 Ș'om trǎi amîndoi anume.
 Da nu-i lipsǎ d'e mama,
 Da ia-ț mujere alta,
 Numa eų cîtu-s d'e mn'ic,
 30 Numa eų c'am audzit:
 „D'e-ar si tata cît d'e bun
 Tǎt iș lasǎ pruncîi 'n drum;
 Mama d'e-ar si cît d'e ra,
 Strînge-ș pruncîi pingǎ ęa“».

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXIII

MÎNDRUL LECUIT

35 Pǎ ĉel cîmp cu simin'ic
 Dzaĉe mîndru d'e murit.
 Mîndra lui l-o lecuit,
 Tǎt i-o mutat perina,
 N'i la cap, n'i la pk'icîĉare,
 40 Dǎrǎ s'a puț'ea 'ntrǎma-re.
 Numa ęa o dzîs așă:
 — «H'eĉ tu, mîndrioru mn'eų,

Muri-i o scula-t'i-i?
 Dǎr pǎ min'e lua-mi-i?»
 45 — «H'eĉ tu, mîndrulica meǎ,
 Pleǎcǎ-t'e și mă sǎrutǎ
 Și t'e du și t'e mǎritǎ,
 Nu ședęa h'ik'etuitǎ».
 S'o plecat, l-o sǎrutat,
 50 S'o dus și s'o mǎritat;
 D'e la eĉ a treĉa casǎ,
 Acolo-i mîndra n'evastǎ.
 Dacǎ ęa s'o mǎritat
 Mîndru eĉ i s'o 'ntrǎmat,
 55 Numa el cǎ ș'o fǎcut
 D'in lemnuș
 Numa arcuș,
 D'in lemn verd'e ĉeterele,
 Tǎt o prins a tra' cu ele.
 60 Mumǎ-sa il d'intrǎba:
 — «H'eĉ tu, puĉuțu mamii,
 Će traęen'i așă cu žele?
 Plîng pk'etritele pǎ vǎlĉele,
 Pasǎrile 'n cuiĉburele».
 65 Numa el așă o dzîs:
 — «H'eĉ tu, mǎmulica meǎ,
 Taĉi, mamǎ, nu mă 'ntrǎba,
 Nu știu, spun'e-ț'oi o ba.
 Cum focu n'oi trǎgǎna?
 70 Mn'i s'o mǎritat mîndra!
 Bǎtǎr s'ar si mǎritat
 D'e la noi a triĉa sat,
 N'aș si așă supǎrat;
 Da așă s'o mǎritat
 75 D'e la noi a triĉa casǎ:
 Es afarǎ, vǎdu-o,
 Mǎrg în cas', audu-o....»

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXIV

MÎNDRA PRIBĚAGULUI

Sub ĉel corĉ d'e pǎduĉel
 Șed'e-un h'ireș pribegel
 80 Cu cuțma creățǎ d'e mn'iel.
 Numa el așă ęiĉea,
 Cǎ s'a duĉe und'e-a vręa.
 Darǎ mîndra lui ęiĉea:
 — «Du-mǎ, mîndruc, și pǎ min'e

- Und'e t'e duçi tu, pă t'in'e».
 — «H'eï tu, mîndrulica meă,
 Cum focuțu să t'e duc?
 Numa eu und'e mă duc
 5 Nu-î fă' prund și pk'eatră sacă,
 Cum îî trăi tu, seleacă?
 Numa eu, mîndră, und'e mă duc
 Nu-î fă' prund și apă lină,
 Cum îî trăi tu, străină?»
 10 — «Du-mă, mîndruc, și pă min'e,
 C'oï trăi și eu ca t'in'e».
 — «H'eï tu, mîndrulica meă,
 Eu, mîndrucă, nu t'e duc,
 D'agod'i-mă, mîndr', aiçi,
 15 Că, numa eu, mîndră, mă duc
 Numa ție să-ț aduc
 Pof'ilat
 D'e cel mai lat,
 Cu cînčdzăçi rufu luat,
 20 Ș'o părek'e d'e cîurceï
 Cu cînčdzăçi și opt d'e lei,
 Și un scul d'e mătăsă albă,
 Să-ț coși o sugn'ită dragă».
 D'atîta l-o agod'it,
 25 Fața eï s'o vest'edzît
 Și păru î-o cărunțit,
 Tălk'ile î-o putreçit,
 Ok'îi î-o păjenžen'it.
 Numa șa că ș'o vădzut
 30 D'un puïuț d'e rînduneă,
 Tăt o prins și l-o 'ntrebat,
 Und'e focu ș'o d'imblat.
 — «La țîguț, la Marmadzău».
 — «N'aj vădzut pă mîndru
 [mn'eu?»
 35 — «L-am vădzut ca vai d'e el,
 Cu trii mîndre lingă el;
 Una patu î-aștern'ea,
 Alta pă braț il țîn'ea,
 Alta zin îi aduceă.
 40 Numa el ț'o poronçit
 Pă un st'icuț d'e săcară
 Să t'e duçi, că el să 'nșoară».
 El iară mn'î-o poronçit
 Tăt pă o crangă d'e prun
 45 Să mă duc să mn'i-l cunun.
 Eu napoi am poronçit

- Pă o crănguță d'e sk'in:
 — «D'in drăguț nu-m treăbă sin».
 Mămuca așa o dzîs,
 50 Să mă duc să mn'i-l cunun,
 Că pîn' amu mn'î-o fo' drăguț
 Și d'e-amu mn'î-a si sinuț,
 Și tăt a si a mn'eu omuț.
 Da m'am dus și l-am cununat,
 55 C'un păhari î-am înk'inat:
 Să trăești, sinuț drăguț!
 Pîn' amu mn'î-aj fo' drăguț,
 Și d'e-amu mn'î-î si sinuț,
 Tăt a mn'eu îi si omuț''
 60 Pă cîn s'a plin'i luna,
 P'atunçi a muri sina,
 Cu sinu m'oï cununa.
 Pă cîn s'a plin'i anu
 Cununa-m'oï cu sinu.
 65 M'am dus și l-am cununat,
 D'i'napoi am înturnat,
 Numa eu î-am poronçit
 Tăt să-î dee Dumn'edzău
 O căruță coldușască
 70 Pă uliță armenească,
 Cîn'ę-a vrea să-l mn'iluïască.
 Că și eu l-oï mn'ilui
 Cu ce nu m'î-a trebui,
 C'o coază d'e pk'it arsă,
 75 Ia, d'e nouă aj rămasă.
 N'icî aceęa nu oï da
 Pînă nu l-oï întreba:
 „Fostu-î-am dragă cînva?»

1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXV

SORA ȘI VOIŢICUL

- Pă est d'eał și pă cęa luncă
 80 Mere-un voïnic cu o pruncă.
 Voïnicu mere călare
 Și voïnica pă cărare,
 Culegîndu-ș cît'ę-o floare.
 Numa șa d'in grai grăia:
 85 — «Hai, voïnice, și mă ia
 Pînă-s pruncă t'in'erea».
 — «Eu, mîndră, nu t'ę-oï lua
 Pînă tu nu-î otrăzi

- Pă frat'e-tău čel mai mare,
 Če-ı s'tegarı mındrului șqare».
 — «H'eı tu, mındrioru mn'eı,
 D'e mi-ı lua, d'e nu ba,
 5 Eı ačea nu oı fa';
 N'ıce Ńtıı če-ı otrava,
 N'ıce Ńtıı cum i o da».
 — «Eı, mındră, că t'ę-oı mına
 Und'e cură otrava,
 10 La Cornu Gutııului
 Pă čea verd'e țalin'ıgară,
 La čea răce fıntın'ıgară,
 Und'e bea balauru,
 Și d'in gură
 15 Zin ıı cură,
 D'in cquadă verin pk'icură.
 Numai tu că, dzău, t'e ıa,
 Cu păharu-l sprızon'ia';
 Cınd in casă și-ı intra
 20 Frat'e-tău ıı ink'ina».
 — «Să trăești, frătıucu mn'eı,
 Că-ı zin d'e la Marmadzău.
 D'e cın mama n'ę-o făcut,
 Pă un scaun n'am șădzut,
 25 D'int'un păhar n'am băut».
 Numa el așa gičea:
 — «Multămn'im, soruca meă,
 Că-ı otravă d'e čea reă;
 Multămn'im ca cum aș bea,
 30 Să crepe in'ima meă».
 Ța atıta l-o rugat,
 D'in păhar că ș'o gätat,
 In'ima 'n el o crăpat.
 Mındru eı nu o luat.
 35 Numai ęa o dzıs așa:
 — «Haı, mındrule, și mă ıa,
 C'aj dzıs ș'am făcut așa».
 — «Eı, mındră, nu t'ę-oı lua,
 Că tu dacă t'i-ı min'ıa
 40 Și cu min'e-ı fačę-aș».
 Numa ęa o dzıs așa:
 — «D'e l-ar bat'e Dumn'edzău
 Čin'ę-a fa' čę-am făcut eı,
 Să-ș omqară frăt'ıucu
 45 Tocma päntru drăguțu!
 Eı una l-am omorıt,

Mn'i-am făcut mare păcat:
 Frat'e-mn'eı l-am ingropat
 Și mındru mn'eı nu m'o luat».
 1920. Vad — Aceeași.

CCCLXXXVI

HORIA LU GRUJA

- 50 Pă cımpuțu 'mpk'irilat
 Beă Gruja și cu Novac
 La crızmăța čea d'e brad.
 Numa Novac tăt gičea:
 — «H'eı, Gruje, dragu tatiı,
 55 Če stai, Gruje, supărat,
 Cu clopu pă ok'ı lăsat?
 Dq'a' țı-ı gındu d'e 'nsurat,
 O țı-ı dor d'e Țiligrad».
 — «H'eı tu, tătulucu mn'eı,
 60 Nu mn'i-ı doruc d'e 'nsurat,
 Că cocqan'ele mă bat,
 Da mn'i-ı dor d'e Țiligrad».
 Da Novac așa gičea:
 — «H'eı, Gruje, dragu tatiı,
 65 Cınd acolo și-ı sosı
 Armele nu le făli,
 Crızmele nu le păzi,
 C'acolo mq rțea t'a si».
 D'e tată-său n'q-ascultat.
 70 Cınd in Țiligrad o ntrat
 Tăt in crızmă s'o băgat,
 D'e mn'izlocu pk'ı dzuluı,
 La crızma 'mpăratuluı.
 Numa el așa o dzıs:
 75 — «H'eı d'An'ıță,
 Crızmăriță,
 Dă-m tu zin cıt oı pofti,
 D'e ban'ı n'ıciı nu pomen'ı,
 Că eı-s voın'ic ca zčela,
 80 Că nouă buț oı d'eșărta,
 Cruče d'e griț ri n'oı da».
 Crızmăriț' așa gičea:
 — H'eı tu, more voın'ıcele,
 Eı-s floare
 85 D'e pă mare,
 Daı voın'ıciı la prinsqare
 Care ban'ı nu vręau a da».
 Crızmărița că s'o dat,

- D'emin'eața s'o sculat
 Și s'o dat și s'o 'mbrăcat,
 La 'mpăratu-o alergat.
 Da 'mpăratu o 'ntrebat:
 5 — «H'e'i d'An'ită,
 Crižmăriță,
 Ce rînduț îi d'e la t'in'e
 D'e-ai ven'it amu la min'e?
 O d'ai ban'î d'e numărat,
 10 Doa' zinu țî s'a cîjuntat?»
 — «Iofule, Măria Sa,
 N'icî am ban'î d'e numărat,
 Da zinu mn'i s'o cîjuntat».
 — «Tu 'n cred'intă țî l-ai dat».
 15 Da gîcîca crižmărița:
 — «Iofule, Măria Sa,
 Asară pă scăpătat
 D'e greu șalău mn'î-o pk'icat:
 Nouă buț o d'eșărtat,
 20 Cruce d'e grițari n'o dat.
 Nu bea zinu cum să-l bee,
 Da ia zid'era d'e țoartă
 Ș'o răstoarn' în gur' odată;
 Taie pk'ită păstă lată,
 25 Și o 'mbucă tăt' odată.
 Mustețile-s ca la rac,
 Înodate-s după cap,
 Și noduțu-î ca pumnu,
 Să 'ngrozăște tăt țirgu;
 30 Și să uîță pă sub gene,
 Singur duma-ta t'e-ai t'eme».
 D'impăratu o 'ntrebat:
 — «H'e'i d'An'ită,
 Crižmăriță,
 35 Spun'e-m tu făptura lui».
 — «Făptura lui că-î așa:
 D'in făța obrdzului
 Ca și spuma l'pt'elui».
 Da 'mpăratu-î gîcîca:
 40 — «H'e'i d'An'ită,
 Crižmăriță,
 Rogu-t'e cu Dumn'edzău
 Nu spun'e und'e șad eu,
 Că-î Gruîță lu Novac,
 45 D'e trii ori țara-o prădat;
 Numai d'e s'a min'ia
 Și pă noi n'-e-a pustîia.
- Du-t'e tu, d'An'i', napoi
 Și-î dă zin d'e cel mai tare,
 50 Doară li-î putea 'mbăta-re;
 Turc' or me' și l-or lega
 Cu o șpargă d'e mătăsă
 Împlet'ită 'n cîncî și șasă».
 D'înapoi o d'i'nturnat,
 55 Zin d'e cel tare î-o dat,
 Turc' o mărș și l-o legat.
 Pă cînd Gruja s'o trezit
 Tăt legat că s'o găsit.
 Și d'e mină l-o luat,
 60 D'i'n t'emn'ită l-o băgat,
 În t'emn'ită cu roș'ee,
 C'acolo Gruja să pk'ee.
 Tăt la Gruja s'o băgat
 Un corbuț negru cu pen'e.
 65 Numa Gruja-așa gîcîca:
 — «Tu, corbuț, corbuțule,
 Zin'it-ai să-m beaî sîngele,
 Q-ai zin'it să-m vedz dzilele?»
 Numa corbu gîcîca:
 70 — «N'am zin'it să-ț beaș sîngele,
 D'am zin'it să-ț vād dzilele».
 Numa Gruja-așa gîcîca:
 — «Du-t'e tu la bodărie,
 Ad' o pană ș'o hîrt'ie,
 75 Frumoașă cart'e mn'î-oî scrie,
 S'o trimăt la tata foart'e,
 Să știe și d'e-a meș moart'e».
 Corbu 'ndată ș'o zburat,
 Pană și hîrt'i' î-o dat,
 80 Frumoașă cart'e ș'o scris
 Și la tata-său o trimis.
 Da cîn corbu sosîia,
 Atuncî Novac prîndziia,
 Corbu 'n fereastă-î bătea:
 85 — «Hai, Novače, fātu mn'eu,
 Lasă prîndzu d'e prîndzit,
 Prînd'e cartea d'e cît'it,
 C'amu Gruja-î d'e murit».
 Prîndzu 'n masă l-o lăsat,
 90 Cartea 'n mîna o luat;
 Cîn cartea o cît'îia,
 Lacrămile-așa-î mereș,
 D'infocat'e ca focu
 Și mișcat'e ca bobu.

Numa el așa ȝiĉea :
 — «H'eĭ muġere, draga meġa,
 D'i'n ĉe haġn'e sã mã gat?»
 — «D'i'n haġn'e cãlugãreġti,
 5 Cu barbã d'e pãr oġeġti».
 Numa el cã s'o ȝãtat,
 La 'mpãrat' o alergat,
 În tirguġ, în Ţiligrad.
 Cġnd acolo ŝ'o sosġt,
 10 Cu 'mpãratu ŝ'o ȝãit :
 — «Iofule, Mãria Sa,
 Numa eu c'am audzġt,
 Aġ un robuġ d'e perit,
 N'ar trebui omorit
 15 Pinã nu ŝi spoved'it.
 Adã-l, eu l-oġi spoved'i,
 Iarã 'n minã cã š'a si;
 Adã-l, l-oġi cumin'eca,
 Iarã 'n minã ši l-oġi da».
 20 Da 'mpãratu ȝiĉiġa :
 — «H'eĭ tu, popã cãlugãresc,
 Cu barbã d'e pãr oġeġti,
 Cunosc cã mã ĉelueġti
 Pã bãsada ĉe ȝrãeġti».
 25 D'atunĉi Novac s'o luat,
 La t'emn'it' o alergat,
 Cu pk'iĉioru 'n uġ' o dat,
 Uġa t'emn'itãġi o spart,
 Drept în douã s'o crepat,
 30 Pã Gruġa l-o aflat
 Cu faġa cãtã pãret'e,
 Cu gura arã d'e set'e.
 Numa el așa o dzis :
 — «H'eĭ Gruġe, dragu tatiġ,
 35 Amu bat'e margin'ile,
 Cã eu oġi bat'e mn'izlãĉãcele,
 ŝ'om eġi noġi d'e-aiĉi.
 D'amu ġa criġmele 'n rġnd,
 ŝ'apoġi t'e hrãn'ia' cu zin,
 40 ŝi fã peĉiã
 D'e vacã laĉiã,
 Tocma cum šie 'š mãġi plaĉiã».
 Pã und'e meręa Novac
 Tãt fãĉęa numãġi prohãb ;
 45 Pã und'e meręa Gruġa
 Numãġi pustã d'alãsa ;
 Tãġ Turĉiġi cã ġ-o tãġat,

Numa unu l-o lãsat
 Fãrã ok'ġi ŝi fãrã nas,
 50 Ca sã ducã vest'e 'n țarã
 ĉe lucrũ Gruġa lucrã-rã.
 Eġi acasã ŝ'o sosġt,
 Cu tatã-sãu ŝ'o ȝãit :
 — «H'eĭ tu, tãtulucule,
 55 Dumn'edzãu n'e-o aġiutat
 ŝ'acasã ŝ'am înturnat ;
 Om fa' plug cu ŝase boġi
 ŝ'om ara noġi amġndoġi ;
 ŝ'om ara, ŝ'om sãmãna,
 60 S'a cãĉãce ŝ'om sãĉera,
 ŝ'apoġi eu m'oġi ġnsura».

1920. Vad — Aceãġi.

CCCLXXXVII

TODORA SIRBULUI

Zin'it-o h'iriũt în țarã :
 Tin'erele voġn'ic se 'nșorã.
 N'evastã pã ĉin'e-ș ġa ?
 65 Pã Todora Sirbului
 D'in țara mãlinului.
 Da nu-ġi mġndrã cum sã sie :
 Muștrã-sã cu florile,
 Sãmãnã cu zãrile.
 70 Numa dacã o luat,
 Tãt s'o aflat pã bãnat,
 Numa d'ipĉe o luat.
 Numa ęa o dzis așa :
 — «H'eġi tu, mġndriorule,
 75 ĉe stai, mġndre, supãrat ?
 Dõarã, d'ipĉe m'ãġi luat ?»
 — «Da nu-s, mġndrã, d'ipt'aĉęa ;
 O fost tata bãutori
 ŝ'au rãmas cu mult datori,
 80 D'e fel nu mã pot plãti,
 Fã' d'e nu t'e-oġi prãpãdi».
 Numa ęa o dzis așa :
 — «H'eġi tu, mġndriorule,
 Șcõat'e-mġi haġnele d'in ladã
 85 Care le-am avut d'e fatã.
 Eu, mġndru, cã m'oġi ȝãta,
 Preġu mn'i li-ġi cãpãta».
 Haġnele cã i le-o dat,
 Ea mġndru cã s'o ȝãtat,

- Tot în tirgu și-o plecat.
 Când în tirgu și-o sosit,
 D'i'nainte le-o eșit
 Tăt un feçior d'e Turçel:
 5 — «D'e vindut îi n'evasta?»
 — «D'e vindut îi seleaca».
 — «Da, cu cît prețu oî da?»
 — «Șapt'e cară
 D'e odqară,
 10 Șapt'e buț
 D'e ban'î mărunț».
 Numa ęa o dzis așa:
 — «H'eî, dragă soția meă,
 Da-ăgiungă-t'e doru mn'eu
 15 Und'ę-a si locu mai rău,
 Und'ę-a si pădureă deasă
 Dracu naint'e să-ț iasă
 Și d'e ok'î să t'e orbască,
 D'e minuri t'e bolnăzească;
 20 Să țîi frîu cu d'ințîi,
 Să mîi murgu ca muțîi».
 Numa iel dac'a o dat,
 Tot acasă și-o 'nturnat.
 Când acasă soșia
 25 Cu mumă-sa grăia:
 — «Çe-ai făcut, maică, d'e cînă?»
 — «Curek'î verd'e d'in grăd'ină,
 Răstăuță d'e găină».
 — «T'imn'ęască-ț, maică, d'e
 [cînă,
 30 Cum mn'i-î mn'ie la in'imă,
 Că m'ai tomn'it duma-ta
 Tot d'e mn'î-am vindut mîndra;
 Nu mă pot d'escăleca
 D'e doruț d'e la mîndra».

1921. Vad — Aceeași, 41.

CCCLXXXVIII

PĂCURARUL ȘI FATA PĂDUREI

- 35 Păcurar la oî am fost
 Ș'am avut o mîndră dragă.
 Mîndrulica mea ęea dragă
 Am gîn'it că-î mîndra meă,
 Da-î Fata Păduriî-ia.
 40 Și vin'e cu băutură

- Ca să-î dau doruț și gură.
 Uită-t'e că eu î-am dat,
 C'am gînd'it numa așa:
 C'ăceă-î mîndruca meă.
 45 Eu n'imn'ica nu mai știî
 C'ăceă-î Fata Păduriî.
 Eu m'am ibçit ũ an, Dzău,
 Și n'imn'ica n'am știut,
 Că-mî aduče d'e mîncare
 50 Fata Păduriî ęea mare.
 Numa eu aș-am gînd'it:
 Eu trag năd'ezd'e d'e luat
 Tot pă mîndra meă ęea dragă.
 Când o k'em io la popa ¹
 55 Cu min'e nu vręa pleca,
 Că ęa dzîce num' așa:
 — «H'eî tu, mîndriorule,
 La popa noi n'om pleca,
 Că a si a nqastă nuntă
 60 Când s'a rumpe pădureă;
 Când a si nunta ęea mare,
 S'a rumpe pădureă tare,
 Vinturi mari că ș'or sufla».
 Păcurariu 'n loc da sta,
 65 Tot la ęa că să uita,
 Numa iel aș gînd'ia:
 — «Dqamn'e, Dumn'edzău
 [mn'eu,
 Çe lucruri am făcut eu?
 Și eu cîn'ę-am însîmbrat
 70 D'e femece d'e luat?
 Eu am gînd'it c'am năroc;
 D'a mn'eu năroc cum a si
 Tot cu Fata Păduri?
 Dqamn'e, sçat'e-mă odată
 75 Să o văd io d'escățat;
 Frundză verd'e d'e călin'e,
 D'escățat' d'e cătă min'e.
 Da-oî sluzba la popa
 Să mă pot eu d'escăța,
 80 C'ajasta nu-î mîndră curată,
 İasta-î a Păduriî Fată».

1922. Vad — Aceeași.

¹ Pe Fata Pădurei.

CCCLXXXIX

NORA ȘI ȘOACRA

- Tod'eran d'e ȝioi fãcut,
 Pã vin'erî mari ai crescut,
 Simbãtã t'e-o bot'edzat,
 Dumin'ic' zî mãrs în sat
 5 Și pã lun'i t'e-ai cununat.
 Cînd ai fo' su' cunun'ie
 T'o zin'it o cãrțulie
 Tocma d'e la 'mpãrãtîe,
 Sã t'e duçî în cãtun'ie.
 10 Și n'evasta ș'o lãsat,
 Și 'n cãtan'e ș'o plecat.
 Șoacrã-sa ș'o dzîs așã:
 — «Hãî norucã, noru-meã,
 Cînd în casã ț'ai d'intrat
 15 Vasãle nu ȝe-î spãlat,
 În casã n'ai mãturat,
 În cãmarã n'ai d'intrat».
 Ea vasãle și ȝe-o spãlat,
 Și 'n casã ș'o mãturat,
 20 D'in cãmarã c'o d'intrat,
 Pã cãmar' o pus lãcatã,
 Pã lãcat' un stan de pk'iatrã,
 To' pã stan un bolovan,
 Sã nu mai ȝasã șohan.
 25 Ea d'e ȝoame și d'e set'e
 Ș'o fãcut painzen verd'e,
 Și s'o 'nt'ins pã un pãret'e.
 Lu Dumn'edzãu s'o rugat,
 Tot sã ploie ploile,
 30 Sã sã rîpk'ia' rîpk'ile,
 Sã surpe vîrvurile,
 Sã zie cãtan'ele.
 — «Știy a drept ș'adevãrat
 C'a zin'i ș'a mn'euy bãrbat».
 35 Și el numa c'o zin'it,
 Și el numa c'o 'ntrebat:
 — «Hãî, mãmucã, mama meã,
 Da un'e mn'i-i n'evasta».
 Tot mî-sa ș'o dzîs d'așã:
 40 — «Tu d'e cînd ai cãtun'it,
 Ia, n'evasta ț'o murit».
 — «Hãî, mãmucã, mama meã,
 Hãî aratã-mî mormîntu,
 Sã-mî d'esfãt euy sufletu».

- 45 Mî-sa iar o dzîs așã:
 — «Cît'e ploj cã ș'o ploat,
 Mormîntu s'o așãdzat».
 — «Hãî aratã-mî cruçîța
 Sã-mî d'esfãt euy in'ima».
 50 — «Mãî feçior, ai n'ebun'it?
 Cît'e vînturî ș'o suflat,
 Și cruçea cã o luat».
 El numa rãu s'o supãrat,
 La cãmar' o alergat
 55 Și ușã cã o fãrmat,
 Pã n'evastã o d'aflat,
 Și d'e-acolo o luat
 Ș'amîndoî s'o d'esfãtat.
 — «Hãî, mãmucã, mama meã,
 60 Pagubã d'e Dumn'edzãu
 Cã ț'am supt euy k'eptu țãu,
 Capu țî l-oî mînca euy».

1920. Borșã (Rîturî) — Iqana Țã-
 huluj, 40.

CCCXC

IȚEANA SĂBG'IANA

- Strigã-mn'i-ț, cîn'e mn'i-ț strigã?
 Ia, Ițeana Sãbciana,
 65 D'in vîrvu Sãbcîuluj,
 D'in mn'izlocu țîrguluj:
 «Cîn'e 'n lume s'a afla
 Pã dînsa s'o țeluja',
 Pã pk'icîoru sã o calce,
 70 Mîna 'n sîn sã i o bağe,
 D'in fatã sã i se uîț'e,
 Gura sã i o sãrut'e».
 Bun copk'il
 D'e molok'ir,
 75 Nu sã tacã
 Și sã margã,
 Fãrã el cã ș'o strigat:
 — «Țeu d'e nu t'e-oî țelui,
 Sã nu-mî domn'esc paloșu,
 80 Sã nu-mî 'ncalec pã murgu
 Sã mãrg und'e mn'i-i gîndu;
 Mîna stîngã
 Sã o frîngã,
 Țea d'e-a drãapta s'o sclint'ȝascã,
 85 Murgul sã mn'i-l pot'icn'ȝascã».

Să țin frîu cu d'inți,
Să nu mărg un'ę-oî gînd'i,
Ieș d'e nu t'ę-oî čelui».
Maștehă-sa l-o 'ntrebat:
5 — «Če ești, voinic, supărat?
Orî d'in greș ăst'ę-aș scăpat?»
— «D'in greș ăst'e n'am scăpat,
Da, șa d'e če-s supărat:

.....
.....

1921. Răpedea — Sava Stețcu, 70.

CCCXCI

A LU VILI

Vili, Vili, d'armaș mare,
10 Nu pușca domniî 'n cărare,
T'e du la zăvoju mare,
Că trec Židoziî călare
Cu băncut'e 'n buzunare:
L'e taș capurile
15 Și l'e șa băncut'el'e,
Și t'e du pă la bolduri
Și-ț șa valuri d'e gîolgiuri,
Năfrămită d'e mătasă.
Șade Vili după masă
20 Și uspătă gînsă grasă,
Și bea zin cu itia
Și-l cuprind'e beția;
Și bea zin cu paharu
Și-l cuprinde tăt rău.
25 Și lu Vili o zin'it
Tăt gręa cart'e d'e perit,
Numa el că ș'o mînat
La popa d'in Hrozavl'ia
Să zie să-l spoved'ea'.
30 Prins-o popă-a-l spoved'i,
Stîlpu-afară-a i-l čjopli,
Ș'o mînat cu doăuă ouă,
Să-ș cumpere fun'e nouă;
O mînat cu doî pătăci,
35 Să i-o cumpere cu laș.
Stîlpu i l-o rid'icat
Și pă dînsu l-o strîcat.
Drăguță-sa ș-audzît,
Čizme n'egre-o d'incălțat,
40 Sugnă albă o 'mbrăcat,

La Vili s'o d'al'ergat:
— «Čin'ę-o strîcat pă Vil'i
Ardă-ș casa și ok'iî,
Să-ș rămie cocon'iî,
45 Să să usče pă pămînt
Cum să uscă Vili 'n vînt;
Să să usče pă pk'ičișare
Cum să uscă Vil'i-a șare;
Să-ș rămie cocon'iî,
50 Să îmbl'e d'in casă 'n casă,
Ca čjopara d'in plasă 'n plasă;
Să îmbl'e d'in sat în sat,
Ca čjopara d'in gard în gard;
Să îmbl'e d'in curt'e 'n curt'e,
55 Ca vînturil'e pă munt'e».

1921. Răpedea — Aceeași.

CCCXCII

ȚIDRU ȘI ȚIDRA

Mere Țidru cu Țidra,
Amîndoî alăturęa,
Pă ospăț la șocără-sa,
D'in gură muștrîndu-să,
60 Pă pk'ičișor călcîndu-să.
Țidruș rupsă și mn'i-ș dzisă:
— «H'ej tu, Țidruleca meș,
Ian trașe o horičea,
Nu preș mare, mitit'ea,
65 Numa să-m t'icneș d'e ęa».
— «Țidrule,
Vojn'icule,
Am fo' fată d'e crižmari
Ș'am avut drăguș tilhariș;
70 Eș d'ę-oî prind'ę-a trăgăna
Munți s'or cutrămura,
Rîpk'ile s'or surupa,
Văile s'or tîlbura»,
Eș nu avu capu če-ș fa',
75 Făr' o prins a trăgăna,
Rîpk'ile să surupa,
Munți să cutrămura,
Văile să tîlbura.
Pă dînsa o d'audzît
80 Păunași codrilor,
Vătaži tilharilor.
Dzis-o unu cătă altu:

- «Ia audz, fãrtate, - audz
 Drãguța d'in t'in'erețã
 Cum trađe la bãtrîn'etã!
 Hai la dinsa s'o luãm,
 15 Pã Țidru sã-l ãmpușcãm».
 Eï la șa ș'o coborît
 Și numa cã ș'o strigat:
 — «Țidrule,
 Voïn'icule,
 20 Dã-n'e nouã pã Țidra!»
 — «Pã Țidra nu vi oi da,
 C'am ġiurat pã sfinta cruce
 Sã-m sie soție dulce;
 Am ġiurat pã vançelie
 15 Sã-m sie mn'ie soție».
 Eï tare s'o supãrat,
 Capu i l-o rãt'edzat
 Și 'n dãsãġi și l-o bãgat,
 La șocrã-sa ș'o plecat.
 20 Ea numa cã ș'o strigat:
 — «Țidrule,
 Voïn'icule,
 Un'e-ai lãsat pã Țidra?»
 — «U-am lãsat pã un rîtut
 25 Sã culegã florï d'e struț;
 U-am lãsat pã o cost'ițã,
 Culeġin florï d'e pomn'ițã.
 Ia catã, șocrã, 'n dãsãġi,
 Ț'o trimãs Țidra colaçï».
 30 În dãsãġi cã ș'o cãtat,
 Capu Țidrei l-o aflat.
 Ea numa cã ș'o strigat:
 — «Țidrule,
 Voïn'icule,
 35 Će rindu-ï aesta rînd,
 C'asarã ț'ai cred'întț
 Și astãdz u-ai omorît?»
 — «H'eï tu, socruluța meã,
 Cã eu nu u-am omorît;
 40 O fo' fatã d'e crîzmarï
 Ș'o avut drãguț tilharï;
 Și șa numa ș'o horit,
 Tilharï o audzît
 Și la șa o coborît
 45 Și pã șa o omorît».

1920. Sãcel — Nãstaca Petrovai, 60,
 (de loc din Vișeul-de-jos).

CCCXCIII

PRIBEAGUL BOLNAV

- Fruudzã verd'e ruptã 'n cîncï,
 Plinu-ï codru d'e voin'icï,
 La tãt fagu cît'e cîncï.
 La fãguțu d'in cãrare
 50 Dzaçe unu d'e lungoare,
 Cu drãguța la pk'icïoare.
 Ea mn'i-z rupsã
 Și mn'i-z dzisã:
 — «H'eï tu, mîndruluțu mn'eu,
 55 Ori tu morï, ori t'e școalã,
 Nu dzãcã d'e-atita boalã,
 Cã mn'ï-am urit dzil'el'e
 Mutin' cãpãtiel'e
 Cînd a umbrã, cînd a șoare,
 60 N'i la cap, n'i la pk'icïoare».
 — «Eu, tu mîndrã, m'oi scula,
 Dacã eu t'e-oi întreba:
 D'e cînd ai plecat d'in sat
 Cît'e gurï t'e-o sãrutat?»
 65 — «H'eï tu, mîndruluțu mn'eu,
 Eu, mîndrule, d'e ț'oi spun'e
 Șapt'e boal'e 'n trup ț'oi pun'e,
 Ș'o pãrek'e d'e friguri
 Care nu-ž mai au leacuri,
 70 Fãrã vara la țîrguri.
 Pã min'e m'o sãrutat
 Cît' o fo' frumoș în sat;
 Cît' o fo' frumoș ca t'in'e
 Tãț m'o sãrutat pã min'e».

1920. Sãcel — Aceași.

CCCXCIV

VOÏNICUL ȘI MÎNDRA

- 75 Pã țel d'egal, pã țel coln'ic
 Merç-un t'in'ereț voïn'ic
 Cu cuzmã neagrã d'e mn'el,
 Cu murguț galbãn supt el.
 Murgu mere poposin
 80 Și voïn'icu șuerin.
 Cã el numa ș'o strigat:
 — «Țu, țu, țu, murguțu mn'eu,
 O doarã ție ți-ï greu
 D'e galbãn pint'enu tău?»

— «Ba mn'ie că nu mn'i-î greu
 D'e galbăn pint'enu mn'eu,
 Da, mn'ie numa mn'i-î žel'e,
 Că tu beaî zin cu mîndrel'e,
 5 Eû rod la gârduţ peî'n;
 Tu beaî zin cu mîndrel'e,
 Eû im rod zâbel'el'e».
 — «Tu, tu, tu, murguţ mai tare,
 Să sosim în sat-cu soare,
 10 C'am drăguţă ca o floare».
 — «Un'e meri, voîn'ic gătat?»
 — «La mîndruţa d'int'alt sat».
 — «La mîndruţa n'ai ce mere,
 Că eu d'e-acolo zin'e-re.
 15 Mîndra ţi-î cu pk'elea goală
 Pă faţa căsîi să mōarā.
 Vai, sāraca maică-sa,
 Cum îi ţin'ea lumn'ina.
 Şi o soră ce-ż d'avea
 20 La foc d'e scālduş' implea.
 Vai, sāracu tatā-sāu,
 Cum îi făcēa copîrşāu!»
 Cînd în casā ş'o d'î'ntrat,
 Ea capu l-o rid'icat,
 25 Pă mă-sa că o strigat:
 — «Stînge, mamā, lumn'ina,
 Porunĉea la soru-meā
 Să nu-m imple scālduşa;
 Spun'e şi la tatā-mn'eu
 30 Să nu-m facā copîrşāu,
 Că eu d'e ce dor mureā,
 İatā-l-ai, c'amu zin'ea».
 El mn'i-ż rupsā
 Şi mn'i-ż dzisā:
 35 — «H'eî tu, mîndruliţa meā,
 Spun'e-mi ce ţi-î leacu tău,
 Că t'e-oî lecui şi eu?
 D'e ţi-î leacu doftoru,
 Da-oî murgu d'e su' min'e
 40 Şi t'e-oî lecui pă t'in'e».
 — «H'eî tu, mîndruluţu mn'eu,
 Eû atunĉea m'oî scula
 Cîn tu, mîndruţ, mn'i-î d'aduĉe
 Mure negre 'n postu mare,
 45 N'e-agîunsā d'e sfinu soare;
 Bulţ d'e caş în mn'jadzā-jarnā,
 Sloi d'e cĉaţā 'n mn'jadzā-varā».

— «H'eî tu, mîndruliţa meā,
 D'e-acelea nu t'oî aduĉe,
 50 C'amu-î pă la Sînt-Ili,
 Şi nu-î cĉaţā n'icāri».
 — «H'eî tu, mîndruluţule,
 Mutu eşti,
 Bolundu eşti,
 55 Puţin'el t'e nādăeşti:
 Mure n'egre ţi-s ok'iî,
 Că mă mîngiî cu dinşi;
 Bulţ d'e caş ţi-î făţuca,
 Sloi d'e cĉaţā, in'ima,
 60 Că t'e t'emî că t'e-oî lāsa».

1920. Săĉel — Aceeaşi.

CCCXCV

FUGA NEVESTEI

Strigā mîndru la ferĉastā:
 — «D'in casā eşi, măi n'evastā!»
 — «Eua afarā n'oî eşi,
 Că siu 'n cĉupā 'm cĉipotēa',
 65 Pk'ita 'n covatā dost'ea',
 Bārbatu să hod'in'ea'».
 — «Eşi, n'evastā, pînā 'n prag,
 Nu t'e t'eme d'e ĉelşag».
 Ea afarā ş'o eşit,
 70 Ću dînsu ş'o grăit.
 El numa o dzis aşa:
 — «İa-ţ, mîndrā, siu cu t'in'e
 Şi hai un'e t'a si bin'e».
 Ea numa că ş'o plecat,
 75 Siuţu şi l-o luat
 Şi cu mîndru ş'o plecat.
 S'o dus cu a ei mîndru
 Ş'o sosit pîna la k'idru.
 Numa ea că ş'o strigat:
 80 — «K'idrul'e,
 Mol'idul'e,
 İan pleacă-ţ tu vîrvuţu
 Să-m an'in eu siuţu».
 K'idru vîrvu l-o plecat,
 85 Leagānu l-o an'inat,
 C'o fugit d'e la bārbat.
 Cu Prutaş s'o adunat
 Şi Prutaşii ş'o strigat:

- «Păz, n'evastă, cu Prutu,
Că t'e-aġiunġe bărbatu».
- «Aġiunġă-mă, dracu-l șt'ie,
T'emn'îta umbră să-î sie
5 Șî șiarele să-l mîngîie».
- Ēi iarăș o strigat:
— «Păz, n'evastă, cu Prutu,
Că t'e-aġiunġe drăguțu».
- «Aġiunġă-mă, Domnu-l șt'ie,
10 Măd'erean umbră să-î ție
Șî gura meă să-l mîngîie».
- Ēl cu ęa s'o d'adunat
Șî pă dînsa d'o 'ntrebat:
— «Pruncu un'e l-ai lăsat?»
- 15 Șî el numa o 'nfricat,
Șî napoi s'o d'înturnat,
La k'idru în loc o stat.
- «K'idrul'e,
Mol'idul'e,
20 Ian pleacă-ț tu vîrvuțu
Că să-m iau ęu siuțu».
- Șî siuțu ș'o strigat:
— «Du-t'e d'înapoi, mamă,
Că pă min'e m'ai lăsat,
25 Cu drăguțu ai plecat,
Ploaje caldă m'o scaldat,
Vînt călduț m'o l'egănat,
Țîță cîut'el'e mn'î-o dat».
1920. Săcel — Aceeași.
- CCCXCVI
MAMA ARSĂ DE VIE
- Simn'ion cu n'evasta
30 În vind'ig la șocră-sa,
Un feġior d'e ġiurat mare
Tăt î ġere n'evasta-re;
Între lăturî să 'nvîrțea,
Iară mîna î-a o da;
35 Între lăturî o ġiucat,
A mîna nu î-o dat.
Simn'ion s'o supărat,
Cătă coġiș o strigat:
— «Frumușăi coġișî mn'ei,
40 Prind'eț cai la h'ink'ei
Șî 'mpușcaț cu zġiġurile
Să merem ca vînturile,
Să sosim ca ġîndurile».
- Șî ei numa ș'o sosît,
45 Simn'ion că ș'o strigat:
— «D'esk'id'e, mamă, pșarta;
Gata-î, mamă, otrava? —
Mare curvă-î noru-ta!»
- «Puiu mamiî Simn'ioa',
50 D'e trei dzile-î în dospală
Să o dau la nuriqară».
- Ēa napoi ș'o d'înturnat.
Șocră-sa că ș'o strigat:
— «H'ei tu, nuriqara meă,
55 Or țî lua paharu,
Or t'oi răt'edza capu».
- «H'ei tu, sociqara meă,
Atîta grație 'm daț,
Pînă ęu numa mn'î-o mere
60 În funduțu grăd'in'ei,
La floriġea călin'ei,
Să-m d'a scriu o cărt'icęa,
S'o abat la mama meă,
La mama păst'e Brașău
65 Să-m trimată copîrșău,
Copîrșău mindru 'nvărgat —
Mă omșar' a mn'eu bărbat;
Copîrșău mindru ġern'it,
Că șocră m'o otrăzît».
- 70 Șî 'n căsucă s'o 'nturnat,
Paharu sus l-o luat.
Mă-sa încă ș'o zin'it,
D'e la pșartă ș'o strigat:
— «D'esk'id'e-mî, cuscră, pșarta,
75 Că mn'î-î mșartă siuca».
- Șî coconu ș'o strigat:
— «H'ei tu, tătulucule,
Pînă-amu o ars mama,
Amu arde țîțuca,
80 Ȓu, tătucă, ġe m'oi fa'?
- Tu femeie țî afla,
Da ęu mămulucă ba».
- Șî el zînu-a apucat
Șî pă dînsa o turnat.
- 85 Da ęa numa ș'o strigat:
— «Lasă zînu, nu-l strîca,
Că zînu-î bun d'e băut,
Da ęu n'oi trăi mai mult».
1920. Rozavlia — Ilęana Rus, 24.

CCCXCVII

SLUŽNICA ȘI ȘOACRA

- Pă țeă Țoastă, mamă, arșă
 Mîndră ploaje să răvarsă;
 Nu-î ploaje, mamă, curată,
 Că-s lacrimi d'e la o fată,
 5 D'e lă-o fată sălițe
 Țe-î la curt'e služn'icea.
 Cu fețioru să ișcia
 Și Țoamna-î sălăduja.
 Țoamna numa ș'o strigat:
 10 — «Țe-î așta d'e-așta,
 D'e-a una li-î voroava,
 Și blidu și lingura,
 Și patu și perina?»
 Ea tare ș'o supărat,
 15 Cătă dînsu ș'o strigat:
 — «Tu bunuc, siu mamii,
 Ție cart'e ț'o pk'icat
 La cătan'e d'e plecat».
 — «Eu, mamă, dacă m'oî duče,
 20 Țin'e bin'e služn'ica,
 Cu colac în lapt'e dulče,
 Țoă' d'e la noi nu s'a duče».
 Și el numa ș'o strigat:
 — «H'eî tu, mîndrulica meă,
 25 Eu, mîndră, ție ț'oî da
 Un'elu mn'eș cel d'e-argint
 D'e pă ġed'etu est mn'ic;
 Cînd îî ved'ea un'elu,
 Un'elu cu pk'iatra 'n sus,
 30 Poț ști bin'e că eu nu-s;
 D'e-î ved'ea că-î ruġin'it,
 Poț ști bin'e c'am murit».
 — «Eu, mîndruț, iară ț'oî da
 Năfrămuca d'e la min'e
 35 Să o puî în zeb la t'in'e;
 D'e-î ved'ea că-î ponosită,
 Poț ști bin'e că-s murită;
 D'e-î ved'ea că-î înfocată,
 Poț a ști că-s în'ecată».
 40 El d'e-acasă ș'o plecat
 Și pă dînsa o băgat
 Înt'o k'ihn'ită 'n pămînt,
 La masă d'e bolovan,
 Cu pk'itucă d'e un ban
- 45 Ca să-î sie pă ū an;
 Și d'e-acolo o luat,
 Cofa-a mină că î-o dat,
 La Dunăre o minat,
 Cofele 'n prund lę-o lăsat
 50 Și 'n Dunăre s'Ț-aruncat.
 Și el numa ș'o vădzut
 Năfrămuca d'esk'edzită
 Și la mn'izloc ponosită
 Și s'o știut că-î murită;
 55 Năfrămuca-î înfocată,
 S'o știut că-î în'ecată.
 Și el numa ș'o strigat:
 — «Împărat, Țast'e frumȚosă,
 Avea-u-aș d'e mărs acasă,
 60 Că eu numa mn'î-am uîtat
 Pușcuța meă țeă suflată
 Tăt pă cuiuț an'inată;
 Pușcuța mn'î-a ruġin'î,
 Mămuca d'e ęa n'a ști».
 65 Copk'itanu ș'o strigat:
 — «C'ăceja nu-î pușcuța,
 E drăguța, seleaca».
 El acasă ș'o zîn'it,
 D'e la pȚortă ș'o strigat:
 70 — «Mînă, mamă, služn'ica
 Să-m d'esk'idă port'ita».
 — «D'e und'e țî oî mîna?
 Căci în cătan'ę-aî plecat,
 Ea d'e-aicea ș'o luat
 75 Tăt la șuri
 Și la strînsuri,
 Pă und'ę-o vădzut ġiocuri».
 El înapoî o 'nturnat
 Și el numa ș'o tiln'it,
 80 Ș'o tiln'it un purcărel:
 — «Purcărele, purcărele,
 N'aî vădzut služn'ica me-le?»
 — «Ba eu numa Ț-am vădzut
 C'o lăsat cofele 'n prund,
 85 Pă țărmuri lę-o lăsat
 Și 'n Dunăre s'Ț-aruncat».
 El la Dunăre ș'o dus,
 Și el numa ș'o vădzut
 Păr galbăn pă apă îmblin,
 90 Ș'acolo ș'o aruncat
 Și pă dînsa o aflat.

Mă-sa numa ș'o sculat
 Nouădzăci și nouă sat'e,
 Dunăreă să o stîrk'escă.
 Dunăreă că o stîrk'it
 5 Și pă dînsii i-o găsit
 Pă supt un siruț d'e mac,
 Cu mîna pă după cap,
 Supt o sfîntă rādăcînă,
 Tăt țindu-să d'e mină.
 10 Și pă el l-o astupat
 Înt'o sfîntă sərbătoare
 Supt cel prăguț d'e d'altar-e;
 Și pă dînsa-o astupat
 Înt'o sfîntă dumin'ecă
 15 Supt cel prag d'e beserecă.
 Și d'in dînsa ș'o crescut,
 Ș'o crescut o ruzn'iceă;
 Și d'in dînsu ș'o crescut,
 O crescut un ruguț sfînt.
 20 Ruguțu-atîta s'o 'nt'ins,
 Pă ruzn'ică o cuprins.
 Mă-sa numa că ș'o dzîs:
 — «Cîn'ę-a fa' ęę-am făcut eu
 Bată-l unu Dumn'edzău: —
 25 Să strîce ibost'e dragă
 D'e feçior și cu d'e fată».

1920. Rozavlia — Aceeași.

CCCXCVIII

COPILA BLESTEMATĂ

Ș'o fost o măiculiță
 Ș'avu două cocon'ită.
 Pă ęea mn'ic' o blăstăma
 30 Șapt'e ai să nu-ș plin'ęa'
 Și 'n codru să-ș pribegia'.
 Șapt'e ai nu ș'o plin'it,
 În codru ș'o pribegit.
 Mă-sa numa ș'o minat
 35 Pă pușcaș
 Pă Tod'eraș,
 Căci în codru a ę-afla
 S'o împușt'e cu pușca.
 Și pă dînsa o aflat
 40 În mn'izlocu ęiocului
 Cu frat'ele șoarelui.

'Nt'ins-o pușca s'o împușt'e,
 Da ęa numa ș'o strîgat:
 — «Ho, fărta', nu mă pușca,
 45 Mult'e am d'ę-a t'e 'ntreba:
 N'ai vădzut pă măicuța?»
 — «Ba eu numa ę-am vădzut
 Tăt ęernîndu-ș fărîn'ioară
 Să-ș facă d'e merind'ioară».
 50 — «N'ai vădzut pă soruca?»
 — «Ba eu numa ę-am vădzut
 Asogîn colac d'e griu
 Cu lăcrămn'ile pă brîu».
 — «Spun'ę-așa sorucaî mele:
 55 Să o bată ęindurile,
 Ca pă mine vînturile
 Păst'e tăt'e opcîn'ile;
 Că orięe zină făęea
 Tăt pă min'e o 'mpingęa.
 60 Da n'ai vădzut pă frăt'iuțu?»
 — «Ba eu numa l-am vădzut
 Tăt în șatră urmed'escă
 Murgu să și-l potcozească,
 După t'in'e să porn'escă».
 65 — «Spun'ę-așa frăt'iucului:
 Să nu pleçe,
 Să nu ęerçe,
 Că pă min'e nu m'ę-afla;
 Dzua-s brănă la vaduri,
 70 Nęaptea zidră la cîmpuri;
 Dzua mă cînt păsăreșt'e,
 Nęaptea-m șuer vojn'iceșt'e,
 N'ime nu să nădăeșt'e.
 Nouă ai și nouă dzile,
 75 Și p'atîț ęa săptămîn'î,
 Și d'ę-acolo mn'î-oî eși
 Și eu soră nu oî si.
 Da să-m scrie numele
 Pă tit'ia clopului,
 80 Pă ęoda băltagului,
 Că nu-î poč d'e doru lui».

1920. Rozavlia — Aceeași.

CCCXCIX

DORUL LUI ION

Șueră, mamă, șueră
 Șueră vojn'ic Ion

Cu cõt'ele pă oblon.
 Înt'atita șuera,
 N'imen'î nu so d'alina.
 — «Mă Ion, dragu mamii,
 5 Cē șuerî, tu, d'atita,
 D'e nu mă poçi alina?
 Ia, numa d'e zălea ta
 N'îçi Domn'îi nu pot gusta».
 — «Cum, mamă, n'oî șuera?
 10 Cînd în cătan'ę-am plecat,
 Io, mămucă, mn'î-am lăsat
 Hold'ele nesăcerat'e,
 Mîndrele n'emăritat'e,
 Cîn'ek'ile n'eculesă,
 15 Mîndrele tăt'e n'ę-alesă.
 Și pă cînd am înturnat,
 Hold'ele s'o săcerat,
 Mîndrele s'o măritat,
 Cîn'ek'ile s'o cules,
 20 Mîndrele tăt'e s'ę-ales.
 Nu mn'î-î zăle ca zălea,
 Că mă dğare in'îma:
 N'î s'o măritat mîndra.
 Ța d'e s'ar fi măritatā
 25 D'e la noi a treia sat,
 Mamă, nu mn'î-ar si bănat;
 Da ęa tăt s'o măritat
 D'e la noi a treia casă: —
 Ies afară, vădu-vă,
 30 Întru 'n casă, - audu-vă,
 Mamă, mă topăscu-mă».
 — «Ionu, dragu mamii,
 Nu t'e tare supăra;
 Sîmtu-ț st'ele mănunțale
 35 Și cocoan'ę frumușale:
 Că aceia ț'ai alege».
 — «Și lun'îta-î lumn'inșasă,
 Nu-î ca mîndra de frumușasă».
 Și îel numa s'o luat
 40 Pîn rāk'îț făcîn k'ilingî,
 Și pîn iederî
 Făcîn ceterî.
 La păruțu răr murat
 O șădzut ș'o t'ilincat,
 45 Cu ceteră-o ceterat
 Și lui tăt î-o n'ęurat,

N'ęurîță,
 Cocon'îță,
 Și tăt cęață d'e n'eveste,
 50 Că a lui mîndră nu iese.
 1922. Șieș — Irina Țîplea, 80.

CCCC

MÎNDRA LECUITĂ.

Mere voin'ic supărat
 La drăguța 'n čela sat.
 Cînd fui locu la un loc,
 Da el numa s'o tiln'it
 55 Cu curva pot'îyn'ica,
 Și numa l-o d'întrebat:
 — «Merî, voin'ice, supărat
 La drăguța 'n čela sat?
 Strînge murgu bin'îșor,
 60 Mîndra ta mğare d'e dor.
 Cîn d'ę-acolo mn'î-am plecat,
 Tată-său sălaș făčea,
 Mă-sa scălduș-î împlea,
 Soru-sa o prevedęa».
 65 Legaî murgu d'e fereastă,
 Dăduî «bună sară» 'n casă:
 — «Bună sară, mîndra meș».
 — «Sănătat'e, mîndrule».
 — «D'e țî-î leacu borçilu,
 70 Io daș murgu d'e su' min'e
 Și t'e lecuiesc pă t'in'e».
 — «Nu mn'î-î leacu borçilu,
 Ia, mn'ie če mn'î-î leacu:
 Mure cğapte 'n postu mare,
 75 Sloî d'e cğață 'n mn'îadză-vară,
 Buldz d'e caș în mn'îadză-îarnă».
 — «Cîn'e foc s'o pomen'it?
 Tu če leaurî aî poft'it
 D'ę-aș încongiura lumęa,
 80 D'ę-acelea 'n veçi n'oî afla.
 Văd bin'e că t'ę-oî scăpa:
 Če focuțu io m'oî fa'
 D'e doruț d'e duma-ta?»
 — «Mutu ești, bolundu ești,
 85 Pîn'če nu t'e nădăești?
 Mure cğapt'e țî-s ok'îi,
 Cu t'in'e m'oî ostui;
 Sloî d'e cğață țî-î gura,

Buldz d'e caș țî-î fața ta,
 Cu t'in'e m'oî stîmpăra.
 Tată, țîpă săcurea;
 Stînge, mamă, lum'nina;
 5 Soră, lasă scăldușa,
 Că mn'î-o sosît zîeța.
 Țîpă dreapta păst'e min'e,
 Ș'apoî stînga pă su' min'e
 Și mă strînge cătă t'in'e,
 10 M'oî lecuî tare bin'e».

1922. Șieų — Aceeași.

CCCCI

G'EORG'E INTEMNITATUL

Șueră, mamă, șueră,
 Șueră G'eorçîță-a ei
 D'in funduțu t'emn'îțî:
 — «Cin'e are h'iuț prins
 15 Margă tată-so la dîns».
 Tată-so l-o d'audzît
 Și la dînsu ș'o sosît:
 — «Mă G'eorçî, dragu tatiî,
 20 Că șuerî tu d'atîta,
 D'e nu mă pot al'ina,
 Ia, numa d'e zălea ta?»
 — «Cum, tată, n'oî șuera?
 Eų aiçî nu poçî ședea
 D'e șueru zern'îlor,
 25 D'e t'iotu brăștelor,
 D'e răcșala șierelor.
 Bagă mîna 'n sîn la min'e
 Și vez tu ce mă mîncă:
 Șarpe laur(r)
 30 Bălaur,
 Cu ok'îî ca talerîî,
 Cu solțî ca galben'îî».
 — «Mîna 'n sîn nu oî băga:
 Fără mîna nu poçî si,
 35 Fără sių mai poçî trăi».
 Îel iară o șuerat:
 — «Cin'e are siuț prins,
 Margă mumă-sa la dîns».
 Mumă-sa l-o audzît
 40 Și la dînsu ș'o sosît:
 — «Măî G'eorçî, dragu mamîî,

45 Că șuerî tu d'atîta,
 D'e nu mă pot alina?»
 — «Cum, mamă, n'oî șuera?
 Eų aiçî nu pot șed'ea
 D'e șueru zern'îlor,
 D'e răcșala șierelor,
 D'e t'iotu brăștelor.
 Bagă mîna 'n sîn la min'e
 50 Și vez tu ce mă mîncă:
 Șarpe laurî
 Bălaurî,
 Cu ok'îî ca talerîî,
 Cu solțî ca galben'îî».
 55 — «Mîna 'n sîn nu oî băga:
 Fără mîna nu pot si,
 Fără t'in'e poçî trăi».
 El iară o șuerat:
 — «Cin'e are drăguț prins,
 60 Drăguța margă la dîns».
 Drăguța l-o d'audzît
 Și la dînsu ș'o sosît:
 — «Hăî tu, mîndruluțule,
 Că șuerî tu d'atîta,
 65 D'e nu mă pot alina,
 Ia, numa d'e mn'îla ta?»
 — «Cum eų nu mn'î-oî șuera?
 Eų aiçî nu poçî ședea
 D'e șueru zern'îlor,
 70 D'e răcșala șierelor,
 D'e t'iotu brăștelor.
 Bagă mîna 'n sîn la min'e
 Și vez tu ce mă mîncă:
 Șarpe laurî,
 75 Bălaurî,
 Cu ok'îî ca talerîî,
 Cu solțî ca galben'îî».
 Și mîna 'n sîn o băgat,
 Și talerîî și ban'î o scos,
 80 Și o fo' tare frumos.

1922. Șieų — Aceeași.

CCCCII

FRATELE ȘI SORA

Cin'e foc s'o pomen'it
 Tăt numa să să îee,
 Moșîî n'epoat'ele

Și nănași sin'ele,
 Și frații surorile?
 — «H'eî tu, soruluca mea,
 'Mpletî colaçi d'e cununie!»
 5 — «Eu, frat'e, n'oî împleti
 Pînă, frățîuc, că țî-î fa'
 Tăt opk'incuță d'e sîer
 Și ațucă d'e oțel,
 Și lumța oî 'ncunghîura,
 10 Da ca min'e țî-î afla».
 Lumța o d'încongîurat,
 Ca soru-sa n'o aflat
 Și napoi că s'o 'nturnat.
 — «H'eî, sorucă d'Ank'ilie ¹,
 15 'Mpletî colaçi d'e cununie!»
 — «Eu, frat'e, n'oî împleti
 Pînă tu că țî-î k'ema
 Nănaș mare
 Sfintu sqare,
 20 Nănășiță
 Lun'îta,
 Cuscri
 Lučefen'îi,
 Și drușt'ele
 25 St'elele».
 El d'atîta o d'îmblat,
 Pînă pă tăț î-o k'emai.
 Și-a căsucă ș'o zin'it:
 — «No, sorucă d'Ant'ilie,
 30 'Mpletî colaçi d'e cununie!»
 — «Îo, frat'e, n'oî împleti
 Pînă tu că tot țî-î fa'
 Pod mare păst'e marța;
 Pă margîn'ile podului
 35 Numa că țî-î răsăd'i
 Tăt felul d'e pomșorei,
 Să čiripa' pasări în ei: —
 Cînd cu nunta om sosî
 Păsările-or čiripk'i,
 40 Pă min'e m'or sfătui».
 El d'atîta o îmblat,
 Pînă podu l-o gătat
 Și-a căsucă o 'nturnat:
 — «No, sorucă d'Ant'ilie,

45 'Mpletî colaçi d'e cununie».
 Și colaçiî î-o gătat
 Și cu nunta ș'o plecat.
 Cînd pă pod că ș'o sosî,
 Pasările-o čiripk'it
 50 Și ęa numa ș'o strîgat:
 — «H'eî tu, frățîlucule,
 Năpost'i-mî mîna dreapta
 Să-mî sučesc cunun'îta;
 Năpost'i-mî și pă stînga
 55 Să-mî sučesc on'elele,
 Că-mî strică ġed'etile».
 D'e mănucă o lăsat
 Și d'în mare s'o țîpat,
 Și d'ę-acolo ș'o strîgat:
 60 — «D'ecîț doamnă frat'e-mn'eu,
 Hrană bună peș'ilor
 Și ruġînă pk'etrilor!»

1922. Șieų — Aceeași.

CCCCIII

SOȚUL OMORÎT

La čel mn'izlocaș d'e sat
 Mîndru brad s'o răsturnat;
 65 Da nu-î bradu ca bradzîi,
 Fără om ca oamen'îi.
 Tăt numele lui: *Văstîj*,
 Anume *Pătrovaii*.
 «Bună-sară» 'n ca's' o dat,
 70 Cu čiocanu l-o tocat.
 El cu zăle ș'o strîgat:
 — «Oî, iubită mea muġere,
 Nu face cu min'e-așă-le,
 C'avem cocon'î pit'it'eî
 75 Și s'împlea lumța d'e ei.
 Oî, iobită d'a mea sq. ță,
 Nu-mî čîjunta a mea zîeță,
 Că pă min'e tăt m'or duče
 Tăt popk'îi și cu frăț dulči,
 80 Tu-î îmblă-re 'ntre haġduči;
 Pă min'e că m'or petreă'-le
 Popk'îi și cu surorele,
 Tu-î freca-le
 Grele sîeră!»
 85 — «Nu t'e uġta la čel cîn'e,

¹ Intrebînd-o de *Ank'ilie*, mi-a răspuns
 că «așa e horġa, bag'samă numele ei».

- Dă cu iocanu bin'e,
 i p za' i-l omora'.
 Pină tu l-ii omori
 Palinca 'oi  nduli;
 5 Pină 'n fintină l-intra
 Palinca 'oi k'ip ra».
  n fintină l ngă curt'e
 C'o ɡin'i c  l-or ascund'e.
 P ru lui V sii el cre
 10 Mult o fo' tras f ră pre;
 P ru lui el k'ept nat
 Mult o fo' el d'ep rat
 i 'n fintină d'aruncat.
  el cu  le 'o strigat:
 15 — «Ilicu, dragu tati,
  nă tu la t tuca,
 Dar ei mn'i vede  m art'ea,
 C  m  omora' m -ta!»
 — « eu, t tuc, cum nu mn'i-aș
 [mere?]
 20 P  ua d'e c tă d' al
 Pusă-i l cata i zar;
 P  ferest' -o pus r k'edz,
 La dumn'ia-ta s  nu es;
 P  ua d'e c tă vale
 25 Pus-o l cata ea mare,
 Ca s  nu- v d mort'ita-re».

1922. ieu — Aceeai.

Notă — B trina povestitoare a inut s  releveze i s  m  conving  c  cele cuprinse  n aceast  balad  s'au petrecut aievea  n Ieud.

CCCCIV

BALADĂ OSTĂŞEASCĂ

- Frundz  verd'e, r u s'aud'e
 D'und'e s nt tabere mult'e.
 Colo sus, la Solforin,
 30 D'und'e-i locu mai strein,
 D'e la Solforin  n sus
 D'i'n mare lag r n'i-o pus;
 D'i'n gura r zboiului
 Naint'ea Franuzului,
 35 Cu put'ile 'n piramid'e,
 Cu brutacu f ră pk'it .
 Da n'ici ap  n'am avut,

- N'ici pahar  d'e b ut.
 St m  n glet cu noapt'ea 'ntreag ,
 40 S  sim gata mai d'e grab ;
 St m  n glet ca n'ist'e bradz,
 Cu curelele 'mbr cat,
 Cu curelele p  noi,
 S  sim gata d'e r zboi.
 45 Dzor d'e dzu  r v rsar ,
 Folgat ru n'i-l suflar .
 C nd soarele- r s ria,
 Franuzu tare- zin'ia,
 Tare- zin'e c t  noi,
 50 S  sim gata d'e r zboi.
 Da noi  nc  l-ateptam,
 Mai  nti cu put'ile,
  mbla plumbii ca mut'ile;
 Dup' aea cu tunurile,
 55 D'e s  cl t'ea d' alurile.
 Und'e m  ut cu ok'ii,
 R sturnai-s ca snopk'ii,
 Ca snopk'ii ei d'e griu,
 S ngele- mere p riu.
 60 Tre -un in rar c lare,
 Calu 'n pint'en'i c -l str ngea
 i la 'mp rat c  fugia.
 El numa d' n gra gr ia:
 — «D'i'n ltae, d'i'mp rat'e,
 65 Franuzu tare n'e bat'e;
 D'e trei latură n' -o cuprins
 T lian i cu Franuz.
 D'i'n ltae, d'i'mp rat'e,
 Las -n'e s  r t rim,
 70 C  d'e nu, noi t t pk'erim».
 — «R t ri, nu v  dzic ba,
 Numa d'e- put'ea sc pa;
 Fac t, ast'e, voi, e- vr a,
 Mai în'e cit e put'ea,
 75 i v  sie vou  mint'e
  -a si d' -acum  naint'e».

1922. V len — Dumn'itru Iv niuc. 73.

CCCCV

A P CURARULUI

M rgu-, m rg oile 'n munt'e,
 T t cu trei p cur rei,

Cu oile după ei.
 5 Ceî mai mari-s veri primari;
 Celălalt mai mitit'el,
 Acela-î mai streinel.
 5 Sus la munt'e o sosit,
 Ceia doi s'o vorozit
 Pă cel mn'ic d'e omorît.
 Pă îel numa l-o mînat
 După apă, 'ntre izvoră —
 10 S'o vorozit să-l omgară;
 După apă, 'ntre vâlcele —
 Lui legea că î-o făce-le:
 Ori să-l puște, ori să-l taje,
 Ori să-l pue 'ntre fărtaie;
 15 Ori să-l taje, ori să-l puște,
 Ori să-l pue 'ntre țapuște.
 Cînd cu apă o 'nturnat,
 Oile tăte-o zcerat.
 — «Oile, oilor mele,
 20 Ce zcerat așa cu zele?»
 — «Cum focuțu n'om zcera?
 Că ești doi s'o vorozit
 Pă tin'e d'e omorît».
 — «Păcurari, fărtașii mn'eî,
 25 Voi de că m'eț omori,
 Pă min'e mă astupaț
 În locuțu strunșilor,
 În locu găleșilor,
 Și-n pun'eț lancea la cap,
 30 Fluerașu la pk'icșoare,
 Trimbçituca d'e-a dreapta:
 Vîntuț cald cînd a sufla
 Lanția s'a lengăna,
 Trimbçituca-a prind'e-a dziče,
 35 Oile m'or prind'e-a plînge,
 Oile cu linile,
 Berbeçii cu çarn'ele;
 Tăt în loc de surorele
 M'or želi luna și stele;
 40 Tăt în loc d'e fraț d'e-a mn'eî
 M'or želi-mă stizărei.
 Ğjos la munt'e-eț scobori,
 Mama naint'e-a eși
 Și pă voi v'a întreba:
 45 «Ș'a nost păcurar a zin'e?»
 «Ș'a vost păcurar ar zin'e,
 D'a rămas pă cele grøape

Cu oi șute și cu șk'ioape;
 Ș'o rămas pă cele vâi
 50 Cu oi șkioape și cu mn'eî"».

1922. Botiza — Mărie Cupșinar, 20.

CCCCVI

A BODIȚĂ

Avuî maica nouă sii,
 Nouă sii și o siucă;
 Siuca de-a dzăcelea
 O k'emat-o Bodița.
 55 De h'ireșe, de frumoasă,
 De găzdoaje bună 'n casă,
 H'iriu-î marsă
 Pîna 'n țara cea turcască.
 Zin'itu-î-o peșitori
 60 Înt'o dzi d'e nouă ori.
 Înt'o dzi, a nouă țară,
 Peșitori d'e nouă țară,
 După apă lucioară ¹.
 Tăt siitî o strigat:
 65 — «Nu da, mamă, Bodița,
 Căci pă Bodița u-î da,
 Ğiuma 'n casă n'î-a d'intra
 Și pă tăt huc n'î-a lua».
 Numa Constantin cel mn'ic,
 70 Cel mai mn'ic și mai voîn'ic:
 — «Dă, mamă, pă Bodița:
 Cînd t'e-agîunșe dor d'e șa,
 Duče-m'oi
 Ș'aduče-o-î-șu,
 75 Tăt vara d'e două ori,
 Că-s pușin'e sărbători,
 Și iarna d'e nouă ori,
 Că-s mai mult'e sărbători».
 Și mă-sa l-o ascultat
 80 Și pă Bodița o dat,
 Ğiuma 'n casă o d'intrat
 Și pă tăt huc î-o luat;
 Numa pă șa o lăsat
 Cu o bçiată miță 'n vatră,
 85 Tăt o arșă și scurmată.
 Ea s'o dat ș'o blăstămat:
 — «Constantin, mîndru mamii,

¹ D'î pă apă luk'ioară (variantă).

- Nu t'ę-ar primn'i pămintu;
 T'ę-ar scoat'e pămintu-afară,
 T'e măninče corçi și ęișară,
 Cum mn'i-am dat io Bodięișara».
- 5 Pămintu s'o supărat
 Ș'afară l-o aruncat.
 El numa că ș'o făcut
 D'in sălășăl
 Murgușăl,
- 10 D'in lumn'ina trupuluį
 Făcu friu murguluį;
 D'in pindza d'e pă obraz
 Ș'o făcut căpen'egaș,
 Și d'in ęel'e lumn'in'ele
- 15 Făcu la murg ęin'iele
 Ș'o 'nċin'iat murgu cu ele.
 Și pă murgu-o 'ncălecat,
 După Bodița-o plecat;
 Tăt calęa d'e nouă dzile
- 20 O călcat-o 'n două dzile,
 Și calęa d'e nouă nopt
 O călcat-o 'n două nopt.
 Fost-o locu la un loc,
 La mn'izlocu loculuį,
- 25 La fintina corbuluį,
 S'o pus ęios să hodin'ja'
 Și murgu să-l și hrăn'ja'.
 Păst'e oraș s'o uċtat,
 Pă Bod'ita o vădzut
- 30 În mn'izlocu-orașuluį
 Cu frat'ile șoareluį,
 Și la ęa o alergat:
 — «Gată-t'e, sorucă, bin'e,
 Și-ċ pleca, soră, cu min'e».
- 35 Ia numa ș'o dzis așa:
 — «H'ęi tu, frățiorule,
 Spun'e-mi, frate, cu dreptu:
 D'e-ċ lucrū d'e žălen'ie
 Să prind caį roși 'n coċie».
- 40 — «Gată-t'e cum t'e-ċ găta,
 Dă-ċ, sorucă, ș'om pleca
 Și n'ę-om duče la mama».
 Și pă murgċi o 'ncălecat
 Și la mă-sa o plecat.
- 45 Fost-o locu la un loc,
 La mn'izlocu loculuį,
 La fintina corbuluį,
- S'o pus ęios să hodin'ja'
 Și murgċi să și-ċ hrăn'ja'.
- 50 Iel numa ș'o dzis așa:
 — «Cată-mi, sorulucă, 'n cap,
 Că d'e cind t'ę-aċ măritat
 N'ime 'n cap nu mn'ċ-o cătat».
 Ia numa ș'o dzis așa:
 55 — «H'ęi, măi frățiorule,
 ęe ęi-ċ păru muċedzċt?
 Gind'ęști c'aċ fost în pămċnt».
 — «H'ęi tu, soruluca meă,
 Tu d'e cind t'ę-aċ măritat
- 60 N'ime 'n cap nu mn'ċ-o cătat,
 Și păru mn'ċ s'o strċcat».
 Mċndru-ș cċnt' o păsăreă:
 — «Ĉiudă mare,
 Ĉiudă pare
- 65 Cċn 'nċeăță tău vara.
 Da nu 'nċeăță de ęer mare,
 Că 'nċeăță d'e ċiudă mare: —
 Ĥmblă-un ziuț cu un mort
 'N aletuțu estuċ codru».
- 70 Ia numa o dzis așa:
 — «Ian audz, frățiuċ, audz,
 Cum iș cċntă păsăreăua!»
 — «Las' să cċnt'e la focu,
 C'așa ċ-o fo' cċntecu».
- 75 Și d'ę-acolo o plecat
 Și la mă-sa o 'nturnat.
 Cċnd în sătuċ s'o băgat:
 — «Du-t'e, soră, pă ċasta cărare,
 Că io mă duc pă ċasta-re,
- 80 Că mn'ċ-ċ 'nvățat murguțu
 Cu iarbă dċn țċnt'irim,
 Cu apă d'e pċn fintin'ċi».
 ęa la mă-sa ș'o plecat:
 — «H'ęi tu, mămuleăna meă,
- 85 D'ęșk'id'e, mamă, pșarta,
 Că ț'o sosċt Bodița».
 — «Du-t'e, ċjumă, d'in pustie,
 Că tăt așa ț'aċ zin'it,
 Și pă tăț ċ-aċ ęeluit,
- 90 Și io numa am rămas
 Tăt o arșă ș'ascrumată,
 Cu o bċjată miță 'n vatră».
 Și iarășċi ęa o strċgat:
 — «D'ęșk'id'e, mamă, pșarta,

Că Țo ți-s Bod'ita ta».
 Și afară o eșit,
 Și pșarta o d'escuțat,
 Și 'n gură s'o sărutat
 5 Și d'e zăle-o și crăpat.

1922. Botiza — Aceeași.

CCCCVII

A MARCULUI

- Frunză verd'e d'e stăzar,
 Est'e-o crîzmă păst'e d'çal.
 Frunză verd'e d'e durdzău,
 Tăt bea Marcu cu un zău;
 10 Numa Marcu tăt își bea
 Palincuță d'e čea tare
 Și d'e cap s'asumuta-re.
 — «Marcule,
 Viteazule,
 15 Numa zău tăt își bea
 Palincuță d'e čea řea
 Și d'e cap să mai treze'a'».
 Numa mama Marcului,
 Curva Țaligradului,
 20 Numa ęa d'in grai grăja:
 — «Tăie capu Marcului,
 Că nu ști d'e lumęa lui».
 Numa sluga Marcului:
 — «Lasă-mn'i-l să mn'i-l sărut,
 25 Că nu l-oj videa mai mult;
 D'e cu mn'ic mn'i l-am sluzit,
 D'e cu pruncă mitit'el
 Și mni-ı simbria la el».
 S'o plecat, l-o sărutat,
 30 Și 'n atita l-o mușcat,
 Așa l-o mușcat d'e rău —
 Mere sîngele părau;
 Așa l-o mușcat d'e tare,
 De cura sîngele-ı vale.
 35 Numa el că s'o trezît,
 Numa el d'in grai grăja:
 — «Nu știu care m'aț mușcat,
 C'asa m'aț mușcat d'e rău,
 Mere sîngele părau».
 40 Numa sluga Marcului:
 — «Eu să nu te si mușcată,

Capu ți l-ar si tăjată,
 Numa mama dumn'i-tale,
 Curvă 'n Țaligrad că-ı mare».
 45 Marcu sabčia și-a scos-o
 Și pă zău l-o fo' tăjat.

1922. Birsana — Vasalie Varga, 64.

CCCCVIII

LINCA ȘI TURCII

- Colo d'ęalu, după d'ęalu,
 Sînt curțil'e čel'e mariu.
 Da acolo čin'e șed'e?
 50 Șendorica cu Linca,
 Să uita la răsărit
 Și vid'ęai Turcii in'ind
 Cît'e șase-alăturînd.
 Turcii la pșart' o strîgat,
 55 Linca 'n bumbac s'o băgat.
 — «Hăi tu, mămulișara meș,
 D'e cît nora Turcilor,
 Mai mîncare peștilor».
 Numa Turcii-așa ș'o dzis:
 60 — «D'esk'id'e, șocră, pșarta,
 Că nu pot d'escăl'eca
 D'e doruț d'e la Linca».
 — «Meret, Turciu, la bçjata,
 Că n'am fečiori d'e 'nsurat,
 65 N'icî fet'e d'e măritat».
 Turcii iară ș'o strîgat:
 — «D'esk'id'e, șocră, pșarta,
 Că țital'e ți l'ę-om tăja,
 Cu sare l'ę-om presăra
 70 Și pă foc d'e l'ę-om țipa,
 Ș'a h'i musaj-a l'e mîncă».
 Și pșarta d'e o d'esk'is,
 Și Linca d'in bumbac o eșit,
 Și Turcii d'e mînă o luat.
 75 Doi d'e mînă o trăgea,
 Doi d'e spat'e o 'mpingęa.
 Numai ęa așa ș'o dzis:
 — «Lăsați-mă, Turc, d'e mînă
 Să-mi întorc in'el'el'e,
 80 Că-mi curmă d'ęet'el'ev».
 — «D'e mînă nu t'ę-om lăsa,
 Că-ı minți ca și mî-ta».

— «Lăsați-mă, Turc, d'e mină
Să-mi rid'ic eu sugn'il'e,
Că mățară-ul'it'al'e».
Și d'e mină c'o lăsat,
5 Și șa 'n mare s'o-aruncat.
— «D'e cit nora Turcilor,
Mai mîncare peșt'ilor
Pă funduțu mărilor».

1920. Săpînța — Palaga Stan, 40.

CCCCIX

BLESTEMUL MÎNDREI

Pă țel d'çal, pă țel coln'ic,
10 Mere-o pruncă ș'un vojn'ic;
Vojn'icelu șuerînd
Și pă murgu net'edzînd,
Da pruncuța susk'inînd,
D'in guriță dzîcînd:
15 — «Ia-mă, bād'ită, călare,
Că nu mai pot d'e pk'icîțoare:
Drumu-î greu și grundzuros,
Nu mai pot mere pă ășios».
— Puicul'ită, k'ip frumos,
20 Eu t'e-aș lua bucuros,
Dă mn'i-î murgu sprint'en'el,
În pk'icîțoare subțir'el;
Murgu-î mn'ic și drumu-î greu,
Abcja duce trupu mn'eu,

25 Trupu cu păcat'el'e,
Mn'izlocu cu armel'e».
— «Măi bād'ită, blăstămat,
D'e la părinț m'ai luat
Și 'n răi codri m'ai băgat.
30 Da-u-ar Domnu-Dumn'edzău
Să h'ie pă gîndu mn'eu:
Tu atîta să t'e duçi,
Pînă-î pk'ica rob la Turc,
Cu pk'icîțoare'l'e 'n butuçi,
35 Cu minuril'e 'n cătuș;
Să t'e-așîungă doru mn'eu
Und'e-a h'i drumu mai greu;
Să t'e-așîungă zăl'ea meș
Und'e-a h'i cal'ea mai greș.
40 Să t'e 'nsori
D'e nouă ori
Și să ai nouă fețiori.
Să t'e mai însori odată
Și să ai numai o fată.
45 Eî să treacă șuerînd,
Și tu 'n t'emn'ită plîngînd;
Fata 'n palme tăt să-ț cară
Apă tulbure ș'amară;
Tu să beai, să beai mereu,
50 Gînd'înd la blăstămu mn'eu,
Că nu-î blăstăm d'e măicuță
Așa greu ca d'e drăguță».

1920. Săpînța — Irina Stan, 25.

DESCÎNTECE

CCCCX

D'ESCÎNT'EC D'E D'EOT'Î

D'e d'eot'î serbint'e,
 Zboară d'inaint'e,
 Sus ca vîntu,
 'N ok'îj cu care t'ê-o țîpat,
 5 Acolo t'ê-ai băgat;
 . . . . .¹ să rămîje curat(ă)
 Și lumn'inat(ă),
 Cum Dumn'edzău l-o lăsat.
 D'escint'ecu d'e la mn'ine,
 10 Lăacu d'e la Dumn'edzău.

1920. Budești — Mărija Bîrlea, 40,
 (de loc din Călinești).

CCCCXI

D'E N'EŽID DE MĂSELE

S'o luat pă cale,
 Pă cărare;
 Cîn o fo' la mn'jadză-cale,
 N'ežid pă strigare,
 5 N'ežid pîn potca țeă mare,
 Und'e s'o d'i'nturnat?
 În fața obrazuluî,
 În k'ëjele nasuluî
 Și 'n cupele măselelor.
 20 Eū să mă bucălesc cu d'ințîj
 Și cu măselele;
 Să pk'iei,

¹ Se spune numele celui sau al celei
 căreia se descîntă.

Să răst'ei,
 Ca spuma pă mare,
 25 Ca rouă d'e sqare,
 Ca argintu su' pk'icîoare.
 D'in țe țeas am cătat
 Dumn'edzău să-î dee lăac.
 1920. Crăcești — Todora Puț, 70

CCCCXII

D'E BUBĂ

Bubă albă,
 30 Bubă albastră,
 Bubă galbănă,
 Bubă roșie,
 Bubă mohorită,
 Bubă pîn mn'irare,
 35 Bubă pîn strigare,
 Und'e s'o 'ntimpk'inat?
 În fața obradzuluî.

1920. Crăcești — Aceeași.

CCCCXIII

D'E MOIMĂ

Moimă moimată,
 Cată d'e 'ndărăpta;
 40 Că d'e nu-î îndărăpta,
 D'in vîrv pînă 'n rădăcină
 Tăt t'i fac țîră și fărină;
 Cu ban'î d'e argint încunșura-
 [t'ê-oî
 45 Și napoi îndărăpta-t'ê-oî.
 1920. Crăcești — Aceea

CCCCXIV

LA VAÇÏ

- S'o luat văcuța
 Pă cărare lată,
 Cu čjurda, cu tătă.
 Înaint'e ȝ-o eșit
- 5 Muroȝ
 Cu murȝaȝe,
 Strigoȝ
 Cu strigȝaȝe,
 Luotoȝ
- 10 Cu luotoȝare,
 D'id'ioķ'itorȝ
 Cu d'id'ioķ'itoȝare;
 Lapt'ele i l-o luat,
 In'ima ȝ-o săȝetat,
- 15 Zițălu n'are cu če-l hrăn'i,
 La stăpină n'are cu če s'arăstui.
 Văcuța o rămas răȝin
 Și goȝdăn'in,
 Cu lacrămn'ile pînă 'n pămînt,
- 20 Cu glasu pînă 'n čeri.
 Maȝca sfintă o 'ntrebat-o:
 — «Če zȝeri,
 Če goȝdăn'ești?»
 — «Cum n'oȝ răȝi,
- 25 Cum n'oȝ goȝdăn'i ?
 Că lapt'ele mn'i l-o luat,
 In'ima-m mn'ȝ-o săȝetat».
 — «Tăčȝ, văcuță, nu răȝi,
 Nu goȝdăn'i,
- 30 Că lapt'ele ȝi l-om lua
 Și l-om aduče
 Batȝr d'e und'e a si:
 D'e pă pod,
 D'e su' pod;
- 35 D'e pă punt'e,
 D'e su' punt'e;
 Batȝr d'e und'e ȝi l-om lua
 Și l-om aduče
 Mîndru și frumos,
- 40 Maȝ mîndru d'e cum o fos'.
 Pă gura ȝi l-om băȝa,
 În pulpă l-om așădza;
 Pulpa a si ca donița,
 Țițăle

45 Ca cărăbcițăle».

În čeasu čę-am d'escîntat,
 La văcuță-ȝ sie leac.

1920. Crăčęșȝi — Mărie Horvat. 36,
 (de loc din Sircȝ).

CCCCXV

D'E N'EŽÏD

- S'o lua' Mărie pă cale,
 Pă cărare,
 50 N'ežid pântru supărare,
 N'ežid pântru dzămare,
 N'ežid pân' d'e d'eok'ȝ,
 N'ežid culeȝe-l-oȝ,
 N'ežid aleȝe-l-oȝ,
- 55 D'in p'elița nasuluȝ,
 D'in fața obradzuluiȝ,
 D'in ved'ereȝa ok'ilor,
 D'in audzu urek'ilor,
 D'in rădăcina d'inților,
- 60 D'in cupa măselelor,
 În marȝa țȝpa-l-oȝ,
 N'ežidu să s'alie,
 Cum s'alın tăte pasăřile
 În tăte cuiburile;
- 65 Să s'alie în tăte marhăle,
 În tăte hleȝburile,
 Mărie să rămie curată,
 Lumn'inată,
 Ca argintu curat,
- 70 Ca čeru 'nseninat,
 Dumn'edzău să-i dee leac.

1920. Crăčęșȝi — Iȝana Paul, 65.

CCCCXVI

D'E ZERME

- Tată, ată,
 Șed'ę-o fată
 Împerlițată
- 75 Pe un stan d'e pk'jatră,
 Fače pk'ită d'e čenușă
 Și cu lapt'e d'e cătușă;
 D'amu čela če l-o da
 La ȝ'ermele čare l-o mușcat;

Cum o mușca
 Șapte a crăpa,
 D'ê-acolea nu s'a mn'îșca.

1920. Crăcești — Aceeași.

CCCCXVII
 DE SCLÎNT'IT

S'o luat Iqana pă cale,
 5 Pă cărare,
 Podeaua s'o zmint'it,
 Pk'îçîoru s'o sclînt'it,
 Dumn'edzău cu Pătru o audzît,
 El iut'e o forăstuit,
 10 Pk'îele cu pk'îele,
 Carne cu carne,
 Măduă cu măduă,
 Os cu os,
 Să h'ie mai tare d'e cum o fos',
 15 Șî d'e buricul lui Hristos.

1920. Crăcești — Aceeași,

CCCCXVIII
 D'E MĂRIN

Hăi mărîn'e,
 Hăi trăgîn'e,
 Hăi mărîn'e,
 Hăi trăgîn'e;
 20 Hăi mărîn d'e nouă dzîle,
 Hăi mărîn d'e opt dzîle,
 Hăi mărîn d'e șept'e dzîle,
 Hăi mărîn d'e șese dzîle,
 Hăi mărîn d'e cînč dzîle,
 25 Hăi mărîn d'e patru dzîle,
 Hăi mărîn d'e trei dzîle,
 Hăi mărîn d'e două dzîle,
 Hăi mărîn ș' d'i o dzî,
 Und'e t'e faci nu t'e fa',
 30 Und'e t'ê-arunçi nu t'ê-arunca;
 Eū d'ê-acolea t'ê-oî îndărăpta,
 Cu curu t'ê-oî căca.

1920. Crăcești — Aceeași.

CCCCXIX
 D'E D'EOK'Î

S'o lua' Iqana pă cale,
 Pă cărare,

35 S'o tîln'it cu nouă moroi,
 Cu nouă strigoî.
 Nu t'e cînta,
 Nu t'e văeta,
 Eū d'ed'eok'î l-oî culege,

40 L-oî alege,
 D'in gene,
 D'in sprîncene,
 D'in nodurile tale,
 D'in pk'îçîqarele tale,

45 D'in mădua ta;
 În marea țîpa-le-oî,
 Să pk'îee,
 Să râteje,
 Să rămie curat,

50 Însen'inat,
 Ca çerîu curat,
 Ca çerîu 'nsen'inat.

1920. Crăcești — Aceeași.

CCCCXX

D'E URĂ

S'o luat Ilëană
 D'in casă,
 55 D'e după masă,
 D'in pat mîndru d'e mătasă,
 La țarmurî d'e griu,
 La prund d'e bosîoc,
 Dumn'edzău să-î dee după dra-
 [gost'e năroc,

60 La riul Iordan.
 — Bună diminețată, apă sfîntă.
 — Sănătate bună, Ilëană mîndră.
 — Eū am zîn'it la tine
 Să mă spelî d'e ură,

65 D'e spălătură,
 Că cit'e fet'e o fost în sat
 Tâte pă mn'ine ura o țîpat.
 — D'e ț'o țîpat cu o mină,
 Eū t'ê-oî spăla cu două;

70 D'e ț'o țîpat cu două,
 Eū t'ê-oî spăla cu trei;
 D'e ț'o țîpat cu trei,
 Eū t'ê-oî spăla cu patru;
 D'e ț'o țîpat cu patru,
 75 Eū t'ê-oî spăla cu cînçi;

D'e ț'o țipat cu cînçi,
 Eū ț'e-oī spăla cu șase;
 D'e ț'o țipat cu șase,
 Eū ț'e-oī spăla cu șapt'e;
 5 D'e ț'o țipat cu șapt'e,
 Eū ț'e-oī spăla cu opt;
 D'e ț'o țipat cu opt,
 Eū ț'e-oī spăla cu nouă;
 D'e ț'o țipat cu nouă,
 10 T'e-oī spăla cu mînurile cu
 [amîndouă.

1920. Crăcești — Mărie Horvat, 36.

CCCCXXI

PĂNTRU VACȚI

S'o luat d'e la casa lui,
 D'e la masa lui,
 Cu glas pînă 'n cერი;
 N'ime 'n lume nu ved'e,
 15 N'ime 'n lume n'aud'e;
 Numa Dȃamna d'in poarta cȃ-
 [riului,

Scară
 D'e cȃră
 Înt'insu-ș'o,
 20 Calea cuprinsu-o.
 — Und'e meret voi, nouă d'etori,
 Nouă strigoī?
 — Noi merem la . . . .¹
 Sîngele să i-l bem,
 25 Carneă să i-o mîncăm,
 Tare să o săgetăm.
 — Voi meret în lume,
 Păstă lume,
 Este-o cîută grasă,
 30 Frumȃsă,
 Dzi d'e moart'e-i puneț,
 Pă . . . . .² o lăsaț,
 Curată,
 Lumn'inată,
 35 Ca argîntu străcurat,
 Ca Dumn'edzău că o lăsat.
 D'e-i d'eokiat de vînt
 Crepe calu d'e pămînt,

¹ Numele vacii la care se duc.

² Numele vacii pentru care descîntă.

D'e-i d'eok'iat d'e pădure,
 40 Săce-i vîrvurile,
 Usce-i-să rădăcîn'ile.
 Eū d'escînt,
 Dumn'edzău-i sfînt;
 Eū cat . . . . [numele vacii],
 45 Dumn'edzău să-i dee leac.

1920. Gîjulești — Anuța Moldovan, 35,
 (de loc din Vad).

CCCCXXII

D'E ZGAIBĂ

Zgaibă t'icăloasă,
 Mîn'ioasă,
 Nu t'e mîn'ia,
 Nu t'e fațe,
 50 Nu t'e cȃcȃce,
 Nu t'e sparȃe;
 Du-t'e 'n Mareș Roșie,
 Acolo să pk'iei,
 Acolo să răspk'iei,
 55 Ca spuma d'e sȃare,
 Ca rȃuȃ d'e pă mare,
 Să rămîie Ion curat
 Și lumn'inat,
 Ca argîntu străcurat,
 60 Ca bunu Dumn'edzău cȃ l-o dat.

1922. Vad — Iȃana Codrȃa, 42.

CCCCXXIII

D'ESCÎNT'ECU ZERMELUI

— «Șarpe verinos,
 D'ipȃe m'ai mușcat?»
 — «D'ipȃe m'am îndrumat».
 — «Șarpe, io ț'oī sparȃe capul.
 65 Șarpe ieū mă duc
 Leacu să mn'i-l aduc,
 D'e la bunu Dumn'edzău
 Și n'a si pă gîndu tău».
 Eū atîta am îmblat,
 70 Leacu mn'i l-am aflat: —
 Leacu-i d'e la Dumn'edzău
 Și d'escînt'ecu-i a mn'eu.
 Șerpe verinos,
 Io ț'e-oī pun'e ȃios,

- Că Dumn'edzău m'o 'nvățat.
 D'e cîn tu m'aî mușcat,
 După leacuri am îmblat,
 Tăt'e mn'i le-am aflat.
 5 Așa mă țin'e Dumn'edzău,
 M'o apărat d'e mușcatu tău.
 Așa să crepe capu șerpîi,
 Cum creapă pk'jatra,
 În opt și în cînc':
- 10 Cum nu mere numără unu după
 [altu
 Așa să nu margă n'icî mușcatu
 A gîndacului,
 Da să crepe capu lui,
 Cum o crăpat pk'jatra în opt și
 [în cînc'.]
- 15 Ptiu, nu-î sie nimm'ic.
 1922. Vad — Aceeași.
- CCCCXXIV
 D'ESCÎNT'EC
- Mihaî dimin'eața s'o sculat
 Și pă cale s'o luat,
 Pă calea n'ecălcată,
 D'e la masă,
 20 D'e la casă,
 Bîn și mîncîn
 Și voje bună făcîn.
 Cîn o fo' la mn'edz d'e cale,
 O 'ntîln'it potca cea mare.
 25 D'in vîrvu capului l-o luat,
 Sus la çer l-o rîd'icat,
 Gîos la pămînt l-o lăsat.
 El o prins a să cînta
 Ș'a să văita
- 30 Cu glas mare pînă 'n çer,
 Cu lăcrămî pînă 'n pămînt.
 N'ime 'n lume nu l-o audzît,
 Numa maîca Domnului sfînt
 O coborît pă scară
- 35 D'e țeară,
 Poale albe o 'nt'ins,
 Și pă dînsu l-o cuprins,
 Ș'apoî o dzîs:
 — Taçi, Mihaî, nu t'e cînta,
 40 Nu t'e văita,
 Că eu pă tăț oi striga.

- Tăt'e irqasele,
 Și vîntoasele,
 Și moroi,
 45 Și strîgoi,
 Și d'eok'itorî.
 Cîn'e pă Mihaî o strîgat
 În'ima î-o crăpat.
 1920. Borșa (Rîturî) — Lupă Danč, 57.

CCCCXXV

PÂNTRU VACĂ

- Florica s'o luat
 50 Pă calea n'ecălcată
 Și pă mana n'eluată.
 Calea călcatu-o
 Și mana luatî-o.
 Ea o prins a răgî
 55 Și a muğî
 Cu glas mare pînă 'n çerî.
 Cîn o fo' la mn'edz d'e cale
 Să 'ntîln'î cu maîca Domnului:
 — «Tu, Florică, ce răgești,
 60 Ce mugești?»
 — «Cum n'oi răgî,
 Cum n'oi muğî?
 Că m'a luat d'in așternutu-său
 Și d'in ocolu stăpîn'ilor.
- 65 Am mărs pă la apă, pă la prund,
 Răgîn și muğîn».
 Maîca Domnului o dzîs:
 — «Taçi, nu răgî,
 Nu muğî,
 70 Coarn'ele țî le-oi ascuți,
 Păru țî l-oi n'et'edzi,
 Pulpa ț'o împlea
 Dumn'edzău cu țe-a avea.
 D'e adz naint'e
- 75 Să izvora', cum izvorăsc izvora-
 [răle,
 Să fîntîn'ea', cum fîntîn'esc fîn-
 [tîn'ele,
 Lapt'ele gros si unturos,
 Galbăn ca țeara,
 Dulce ca mn'erea,
 80 Gros ca untura».

1920. Borșa (Rîturî) — Aceeași.

CCCCXXVI

D'E D'EOK'İ

- Fuğî, d'ed'eok'î,
 D'e la Ion d'între ok'î,
 D'în cap,
 D'e su' cap;
 5 D'în in'imă,
 D'e su' in'imă.
 D'ed'eok'î d'e Žid,
 Ori d'e Židaucă.
 D'în mn'ia d'e noduri,
 10 D'în suta d'e locuri.
 D'e-i d'e Žid,
 Crepe-i boarse;
 D'e-i d'e Židaucă,
 Crepe-i țitele,
 15 Cură-i mațale.
 Potcă d'în pădure,
 C'ai zin'it anume,
 D'e spate nu-l țăpen'i,
 D'e cap nu-l ameți.
 20 Fuğî, potcă cu mn'irare,
 Cu strigare,
 Cu siorî,
 Cu țăpen'ituri.

1920. Borșa (Răpedea) — Maria
 Samuc, 60.

CCCCXXVII

LA BETEĂĞI

- S'o luat Ion d'e la casă,
 25 D'e la masă,
 Pă cale,
 Pă cărare,
 Pă drumul țel mare,
 Bin'e hrăn'it,
 30 Bin'e cîntărit,
 Bin'e adăpat,
 Bin'e ospătat.
 Cînd o fost la mn'edz d'e mn'ia-
 [dză-cale,
 L-o tiln'it ilioi cu ilioaje,
 35 Strîgoi cu strîgoaje,
 Moroî cu moroaje,
 Răhn'itori cu răhn'itoare,

- Počitori cu počitoare,
 D'eok'etori cu d'eok'etqare,
 40 Cu frumqasă,
 Cu vîntqasă,
 Cu mătrîqasă.
 În față i s'o uțat,
 În grele boal'e l-o băgat.
 45 Da d'e astădz înaînt'e,
 Fuğî, potcă počită,
 Că t'e-a . . . . .
 V'alegeț și vă cul'egeț,
 Și vă duceț
 50 În Marea Neagră,
 Că este un pește,
 Rosto-pește;
 Cu cuțî'ele-l tăiaț,
 Sîngele i-l beț,
 55 Carneă i-o mîncăț,
 Lu Ion paçe-i daț.
 Fuğî, potcă pîn strigare,
 Fuğî, potcă pîn mn'irare,
 Fuğî, potcă cu țeas rău,
 60 Fuğî, potcă cu lucru rău,
 Fuğî, potcă cu măietură,
 Fuğî, potcă cu făcătură
 Fuğî, potcă cu spălburătură,
 Fuğî, potca vîntului,
 65 Fuğî, potca codrului,
 Fuğî, potca apiei,
 Fuğî, potca pk'etriei;
 Potcă d'e noauă n'eamuri,
 Potcă d'e noauă k'ipuri,
 70 Potcă d'e noauă feluri.
 T'e-al'ège
 Și t'e cul'ège
 D'e la Ion d'în creștetul capului,
 D'în fața obrazului,
 75 D'în mușk'îul spaț elui,
 D'în carn'e vîrtqasă,
 D'în țîqant'e măduhoasă,
 D'în pel'ită moal'e,
 D'în min'î, d'în pk'icîqare,
 80 D'în mață, mățîșară,
 D'în suta d'e locuri,
 D'în mn'ia d'e noduri,
 Și eșîț pă virful perilor,
 Pă cununa unçilor,

- Și vă duceți în codrii ceji întu-
[n'ecaț,
Acolo vă băgaț,
Acolo poposiț,
Pă Ion d'int'aest țeas înaint'e-l
[părăsiț.
- 5 T'e-al'ege
Și t'e cul'ege,
Și t'e du un'e cocoș n'egru nu
[cintă,
Un'e vacă n'egră nu rađe,
Popa sluzbă nu fače,
10 Cîn'e n'egru nu bihn'ea',
Fata albă costiță galbănă nu
[mplăt'ea';
Acolo lăcuja
Ș'acolo văcuja,
Pă Ion d'int'aest țeas 'l părășea.
1921. Răpedea (Borșa) — Sava Stețcu,
70.
- CCCCXXVIII
PÂNTRU BUBEL'E
- 15 S'o luat Ilșană (sau numele per-
[soanei)
D'e la casa ei,
D'e la masa ei,
Sănătoasă,
Vesăloasă.
20 Cînd o fost în mn'jadză-cale
S'o tîln'it cu fapt d'in vînt,
Fapt d'in cîmp,
Fapt pus,
Fapt adus,
25 Fapt suflat,
Fapt țîpat,
Fapt d'e moroi,
Fapt d'e moroaje,
Fapt d'e strigoj,
30 Fapt d'e strigoaje;
Pk'ișulcătură d'e moroi,
Pk'ișulcătură d'e strigoj,
Pk'ișulcătură d'e vîntoasă,
Pk'ișulcătură d'e frumoașă,
35 Pk'ișulcătură d'e păsări zbură-
[țoare,
- Și d'e femej vrăzîțoare,
Și d'e cite-s pă su' soare.
Înaint'e i-o eșit
Maica Domnului,
40 D'in part'ea țeului;
La dînsa o coborît
Pă scară
D'e țeară,
Cu sugna o cuprins
45 Și calea i-o desk'is.
— «Cē t'e cînt tu, Ilșană,
Cu glas mare pînă 'n țeři,
Cu lacrămi pînă 'n pămînt?»
— «Cum nu m'oi cînta,
50 Cum nu m'oi văjera
Cu glas mare pînă 'n țeři,
Cu lacrămi pînă 'n pămînt?
M'am luat d'e la casa meă,
D'e la masa meă,
55 Sănătoasă,
Vesăloasă;
Cînd am fost în mn'jedz d'e cal'e
M'am tîln'it
Cu fapt d'in vînt,
60 Fapt d'in cîmp,
Fapt pus,
Fapt adus,
Fapt suflat,
Fapt țîpat,
65 Fapt d'e moroi,
Fapt d'e moroaje,
Fapt d'e strigoj,
Fapt d'e strigoaje;
Pk'ișulcătură d'e moroi,
70 Pk'ișulcătură d'e moroaje;
Pk'ișulcătură d'e strigoj,
Pk'ișulcătură d'e strigoaje;
Pk'ișulcătură d'e păsări zbură-
[țoare,
D'e femej vrăzîțoare
75 Și d'e cite-s pă su' soare.
— «Nu griži n'emn'ică,
Că e fapt pus cu unu,
Țîp cu două;
Pus cu două,
80 Țîp cu trei;
Pus cu trei,

Țip cu patru;
 Pus cu patru,
 Țip cu cînçi;
 Pus cu cînçi,
 5 Țip cu șase;
 Pus cu șase,
 Țip cu șapt'e;
 Pus cu șapt'e,
 Țip cu opt;
 10 Pus cu opt,
 Țip cu nouă
 Și cu mînurile mele cu amîndouă.
 Nu griži n'emn'ică,
 Că cum t'e-î spăla cu apa asta,
 15 S'or duče bubele ca turçacu,
 A rămîn'ea pk'elça ca bumbacu,
 Și-î rămînea curată
 Și lumn'inată,
 Ca argintu curat,
 20 Ca zinu străcurat,
 Ca Dumn'edzău çe t'ę-o dat».

1920. Săcel — Năstaca Petrovai, 60,
 (de loc din Vișeu-de-jos).

CCCCXXIX

D'ENTRU IELE

S'o luat Ion
 Pă cale,
 Pă cărare,
 25 Pă drumu sfințeniei sale.
 Cînd o fost în mn'iedz d'emn'iedz
 [d'e cale,
 S'o tiln'it cu marel'e,
 Cu tarel'e,
 Cu dzîna,
 30 Cu presîna,
 Cu Magdal'ina,
 Cu Irod împărat,
 Cu Irodeasa
 Împărăteasa;
 35 Cu fetel'e sal'e,
 Cu sin'el'e sal'e,
 Cu vîntoșăl'e,
 Cu frumoașăl'e,
 Cu tătă gloata sa.
 40 În față i s'o uîtat,

D'e păr sus l-o rid'icat,
 D'e ok'î l-o urçit,
 D'e urek'î l-o asurdzît,
 D'e mață l-o zgîrcît,
 45 D'e mînurî l-o amurțit,
 D'e pk'icîșoare l-o ologît,
 Acolea l-o lăsat,
 Ca un butuc d'e apă adunat.
 El o prins a să cînta
 50 Ș'a să văita.
 N'ime nu l-o audzît.
 Maica Domnului
 D'in pșarta çerului
 Coborî pă scară
 55 D'e çeară,
 Cu sugna l-o cuprins,
 Calea i-o d'esk'is.
 — «Çe plîngî tu, Ișan'e,
 Cu glas mare pină 'n çeri,
 60 Cu lacrămî pină 'n pămînt?»
 — «Cum nu m'oi cînta,
 Cum nu m'oi văiera?
 M'am luat d'e la casa meă,
 D'e la masa meă,
 65 Sănătos
 Și voios.
 Cînd am fost în mn'iedz d'e
 [mn'iedz d'e cal'e,
 M'am tiln'it cu marel'e,
 Cu tarel'e,
 70 Cu dzîna,
 Cu presîna,
 Cu Magdal'ina,
 Cu Irod împărat,
 Cu Irodeasa
 75 Împărăteasa,
 Și cu sin'el'e sal'e,
 Și cu n'epoat'el'e sal'e,
 Cu vîntoșăl'e,
 Cu frumoașăl'e,
 80 Cu tătă gloata sa.
 În față mn'i s'o uîtat,
 D'e păr sus m'o rid'icat,
 D'e ok'î m'o urçit,
 D'e urek'î m'o asurdzît,
 85 D'e mață m'o zgîrcît,
 D'e mînurî m'o amurțit,

- D'e pk'ičișoare m'o ologit,
Acolęa m'o lăsat,
Ca un butuc d'e apă adunat;
Acolęa m'o azvirl'it,
5 Ca un butuc d'e apă zin'it».
— «Nu gînd'i tu, Ișan'e, n'im-
[n'ică,
Că cu bućinu l'e-ı bućina,
Cu trîmbćita l'e-ı trîmbćita,
Tăt'e șperlă și prah l'e-ı fa'
10 D'e nu ți le aduce tăt'e frumos
Carele pă un'e-o fost,
Să rămîi sănătos,
Mai sănătos d'ecît cum ai fost».
Ș'o audzît dzîna,
15 Presîna,
Ș'o strigat:
— «Dșamna nșastă,
Scumpa nșastă,
Cu bućin nu n'e bućina,
20 Cu trîmbćita nu n'e trîmbćita,
Că tăt'e le-om duće frumos,
Carel'e un'e-o fost».
— «Tu dzîna,
Presîna,
25 D'e nu-ı iș duće put'ereșa la pu-
[t'ere,
Sănătat'ęa la sănătat'e,
Ćiontu la ćiont,
Mădua la măduă,
Și d'e nu-ı iș aleș' tăt'e ġiun-
[ġiurițal'e
30 D'in tăt'e ink'ieturil'e,
Să-ı dućeș sănătat'ęa la sănătat'e,
Ćiontu la ćiont,
Mădua la măduă;
Că d'e nu,
35 Sus în naltu ćerjuluı rîd'ica-v'oi,
Ploșaja ploșa-v'a,
Vîntu sufla-v'a».
— «Dșamna nșastă,
Scumpa nșastă,
40 Lasă-n'e ġios pă pămînt,
Că l'e-om duće tăt'e rînd,
L'e-om duće tăt'e frumos,
Carel'e pă un'e-o fost;
Ș'a rămîn'ęa sănătos,
- 45 Mai sănătos d'ecît cum o fost.
I-om duće put'ereșa la put'ere,
Și sănătat'ęa la sănătat'e,
Loc pă loc,
Cît ard'e-un păr în foc;
50 L'e-om aleș'
Și l'e-om culeș'
Tăt'e ġiunġiurițal'e
D'in tăt'e ink'ejetorițal'e,
D'in creiș capuluı
55 Pînă 'n vîrvu d'eġet'elor.
L'e-om aleș',
Și l'e-om culeș',
Și l'e-om duće 'n Mareș Roșie;
Acolo est'e-o mreșană mare,
60 Pă cît Ion d'e mare;
Aćeșa le-a mînca,
Ș'aćeșa le-a purta.
Ion d'e astădz înaint'e
Rămîn'ęa curat, lumn'inat,
65 Ca argîntu curat,
Ca zinu străcurat,
Ca cum Dumn'edzăș l-o dat».
1920. Săcel — Aceeși.
- CCCCXXX
D'E POĆIT
- S'o luat Vasil'e
D'e la casa luı,
70 D'e la masa luı,
Sănătos,
Vesălos.
Cîn o fost în mn'jadză-cale,
S'o tiln'it
75 Cu nșauă poćitoriı,
Cu nșauă poćitoare;
Cu nșauă d'eok'itoriı,
Cu nșauă d'eok'itoare,
Cu potca albă d'e pădure.
80 Potcă d'in vînt,
Potcă d'in cîmp
Potcă roșie d'e pădure,
Potcă albă d'e pădure,
Potcă d'in somn durn'in,
85 Potcă d'in lucru lucrîn,
Potcă d'in garduriı,

- Potcă d'in prilazuri,
 Pîn față i s'o uîtat,
 În in'imă l-o săgetat,
 Sănătat'ea i-o luat;
 5 O rămas plîngînu-să
 Cu glas mare pînă 'n cîrî,
 Cu lacrămî pînă 'n pămînt.
 N'ime 'n lume nu-l ved'e,
 Fără maica Domnului
 10 D'in pçarta cîriului;
 Cu sugna l-o cuprins,
 Calea i-o desk'is:
 — «Çe t'e cînt, tu Vasile?»
 — «Cum nu m'oî cînta,
 15 Cum nu m'oî vâera?»
 Că m'am luat d'e la casa meă,
 D'e la masa meă,
 Sănătos,
 Vesălos;
 20 Cîn am fost în mn'jadză-cale
 M'am tiln'it
 Cu noaună poçitorî,
 Cu noaună poçitçare,
 Cu potca cea mare.
 25 Potcă d'in apă,
 Potcă d'in pk'iatră,
 Potcă d'in vînt,
 Potcă d'in cîmp,
 Potcă roșie d'e pădure,
 30 Potcă albă d'e pădure,
 Potcă n'eağră d'e pădure,
 Potcă d'in somn durn'in,
 Potcă d'in lucru lucrîn,
 Potcă d'in gardurî,
 35 Potcă d'in prilazurî,
 Potcă pîn strigare,
 Potcă cu măjetură,
 Potcă cu făcătură,
 Potcă cu çeas rău,
 40 Potcă cu lucru rău,
 Potcă cu noaună felîurî,
 În față mn'i s'o uîtat,
 Pîn in'imă m'o săgetat,
 Sănătat'ea mn'i-o luat».
 45 — «Nu griži tu, Vasile, nim-
 [n'ică».
 Înaint'e le-o eșit:

- «Eu vă soroçesc
 Cu sorocu lu Dumn'edzău
 Și a Maïcei Sfinta Marie și a
 [mn'eu:
 50 Al'egeți-vă,
 Cul'egeți-vă
 D'in çioant'el'e lu Vasile,
 D'in mădua lui,
 D'in carnea lui.
 55 Frundză lată nu 'nt'ind'eț,
 Rădăcină nu cuprind'eț,
 Çe v'al'egeț
 Și vă cul'egeț,
 Și vă duceț pîn poal'el'e mun-
 [ților,
 60 Pă çorn'el'e çerçilor,
 Pă cununa fet'elor,
 Pă struțu feçiorilor;
 Acolo lăcuț,
 Acolo văcuț,
 65 Că d'e nu v'iț aļa'
 Și nu v'iț culea',
 Oî abat'e noaă căței
 D'in dzua d'e Paști fâtat,
 Cu cuřal'e roșie la grumadz,
 70 Ș'açeia v'or mînca,
 Ș'açeia v'or purta,
 Și Vasil'e-a rămîn'ea curat,
 Ca argintu curat,
 Ca zinu străcurat,
 75 Ca Dumn'edzău çe l-o dat».

D'escînt'ecu-i d'e la min'e,
 Da leacu-i d'e la Dumn'edzău.

1923 — Săcel, Aceeși.

CCCCXXXI

PÂNTRU LAPT'EL'E LA VAÇI

- S'o luat Florica
 D'e la casa ei,
 80 D'e la masa ei,
 Cu lapt'el'e,
 Cu untu,
 Cu grosçioru.
 S'o tiln'it:

Cu Țauă moroi,
 Cu Țauă morȚaie;
 Cu Țauă strigoii,
 Cu Țauă strigoaie;
 5 Cu Țauă poċitori,
 Cu Țauă poċitoare;
 Cu Țauă d'eok'etori,
 Cu Țauă d'eok'etȚare;
 Cu Țauă mn'iratori,
 10 Cu Țauă mn'irȚoare,
 Cu Țauă stricȚatori,
 Cu Țauă stricȚoare;
 În fațȚ i s'o uȚtat,
 Pîn pulpȚ l-o săȚetat,
 15 Lapt'el'e și untu și grosȚioru i
 [l-o luat;

CȚarn'el'e-i l'e-o rȚntudzȚt,
 PȚru-i l-o burzuluit,
 Pulpa i o mn'icit
 Și țȚtele-i l'e-o veș'edzȚt.
 20 PȚ masȚ d'e pkȚatrȚ dusu-l-o,
 TȚȚ o bȚut,
 TȚȚ o mȚncat,
 TȚȚ s'o vesȚl'it;
 EȚ a rȚmas plȚngȚnu-sȚ
 25 Și vȚerȚnu-sȚ

Cu glas mare pȚnȚ 'n ċeri,
 Cu lacrȚmȚ pȚnȚ 'n pȚmȚnt.
 N'ime 'n lume n'o aude,
 FȚrȚ maȚca DomnuluȚ;
 30 D'in pȚȚarta ċerȚuluȚ
 La dȚnsȚ-o coborȚt
 PȚ scarȚ
 D'e ċȚarȚ,
 Cu sugna o cuprins:
 35 — «ċe t'e ċȚntȚ tu, Florico ?
 ċe t'e vȚeri ?»
 — «Cum nu m'oȚ ċȚntȚ,
 Cum nu m'oȚ vȚera ?
 M'am luat
 40 D'e la casa mȚȚa,
 D'e la masa mȚȚa,
 Cu lapt'el'e,
 Cu untu,
 Cu grosȚioru;
 45 ċȚnd am fost în mn'jadzȚ-cale,
 M'am țȚln'it:

Cu Țauă moroi,
 Cu Țauă morȚaie;
 Cu Țauă strigoii,
 50 Cu Țauă strigoaie;
 Cu Țauă poċitori,
 Cu Țauă poċitoare;
 Cu Țauă d'eok'etori,
 Cu Țauă d'eok'etȚare;
 55 Cu Țauă mn'iratori,
 Cu Țauă mn'irȚoare;
 Cu Țauă stricȚatori,
 Cu Țauă stricȚoare;
 În fațȚ mn'i s'o uȚtat,
 60 Pîn pulpȚ m'o săȚetat,
 Lapt'el'e și untu și grosȚioru
 [mn'i l-o luat;

CȚarn'el'e l'e-o rȚntudzȚt,
 PȚru l-o burzuluit,
 Pulpa mȚȚa mn'i-o mn'icit,
 65 TȚȚȚale l'e-o veș'edzȚt,
 Ġ'ȚȚȚȚalu mn'i l-am urȚt.
 PȚ masȚ d'e pkȚatrȚ dusu-l-o,
 TȚȚ o mȚncat,
 TȚȚ o bȚut,
 70 TȚȚ s'o vesȚl'it».

— «Nu grȚzi tu, FloricȚ, n'i-
 [mn'icȚ !»

EȚ naint'e l'e-o eșȚt:
 — «Un'e-aț fost:
 Voi moroi,
 75 Voi morȚaie;
 Voi strigoii,
 Voi strigoaie;
 Voi poċitori,
 Voi poċitoare;
 80 Voi d'eok'itori,
 Voi d'eok'itȚare;
 Voi mn'iratori,
 Voi mn'irȚoare;
 Voi stricȚatori,
 85 Voi stricȚȚoare ?»
 — «Am fo' la Florica;
 Pîn fațȚ n'e-am uȚtat,
 Pîn pulpȚ o-am săȚetat,
 Lapt'el'e și untu și grosȚioru i
 [l-om luat;
 90 CȚarn'el'e-i l'e-am rȚntudzȚt,

- Păru l-am burzuluit,
Pulpa-î ȝ-am mn'icît,
Țîțâl'e-î l'ę-am veștădzîț».
— «Eu vă soročesc
- 5 Cu sorocu lu Dumn'edzău și a
[Maițeî Sfinta Marie:
Dučeți-î lapt'el'e la lapt'e,
Untu la unt,
Grosčioru la grosčior;
Coarn'el'e-î i le tomn'it,
- 10 Păru pă ęa il n'et'edzîț,
Pulpa eî o măriț,
Țîțâl'e-î le bucimn'it,
Țîțâl'u i-l îmblindzîț;
Că d'e nu i-ț duče:
- 15 Cîț it mînca,
Tăț it crăpa;
Cîț it audzî,
Tăț it asurdzî;
Cîț it surçi,
- 20 Tăț it urçi;
Numa omu
Cîț șk'ïopu,
Cu barba cîț cotu
A 'nturna
- 25 D'in noașă 'n opt,
D'in opt în șept'e,
D'in șept'e în șase,
D'in șase în cînçi,
D'in cînçi în patru,
- 30 D'in patru în trei,
D'in trei în doi,
D'in doi în unu,
Așa să îndărăt'e
Și lapt'el'e, și untu și grosčioru
[a i Florică:
- 35 Iut' ca vîntu,
Țăcîn ca pămîntu,
D'ę-al doil'ęa casă,
D'ę-a trija casă,
D'ę-a patra casă,
40 D'ę-a cînčea casă,
D'ę-a șaseșea casă,
D'ę-a șept'ęa casă,
D'ę-a opta casă,
D'ę-a noașea casă,
45 D'ę-a noașea țară,
- D'ę-a noașă hotară;
D'e-î tunsă,
D'e-î mulsă,
D'e-î d'in urmă luat,
50 D'e-î în pămînt îngropat,
D'e-î în berbință înfundat,
D'e-î pîn trîmbcîț'e strîgat,
D'e-î d'e la oimurî luat,
D'e-î în ȝale-acoperit,
- 55 Să n'ajbă-a stăruî,
Să n'ajbă-a poclui,
Pînă la Florica a zin'i
Iut' ca vîntu,
Țăcîn ca pămîntu,
- 60 D'in zori
Pînă 'n cîntători,
Pînă 'n dzuă d'e noașdzăcî și
[noașă d'e ori];
Altoră n'oi lua,
A eî n'oi lăsa,
- 65 N'ice cîț un grăunț d'e mac
Înnoașdzăcî și noașă d'esk'icat».
- D'escînt'ecu-î d'e la min'e,
Daru d'e la Sfințenia-Sa.
1923. Săcel — Aceeași.
- CCCCXXXII
D'ESCÎNT'EC D'E DRAGOST'E
LA FET'E
S'o luat Doca ęea mîndră și
[frumȝasă
- 70 Pă calea n'ecălcată,
Pă roșea n'escuturată,
Pă dragost'ęa n'eluată.
— Bună d'imîn'ęața, riul lui
[Iordan.
— Sănătat'e bună, Docă ęea
[frumȝasă.
- 75 Da ęe-aî zin'it la min'e?
— Eu am zin'it la t'in'e
Să spel'î ura d'e pă min'e.
— Nu griži tu, Docă, n'imn'ică,
Că eu d'e brîu luat'ę-oî,
80 În zin pînă 'n brîu aruncat'ę-oî,
În plisă pînă 'n țîță,
D'in țîță pînă 'n cosîță,

- Să 'nflorești' ca o ru'zîță;
 Apa pină 'n barbă,
 D'e ură spăla-t' ȝ-oî,
 D'e ură,
 5 D'e pîră,
 D'e aruncătură,
 D'e țipătură,
 D'e fată frumoasă,
 D'e văduvă grasă,
 10 D'e ură d' ȝ-ai tăi d' în casă.
 Pă prund d' ȝ-ad' iman scoat' e-
 [t' ȝ-oî,
 Cămeșe d'e dragost' e înveșt' e-
 [t' ȝ-oî,
 Cunună d'e mn'ir în cap pun' e-
 [t' oî,
 Tăt să t' e ibȝiască,
 15 Tăt să t' e cînst' ȝască,
 Cu cuvint' e l' in' e,
 Cu pahară pl' in' e,
 Cu cuțmel' e a mîină.
 M'am uțat în sus cătă răsărit,
 20 Am vădzut trei dzorî,
 Trei surorî
 A sfîntului șoare,
 Cal gătîn,
 Cal frîngîn,
 25 I Doca făcîn
 Pă cînst' e, pă dragost' e și pă ibo-
 [st' e făcîn,
 T' in' eretu tăt ieșîn
 «Cîn' e- i aȝea, cîn' e- i aȝea ?
 Crăiasă- i,
 30 Împărăt' ȝasă- i
 O preot' ȝasă ? »
 N' iȝe- i crăiasă,
 N' iȝe- i 'mpărăt' ȝasă,
 N' iȝe preot' ȝasă,
 35 Ȟe- i Doca ȝea cînstită, ȝea aȝasă,
 Ȟea mîndră și frumoasă
 Și aȝasă,
 Ca grîul pă masă.
 — Fudzîț, măturî dezl' egat' e,
 40 Ploșt' e căc . . . ,
 Păst' e gardurî aruncat' e !
 Eu- s floaȝea florilor,
 Drăguța feȝorilor ;
 Eu- s ȝișin înflorit,
 45 D' e la munt' e coborît,
 Pă la poală zugrăzit,
 La mîn' eȝi între- aurit.
 Ȟeî t' in' erî să mă ibască,
 Ȟeî bătrîn' i să mă cînst' ȝască,
 50 Cu cuvint' e l' in' e,
 Cu pahară pl' in' e,
 Cu cuțmel' e a mîină.
 M' am uțat pă apă în ȝios
 Ș' am vădzut pă Ion,
 55 Sînt Ion,
 Cu bućinu bućinîn,
 Cu sul' ița sul' ițîn,
 T' in' eretu tăt ieșîn
 Și pă Doca strîgîn :
 60 « Cîn' e- i aȝea, cîn' e- i aȝea ?
 Crăiasă- i,
 O împărăt' ȝasă,
 O preot' ȝasă ? »
 Nu e n' iȝe crăiasă,
 65 N' iȝe 'mpărăt' ȝasă,
 N' iȝe preot' ȝasă,
 Ȟe- i Doca ȝea cînst' ită, aȝasă,
 Mîndră și frumoasă,
 Ca grîul pă masă.
 70 — Fudzîț, ploșt' e căcat' e,
 Măturî dezl' egat' e,
 În gunoî aruncat' e !
 Eu- s floaȝea florilor,
 Drăguța feȝorilor ;
 75 Eu- s ȝișin înflorit
 D' e la munt' e coborît,
 Cu mn'ir mn'iruit,
 Cu zin stropk' it,
 D' e in' ima tuturor boȝerilor
 [lipk' it,
 80 Pă la poală zugrăzit,
 La mîn' eȝi între- aurit ;
 Ȟeî t' in' erî să mă ibască,
 Ȟeî bătrîn' i să mă cînst' ȝască,
 Să nu poată fără d' e ȝa
 85 Cu mn' ic, cu mare,
 Cu tînăr,
 Cu bătrîn,

Cum nu ppat'e popa a fa' službă
Fără d'e zin și fără d'e pîn'e
[d'e grîu.

1920. Săcel — Aceeași.

CCCCXXXIII

PĂNTRU VAČIL'E

Amn'in, amn'in,
Suraja [numele vacii] o vin'it,
5 Da mana-î n'o sosit.
D'e luatu-î d'e săiestre,
O d'e măiestre,
D'i-î cu bučinu bucinat,
D'i-î cu trimbçita trimbçitat,
10 D'e-î în tocuri astupat,
D'e-î în bărbînță îfundat,
D'e-î în ȝal'e acoperit,
D'e-î cu lăcăt lăcătuit —
Tăt'e să să spargă,
15 Tăt'e să să risipească,
Mana i Surae
Iut' să sosască,
Iut' ca vintu,
Tăcin ca pămîntu,
20 Gros ca aluatu,
Dulçe ca mn'iereșă,
Galbăn ca țeara,
Să aibă a vin'i,
Cu roua să să rouază,
25 În trup să să rășk'irěză,
În pulpă să să așeză,
Păru-î să n'et'eza',
Țițal'e să să bucin'ea',
Pă Dumn'itru (proprietarul
[vacii])
30 Bin'e să-l iuba',
Că și el are masă d'e-a bu-
[nă-reșă,
Și ȝilegî d'e-a hrăn'ireș-a,
Și morț d'e-a pomen'ireș-a.
Îl strig și-l strîng,
35 Și-l soročesc
Cu sorocu lu Dumn'edzău
Ș'a Maičeî sfint'e preșă curat'e,
Să vie d'in lume,
D'e păstă lume,

40 D'in tus-patru cornuri d'e lume;
Să vie mîndru și cașoș
Și untos,
Da nu a altora d'in sat,
A eî curat care Dumn'edzău i l-o
[dat.

45 Bău, bău,
Suraje, u,
Că nu t'e strig pă t'in'e,
Că strig lapt'el'e tău,
Și untu,
50 Și grosçioru,
Și mana,
Și dulçeța,
Să vie d'in lume,
D'e păstă lume,
55 Să vie la Suraja anume.
D'e-î în lume,
Să vie pă fun'e;
D'e-î în țară,
Să vie pă șfară;
60 D'e-î în večin'î,
Să vie pă sk'in'î,
Să să pue în ȝarn'e,
D'in ȝarn'e 'n cap,
D'in cap în urek'î,
65 D'in urek'î în sk'inare,
D'in sk'inare în pulpă,
D'in pulpă în țiță,
Țițal'e ca trimbçita,
Lapt'el'e,
70 Grosçioru,
Bun'ișoru,
Gros ca aluatu,
Galbăn ca țeara,
A altuia nu-ț treabă,
75 Fără a eî curat,
Lumn'inat,
Care Dumn'edzău i l-o dat.
1920. Silișteșă — Anuță K'escu, 40.

CCCCXXXIV

D'E D'EOK'Ī

D'e-î d'eok'iată Marie
D'e Žid,
80 D'e Židaucă,

D'e N'eamț,
 D'e N'emțoaie,
 D'e Țigan,
 D'e Țigancă,
 5 D'e copk'il,
 D'e copk'ilă,
 D'e colduș,
 D'e coldușă,
 D'e moroi,
 10 D'e strigoii —
 Saje-l'e ok'i
 Ca stropk'i
 În căldareșă
 Cu sareșă,
 15 Să rămie
 Mărie
 Curată
 Lumn'inată,
 Ca Dumn'edzău țe-o lăsat-o,
 20 Ca mă-sa cîn o făcut-o,
 Care 'n țe țeș o născut-o,
 Că d'e-ajast'e n'o știut.
 D'escint'ecu-i a mn'eș,
 Leacu-i d'e la Dumn'edzău;
 25 D'escint'ecu-i d'e la min'e,
 Leacu-i, Dșamn'e, d'e la t'in'e.

1920. Siliștea — Aceeași.

CCCCXXXV

PÂNTRU VACA, PÂNTRU
 LAPTEL'E

S'o luat Suraja
 D'e la casă,
 D'e la masă,
 30 Sănătoșă,
 Lăptoșă,
 Mîndră, bucurșă,
 Pă cărareșă lată,
 N'ecălcată,
 35 Pă roșă n'escuturată,
 Pă frundza n'eșjuntată,
 Pă iarba n'ecălcată,
 Cu șjurma, cu țoată,
 În multu lapt'elui,
 40 În grosu spumiș.
 Cîn o fo' la mn'iedz d'e cal'e

S'o tîln'it cu nouădzăc și nouă
 [d'e moroi,
 Cu nouădzăc și nouă d'e mo-
 [roșă,
 Cu nouădzăc și nouă d'e vrăz-
 [mașă,
 45 Cu nouădzăc și nouă d'e k'iz-
 [mașă;
 D'e cșadă o rătundzît-o,
 D'e pulpă o veștăzît-o,
 D'e cșarn'e o cșungărit-o,
 D'e păr o bozăluit-o.
 50 I'itălu n'are cu țe-l hrăn'i,
 La gazdă n'are cu țe s'arăștui.
 Ea o șădzut șjios,
 O rășit
 Ș'o stuhuit,
 55 Cu glas mare pînă 'n cșerș,
 Cu lacrămi pînă 'n pămînt.
 Cîn'e o audzît dșorăș a put'șă
 [folosî ?
 N'ime 'n lume n'o audzît-o;
 Numa Majca sfintă preșă curată
 60 D'in pșarta cșerșului,
 D'in scaunu Șin-K'etrului,
 Scarăș
 D'e cșearăș
 Făcutu-ș'o,
 65 Înaint'e slobodzîtu-s'o.
 — «Șe rășești,
 Șe stuhuești,
 Surajo? Ca tare,
 Ca mai tare,
 70 Cu glas mare
 Pînă 'n cșerș,
 Cu lacrămi pînă 'n pămînt?»
 — «Păcum, Majcă, m'ășjntrebat,
 Că m'am luat d'e la casă,
 75 D'e la masă,
 Sănătoșă,
 Voșșășă,
 Pă cărare lată,
 N'ecălcată,
 80 Pă roșă n'escuturată,
 Pă frundza n'eșjuntată,
 Cu șjurma, cu țoată,
 În multu lapt'elui,

- În grosu spumii.
 Cîn am fo' la mn'iedz di cale,
 M'am tîln'it
 Cu nouădzăč și nouă d'e vrăž-
 [maș,
 5 Cu nouădzăč și nouă d'e t'iz-
 [maș;
 D'e cõadă m'o rătundzît,
 D'e pulpă m'o veșt'edzît,
 D'e cõarn'e m'o çîungărit;
 F'ițalu n'am cu çe-l hrăn'i,
 10 La gazdă n'am cu çe m'arăstui». — «Nu griži, Suraje, n'imn'icã,
 C'amu t'ę-am audzît,
 Amu t'ę-oï folosî;
 Om strînge vin'e cu vin'e,
 15 Cum o fo' mai d'inaint'e;
 Os cu os,
 Păcum o fos';
 Lapt'e bun și sănătos,
 Galbăn ca çęara,
 20 Gros ca tocana,
 Iut' ca vîntu,
 Ușor ca gîndu;
 Iut'-iut'ișor,
 Bun și bun'ișor;
 25 Groșçioru d'e o palmă,
 Lapt'el'e să să tomască.
 D'e nu m'eï asculta,
 D'e scornuț t'ę-oï lua,
 La apa lui İordan t'ę-oï duče,
 30 Acolo ț'oï căta,
 Acolo ț'oï d'escînta.
 D'e nu m'eï asculta,
 Lapt'el'e să să porn'ja',
 D'e scornuț t'ę-oï lua,
 35 T'ę-oï duče pă cîmpuțu çel fru-
 [mos,
 Pă la măru çel frumos,
 P'acolo ț'oï căta,
 P'acolo ț'oï d'escînta,
 D'e unt și d'e grosçior t'ę-oï în-
 [cărca.
 40 Una st'ęa vlăstoșă,
 Două st'el'e vlăstoșăle,
 Trei st'el'e vlăstoșăle,
 Patru st'el'e vlăstoșăle,
 45 Cînci st'el'e vlăstoșăle,
 Șase st'el'e vlăstoșăle,
 Șapt'e st'el'e vlăstoșăle,
 Opt st'el'e vlăstoșăle,
 Nouă st'el'e vlăstoșăle,
 Sus pă st'el'e rid'icat,
 50 În sărun'ja asta ę-aruncaț,
 D'ę-ajasta a bea
 Ș'a mînca,
 Și s'a încărca
 D'e unt și d'e grosçior,
 55 Galbăn ca çęara,
 Gros ca tocana,
 Iut' ca vîntu,
 Ușor ca gîndu,
 Grosçioru d'ę-o palmă,
 60 Lapt'el'e să i să tomască.
 St'ęaya st'el'elor,
 Luçęafănu luçefen'ilor,
 Sus sint'eț,
 Bin'e ved'eț,
 65 Mult'e st'iț,
 Bin'e vetriț;
 Vetriț mana vaciï mele,
 A altora nu
 N'icî cit un grăunt'e d'e mac
 70 În șapt'e d'esk'icat,
 Eu să n'am n'icî un păcat.
 D'e mn'i l-o luat d'in vecin'ï,
 Să zie pîn sk'in'ï;
 D'e l-o luat mai d'in colo,
 75 D'e pîn sat,
 Să treacă păst'e gard;
 A eï cit i rînduluit,
 D'e la Dum'n'edzău-ï făgăduit.
 A altora nu-ï treabă
 80 N'icî cit un grăunt' d'e mac
 În șapt'e d'esk'icat,
 Mn'ie să nu-m h'ie păcat.
 Dõarã păcurariï d'e l-o trim-
 [bçitat
 Și la oï l-o rid'icat;
 85 Dõarã bosărcăile d'e l-o luat,
 Dõarã est'elalt'e vrăzmașă d'in
 [sat.
 D'e l-o luat,
 În lăz cu lăcăt l-o băgat,

În ulcél'e,
 Cu pk'etricél'e
 L-o băgat,
 Și acolo l-o așădzat.
 5 Spargă-să ulcél'el'e,
 Saje pk'etricél'el'e;
 Spargă-să lădzil'e,
 Saje lăcățil'e,
 Porn'ęască-să la Suraja
 10 Iut'-iut'ișor,
 Mult și bun'ișor.
 D'escint'ecu l-am găt'it,
 Lapt'el'e inapoī o zin'it,
 În pulpă l-am băgat
 15 Ș'acolo l-am așădzat.

1920. Strîmtura — Irina Ard'elęan, 65.

CCCCXXXVI

DE DURERE

Să luară,
 Boș-çibol n'egru d'e dumbravă,
 Cu çarn'ele 'ntr'aurit'e,
 Cu çama zugrăy'ită,
 20 Cu pk'icjolarele potcoy'ite,
 Pîn nări șuerin,
 D'in pk'icjolare scăpărin,
 Pă gură pară d'e foc țipin.
 N'imen'ī nu l-o vădzut,
 25 N'imen'ī nu l-o audzīt,
 Fără maica Domnului
 D'in scaunu Sīm-Pk'etruļu
 Bin'e audzitu-l-o,
 Naint'ęa lui coborīt-o:
 30 — «Und'e meri tu, boș-çibol
 [n'egru ?]»
 — «O, Maică sfintă,
 Bin'ę-aī făcut că m'aī întreat,
 Că eu mă duc und'ę-oī afla pă
 [soțu mn'eu],
 Pă protihn'icu mn'eu».
 35 — «Hop, acolo tu nu mere,
 Că maī naint'e decīt t'in'e cu trei
 [dzile am imblat,
 Tăt'e le-am așădzat.
 Da tu la omu aesta y'ină,
 Aiçī e soțu-tău,

40 Aiçī e protihn'icu tău,
 Aiçī e tovarășu tău.
 Aleęe-l,
 Culeęe-l,
 D'e la tăt'e çjant'ele omuluī.
 45 Bin'e aleęe-l,
 Bin'e culeęe-l,
 Cu limba ling'e-l,
 Cu çarn'ele 'mpunęe-l,
 Cu pk'icjolarele 'mprășcă-l,
 50 Cu çada mătură-l,
 În măguri n'egre du-l,
 Und'e focu nu să face,
 Und'e pk'ita nu să çaçe,
 Pasăreă nu çiripk'ęa';
 55 Acolo să pk'eje,
 Ca spuma pă mare,
 Ca ștopk'itu 'n cărare,
 Amin.

1922. Strîmtura — Ișana Lehăt
 (Șrăbșaja), 68.

CCCCXXXVII

DE SĂNĂTATE

Să luară
 60 Noăuădzăçī și noăuă d'e strigoī,
 Noăuădzăçī și noăuă d'e moroī,
 Noăuădzăçī și noăuă d'e d'eok'i-
 [torī,
 Noăuădzăçī și noăuă d'e săęetă-
 [torī,
 D'e la căsile lor,
 65 D'e la mășile lor,
 Mărgin,
 Mare rahot'e făcin,
 Mare vintșasă suflin.
 Cu omu aista s'o 'ntimpk'inat,
 70 Nu știu und'e,
 În drum mărgin,
 Un somn somnîn,
 Un lucru lucrîn,
 O voje bună făcin.
 75 D'e mină l-o luat,
 În ęjocu çelor frumșasă l-o băgat,
 Çjos pă pămînt,
 În loc d'e mort l-o lăsat.

- El o prins a să cînta
 Ş'a să vaita,
 Că cine l-a audzî
 Nu l-a put'ea folosî;
 5 Cîn'e l-a vedeă
 Nu l-a put'ea mîngîja.
 Maïca sfîntă bin'e audzîtu-l-o,
 Bin'e vădzutu-l-o,
 Naint'ea luï coborîtu-o.
 10 Întrebară:
 — «Omul'e, ce t'e cînt,
 Ce t'e vaet?»
 — «O, Maïcă sfîntă,
 Cum nu m'aş cînta?»
 15 Că eu am plecat
 D'e la casa męa,
 D'e la masa męa,
 Mîndru şi frumos,
 Bun şi sănătos.
 20 M'am timpk'inat cu sluġî,
 Cu sluzn'icele
 A luï Irod şi a Irodesăi.
 Cu fet'ele şi cu feġiorii,
 Cu ġin'erii şi cu nurorile,
 25 Nu ştiu und'e cum m'am timp-
 [k'inat,
 În drum mărgîn.
 Că bin'e aflatu-m'ò,
 Rău lăsatu-m'ò,
 Că put'ereă şi sănătat'ea mn'î-o
 [luat,
- 30 Maïcă sfîntă».
 — «Nu ġînd'i nimn'ică;
 Eu t'e-am audzît.
 Eu t'e-am audzît,
 Eu t'e-oï şi folosî.
 35 Că eu oï ţipa
 Păst'e codru
 Pod,
 Păst'e drumuri
 Culmuri,
 40 Păst'e prilazuri
 Lanţuri».
 Sluġî, sluzn'icele luï Irod,
 Fet'ele, nurorile, d'e grabă ġ-o
 [prins
 Şi ġ-o legat.
- 45 Irod şi cu Irodeăsa d'e grabă o
 [audzît,
 Iut'e s'o alergat,
 Ca vîntul,
 Tăcîn ca pămîntul,
 Ş'o 'ntrebat pă Maïca sfîntă:
 50 — «O, Maïcă sfîntă,
 Sluġî, sluzn'icele nõast'e,
 Fet'ele, nurorile nõast'e,
 Mare o strîcat,
 Mare o luat,
 55 D'e-ai prins şi ġ-ai legat?»
 — «Că mare o strîcat,
 Că mare o luat,
 Că put'ereă şi sănătat'ea d'e la
 [omu aista o luat.
 Şi d'e-aicî nu ġ-oï năpust'i
 60 Pînă put'ereă şi sănătat'ea la
 [omu aista o ġ'ini».
 Irod şi cu Irodeăsa
 D'e grabă s'o alergat,
 Iut'e s'o alergat ca vîntul,
 Tăcîn ca pămîntul,
 65 Ş'o cătat put'ereă omuluï
 În somţa cu sareă,
 În blidu cu mîncareă;
 În cîmpu ġel frumos,
 La corġu ġel tufos.
 1922. Strîmtura — Aceeaşi.
- CCCCXXXVIII
- DURERE D'IN LONTRU
- 70 S'o luat Ion
 D'in casa luï,
 D'e la masa luï,
 Pă cale,
 Pă cărare.
 75 Cînd o fo' în mn'jedz de mnjadză-
 [cale,
 S'o tîln'it
 Cu 'nd'esqare
 Pîn strînsqare,
 Cu 'nd'esqare pîn scîrbă,
 80 Cu 'nd'esqare pîn set'e,
 Cu 'nd'esqare pîn răġeală
 Cu 'nd'esqare pîn serbinţeală,

- Cu 'nd'esqare pîn d'ed'eok'î,
 Cu 'nd'esqare pîn supărare,
 Cu nouădzăci și nouă de 'nd'e-
 [sqare,
 D'in vînt,
 5 D'e supărare,
 D'in d'ed'eok'î.
 D'in vînt,
 D'e su' pămînt;
 D'in prag,
 10 D'e su' prag,
 În față i s'o uîtat,
 În trup i s'o tilburat
 Și i s'o aruncat.
 El d'ę-acolo s'o luat
 15 Cu glas mare pînă 'n ęer,
 Cu lacrimi pînă 'n pămînt.
 N'ime 'n lume nu l-o audzît,
 Numa maįca Domnului
 D'in pșarta ęerului.
 20 Audzîtu-l-o
 Și vădzutu-l-o,
 Scară de ęeară întinsu-o,
 La dînsu coborîtu-o
 Și pă dînsu bin'e întrebatu-l-o:
 25 — «Tu, Ioan'e, fătu mn'eu,
 Țe t'e cînt? Țe t'e vaet?»
 — «Bin'e făcuși, maįcă sfîntă, că
 [mă 'ntrebcî,
 Că eu ț'oî spun'e:
 Că m'am luat
 30 D'e la casa meă,
 D'e la masa meă,
 Vojos,
 Sănătos,
 Pă cale,
 35 Pă cărare.
 Cînd am fost în mn'iedz de
 [mn'iadză-cale,
 Mă 'ntiln'îi
 Cu 'nd'esqare
 Pîn strînsqare,
 40 Cu 'nd'esqare pîn scîrbă,
 Cu 'nd'esqare pîn set'e,
 Cu 'nd'esqare pîn răčeală,
 Cu 'nd'esqare pîn serbintęală,
 Cu 'nd'esqare pîn d'ed'eok'î,
 45 Cu 'nd'esqare pîn supărare,
 Cu nouădzăci și nouă d'e 'nde-
 [sqare,
 D'in vînt,
 D'e su' pămînt,
 D'in prag
 50 D'e su' prag,
 În față mn'i s'o uîtat,
 În trup mn'i s'o tilburat
 Și mn'i s'o aruncat».
 — «Nu gînd'i n'imn'ica,
 55 Că eu sugna mn'î-oî descînge,
 Caleă ț'oî cuprind'ę-o
 Că la Doca mîna da-oî;
 Da-oî nouă sučitoare,
 Nouă tocănoauă,
 60 Nouă fusă,
 Nouă linguri,
 Cuțit
 Și ac.
 Bin'e alege-oî,
 65 Bin'e culege-oî înd'esqareă,
 D'in rîndză
 D'e su' rîndză;
 D'in mață,
 D'e su' mață;
 70 D'in brață;
 D'e su' brață,
 D'in creii capului,
 D'in audzu urek'ilor,
 D'in zgîrčiu nasului,
 75 D'in față obradzului,
 D'in rădăcinile măselelor,
 D'in rădăcinile dinților,
 D'in toate 'nk'eeturitile,
 D'in toate cîunt'itale;
 80 Cu tocănau freca-le-oî,
 Cu sučitoriu suči-le-oî,
 Cu fusăle țarče-le-oî,
 Cu acu descqase-le-oî,
 Cu cuțitu tăia-le-oî,
 85 Cu ștergura șterge-le-oî,
 Păstă maria treče-le-oî,
 Sub lespede d'ę-aramă pun'e-
 [le-oî.
 Acolo să pk'eje,
 Acolo să răst'eje,

Cum pk'iere spuma d'e pã mare
 Și ștopk'itu d'in cãrare;
 Sã rãmie curat
 Și lumn'inat,
 5 Precum Dumn'edzãu l-o dat».
 Maïca sfintã preã curatã l-o lã-
 [sat,
 D'int'aesta cãas nemn'ica sã
 [nu-ï sie,
 Putereã, sãnãtatea înapoi sã-ï zie.
 Cã d'escint'ecu-ï d'e la min'e,
 10 Leacu-ï d'e la Dumn'edzãu
 Și d'e la Maïca preã curatã.
 1922. Bîrsana — Doca Olari, 76.

CCCCXXXIX

D'E CËAS RÅU

Sã luarã pã cale, pã cãrare
 Nouã cari,
 Nouã ogari,
 15 Rink'edzin și hohotin,
 Cu codzile lat'e,
 Cu pãru 'ntors pã spat'e,
 Cu ok'iï zgiiț,
 Cu dint'ii hliziiț.
 20 N'ime nu ï-o audzît,
 N'ime nu ï-o vãdzut;
 Numa maïca Domnului
 Din naltul cãriului.
 Maïca Domnului ïnaint'e le-o
 [eșit:
 25 — Und'e meretș, voi,
 Nouã cari,
 Nouã ogari,
 Cu ok'iï zgiiț,
 Cu d'int'ii hliziiț?
 30 — N'e duçem ïn lume,
 Pãstã lume,
 Und'e om afla om anume,

Sîngele sã i-l bem,
 Carneã sã ï-o mîncãm.
 35 — Voi acolo nu meretș,
 Cã meretș la Ion,
 Și luatș mînaturã,
 Fãcaturã,
 Cã pã Ion Cristea l-o mo-
 [liy'it,
 40 Sfintu Ion l-o botezat,
 Crucea a mîna dreapta ï-o dat,
 Paloșu 'n mîna stîngã i l-o dat,
 Sã se apere
 D'e nouã moroi,
 45 D'e nouã bosorcoi,
 D'e nouã spãriaț,
 D'e opt spãriaț,
 D'e șapte spãriaț,
 D'e șase spãriaț,
 50 D'e cînci spãriaț,
 D'e patru spãriaț,
 D'e trei spãriaț,
 D'e doi spãriaț,
 D'e unu spãriaț,
 55 Sã ïasã d'in in'imã,
 D'e su' in'imã;
 D'in plomîn'ï,
 D'e su' plomîn'ï;
 D'in rîndzã,
 60 D'e su' rîndzã;
 D'in tãtã zițã
 Și mãduițã.
 Și eșï
 Și t'e du pîn vãile rãci
 65 Și pîn pk'etrile sãci,
 Cã t'e blastãm eu
 Cu ruga lu Dumn'edzãu,
 Cum o blãstãmat Maïca sfintã
 preã curatã pk'etrile.

1921. Sãpîntã — Pãlaga Pãtcaș Baltã,
 68 (originarã din Sat-Șugãtag; de 24 ani
 ïn Sãpîntã).

C I M I L I T U R I

CCCCXL

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı ačeeā :
Mare-ı ca casa,
Verd'e ca mătasa,
Amară ca șiereā,
5 Dulce ca mn'iereā ? — *Nucu și*
[*nuca.*]

CCCCXLI

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı ačeeā :
Suje 'n pod
Și n'are pk'ičioare ? — *Fumul.*

CCCCXLII

Prind pă mă-ta d'e buric,
10 Ea face: „čjuic, čjuic“ ? — *Za-*
[*rul d'e la ușă.*]

CCCCXLIII

Am un cupt'ıoraș
Și-ı plin d'e iepuraș ? — *Gura cu*
[*dinți.*]

CCCCXLIV

Săn'iuță 'ncărcăța,
Hajda fugă 'n poeța ? — *Lin-*
[*gura și gura.*]

CCCCXLV

15 D'e-aiči pină la Baje
Tăt moșuț cu clop d'e pajē ?
— *Țăligradurile.*

1920. Vad — Tudosie Telept'gan, 20.

CCCCXLVI

Če-ı :
Patru ȝamen'ı supt un clop ?
— *Șopru.*
1920. Borșa — Vasile, 45.

CCCCXLVII

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı una :
20 Am un frat'e, suflet n'are,
Umblă fără stimpărare;
Če nu știı tu el t'e 'nvață ?
D'i-ı čici, t'oi da o rață. —
[*Čeasornicul.*]

CCCCXLVIII

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı :
25 Troscot în pădure,
Bulbuc în ȝenun'e ? — *Lemn'ele*
[*pă apă.*]

CCCCXLIX

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı ačeia :
Am o vacă bouriță
La corn'ită cu tork'ită,
30 Pă la zii
Cu vácăliı,
Pă sk'inare
O dungă mare
Și 'n budză
35 Pupădză ? — *Pușca.*

CCCC

Čiumn'ıl, čiumn'ıl, če-ı doāuā :
Bin'e vedz cu doi ok'ı în cap ? —
[*Ok'ı.*]

1921. Răpedea — Sava Stețcu, 70.

CCCCLI

Če-î:
Două lemn'i,
Ho, două lemn'i
Și mai mult'i mănunțeli? —
[*Scara.*

1920. Borșa — Vasile, 45.

CCCCLII

5 Če-î:
Sus sună,
Čiut'ile s'adună? — *Besereca.*

CCCCLIII

Če-î:
Am o curt'e văruiță,
10 N'icări nu-î găurită? — *Oul.*
1920. Borșa (Rîțuri) — Iqana Lga-
hului, 40.

CCCCLIV

Čișumil, čișumil, če-î:
Am o botă mădzărată,
În pod e aruncată? — *Cucu-*
[*rudzu.*

CCCCLV

Čișumil, čișumil, če-î:
15 Am două rud'e d'e h'ier,
Agiung cu ele pînă 'n čeri?
— *Ok'î.*

CCCCLVI

Čișumil, čișumil, če-î:
Buret'e, buret'e,
Budză zdrîmbojet'e,
20 Nas cîrligat,
Pînčet'e vărgat,
Droburi d'e munt'e,
Să-ț saje ok'î d'in frunt'e? — ...

1920. Săchel — Auzite de la Măria
Magdău, 11.

CCCCLVII

D'e cap k'ept'in'e,
25 D'e cur săcere,
D'e mn'izloc pēpen'e? — *Co-*
[*coșul.*

CCCCLVIII

Baği paru roșu
În gaură n'eagră? — *Burăği.*

CCCCLIX

Rađe barna 'ntre hotară
30 Și s'aud'e-a nouă țară? —
[*Tumul.*

CCCCLX

Am un boș n'egru:
Un'e sare
Urmă n'are;
Un'e pașt'e
35 Să cunqașt'e? — *Purečel'e.*

CCCCLXI

D'e cap țup,
D'e cur huzdup,
D'e mn'izloc pițirig? — *Fur-*
[*n'ica.*

CCCCLXII

Če mere pîn apă
40 Și nu s'aud'e? — *Fünța conce-*
[*pută în pînțece.*

CCCCLXIII

Am o țintă 'n grindă
Și grăește
Ungurēșt'e,
N'ime nu să nădăeșt'e? — *Rîn-*
[*dun'elil'e.*

CCCCLXIV

45 Če tre' pîn pădure
Și nu sună? — *Sqarel'e și luna.*

CCCCLXV

Am un bou roșu,
Și capu n'egru,
Și mațal'e albe? — *Căcădăril'e*.

CCCCLXVI

Patru mărg
5 Și patru stau,
Patru vama și o dau? — *Vaca*.

CCCCLXVII

Țe pk'ică în apă
Și nu fa' stropk'î? — *Frunzsa*.

CCCCLXVIII

Am o ȝapă albă
10 Și o duc d'e coadă la apă? —
[*Cofa*].

CCCCLXIX

Țe nașt'e 'n pădure
Și bat'e 'n sat? — *Mel'îta*.

CCCCLXX

Că mă pîra poporanu
Că ȝ-am furat cocoranu;
15 Ș'o dat vacă d'e vacă,
Doi boi să tacă;
Pasăreȝa lučȝa',
Paș și o gîȝȝa'? — *Beserica (?)*

CCCCLXXI

Țiugurël'e,
20 Mugurël'e,
Mărg pă cal'e 'nșîrătăl'e;
Țiugurî,
Mugurî
Șade 'n cur,
25 Țiuba 'm bat'e lăturil'e? —
[*Oil'e, păcurarul și cîn'el'e*].

1920. Săcel — Auzite toate de la Năstaca Petrovai, 60.

CCCCLXXII

Ustură-mă și mă doȝare,
Dac' o bagă bin'e 'm pare?
[*Țiurȝelu*].

CCCCLXXIII

Lunga tat'îȝ
'N larga mamii? — *Fîntîna și*
[*vîrȝina d'e la cumpănă*].

CCCCLXXIV

30 O bag zie
Ș'o scot moartă,
Și pk'icură d'în vîrv? — *Cîn'epa*.
1920. Rozavlia — Ilȝana Rus, 24.

CCCCLXXV

Țiumn'il, ȝiumn'il, ȝe-ȝ aȝȝȝa:
Și 'n casă
35 Și afară? — *Fereasta*.

CCCCLXXVI

Țe stă 'n cuiȝ
Și n'are toartă? — *Ou*.
1920. Rogna-d'e-ȝios — Măria Mărina, 17.

CCCCLXXVII

Țiumā, ȝiumā, ȝe-ȝ aȝȝȝa:
Mă duseȝ în păduriȝe,
40 Aflaȝ ouă d'e babiȝe;
Aflaȝ nouă,
Luȝaȝ două,
Ca babiȝȝa să să ouă? — *Co-*
[*rompeȝ*].

CCCCLXXVIII

D'e aiȝi pînă la Hust,
45 Tăt căldări cu fundu 'n sus. —
[*Mușuroȝaȝe*].

CCCCLXXIX

Am o vacă:
Cînd o bag în poiată e fără pk'el'e,
Cînd o scot e cu pk'el'e? — *Pk'ita*.

CCCCLXXX

Am un cuptoraş
P'în d'e iepuraş. — *Gura cu*
[d' inţîi.]

CCCCLXXXI

Am o vacă n'ęagră,
Tăt cîmpu al'ęargă. — *Grebla.*

CCCCLXXXII

5 Am o grebluţă cu cînc d'inţişori,
'Nt'o dzi 'mî treabă d'e o mn'ie
[d'e ori. — *Mîna.*

CCCCLXXXIII

Trupu, capu, mn'i-î tăt una,
P'on pk'icjor stau totd'ęauna.
Cămeş am n'enumărat'e
10 Şi l'e port tăt'e 'mbrăcat'e,
Tăt cîrpală pă cîrpală,
Fără l'ęacă d'e cosală. —
Curek'ju.

1920. Săpînţa — Auzite toate de la
Ilşana Stan, 20.

CCCCLXXXIV

Tată verd'e, mamă-uscat',
Façe prunçii, cresc la cap. —
Struguriî.

CCCCLXXXV

15 Čjumn'il, čjumn'il, če-î ačeęa:
Bag mîna pîn frundză
Ş'apucaî pă moş d'e puţă? —
[*Pepen'ü.*

CCCCLXXXVI

Mă dučeai la 'mpărăteasă
Să-mî înçepă čepăţoare
20 Fărălęac de k'izitoare. — *Cununa.*

CCCCLXXXVII

Čjumn'iliga, liga,
Čjumn'ilęască-ţ dracu limba. —
K'ipa.

1921. Vad — Işana Codręa, 41.

CCCCLXXXVIII

Čjumn'il, čjumn'il, če-î:
Nalt ca casa,
25 Verd'e ca mătasa,
Amar ca sera,
Dulče ca mn'ieręa? — *Nuca.*

CCCCLXXXIX

Čjumn'il, čjumn'il, če-î:
Rostogol,
30 Înt'ü ocol,
Curţea albă 'nt'ü pk'icjor? —
[*Buretele.*

XD

Če-î:
Turta meş pe turta ta,
Fusu mn'eş în curu tăş? —
[*Mşara.*

XDI

35 Če-î:
Am o căţęa,
Tăt cîmpul aleęargă? — *Cşasa.*

XDII

Če-î:
Am un bou alb,
40 Şi nu-î încap coarnele 'n grazd?
— *Sflederu.*

1923. Glod — Dunca Pătru, 24.

JOCURI DE COPII

XDIII

D'Ț-A SCRȚAFA PÎN ORAȘ

Să strîng mai mult copk'ii laolaltă, pînă 'n șese, pînă 'n șept'e, apoi tăț iș fac gaură în pămînt și tăț au cît'e o bită. Numai unu
5 n'are gaură, c'apoi acela treabă să sie purcari și să mîn'e scrȚafa d'e-afară în oraș.

Țeialalt' o scot, dau cu bota după ea și n'o lasă acolo. Apoi țeialalt', care nu poat'e băga bota 'n
10 gaură cînd porcaru vrăa să bașe scrȚafa în oraș, apoi acela mere d'e porcari. Dacă porcaru nu poat'e băga scrȚafa o bota în
15 gaura ori înt'a căruia, apoi ațel tăț porcari rămîne.

1920. Țijulești — Lupu Rădnic, 40.

XDIV

ȚIȚOCU D'Ț-A UNTU

Așa să strîng patru ori cînți laolaltă în *lime* — așa să spun'e la noi. Apoi iș fac orișcare cîte o
20 gaură în pămînt și tăț dînsu are cîte o botă în mînă. Apoi aruncă cîte unu pă rînd cu bota la un corți de lemn, la țăl. Corțu e formă ca d'e șese pînă la dzăče
25 meteri departe. Apoi care nu n'emereste la țăl, țeialalt' sapă tăț la gaura lui, că țela s'o dus după

botă, că pînă țe-o zin'i cu bota, țeialalt' sapă tăț la gaura lui.
30 Apoi dacă s'o gătat țiȚocu, iară tăț dînsu iș umple gaura lui cu pămîntu acela săpat de la alți, care să k'iamă «unt». Apoi care n'au avut d'e-ațuns unt ca să
35 imple gaura, ca și a lui să sie plină ca la țeialalt', apoi il apucă pă el și dau cu el d'e trei ori pă pămînt, acolo în gaură; da dau cu el cu curu pă bot'e, că pun
40 păstă gaură în cruciș dȚauă bot'e ș'apoi pă bot'e dau cu el cu curu.

1920. Țijulești — Același.

XDV

ȚIȚOCU CU CUȚITU «D'Ț-A LIȚU»

Întiiaș dată aruncă cuțitu de trei ori cu mîna la pămînt să să
45 implint'e. Apoi tăț il aruncă roată, tăț cîț țiȚocă. Dacă-l aruncă și nu n'emereș' unu, apoi fače roată tăț așa. Întiiaș dată drept cu mîna în țios; apoi il aruncă
50 cu vîrvu în palmă, apoi il aruncă cu pumnu înk'is, apoi cu cuțitu păstă mînă, apoi il aruncă cu d'inti, apoi d'e pă cap, — tăț
așa d'e trei ori la unu. Apoi care
55 să ieșă întiiaș dată, apoi fače un cui de lemn — un *liț* —, ș'apoi

dă d'e trei ori cu cuțitu pă lițu
 acela să să bağe în pămînt. Ș'apoi
 cel rămas dacă nu poată e să scoată
 cuiu cu d'ințîi, apoi treabă să-î
 5 facă gaură în pămînt pântru
 vîrvu nasuluî ca să-l poată prin-
 d'e cu d'ințîi. Apoi dacă nu poa-
 t'e niçi așa, face gaură și la barbă

asa cu cuțitu în pămînt, ca și
 10 nasu și barba să între în pămînt
 ca să poată prind'e cu d'ințîi
 lițu și să-l tragă. Apoi nu-î slo-
 bod să-l tragă fă' numa cu d'in-
 țîi și să-l țipe afară numai cu
 15 gura.

1920. Țiulești — Ștefan Berind'ea, 17.

B A S M E

XDVI

Un popă o avut doi feçiorî și
o fo' b'etângî amîndoi, n'ò vrut
a lucra. Da a dzis unu cătă altu:

— Să merem a služi în lume.

5 No, s'o luat și s'o dus pint'o
pădure și s'o despărțit d'e cite-
olaltă. Și unu o strîns un sac d'e
muști și unu o strîns un sac d'e
guși. No, amu, eî cînd s'o adunat
10 iară laolaltă:

— Da, măi, dzîce unu, da ce
ai tu în sac?

— Eu am un sac d'e lînă, da
tu?

15 — Eu am un sac d'e nuçi.

— No, să sk'imbăm. Eu 'ț dau
lîna, tu 'm dai nuçile.

O sk'imbat.

No, eî o fuğit unu d'e cătă
20 altu, s'o gînd'it că s'o çeluit unu
pă altu. Amu o fuğit çelant o la-
ture, çelant altă lature. Dar,
dacă s'o 'nd'epărtat, au cätat în
sac.

25 — Ai, că bine l-am çeluit.

— Ai, bătutu lu Dumn'edzäu,
că-s muști, nu-î lînă.

No, amu iarăs'o adunat laolaltă.

— Rău m'ai çeluit tu pă mine,
30 o dzis çela, c'o fo' muști, n'o fo'
lînă.

— D'apoi tu cum m'ai çeluit
d'e rău pă mine, c'o fo' guși, n'o
fo' nuçi.

35 — No, amu blăm în satu ăsta.
Eu mă duc, da tu rămîi aici.

No, el, dacă s'o dus în satu
çela, o dzis ca să-l primască d'e
masă. No, el vädzin că găzdoaia
40 lua grosçioru d'e pă lapt'e, da o
dzis el:

— La noi nu așa iau grosçioru
d'e pă çală.

— Da cum?

45 — La noi suie cu çionicu pă
çală și ia grosçioru cu șuceșca și
țîpă în çionic.

Apoi, ea mint'en o mårs la
biräu ș'o 'nștiintat că çe-o grăit
50 omu. Apoi o 'in'it biräu și l-o
legat și l-o dus la casa străžii.
D'imineăță o 'in'it frat'e-său
d'in çela sat. D'apoi o dzis:

— Bună d'imineăță. Da ce h'iri
55 în sat?

— Că o bçitangă d'e om o 'i-
n'it în sat ș'o dzis că la eî să ia
grosçioru d'e pă çală, că suie cu
çionicu pă çală ș'apoi cu șuceșca
60 ia și țîpă 'n çionic.

Apoi el o dzis:

— Nu știu, că io n'am vädzut
açeia. Da, asară am vädzut o
vacă că să scärk'ina cu çorn'ele
d'e st'ele și pk'ica st'elele. Și
65 açeia am vädzut.

— No, dzîce biräu, d'e bună
samă d'e la çeșea vacă o fo' lap-
t'ele çe-o vädzut el, frat'ele lui,

că numa țeța vacă o putut să
deă atit lapt'e ca să ia cu ținicu.

Atunçi frat'e-s' o dzis:

— No, dipče l-aț rușinat și
5 l-aț legat pă frat'e-mn'eu? D'ept
aceța să-m daț trei sute d'e zloț.

Apoja, dac' o eșit, iar o dzis
frat'e-so care o fo' legat:

— No, du-te tu în čela sat și-ı
10 minți o minčjună.

No, apoı dacă s'o dus în čela
sat, o vădzut pă o fămeje că des-
fače curek'ı d'e pă căpățina.

— D'apoı la dumavğastă așa-ı
15 curek'ıu d'e mit'it'el? La noi
așa-ı curek'ıu că, dacă taje căpă-
țina, d'apoı pă coțean lucră
dğauădzăč-și-patru de coaçi și
nu să văd unu pă altu.

20 — Aı, măı, dziče fămeja, mă
duc și-l ponoslujesc la bçirău.

Și l-o ponosluit la bçirău, că
ia če o grăit omu čela.

No, o mărș și l-o legat și l-o
25 dus la ariște. Și, no, o durn'it
acolo, în ariște.

A doua dzi iar o γ'in'it frate-
său ș'o dat «bună d'imineață» ș'o
dzis că če h'ir easte 'n sat.

30 — Da, ia, o bçitğangă d'e om
o dzis că la ei în sat pă coțeanu
curek'ıuluı lucră dğauădzăč-și
patru d'e çamenı și nu să văd
unu pă altu.

35 Da el o dzis:

— Aceța să pğat'e, că io asară
am γ'in'it d'in tırg și în tırg o stat
tăt tırgu de ploaje supt o frundză
d'e curek'ı.

40 Și păntu aceța ı-o dat și lui
d'e glğabă triı sute d'e zloț.

. . . . .¹
1920. Budești — Ion Țiplea, 77,
(de loc din Besereca-Albă).

¹ Povestitorul, trebuind să se ducă,
n'a terminat basmul.

TRADIȚII ȘI LEGENDE

XDVII

PINTEA PRIBAGU

Pinteța pribagu l-o omorît la poarta de la Baja-Mare. L-o omorît cu trei grăunțe de k'iper, și trei grăunțe de griu de primă-
5 vară, și trei cuiuță de potcoava calului di șer și trei grăunțe de tămie. Când o ridicat el mîna 'n sus ca să spargă poarta cu băltagu — că poarta și tăt orașu o
10 fost înk'is — atuncî l-o împușcat subsuğară. L-o împușcat așa dipce glonte nu prindea în el.

El singur o dus o pk'iatră de moară din Baja-Sprije pînă la
15 Tăuț, și acolo o pus-o ȝios, ș'a-poî acolo e împărțitura hotarului dintre Tăuț și dintre Baja-Sprija.

El merța în Țara Leșească ș'a-
20 poî zăfuja acolo, ș'a-poî punea pă cai desaȝii de piele și aduțea aur, argint, și-l lăsa aici, în dealu ăsta; o avut pihniță în dealu ăsta, la Gutui. Acolo o făcut bortă 'n pămînt, gaură în pk'iatră făcută de
25 ei, de pribeȝii țeja. Că Pinteța o avut feçiori doișprădzăce, cu el treisprădzăce. Unu o fost Drongoș, și unu o fost Barbă-rasă,
30 și unu o fost Dăžuc, și Golu, și Vili. Apoî Dăžuc acela numai

doi dinț o avut în gură și d'in sus și d'in ȝios.

Apoî ăst Pinteța o făcut bu-
35 gâte.

După ce l-o omorît pă Pinteța, apoî țejalalt au vătăzît singuri tăt p'aicî, pă hotarale aște. Au avut gazdă 'n Berbesti și le fă-
40 țea halube de iarnă, țigareci, gubă, lecriș și cușmă.

D'apoî Pinteța țesta zăfuja numa 'n Țara Leșească, că aici fă-
țea numa bine. D'apoî auru și
45 argintu acolo stă și astădzî, în pămînt, la Gutii. Acolo 'n pihniță nu poate intra nimeni, nu lasă župinu-drac.

1920. Budești — Ion Țiplea, 77,
(de loc din Besereca-Albă).

XDVIII

SIDA PAUL

O fost un pribag care s'o k'e-
50 mat Sida Paul. El o fo' Rus și l-o băgat în t'emniță și o șădzut el acolo hăt multă vreme. Apoî după ce n'o știut cum eși din temniță, s'o desculțat de la op-
55 k'inçi și apoî o suit pă scară din ocol în vîrvu căsii a Qarmidii, o legat ațele de la opk'inçi ș'a-poî s'o slobodzit ȝios în șant, afară d'in ocol. Ș'a-poî s'o dus în Ap-

şa-de-ġios şi ş'o luat halube ş'i
s'o dus la un păcurariu unde o fo'
cu oile ş'o dzis cătă păcurariu
oilor:

5 — Amu te-oj omori.

Da o dzis păcurariu:

— Dipce să mă omori pă
mine. Da de-ţ plače, aici-s vi-
tele şi ia cite vrej.

19 Da el o dzis:

— Nu-m treabă vite, numa
una s'o beleşti şi să o h'erbi.
Ş'apoi dzice:

15 — T'e-oj ġiura ca să mă duġi
la o muġere care s'aşteaptă de
avut prunc.

Apoi el o ġiurat că l-a aduče,
da să aştepte pă gazda lui că
y'ini la el şi a duče merinde:

20 — Ş'apoi te-oj duče tocma la
găzdoaja meă astară.

Apoi o y'init stăpînu-său ş'o
poruncit cătă gazda ca să nu să
teamă găzdoaja nimn'ic dacă oj
25 mere.

Apoi el, gazda, iar o y'init na-
poi ş'o rămas el la oj în locu pă-
curariului.

Ş'apoi s'o dus unde o porun-
30 cit păcurariul cătă pribag să-l
aştepte şi şi-a luat băltagu cu el
şi l-o găsit acolo unde o dzis, şi
s'o luat şi s'o dus.

Dacă s'o dus, o strigat la uşă
35 pă găzdoaje ş'o dzis ca să descue
uşa să margă în lontru, c'o fo'
noaptea.

Ēa o desk'is uşa şi o aprins
lumn'ină, şi el, pribagu, o mârş
40 cătă dînsa ş'o dzis cătă Ēa ca să-ş
facă oġinaş', c'a muri.

Da păcurariu o stat înapoia
lui, ş'o luat toporu aşa pă umăr
şi cînd s'o apropiat pribagu de
45 găzdoaje cu paloş s'o spintecă,
atuncă păcurariu s'o tocmît d'i-
napoia lui şi apoi o dat tocma

aici, în čeafă, cit o mârş pînă 'n
muk'e. Atuncen'e el s'o 'ntors
50 napoi cătă păcurariu ca să-l prin-
dă. Da păcurariu ş'o scos băltagu
din čeafă ş'o dat tăt cu ascuţitu
în frunte.

Pribagu o vrut a spinteca pe
55 femeie să scoată pruncu y'iu din
dînsa. Apoi o vrut el a lua mîna
dreaptă de la prunc, a o tăia ş'a
o lua cu el, că cu ačea — dacă
o putut — s'apropk'ia de casa de
60 unde vrea mere a fura; apoia nu
l-a vedea nime, că tăt or durn'i
acolo unde a vrea el a se duče în
casă. Că pribagu o vrut fa' o-
reče meştersuguri cu ačea mină,
65 pântruče c'apoi s'aprint lum-
n'ini din d'ietetele čele de la
prunc.

Apoia pă el, pă pribag, l-o prins
zândarii ş'apoi l-o pus în car,
70 că la Slatina n'o umblat h'idoşu,
c'o fo' mare apă, da la noj o um-
blat şaiča. Apoi l-o pus în şaičă
şi l-au trecut pă de čeča lature
şi l-o dus la casa Qarmedii, ş'o
75 trăit încă trei dzile ş'o murit.

Pă Sida Paul l-am vădzut eu,
cu ok'ij mej. D'apoi el era aşa
de tare, că činčij oamini nu i-o
putut strîmba un pk'icior din
80 ġerunk'e.

El o vrut a fa' o k'emeşe d'in
cînepă verde, apoi s'o facă într'o
noapte, s'o h'earbă, s'o țese, tătă
să h'ie gata pînă d'imineăta; s'o
85 facă nouă fete şi nouă babe. O
făcut-o, da dimineăta zândarii
le-o prins şi le-o luat şi k'emeşe.

1920. Budeşti — Acelaşi.

XDIX

K'ĒATRA GUTĂJULUI

Pint'ea cu pribeġii o adus în
k'ęatra Gutăjului aor şi argînt,

la *Scaun'e*, su' Gutăi. Acolo o fo' k'iy'n'ita. O luat ban'î d'e la grosî și d'e la Žiz și o băgat în 40 k'eatra Gutăiului ș'o 'nk'is apoi.
 5 Ș'o fo' bradz acolo, ș'o aprins bradzîi apoi, ca să nu suie n'ime ca să ja ban'î d'in k'iy'n'ită. Apoi cîn o pus aoru în k'iy'n'ită, o pus să r'cinerî pă bradz și s'o băgat în 10 k'iy'n'ită; d'ip'ceea o ars bradzîi.
 1920. Crăcești — Costin Mn'ihaj a lui G'eorge a Vărăria, 85.

D

COZAȚII

Amu or si cîn'ci ai, așa formă, d'e cîn o fo' cozații p'ai'ci. Qamen'ii d'intîi o fugit tăt la pădure, ș'apoi s'o 'ntors înapoi.
 15 Apoi odată o zin'it călăreți ceia cozați în sat. Doamne, tare grețos žib pântu halubele cele, cu bond'e negre. Apoi aveă n'iste bond'e, că și pă cal aveă și aghiun- 20 ghea pînă pă coadă. Tăt o fo' beț, o băt d'e la Žizîi aștia; că dacă n'ar si fo' beț, n'ar si făcut d'in cele nelăute. O fo' beț, cum is porcîi d'e beț.
 1920. Berbești — Pătru Cupcea, 66.

DI

ȚIGANU ȘI POPA

25 Ğice popa cătă un Țigan:
 — Cînd te spovedești, Țigan'e?
 — Cînd or aveă iepurii coarne.
 — D'apoi tu postești, Țigan'e?
 — Postesc trii dzile 'n săptă-
 [mînă,
 30 Cu pk'ită și cu slăn'ină.
 — Da, măi Țigan'e, nu si prost.
 — Dacă ș'asară eu am fost
 La un sumsîd a nost.
 O perit un cal, cum îi un urs,
 35 și d'e-acolo am adus tăte: brihanu l-am dus acasă și l-am pus
 șî l-am mîncat cu copk'ii mn'eî.

— Măi Țigan'e, apoi nu grăi cu min'e așa, că eu nu-s popă 40 prost. Da, măi Țigan'e, t'e-aî cumin'ecat?

— D'apoi asară m'am cumin'ecat cu lapt'e acru d'in bărbință.

45 — Măi Țigan'e, sara nu cumin'ecă n'ime.

— Dacă eu asară am fost

La popa nost!

50 Că popa nost îi îmbrăcat, că-î încins cu ată d'e lînă. Da și el g'edera d'e frig.

— D'apoi lăsareă aî lăsat-o?

— Eu asară lăsareă o-am lăsat. Da ce-o rămas pîntre dinț 55 nu-î păcat. D'apoi i-a mîna și pă cea prunți ca să aducă carne.

— Da d'ip'ce o aduci?

— Nu-î păcat, că-î dintre cruți.

— Du-t'e, Țigan'e, în n'evoi.

60 — Nu-î păcat, că-î d'e la noi.
 Dacă atita, părinte, m'aj blă-
 [stămat,

M'oî duce la popa celalalt;
 M'oî duce la popa nost, că-î îmbrăcat, că-î gol ca un nap,
 65 c'o ată d'e lînă e 'ncins. Da o dzis ș'asară cătă min'e:

— Hăida, dado, pingă min'e,
 T'e-oî încaldzi tare bin'e.

70 Iacă eu-s îmbrăcat, cu-o ată d'e lînă-s încins.

Dada nost îi în cort;

D'apoi cîn m'am dus o fo'
 [mai mort.

— Spusu-t'am, Țigan'e. Am dzis: spovedește-te, Țigan'e,
 75 C'a zin'i luna lui făurari
 Ș'or muri Țigan'ii ceî mari.
 Amu Țiganu d'abcja birăja, da tăt strigă cu gură mare, că el nu s'a lăsa la moart'e.

1920. Vad — Iqana Codreă (Fundăsa), 40.

DII

FATA ȚIGANULUI

O fost un Țigan și i-o murit fata. S'o dus apoi la popa să o 'ngroape și l-o 'mbciat cu cînci lei.

5 C-o dzis popa: — «Du-t'e și dă-i la un orb».

Țiganul s'o dus și i-o dat la un orb. Apoi s'o dus d'e-acasă și o mălătuat tăt Țigan'ii.

10 Noapt'ea s'o dat și o dus mortu la popa și l-o pus pă gang și o fuğit Țigan'ii. D'imîn'eața, cîn s'o sculat sluzn'ica popii, o dzis: — «Ui d'e min'e, părint'e; est'e

15 un copîrșău pă gang».

I-o dzis popa: «nu-i drept». Și s'o dus popa afară și o vădzut copîrșău. O dzis atuncî popa:

— «Cătaț în el ce-î!»

20 O cătat slugîi popii și o vădzut că-i fata Țiganului. O dzis popa atuncî:

— «Mereț după Țigan'ii, iut'e să zie, d'ipce au adus fata aiçi».

25 O mărs Țiganul la popa.

— «Da, măi Țigan'e, d'ipce ai adus pă mortu ăsta aiçi?»

O dzis Țiganu: «Iui, dragu tat'ii Măriçara! Da aiçi ești?»

30 Iui, părint'e, io am dus-o la groapă și ea o zin'it aiçiuca; c'o dzis că fără d'e duma-ta n'a mere».

Apoi s'o dat popa, ș'o luat-o, 35 ș'o dus-o la groapă, ș'o 'ngro-pat-o.

1921. Vad — Içana Codrça, 41.

DIII

FATA PĂDUREI

Tată-mn'eu o fo' pribag mare, și ven'ia la el fata păduri, și tre-
 40 n'it omu nopt'ii. Da o 'ntrebat:

— «N'ai vădzut pă Ileana Sin-Ziana?»

Da giçe pribagu că n'o vădzut-o.

45 Omu nopt'ii giçe că «eu mă duc după ea că o găsăsc».

Dară, să duçeă după ea

Și o găsa,

Țităle i le tăja,

50 Pădurea după ea zçera

Și tătă că să rumpea.

Iară vin'ia napoi la pribag și să dă și le pun'e pă foc și le frige, și le mănîncă.

55 Iel d'e-acolea s'o luat,

Numa el așa giçeă:

— «Pă cîn mn'ia si a çina,

O Ileană mn'io-ia afla,

Iară eu oi çina».

60 După ea s'o luat,

Țităle i le-o tăjat

Și iar o prins și le-o mîncat.

1922. Vad — Aceași.

DIV

A FETEI PĂDURII

O fost o fîntînă la ū om și o prins omu pă fata păduri la fîn-
 65 tînă, ș'o legat-o cu brîu d'e t'eji.

Dac' o legat-o, o prins a o 'ntreba, că să-i spuie tăt felju d'e buru-
 70 jănă, de ce fel de leac i bun tăt felju de buruiană. Și ia o dzis:

70 «Săracu t'in'eretu,

D'e-ar ști el ce-î leacu!

Săracu dumramn'icu,

Açela i leacu.

La marhă-i limbarița,

75 Că aceça li-i viçeața.

Çitu-i lungu d'alungu,

Nu-i marhă ca și porcu,

Buruiană ca curek'iu».

— «Tăte t'e-am întrebat. Ioi,
 80 ard munți Galareului. D'apoi pruncu mn'eu ce-a fa'?»

— «Cît'e m'ai întreat, tăt'e
[ți le-am spus;

Acum mn'i-i vrămea d'e dus».

Atunçi omu o slobodzît-o.

Da după ațea omu o uîtat și o
5 dzîs așa:

— «Spun'e-mî, dzițe, la oi
ce-i leacu?»

— «Cutîtu».

1922. Vad — Aceeași.

DV

DIN RĂZBOIUL AUSTRO- ITALIAN

În cîndzăci-și-nouă m'o luat
10 împărătorîu nost Ferd'inand și
m'o dus în Italia și m'am bătut
în Virona și în Mantova și la
Sorfărina; acolo o fo' bătaia mai
țapănă. Pînă în șasădzăci-și-șasă
15 am șădzut tăt în Italia, pînă ce
o fo' țea bătae, al doilea. Apoi
cînăraru nost Grof Radețk'i o
mn'iruit Italia pînă amu, în șasă-
dzăci-și-șasă. În șasădzăci-și-
20 șasă eu n'am fo' în bătaie, cîn
s'o bătut împărătorîu nost cu
Praizu. La Praizu ista îi dzîc și
Žerman.

1920. Sîlișțea — Dumn'itru Vlad, 82.

DVI

DATE

Famelia noastă a Vladului îi
25 vek'e de cîn Sil'ist'ea. Cînd s'o
făcut Sil'ist'ea, atunçi s'o puit
și Vladu, și Iuga, și K'îșu. C'a-
poi în Sil'ist'ea numa Rumăn'i
o fost; Židz n'o fo' d'e fel, făr'
30 numa unu știu că o fost în cîn-
dzăci-și-nouă, unu Maier. Ș'a-
poi d'e-atunțea s'o împlut satu
cu Židz, și amu dzîc că ei-s mo-
șten'i.

1920. Sîlișțea — Același.

DVII

DIN VREMEȚA TĂTARILOR

35 Bătrîn'ii povest'esc că p'aiçi
o trecut Tătariî. Apoi p'atunțea
să ved'e că împărățîi o fost slabçi
și Tătariî pă semn'e că erau mai
tari, armoși. O fost cărț d'atun-
40 țea scrise, dar cîn'e știe und'e
stau.

Apoi Tătariî o făcut rău bu-
găt, o tăiat țîțale la femeî, băețî
mn'icî i-o pus în par ascuțit cu
45 pînțet'el'e acolo, ca și cum ai
pun'e în băhn'it. Clopot'el'e d'e
la biserică le-o luat. Apoi, aițea,
la Strîmtura, la G'îșeuț le-o fo'
capătu. O fo' pădure mare și-o
50 fo' mulțime d'e oamen'i în pă-
dure și o slăbçit-o, ca, cînd s'or
băga acolo Tătariî, să-i poată
bat'e pă ei, cum i-o bătut.

Apoi, cînd s'o băgat în pădure,
55 unu o fișcăit d'in țela vîrv și o
pl'ecat pădurea pă ei; s'o rupt
d'in coadă apoi așa, ca un pata-
lion, s'o dus pă munt'e și o dat
Dumn'edzău o vreme tare, ș'a-
60 poi s'o surupat un darab d'e
munt'e d'e pă munt'ele Șt'iol
cu ei și o perit și ațea, n'o ră-
mas n'icî unu. Pă Haiņasu țela
a lor l-o pușcat așa: o fo' cu o
65 femeie rumîncă și apoi — să ierț
— o fo' pă femeie. Ș'apoi o fo'
doi vitezi Rumînî înt'o gaură de
pk'iatră, într'o stîncă, și ei o vă-
dzut țe lucră cu femeia acolo, și
70 l-o pușcat pă el acolo, d'asupra.

Ă! D'atunțea-s mult ai! Trei
ai d'e dzîl'e n'o bătut n'imen'i
apă, că tăt sînge o curs. Astădz,
d'e-i săpa cît d'e cît acoloa, gă-
75 sești țioant'e d'e cai, d'e om; am
găsit bugăt'e. Arme s'o găsit,
sabçîi, țarețe puști, da o fo' strî-
cat'e d'e ruğînă.

Rumin'ii o avut pă popa Ștefan cîn s'o bătut cu Tătarij.

După bătaie, aprape d'e Cirilibab, o rămas o Tătarcă și o șădzut doj ai și o mîncat carn'e crudă d'e la cei oamen'î pușcat, ș'apoî o murit. Apoî munt'el'e čela să k'jamă pînă astădz *Bîtca Tătărčii*.

10 Tătarij, cîn o trecut p'aičea, pîn Borșa, o zin'it d'in ȝios d'in țară, d'in Țara Ungurească, și vrăa să treacă la Bocovina. Capăt ei n'o avut n'icări, pînă o 15 zin'it ei aičea. Apoî fără aičea o perit vara.

1921. Pojana (Borșa) — Ioná Timiș a Hăului, 75.

DVIII

TRADIȚIA BISERICEI DIN DEAL DIN IEUD

Cînd o zin'it Balcu și cu Gorzu d'e s'o așădzat în pădurile čelea, la *Păcură* — așa-î dzic acolo — 20 ori la *Răčea* și-o făcut colibă în pădure ș'apoî s'o dată-să și-o făcut o casă d'e rugăčjun'î. Apoî s'o dată-să ș'o vrut să zidească acolo beserecă ei, ș'apoî o pus 25 acolo cruce și o făcut besereca. Că o fost acolo lemne bugăte, c'o fo' pădure mare și bătrînă. Cručea s'o zmlus d'in pămînt noap'tea ș'o mărs acolo und'e u 30 *Besereca d'in Deal*. Apoî ei o zin'it pă urma cručii ș'o aflat că cručea s'o tras în pădure, pă dealu und'e-î amu besereca. Apoî ei o luatu-ură ș'o dusu-ură iară 35 napoî. În čea noapte, cručea iar o fuğit. Dacă o vădzut că ș'al doileă o fuğit, apoî ei s'o datu-să ș'o străžuit să vadă cîn'e o ja. Ćac' o vădzut că să scoală cru- 40 čea d'in pămînt sîngură și să ja

și să duče iară acolo d'e und'e o adusu-ură ei înapoî, o dzis că «aičea nu-î d'e făcut beserecă, če să făcem acolo und'e să duče ea». 45 Ș'apoî s'o datu-să ș'o zidit beserecă acolo în deal, und'e-î az. Apoî la vek'ea Mănăstire s'o adusu-să călugări. Amu nu sînt călugări, că Mihali Ion o fo' preot 50 aiči, și el o bontozuit călugării de-acolo, pântru čea că n'avea zin'it popa 'n sat cît avea călugării în Mănăstire. Apoî Mănăstireă o adusu-ură d'e casă căplenească aiči în sat ș'o șădzut 55 căplan în ea.

Balcu și Gorzu o fo' fundamentu satu aista. Și bătrîn'ii ȝi-čeau că ei o zin'it d'in țara 60 Tălianului, că d'e-acolo sim't'em noi.

1922. Ieud — Ion Duncă (crîstnic), 73.

DIX

RETRAGEREA TĂTARILOR

Pruncu Hanului o zin'it d'in Țara (H)ătăgului, și o fo' st'egar. Apoî o zin'it în Bărsana și acolo 65 o făcut o n'evastă un cocon și o intrat la ea și o vădzut-o. Apoî lor le-o părut bin'e că: «no, če pruncu ăsta l-om mînca noi». Da s'o rugat n'evasta: «Făčeț 70 bin'e și nu mîncaț pruncu, că ieju v'oi arăta un meș'eșug că put'eț mere în tătă lumča. Mer'eț și-mi adučeț o ȝală d'e zin, d'e patru can'e, ș'apoî eu l-oj 75 șierbe, și cînd a șierbe mai tare, apoî ieju tăt l-oj bea odată».

O pus ȝala și-o sert la foc, și cînd o clocot'it mai tare, ea o luat ȝala d'e tort ș'apoî s'o tom- 80 n'it în mn'izlocu căsi:

— «In'it tăt pingă min'e!»

Ș'o mârș tăț lîngă ęa, și odată
î-o opărit cu zinu serbint'e.

Ș'apoi d'ę-acolo ęi o zin'it la
Pk'iatra Țiganuluș, la Strîm-
5 tura. O fo' zin'it acolo șase pă-
curari cu șase oi. Păcurariș o fu-
gît d'e ęi și s'o suit d'ę-asupra
Pk'etriș. Apoi Tătariș o trecut
apa. Cînd s'o băgat în apă, unu
10 o țălit cu băltagu ș'o tăiat mîna
pruncu Hanuluș d'în Țara (H)ă-
taguluș, c'o fo' st'egar. Apoi o
fugît ęi pînă la Cuhn'ęa și o fă-
cut Cuhn'ęa acolo și o rămas
15 satu acolo. Și d'ę-acolo o mârș
Tătariș în Săliš't'e, ș'apoi, ș'a-
colo o n'evastă încă o avut un
cocon. Apoi iară o dat să mă-
nînçe coconu n'evestiș. Acolo
20 'n t'indă o fo' o but'e 'naltă d'e
curek'î o d'e zin, ș'o împlut-o
d'e apă, și tare o 'mpodobçit-o
cu țoluri și cu fățoi. Ți o alergat
la but'e să vază, că ęa le-o dzîs
25 că-î aur acolo. Șase Tătariș o fo'.
Odată o alergat acolo să vază
care o întra în but'e, că but'ęa
o fo' mare. Cîn o pus k'eptu pă
but'e să să uît'e în lontru, ęa

30 odată î-o luat de pk'icîçoare și î-o
çîflicat în but'e.

Apoi Tătariș o prădat tăț și o
făcut «Săliš't'e» — pradă.

D'acolo o mârș Tătariș pînă
35 în Borșa. La Borșa o audzît moșu
lu Bud și o slăbçit pădurea d'e
tăt'e laturile. Cînd o 'ntrat tăț
în pădure, apoi o făcut aruncă-
tură și î-o pustiit pă tăț, că numa
40 șase o rămas și î-o prins.

1922. Șieș — Vasile Popan Mn'elu, 78.

DX

TODOR TINCU

Apoi, acolo la hotarul Ćiu-
leștilor șade lîngă marhă Todor
Tincu. Că harnic o fost omu
açela și tare blăstămat. O omo-
45 rît oamē'î și tare mult o șădzut
pîn t'emn'ită. Da amu-î bătrîn;
Dqamne, ferî și apără, că el o
fost mult pribag și cînd să băga
în sat, să duçea la Židz și scotea
50 tonuri și bea zin.

1921. Săpînța — Pălaga Pătcaș Baltă, 68.

DATINI, CREDINȚE, SUPERSTIȚII

DXI

Astăzi [sîmbăta Floriilor], femeia din casă face la tăt omu d' in casă cît e o *floare de grîu*, c' așă-î obișaiu; și-apoi tăt natu are
5 cîte una și mîncă care cu floarea lui, c' apoi se vād tăt în cēja lume laltă.

Alt obișai e că în zîua de Blagoveșt' eni tâte zîgăniile și tăt
10 zermii es din pămînt; d' apoi pântu asta tăt omu treabă a 'm-puți cu ai pă la gražduri, la staul, la căși, la tâte, și afuma cu tămîe.

1923. Budești — Todor Čičio, 74.

DXII

15 În zîua de Sîn-Ĝjorz, pântu strigoile cēja, pântu ursitorile cēja ce ia laptele de la marhăi, apoi e bin' e a afuma vit' ele cu tămîe și unĝe cu ai colo la strunĝi,
20 p' unde merg oile. Dimin' e ața le stropk' esc cu apă tâte oile și oameni tăt să udă, c' apoi în noaptea de Sîn-Ĝjorz îmblă și bosărcăi, că moșu mn' eu le-o vād
25 dzut înt' o noapte, cînd o zin' it în gražd bosărcăile; el o audzît d' in pod cînd bosărcăile ĝiĝea: «și d' e la asta [vacă] un pk' ic [de lapte], și d' e la asta un pk' ic». Da moșu
30 o dzis: «și d' in p . . . . . mea!»

Da, apoi așă o fo', că i-o mărăs pk' ișatu întuna, pînă nu s' o d' e-sfăcut.

1923. Budești — Același.

DXIII

Iarna este sfîntu Hararambiu.
35 Atunĝea nu țăsem nimm' ica, că-î un sfînt cu prilež pântu marhăle, să nu să vîzēja' cēja, să nu pągubĝa'. Aiĝea e tare bine a aĝiuna în aĝea dzi.
40 Este iară sfîntu Antonie; și aĝea o țin tot pântu marhăle și aĝiună.

1920. Budești — Ilĝană Čičeu, 34.

DXIV

Dzua di Sîn-Nicĝară, atunĝe femeile leaĝă foarfecile pântu
45 ca să nu mănînĝe lupk' iu oile.

Le leaĝă și în dzua de 'Ndrej. Și cu ac nu cos, și cu fusu nu țoarcem. Nu lucrăm nimm' ic, fără numai vāruim.

1920. Budești — Ilĝană Ardilĝan, 23.

DXV

50 În tătă sîmbăta de Postumare femeile bătrîne și vādute duc la beserecă prescuri de grîu pântu sluzbă. Apoi aĝea femej să k' eamă *părease*.

1920. Budești — Ion Țiplăa, 77.

DXVI

Amu atunçi cîn fac stînile,
atunçe să k'eamă la *mulsu mă-*
surii. Atunçi să mășoră lapt'ele,
care cit are, sau cu litra, sau cu
5 găleata. Atunçi mere și popa și
apoi face sluzbă pă ele și le strop-
k'ea' cu apă sfintă.

1920. Budești — Același.

DXVII

Di Sin-Zien'e punem ad'izma
d'e la beserecă ș'apoi dăm pă
10 obraz. Ad'izma o ținem înt'un
gîjubăr mare și 'n lontru punem
busișoc. Apoi sfințea'-l popa și-l
ducem acasă și merem și strop-
k'im mălaiu și hold'ele.

1920. Budești — Ană Tibil, 24.

DXVIII

15 Amu nu să fac nunt, că nu-
n'ici ceteraș bun, n'ici horincă,
n'ici n'imn'ică. Apoi atunçi era
de toate celea și o nuntă ținea
trei dzile. C'apoi lua și fată și
20 d'e-aira, c'o fo' biușug mai
bugăt, horincă estină și mălai
mai estin. Apoi cuscrii să ducea
tăt cu caru și călare, că-î mai
mindru călare, și lua mn'ireasa
25 și o ducea tăt călare.

1920. Breb — Îndrei Sima, 90.

DXIX

Asta-î armorari și-î bun pân-
tru marhăle bet'ege. Treabă să
sie h'ert și apa cum șerb'e bu-
ren'ile celea să dă la marhă să
30 bea.

1920. Breb — Anuță Slăk'ian, 20.

DXX

La Gutji o turbat amu doi boi
și i-o băgat apoi în pămînt; c'a-

poi d'e-a sufla cătă ațeja care-s
d'înt'o lună cu ei, apoi turbă și
35 ațeja.

1920. Crăcești — Ișana Hot'ea, 50.

DXXI

În dzua d'e H'ilipk'i apoi i
b'ine a ținea pântru marhăle, a
nu lucra nimn'ic; nu-î bine a
să k'eptăna pă cap, nu-î slobod;
40 nu-î çini a descilți.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXII

În dzua de Îndrelușă apoi fac
turtucă d'e fărină d'e griu cu
mn'iere, o frămîntă, o coc în va-
tră și o mîncă sara cîn să culcă
45 fet'ele, că dzua d'e Îndrelușă nu
mîncă nimn'ică, așjună, ca să
vadă çine i-a h'i bărbatu.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXIII

La noi tâte satele au cîte o
polecră.

50 Breben'ii is *gușaf*, d'ipçe nu
pot grăi ȝarecum cum să cade,
limpede.

Bud'eșten'ii is *rășinari*, d'ipçe
i multă rășină, acolo-s mult braz.
55 Sîrbçen'ii is *prunari*, pântruçe
's mult pomî acolo, multă po-
mărie.

Călineșten'ii is *coaje lunği*,
d'ipçe-s curvari, c'apoi pântru
60 ei știe-se nu bine.

Crîçesten'ii is *mîț*, d'ipçe-s
mult ȝamin'î cu ok'î alb'î.

G'esășten'ii is *țigan'î*, d'ipçe-s
negri, ș'încă-s fără priçepere,
65 nu-s așa rușinoș.

Hărniçesten'ii le dzic *caî*, pân-
truçe-s mari ca cai.

Șugătan'ii-s *lupk'i*, pântruče-s
cam apucători, mai pribeği.

Giuleșten'ii-s *pupedză*, d'ipče
apoi nu știu.

5 Berbeșt'en'ii-s *capre*.

Fereșt'en'ii-s *brên'i*, d'ipče
că-s lingă apă.

Cornășt'en'ii, apoi la ațeja
le dzic *gad'in'e*.

10 La Vălen'i le dzic *iconari*.

La Văden'i le dzic *căcat d'e
cîn'e*.

Hot'en'ii-s *cuț*.

1920. Crăcești — Mărie Horvat, 36.

DXXIV

În sara d'e Crăciun fac țipoj
15 ațela, stolnic, ș'apoi îl pun pă
masă și sara leagă masa cu lanț;
apoi pun stolnicu pă masă și pun
goz, ș' apoi pun stolnicu pă goz,
ș' apoi pă stolnic pun măsajje.

20 Apoi în dzua d'e Sîn-Văsi'i *ȳ* in
prunçi ș'apoi taie cit'e o scrițea
și dau la prunçi. Și după ațeeja
taie și dau la marhă; apoi după
ațeeja mîncă oamen'ii dacă ră-
25 mîn'e. Apoi după ațeeja duc lanțu
la grazd și scot *ȳ*'it'ele d'in grazd,
da d'imineățu, în dzua d'e Sîn-
Văsi'i, să treacă păstă lanț *ȳ*'it'ele.

30 Apoi masa o leagă, d'ipče să h'ie
legate h'erile d'in pădure, să
n'aibă put'ere să mănînče mar-
hăle și oile. Și *ȳ*'it'ele trec păstă
lanț, d'ipče să nu le mănînče
h'iarele.

1920. Crăcești — Mărie Mununari, 76.

DXXV

35 La Boboteadză afumăm graz-
durile cu tămie, pîn'ce să dee
Dumn'edzău rōade în bucat'e.
Apoi la Boboteadză, sara în ağiun,
cîn ağiună oamenii, apoi doi co-

40 conj a căsi, o bărbatu căsi dacă
nu-s coconi, apoi au colacu în
mînă și cu lumn'ină aprinsă în-
cunğiură casa d'e trei ori ș'apoi
strîgă:

45 K'ir' Alexa, Dōamn'e,

Griū d'e primăvară

Și 'n pod și 'n cămară.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXVI

La Sîn-Ĝjordz apoi gazda că-
sii și păcurarij fac cruce în strun-
50 gă și la colibă pă ĝios cu leo-
ștean și cu aju și cu căcat d'e
porc. Apoi trec oile păstă cruceja
țeeja să nu jee cju't'ele d'e pă-
dure lapt'ele și necurățan'iiile și
55 ațele care mǎrg în pădure după
mătrăgun'e.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXVII

Cîn să mută oile, apoi păcu-
rariu ja d'in strunga oilor și d'in
vatra focului țenușă și lut și duc
60 cu eji și pun acolo und'e stau iară,
pîn'ce să nu le rămie lapt'ele
acoleja. Ș'apoi cîn să mută și trăc
păstă văj, apoi ja apă d'in vale
și aruncă după oji ca să nu ră-
65 mie lapt'ele în vale.

Crăcești — Aceeași.

DXXVIII

Pântru lapt'ele d'e la *ȳ*'ite nu-
j slobod să scoț foc d'in casă.

1920. — Crăcești — Aceeași.

DXXIX

Dacă dau lapt'e în sat, apoi
pun sare în el și-l dau, pîn'ce să
70 nu margă lapt'ele acolo în sat,
să rămie lapt'ele la vacă.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXX

Primăvara, cînd rump sterpele,
atuncea să strîng laolaltă tâte
gazdele și fac stîna. Ș'apoî cîn
gată d'e făcut, apoî să dau și iau
5 tămîe, apoî un om ia clopu d'in
cap și încunghîură stîna cu tâte
oî și dzîce: «Doamn'e, aghîută-
n'e».

Apoî cîn mulg întîiaș dată,
10 pun crucea și 'mplintă cuțitu în
pămînt simbrașu cel mare și-l
lasă așa ghios în pămînt pînă ce
'nconghîură tirla.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXI

Capra-î zidă, d'ipce așa o bla-
15 goslovit-o cîn o făcut. Apoî așa
o strîgă și păcurariî: «Creă, zidă,
creă!» C'apoî e blăstămată și
n'are soață.

Oaia e sfîntă, pîn'ce are lînă,
20 și cîn o dai pomană, apoî oaia
să scutură în ceșă lume d'e rōauă
ș'apoî potoleî' focu d'e pă su-
flet la acela care dă oia pomană.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXII

Cînd cîntă găina cocoșăște
25 atunçi e d'e meresîn, e sămn rău.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXIII

Pălia și Foca o ținem păntu
ce să nu trănșască, să nu γ'ie foc
și cîiață pă bucat'e. Atunçi nu
trebă a lucra nimn'ica 'n dzua
30 ceșă.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXIV

Mn'ercurea nu-î dată să dăm
lapt'e și brîndză, d'e dulce, d'ip-
ce h'jerile a mînca marha.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXV

La noi cred'întîia înainte e nu
35 să făcea așa. Cîn să cred'înta
oarece feçior cu oarece fată, apoî
dădea împușcături și d'e la unu
și d'e la altu. Amu numa la nuntă
să face așa.

40 Apoî la nuntă treabă să h'ie
un st'eg. St'egu-î făcut d'in
pîndzătură roșie și cu mn'educ
alb. Ș'apoî d'e-acole, cu fitău,
ș'apoî în vîrvu st'egului cu țur-
45 gălăi, cit'e trei, și cu struț.

Apoî d'e-acole 'ncolo, coșă
st'egu druș'tele sara în care
mărg la cunun'ie. Apoî îl iau în
mînă și mărg la beserecă și-l
50 țin'e stegariu. În vîrvu st'egu-
lui pun țurgălăi și struț, ș'apoî
cipca o pun pă pîndzătura roșie
și cipcele păstă çîucă. Apoî st'ea-
gu d'e nuntă îl fa' la feçior care
55 n'o mai fo' însurat.

Fata fa' munună atunçi cîn
să margă la beserecă, în sară.
Mununa o cos druș'tele și dru-
ș'tele-s doauă. Apoî tâte astea
60 să fa' cu ceteră, cu cîntări, să
mulătujesc.

Druș'tele fa' și culacu tăt l'
mn'ireasă d'in fărină d'e grîu.
Colacu îl dau la st'egarî cîn es
65 la beserecă. Dac' o șît d'e la be-
serecă, apoî st'egarîu pun'e co-
lucu în grindă sus.

Cîn mn'irele și mn'ireasa să
duc la casa mn'iresei, ș'acolo îi
70 aș'teaptă mă-sa și tată-su în
pragu uși cu colac, cu țipoî d'e
pă masă și cu horincă. St'egaru
mere la ușa și fa' cruce cu cuțitu
pă prag și pă margîn'î. Apoî d'in-
75 tiî întră st'egu în casă și încun-
ghîură așa cu st'egu în casă. Apoî
ese afară și întră cu mn'irele și
mn'ireasa în casă. Apoî pă masă
sînt mîncări, țipoî d'e grîu.

Apoi druș'ele dă colacu st'egarului după ce să tomnesc și după ce stă pã laiță. Apoi st'egariu pun'e colacu în cuțit ș'apoi 5 il dă pã grindă cu cuțitu și-l lasă acolo pînă să ducă cu mn'ireasa la mn'ire. Tăt nuntași stau cu clopu 'n cap, n'ime nu-l țipă gîos, c'apoi nu-î petrecan'ie.

10 Ș'apoi și mn'irele și mn'ireasa au halub'e grăse; mn'ireasa are doayă rinduri d'e sumnă, doayă rinduri d'e poale și zad'ii și surț.

Ș'apoi să duc la mn'ire. St'egarul ia st'egu să să ducă la mn'ire. Apoi la mn'ire iar așteaptă așa, ca la mn'ire, cu țipou, cu horincă. St'egaru face iar cruce și incongiură casa. 20 După ce o mincat, după ce o băut, apoi sara îmbăltuesc pã mn'ireasă.

Apoi cînd zin'e mn'irele și mn'ireasa la casa mn'irelui, apoi nănașa dă pîndzătura d'in straiță la mn'ireasă și o îmbăltuia' cu pîndzătura. Întiaș dată st'egariu fa' cruce cu st'egu așa la mn'ireasă, ș'apoi ia nănașa pîndzătura d'in straiță, o pun'e pã virvu st'egului, ș'apoi o pun'e st'egariu d'e trei ori pã cap mn'iresei, ș'apoi o ia nănașa ș'o îmbăltuia', d'ipce să-ș ia rămas bun d'e la fet'ie. Apoi st'egariu pun'e 35 st'egu pã rudă și colații îi pun pã pãret'e, în cuiu. Pã rudă-î și lip'id'eu.

Cîn ȝes d'in beserecă, apoi ia 40 nănașa colacu și mn'irele și mn'ireasa să uita pîn el, colea în ușa beserecei, să uita la soare, d'ipce să h'ie frumoși cocon'ii.

Apoi a doayă dzi cuscrii și cu 45 mn'irele și cu mn'ireasa mîrg la casa mn'iresei. Și atunci cîntă iar :

Mn'ireasa e a mn'irelui,
Druș'ile-s a st'egarului,
50 Boi's a nănașului.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXVI

Apoi la noi lumea dîce că dacă ȝi brăcinarul d'e la ȝarecine și-î lega un mort cu brăcinarul, apoi acela e legat și nu 55 să înșară cît lumea.

Apoi și fata să ȝeagă, nu numai holteiu.

Apoi să d'ezleagă holteiu o fata cu pet'eica. Treabă ca să h'ie o 60 fâmee părăsită, bătrînă, înt'o marț sară, să margă în vale, în riș. Apoi acela care e legat să sie acolo în vale în pk'ielea goală. Apoi cu pet'eica ȝeă s'o strice, 65 s'o spargă tată huc pã capu ace-luia ȝe-î legat, c'apoi î trece și s'a putea însura, o s'o mărita, dacă-î fată; atunci să dîce că-î dezlegat. D'e n'o pȝat'e sparge 70 tată în marța ȝeă, apoi în ȝea marț sară, în întunec și tăt în *lundă vek'e*.

1920. Crăcești — Iqana Paul, 65.

DXXXVII

Sacu d'e la fărînă să h'ie legat, pântucesă nu sară h'iară între marhă; să-l ții legat tătde- 75 una, c'apoi și gura lupului o h'î legată totdeuna.

1920. Crăcești — Aceeași.

DXXXVIII

Înaint'e în sat noi dîceam «năroc bun, bună dzuă». Apoi, 80 or si cam dzăce ai, așa formă, d'e cîn s'o început a să dîce «laudă-se Isus Hristos» cîn să tîln'esc doi ȝamen'î; ș'apoi ȝe-

lalt dzîce: «tătdeună; 'n veĉi, amin». S'o 'nĉeput a să dzîce așa, d'ipĉe s'o urn'it und'eva ȡarecît pămînt, s'o surupk'it ȡareĉe, 5 ș'apoĭ o zin'it poroncă d'e la Vlădică la popk'î ca să dzică ȡamen'îi «laudă-se Isus Hristos». Domn'îi nu dzîc așa unu cătă altu, numaiășt'ia, prost'imeă o dzîce așa.

1920. Ģiulești — Iȡan...

DXXXIX

Eu am fost acolo, pă Prelucă, și o γ'in'it un om din pădure. Și dac' o γ'in'it din pădure cu un car d'e lemn'e și apoĭ o stat în 15 cărare und'e am fo' eu și o strîgat:

— Moșú!

— Će-î!

— 'ină aiĉi, pînă 'nĉoa!

20 Mă duc la el în cărare. Da zîc:

— Će-î!

El dzîce: «Am aflat o părek'e de păpuĉi și o părek'e de ștrimfli».

25 — Unde-s!

— Nu ĭ-am luat, că-s a Feteĭ Pădurii, că ȡa o horit pîn pădure; și m'am temut a-ĭ lua, că m'ar h'i omorît.

30 — Eu m'aș duĉe după ei, da nu oĭ n'imeri — am dzîs eu.

— Du-t'e după ei cum ȡ'oĭ spun'e eu, că ei n'imeri: dacă i treĉe izvoru, apoĭ mai treĉi unu 35 și acolo-s mult'e lomuri doborît de vînt.

M'am dus și am aflat papuĉi, și am aflat și ștrimfli, și ĭ-am luat, și am plecat cu ei. Apoĭ o 40 γ'in'it un vînt d'e-o oborît pădureă tătă žos. Eu am γ'in'it cu ștrimfli pînă în Prelucă, la căsucă, und'e am fo' eu. Apoĭ o γ'in'it ȡa, Fata Pădurii, după

45 ștrimfli și după papuĉi, să-ĭ dau. Apoĭ o dzîs că să-ĭ dau papuĉi. [Ăci a urmat o mică conversaĉie].

— Će-ĭ ĉere tu, aĉeă ȡ'oĭ aduĉe.

50 — N'ai n'emn'ica la mine.

— De ĭ-ai dat la ȡareĉine, apoĭ spune numele că n'oĭ γ'in'î la tine.

— Nu ĭ-am dat la n'ime, dar 55 la mine n'ai n'emn'ică.

Omu aĉela ĉe mĭ-o spus, apoĭ el o mărș la oĭ cu merinde ș'apoĭ o mărș pînă 'n K'eje, o pus desagĭi žos, ș'o pus capu pă desagĭi ș'o murit, că o făcut Fata Pădurii ȡareĉe.

Apoĭ Fata Pădurii e femeje ca și femeile, numa au obrazu stîng flocos, că ĉelalalt e h'ireș.

65 Eu am meșteșugu mn'eu, că ȡa n'are putere pă min'e. Und'e tună d'in ĉer înt'ȡareĉe claie de orz, o d'e grĭu, apoĭ claia arde; apoĭ ĉe rămĭne, apoĭ ĭa nouă-dzăĉi d'e grăunĉe și l'e ȡortă 70 la t'in'e și tāmĭe care e sluzĭtă d'e nouă orĭ în beserecă. Apoĭ aĉele l'e ȡortă în žeb la tine și șohan n'are put'ere Fata Pădurii 75 pă tin'e.

1923. Șugătag-Sat — Todor Tincu, 93.

DXL

Asta pasăre care cĭntă așa în pădure strĭgă ploăie și să k'iamă ȡaie. Strĭgă ploăie pântuĉe cĭn Dumn'edzău o făcut lumă, păĭ 80 ȡa n'o vrut a lucra la apă, că atunĉi tâte păsările au lucrat la apă. Ș'apoĭ strĭgă așa că-ĭ e sete și nu-ĭ slobod a beă d'in pârĭu, ĉi numai cĭn ploăă, atunĉin'ea 85 beă apă d'e ploăie d'e pă ĉetĭna d'e molid.

1920. Borșa (Răpedă) — Iȡan Stescu Gaġă, 18.

DXLI

Dzua lupk'ilor cad'e 'n dzua
de Cozn'ian, iarna. Apoi leagă
mel'ita, foarfețile, k'iaptănu;
leagă o ștergătoare și o țipă
5 păstă ușa căsii pă două noduri,
pântu lupk'i, ca șiarele să nu
mănințe marhăile.
1920 Săcel — Năstaca Petrovai, 60.

DXLII

Cîn vrea a fa' casă, tocma cîn
vrea a ink'eia stratu, apoi atuncea
10 taie o dutcuță d'e dzăce creițari
în patru și o pun'e cînd ink'ioa-
tără stratu. Acolea pun'e înti
cît'e un darab la tuspatru ink'ee-
turile și apoi n'ime nu pōat'e fa'
15 n'ici o vrază, n'imn'ic.
Cîn rid'ică apoi corn'ii d'e o
l'eșuesc, apoi atuncei rid'ică st'eag
d'e năframă gazda cîn'e fa' casa
și o dă d'e prezent la maiștar
20 cînd prind'e a dran'it'i. Cîn mai-
stăru ia năframa, apoi el dзіce
gazdei: «noroc» și dă cu ȃiocanu
pă dran'it'ă.

. 1920. Săcel — Aceeași.

DXLIII

În G'ișău-d'e ġios apoi fac
25 fet'el'e pă la Sin-Văsi, bat gă-
leata oilor cu nouă zmițele d'e
măr dulce; apoi o bat'e fata
aceea ce-î 'nt'acolo und'e-î gă-
leata și dзіce așa:
30 Hăi, voi mare gă'etari,
Da la oi îmblatu-v'at?
Caž dulce mîncatu-v'at?
Apoi fata ceea durăia' găleata
la ceeaaltă fată care stă în ceea
35 lature, apoi ceea dзіce:
N'ici la oi nu n'e-am îmblat,
Caž dulce nu mn'î-am mîncat.
Merișor

În codrișor

40 Façe mere roșoare;
Façe, façe,
Nu le coaçe,
Pleacă virvurile 'ncoaçe,
Și iau două-trei zmicel'e
45 Să bat ursit'el'e mel'e.
Găleata o durăesc fet'el'e în
casă, în șezători, și fețiori ștău
pă d'e lături.

1920. Săcel — Aceeași.

DXLIV

Su' pre-sara d'e Sin-Zien'î
50 apoi fețiori fac făt'eri d'e dra-
n'it'ă și pk'icoară cu rășină și l'e
apînd. Fac făt'eri pă d'egaluri,
pă imășuri pântru marhă, le țin
în mînă și l'e învîr'ea' ca și
55 cum învîr'esc st'eagu, ș'apoi
pk'ică făt'ii. Apoi pă d'imîn'eața
mărg babel'e acolo și string fă-
t'ii d'e-acele și le pun în straturi
d'e ȃepe și d'e ai,
60 Să n'avem d'e n'ime bai,
Să nu cumpărăm mălai.

1920. Săcel — Aceeași.

DXLV

«Placă, domn'isorule, d'e mai
scrie alta:
— Da ȃe-ai lucrat tu astădz,
65 surată?
— Da ȃe să lucru? Ia, am
fost pă iȃi, pă colea, ș'apoi vedz
că astădz e lun'î și
Lun'î e Lun'eî,
70 Marț e Macovei,
Mn'ercurile l'e țin l'egat'e,
Ȣioile nu mn'i să cad'e,
Vin'ereșă pântru bărbatu,
Simbăta-î a morților,
75 Dumin'eca-î a toților».

1920. Săcel — Căl'ina Danč, 28.

POVESTIRI CU PRIVIRE LA VIAȚA DE ASTĂZI

DXLVI

Eu am născut în (18)30. În
(18)48 am mărs în bătaie cu Un-
guru. Apoî o y'in'it Rusu de la
Dorna și m'o luat cătan'e în 52.
5 Apoî am služit 12 ai, apoî am
y'in'it acasă, am șădzut 6 săptă-
mîn'î și m'o čerut să mă duc la
honvezî. Dacă m'o čerut la hon-
vezî, apoî eu m'am dus în pădure
10 și am îmblat 6 ai, dar n'am fă-
cut nemn'ică, da numa am îm-
blat pă la păcurari și mn'î-o dat
d'e mîncari, că eu le tăia lemne
și făcea laptele brînză, și le făcea
15 foc.

Eu am avut casă în *Ph'etrite*
Luci, acolo, de cătră Blidari, și
acolo șădeă iarna; acolo est'e ca-
să în pămînt. Apoî acolo am șă-
20 dzut șase jern'î cu soțîja mn'eu
ș'apoî žandariî nu putea y'in'î
acolo, că omătu era mare, pînă
aicea. Pă soțîja mn'eu, Puț Pătru,
l-o pușcat în pîncete pandorii,
25 aicea, în Crăcești, țoamna. Apoî
eu am fužit în pădure și o sculat
comn'îșeriî ȝamin'îi din trii sate
și 18 plăjeși; eu am mărs în pă-
dure cu caru cu doi boi a unuîa
30 frat'e a mn'eu și apoî o y'in'it
acolo comn'îșeriî și plăjeși și o

dat pă min'e. Eu am fužit și
m'am dus pînă 'n N'eȝru, acolo
în hotaru nost și m'am băgat în
35 grădinuța Fet'elor Păduriî, în
flori, ș'apoî ele o y'in'it acolo
trii și o dzis cătă min'e:

— «Măî, da ce t'e-ai băgat în
grădinuța nȝastă? Că t'e-om
40 omorî, și t'e-om h'erbe și t'e-om
mînca!»

Eu am dzis că nu mă tem.
Și am y'in'it d'in N'eȝru în
sat și mî-am luat merinde să mă
45 duc la honvezî. M'am dus și am
șădzut patru ai, ș'am y'in'it acasă,
apoî, în sat, și am purtat l'emne
d'e brad d'in Săpinčîoare.

Apoî am făcut 6 cară, graž-
50 duri, șuri aicea în sat, și m'am
dus apoî ș'am șădzut la oi. În
Călinești am fost cînc ai la oi;
după acea am fo' și boar în trii
ai, ș'amu 13 ai am șădzut în
55 Preluca Iuri. Amu is pă drum
d'e un an, m'o luat înaint'e pk'i-
čîoarele și nu-s bun d'e n'imn'ic.

După ce am întors d'in bă-
tae, din Bosna, apoî am y'in'it
60 în sat și am băut băutură la fo-
gădău, și o y'in'it unu, Mn'iculae,
la min'e și o dat cu o pk'ia-
tră în min'e. Apoî eu am luat

pk'jatra și am dat în el, și el o murit, că l-am loy'it în cap. Apoï m'am dus d'e bună voie la Qarmeçi în Siçet, și am spus ce am
 5 pătîmat, și acolo am capatat trii ai și am șadzut în Seçedin, în t'emn'ită. Acolo, în t'emn'ită, e fo' o mn'ie și nouă sut'e d'e robî. Acolo era și popa Lucaçi d'in
 10 Șișești. Apoï eu i-am purtat mincară și băutura de la pōartă, care o adus dōamna preuțeasă, că el n'o fo' slobod să se vadă, că el o fo' însăcurat d'in patru
 15 țări.

Eu am eșit mai iut'î cu opt dzile. Apoï mn'ie mn'î-o trimăs cart'e să mă duc în Șișești și să h'iu acolo cu el, că-i plă
 20 țeșă să h'ie cu min'e. În t'emn'ită în tăta dzua vorbeam cu popa Lucaçi.

1923. Șugătag-Sat — Tincu Todor, 93.

DXLVII

Cît a lucra omu nu-î păcat. Numa să nu fure, să nu omōare,
 25 să nu curzeă', că acela e păcat. Numa Židu crede că nu e păcat ca să omorăști un om; că el cînd t'e vede pe punt'e, el te vrēa țipa în apă. Židu-î sfredrele dracului.

1920. Budești — Ilgană Tămaș, 33.

DXLVIII

30 Nu-î bou așa d'e cornuș să nu să çjungăra', și calu atîta d'e buiac să nu-ș calce 'n căpăstru. Apoï și Žizî is așa: batăr cît de gazdă mare a si, la vremea pōate
 35 să sie sărac. Că Židu e ca calu: că calu odată-î gras, odată-î calic.

1920. Budești — G'eorge Berindea, 51.

DXLIX

Placă, domn'îșorule, a sta cu noi aicijuca la cosalău. Ia, noi
 40 cosîm pânt'ū darab d'e pk'ită. D'apoï cînd o călcat 'mpăratu țara, apoï tăt n'emn'eșigu o pk'icat și o fo' una cu tăti; ș'apoï o y'in'it inginerî d'e-au măsură pămîntu și d'e-atunçeă s'o făcut
 45 tăbulățiile. Apoï o fo' bçine, că n'o fo' foame, ș'o fo' fărîna d'e-ačeșă de grîu, d'e pk'iclu.

Amu-î tare greu d'e trăit. Apoï eu am fo' mărișor, d'e
 50 doișprădzăce ai, cîn o trecut împăratu pă la Ocnă și n'î-o dat creițari cu mîna. El o fo' d'e optsprădzăce ai. Apoï atunçi o călcat țara asta împăratu čela
 55 care o murit amu. Atunčeă bçirău așă o botă; d'apoï era 'ncristată oamn'iniî pă botă. Apoï da cîndzăci d'e creițari pōrție, daî un zlot, apoï cu costura luaî
 60 cristătura d'e pă botă.

1920. Sirçi — Mitru Dunca, 100.

DL

Nu este mălai, poț muri gîos, poț peri, că nu t'e 'ntreabă n'imenî d'ipče stai acolo gîos.

1920. Breb — İndrej Sima, 90.

DLI

Am fo' 'n G'esăști ca să cum-
 65 păr dohan și mn'î-o dat o babă și o dzis că-î dohan, și ęa mn'î-o dat floareșă șoareluî — f . . . -î mormîntu mameî mîne-sa. C'a-
 70 poï, vedz că fără tabac odată'm pare că mă și b'eteșesc.

1920. Breb — Același.

DLII

İnt'a' rînd puneam puî și cloșcă ș'aveam puî bugă; d'amu

nu-î n'imm'ica. Țel sărac bțetu
astădz pțat'e peri: n'ai ave'a țe
vind'e, n'ai țe mînca.

1920. Breb — Frăsina Moraru, 30.

DLIII

Pk'ică o greutate fără samă
5 păstă noi cu Žizii. Sint om de
șasedzăci de ai și am trăit numai
cu gțobă și cu năcazurî. Fă b'ine
și du la Mărire'a țareî noastre
plîngerea noastă, ca să scăpăm
10 odată d'e Žizii aștia, că tare greu
n'e sug. T'e rog cu lacrimi în
ok'î, ca și tăț de cițea, ca să faci
lacrămă pă la ței mari ca să ne
scape de Žizii țeștia.

1920. Breb — G'eorțe Codrța, 60.

DLIV

Amu doauădzăci-și-șapte,
doauădzăci-și-optu ai pămîntu
o fo' laolaltă, n'o fo' împărțit
n'icăriri. Tăt cosalău o fo' a sa-
tului: Crizin'ile, Măgura - Ou,
20 Pogoru, Sălașu, Bandrța, Șesu-
rile, Gutîju o fo' d'e pascălău
și el o fo' a nostru oaricînd. Da
amu e tăt crăiesc. Sub K'ęatra-
Gutîjului am ținut boine.

1920. Crățești — Vasile Hot'ęa, 50.

DLV

25 Apoi, domn'isorule, vedz că
dacă așa o fost: eu-s bătrîn și
ęa-î tînără. C'apoi așa o rînduluit
Dumn'edzău, ca să sim laolaltă.
D'e n'ar si vrut Dumn'edzău,
30 n'ar si adus-o acasă la mn'ine.
V'o douășprădzăce săptămîn'î
am stat cu ęa n'ecununaț, ș'apoi
după ațale săptămîn'î n'ę-am
cununaț. Că ęa-î amuța d'e două-
35 dzăci d'e ai și eu-s trecut d'e

șasedzăci. Pînă amu prunți n'am
avut; d'ę-amu, d'ę-a rîndului
Dumn'edzău, nu știu.

1920. Hărnicăști — Ștefan Bozai.

DLVI

Eu m'am bătut la Italia; atunci
40 mi-o vin'it *dum-dum* și m'o
luat așa. Italienii sint tare aspri,
cum e piparca. Apoi cum is Ita-
lienii numa noi, Ardeleniî, sîn-
tem așa.
45 Eu pînă amu am muncit la
mine. Tăt acolo erau și oamini
din Arsuri, din Plop'ęști și era
și unu din Moldua.

1920. Breb — Guga Alexa, 23.

DLVII

Să ne 'ntilne'a domnu 'n ședză-
50 torî iarna, c'apoi audțea mult'e
horî. Amu-î greu, c'apoi și oam-
en'ii să spar, ș'apoi care-s la
fin, la cosit, care-s airęa.

1920. Ćiulești — Iqana Pop, 30.

DLVIII

Frat'e mn'eu, tăt'e bun'e și
55 frumșasă ar h'i, numai d'e n'ę-ar
tign'i d'e lumęa asta. Că noi
aițjuca trăim atit d'e rău, că
tăt'e năcazurile cad pă noi, și
apoi numai domn'ii ței mari n'e
65 fac tăt'e ast'ęa, n'e trag cu ok'ii
înk'isî. Mare durel'e avem, fātu
mn'eu, că nu putem n'icî fațe
cruțe lu Dumnădzău: «Dqamn'e,
dăruța-nă!» D'e bună samă am
65 agod'it ca cum să n'ę aducă Dum-
n'edzău Rumîniî să n'ę scqată
d'in tăt'e năcazurile și durel'ile;
dară că tăt'e tăt așa rămîn: în
plisă am fo', în plisă rămîn'em,
70 nu n'î-o adus mare bin'e. Amu,
cînd mă duc la bold în Sițet,

numa atita vād că amu mă pișcă, aičiuca mă pișcă, acolo mă pișcă, tāt mă pișcă care cum mă gă-
sășt'e. Pină în Rumăn'ia-mare
5 m'ăz duce, numa săștiu că acolo-
bin'e d'e trăit, citu-s eu d'e du-
cucită. Poat'e pă airil'ea o h'i
bin'e, da aičiuca nu-î d'e fel bin'e.
Poat'e pă čeeă lume numa. Apoî,
10 mălaju să uscă tāt, d'ipče nu tāt
Rumăn'ii să iūbăsc; ș'apoî Dum-
n'edzău n'e trimăt'e ȝareče pe-
d'eačsă.

1921. Ȝiulești — Iȝana Pintea, 80.

DLIX

D'e-ar si o leac' d'e dohan,
15 domn'isorule, că să dohăn'esc,
că d'e triȝ săptămin'î n'am do-
hăn'it nimn'ica. C'apoî vedz, ta-
re-î rău a dohăn'î frundză d'e
urdzică și d'e floareȝa șoareluȝ,
20 și nu put'em fără tabacă, că-s
cunt'it cu k'ipa. Apoî cîn am do-
han nu bag bagău în gură. Dar
să știȝ duma-ta că-î mai bună o
gură d'e bagău d'ecît o k'ipă d'e
25 dohan, dipče apoî čeeă tare o
sîmțesc acră, ș'apoî nu mă ză-
hăȝa' și poči lucra. Că cu k'ipa
mă mai zăhăȝa' la lucru, o lozesc
d'e greblă și d'e ȝoasă, o tui.

1920. Berbești — Pătru Cupčea, 66.

DLX

30 Este un bot'eȝ d'e oi și sîmt
capre douădzăči între oi. Și ca-
prele čele să aleg d'între oi d'e
t'ilin, nu vrău a umbra cu oile.
Că oile ar șădeȝa pă cîmp, ele să
35 duc în huči. Nu să văzăsc laolaltă,
fără d'e t'ilin.

Apoî tocma așa și noi, Ru-
mîniȝ, cu Unguriȝ; eȝ să ȝin
domn'î, mai domn'eȝ, și noi sām

40 proști. Sām Rumîn'î, și noi dară
că cu Rumîn'î n'e-am trage.

O fost un Ūngur ș'o dzis că
clopotu nost d'e la beserecă strîgă
«pk'ită d'e mălai, pk'ită d'e mă-
45 lai» și că a lor strîgă: «buza k'e-
neret» (pk'ită d'e grîu).

1920. Berbești — Același.

DLXI

La domnari pare-le rău că
s'o dus Unguriȝ d'e-aiči, că amu
nu-î bartă, nu-î n'imn'ica. D'e
50 cîn o zin'it Rumăn'ii o pk'icat
aeste d'e-atunči.

1920. Berbești — Același.

DLXII

Apoî čiumn'iliturile așteȝa noi
le spun'em atunči cînd desfă-
căm cucurudz ȝoamna, atunči
55 cînd îl desfăcem d'e p'iȝien'e.
1920. Vad — Todosie Telept'ean, 20.

DLXIII

Čeȝa care o dzis că Vād'en'ii
is *căcat d'e cîn'e* [cfr. XDIX],
apoî treabă să sie vr'o femeȝe,
d'ipče-s min'ioȝe că fečioriȝ d'e
60 pe la eȝ grăȝesc cu fet'ele d'e-aiči,
d'e la noi și tāt au drăguȝă aiči,
d'ipče aiči fet'ele-s mai mîndre,
mai la rînd cu tāt'e. La noi sa-
t'ele n'e dzic *čiotormen'î*.

1920. Vad — Aceași.

DLXIV

65 Amu nu horesc așa: ȝareče
horiȝ mîndre să sie, că d'in bă-
trîn'î horiȝ. Amu nu-s d'e-aceleȝa.
Amu sînt d'e-aiesteȝa d'e-a *mîn-
driorului* numa. Apoî aiesteȝa d'e-
70 amu mn'ie nu-mi plac și n'icȝi că
vrău să le știȝ; c'apoî, če mn'i-s
bun'e?

1921. Vad — Iȝana Codreȝa, 41.

DLXV

În tăta dzua păcurarii călea' cu izvarn'iță caldă un darab d'e caș în căldare und'e serbe urda, apoi îl țipă înt'o bărbînță cu izvarn'iță; da izvarn'ița e acră și stă acolo pînă astară, pînă să cîjuntă. Apoi d'e-acolo, cîn zin cîjoban'ii d'e la oi, scot d'e-acolo cit'e o darabă, apoi o pun'e înt'o găleată și țipă acolo un găvan mare, așa, d'e urdă caldă. Ș'apoi acela să k'eamă *boron'eț*. D'e să văžea' pîn'e, apoi mîncă pîn'e; d'e nu să văžea' pîn'e, apoi mîncă *boron'eț* gol și să fac la obradz așa cum îi dracu d'e roșu.

1920. Vișeu-de-jos — Dumn'itru Pop Cîrcei, 71.

DLXVI

Dumn'ia-voastă d'in lontru nu știț cum să lucră acițiuca. Noi creșt'in'ii duțem în silă, d'ipče nu-î cu ce a trăi, că munți-s pămîna Židzilor. Pînă amu nu n'e-o dat n'icî pămînt, n'imn'ica. C'apoi n'icî cei care au cirma satului nu țin cu noi, că vedz, Rumîn'ii n'au d'e und'e da ban'i; nu-î mai întrebă n'imen'i, nu-î controlea' n'imen'i ce lucră cu noi.

1920. Borșa (Pk'etroșasa) — Gavrilă K'ițiu, 50.

DLXVII

Eu, domn'ișorule, să nu h'i băută o leacă d'e horincă, n'aș h'i trăită pînă amu. Apoi cu horinca asta nu mn'i era-așa bai să h'i mîncată pk'ită.

1920. Săcel — Gahe Mecleș Danč, 64.

DLXVIII

Aițea, pîn darabu esta de țară, nu să face n'emn'ica, tare-î să-racă, că-s numa munț. Numa mălăiu să face și acela numa atunțea cîn nu pk'ică bruma, c'apoi îl gēderă dacă pk'ică.

1920. Cușea — Vasile.

DLXIX

O femeie o băgat d'e slugă pă un pocăit care o zin'it d'in cătan'e și o găzdăluit cu el vreme d'e trei ai. Și înt'ăceia trei ai o avut un cocon. Și ea tăgăduia, că nu-î cu el. Ș'amu o zin'it bărbatu-său d'in Rusiia, und'e o stat cînți ai și o găsit coconu acasă. El n'o făcut n'emn'ica la femeia-sa; numa să află rușinat, nu mere n'icări și o dzîs că tăt'e să si arsă, numa acela lucru să nu si foastă.

1920. Rosavlia — Ilșana Rus, 24.

MUZICĂ POPULARĂ

Referindu-mă la afirmațiunea făcută altundeva (cf. revista *Vieța nouă*, XVI (1920), 171) privitor la folklorul muzical al Maramureșului, relevez și aci, că, în această privință, acest ținut nordic e slab reprezentat: îi lipsește mai mult sau mai puțin acea expresivitate puternică și caracteristică a *doinei* românești, a așa numitelor *cântece de coastă* bunăoară, în care curge duiosia subtilă și pătrunzătoare a sufletului românesc. *Dârlaiurile* maramureșene se caracterizează prin monotonia lor și multe din ele — vorbim de muzica vocală — prezintă aceeași modulație ca și cele *morțăști* (cf. de exemplu n-rul 8). Aceste constatări le-am putut face atât în vieța casnică din interiorul satelor, cât și în cea dusă pe plaiurile ca și în munții Maramureșului: la *cosalău* ca și la păcurari. Din vieța satelor de relevat aria n-rul 10 SĂ BEM, care e dat cu un cântec bătrânesc și care azi se aude din ce în ce mai rar: doar lăutari bătrâni îl mai cântă din viori surdinate și aproape numai pe coarda lui *sol*, răscolind evocări melancolice ale unor vremuri patriarhale. Cântecul cred că l-am notat bine, după ce l-am învățat să-l cânt din flaut alături de un lăutar bătrân; partea a doua — *Allegro* — e redată și de Isidor Man în al său *Apșenescul*, cu accompagnament de piano. Cuvintele acestui SĂ BEM nu le-am putut culege, întru cât cei care îl cunoșteau îl fredonau numai, fără cuvinte.

O caracteristică însă proprie muzicii maramureșene cred că o prezintă *trâmbița* păcurarilor. Lungă de 2.90 metri până la 3.10 și făcută din lemn ușor învelit cu tinichea, ea e un instrument eminentement păstoresc, din care se cântă ținând-o cu mâna rezemată cu cotul în coapsă. Singurul cântec ce se aude cântat din *trâmbiță* este *Înd, tată, înd* — despre care vezi explicația în *Introducere* — sau așa numitul A OILOR, cu variantele sale (cf. n-rul 1). După cum am spus și în *Grai și suflet* I, 156, *horja oilor* „e un cântec bătrânesc a cărui modulațiune îl scoate din rândul cunoscutelor doine românești și în al cărui spirit se mai aud în Maramureș — azi din ce în ce mai rar — și altele: *horja pribagului*, *a caprelor*, *a primăverei*, etc.“. Această *horă* o au și Huțulii, după cum se poate vedea din n-rul 2 NA TREMBITE, pe care am reproduso din valoroasa lucrare a lui Włodzimierz Suchiewicz, *Huculszczyszna*, tom drugi, pag. 118 (Kraków 1902). Pentru a înlesni cititorului cunoaștere. nuanței reale a trâm iței precum și pentru a controla redarea acestui cântec pe care eu am făcut-o cu ajutorul flautului, reproduc sub n-rele 3 și 4 același cântec din importanta culegere a lui Béla Bartók, *Volksmusik der Rumänen von Maramureș*, 117, unde, cu un lux științific, sunetele trâmbiței ni se înfățișează până în cele mai mici detalii.

Cât privește muzica instrumentală — de vioară — cf. B. Bartók, I. c.

N-rul 1. A OILOR
Cântată din caval

Auzită de la Gavrilă Pătrăuș, 27 ani, în Șieu, 1922

The musical score is written on seven staves of a single treble clef. The first staff begins with a quarter rest followed by a series of eighth and sixteenth notes. The second staff contains the lyrics "I-nă, ta-lă, i-nă : O-i-le fu-ra-tu,". The third staff contains the lyrics "În ta-ră mi-nă-tu, Tă-mare le-gă-tu!". The fourth staff continues the melody. The fifth staff begins with the tempo marking "Allegro - După ce s-a găsit oile." and features a more rhythmic, eighth-note pattern. The sixth and seventh staves continue this rhythmic pattern, ending with a double bar line.

N-rul 2. NA TREMBIȚĂ
Jak owce przydą w poloninę.

Din Szuchiewicz, *l. c.*

N-rul 3. CÂND MERG OILE LA MUNTE

Din Béla Bartók, *l. c.*, n-rul 198.

N-rul 4. HORA PĂCURARULUI CÂND A PIERDUT OILE

Din Béla Bartók, *l. c.*, n-rul 199.

N-rul 5. CÂNTEC

Auzit de la Arba Iulțeșă, 27 ani, în G'esășți, 1920.

Su-pă--ra-lă ca pă mi-nă N'a-re Dumne--dzu pă nime.
Su-pă--ra-lă nu mă las, Deaș tră-i cu cît nă--cap.

N-rul 6

Auzit în Sat-Șugătag, 1921.

rall.....

N-rul 7

Auzit în Breb, 1920.

N-rul 3

Auzit în Săpînța, 1920.

N-rul 9

Auzit în Petrova, 1920

N-rul 10. SĂ BEM

Auzit dela lăutari în Rozavlia, 1922

A P E N D I C E

PIESA TEATRALĂ A NAȘTEREI LUI
ISUS HRISTOS

«Piesa teatrală» pe care o reproduc aci, în *apendice*, mi-a dat-o în manuscris săteanul Gavrilă Pleș (49 ani), din Ieud, în ziua de 10 ianuar (marți) 1922 chiar în comuna Ieud unde mă dusesem anume să văd jucarea acestui «Viflaim». Acest fel de teatru era mai dezvoltat înainte de războiul european (1914) și se juca nu numai pe valea Izei, ci și pe Vișeu ca și pe Mara. Actualmente obiceiul acesta, pe care îl găsim și la alte țopoare (Slavi, Germani, Neolatini) e pe calea dispariției, păstrându-se doar în câteva comune, în fruntea cărora stă Ieud. Manuscrisul — un caiet de 33 file, astăzi în posesia mea — se datorește învățătorului *Petru Bilț* († 1904) din Ieud.

Sătenii din Ieud jucau această piesă pregătind-o singuri și din propria lor inițiativă, oferind publicului în zilele de Crăciun o plăcută și instructivă distracție desfășurată absolut fără nici o pretenție și în simplitatea cea mai patriarhală posibilă într'una din sălile de clasă ale școlii (vezi cele șase scene din această piesă reproduse în planșele XX, XXI și XXII).

În ceea ce privește transcrierea manuscrisului, cf. *Introducerea*;

VESTITORUL

Prea onorat domn de casă,
Din oameni persoană-aleasă,
Eu-s trimes ca vestitor
De al meu poruncitor:
5 Vă vestesc că-a noastră ceată,
Ce din Ieud e sculată,
Nu-i departe aşezată.
De cumva binevoîți
Ceata noastră s'o primiți,
10 Ea va face pomenire
Despre-a lui Hristos venire,
Și va face cheful bun,
Cum să cade la Crăciun.

ACTUL I-i

VESTIREANAȘTEREI LUI HRISTOS

INGERUL GAVRIL

Bucură-te, Prea-curată,
15 De păcate nepătată,
Marie plină de dar,
Că la Domnul ai mult har.

MARIA

Cine te numești a fi,
Și cum ai venit aci?
20 De la care regiune
Imi aduci închinăciune?
Mă tem că te lingușești
Cînd mie așa-mi vorbești.

Deci spune-mi adevărat:
25 De ce Domn ai cuvîntat?

GAVRIL

Eu sînt înger Serafim,
Dumnezeu mi-a zis să vin,
Să-ți aduc o mare știre
Despre-a lumii mîntuire.
30 Tu vei naște pre *Cuvîntul*
Carele-a făcut pămîntul,
Cel de îngeri lăudat,
De oameni *Isus* chemat.
Fiul lui David se va zice
35 Și pre om va să-l ridice
Din moartea păcatului
Din adîncul iadului.
Deci, tu, cea plină de dar,
Nu te 'nspăimînta 'n zadar,
40 Că spirit sfînt te-a umbri,
Mamă Domnului vei fi.

MARIA

Această făgăduință
Mie mi-e cu neputință,
Că vreau să rămîn tot fată,
45 Cu nuntă ne'npreunată,
Precum Domnul mă cunoaște,
Și așa, prunc cum voi naște?

GAVRIL

Acest lucru minunat
Dumnezeu sfînt l-a lăsat,

Și vei naște ne'ntinată
 Fiul ce-a făcut lumea toată.
 Mare taină, negîndită,
 Va fi prin tine 'mplinită,
 5 Căci se va naște din tine
 Unul din sfînta Treime;
 Tu vei naște și vei crește
 Pre Cel ce lumea hrănește,
 Și-a făcut toate ce sînt
 10 Sus în cer, jos pre pămînt.
 Iți spun, Marie,- adevărat
 Că îngerii s'au mirat
 Cum o vergură lumească
 Va pe Dumnezeu să-l nască.

MARIA
umilită

15 Iată serva Domnului,
Fie după voia lui.

ACTUL al II-lea

Iosif încredințează cu Maria

Marie sfîntă, curată,
 Știu că ești din viță 'naltă,
 La suflet ești umilită
 20 Și de Dumnezeu iubită.
 Eu încă-s un om sărman
 Tot din a lui David neam,
 Și nu cerc în lume-avere,
 Fără 'n Domnul mîngîiere.
 25 Un dor ceresc m'a 'ndemnat
 Și la tine am intrat
 Să te rog să-mi fii soție
 In această lume mie;
 Să mă 'nveți ca tine eu
 30 A ruga pre Dumnezeu.
 Eu voi fi ție sprijin
 Pe acest pămînt strein,
 Și mult ne vom bucura
 Cînd pe Domnul vom ruga,
 35 Să fie 'ndurat spre noi,
 Să ne scape din nevoi.

MARIA

Iosife,-a ta cuvîntare
 Mie-mi face supărare,

Că eu mi-am propus odată
 40 Că voi să rămîn tot fată,
 Cu nunta ne'npreată.
 Eu nu mă voi mărita,
 Că-mi place biserica
 Mai mult ca toată lumea.
 45 Vezi că lumea-i rău stricată,
 Omenimea-i blestemată:
 Nu roagă pe Dumnezeu,
 Mai voioasă face rău.
 Pentru-aceea mă depart
 50 De oameni ca să nu-i văd
 Pînă fac atîtea rele
 Și plîng pentru ei cu jele.
 De cumva tu te rogi bine
 Lui Dumnezeu ca și mine,
 55 Ca să scape de sătan,
 Pe toți pruncii lui Adam,
 Eu ți-s soață 'n rugăciune
 Și în alte fapte bune,
 Ce-s hrană sufletului
 60 Și plăcute Domnului.

IOSIF

Văd, Marie prea iubită,
 Că ești curată și sfîntă,
 Și darul Domnului 'nalt
 În inimă ți-i 'ncuibat.
 65 Ci mă rog cu osîrdie:
 Fi-mi înger scutitor mie,
 Să mă 'nveți ca tine eu
 A ruga pre Dumnezeu.

MARIA

Iosife, te rog, mă lasă
 70 O leacă singură 'n casă,
 Ca să 'ntreb pre Dumnezeu:
 Implini-voi dorul tău?
 Iosif iese afară, iar Maria se roagă:
 Dumnezeule iubit
 Care mi-ai făgăduit
 75 Că-ți voi fi locaș sfîntit,
 Rogu-te foarte 'nfocat
 Să-mi dai pîrintescul sfat:
 Ce să spui ăstui bărbat?
 Vine un înger și zice:

O, prea 'naltă 'mpărăteasă,
 A cerului mai aleasă,
 Ca îngerii mai frumoasă:
 Dumnezeu sfânt m'a mînat.
 5 Ca să-ți spun adevărat:
 Primește-a lui Iosif sfat!
 Iosif ciocănește la ușe, iar Maria zice:
 Oh, dar vino, om iubit,
 Că Domnul așa-a voit,
 Să-mi fii sprijin pe pămînt,
 10 Să 'mplinim a lui cuvînt.
 Apoi se roagă amîndoi în genunchi:
 Dumnezeule 'ndurate,
 Tinde-Ți mare bunătate
 Și ne 'ndreaptă întru toate
 Ca să le-arătăm la gloate
 15 Pre pămînt cum să să poarte.
 Dă-ne tărie 'n nevoi,
 În năcazuri fii cu noi,
 Ca cu dor să te iubim
 Și acum și 'n veci, amin.

ACTUL al III-lea

Iosif află că Maria-i tăroasă și voește în
 ascuns a o lăsa.

IOSIF
 singur

20 Hm, hm, hm, ce o să fie
 Cu mireasa mea Marie?
 Of, acest lucru ciudat!
 Oare să mă fi 'nșelat?
 Ah, nu este cu putință,
 25 Eu cred că așa ființă,
 Chiar cum este Maria,
 Pe pămînt n'ai mai afla.
 Dar acum mă duc și-o las,
 Să-mi mai treacă de năcaz.
 30 Ho, ho, ho și ba, ba, ba,
 Almintrelea voi lucra:
 Mă duc și mă voi ruga
 Cum a făcut și dînsa.
 Așa-oi face, așa, da,
 35 Că mai bine voi îmbla.

Se roagă:

Doamne 'nalte, Dumnezeu,
 Vezi-mi Tu necazul meu.
 Ingerul: *sbin, sbin, sbin* (s'aude zburînd).

IOSIF

Aud zburînd
 Un înger sfînt,
 40 E pe pămînt,
 Să-l aud, să-l ascult.

INGERUL

Iosife, nu fii scîrbit
 Pentru celea ce-ai plinit;
 Nu te teme a lua
 45 Pre Maria 'n casa ta.
 Că ea Sfîntul ce va naște
 Turma lui David va paște:
 El è fiu fără de tată,
 Fiu ce-a făcut lumea toată;
 50 E fiul Celui de sus
 Și tu-l vei chema Isus;
 El iadul îl va zdrobi
 Și pe om va mîntui
 De-a dracului vicleșug
 55 Și de-a iadului greu jug.
 Deci, Iosife, fii voios,
 Dăntuește veselos,
 Că vei hrăni pe Hristos,
 Mesia cel luminos.

IOSIF
 jucînd de bucurie

60 *Vonder Fenster bistium tir,*
Tanzder Iosif siongoadril,
 De la fereastră la ușă
 Joacă Iosif rotilușă.
 Bine-mi pare, vai, vai, vai!
 65 Bine-mi pare, vai, vai, vai!

ACTUL al IV-lea

IOSIF
 către Maria

Marie, n'ai auzit
 Ce poruncă ne-a sosit

De la Cesarul August,
De la Roma din Apus?

MARIA

Ce poruncă a sosit,
Oh, Iosife prea iubit?

IOSIF

5 August Cesarul vestit
Multe țări a cucerit,
Pre mulți crai și i-a supus
Și la Ost și la Apus.
Și acuma el voiește
10 A ști pe câți stăpânește,
Care de unde se trag
Și cu toți ce număr fac.
Deci, iubita mea Marie,
Hai să mergem a ne 'nscrie
15 In orașul strămoșesc,
A lui David neam crăesc.

MARIA

Să mergem, Iosife, hai,
Colo 'n satul lui Isai,
In Viflaemul vestit
20 Unde s'a născut David.

IOSIF

Merge-vom, scumpă Marie,
In Viflaim a ne 'nscrie;
Inșă, of, vai, Doamne sfinte,
Ce ne-om lua de merinde?

MARIA

25 Mîngie-te, soțul meu,
Ne-a rîndui Dumnezeu.

IOSIF

Eu îmi iau și firezul,
Și barda și sfredelul;
Cu uneltele pe cale
30 Vom cîștiga de mîncare,
Poate și vre-o trei parale.
Pleacă.

IOSIF

Văd, Marie prea iubită,
Că acum ești tare trudită
De drumul acesta mare
35 Și de arșița de soare.
Mai silește, că sosim
Indată la Viflaim;
Ne vom cere spre-odihnit
La vre-un neam de-a nost, cin-
[stit;
40 Că-avem neamuri luminoase
Și spre noi vor fi miloase;
Ne-or primi care de care,
Văzîndu-ne 'n lipsă mare.

MARIA

Cine trage 'n sărăcie
45 Aici n'are omenie.
Cel sărac și izgonit
E de trudă pe pămînt.
Vezi că oamenii-s orbiți,
Și la inimă-s tîmpiți,
50 Că cinstesc numai pe-aceia
La cari este avuție;
Nu primesc pe cel sărac,
De-ar fi oricît de curat;
Și eu nici nu m'oi mira
55 Cortil de n'om căpăta.

IOSIF

Nu cred c'ar fi cu puțință
Tocmai a lui David viță
Se fie așa 'mpestriță,
De sătană cucerită,
60 Se nu ne dea un minut
In casa lor puțin scut.

MARIA

Frate, de nu ne-or primi,
Dumnezeu sfînt ne-a scuti:
El e Tată tuturor,
65 Mai ales săracilor.

ACTUL al V-lea

Iosif la mai marele sinagogei, în curtelare
la Isahar.

IOSIF

Inalt părinte Isahar,
Să aflu la tine har.
Eu-s din satul Nazaret,
Om serac și 'n Domnul cred;
5 Și-am venit cu-a mea soție
Între neamuri a ne 'nscire.
Acum sîntem osteniți
De drumul greu, și flămînzi.
Soția mea-i năcăjită
10 Și-abia stă 'n sus de trudită.
Fă-ți pomană și ne lasă
Peste noapte 'n a ta casă;
Fie-ți milă de-ai tăi frați,
Sînt din neamul luminații,
15 Macar că nu sînt bogat,
A lui David împărat.

ISAHAR

mînios

Ce voești, măi prostalău?
Ai dormi 'n palatul meu?
Cum ai putut cuteza
20 Tocmai la mine-a întra
Și-a-mi minți așa avam,
Și-a-mi spune că îmi ești neam?
Măi, eu n'am neamuri ca tine,
Ialelei, fără rușine,
25 Zdrenturoși, goi și desculți,
Chiar de Dumnezeu bătuți.
A mele neamuri sunt bune,
Petrec tot în rugăciune,
În posturi și 'n fapte bune.
30 De-acea Domnul îi iubește
Și pe toți îi dăruiește,
Și nici cînd nu-i pedepsește.
Tu de-acea ești pedepsit,
Că ești ceva prăpădit,
35 Și 'ncă hulești pre David,
Pre prorocul cel vestit.
Ai noroc că-amu postesc
Și-s un om dunederesc.

De la alți vei dobîndi,
40 Cît dinții ți s'or clăți.
Piei de-aici, cu-a ta soție,
Mergeți barem în pustie,
Și-aici mai mult nu întrați,
Bine de vreți să îmblați.

Iosif și Maria ies afară.

MARIA

45 Vezi, Iosife, și te 'nvață
Cum-i lumea ast' măreață,
Și mai multe nu-ți vorbesc
Că să nu te năcăjesc.

IOSIF

la alte neamuri.

Inalți boeri, ai noștri frați,
50 Faceți bine, ne lăsați
Ca să aflăm adăpost
O noapte 'n locașul vost,
Că sîntem tare trudiți
De drum greu și osteniți;
55 Merindea ni s'a ciuntat,
Mare năcaz ne-a aflat.

NEAMURILE

Mergeți încătro veți vrea,
Că ici nu veți rămînea,
Că voi sînteți niște goi,
60 Și nu sînteți frați cu noi.
Mergeți de-aici dupăolaltă,
N'asteptați vorbă rugată,
Căci vă scot și din oraș
Pină colo, în imaș.

Iosif iese și se duce la primarul cetății.

IOSIF

65 Of, înalt judecător
Eu-s un biet de călător
Ce-am făcut cu-a mea soție
O lungă călătorie
Vrînd aici a ne înscire.
70 Întii cortil ne-am cercat,
Nicăiri n'am căpătat,

Și acum a mai 'nserat.
Deci, ne rugăm feței tale
Să ai spre noi îndurare,
Să ne așezi undeva
5 Pîna va veni ziua.

JUDECĂTORUL

Omule, precum te văd,
Tu ești de la Nazaret
Și nu ești din neamul meu,
Că eu sînt un Idumeu.
10 Eu cortil n'am cum îți da
Dacă nu-s de legea ta: —
Jizii nu m'or asculta,
Încă chiar acum noaptea.
Eu văd că ești necăjit
15 Și de drum tare trudit;
Îți dau trei bani, ia-ți mîncare
Și te 'ntoarnă pe-a ta cale.
Dac' ai eși din oraș,
Poate-ai căpăta sălaș,
20 Că pe-acolo sînt păstori
Foarte buni și primitori.
Așa, frate supărat,
Eu nu-ți pot da mai bun sfat.

IOSIF
singur

Lumea asta-i trecătoare,
25 Toate-s vis cîte-s sub soare.
Eu dacă-s un om sărac,
La avuți nu li-s pe plac;
Vezi, dacă-s un biet bărdaș,
N'am avut loc în oraș.
30 Eu mă duc ca vai de eu,
Dar mă vede Dumnezeu.
De-aș fi fost un om bogat,
Toți mi s'ar fi închinat;
De eram un om avut,
35 Toți m'ar fi primit de mult,
Toți m'ar fi primit în casă
Și m'ar fi pus după masă.
Dar așa toți mă urăsc,
Nimărui nu trebuesc.
40 Dar, lasă-i să fie 'n pace,

Și facă cîte le place;
Că-a veni Judecătorul,
Prea bunul Mîntuitorul:
Atunci ei vor fi sermani,
45 Mai rău ca noi, ești golani.
Seracul tot năcăjește,
La Dumnezeu des gîndește,
Iar avutul nendurat
In lume-i tot desfătat,
50 Și nu ști că avuția
N'a ținea pe cît vecia;
Ci tot strînge în cămară —
Pe serac lase-l să moară.
Și cînd moartea îl găsește,
55 Vai! amar se chinuește;
Ar vrea să nu fi văzută
Avuția ceea multă.
Deci, dar eu sum fericit
Că năcăjesc pe pămînt.
60 Doamne,-al meu mîngîitor,
Vină-mi întru ajutor.

MARIA

Oh, Iosife prea iubit,
Nu fii așa de scîrbit;
Vezi că Domnul e prea bun,
65 Ne-a povățuit pe drum;
Deși-ai noștri nu ne-au primit,
Streinul ne-a dăruit
Să ne luăm de mîncat,
Si 'ncă și sfat bun ne-a dat.
70 Eu pe-aici cînd am trecut
O poiată am văzut,
Și acolo vom afla
Loc și ne vom așeza;
Iar de nu ne vor primi,
75 Colo vom călători
Unde vezi focul arzînd,
Că-s păstori la oi șezînd.

Află poiata.

IOSIF

Iacă,-aici este poiata
Și locașul nost e gata.

Domnului să-i mulțumim
Și-apoi să ne hodinim.

Ingerii coboară spre grajd și cîntă:

Mărire lui Dumnezeu,
Că s'a născut fiul său,
5 Și jos pace, pre pămînt
Mîntuirea a venit.
Omul să se veselească
De 'ndurarea cea cerească;
Lumea toată să se 'nchine
10 Celuia ce 'ntr'însa vine.
Cuvîntul s'a întrupat,
Pre Adam l-a deslegat;
Deci, Hristoasă, fie, fie
De acum pînă 'n vecie.

ACTUL al VI-lea

Păstorii aud corul cîntînd. Se scoală întii
Acteon.

ACTEON

15 Măi Coridone! Coridone, scoală!
Scoală sus, nu dormi ca dus,
Tîmbusit cu dosu (fața) 'n sus.

CORIDON

Ai de mine și de mine,
Că tu n'ai pic de rușine,
20 Că cînd dormiam eu mai bine
Te-a adus naiba la mine.
Acteoane, dă-mi tu pace,
Ce-am visat îmi tare place;
Și tu numai m'ai zmintit,
25 Visul nu me-am împlinit.

ACTEON

Visul trece și se duce,
Ce-i aevea e mai dulce.
Stăi, nu te tot scormoni,
Și ascultă ce-i auzi.

CORIDON

ascultînd cu degetul la ureche
30 Așa, zău, aud visul meu!
Oh, adă fluerul tău
Să prind a cînta și eu.

ACTEON

Lasă fluerul oriunde
Și ascultă că-s guri multe:—
35 Gîndești că-s pasări de munte
Care trag vara la munte.
Scol și pe Miron s'asculte...
Măi Miroane, scoală sus,
Nu horcoti ca un urs,
40 Tîmbusit cu dosu 'n sus!
Măi Miroane!...

MIRON

Cea!

ACTEON

Mă...

MIRON

Ha!

ACTEON

45 Scoală!

MIRON

Ba!

ACTEON

clătînd pe Miron

Lasă somnul la pustie,
Scoală și-auzi veselie.

MIRON

Acteoane, nebun ești,
50 Ori, ce dracu mă trezești?
Nu poți să te odihnești,
Ori alte să isprăvești?

Acteon iar îl clătește.

MIRON

mînios

Măi, de m'ei mai deștepta,
Cu un pumn te-oi săruta,
55 Cît îndată-i sughița.
Acteon iară îl clătește.

MIRON

Se vede că ești brudiu,
De cei ce-a cinsti nu știu
Pre cel bătrîn și trudit
Care multe-a suferit.

Acteon și Coridon se duc printre oi.

5 Iată-i ias, că amîndoi
Umblă ca niște strigoi
Noaptea, spărind celea oi.
De-oi lua bota la voi,
Atîtea veți dobîndi,
10 Pînă ce veți hodini.

CORIDON

Rogu-te, bade Miroane,
Nu vorbi așa, cu coarne,
Ci vorbește mai frumos,
Ca și omul cuvios.
15 Nu fii așa somnuros,
C'auzim spre răsărit
Multe glasuri de voinici,
Și mai mari și mai mici.
Eu încă-am avut un vis:
20 Gîndii că-i cerul deschis,
Ingeri mulți vedeam zburînd
De la cer cătră pămînt,
Tot pe Domnul laudînd.
Acteon m'a deșteptat
25 Și-acum văd lucru ciudat,
Că visu-i adevărat.

ACTEON

Miroane, dacă-i vedea,
Cred că nu te-i mînia.

MIRON

Se scoală într'un genunchi și, dacă dă
cu ochii de ingeri, zice:

Fraților, vă rog frumos,
30 Iertați c'am fost somnuros.
Eu încă-așa am visat;
Pentru-acea m'am mîniat,
Pentru ce m'ați deșteptat.

ACTEON

mirindu-se

Oare, ce-i, bade Miroane?
35 Vezi că-s ingeri milioane.

MIRON

Așa frumoasă cîntare
Nu știu, mai fost-a sub soare?
Deci veniți, și noi cu rînd
Să ne rugăm într'un gînd.

Se roagă toți trei:

40 Iți dăm, cerule, mărire
Pentru-a ta milostivire,
Că ne-ai dat nouă de știre
Că ne-a sosit mîntuire.
Apoi se scoală și se prind toți trei de
mîni și de bucurie joacă.

MIRON

Acum, frați, mîna o dați
45 Să ne facem toți un lanț
Și să tropotim un danț;
Pre Hristos să-l laudăm
Că ne-a scoate din blăstăm,
Cu toți să ne bucurăm.

CORIDON

50 Hristos pre dracu l-a bate,
Pre Adam din iad l-a scoate,
La toți le-a face dreptate
Și-or peri relele toate.

ACTEON

Bine-mi pare că-s sărac:
55 Lui Hristos săracii plac,
Care strîmbătăți nu fac.
Pentru săraci a venit
Să se nască pe pămînt,
Să ne scape din nevoi.
60 Oh! Hristoasă, fii cu noi,
Macar că ședem la oi.

UN INGER

Fraților nu zăboviți,
 Ci de grabă să veniți
 Să vedeți Mîntuitorul,
 Cel ce vă dă ajutorul.
 5 Colo 'n grajd dacă-ți sosi,
 Un pruncuț mic veți găsi,
 Și-i culcat pre fin uscat,
 De îngeri încunjurat,
 Ca cel mai mare 'mpărat,
 10 Și plînge neîncetat
 Pentru-al lui Adam păcat.

MIRON

cătră ceia păstori, mirîndu-se:

Împăratul din sfințit,
 Cesar August cel vestit,
 Știu că nu ne-ar mai chema
 15 Să mergem la curtea sa.
 Dar acest mare 'mpărat
 Cu sluga lui ne-a chemat;
 Eu văd c'acesta-i mai drept
 Decît cei ce-s lați în piept;
 20 El mai tare ne iubește,
 Pentru-aceia ne poștește.
 Deci, veniți, frați, să plecăm,
 Pre cel dorit să-i aflăm,
 Lui să i ne închinăm
 25 Și ceva daruri să-i dăm;
 Să-l rugăm să ne primească
 Colo 'n țara cea cerească
 De unde el a venit
 Să se nască pe pămînt.
 Păstori! pleacă la grajd, privind înapoi.

ACTEON

30 Mîndru joacă oile
 Cînd aud cîntările!
 Mielușei sar tot sus
 La nașterea lui Isus!
 Oh, cum nu le-a părea bine?
 35 Uitați-vă, un înger vine
 Să aibă grije de oi
 Pînă ne vom ruga noi.

Ingerul merge la staol, iar păstori, dacă
 sosesc la grajd, se închină și dau daruri.

MIRON

Nici în oală,
 Nici în poală,
 40 Și tășcuța-i încă goală,
 Ți-am adus, Doamne,-o mioară.
 Eu ți-aș da dar cît de mare,
 Dar n'am, că sînt sărac tare,
 Abia-mi ciștig de mîncare.
 45 Deci, fă bine și primește
 Darul meu, micuț cum este,
 Că eu alta n'am ce-ți da,
 Fără de ți-oi fluera.

CORIDON

Eu mă numesc Coridon,
 50 Și-s tare năcăjit om.
 Sînt un biet de păcurar,
 N'am nici macar un grițar.
 Iți dau, Doamne, doi rinziari.
 Vezi, Doamne, că n'am mai
 [mult,
 55 Ți-am dat tot cît am avut,
 Iți dau și unt de lăut.

ACTEON

Doamne, întîi am văzut
 Știrea care o-ai făcut
 Cînd în lume te-ai născut.
 60 Ar trebui să-ți dau dar mare,
 Dară n'am, că-s sărac tare.
 Ți-am adus, Doamne, un cășuț,
 Dacă n'am avut mieluți.
 Deci primește darul meu,
 65 Căci de la Tine l-am și eu.

Apoi se roagă toți trei în genunchi:

Domnul nostru pe 'ndurate
 Carele din iad ne scoate,
 Ne-ai dat darurile toate —
 Iartă-ale noastre păcate.
 70 Primește-ne jertfa noastră,
 Macar că-i mică și proastă.
 Că Tu nu ești domn lumesc,
 Ci ești Împărat ceresc:
 Nu te uiți cîtu-i de mare

Jertfa ce ți-o dă oricare,
 Ci cerci ce inimă are.
 Deci, te rugăm să primești
 De la noi daruri lumești.
 5 Primește-le de la noi,
 Niște bieți păstori de oi,
 Că noi cinstea ce ți-o dăm
 Numai ca să-ți arătăm
 Că tare ne bucurăm
 10 Cînd în lume te vedem.
 Oh, Domnul nostru cinstit
 Carele nu te-ai mărit
 Și în lume ai venit.
 Fie 'mpărăția Ta
 15 Și acum și pururea.

ACTUL al VII-lea

Diavolii țin sfat cum să piardă pe Isus.

INSPECTORUL
 plimbîndu-se singur

Toată noaptea m'am trudit,
 Nici o leacă n'am dormit,
 Pe nime n'am dobîndit —
 Oh, cîtu-mi-s de scîrbit!
 20 Pe nime n'am căpătat —
 Ua! cîtu-s de supărat.
 Rău m'a bate luțiferul,
 Cel ce-i tare ca și fierul.

Stă un pic și apoi zice cu glas vesel:

Dar îmi strig slugile mele
 25 Și m'oi sfătui cu ele.

Apoi ia bucinul și strigă:

Tra, trarara, raram, tra!

ISPRAVNICUL
 venind

Ce-i, înalte inspector?
 Ce ne strigi așa cu dor?

INȘELĂTORUL
 venind

Doară ești în voe bună
 30 De bucinul tare sună,

Ori doară ești supărat
 De-așa tare l-ai umflat?
 Spune nouă: ce-i cu tine?
 Că să-ți ajutăm, stăpîne,
 35 Și stăpîne, și jupîne. (*bchi, bchi*).

INSPECTORUL

Oh, voi dragi slugile mele,
 Abia pot grăi de jele,
 Că de cînd pe-aici umblăm
 Pe nime nu căpătăm;
 40 Pentru-aceea v'am chemat,
 Să ținem un mare sfat,
 Că cîte-avem de lucrat
 Să facem folos la iad.

INȘELĂTORUL

Văzutu-m'ai ce-am pățit
 45 Cînd lui Iosif am șoptit?
 Ingerul s'o repezit,
 O leacă nu m'o-omorit.

Apoi stă înspăimîntat puțin și iar zice:

Am noroc că nu-s fricos,
 Că colo aș fi murit, jos.

ISPRAVNICUL

50 Aici nu-i ce isprăvi,
 Că nu lasă îngerii.
 Hai să ne ducem în iad
 Să ținem cu toții sfat,
 Și toți dracii vor sări
 55 Pe Isus a potopi;
 Că el viu de-a rămînea,
 Noi putere n'om avea.
 Vezi, numai cînd s'a născut
 Cîta bidă ne-o făcut,
 60 Cîta vreme ne-o pierdut;
 Ingerii s'au scoborît
 Și pe noi ne-au fugărit,
 Numai nu ne-a omorît.
 Vezi, cîtu-i de mititel
 65 Și cum ne temem de el,
 D'apoi încă dacă-a crește,
 Pă toți huc ne sodomește

Și țara ne o golește,
De oameni ne mîntuiește.
Dracii rîd.

INSPECTORUL

Slugile mele iubite,
A merge în iad nu-i cînte,
5 Că Belzebug cel cu minte
Mă tem că ne-a da plăcinte,
Că folos nu i-am făcut
Cît pe-aici am petrecut;
Ci veniți cu osîrdie,
10 Amîndoi să-mi urmați mie,
Că vin craii de la ost
Să mergem la Irod cel prost
Care și-asa-i puilul nost.

CEILALȚI DOI DRACI

Al nostru!

INSPECTORUL

Dumnezeul hăl din cer
15 Nu dă la săraci averi,
Că toți lui să i se roage,
Noi puține putem face.
Dar un om avut și prost
Face tot pe placul nost,
20 Ascultă cum îi șoptim
Și cum îl povățuim.
Haideți dar toți într'un pas,
Ca să sosim mintenași,
Să ducem în iad izbîndă,
25 Cît de ea toți dracii să rîdă.

Aici prind a rîde și a face *bchi*, *bchi*.
Înainte de a-și găta ei sfatul, vine un sol
din iad și-i sfădește aspru.

ȘÎRSĂILĂ

Măi cîni răi și blestemați,
Voi nemica nu lucrați!
Generalul Luțifer
Mînios va pune fier
30 Și v'a coase rău cojocul,
Pîn'ce i-ați mîncat norocul.

INSPECTORUL

Ține-ți gura, Șîrsăilă,
Și de spate-ți fie milă.

ȘÎRSĂILĂ

Prostule măria ta,
35 Tu mai multe-i căpăta,
Că cutezi a cuvînta.

INSPECTORUL

Măi golan, măi sfîrticat,
Tu mă 'nfriți așa 'nfocat?
Vină, ispravnice, iute
40 Și-l pocnește peste frunte
Să nu poată grăi multe.
Măi voinice 'nșelător,
Pocnește-l de vr'o trei ori,
Și eu de la voi l-oi scoate
45 Să-i rumpem coastele toate.
Aici se prind dracii cu toții la bătaie.

INGERUL

ii dudăește

Voi, coconii iadului,
Ingerii păcatului,
Cu toți veți fi demnicați,
Pe oameni să nu 'nșelați.
Aici diavolii fug unul peste altul și rîcnind.

UN DRAC

50 Vai și-amar de-a noastră stea!
Așa văd, că n'om ținea.
Aici îngerii ne strică,
În iad ne-așteaptă palincă,
Iar Isus viu de rămîne,
55 Nici așa nu ne-a fi bine.
Vai de mine și de mine!
bih, hi, hi, hi!

INSPECTORUL

cătră draci:

Hai să mergem la Irod
Și eu m'oi sui sub pod

Să pot bine scrie tot
 Ce-a grăi omul cel prost;
 Și voi tot să-l înșelați
 Și mie să-mi ajutați,
 5 Doar îl putem prinde 'n laț
 Și să-l legăm de grumaz,
 Și să-l facem un cărnaț,
 Ca și cîinii cei turbați.

Aici rîd dracii cu hohot: *hî-hî, hî, hî, hî, hî, hî, him hom!*

ACTUL al VIII-lea

Regele Irod umblă prin casă neodihnit,
 ispitit de draci.

IROD

Nu știu ce lucru-i cumplit!
 10 Că-s așa neodihnit,
 Nu[-mi] tignește de mîncare,
 Nici în somn n'am alinare;
 Inima îmi bate tare,
 Orice dulceți mi-s amare;
 15 Prietenii nu-mi par prea dragi,
 Imi pare că văd tot draci.

Se mai gîndește și apoi zice:

Vai de mine și de mine!
 Prea simțesc că va fi bine,
 Și nu-i lucru bun cu mine,
 20 C'oi păți ceva rușine.
 Greu năcaz mă împresoară,
 Spaima sta să mă omoară: —
 Doar Romanii vor veni
 Tronul spre a mi-l răpi;
 25 Au doar August să vie
 Sceptrul din mîină să-mi iee?
 Simțesc că bine n'a fi,
 Mare rău am de-a păți.
 Dar, orice necaz m'ar afla,
 30 Ostașii m'or apăra,
 Că mă duc acum îndată
 Și le dau cinste 'nsemnată,
 Ca cu toți să mă iubească,
 De năcaz să mă ferească;
 35 Voi lăsa la logofeți
 Ca să facă un ospăț

Și-oi chema pe toți ostașii,
 Toți boierii și frunțașii,
 Eu cu ei m'oi desfăta,
 40 Ei credință mi-or jura.

Aici vin craii și întrebă despre Isus
 Hristos.

VALTEZAR (crai verde)

Oameni buni de viță mare,
 Facem la voi întrebare:
 Unde este-asezat
 Cel mai mare Impărat,
 45 Care din cer a venit
 Să se nască pe pămînt?
 Că noi la dînsul venim,
 Aici în Ierusalim,
 Lui să i ne închinăm
 50 Și ceva daruri să-i dăm.

UN FRUNTAȘ

Noi atîta știm de tot
 Că crai ne este Irod;
 Impărat, August Cesare
 Care 'n lume-i cel mai tare.
 55 Noi de Impărat nu știm
 Să fie 'n Ierusalim;
 Poate doar Irod de știe,
 De-acea face veselie,
 Că aseară, la 'nserat;
 60 El ostașii i-a chemat
 Și-s în mare veselie,
 Nu știu de ce bucurie.

VALTEZAR

Frați, să nu ne 'ntîrziem,
 Ci veniți să întrebăm
 65 Pe vestitul crai Irod,
 Că el va ști despre tot.

MELCHIOR (crai roșu)

Poate el sărbătorește
 Și cu toți se veselește
 Pentru noul Impărat
 70 Care 'n lume a intrat.

GASPAR (crai negru)

Nu știu, poate, nu zic ba,
Vom vedea dac' om intra
Și dacă-l vom întreba.
Irod e un Idumeu,
5 Am auzit că-i om rău,
Are puțină-ominie
Și a da cinste nu știe.

VALTEZAR

Să mergem să-l întrebăm
Și-așa grije nu-i purtăm.
Craii pleacă la Irod.

VALTEZAR

10 Oh, Irode, crai vestit,
Noi la tine am venit
Ca să ne recomandăm
Că noi încă crai sîntem.
Noi cu respect ne plecăm
15 Și cu dor te întrebăm
De un tînăr pruncușor
Care-i Domn îngerilor
Și 'mpărat Iudeilor.
Că steaua lui s'a ivit
20 Colo, de la răsărit;
Steaua ne-a povățuit,
Pînă aici am venit.
Aici dacă am ajuns,
Steaua noastră s'a ascuns,
25 Noi tare ne-am supărat,
De popor am întrebat
Și ne-a spus adevărat
Că-ai făcut o veselie
Despre ceva bucurie.
30 Deci, de-ți este cunoscut
Unde 'mpărat s'a născut
Aici, în al tău ținut,
Căci de dînsul te 'ntrebăm:
Unde-i, să i ne 'nchinăm,
35 Daruri de-a noastre să-i dăm
Noi, în semn de mulțămită?
Ți-om mai face o vizită.

IROD

Fraților, vă mulțumesc
Și bucuroși vă primesc,

40 Că veniți din depărtare
Și sînteți osteniți tare.
Dar vă spun adevărat
Că eu nimic n'am aflat
Despre-acel mare 'mpărat,
45 Despre care-ați cuvîntat.
Pe aici este 'mpărat
August cel prea luminat;
Iudeii n'au împărat,
Că Romanii i-au prădat.
50 Țara-i a Romanilor
Și nu-i a Iudeilor.
Deci, fraților, vă dau cinste,
Vă rog cu frățești cuvinte
Să nu-mi pomeniți mai mult
55 De 'mpăratul nou născut,
Care nici a fost, nici este,
Fără poate în poveste.
De-ar fi una ca aceea,
Decît tronul să mi-l iee,
60 Mai bine micuț să piee: —
Voi tăia pe nou-născuți
De la doi ani mai micuți,
Și 'ntre-aceia va pieri,
Tronul mi l-oi mîntui.

GASPAR

65 Irode, tu 'nebunești,
Cînd așa hodoregești!

MELCHIOR

Irode, doară glumești,
O ce nebunii grăești!
Vorbește cum vei vorbi,
70 Că eu nu te-oi suferi
Să hulești pe cel mai sfînt
Din cer și de pe pămînt.
Cu noi nu vorbi așa,
Macar ești în casa ta,
75 Ci vorbește lucruri bune,
Nu nește prostii și glume.

IROD

O, voi oameni fără minte,
Pînă-acuma v'am da cinste;
Voi, în loc să-mi mulțumiți,

Da încă mă ocăriți.
 Vai și-amar de-a voastră stea,
 Că de iau sabia mea,
 Pe-amîndoi vă taiu cu ea.
 5 Voi grați așa cu mine
 Ca și cînd ar fi oricine.

VALTEZAR

Iroade, nu se cuvine
 Ca să ne sfădim cu tine;
 Stăi pe loc, fii mai domol,
 10 Eu să spun în locul lor.

IROD

Tu vrei să grăești cuvinte
 Pentru-aești crai fără minte!
 D'ei ținea și tu cu ei,
 Eu vă demnic pe tustrei.

VALTEZAR

15 Iroade, poți bine ști
 Că unde-i unul nu-s trii,
 Și unul ce-a isprăvi
 În potriua alor trii?
 Ci mai bine fii mai blind
 20 Să nu te facem pămînt,
 Că-avem săbii de oțel,
 Te-om tăia tot mănunțel;
 Ci mai bine fii cu minte
 Și-ascultă a mele cuvinte,
 25 Să ne despărțim cu cinste.

IROD

Te rog, dară, împărate,
 Numai să vorbești dreptate.
 Iroade, îți spun frumos
 Că tu ești un om spăimos
 30 Și 'nțelegi lucrul întors
 Cînd întrebăm de Hristos;
 Că-acela nu va veni
 Țara ta a o răpi;
 Tronul tău nu-i trebuiește,
 35 Că-acela 'n cer locuește.
 Și El ca om a venit

Din iubirea ce-a avut
 Cătră 'ntreaga omenime
 Să o scoată din suspine.
 40 El lumea o-a birui
 Și în veci o-a cîrmui,
 Nu cu sabie de fier,
 Ci cu sfîntul adevăr.
 Petru-aceea, orișicare
 45 Trebuie să-i dea închinare,
 Și din cer și de sub soare,
 Tot genunchiul să se 'nchine
 Celuia ce 'n lume vine
 Să o scape de suspine.
 50 Dușmanii lui vor să piară,
 Ca și lumina de ceară;
 Și-or peri de pe pămînt,
 Ca și colbul dus de vînt.
 El îndreaptă sceptrurile,
 55 Face hîrburi tronurile,
 Pre umiliți îi înalță,
 Pre înălțați îi așează.
 Deci de El rău nu vorbi
 Pînă sîntem noi aci,
 60 Că s'a despica pămîntul
 Și-aci îți va fi mormîntul;
 Ci te roagă de iertare,
 Că-Acela-i îndurat tare,
 Și-i căpăta deslegare
 65 Pentru a ta cuvîntare.

IROD

Fraților, eu am greșit
 Cînd așa rău am vorbit;
 Ci, vă rog să vă grăbiți
 Și pe-acel prunc să-l găsiți.
 70 Dacă i vă veți închina,
 Să veniți știre a-mi da,
 Să merg să-l rog să mă ierte
 De-a mele vorbe deșerte.

GASPAR

De n'a fi tare departe,
 75 Noi țî-om da de știre, frate,
 De cumva ai gînd curat
 Spre marele Împărat.

IROD

Fraților, ca să-aveți spor
 Eu vă dau de ajutor
 Doi ostași prea iscușiți,
 Numai să nu răătăciți.
 Apoi pleacă și dacă mai merg puțin:

MELCHIOR

zice către soldați:

5 Fiilor, să fiți în pace,
 Acum vă puteți întoarce
 Și să spuneți la 'mpărat
 Că noi acasă v'am minat.
 Apoi craii merg singuri, și dacă află
 Isus, își închină darurile în genunchind.

VALTEZAR

Eu sînt *Crai-verde* numit
 10 Și viu de la răsărit.
 Numele mi-i Valtezar,
 Aur îți aduc de dar.
 Eu știu, Doamne, foarte bine
 Că-s nimica pingă Tine.
 15 Soarele este frumos,
 Dar Tu ești mai luminos;
 Aurul este curat,
 Dar Tu ești mai luminat.
 Acest dar care-l aduc,
 20 Doamne, cînd te-ai născut prunc,
 Este-un semn învederat
 Că ești veșnic Împărat,
 Vistier scumpeților,
 Învierea morților,
 25 Comoara darurilor.
 Puterea Tu mi-o ai dat,
 Tu lași să fiu împărat,
 Oamenii să-i cîrmuiesc
 Și dreptate să-ți slujesc.
 30 Deci, ajută-mi ca să fac
 În veci după al tău plac,
 Că mare-i iubirea ta
 Și acum și purerea.

GASPAR

Eu *Crai-negru* mă numesc,
 35 Cu smirnă te dăruiesc,

Ca să 'nsemnez moartea ta
 Cu care moarte-ai călca.
 Tu ești Domnul Domnilor,
 Învierea morților;
 40 Tu ești vieața și-adevărul,
 Calea prin care-aflăm cerul;
 Tu la ai tăi ai venit
 Dar ai tăi nu te-au primit.
 Tu, cereasca visterie,
 45 Te-ai născut în sărăcie,
 Ca de-acum să suferesti
 Pentru oameni, că-i iubești,
 Și mîngii pe necăjiți
 Și deștepți pe cei orbiți.
 50 De-acum pînă în vecie
 Mila ta spre noi să fie.

MELCHIOR

Eu mă numesc Melchior,
 Te-am cercat, Doamne, cu dor
 Să te cinstesc cu tămie
 55 Care ți-e plăcută ție.
 Lucrul mînurilor tale
 Este universul mare;
 Tu ești raza Tatălui,
 Icoana Părintelui;
 60 Singur unul te-ai născut
 Și nime nu te-a făcut.
 Tu cu Tatăl din iubire
 Vii să ne scoți din perire,
 Voia noastră e spiritul,
 65 Inceputul și sfîrșitul.
 Voi trei, și numai o fire,
 Faceți cerul să se mire
 De taina mare-a 'ntrupărei,
 De opul răscumpărării.
 70 Mîntea din întreaga lume
 Nice cînd n'a putea spune
 Mărirea tainelor firei,
 Că-i lucrul Dumnezeirei.
 Cei de jos și cei de sus
 75 Să se plece lui Isus,
 Tăt genunchiul să se 'nchine
 Celuia ce 'n lume vine
 Să o scape de suspine.
 De la-al Soarelui sfințit

Și pînă la răsărit,
De toți prea-mărit să fie,
Ca și fumul de tămîe.
Toți să strige ne'ncetat:
5 «Bine este cuvîntat
Cel ce 'n lume a intrat,
Ca sie-și să se jertfească
Și pe om să-l mîntuiască
De-al dracului viclesug
10 Și de-al iadului greu jug».
O, înaltă Dumnezeuire,
Fie 'n veci a ta mărire!

INGERUL

cătră crai:

Vă vestesc, prea iubiți frați,
La Irod să nu 'nturnați,
15 Că Irod afurisitul
Vrea să taie pre Cuvîntul
Carele-a făcut pămîntul.
Voi vă duceți pe alt drum,
Care l-eți afla mai bun.
20 Mulțumiți lui Dumnezeu
Că-ați văzut pe fiul său
Care v'a scăpa de rău.

cătră Iosif:

Tu, Iosife, să grăbești,
Pe Hristos să-l mîntuești:
25 Pune-l la mumă-sa 'n brațe
Și pe amîndoi i-așează
Pe acel mînz de asin
Care merge foarte lin.
Așa veți călători,
30 Din Cănaan veți eși,
In Egipt veți locui,
Pînă Irod va pieri.
Atunci eu vă voi chema
Iara în Galileia,
35 Ca să fie împlinită
Vorba de Profeți vestită:
«Iată, am chemat din Egipt
Pe fiul meu cel iubit»

Irod vede că craii nu vin pe la el și se gîndește ce să facă. Atunci vine un diavol și-l ispitește și-l înșală. Apoi strînge arhierii și cărturari și îi întreabă.

IROD

Voi, arhierii luminați,
40 Cărturari prea învățați,
Voi, fruntea Iudeilor
Și fiii Profeților,
Cu toții sînteți rugați
In cărți bine să cercați:
45 Afla-veți vre-o prorocie
De care mi-i lipsă mie?

UN ARHIEREU

Noi cărțile le citim,
Prorociile le știm:
Ori de ce n'ei întreba
50 Bun răspuns vei căpăta.

IROD

zîmbind

Auzit-ați voi să fie
Undeva vre-o prorocie
Care să făgăduiască
Ca aici va să se nască
55 Un crai din viță cerească
Care va să stăpînească
Țara voastră jidovească?

MAI MARELE SINAGOGEI

Oh, Iroade luminat,
Iți spun drept și-adevărat
60 Că toți Profeții-au vorbit
De-acel împărat vestit.
Da și aceea o știm,
Ca s'a naște 'n Viflaim
Acel pe care-l dorim.
65 Părinții noștri ne-au dat semne
Cum va fi pe-aceea vreme;
Chiar Izrail cel vestit
Lui Iuda i-o profețit,
Că el va să stăpînească
70 Țara noastră jidovească
Pînă 'n vremea cînd s'a naște
Cel ce turma o va paște.
El zice cînd va lipsi
Domn din Iuda și n'a fi,
75 Atuncea va să se nască

Bucuria cea luminează:
 Pierderea diavolilor,
 Așteptarea oamenilor.
 Deci, Iroade mult cinstit,
 5 Acel timp poate-a sosit,
 Cum Iacob a profetizat;
 Că ne domnesc Idumeii
 Și nu stăpînesc Iudeii —
 Așa zic și arhieriei.

IROD

10 Dar, voi frunțași onorați,
 Tot așa răspuns îmi dați?

FRUNȚAȘII

Noi încă toți așa știm,
 Cîți cărțile le cetim,
 Ca s'a naște 'n Viflaim
 15 Acel pe care-l dorim.

IROD

De răspuns vă mulțumesc,
 Dară am să mă gîndesc
 Cîte voi să isprăvesc
 Pentru-al vostru crai ceresc.

cătrecăpitani:

20 Iubiților căpitani,
 Bravilor ostași romani,
 Inima mea saltă 'n piept
 Cînd pe toți veseli vă văd;
 Dar mă doare a vă spune
 25 Un cuvînt de 'ntristăciune:
 Tronul meu i-amenințat
 De un tînăr împărat
 Care-acuma s'a născut
 Aici, în al meu ținut.
 30 Acum, nu de mult, au fost
 Pe-aici trei crai de la ost;
 Eu cu ei vorbe-am schimbat
 Și în urmă i-am rugat
 Că dacă îl vor afla
 35 Și i se vor închina
 Să vină pe-aici să-mi spună
 Unde-i poama acea bună.

De-atunci mult timp a trecut,
 Eu pe crai nu i-am văzut.
 40 După-aceea am chemat
 Jidovii și-am ținut sfat:
 Ei mi-au spus din a lor cărți
 Că-aici, în aeste părți,
 Se va naște-un împărat,
 45 Cel de dinșii așteptat: —
 Pe Izrail va să-l pască,
 Pe Jidovi să-i fericească.
 Deci, vă dau poruncă nouă,
 Indoită 'n trii și 'n două,
 50 Să grăbiți care de care
 Să tăieți fără cruțare
 Prunci de la doi ani mai mici,
 Cîți se vor afla pe-aici.
 Nici unul să nu rămîie
 55 Să-mi ia a mea 'mpărăție.
 Arătați Iudeilor
 Cine-i împăratul lor.

UN CĂPITAN

Eu pe-al meu călcii mă jor
 Că mulți prunci voi să omor.

ALTUL

60 Sabia mea e ascuțită,
 Dar pe mîni va fi timpită:—
 Ațiția prunci voi tăia,
 Cîți prin Roma voi afla.

Ostașii se duc și taie prunci, iar Irod se culcă; dar cît adoarme, iar vin diavolii și spar. El vorbește în vis.

IROD

Lăsați-mă! Iertați-mă!
 65 Decît că mă chinuiți,
 Mai bine mă omoriți!
 Ostașii vin și-și aduc raporturile.

UN CĂPITAN

Oh, Iroade luminat,
 Iți spun drept și-adevărat,
 Șapte mii de sugători
 70 Au tăiat ai mei feciori.

Țara-i plină de fior
 Pentru-acest crâncen omor;
 Plînsu-i mare, de minune,
 Cît mă tem mai mult a spune.

ALTUL

5 Eu înștiințez umilit
 Că porunca ți-am plinit:
 Șapte mii prunci tinerei
 Au tăiat ostașii mei;
 Mamele plîng și suspină,
 10 Că le doare la inimă;
 Că ori încotro priveai,
 Tot pruncuți tăiați găsi ai.
 Toată țara s'a udat
 Cu sînge nevinovat;
 15 Eu încă m'am îngrozit
 De plînsul ce-am auzit.

IROD

Fiilor, vă mulțumesc,
 Cu aur vă răsplătesc,
 Că porunca mi-ați plinit,
 20 Tronul mi l-ați mîntuit.

INGERUL către mame:

Vouă, mame, cu durere
 Eu vă aduc mîngîiere:
 Pruncii voștri cei tăiați
 Cu îngerii sînt buni frați,
 25 Că-au murit pentru Hristos,
 Umplînd cerul de miros,
 Și la 'nmormîntarea lor
 Cîntă-al îngerilor cor.
 Aici se cîntă: «Cîți în Hristos v'ați botezat,
 In Hristos v'ați și 'mbrăcat,
 Aliluia!»

INGERUL mai încolo

Iar tiranul acest rău,
 30 Ce-i dușman lui Dumnezeu,
 De viu îl va duce dracul,
 Să nu vă 'ngrozească altul.
 Aici prind dracii pe Irod și-l duc în iad.

INSPECTORUL către Irod:

Cînd mor pruncii mititei
 Noi n'avem folos de ei;
 35 Tu mulți prunci mici ai tăiat
 Și pe noi ne-ai înșelat.
 Pentru-această a ta faptă
 Te vom duce 'n iad, la plată.
 Acum mai mult n'ai iertare,
 40 Că ești om blestemat tare;
 Nici ești un om cuvios,
 Nici faci dracilor folos.
 Haidați să-l legăm frumos,
 Să-l stringem pînă la os.
 Aici îl prind și-l leagă și-l iau pe sus și-l
 duc către iad.

MOARTEA

45 Măi, diavoli afurisiți,
 Voi de viu îl chinuiți;
 Lăsați eu să-l spovedesc,
 Datorința să-mi plinesc.

ISPRAVNICUL

Mai așteaptă, domnișoară,
 50 Că noi nu voim să moară;
 Noi încă îl știm juca
 Mai altfel ca duma-ta.
 Ar fi pagubă de tine
 Să-ți ungi dinții cu-acest cîne.
 55 Ți-s destuli acești copii,
 Vre-o patrusprezece mii,
 Care ți i-ai cules eri
 Prin crâncenile tăieri.
 Cu-această pasăre vie
 60 Noi ne-om face veselie,
 Căci ca el de blestemat
 Noi n'avem pe altu 'n iad.

MOARTEA

Voi, draci, n'aveți ce gîndi,
 Că Irod tot al meu a fi,
 65 Că voi atît l-eți căzni,
 Pînă 'n mîină mi-a veni.

IROD

Eu cu-a mele desfătări
 Mi-am făcut pe veci dureri.
 Cît vor fi oameni pe lume
 Vor blestema al meu nume.
 5 Nici dracilor nu le plac,
 Vai și-amar de al meu cap.
 Acum v'ași da sfatul meu:
 Să nu calci în drumul rău,
 După cum am călcat eu;
 10 Să nu pătească ca mine
 Din întreaga lume nime.
 Ce folos de-a mea domnie,
 Că-s cu dracii de-o soție.
 Ostașii nu mă pot scoate,
 15 Nici a mele averi toate!
 Unde ești, iubită moarte?
 Dracii îl duc pe Irod pînă în iad.

INGERUL

către ascultători:

Prea iubiți ascultători,
 Eu-s inger apărător,

Vă rog să țineți în minte
 20 Cele aici auzite:
 Pe săraci să-i miluiți
 Și de rău să vă feriți,
 Ca Irod să nu pățiți;
 La suflet să fiți curați,
 25 Cu Dumnezeu împăcați,
 Oara morței să-o așteptați,
 Ca și pruncii cei tăiați.
 Sus în cer veți locui,
 Într'un loc cu îngerii,
 30 Unde ca să ne 'ntîlnim
 Noi cu toții să dorim.
 Ziua de Crăciun ne fie
 La toți spre bucurie;
 A Fiului întrupare
 35 Să ne dea îndestulare
 Și păcatelor iertare,
 Ce din inimă doresc
 La tot neamul romînesc!
 Amin
 40 In oraș, în Viflaim.

Toponimia, ca și *onomastica*, devin adesea în studiile etno-lingvistice criterii de o reală însemnătate, într-o cât deschid cercetătorului cărări nouă pentru o urmărire mai temeinică a problemelor ce-l interesează. Pentru această considerațiune, am dat atenția cuvenită și nomenclaturei respective, culegând-o așa cum circulă în graiul viu. Ca și la culegerea textelor, n'am neglijat, bunăoară, terminațiunea de genitiv singular, și anume pe *-i*: l-am reprodus acolo unde pronunțarea lui era perceptibilă, fără însă a-l reda și în forme în cari nu avea nici o rezonanță, cum ar fi de exemplu: *D'ęalu-Ixi*, *D'ęalu i Beresi* (pentru această formă, cf. *Introducerea*), *D'ęalu-Pleși*, *D'ęalu-Rădiesi*, *Gruju-Gîrbovi*, *Podereju-dumbrăzișt*, *Rîtu-Tămășoi*, *Valęa-h'ięiși*, *Valęa-săraci*, etc. De notat că, alături de atari genitive, apar și forme cu *-i*: *Gruju-săraciși*, *Gura-Săptinși*, *Valęa-Cotoziși*, *Valęa-lunčiși*, *Valęa-Măt'iesăși*, etc. Pe de altă parte, am redat exact accentul ca și fonetismul propriu al diferitelor forme (cf. *Cólibcil'e*, *Gruju-cu-bródet*, etc.). Am evitat formele toponimice relevate în harta ridicată de marele Stat major austriac pe scara 1/75.000, într-o cât acolo sunt și numiri greșit redade (cf., bunăoară, forma *Sanetóre* din hotarul satului Breb, în loc de *Sundțorașe*, etc.). Din punct de vedere morfologic și sintactic, interesant de relevant și următorul dublet toponimic: în hotarul Vișeului-de-sus, la est de această comună am redat în harta aci anexată numirea *Lunca-Scradieș*; același nume «Scradă» — cf. *Glosarul* — apare cu articolul de genitiv prepus în *Valęa i Scrad'i* — nume care mi-a fost dat ca făcând parte din toponimia Săcelului.

Cât privește onomastica, ca nume de botoz ea e relativ cu totul redusă, într-o cât sunt foarte puține numele întrebuințate: astfel se aud oriunde *G'eoręe* sau, mai bine zis, *G'io'*, *Gligo'*, *Iqa'*, *Pă'[tru]*, etc. Ar fi fost interesant de urmărit aceste nume în vechile condici ale parohiilor sătești — ceea ce eu n'am putut face decât pentru Sat-Șugătag și Hărnițești.

TOPONIMIE

Afin'et (Crăcești).
Alciori, deal (Ieud).
Apa-Sasului (Botiza).
Arčeriu, pădure (Dragomirești).
Arsurile, șes (Săpînța).
Arșiçoara, deal (Borșa).
Arșița, deal (Borșa, Săcel).
Arșița, deal (Săpînța).

Baba-laz, vale (Vad).
Bal'il'e, deal (Cuhea).
Băița, pădure și vale (Botiza).
Bărbănoașea, pădure și șes (Săpînța):
Bătrîna, deal (Săcel).
Beleoașea (Giulești).
*Berșabă*¹, munte (Borșa).
*Besarabă*², munte (Săcel).
Besereca-Vucsi (Giulești).
Băistrîța, vale (Săcel).
Birțul, vale (Borșa).
Bîrlaia, vale (Șieu).
Bîrlan, vale (Vad).
Bîrșaba, munte (Borșa).
Bîșca, deal (Săcel).
Bodruna, deal (Cuhea).
Boia, vale (Strîmtura).
Borșenești (Borșa).
Bot'ianu, deal (Botiza).
Bradz, pascalău (Giulești).

Brădet, cu accentul pe *ă* (Crăcești).
*Brătîlă*³, munte (Borșa).
Breboaiia, vale (Breb).
Bruștân'i, pădure (Săpînța).
Budzările-dealului-popii, cosalău (Dragomirești).
Buhăiesăle, munte (Borșa).
Buldsu, cosalău (Giulești).
Burnăreasca, vale (Săcel).
But'ian, deal (Ieud), vîrf (Botiza).
Buza-dealului (Borșa).

Caliman, pădure (Dragomirești).
Capu-Dealului, deal (Șieu).
Capu-Dumbrăzii (Ieud).
Căl'iman, deal (Cuhea).
Căotari, pădure (Vad).
Căpățîna, deal (Săcel).
Cărbun'îști, imaș (Săpînța).
Cățîna, munte (Moisei).
Căcișea, vîrf (Săcel).
Cîmpu-mare (Giulești, Iapa).
Cîmpu-sk'inului (Ieud).
Cîrligătura, deal-vîrf (Ieud).
Clifele, deal (Budești).
Coasta-Băgului, deal (Săcel).
Coasta-șea-mare (Șieu).
Coasta-Plăiului (Borșa).
*Codravă*⁴ (Borșa).

¹ După Ioan Mihályi, *Diplome maramureșene din secolul al XIV-lea și al XV-lea*, 59.

² *Ibidem*, 67. V. *Bîrșabă*.

³ *Ibidem*, 59.

⁴ *Ibidem*, 59.

- Côlibçil'e*, șes (Săpînța).
Corh'ile-Pietrosuluĭ (Borșa).
Cornetu, păriu (Coștiui).
Cornu-Dealuluĭ (Vad).
Coroastele, deal (Șieu).
Cosău, riu. Se numește astfel de la
 Sîrci în jos.
Costișu, deal (Săpînța).
Covățu, deal (Ieud).
Cremeneș, munte (Borșa).
Crîzmărița, munte (Botiza).
Cruçișoarele, munte (Borșa).
Cruçișora (Săpînța).
Çearcănu, munte 1849 m., (Borșa).
Çerăruțu, munte-vîrf (Borșa).
Çetățaua, vîrf (Șieu).
Çetățelu, deal (Sălișteș).
Çicirlău (Giulești).
Çireș, deal-vîrf (Strîmtura).
Çioncașu (Giulești).
Çiuncașuri (Iapa).
Çiuncășăl'e (Săpînța).
Çiungîi (Săpînța).
Çiuroi, cosalău (Crăcești).
Davideasca, măgură (Crăcești).
Dobra, arătură (Giulești).
Dosu-luĭ-Căliman (Ieud).
Dosu-morii (Strîmtura).
Dosu-popii (Strîmtura).
Dosu-prîbeșii, vîrf (Cuhea).
Dosu-Sórii, deal (Botiza).
Dosu-Șesurilor (Ieud).
Dosu-vîrvuluĭ, deal (Botiza).
Doșt'ior, deal (Săcel).
Drăgușoaie (Giulești).
Dric, șes (Săpînța).
Dumbrava (Dragomirești, Giulești)
Dumbrăvița (Strîmtura).
După-deal (Giulești).
După-k'icără, deal (Budești).
D'ėalu (Cuhea, Dragomirești).
D'ėalu-așk'ii (Vad).
D'ėalu-bucății (Borșa).
D'ėalu-călugăruluĭ (Strîmtura).
D'ėalu-d'in-mn'ižloc (Moisei).
D'ėalu-dzîmbruluĭ (Săcel).
D'ėalu-frasinuluĭ (Săcel).
D'ėalu-frumos (Borșa).
D'ėalu-Gogot'ii (Vișeu-de-jos).
D'ėalu i Beresť (Săcel).
D'ėalu-Izî (Dragomirești).
D'ėalu-K'icərii (Borșa).
D'ėalu-mare (Moisei).
D'ėalu-Moçirii (Vișeu-de-jos).
D'ėalu-Moiseiuluĭ (Săcel).
D'ėalunegru (Borșa).
D'ėalu-Opçin'ii (Vișeu-de-jos).
D'ėalu-Pleși (Vișeu-de-jos).
D'ėalu-Pleșk'ii (Cuhea).
D'ėalu-popăsc (Vișeu-de-jos).
D'ėalu-popii (Dragomirești).
D'ėalu-preutesei (Cuhea).
D'ėalu-Răd'iesi (Moisei).
D'ėalu-rogozuluĭ (Moisei).
D'ėalu-Săceluluĭ (Moisei).
D'ėalu-Sih'eĭ (Iapa).
D'ėalu-Strîmturilor (Vișeu-de-jos).
D'ėalu-Trevăile (Moisei).
D'ėalu-tunsuluĭ (Moisei).
D'ėalu-zinuluĭ (Borșa).
D'ėalu-žepii (Vișeu-de-jos).
D'elufu (Budești, Moisei).
Fața, deal și șes (Moisei, Săpînța),
 munte (Borșa).
Fața-Bîșt'ii (Săcel).
Fața-Cășiții, munte (Botiza).
Fața-D'ėaluluĭ, deal (Cuhea, Ieud).
Fața-Izî (Săcel).
Fața-Măguriĭ (Ieud).
Fața-Meselor, munte (Borșa).
Fața-Munçelor (Borșa).
Fața-Ursoii (Ieud).
Făget (Crăcești).
Făgetu, deal-hotar (Săcel).
Feh'in'ii, pod (Săpînța).
Fel-pop, arătură (Giulești).
Feregeu, pădure (Vad).
Finaț (Dragomirești).
Fîntîna-lu-Hoștrubă (Giulești).
Fîntîna-scliptii (Crăcești).

- Frasin*, deal (Cuhea).
Frasin'ii, arătură (Dragomirești), deal (Ieud).
Frâsinel, vîrf (Borșa).
Frâsin'îșu, deal (Breb, Cuhea).
Fundu-Izî (Săcel).
Fundu-Măguriî, munte (Botiza).
Furciturile, munte (Dragomirești).

Garal'eu, pădure și șes (Săpînța).
Gărdina, munte-vîrf (Borșa).
Gargaléu, munte 2160 m., (Borșa).
Gîrbova (Ieud).
God'eş, vîrf (Cuhea).
Gogoşa, deal (Cuhea).
Grişu-cu-văscu, deal (Budești).
Grişu-porçilor (Ieud).
Grişu-roat'i (Ieud).
Groapa-Işomoneasa (Şieu).
Gróhotu, munte (Borșa).
Gropk'ile (Dragomirești).
Gropşoarele, munte (Borșa).
Gruşu (Giuleşti).
Gruşu-cu-bród'et (Ieud).
Gruşu-Cuh'ii (Vişeu-de-jos).
Gruşu-Gîrbovi (Ieud).
Gruşu-lupului (Ieud).
Gruşu-săracii, deal (Cuhea).
Gruşu-Sorbului, deal (Cuhea).
Gruşu-varului, vîrf (Cuhea).
Guşile, munte (Cuhea).
Gura-Săpînţii (Săpînța).
Gurgoietu și
Gurguiatu, munte (Botiza).
Gutiiu, munte 1447 m., (Budești).

G'eşu, vîrf (Vad).

Hain'easa (Iapa).
Halastru, șes (Săpînța).
Hăbçiac, hotar (Săpînța).
Hălaşca, deal (Moisei).
Hănţoaiă, coastă și vîrf (Crăceşti).
Hărn'eci (Săpînța).
Hăşmariu, munte (Borșa).
Hölduş (Giuleşti).
Horza (Giuleşti).

Hotaru-Gruî (Iapa).
Hrapă, deal (Borșa).
Hugliştea, deal (Şieu).

Iedzări (Săpînța).
Iedzun'ii, hotar (Săpînța).
Iştoara, vale (Săcel).
Izvoru (Giuleşti).
Izvoru-Baiçului, vale (Dragomirești).
Izvoru-cailor, munte (Borșa).
Izvoru-Cîrligătura (Ieud).
Izvoru-lu-Dragoş (Moisei).
Izvoru-Muncelului (Ieud).
Izvoru-negru (Moisei), deal (Budeşti).
Izvoru-Prislopului (Ieud).
Izvoru-roşu, deal (Budeşti).
Izvoru-Şesurilor (Crăceşti).
Izvoru-Vili, deal (Budeşti).
Izvoru-zinului, pădure (Botiza).

În Cruçişoare, șes (Ieud).
Îndrean, deal (Şieu).
În Hrean, dîmbău (Ieud).
În Poduri (Ieud).
În Săci (Săpînța).
În Stân'îşor, deal (Ieud).
În Şesuri (Ieud).
Între Măguri (Giuleşti).
Între Răpedz (Săcel).
Între Vălçel'e (Săpînța).
În Trunk'i, deal (Ieud).

K'eglării (Săpînța).
K'icuiu (Budeşti).
K'icera, deal (Botiza).
K'icîşoarele-Gradului, munte (Borșa).
K'irî'eara, codru (Săpînța).
K'isî, vîrf (Borșa).

La Bortă, deal (Ieud).
La Coveş, munte (Botiza).
La Glod, șes (Ieud).
La K'icera (Săcel).
La Mal, șes (Ieud).
La Măgură (Săcel).
La Măguriçe (Ieud).

La Ph'etre, deal (Ieud).
La Prisdăi (Ieud).
La Răk'it'is (Ieud).
La Roată (Ieud).
La Soc (Săpînța).
Laz, deal (Vad).
La Zănoși (Săc.).
Lazu-lu-Boilă (Șieu).
Lazu-lu-Poțar (Ieud).
Lazu-lu-T'ent'is (Săcel).
Lazu-mare, vale (Vad).
Lazu-verdeluș, deal (Săcei).
Liasa, vale (Strîmtura).
Lih'eteasa, vale (Strîmtura).
Luvățu, vale (Șieu).

L'espedz (Săpînța).

Malu, deal și pădure (Botiza, Ieud).
Matalan, cosalău (Giulești).
Mădzărîștea, arătură (Giulești).
Măgura, munte (Breb, Crăcești), deal (Cuhea, Ieud, Săcel, Strîmtura), cosalău (Dragomirești).
Măgura-dănțească (Borșa).
Măgura-mare, munte (Budești).
Măgura-mică, deal (Budești).
Măgura-on (Crăcești).
Mălăiasa, deal (Budești).
Mălin, cosalău (Giulești).
Măreasca, vale (Breb).
Măt'iesa, deal (Botiza).
Merșoru, deal (Cuhea), cosalău (Dragomirești).
Mert'iu, cosalău (Budești).
Mestecăn'isu (Borș).
Mihaileş, șes (Ieud).
Mlaca (Giulești).
Mlăci, deal (Budești).
Mlăci'e, șes (Săpînța).
Mn'iclazu, deal (Vad).
Mn'ireșu, șes (Săpînța).
Mn'isărhatu, pădure (Săpînța).
Môcira-rôzin'i (Giulești).
Muncei, munte (Botiza).

Munčelu, deal (Breb), munte (Săcel).

Munčelu-mare (Ieud).
Munčelu-mn'ic (Ieud).
Mușt'ęata, deal (Săcel).

Nădășa, codru (Săpînța).

N'édveș, șes (Săpînța).
N'egoiesdale, munte (Borșa).
N'egru (Giulești).
N'eteda, munte (Budești).

Oanța, deal (Budești).
Obîrșia-Boiș (Strîmtura).
Obîrșii (Giulești).
Obîrșule-Tîzleș (Borșa).
Obreza, deal (Ieud).
Onu, deal (Giulești).
Opcina, deal (Săce).
Opțioara, deal (Săce).
Oșoiu, vîrf (Ieud, Nanesti).

Păd'ęșu (Ieud).
Pascalău (Giulești).
Pascan'eș, munte (Dragomirești).
Pădurea-moșnei (Vad).
Pădurea-ungurească (Săpînța).
Pă Lazuri (Săcel).
Pălt'in'isu, munte (Borșa, Săcel).
Pă Părți (Săpînța).
Pă Plai (Săcel).
Pă Poiană (Săcel).
Pă Prelucă (Săcel).
Păretele, munte (Borșa).
Păroși, deal (Moisei).
Pă Scărițeș (Săcel).
Pă Vălcele (Ieud).
Pelingaria, munte (Botiza).
Piatra-lu-Totoș, deal (Budești).
Picuiu, vîrf (Onești).
Pițiorul-calului (Crăcești).
Pițiorul-capreș (Borșa).
Pițiorul-micului (Borșa).
Pietroșasa, vale (Borșa).
Pietrosul, munte 2305 m., (Borșa).

- Pint'enu*, deal (Cuhea, Drago-
mirești).
Pîntre cărări (Săcel).
Pk'etrite-șoimului (Săpîntz).
Pk'etrișu, deal (Săcel).
Pk'iatra, deal (Vad), munte
(Ieud).
Pk'iatra-gliganului (Giulești).
Pk'iatra-N'egrului (Giulești).
Pk'iatra-rea, munte (Borșa).
Pk'iatra-Săpîntzăi, munte (Săpîntz).
Pk'iatra-T'isei (Crăcești).
Pk'iatra-Țiganului (Botiza, Iapa).
Pk'iatra-tîncului, deal (Botiza).
Pk'iatra-zmăului (Giulești).
Pk'iclaună (Giulești).
Pk'icșoarele-Gradului (Borșa).
Pk'icșoarele-scurt'ii, deal (Cuhea).
Pk'icșoru-calului (Cuhea).
Pk'icșoru-Gașii (Crăcești).
Pk'icșoru-lu-Fiscuș (Cuhea).
Pk'icșoru-Măguriții (Ieud).
Pk'icșoru-mest'ecănului (Cuhea).
Pk'icșoru-moșului, munte (Borșa).
Pk'ietrite-corbului (Crăcești).
Plăuș, pădure (Botiza, Ieud).
Pleşca, munte (Budești).
Pleşcuța (Ieud).
Pleşcuțu, deal (Cuhea, Șieu).
Pl'eșica (Săpîntz).
Podu-Çearcănului (Borșa).
Pod'ereșu, deal (Ieud, Giulești).
Pod'ereșu-dîmbrăziții (Ieud).
Poiana, deal (Cuhea, Săpîntz, Vad).
Poiana-mare (Ieud, Giulești).
Pojen'ița (Dragomirești, Ieud).
Ponșardle, cosalău (Giulești).
Porcărețu, pădure (Borșa).
Pot'icu, cosalău (Giulești).
Poșorișt'ii (Săpîntz).
Prăvățu, deal (Ieud).
Preluca-Cok'ii, pădure (Borșa).
Preluca-Mert'ifului, deal (Budești).
Preluca-Pârnu (Ieud).
Preluca-sălh'ii (Săcel).
Prelușile (Borșa, Iapa, Săpîntz).
Prelușile-țerbului, munte (Borșa).
- Prihodiștea*, cosalău (Dragomirești).
Prîloașele, deal (Vad).
Prișor, deal (Budești, Giulești).
Prisaca, munte (Budești, Crăcești).
Prisloapele (Săcel).
Prislopașu, deal (Borșa, Săcel).
Prislopu, munte (Borșa), deal (Cu-
hea, Ieud).
Prislopu, munte (Budești).
Purcărețu, deal (Moisei, Strîmturz).
Puzdrile, munte (Borșa).
- Răgău*, deal (Breb).
Răk'it'isu, șes și izlaz (Ieud).
Răk'ițalele, deal (Budești).
Răk'ițele (Crăcești).
Răpedea-mare, izlaz (Ieud).
Răpedea-mn'ică (Ieud).
Răstoaca (Săpîntz).
Rătunda, șes (Săpîntz).
Rîgău (Crăcești).
Rîtu-păcurii (Dragomirești).
Rîtu-Tămășoi (Ieud).
Rîtu (Ieud).
Rîtu-mare (Budești, Crăcești).
Rîușoru (Crăcești).
Roasa, șes (Săpîntz).
Rușinoasa, vale (Săpîntz).
Runcșor, munte (Botiza).
Runcu, munte (Borșa).
Rupturil'e (Săcel, Săpîntz).
Rusca, deal (Cuhea).
- Răk'ita*, cosalău (Giulești).
Răpedea (Borșa, Săcel).
- Sasu*, vale (Botiza).
Săcărășu, vîrf (Botiza).
Săcătura, deal (Vad).
Săcăturile, șes (Crăcești, Ieud).
Săcușasca (Giulești).
Săpîncioare (Săpîntz).
Săpîntz, vale (Săpîntz).
Săpîntz-șipotului (Săpîntz).
Sărmetez (Botiza).
Scășasa, vale (Strîmtura).
Scășuș, deal (Budești).

- Scoruș*, deal (Budești).
Scurta (Dragomirești).
Sĕrmet'eșu (Budești).
Sfundău, munte (Cuhea).
Sîngeriș, deal (Ieud).
Soloanu, deal (Vad).
Solotruc, deal (Ieud).
Sorița (Ieud).
Stân'ișpara, deal (Botiza, Budești).
Stăzerei, deal (Budești).
Stîna-lu-Vîrtic, munte (Borșa).
Stîna-Sasuluș, munte (Borșa).
Stîn'ișpare, deal (Ieud).
Stîrci (Iapa).
Stuph'ină (Giulești).
St'edzea și St'eză, munte (Borșa).
Sub Lazuri (Ieud).
Sub Pk'iatră (Giulești).
Sub Șoare (Săpînta).
Sunătoarea, vale (Breb, Strim-
 tura).
Supt Turtele, arătură (Giulești).
Surușoasa, deal (Ieud).
- Savampău* (Iapa).
Șaroșa, codru (Săpînta).
Șesu, deal (Budești, Giulești).
Șesu-Cuh'i (Dragomirești).
Șesu-sacărilor (Dragomirești).
Șesul-Țărîncea (Botiza).
Șesurele, deal (Budești).
Șetrecu, hotar (Săcel).
Șieutu, vale (Șieu).
Șigăul, vâlcea (Budești).
Șipot (Giulești).
Șiva, deal (Budești).
Șt'edzea și Șt'eză, munte (Borșa).
Șt'iolu, munte (Borșa).
Șura-lu-Bilăș (Giulești).
- Târnița*, dîmb (Crăcești).
Tătaru (Crăcești).
Tăul-Guțiiului (Crăcești).
Tiurtiuliș, vale (Vad).
Tomnat'ecu, munte (Cuhea, Dra-
 gomirești).
Toplicișoara, deal (Săcel).
- Toplița*, deal (Săcel).
Toroiağa, munte 1939 m., (Borșa).
Trei-Săpîntile, șes (Săpînta).
Troianu, munte (Moisei).
Tufile (Săpînta).
- Țibleșu*, munte (Cuhea, Drago-
 mirești).
Țifa, munte (Borșa).
Țizla, vale (Borșa).
- Ulmu*, deal (Budești).
Urșoia, izlaz (Ieud).
Ursoiu, deal (Vad).
Urzicară (Budești).
- Vadu-Plopului* (Săpînta).
Vadu-Poienii (Săpînta).
Valea-Agrîșului (Vad).
Valea-albă (Crăcești).
Valea-Arinișului (Văleni).
Valea-arin'ilor (Săpînta).
Valea-Bartășului (Giulești).
Valea-Belmedzăului (Săpînta).
Valea-Băgistrîi (Săcel).
Valea-bîrnii (Ieud).
Valea-Bocîului (Cuhea).
Valea-botîrl'eii (Cuhea).
Valea-boului (Botiza).
Valea-carălor (Săcel).
Valea-caselor (Breb).
Valea-Cășiți (Botiza).
Valea-cărălor (Săcel).
Valea-cîrstii (Șieu).
Valea-comarnicelor (Cuhea).
Valea-cotozii (Ieud).
Valea-čerbului (Giulești).
Valea-četăteii (Ieud).
Valea-čioncașului (Vad).
Valea-đolinii (Șieu).
Valea-Drăgușesăii (Vișeu-de-jos).
Valea-Drobot'evei (Săcel).
Valea-fagului (Botiza).
Valea-fîntînei (Borșa).
Valea-Floreanului (Șieu).
Valea-furului (Borșa, Cuhea, Dra-
 gomirești).

- Valęa-groph'ilor* (Șieu).
Valęa-ęiși (Ieud).
Valęa-Hopșa (Crăcești).
Valęa-hotarului (Borșa, Botiza, Crăcești, Moisei, Săcel, Săpînța).
Valęa-h'ięși (Săcel).
Valęa-h'in'et'esı (Cuhea).
Valęa-iępei (Iapa, Vișeul-de-jos).
Valęa-iępuroaiei (Șieu).
Valęa-ięzărului (Ieud).
Valęa i Scrad'i (Săcel).
Valęa-k'eilor (=teilor) (Săcel).
Valęa-k'icerii (Botiza).
Valęa-largă (Săcel).
Valęa-lazului (Cuhea).
Valęa-lăudatului (Ieud).
Valęa-lăzucului (Șieu).
Valęa-lu-Fliț (Ieud).
Valęa-lui-Čiuclă (Ieud).
Valęa-lui-Hót'ico (Ieud).
Valęa-lui-Lazăr (Ieud).
Valęa-lui-Matalău (Cuhea).
Valęa-luncii (Strîmtura).
Valęa-lu-Negoescu (Borșa).
Valęa-lu-Peter (Cuhea).
Valęa-lu-Ștef (Cuhea).
Valęa-lu-Țoası (Cuhea).
Valęa-L'éordzi (Cuhea).
Valęa-Mančului (Ieud).
Valęa-mandrului (Giulești).
Valęa-măcieșu (Giulești).
Valęa-Măguri (Cuhea).
Valęa-Măt'iesăi (Botiza).
Valęa-Melianului (Cuhea).
Valęa-Mihatiletului (Ieud).
Valęa-Mlăci (Șieu).
Valęa-Mn'ihalcozilor (Șieu).
Valęa-Mn'ihnii (Șieu).
Valęa-Mn'ireșului (Botiza).
Valęa-Mn'isărhatului (Săpînța).
Valęa-mold'ışului (Săcel).
Valęa-morii (Vișeul-de-jos).
Valęa-Nădășii (Săpînța).
Valęa-neagră (Crăcești).
Valęa-N'eamțului (Cuhea).
Valęa-Păroși (Moisei).
Valęa-pecișnii (Moisei).
Valęa-Pint'enului (Cuhea).
Valęa-Plășutului (Botiza).
Valęa-Pleșk'ii (Cuhea).
Valęa-Podișoarelor (Șieu).
Valęa-Poienii (Borșa).
Valęa-pomn'ilor (Cuhea).
Valęa-Popenilor (Șieu).
Valęa-porcului (Vișeul-de-jos).
Valęa-prelučilor (Cuhea).
Valęa-preut'esăi (Cuhea, Dragomirești).
Valęa-Prihod'ışt'ii (Cuhea).
Valęa-Răd'ieși (Moisei).
Valęa-reș (Borșa).
Valęa-ruğinoși (Cuhea).
Valęa-sac (Giulești).
Valęa-Sarasului (Iapa).
Valęa-satului (Cuhea).
Valęa-săcăturii (Botiza, Vișeul-de-jos).
Valęa-sărăci (Cuhea).
Valęa-scurt'ii (Dragomirești).
Valęa-scurți (Cuhea).
Valęa-Selesk'ii (Șieu).
Valęa-Sinđerışului (Ieud).
Valęa-sk'inului (Botiza).
Valęa-slat'in'ei (Cuhea, Ieud).
Valęa-sorei (Vișeul-de-jos).
Valęa-Sórișii (Botiza, Ieud).
Valęa-strîmturii (Săcel).
Valęa-Surducului (Strîmtura).
Valęa-Tămășoi (Ieud).
Valęa-Tisei (Borșa).
Valęa-Uncoăiei (Moisei).
Valęa-Ungurului (Săcel).
Valęa-Urșoăiei (Săcel).
Valęa-Urșoii (Cuhea, Dragomirești).
Valęa-Urșoșului (Botiza).
Valęa-Vășcoăiei (Moisei).
Valęa-Vătașk'in'ii (Săpînța).
Valęa-Vișeului (Borșa).
Valęa-zinului (Botiza).
Văile-Bărsului (Ieud).
Vălcele (Giulești).
Văraticu, munte (Botiza).
Văratici, deal (Vad).

Vărat'icju, șes (Săpînța).
Vărat'icel, șes (Săpînța).
Vătăšk'ina, șes (Săpînța).
Vișionești (Borșa).
Vîrvu, cîmp (Giulești).
Vîrvu-Agrîșului (Iapa).
Vîrvu-Alacului (Moisei).
Vîrvu-Arimîșului (Văleni).
Vîrvu-cu-arin'î, deal (Budești).
Vîrvu-Dealului-mare (Moisei).
Vîrvu-D'edzînoiî, deal (Cuhea).
Vîrvu-K'icerîî (Botiza).
Vîrvu-lu-Ștefan (Giulești).
Vîrvu-Lazului (Moisei).
Vîrvu-mare (Strîmtura).
Vîrvu-Muncelului (Moisei).
Vîrvu-Općin'î (Vișeu-de-jos).
Vîrvu-Petrîî, deal (Cuhea).

Vîrvu-plopk'ilor (Giulești).
Vîrvu-popîî (Budești).
Vîrvu-Preluților (Cuhea).
Vîrvu-Prihod'ișt'î (Cuhea).
Vîrvu-Săcuîului (Săcel).
Vîrvu-Sorliștei (Vad).
Vîrvu-Tarn'itei (Cuhea).
Vîrvu-Ursoîului (Botiza).
Vran'îta, vale (Crăcești).

Zănoaga, deal (Borșa).
Zănoaga Pîetrosului (Borșa).
Zăpod'ile-Barnei, deal (Ieud).
Zeci, cosalău (Giulești).
Zezun'î (Crăcești).
Zimbroslav, munte (Borșa).

Žilerescu, deal (Săpînța).

* * *

Dat fiind interesul etno-linguistic pe care îl prezintă în general nomenclatura toponimică, și în directă legătură cu etnografia istorică a Maramureșului din nordul Tisei, relevez aci mai multe numiri din toponimia acestui Maramureș nordic care astăzi se găsesc sub stăpânirea cehoslovacă. Interesul și importanța lor se evidențiază de la sine și clar, mai toate făcând parte din fondul lingvistic comun întregului element românesc nord- și sud-dunărean. Toate

aceste forme le-am extras din publicațiunea cehoslovacă *Časopis moravského musea zemského, ročník X* (1910), čis. 2, și anume din harta anexată la acest număr. În dreptul fiecărei forme dau câte o cifră romană urmată de una arabă, amândouă reprezentând pătratul din hartă format din intersecția coloanei verticale (reprezentată prin cifra romană) cu cea orizontală (reprezentată prin cifra arabă) — pătrat în care se găsește forma respectivă.

Ardzeluza XXXI, 13.
Arșița XXX, 11.
Bradul XXIX, 12.
Brăduleț XXIX, 12.
Čerban'ia XXV, 10.
Četat XXV, 8.
Gaura XXV, 8; XXVII, 10.
Grăpa XXVIII, 13; XXIX, 12.
Gurgulat XXIX, 10.
Karmatura XXXII, 12.
Korna XXVIII, 10.

Kornuta XXIX, 12.
Kuk XXIX, 12.
Kurpen XXX, 13.
Kyčera XXX, 13.
Latundur XXX, 12.
Laturka XXVIII, 10.
Lunga XXXI, 12.
Măgura XXI, 8; XXI, 10.
Negrova XXVIII, 12; XXX, 12.
Njegroveț XXIX, 12.
Ostro-Grun XIX, 11.

<i>Pikul</i> XXVIII, 10.	<i>Sesul</i> XXX, 13.
<i>Plai</i> XXIX, 10.	<i>Ștebișara</i> XXX, 13.
<i>Rătunda</i> XXIV, 8.	<i>Tomnatik</i> XXIX, 10; XXXI, 12;
<i>Rotundul</i> XXXI, 12.	XXXI, 13.
<i>Rumana</i> XXIII, 10.	<i>Turbat</i> XXX, 12.
<i>Skorușina</i> XXI, 8.	<i>Văratek</i> XXXI, 12.
<i>Sekul</i> XXIX, 9; XXIX, 11.	<i>Vlahovo</i> XXIII, 10; XXVIII, 12.
<i>Splina</i> XXIX, 11.	<i>Zapul</i> XXXI, 12.
<i>Strunga</i> XXIX, 11.	

ONOMASTICĂ

Nume de familie și porecle

<i>Ardelean</i> (Ieud, Strîmtura).	<i>Çiornei</i> (Strîmtura).
<i>Aușan</i> (Strîmtura).	<i>Çiutău</i> (Strîmtura).
<i>Balea</i> (Ieud).	<i>Çivruș</i> (Strîmtura).
<i>Băran</i> (Ieud).	<i>Dan</i> (Ieud).
<i>Băias</i> (Strîmtura).	<i>Dăncuș</i> (Ieud).
<i>Bărboseni</i> (Ieud).	<i>Danč</i> (Moisei).
<i>Băzău</i> (Ieud).	<i>Dihor</i> (Moisei).
<i>Bendiș</i> (Ieud).	<i>Drimenzi</i> (Strîmtura).
<i>Bendreș</i> (Ieud).	<i>Dunca</i> (Ieud).
<i>Beșicută</i> (Strîmtura).	<i>Flutar</i> (Moisei).
<i>Bizo</i> (Ieud).	<i>Găbrian</i> (Strîmtura).
<i>Bîrlea</i> (Ieud).	<i>G'iban</i> (Strîmtura).
<i>Bledăș</i> (Sat-Șugătag, Strîmtura).	<i>Glodeșan</i> (Strîmtura).
<i>Boboșog</i> (Ieud).	<i>Gordzu</i> (Ieud).
<i>Boboșăni</i> (Ieud).	<i>Got</i> (Hărnicești).
<i>Bocrită</i> (Ieud).	<i>Gulin</i> (Strîmtura).
<i>Bodreanu</i> (Strîmtura).	<i>Çiuriș</i> (Strîmtura).
<i>Boic</i> (Strîmtura).	<i>Herenta</i> (Ieud).
<i>Boicu</i> (Ieud).	<i>H'irb</i> (Strîmtura).
<i>Boroican</i> (Strîmtura).	<i>Horž</i> (Moisei).
<i>Botîrlă</i> (Strîmtura).	<i>Hotima</i> (Strîmtura).
<i>Brîndău</i> (Sat-Șugătag).	<i>Hot'icu</i> (Ieud, Moisei).
<i>Cărășian</i> (Hărnicești).	<i>Hoză</i> (Ieud, Strîmtura).
<i>Coçiotă</i> (Strîmtura).	<i>Hožda</i> (Moisei, Sat-Șugătag).
<i>Coman</i> (Moisei).	<i>Hübăr</i> (Ieud).
<i>Cordiș</i> (Strîmtura).	<i>Îagăr</i> (Strîmtura).
<i>Costinan</i> (Ieud).	<i>Îepure</i> (Moisei).
<i>Côșot</i> (Ieud).	<i>Îlea</i> (Ieud).
<i>Crăciun</i> (Moisei).	<i>Îuga</i> (Ieud).
<i>Creș</i> (Strîmtura).	<i>Îusco</i> (Ieud).
<i>Çuc</i> (Moisei).	<i>Îvașcu</i> (Ieud, Moisei).
<i>Çigălitu</i> (Ieud).	<i>K'indriș</i> (Ieud).
<i>Çiontoș</i> (Strîmtura).	<i>Lăpușan</i> (Ieud).

<i>Leva</i> (Strîmtura).	<i>Petrăuș</i> (Strîmtura).
<i>Lihet</i> (Strîmtura).	<i>Petrovan</i> (Strîmtura).
<i>Luca</i> (Strîmtura).	<i>Pleș</i> (Ieud).
<i>Lucați</i> (Ieud).	<i>Pop</i> (Ieud).
<i>Lupu</i> (Moisei).	<i>Popan</i> (Strîmtura).
<i>Mărăș</i> (Ieud).	<i>Rus</i> (Strîmtura).
<i>Mark'iș</i> (Strîmtura).	<i>Rusalim</i> (Strîmtura).
<i>Meșan</i> (Ieud).	<i>Rușca</i> (Ieud).
<i>Mihalța</i> (Ieud).	<i>Sabadîș</i> (Strîmtura).
<i>Mihneș</i> (Strîmtura).	<i>Sacaliș</i> (Ieud).
<i>Minica</i> (Ieud).	<i>Sas</i> (Ieud).
<i>Mintău</i> (Strîmtura).	<i>Scrabă</i> (Ieud).
<i>Moldovan</i> (Ieud, Strîmtura).	<i>Straș</i> (Moisei).
<i>Morar</i> (Strîmtura).	<i>Ștef</i> (Strîmtura).
<i>Munțan</i> (Ieud).	<i>Tebetș</i> (Ieud).
<i>Mununar</i> (Crăcești).	<i>Tomoșagă</i> (Moisei).
<i>Munurar</i> (Hărnicesti).	<i>Traștă</i> (Ieud).
<i>Murgu</i> (Ieud).	<i>Tutula</i> (Ieud).
<i>Neneștan</i> (Strîmtura).	<i>Uliți</i> (Strîmtura).
<i>Orciș</i> (Strîmtura).	<i>Veșea</i> (Sat-Șugătag).
<i>Orza</i> (Strîmtura).	<i>Veșca</i> (Strîmtura).
<i>Pasăre</i> (Strîmtura).	<i>Vlășin</i> (Ieud).
<i>Perța</i> (Ieud).	<i>Vrașea</i> (Ieud).
<i>Petec</i> (Ieud).	<i>Zmicala</i> (Strîmtura).

Nume de botez

<i>Agapia</i> (Sat-Șugătag).	<i>Măricuța</i> (general).
<i>Alixă</i> (Vișeul-de-jos).	<i>Mn'iculae</i> (general).
<i>Amalia</i> (Sat-Șugătag).	<i>Năstasie</i> (Sat-Șugătag).
<i>Doroștei</i> (Vișeul-de-jos).	<i>Nicoară</i> (general).
<i>Floare</i> (Vișeul-de-jos).	<i>Olexa</i> (Sat-Șugătag).
<i>Frăsina</i> (Sat-Șugătag).	<i>Oniza</i> (= <i>Dionisia</i>) (Sat-Șugătag).
<i>Gafia sau</i>	<i>Palagă și Palașă</i> (general).
<i>Gasia și Gasie</i> (Hărnicesti, Vișeul-de-jos).	<i>Panteleon</i> (Sat-Șugătag).
<i>Gligore</i> (general).	<i>Parasca</i> (general).
<i>Iasiana</i> (Sat-Șugătag).	<i>Pătru</i> (general).
<i>Ievronia</i> (Sat-Șugătag).	<i>Simn'ion</i> (general).
<i>Ileana</i> (general).	<i>Șofrona</i> (Sat-Șugătag).
<i>Ilișcă</i> (Vișeul-de-jos).	<i>Ștefan</i> (general).
<i>Ioan(ă)</i> (general).	<i>Toader</i> (general).
<i>Ixina</i> (= <i>Axenia</i>) (Sat-Șugătag).	<i>Todora</i> (general).
<i>Mandra</i> (Sat-Șugătag).	<i>Virtolomeu</i> (Vișeul-de-jos).
<i>Matei</i> (Sat-Șugătag).	<i>Vîroara</i> (general).
<i>Mălina</i> (Hărnicesti).	<i>Xenia</i> (Sat-Șugătag).

G L O S A R ¹

a, la, 39²⁷⁷², 43⁶⁵, 59³⁴, 112⁵⁹.
 abçjaluca: d'ę-abçjaluca, (de) abia (Săcel).
 acrițari, «care face acriță d'e mîncat» (Vad).
 acriță, *fiertură de prune* (Vad).
 acruț,-ă, 25⁷¹, *dim.* acru.
 acufundos,-oasă, *adînc*, 69¹⁹.
 acurat și acurât, *adv.*, *negreșit*; *exact*.
 açiçiuca, aici, 173¹⁹.
 adurmăca, a adormi (Săcel). *Sens izolat*.
 adurn'i, a adormi, 81⁶.
 ad'euy, *pl.* ad'ęauă, tun, 52⁴⁷, 53²⁴. *Et. ung.*
 á g y ú.
 ad'imán, *diamant*, 137¹¹.
 ad'int'e: mai ad'int'e, mai acum, *de curînd*
 (Budești).
 ad'izmă, *aghiazmă*, 162⁸.
 agod'i, a aștepta, 12²⁰, 105¹⁴.
 agorî, a surpa, a da jos: «agor mere» (Vad).
 aghiuna, a nu mîncă și a nu bea nimic, 161³⁹,
 162⁴⁶.
 aiçiuca, 156³¹, *v.* açiçiuca.
 airęa, 162²⁰, 171⁵⁸, *aiurea*.
 airięa, 172⁷, *v.* airęa.
 alboi,-oaje, *albastru*: berbeçe alboj
 (Crăcești).
 aldui, a binecuvînta (Hoteni).
 alęatu: ęe îmblaț în alęatu codrului?
 (Botiza). *Formă rară și necunoscută ca*
sens. Ca origine, probabil că avem a

face cu forma slavă l ę t y care, în limba
cehd, are derivate cu semnificația de
«frumos; splendoare». În cazul acesta,
alęatu (= a lęatu) ar însemna «măreție,
splendoare (a codrului)».
 aletuțu, 122⁶⁹, *dim.* alęatu.
 alina (a să), a (se) așeza, 126⁶²⁷⁶³; a (se)
 liniști, 117⁶.
 alinare, liniște, repaus, 194¹².
 alunguțu: d'alunguțu, 31⁹, 101⁷⁷, *dim.*
 alungu.
 amn'istui (a să), a (se) liniști (Ieud); *v*
 mistuială.
 amú, acum, 154⁵.
 amuja, 171⁵⁴; *v.* amu.
 amuși (Borșa); *v.* amuja.
 Ank'ilie, *nume de persoană*, 119¹⁴⁷²⁹.
 apăra: să apără Dumn'edzău să sufl'e un
 vînt, că tăt'e crăncil'e l'e rumpe (Să-
 pînța).
 aplecătqare, *oaie cu lapte fîrd miel* (Apșa).
 aprindere, *răceald, pleuresie*: is betęagă de
 aprindere (Săcel).
 apuca: n'apuc a mă duce (Crăcești);
 n'apuc a mere că n'am vreme (Breb).
 apucător,-oare, *hoț*, 163².
 arăstui (a să), a (se) prezenta, a (se)
 arăta, 126¹⁶, 139⁵¹, 140¹⁰.
 ardzîntel, 96⁵³ *dim.* argint.

¹ Pentru formele din texte și apendice dau cel puțin câte o singură trimitere printr'o fracție arătînd pagina și rîndul în care se găsește forma; pentru rest re-
 produc localitatea în care au fost înregistrate — ceea ce nu însemnează că ele
 aparțin exclusiv acelor localități. Pe lângă cele pur dialectale am înregistrat și forme
 care privesc mai mult fonetica sau morfologia de cît un glosar: — aceasta, spre a
 ușura urmărirea diferitelor aspecte ale graiului maramureșean. Ordinea alfabetică
 întrebuintată e următoarea: a, ä, b (b'), c, č, d, d' dz, e, f, g, ç, γ (γ'), ģ, h
 (h'), i, î, k', l, l', m (m'), n, n', o, p (p'), r (r'), s, ș, t, t', ț, u, v, z, ž.
 Abreviațiunile întrebuintate: *adj.* = adjectiv; *adv.* = adverb; *dat.* = dativ; *der.* = deri-
 v at; *dim.* = diminutiv; *fem.* = feminin; *fig.* = figurat; *germ.* = german; *grec.* = grecesc;
i nterj. = interjecție; *invar.* = invariabil; *part.* = participiu; *pl.* = plural; *prep.* = prepo-
 z iție; *rut.* = rutean; *sb.* = substantiv; *sg.* = singular; *sl.* = slav; *ung.* = unguresc; *v.* =
 vezi; *vb.* = verb; *voc.* = vocativ.

- aret'e, berbec (Borşa).
 arişte, închisoare, 152²⁵.
 arm, coapsa de la căprioare (Ieud).
 armaş, haiduc, viteaz, 111⁹; păzitor înarmat, 38⁷².
 armorarî, mărăcine cu frunza lată (carduus marianus), 162²⁸.
 armos, înarmat, 157³⁹.
 armur, but, coapsă: armuru pk'icioruluş d'e d'inaşoi (Vad).
 aruncătură, azvîrlire, răsturnare, 137⁶, 159³⁸.
 ascrumat,-ă, prefăcut în scrum, 122⁹¹.
 ascuŝit, ascuŝiş, 154⁶².
 asoga, a face, a prepara, a pregăti, 116⁶².
 V. Hasdeu, *Etymologicum*.
 asorit, leşin provenit din cauza arşiŝei de soare (Ieud).
 aspreală, scrobeală, 29¹³.
 astară, de seară, astăseară, 35⁴¹, 173⁶.
 astupa, a îngropa, 78⁸⁸, 116^{10,13}, 121²⁶; a acoperi, 103²⁷.
 asumuta (a să), a se îngreuna, a ameŝi, 123¹².
 aşă, aşa, 119⁷³.
 aşădza (a să), a (se) lăsa în jos, a se nivela, 110⁴⁷.
 aşădzămint, locuinţă stabilă, 43²¹.
 aşternut,-ă, pus: masă aşternută.
 atunčen'e, atunci, 154⁴⁸.
 atunčin'ea, 166⁸⁴; v. atunčen'e.
 aŝucă, 119⁶, dim. aŝă.
 avam,-ă, mare, cumplit: lucru avam (Săcel, Năsăud); adv., prea mult, grozav, 181²¹; avan.
 avămn'it,-ă, rău, ticălos (Săcel, Năsăud).
 babiçe, raŝă, 147⁴⁰.
 badoc, tînichea, 87³.
 baer, cureaşa d'e la taşcă; legătură de desagi, etc. (Ieud).
 bagău, şsanş d'e dohan, restul de tutun scrumat ce rămîne în lulea şi pe care Maramureşeanul îl înfundă în gură, înlocuind astfel pentru ore întregi tutunul, 172²².
 bagn'etă, baionetă (Vad).
 bai, supărare, părere de rău, nevoie, 27⁸⁴, 67⁶¹, 81²⁶.
 baijer, sfoara de la gura desagilor (Şieu); v. baer.
 Balcu, numele unei vechi familii din Ieud, 158¹⁷.
 balş, «năframa la mn'irşasă» (Ieud).
 banat, pl. -uri, supărare, 32⁸⁴; v. banat.
 bandă, pl. bândz, muzică (militară), 70¹³.
 bandiş, bandit (Giuleşti).
 Bandră, nume toponimic, 171²³.
 Barbă-rasă, numele unui haiduc, 153²⁹.
 barnă, adj. substantivizat, (vacă) oa-
- cheşe, negricioasă; tunul, 146²⁹. (Ung. barna).
 barŝă, impozit, dijăd, ştidulă, 172⁴⁰.
 bate (a să): oile să bat, «oile să mîrlesc», (Borşa); a lătra: cin'î bat (Şieu).
 batăr (cin'e), orişicare, 3²⁸, 21¹⁰; măcar (Budeşti); v. batîr.
 băcu(i)eŝ, sac mic, 68²⁸; fig.: un băcuieŝ d'e fată, «o fată pit'it'iqacă», 58²².
 băhn'it, baionetă, 157⁴⁶. V. bagn'etă.
 băltag, secure servind drept armă, 153⁸.
 bănat, mîhnire, 15²⁰; v. banat.
 băncuk'î, 93⁴⁶ şi băncut'e, bani mărunŝi, 111¹³.
 bănuî, a duce dor, a se întrista, a se necăji, (Breb), 53⁷⁹.
 bărbînoc, plantă mică, verde şi cătărătoare (vinca minor) (Ieud).
 bărbînŝă, putinică pentru lăpturi sau brînzeturî, 138¹¹, 173⁴.
 bărdaş, tîmplar, 188²⁸.
 bărnaçe, negricioasă (Borşa): oaje bărnaçe; v. barnă.
 băsadă, vorbă, 108²⁴.
 băşăduî, a vorbi.
 bătăci, a bate, a bătători (Ieud).
 bău l interjecŝie imitînd mugetul vacii, 138⁴⁵.
 bed'garcă, un fel de covăŝea de lemn, găurită deasupra, în care se pune chiagul de strecurat (Săcel, Năsăud). Et. rut. bredda.
 beli, a jupui de piele, 154¹².
 belit,-ă, jupuit (ă) de scoarŝă: botă belită, 62²³.
 Belzebug, nume dat diavolului, 193⁵.
 b'etăng,-ă, 151²; v. bçitangă.
 bet'eg,-ă, bolnav, 43⁸⁷.
 b'eteşi (a să), a se îmbolnăvi, 170⁷⁰.
 bezd'ilă, adv.: nu îmbla în bezd'ilă, nu umbla în zadar (Mara). Et. rut. bezdile.
 bçiată, fem. de la bçiet, 20⁴⁰; nefericire, 7⁸⁷; supărare, 14²⁵.
 bçibol (Crăceşti), v. çibol.
 bçiet, nefericit, sărman, 79³.
 bçilit,-ă, alb: berbec bçilit (Crăceşti); v.: bçilită, albă: oaje bçilită (Vişeu-de-jos).
 bçirăi, a fi primar, a primări, 77²⁸.
 bçirăiŝă, primăriŝă, 77³⁵.
 bçirău, primar, 11⁶⁴.
 bçitangă, vagabond şi prost, 151⁶⁸.
 bçitangă, 152²⁰; v. b'etăng.
 bică, taur (Vad).
 bidă, supărare, necaz, 192⁶⁹; sărăcie (Ieud).
 birău, 151⁴⁹; v. bçirău.
 bistoş,-ă, trist, 14³⁸.
 bjuşug, beşug, 162²⁰.
 bihn'î, «a bate», a lătra, 131¹⁰.
 bîndură, cîră (Ieud).
 bîrăi, a mormăi, 155⁷⁷.

- bîrcă: oaje bîrcă, *oai*e cu lînd țigaie (Rona-de-sus); «mîndră și creșă» (Ieud).
- bîrce: oaje bîrce (Săpînța).
- Bitca Tătărcii, *nume toponimic*, 158⁸.
- bît, *chibrit*: «p'airile să dăzice țăbri» (Ieud).
- blăm, *să mergem*, 151³⁶.
- blem, 15⁴⁰; blemj, 15⁶⁰; blemaj, 91¹⁹.
- bluz, *bluză* (Vad).
- boar, *care paște boii*, 99⁴⁹, 169⁵³.
- boban'e, «meștersuguri», *vărăji*, 57¹⁵.
- bobon'i (a să), «a folosi meștersuguri», 57¹⁶.
- boboslov: Ion boboslovul, *Ioan gură-de-aur* (Borșa).
- bobot'i, *a pîlpăi*, *a arde cu flacări troznind*, 98⁷⁶.
- bodărie, «bold», 107⁷³.
- Bodișoara, 122⁴, *dim.* Bodița.
- bogăreă (oaje): oi *bogărele* — așa dăzicem noi la țele mîințele (Ieud).
- bohaș, *brad inferior calitativ*, 102⁸⁵ (Săcel); *buhaș*; *v. péstriș*.
- boime, *strînsură de boi*; *toți boii unui sat*, 171²⁴.
- boju, *boi*, 95²⁷ (u *final e cerut de rimă*).
- bold, *prăvălie*, 111¹⁶.
- bol'i, *a fi bolnav*, *a suferi de boală*, 47².
- bolîndzie, *nebună*, 31³³; *v. bolund*.
- boltăș, «carîmb» (*v. forma*); *în Crăcești mi s'a spus că înseamnă «brighidă»*.
- bolund,-ă, *nebun*, *prost*, 31³⁶, 97⁷⁹.
- bolundatec,-ă *nebunatic* (Ieud).
- bondă, «căpengagă», *bundă*, 62⁴⁷, 155¹⁸.
- bontozu, *a împraștia* (Ieud); *a deranja* (Sat-Șugătag), 158⁵⁰ *Et. ung.* b o n t.
- borgasă, *nevastă*; *stăpînd*, 25³².
- borçil, *medic*, 117⁶⁹.
- boron'eț, 173¹²; *pentru sens*, *v. textul* l.
- Borozău, 92⁴⁶. *Ca sb. comun înseamnă pîmînt cu vin uri* (ung. b o r o z).
- bosârcaie, 140⁸⁶, 161²³ și:
- bosorcoi, *vărăjitori*, 144⁴⁶. *Et. rut.* b o s o r k a.
- botă, *bîtd* (de cioban), 58¹⁴.
- bot'ej, *turmă*, 31⁷⁶, 172³⁰.
- bot'ejaș, 75⁵⁸, *dim.* bot'ej.
- bot'icută, 98²⁴, *dim.* botă.
- boț, *bucată*, 75⁷⁸; *v. bulț*.
- bourel (Borșa-Răpedea), *dim.* bour: s'o tîln'it c'un bourel.
- bouriță, «ca bou», 145²⁸.
- bozălui, «cînd fug marhale d'e înfocăcjun'e, d'e căldură, apoi ațea țî că bozălga», 139⁴⁹; *a zbîrli*. *Et. ung.* b o r z o l.
- Boznea, *Bosnia* (Vad).
- Brașău, 98³³ și:
- Brașău, *Brașov*, 86⁴; și Brașeu, 12⁴⁹.
- brăcinar, *legătura (de obicei o sfoară) ȝat'ilor*, 60¹¹, 165⁵².
- Brăilăt, *Brăila*, 100³⁶.
- brănană, *mreană*, 116⁶⁹, 163⁶.
- brez: berbece brez, *berbece negru cu capul alb* (Crăcești).
- briboj, *floare roșie-albuie, cu miros de mentă; e primăvărată* (geranium alpestre) (Crăcești).
- brihan, «pîncete», *burtă (de vite)*, 155³⁵.
- brîglă, *vătăd* (Giulești).
- brudîu, *năiv*, *prost*, 190¹.
- brustan, «buruiană», *brustur*, 55³⁸.
- bruțac, *sac de merinde*, 120³⁶.
- bubă: mor d'e bubă, «durere d'în lontru»; *mi-a dat să înțeleg că ar fi vorba de «cancer»* (Crăcești), 125²⁹.
- bucată'e, *cereale, provizii*, 164²⁶.
- bucă, *partea cărnoasă a piciorului (din-dărdt)*, 58¹⁰.
- bucăli (a să), *a mesteca în gură*, 125²⁰.
- bučimn'i, *a umple bine*, 136¹².
- bučin, *bucium (instrument muzical, de obicei un corn de bou)*, 133⁷.
- bučina, *a sufla, a cînta din bucium*, 84⁴³, 133⁷.
- bučin'i, 138²⁸; *v. bučimn'i*.
- bucîuș,-e: oaje bucie, *oai*e vărgată în galben în jurul și dedesuptul ochilor (Vișeu-de-jos).
- budacă, *găleată mare în formă de putină* (Borșa).
- budercă, *femeie grasă* (Ieud).
- budușlancă, *femeie fugită de la bărbat* (Borșa, Ieud).
- bugăt,-ă, *adj. și adv., mult, destul*, 93², 26⁶², 157⁴².
- buhaj, *berbece bătut* (Borșa).
- buiac,-ă, «măreț», *îngîmfat*, 170³².
- bulbuc, *plantă ierboasă; floare primăvărată*, 145²⁸.
- buldz, *bucată, cocoloș; cașul întreg*, 117⁷⁸; *v. boț*.
- bulț, 78⁶⁰, 81³⁶; *v. buldz*.
- bunuc,-ă, 115¹⁶, *dim.* bun.
- burac, *pl. buracți, sfeclă*, 146²⁸.
- burd'ej, *bordei*, 68⁴.
- burgană, *buruiană*, 162²⁸.
- burujan (Ieud); *v. bureană*.
- burzului, *a zbîrli*, 135¹⁷.
- but, «cjudă», *necaz, contrarietate*: o făcut în butu lui (Strîmtura).
- bute, *butoi de vin*, 109¹⁰; și but'e, 159³⁰.
- butur, *bagaj; resturi*: numa buturile i-s aiçi (Apsa-de-sus). *Et. ung.* b ū t o r.
- butuț, *partea cărnoasă superioară a piciorului*, 46⁴²; *dim.* but.
- but'in, *lemn mare, grindă* (Borșa - Răpedea).
- ca: în expresiunea ca vaș d'e ei, 16⁶².

- caje, *pasăre răpitoare care scoate țipete stridente în păduri și »strigă a ploaje», 166⁷⁸.*
- cajer, *fuior alb*, 11⁶⁰.
- calic-ă, *slab*, 170⁵⁸.
- canțeu, *cană mare*, 12⁶⁸, 25²¹.
- cantă, *sinonim cu canțeu*, 25¹⁹; *vas* (Crăcești).
- cănură, «lîna care rămîn'e în hrebăn» (Borșa).
- capăr, *capăt* (Budești); *v. Introducerea* (Graul).
- capău, *copoiu*, (Crăcești).
- cararabă, *conopidă*. Et. *ung. karalábi*. carj, «dy'javolj», 144¹³; *v. bosorcoj*.
- carimb, *lemn sau băț rotund pe care se încrestează măsuratul laptelui primăvara* (Budești, Borșa). *V. pentru etimologie* *Dacoromania*, II, 596.
- casă, *pl. căși și căsi, însemnează și camera* (Budești).
- cartie, *scrisoare*, 23⁷⁰.
- cașos, *oasă*, «cum e cașu», 138⁴¹.
- căcădări, *fructe mici roșii și lunguețe de arbust spinos, asemănătoare cu măceșile*, 147⁹.
- căcăradză, *bălgar de capră* (Ieud). *Circulă și vb. căcăradza*.
- călărește, *adv., călare*, 27¹⁶.
- călca, *a percurge*, 122²².
- căldare, *cazan* (Borșa).
- căleşă (Crăcești), *v.:*
- căleşcă, *trăsură* (Sat-Șugătag).
- căli, *a încălzi, a fierbe*, 173¹.
- cănac, *ciucuru de la lulea*, 68²⁴; *canaf*.
- cântălăria, *cancelarie*, 19⁸⁷.
- căni, *a încerca, a proba; a dibui, a se împiedeca: țetește, da căn'este* (Ieud).
- căpenegă, «*timbariu*» (Berbești), *manta, chepeneg; v. bondă*.
- căpen'egaș, *manta*, 96¹¹, 122¹³; *dim. căpenegă*.
- căplan, *capelan*, 158⁵⁶. Et. *ung. kaplan*.
- căplari, (*soldat*) *caporal* (Coștiui).
- căplenesc, *gască, care ține de capelan*, 158⁵⁴.
- cărăbchiță, «*mari și groasă*», 126⁴⁶.
- cărărau, *derbedeu*, «*pierde-vară*» (Ieud). *Der. din cărare*.
- cărbunel, «*jarbă ce crește pă munt'es*», 81².
- cărstnic, *cantor* (Budești).
- cărtureț, *cărturar* (Glod).
- căsar, *cel ce rămîne acasă* (Budești, Crăcești).
- cășarn'ie, *cazarmă* (Crăcești).
- cășucă, 58⁹, 114⁷⁰, *dim. casă*.
- căși, 161¹⁹, *pl. de la casă*.
- cășuț, 185⁸², *dim. caș*.
- căta, *a căuta* (cu sensul de «*despăduchiera*»), 122⁵¹.
- cătană, *soldat, militar*, 14¹³.
- cătan'e, *militărie*, 21⁴⁵, 22⁵; *v. cotun'ie*.
- cătrană, *catran, zmoală*, 103⁸⁴.
- cătun'ie, *militărie*, 21⁵⁹, 47²⁰; *v. cătan'e*.
- cături, «*hučj mănunțai d'e fağji*» (Crăcești).
- cătuș, *lanț*, 124⁸⁵.
- cătușă, «*bag'samă găreče priče d'e pădure» — aceasta este explicația pe care mi-a dat-o o bătrîndă din Borșa-Repede. Intrebînd însă și pe alte bătrîne, printre cari și pe Sava Ștefcu, mi s'a explicat cu sensul de »jug de bois», »proțapul boiler», 126⁷⁷. V. acum în urmă și Dacoromania*, III, 666.
- căt'ilin, *încetșor*, 10⁹.
- căt'ilinaș (Borșa), *v. căt'ilin*.
- cățin, *pl. cățini, stînci mari* (Moisei).
- căținos: *munt'e căținos, pietros, stîncos* (Moisei).
- cînta (a să), *a plînge, a jeli*, 67¹⁸.
- cîn'esc: *d'inți cîn'est'i, dinții canini* (Vad).
- Cîrlibab (cu accentul cînd pe i cînd pe a), *nume toponimic*, 158³.
- cîrliga, *a da forma cîrligului*, 29²¹.
- cîrmoază, *coaje de pîne uscată*, 98⁶⁸. *V. Dacoromania*, III, 701.
- clăt'i (a să), *a (se) mișca*, 22¹⁷.
- clisă, *slămină*, 84⁵⁸.
- cloacăză, *coacăz* (Crăcești).
- clocot'is, *adv., în clocote, în fierbere, cu vuet*, 5⁹.
- clofușniță, *femeie dezordonată, stricată* (Săcel, Năsăud).
- clop, *pălărie*, 17⁵⁵.
- clopot'i (Giulești) și clopoți, *a trage clopotele*, 35⁵³.
- coačj, *potcovar*, 152¹⁸. Et. *ung. kovács*.
- coarbă, 20⁸, *adj., v. corbă. Ca subst. înseamnă și »cioară, corb», 30²⁴*.
- coardă, *sabie*, 34³⁵.
- cóbciľă, *cobilă* (Călinești).
- coc (d'e pk'ită), *pînișoară* (Ieud).
- cocător, *despărțitura cuptorului de casă în care se coace pînea* (Crăcești).
- cocon, *oană, băiat, fată*, 14⁸⁴, 66⁷.
- cocoran, *înseamnă, probabil, »cocoș», 147¹⁴*.
- coțean, *tulpina varzei*, 152^{17,81}.
- cócie și coție (cu accentul pe i), *trăsură (mică)* 122⁸⁹.
- cóciș, *vizitiu*, 114^{38,39}.
- codat, *vierme din brînzeturi, strepede*, 77⁷⁵.
- codrior, *oară, de codru* (Budești).
- codrișor, 167³⁹, *dim. codru*.
- coh, *vatra de la gura foalelui în care se înroșește fierul* (Ieud, Glod), Et. *rut. koh*.
- cok'eli, *a fierbe, a găti mîncări* (Săcel, Năsăud). Et. *sl. kotilü*.

- coldui, *a cerși*, 45⁶. Et. ung. k o l d u l.
 colduș, -ă, *sărac, orfan; cerșitor*, 20⁴⁸, 139⁷.
 coldușăsc, -ă, *cerșitoresc*, 105⁸⁹.
 coleașă, *mămăligă* (Borșa).
 coleșar, «tocănaș» *cu care se mestecă mămăliga* (Borșa).
 colindută, 76⁶⁴, *dim. colindă*.
 comisaș, *agent polițienesc*, 38⁷⁸.
 comînda, «*endre les derniers devoirs*», *a însoți un mort*, 7⁴⁸, 94⁸⁹; «*a prohod'ie* (Sat-Șugătag).
 comîndare, *masa de după înmormîntare* (Sat-Șugătag).
 comn' ișer, *comisar, agent de poliție*, 169²⁷.
 copîrșău, *cosciug*, 46⁸⁴.
 cōp'k' il, *copil din flori*.
 corbačji, *gîrbaci, biciu*, 101⁸.
 corbă, *fem. lui corb, neagră*: capră corbă (Crăcești); «bărnaș», *negricioasă* (Săcel); corbă bătrînă, «*bîată bătrînă* (Vad); *v. cōarbă*.
 corbuț, 88⁴², *dim. corb*.
 corc, *tufă, arbust*, 104⁷⁸.
 cordohan, *piele de cordovan*, 65²⁰. Et. ung. k o r d o v á n y.
 corfă, *vărgile îndoite de la acoperișul comarnicului pe cari se întinde pînza* (Budești); *acoperișul pătului de fin* (Ieud). Cf. ung. k o r b a.
 corház, *spital*, 41⁶. Et. ung. k ó r h á z.
 corhă, *versant repede de munte* (Borșa-Răpedea). Et. rut. k o r h.
 corindă, *colindă* (Crăcești).
 cornuș, -ă, *cu coarne*, 170³⁰.
 corn' i, *colțuri*, 168¹⁶; *pl. de la corn*.
 corn' ișor, 25¹⁸, *dim. corn*.
 corn' iță, *coarne (de animal)*, 145²⁰; *pl. dim. de la corn*.
 corompej, *cartofi*, 147⁴⁸.
 cōrtil, *adăpost, locuință*, 186⁵⁶.
 cort' i: mă cort' e'a', «*im zin' e' k' etve, am plăcere*» (Vad). Et. ung. k o r t y (a n).
 cosală, *cusătură*, 148¹².
 cosalău, *locul destinat cositului*, 170³⁸.
 cosînteană: «*placă și stai la noi, că și aičuca, în Maramurăș, simt Ilene cosînten' e*» (Birsana).
 costiță (d' e munt' e), 112²⁶, *dim. cōastă*.
 costōs: hotar costos, *șinut sau loc accidentat; derivat din cōastă*.
 coșar, *țarc mic în care se țin oile șchioape* (Budești).
 coșuț, 91⁴⁰, *dim. coș*.
 cot, *pl. cot' e, cot*, 95⁸².
 cota, *a îngriji*.
 cotare, *îngrijire*, 78².
 cotun' i, *a face serviciul militar*, 47¹⁷.
 cotun' ie, *serviciul militar* (Cornești); *v. cătun' ie*.
 Cozac, *Cazac*, 155¹².
 Cozn' ian, *Cozma (sărbătoare)*, 167².
 crancă, *creangă*, 42⁸⁶, 46^{4,9}, 48⁸², 50⁷¹, 52⁵⁴.
 crangă, 22⁸, *v. crancă*.
 crăcăna (a să), *a se ramifica (vorbind de arbori)* (Borșa).
 crăncușoară, 51⁷⁰, *dim. crancă*.
 crăncuță, 49⁸¹, *dim. crancă*.
 crănguță, 105⁴⁷, *v. crăncuță*.
 creșă! *strigăt adresat caprelor*, 164¹⁷.
 creștă: apă creștă, «*apă mest'ecată cu sînge*», 35³⁵.
 credința, *v. cred' inți*.
 cred' ință, *logodnă*, 107¹⁴.
 cred' inți, *a logodi*, 17⁴², 112³⁶.
 cred' inție, 164³⁴; *v. cred' ință*.
 créstură, -urj, *crestătura de la vîrteș* (Budești).
 Crizin' ile, *nume toponimic*, 171¹⁹.
 Crîștea, «*orece sfînt*», 144³⁹.
 crîșmar(i), *cîrciumar*, 25^{5,13}.
 crîșmă, *cîrciumă*, 21¹⁷.
 crîșmări, *a ținea cîrciumă*, 77⁴⁸.
 crîșmăriță, 25¹⁸, *dim.*
 crîșmuță, 91⁷⁹, *dim. crîșmă*.
 croncăi, *a croncni*, 88⁴².
 croncule, *voc. din rădăcina cronc*, 88⁴⁴.
 cruce, *în expresiunea: cînd o fo' cručea mn' jadză-dzi*, 89⁴⁵; *pl. cručji, picioare*, 155⁵⁸.
 cručjiță, 32³⁰, *dim. cruce*.
 cucon, 71⁴¹, *v. cocon*.
 cuculuț, 25²³, *dim. cuc*.
 cucurbătă, *căpășină* (Sat-Șugătag): cucurbăta capului.
 cucurbélci, *melci* (Budești).
 cucurudz, *fructul conic de brad sau de pin* (Borșa): cucurudz d' e durdzău (Giulești).
 Cuhn' e'a, *satul Cuhea*, 159¹⁸; *v. cunh' e*.
 cui: un cui de horică, *un păhărel de țuică* (Apșa).
 cuij burel, 47⁴⁶, 104⁶⁴, *dim. cuij*.
 cuijuț, 115⁸², 153³, *dim. cuij*.
 culmuri, *pl., mi s' a explicat în sensul de «val-vîrteș»*, 142³⁹.
 cumk' it, -ă, *învățat, obicinuit*, 50⁵⁸.
 cumpănă, *balanță formată din două mari cazane cu care se măsoară laptele, brînză, v. planșa XIV, 1*.
 cumt' i (a să), *a se obicini*: t' e-aj cumt' it, *sîntem cumt' iț* (Șieu).
 cunh' e, *bucătărie; mîncare* (Crăcești). Et. rut. k ū h n a.
 cunt' it, -ă, 172²¹; *v. cumk' it*.
 cunună, *în expresiunile: cununa d' ealului, 78²⁶, 101⁴⁷; cununa unčilor, 130⁸⁴*.
 cunun' iță, 119⁵³, *dim. cunună*.

- cupă, *concavitate*, 125¹⁹; *cai să cunosc d'e ai după cupe» (Ieud).
- cuprinde, a *prinde*, 134⁶⁸.
- cura, a *curge*, 22⁶⁹, 130⁵; cură, *curge* (Giulești).
- curătoare, *curgătoare*, 43¹¹.
- curek'î, *varză*, 100¹³, 148¹².
- cursură, *curgere*: toț munții cur cu cursurile în Răpedea (Borșa-Răpedea).
- curtelare, *cuartuire*, 187 (*sus*).
- curvoi,-oaje, *depravat*, 57³³.
- curzi, a *curvăsări*, 170²⁶.
- custură, *briceag*, 63⁶, 170⁶⁹.
- custuri, *pl., rîpi prăpăstioase de munți* (Ieud).
- cușl *interj.*, *mars de-aiçi» (Ieud). Et. *rut.* k u ș.
- cut'e, *piatră cu care se ascute coasa* (Ieud).
- cuțelcă, *furcă de tors* (Budești).
- cuzmă, *cușmă*, 112⁷⁷.
- če, *ci, dar*, 158⁶⁷.
- čelsag, *furt; înșelare, răpire*, 98⁸⁴, 113⁸⁸.
- čelui, a *înșela*, 59⁴.
- čepătoare, *începătoare*, 148¹⁹.
- čepeln'îță, *sb., început*, 84⁶⁷.
- čerca, a *căuta*, 76³⁰, 116⁶⁷.
- čern'eală, *întristare, doliu*, 45⁶⁶.
- čern'i, a *înegri, a îndolia*, 43⁷⁶.
- četera, a *cînta cu četera*, 117⁴⁶.
- četerale, 104⁶⁸, *dim.* četeră.
- čičea, *aici*, 171¹².
- čilioaje, *pasăre pेत्रiță cît o sarcă» (Ieud).
- čîn'iele, 122¹⁵, *dim.* čîn'ij: *însemnează «harnașament»*. (*Rut.* č in).
- čjogată, *lemn putred* (Vad).
- čjocan (de horincă), *păhărel* (Mara).
- čjocnă, *ciocnire*: se dau cu oule în čjocnă (Borșa).
- čjocoj, *ciocirlie* (Giulești).
- čjole, *minciuni* (Crăcești).
- čjohlă, *trunchi găunos* (Ieud).
- čjonic, *luntre, șajcă*, 151⁴⁶. Et. *ung.* c s ó n a k.
- čjont, *cadavru, schelet, os*, 44⁷⁴, 102⁶⁴.
- čjornă: capră čjornă, *capră neagră la cap* (Crăcești).
- čjotormean, *gușat*, 172⁶⁴.
- čjucă, *panglică, fundă*, 35⁷³, 164⁵².
- čjopot, *a zcera», 113⁶⁴.
- čjir, *fărîină d'e ovăz șjartă če o dăm la cîn'j să nu-j taje žigw» (Ieud). Et. *rut.* č ir.
- čjubă, *nume de cîne*, 147²⁶.
- čjubuc, *lulea*: nu dohăn'ești čjubuc (Breb ?)
- čjucă, *botă», 164⁵⁸.
- čjuclă, *buclă de păr, moș* (Giulești); *creștetul găinei sau al cocoșului* (Ieud).
- čjucur, *fundă*, 89³³.
- čjudă, *necaz*, 22¹⁸.
- čjud'i (a să), a *se mira*, 16⁶⁶.
- čjulfica, a *azvîrli*, 159⁹¹.
- čjugurele, 147¹⁹ și
- čjugurj, 147²². *Neexplicit. Probabil, «čjucur».*
- čjuic, *formă onomatopeică*, 145¹⁰.
- čjulecju, *copil* (Borșa). (*Ung.* c s e l é d).
- čjumă, 147³⁸, *v. textul.*
- čjumn'il, *cimil(itură)*, 145¹.
- čjumn'ili, 148²³ (*cu sens de «drăcuire»*), *v. textul.*
- čjumn'iliga, 148²¹ (*formațiune copilărescă*).
- čjumn'ilitură, *ghicitoare*, 172⁶²; *v.:*
- čjumurlitură, *cimilitură* (Borșa-Răpedea).
- čjung, *scorbură*, 102⁶³; *cracă*, 43⁴¹; *lemn uscat d'e pădure» (Sat-Șugătag).
- čjungări (a să), a (*se*) *ciunti (de coarne)*, 139⁴⁸, 170³¹.
- čjunguț, *ramură*, 43⁴⁷; *dim.* čjung.
- čjunta (a să), a (*se*) *rupe*, 17⁴⁷, 21⁶⁷; a (*se*) *împușina*, 69⁴⁶.
- čjuntat, *sb., rupt*, 17⁴³.
- čjunt'îță, *pl., oase*, 143⁷⁹; *dim.* čjont.
- čjupă, *scăldătoare la copilă, 5³⁹, 99²⁰ 112⁶⁴.
- čjupăi, a *scălda*, 99²⁸.
- čjurcel, *cercel*, 147²⁷.
- čjurdă, *cireadă*, 31⁷⁶, 139³⁸.
- čjurdacă, 31⁶⁸; *v.* čjurdă.
- čjurui, a *curge*, 25¹⁷.
- čjută, *șjară d'e pădure», *fiară sălbatică*, 114²⁸, 163⁶³.
- čilegi, *familie, copii*, 138³²; *sg.* čileci *v. čjulecju.*
- čînăltălui, a *curăți tăind* 84⁴. Et. *rut.* (p o) č i n a t i.
- čires, *cireș*, 43⁶.
- dada, *tată; șef*, 84¹⁴, 155⁶⁷.
- darab(ă), *bucată*, 157⁶⁰, 173⁹.
- Dăzuc, *nume de persoană*, 153³⁰.
- de, *prep.*, 154¹⁵, *v. textul.*
- delântui (a să), a *anunța, a se prezenta* (Crăcești). Et. *ung.* j e l e n t é s.
- demnica, a *dimica*, 196¹⁴.
- demnicat,-ă, *tăiat în bucăți*, 193⁴⁸.
- descilți, a *desface cilții*, 162⁴⁰.
- desfače, a *curăța*, 172⁶³.
- desit, *sb., desis*, 9⁸.
- desk'ilina, a *separa*; *v. t'il'in.*
- despuņge, a *întoarce acul de cusut pe unde e introdus*, 90⁷⁰.
- dezčina (a să), a (*se*) *rupe; a sparge*: dezčină un lemn (Vad).
- dimn'icat,-ă, 80⁶⁸, *v. demnicat.*
- distălui, a *ferchezui* (Ieud). Et. *ung.* d i s z t e l e n.
- dîmbău, *dîmb mare» (Ieud).

- dîmburos, -gasă, *cu dîmburi* (Ieud).
 dîngă, *de (pe) lîngă*, 60²⁹.
 dînsu, *ins, om*, 149^{20,31}.
 dobă, *tobă*, 11⁶⁵.
 Doca, *nume femeiesc*, 136⁶⁹.
 doy'ili, *a dojeni, a muștra*, 67⁶³.
 doy'il'it, -ă, *supărat*, 67⁶³.
 dohan, *tutun*, 100¹⁵.
 dohaniș, *fumător*, 97³⁹.
 dohăn'i, *a fuma*, 58⁷; *v. țăubuc*.
 doi'ci, *a alăpta*, 67³⁶.
 domnar, *boier*, 172⁴⁷.
 domnuț, 20¹³, *dim. domn*.
 domn esc, -ească, *boieresc, de domn*, 34⁶¹.
 domn'eț, *boieros*, 172³⁹.
 domn'i, *a stăpîni, a posedă*, 110⁷⁹.
 doniță, *putină mică fără toartă, avînd la buză o ureche găurită* (Borșa).
 dori (a să), *a (se) iubi*, 10¹⁰; *a suferi*, 40².
 dorovăi, *a face curățenie în casă în ajun de sărbători* (Ieud).
 doruc, 106⁶⁰, *dim. dor*.
 dorurel, 35²⁸, *dim. dor*.
 doruț, 33⁷⁵, 35³⁰, 41²⁰, *dim. dor*.
 dospală, *dospit*, 114⁶⁰.
 dost'i, *a dospî*, 113⁶⁵.
 drăgușor, -qară, 23¹⁰, 57¹⁰, *dim. drag*.
 drăgușor, 44⁷⁶, *v. drăgușor*.
 drăguliță, 25¹¹, *dim. dragă*.
 drăn'icjoară, 18⁴⁸, *dim. draniță*.
 drăn'it, *a pune dranițe pe acoperiș*, 18⁴⁹, 167²⁰.
 drob, *plantă care se întrebuițează la coloritul în galben al covoarelor*, 146²².
 drobșor (Borșa), *dim. drob; îl pasc și vitele* (Sat-Șugătag).
 drod, *telegraf* (Giulești). Et. ung. d r ó t.
 Drongoș, *nume de persoană*, 153²⁸.
 drumar, *călător, drumeț* (Săpînța).
 drumuț, 42¹⁰, 89⁸², *dim. drum*.
 drușcă, *domnișoură de onoare la o nuntă*, 65⁴, 66¹⁶.
 dubălar, *tăbăcar* (Glod).
 ducucit, -ă, «năcăzit, sărăman», 17⁶.
 dulcețață, *iubire, dor*, 18⁵³; *fericire*, 22⁷².
 dumramn'ic, «buruiănă albă d'e pă cîmp», *dumbravnic*, 156⁷².
 Dunăriță, 11³⁸, *dim. Dunăre*.
 durăi, *a rostogoli făcînd zgomot, a durui*, 167³⁸.
 durdzău, *pin*, 23⁵¹. *Se confundă cu bradul. Insemnăză și «jneapăn».*
 durel'e, *durere*, 171^{61,67}.
 durn'i, *a dormi*, 50⁵².
 durgare, *durere*, 41⁹.
 dunederesc. *Formă necunoscută. Intr'o variantă s'a interpretat ca dumnezeesc.*
 durcută, *ban, monedă de 5 și 10 bani*, 167¹⁰.
- duzmen'e, «așa dzîc la *gat'î* în Capnică (Budești),
 d'e, *prep., pentru, de*, 67^{12,15}.
 d'ecung, *tranșee*, 24⁵⁴.
 d'epărat, *zmulș*, 120¹².
 d'epărta, *a îndepărta*, 96⁸⁷.
 d'ept, *drept*, 152⁵.
 d'escăleca (a să), *pare a avea și sensul de «a uita de» (v. textul)*, 109³³, 123⁶¹.
 d'escăța (a să), *a (se) despărți, a (se) desface*, 109⁷⁹.
 d'escățat, -ă, *dus, fugit, despărțit*, 109⁷⁵.
 d'esfače (a să), *a (se) dezlega de vrăji*, 161³².
 d'esfăta, *a satisfăce*, 110^{44,68}.
 d'esgădui (a să), «a d'esfače», 45³⁷.
 d'esk'edzit, -ă, *destrămat*, 115⁶².
 d'espreuna, *a despărți*, 15⁴⁶.
 d'estul'i (a să), *a (se) îndestula*, 42²⁴, 45⁷².
 d'etori, *dator*, 128²¹.
 d'id'ioł'itori, *deochetor*, 126¹¹; *v. carj*.
 d'jem, *ghem* (Valea-Porcului).
 d'iliși (a să), *a (se) strînge*, 19⁴¹. Et. ung. g y ü l é s e z.
 d'in, *în*, 11⁶¹, 103^{36,37}.
 d'ingă, *de (pe) lîngă*, 23¹⁴.
 d'ințalări, *dentist*, 61⁶³. Der. dinte.
 d'ipče, *de ce, pentru ce; pentrucă*, 108⁷⁶.
 d'ipt, *pentru*, 50³².
- dzăčga, *a sta, a mocni*, 7⁷³.
 dzămare, «puroi», 126⁶¹.
 dzări (a se), «a să strîca; cîn oile nu dau lapte», fără dzăr, *dzițem că s'o dzărît* (Ieud).
 dzărîtă (qaje). *Pentru a le reveni laptele, oile dzărîte se mulg peste lemnele carbonizate provenite din aprînderea focului-viu* (Ieud).
 dzîmbru: «dzîmbru gîcem noi și țîmbru care pun'em în dzamă; o dqară k'e-matu-s'o qarecineva d'in moșii noștri așa...» (Săcel — Ion Burnar a i Mări). *Nu știe nimic de animalul «zimbru».*
 dzîucă (Giulești), *dim. dzîuă*.
 dzori, *probabil ezori (de zi)*, 137²⁰.
 dzuă: und'e-oj dzuă să nu miș, *unde mă va apuca ziua să nu rămîn*, 43¹⁶.
- estin, -ă, *eftin*, 162²¹.
 est'elalt, -ă, *celalt*, 140⁸⁶.
- fače (a să): fă-te 'ncolo, 44¹⁸.
 famélie, *familie*, 157²⁴.
 fapt, *întrebuițat în descîntece cu sensul de «charme»*, 131²².
 farbă, *văpsea* (Borșa).

- fat'e, *explicat cu sensul de «aşchii de lemn răşinos (brad, pin), cu ajutorul cărora se face focul», 30¹. Corespunde ca sens formei aromâne «dzadă».*
- fat'ie, pl. făt'ii, *picături de răşină sau bucăţi răşinoase arzînde şi luminoase, 167⁶⁶.*
- făcătură (în descîntece), *fermecătorie, 130⁸², 134³⁸.*
- făguţ, 112⁴⁹, *dim. fag.*
- făget, *pădure de fagi; loc acoperit cu fagi, 18³⁶.*
- făloşie, *lăudăroşie, fudulie, 67⁰.*
- făptură, *natură, chip, felul de a se prezentă, 107⁸⁵.*
- fără, *afară de, numai, 3⁴⁰, 13⁵².*
- fărbui, *a vâpsi (Borşa).*
- fărin'ioară, 116⁴⁸, *dim. fărină.*
- fărtaiu, *şfert, litră, 77⁴⁶, 121¹⁴.*
- fătăcjuine (d'e pōarcă), *partea genitală (Petrova).*
- fātuşă, 8⁶¹, *dim. fată.*
- făt'ieri, *torţă, 167⁶⁰; *care pōartă făt'ii d'e său o d'e ăară».*
- făt'ii, *v. fat'ie.*
- fătōaje, *faţă de masă (Budeşti).*
- făţoi, 159²³, *v. fătōaje.*
- făpucă, 88², 113⁵⁸, *dim. faţă.*
- făurari, *februar, 155⁷⁶.*
- fečjoraş, 33⁷, *dim. fečjor.*
- fečjoriţă, 33¹³, *aim. pl. fečjoră.*
- felderă, *găleată, baniţă, 92⁸¹.*
- felder, 93³⁹, *v. felderă.*
- Ferecōaje, *numele unei renumite descîntătoare care locuia pe dealul dintre Glod şi Poieni, 61⁴⁰.*
- ferestari, *geamgiu, care pune geamuri la ferestre, 61⁶⁴.*
- feri, *în expresiunea: ferî şi apăară, 159⁴⁷; a evita, 43⁷⁷.*
- fet'ie, *virginitate, 44⁸⁸; epoca de fată-mare, feciorie, 165⁸⁶.*
- firez, *ferestrău, 186²⁷.*
- fişcăi, *a şuera, 157⁶⁶.*
- fitău, *legătură (de obicei la zăgnii) împiettită din trei ziţe făcute guşi, 164⁴⁸.*
- fintîn'i, *a curge ca dintr'o fîntînă, 129⁷⁶.*
- fintîn'ioară, 21⁴⁹, 106¹³, *dim. fîntînă.*
- fî nuc (Budeşti), *dim. fin.*
- fîrfăit,-ă, *urît, 44¹⁸.*
- fişcii, 60⁴², *v. fişcăi.*
- flăură, *vorbăreţ, vorbăreţă (Săcel, Năsăud).*
- flōare (de grîu), *pînea ce se face în simbăta Floriilor, 161³. Cf. forma aromîndă «flu-riţă».*
- floc, (puf de) *pene, 38⁷⁴.*
- flocos,-oasă, *acoperit cu păr, 166⁶⁴.*
- floričea, 26¹⁷, *dim. flōare.*
- fōandi, *«cel care prind'e cîn'ii», hingher, 61⁴.*
- fōart'e, *iute, repede, 107⁷⁶.*
- Foca, *ziua de 22 iulie, 164³⁶.*
- focări, *a face foc, a încălzi camera (Giuleşti).*
- focuş, 21²⁴, 43⁶⁰, *dim. foc.*
- fogădău, *cîrciumă, 12⁶⁴, 169⁸⁰.*
- folgatar, *stringere, adunare, 120⁴⁶. Et. germ. vergattern.*
- folosî, *a ajuta, 140¹³, 142⁴.*
- folosîtoare, *care aduce folos, 85³.*
- fondament, *temelie, 158⁶⁷.*
- forăstui, *a aranja, a întocmi ceva stricat, 127⁹.*
- formă (curent întrebuiţat), *fel, 165⁸⁰.*
- formăca, *a vrăji, 35²⁴.*
- formăcătōare, *vrăjitoare, 95²⁰.*
- formăcătūră, *fermecătorie, vraje, 35³³.*
- fragă: foaje fragă, 48¹.
- franţă, *şifilis (Ieud, Moisei). Et. ung. franc.*
- frăgét, *fraged, 52²⁴.*
- frăt'ic, 77⁴¹, *dim. frate.*
- frăt'iluc, 6⁹, *v. frăt'ic.*
- frăt'iuţ, 116⁶⁰, *v. frăt'iluc.*
- fręală, *tăietură în butoi (Săcel, Năsăud).*
- fricē, *pl. de la frică, 80³⁸.*
- frînge (a să), *a (se) rupe, 46²⁸.*
- froi, *a sfordă, 101⁴⁹.*
- frumōasă, *fiinţe rđu-făcătoare din superstiţiile poporului, 130⁴⁰; v. d'id'ioak'itori.*
- frundzişōară, 81⁶¹, *v.:*
- frundzucă, 28¹, 33³³, 37⁶⁷, 94¹⁶, *v.:*
- frundzulęa, 39³⁴, *dim. frundză.*
- frundzucică, 52²⁷, *v.:*
- frundzută, 27⁶⁰, *v. frundzişōară.*
- funduţ, 100²⁶, *dim. fund.*
- furcoi, *furcă mare, 84¹¹; copil din flori (Săcel, Năsăud).*
- fuş'tei, *treaptă, 84^{20,28}.*
- gad'ină, *jivindă, 163⁹.*
- Galareu, *deformat din «Galileu», 156⁸⁰.*
- galasca, *«k'jatră vinată de čern'it» (Vad Borşa).*
- galask'iu, *piatră neagră-vîndată întrebuiţată la vâpsit (Borşa).*
- Galişia, *Galişia, 19⁴⁶.*
- gazdă, *stăpîn, proprietar, 76¹.*
- găjōară (Ieud), *dim. gaje.*
- gălbănaş, *monedă de aur, 88⁷⁸.*
- gălben'ită, *aurită, 100⁶⁸, dim. galben.*
- găl'etar, *care mulge în găleată, 167³⁰..*
- Corespunde formei aromîne «mătricar».*
- găn'i, *a gîndi, 23⁸².*
- gărduţ, 69¹², *dim. gard.*
- găta, *a pregăti, a termina, 18⁴⁴, 21³⁹.*
- gătat,-ă, *împodobit, 24²⁰.*

- găvan, *lingurd mare de stînd* (Budești), 173¹⁰.
- găzduc, -ă, gazdă mare, 31⁶², 75³⁰.
- găzdlui, *a sta sau a ținea în gazdă*, 31⁵⁴; *a trăi*, 173⁴⁶.
- găzdoi, -oaje, 11²¹, 121⁵⁶, v. găzduc.
- gîlcoj, *care are gîlci*: «Moisenij sint gîlcoj — așa li-i policra» (Moisei).
- gîndac, *șarpe*, 129¹².
- gîncă, *pl. gînște, gîncă* (Giulești), 111²⁰.
- gînz, *cerculeț, făcut din împletitură de nuiete, care servește pentru fixarea virtuțului aldturi de guzbă la stîni* (Ieud).
- gîn'i, 24⁵⁷, v. găn'i.
- gîțurî: «Ia noi nu-s mult'e oi; e, așa, cit'e v'o trei gîțurî» (Vad — Ioana Codrea).
- glăsuț, 49⁸⁹, *dim. glas*.
- glet, *front, șir militar*, 120³⁹. (*Germ. glied*).
- gligan, *mîstreț* (Petrova).
- gloabă, *despăgubire*, 152⁴¹.
- gódin, *porc, rîmător, godac* (Valea-Porcului).
- Gogófta, «besereca Židzilor»: pã d'çalu Gogofk'i 'n sus (Vad — Ioana Codrea). *In Ieud, în seara de colinde, am înregîstrat-o și ca: Gogrofk'i, Golgosti și Gogoști*.
- gogol'i, «a mn'ilui», 67⁶⁴; *a desmierda, a mîngîia* (Ieud).
- Gogomna, *deformare din «Golgota», 75⁴¹; v. Gogofta*.
- gojdân'i, *a rage, «a face larmă», 126¹⁸*.
- Golu, *nume de persoană*, 153³⁰.
- gongoj, *Țigan*, 59¹⁰.
- gorgan, -ă, *tare: mămăligă gorgană* (Ieud).
- Gorzu, *nume de familie*, 158¹⁷.
- goz, *gunoi de vite*, 93⁵⁴, 163¹⁸.
- graiță, *pl., creișar*, 59⁴⁸.
- grație, *rdgaz*, 114⁵⁸.
- grăd'in'ea, 41³⁰, *dim. grădină*.
- grăzduț, 87¹⁸, *dim. grazd*.
- greluș (Ieud), *dim. greer*.
- greoaje, *însărcinată, în pozi ție* (Săpînța); v. grōasă.
- greși (a să), *a uita: amu greșesc* (Borșa-Pk'etrasa); *stai că mă greșesc* (Glod); *m'am greșit* (Strîmtura). *In timp ce eu scriam în caet, persoanele care îmi relatau își intrerupeau povestirea sau poezia, spunîndu-mi că nu-și mai aduc aminte: amu greșesc. Înțelesul de «a greși» nu le lipsește*.
- grind'eață, «peșt e mn'ica» (Giulești).
- grizi, *a îngriji*, 44²⁵.
- griuț, 66⁸⁸, *dim. griuț*.
- grōasă: *fomeje grōasă, însărcinată* (Vad); v. îngreunată.
- gros, *sb.: în grosu spumii*, 139⁴⁰.
- grosçior, *smîntînd*, 134⁸³.
- grosj, *pl. de la grof, magnat ungur*, 155³.
- groșîță, *monedă mică*, 11⁵.
- gruieț, *gruț mic, deluț* (Ieud).
- Gruiti, 107⁴⁴, *dim. Gruja*.
- grundzuros (drum), 124¹⁷.
- gubă, *haină de iarnă țesută, cu floclul în afară* (v. *planșa a II-a, n-rul 1*), 59⁴⁰.
- gubuță, 21⁴, *dim. gubă*.
- gurișoară, 60¹⁸, *dim. gură*.
- gusta, *a prînzi*, 117⁸.
- gușe, *mai multe fire de tort strînse pe degetele mînei în formă de cerc, spre a servi la împletit(ul unui brîu); jurubiță* (Ieud); *umflăturile de pe trunchiul arborilor din cari se extrage și iasca*, 151⁹.
- gutîn'ie, *gutîie* (Crăcești) — *auzit o singură dată*.
- guž, *gužgan* (Ieud).
- guzbă, *lemn bătut în pămînt, care, alăturat cu ajutorul gînzului, servește la fixarea virtuțului la stînd*. (Budești).
- çeizăș, *tren*, 19⁴⁵. Et. ung. g ő z ő s.
- G'erasim, *nume de persoană*, 58⁴³.
- G'eșauă, *pl., cele trei sate: Vișeele*, 18⁴⁶.
- cezeș, 23⁴⁶, v. çeizăș.
- çi'l, *strigăt adresat calcului îndemîndu-l la mers* (Giulești).
- çibol, *bivol*, 141¹⁷; v. bçibol.
- çinărar, *general*, 120⁸⁰.
- çinulari, 14¹², v. çinărar.
- G'ișauă, 32³⁵, v. G'eșauă.
- çișin, *vișin*, 137⁴⁴.
- çjug, *puturos* (Ieud). Et. ung. d ő g.
- ȳ'eață, *viață*, 5⁶⁶.
- ȳ'isuc, 13¹⁸, *dim. vis*.
- ğedit, 94²⁴, v. ğed'et.
- ğed'era, *a degera*, 155⁵¹.
- ğed'et, *deget*, 96⁶⁴.
- ğenui (a să), «a bănui» (Ieud, Vad).
- ğenun'e, *apd adîncd*, 145²⁸.
- ğerunk'i, 154⁸⁰.
- ğjolğiu, *giulgiu*, 111¹⁷.
- ğiosanî, *jumătatea din jos a satului, spre deosebire de cea din sus (din deal) care se chiamă susanî*.
- ğiosănar, *om din ğiosanî*.
- ğjubăr, *ciubăr*, 162¹¹.
- ğjudeț, *judecată*, 76⁶⁶.
- ğjuliși (a să), *a (se) strînge, a se aduna*, 36⁸⁰; v. d'iliși.
- ğjunğiuriță, *pl., «durere, žunçj»*, 133²⁹.
- ğjura, *vb. activ, a pune să jure*, 17⁴⁷.

- ăjurat, -ă, *care a jurat*, 38⁶⁹. *Se deosebește de ăurat, care înseamnă om de serviciu al autorității administrative, curier public*.
 ăjuvală, *ăjuvind*: o ăjuvală de cîn'e (Borșa-Pietroasa).
 hațeu, *tun* (Breb), *v. ad'eu*.
 Hajnăs, 157⁶⁹.
 halău, *ăghiab făcut într'un trunchi de arbore și în care se pune sare pentru oi* (Budești).
 halubă, *haină, straiu*, 8⁴⁵, 153⁴⁰.
 halușcă, *sarma* (Ieud).
 hamn'eș, -ă, *șiret, perfid, ăqatră*, 28⁶⁴. (*Ung. h a m i s*).
 Hararambiu, *Haralamb*, 161³⁴.
 harcă, *hîrcă*, 83⁶³; «tata peștilor» (Ieud).
 hatra: imblă d'ę-a hatra, «imblă d'ę-a 'ndărateleă» (Șieu). Et. *ung. h á t r a*.
 haznă, *folos*.
 hăramn'i (a să), *a (se) distruge* (Borșa).
 hărt'ulie, *scrisoare*, 90⁸⁵.
 hăt, *adv., pentru sensuri vezi textul*: 47⁵³, 52³, 153⁵³, etc.
 (H)ățaș, 158⁶³.
 hăznui, *a folosi*, 163⁷.
 h'etică, *tuberculosă* (Budești, Crăcești). Et. *germ. h e k t i k*. Cf. *grec. êκτικός*.
 h'eticos, -oasă, *tuberculos* (Budești).
 h'ibos, *defectuos* (*v. hliziț*). Et. *rut. h i b a*.
 h'idoș, *pod umblător, ponton*, 154⁷⁰. Et. *ung. h i d a s*.
 h'ie, *lipsă, nevoie*, 103⁵².
 h'ik etău, *îșelător, amăgitor*, 32¹³. Et. *ung. h i t e t ö*.
 h'ik'etui, -ă, *amăgit*, 104⁴⁸.
 H'ilipk'i, *Filip*, 162³⁶.
 h'ink'eî, *car*, 114⁴⁰.
 h'ir(i), *veste*, 27²³, 92⁶³.
 h'ireș, -ă(e), *frumos*, 18¹¹.
 h'irjuț, 108⁶², *dim. h'ir*.
 h'iriz (Vișeu-de-sus), *v. firez*.
 h'iuț, 118¹⁴, *dim. fiuț*.
 hîd, -ă, *urît*, 11⁷¹.
 hîdzi, *a deveni urît* (Ieud).
 hîlbă, *rămășițe de la masă*, 45¹¹.
 hîrîi, *a așîța, a face să mirie* (Sat-Șugătag).
 hîrzob, «cerc pântu străcurat pă budacă» (Borșa-Repedea).
 hîșab, 126⁶⁶. *V. D i c ț*. *A c a d. r o m*.
 hliziț, *th'ibos, care să clățeă*, 144¹⁹.
 hqaspă, *coașa cerealelor, pleavă*, 77³⁸.
 hod'in'i, *a (se) odihni*, 16⁶³, 31⁴⁴.
 hognoăi, (sub)locotenent, 57⁷. Et. *ung. h a d n a g y*.
 hoj, *interj.*, 28²².
 holircă (Șieu), *v. horincă*.
 homor, *pleava grîului ciuruit*, 77⁷¹. *Pl. homgară*.
 homoti (a să), *a (se) înșela* (Ieud), Et. *rut. h o m ū t*.
 hondrăn'i, *a face zgomot* (Ieud).
 honved, *soldat din miliția ungurească*, 169⁸.
 horbă, *vorbă*, 31²³, 66¹³, 67¹⁹.
 horbi, *a vorbi*, 31²³.
 horcoti, *a horcăi*, 189³⁹.
 hore, *cîntec*, 21³⁶.
 horholină, *nume batjocoritor adresat unei fete tomnatică*, 60⁴.
 hori, *a cînta*, 78⁸⁰.
 horițea, 111⁶³, *dim. hore*.
 horilcă, *rachiu, puică*, 32¹⁶.
 horilcuță, 32¹², *dim. horilcă*.
 horincă, 76³, 162¹⁶, *v. horilcă*.
 hotar, *limită, graniță; teritoriu*, 153¹⁶.
 Hotim, *Hotin*, 89⁴⁸.
 hotropă, *văgăund*, 81¹⁴.
 hrăn'i, *a sătura*, 77⁷, 108³⁹.
 hrebăn, *pieptene de tras lina* (Borșa).
 hrebincă, *scîndură prevăzută la un capăt cu un fel de dulăpior peste care se pun pieptenușii de tras lina* (Budești).
 Hristogașea, *fem. de la Hristos, pentru Marie*, 83⁴¹.
 Hrozavlia, *Rozavlia*, 111²⁸.
 huc, *sb., arbust, tufă*, 30⁶⁸, 172³⁵.
 huc, *invar., în compunere cu adj. «tot»: tată huc, 121⁶⁸, însemnînd «absolut toată»; 15³, 165⁶⁶*.
 hunsfuit, «blăstămat» (Ieud):
 De țe meri pă Iza 'n sus,
 De țe ăamen'i-s hunsfuit;
 De țe meri pă Iza 'n ăos,
 De țe ăamen'i-s frumęși. Et. *ung. h u n c u t*.
 husoș, *monedă ungurească de 20 bani*, 93⁶⁸.
 Et. *ung. h u s z a s*.
 huzdup, 146³⁷. *Formă neexplicată*.
 ibęi, *a iubi*, 10⁷⁶, 137¹⁴.
 ibi, 137⁸², *v. ibęi*.
 iboste, *ubire, dragoste*, 95²¹, 116²⁵, 137²⁸.
 ibot, *îndrăgostit*, 102⁶².
 iepure, *stratul de carne de pe coastele porcului* (Ieud).
 iernuță, 81¹⁶, *dim. iarnă*.
 jezăl, *iesle*, 76³³.
 ięi, 5³⁵, *v. ibęi*.
 ilioi, *ilicaje, fîițe supranaturale*, 130³⁴; *v. frumęasă*.
 Ilișcu, *nume de persoană*, 120¹⁵ (*formă ungurească*).
 Ilonca, *Elena*, 93⁷⁸ (*ung. I l o n k a*).
 imaș, *islaz*, 167⁶³.
 in, *interj., ian*, 89⁵¹. *Poate fi interpretată și ca un imperativ de la vb. veni*.

ineluț, 60⁶⁴, *dim.* inel.
 intra, *vb.* *activ*, a băga, 120⁵.
 in'imuță, 67², *dim.* inimă.
 Iofule, «băg'samă numele împăratului,
 ațeșă-i ca și un grof», 107¹¹, 108¹¹.
 iroșe, 129⁴², *sinonim* cu ilioj.
 ismolenčji, *ismene, pantaloni (la păcurari)*
 (Crăcești).
 Iș, «oarece riu», 43³⁸.
 itros, *rugăciune*, 80²².
 ițe, *măsură de 750 grame lichid*, 41¹⁷, 111²¹.
 iui, *interj.*, 156³⁰.
 iut'isor, *adv.*, 140²³, *dim.* jute.
 izvarniță, *zăr*, 173². De la *sl.* *zavariti?*
 izdăni, a *zidi*, a *crea*, 74⁵⁵.
 îmbăltui, a *lega* bațul *pe* *capul miresei*,
 165²¹.
 împăratariu, 157¹⁰.
 împărtaștină: *ng-o* făcut împărtaștină la
 loc (Sat-Sugătag).
 împerlițat,-ă, «măreț, care se fin'e, se sco-
 țoară», 126⁷⁴.
 împk'estrițoare, *femeie pricepută în ale*
țesătoriei (Budești).
 împleti, «a îmburda», a *trînti*, 60¹⁶. *Acī*
forma stă pentru «îmblăti».
 împulăi, a *alunga* cu *urlete* (Ieud). *E un*
derivat verbal.
 încrângat,-ă, cu *ramuri* (Ieud).
 încetinat,-ă, cu *cețind*, 18⁴¹.
 îndărată, *adv.*, *îndărăt* (Săpînța).
 îndărăpta (a să), a (se) *înapoia*, a (se)
întoarce, 125⁴⁰.
 îndărăta, 136³⁸, v. *îndărăpta*.
 Indrelușă, *sf.* *Andrei*, 162⁴¹.
 înd'emat,-ă, *început*, *porni*, 54³⁸.
 îndzuat,-ă, *expus la lumina zilei*, 83¹⁷.
 înferecat,-ă, *încuiat*, 83¹⁸.
 înflorit,-ă, *împodobit cu flori*, 75⁶⁹.
 înfocāt,-ă, *roșiu ca focul*, 107⁹³, 115³⁸.
 înformăcat,-ă, *vrăjit*, 99⁷⁵.
 înfricat,-ă, *însălmăntat*, 75⁶⁵.
 îngreca, a *îngreuna*, a *apăsa*, a *împovăra*
 (Giulești).
 îngreunată (fomeje), *însărcinată* (Slă-
 tioara); v. *greșaje*.
 înk'eatoriță, *pl.*, *încheietură*, 133⁵³.
 înk'iotăra, a *încheia*, 167¹¹.
 însăcurat,-ă, *asigurat*, 170¹⁴.
 însămbra, a *angaja* cu *simbrie*, 109⁶⁹.
 înstruțat,-ă, *împodobit cu struț*, 7⁶³, 55⁴².
 înturna, a *întoarce*, 25³⁵.
 înt'eja, a *încheia*, 73¹².
 întînțalāt,-ă, *brodat*, 75²¹; «h'ireș; care să
 pșartă măreș'te» (Ieud).
 învăra, a (pe) *trece vara*.

învăerat,-ă, *amărit* (Vad).
 învățat,-ă, *obicinuit*, 34⁵¹.
 înveregat,-ă, cu *verigi crestare*, 75^{20,63}.
 înzitat,-ă, *învitat*, 35⁶⁸.
 k'eglărie, *fabrică de cărămizi* (Glod). Et.
ung. tégla.
 k'elinca, a *cînta* din k'ilingă, 99⁴⁸.
 k'elsig, *merinde de drum*, 95⁴⁰. Et. *ung.*
 k ö l t s e g .
 k'emeșe, *cămașe*, 154⁸¹.
 k'epeneșag, *manta*, 19²⁵; v. *căpeneșag*.
 k'ertău, *berbec nebătuț* (Borșa-Repedea);
mior de doi ani (Ieud). *Der. lat.* t ă r -
 t i u s .
 k'etșoare, *încuietoare*, 61¹⁴, 93⁵⁵; *încheie-*
toare, 74².
 k'etve, *plăcere* (Vad). Et. *ung.* k e d v .
 k'jară, *război de țesut*, 27⁴¹, 65²⁸; *ce se*
poate țese într'un singur rînd, 66³.
 k'ibăl, «patru felderî», 66¹.
 k'icăzui, a *deretica*, a *curăți prin casă*
 (Budești).
 k'icur, *picătură*, 87²⁸.
 k'idru, *cedru*, 28¹, 112⁷⁸.
 k'idruț, 31⁸, *dim.* k'idru.
 k'igni, 93³⁸, v. *tign'i*.
 k'yn'ită, 155², v. k'ihn'ită.
 k'ihn'ită, *pivniță*, 115⁴².
 k'ilingă, *fluer*, 117⁴⁰. (*Ung.* t i l i n k ó).
 k'inzui, a *chinui*, 39¹¹. Et. *ung.* k i n o z .
 k'jotșoare, *încheietură de haină*, 41⁵⁵.
 k'ipă, *pișă*, 148²².
 k'irarecsa: *îmblă* cu k'irarecsa (Strîm-
 tura), *procesiune religioasă*¹.
 k'iraresa (Săpînța), v. 163⁴⁶.
 k'isărî, *pin mare* (Borșa-Repedea).
 k'isă, *pin* (Borșa), *confundat adesea* cu
 «brad», 66⁵¹.
 k'isăl'ită, *borș de tărîțe*, 62⁵², 68⁴¹. Et.
rut. k i s e l i ț a .
 K'isu, *nume de familie*, 157²⁷.
 k'itără, *peștișă*: *capră k'itără* (Crăcești).
 k'izaroi, «jarbă verd'e frumșasă», 42¹⁶;
 v. t'izarșaje.
 k'izitșoare, *care țivește; ceea ce se țivește*,
chenar, 148²⁰.
 la, a *la*, a *spăla*, 66⁴⁸, 104²¹.
 lacrămă, *plîngere, reclamație*, 171¹³.
 lačjă, *grasă*, 108⁴¹.
 lanče, «bota cu care îmblă păcurariu»,
 75⁶¹, 78⁴⁶, 121²⁹.
 lașk'ie, *tăieței de grîu*, 93³⁷. Et. *ung.*
 l a s k a .
 lață, *lățime*, 107²⁴.
 latu: *citu-î latu și* 'mpăratu, 45⁶⁹.

¹ Cf. Tache Papahagi, *Din folklorul romanic și cel latin*, 6-8.

- lăt'ină, *om (râu)*: lăt'ină reș (Ieud).
 laz, *loc ierbos*, 22²⁷.
 lăcătă, *lăcăt*, 29⁵².
 lăcătuit, -ă, *încuiat cu lăcătă*, 138¹⁸.
 lăcrămașie (Breb), *v. lacrămă*.
 lăcrămn'ele, 45⁴², 48⁷⁸, *dim. lacrimă*.
 lăcui, *a locui*, 39², 131¹².
 lădoi, *lădă mare*, 65³³.
 lăsare, *post, lăsatul secului*, 155⁵².
 lătăuș, -ă, *lătăreș* (Ieud).
 lăturaș, *alături*, 89⁵². *Versul poate fi transcris și astfel: Și te fă delăturaș*.
 lătuș, 98⁶⁵, *dim. sb. lat*.
 lăureșă (Strîmtura). *Intr'o variantă a unui descântec cules, bătrîna Ioana Lehăt (Șrăboia) îmi spunea în 1922:*
 Că asta nu e lăureșă,
 N'ice 'mpărăteșă,
 Da-î femeje mîndră și frumgășă,
 D'între tăt'e mai aleșă,
 Ca grîu pă masă.
 lăut, -ă, *lat, spălat*, 100⁸⁰.
 lăzuș, 10⁶⁵, *dim. laz*.
 lăncă, *gubă zdrenșoasă* (Șieu).
 lășă, *scîndura așezată pe furci sub comarnic și pe care se aranjează brînza* (Budești).
 lecriș, *suman*, 153⁴¹.
 lecuș, 99⁷³, *dim. lăcăș*.
 lemnuș, 104⁵⁶, *dim. lemn*.
 lengăna, *a legăna*, 121²³.
 lenoi!, *formează refren la colinde. Se mai aude și: (oi) lelu!, lero!, lero!* (Ieud).
 leoștean, 163⁵⁰ și leuștean, 84⁶².
 leșuri, *lemne subțiri și lungi ce se întrebuințează la stînd pentru atrînat diferite lucruri* (Borșa-Repedea). *Et. ung. l e c*.
 lezin, *flăcău, hoinar* (Borșa). *Et. ung. l é z e n g ö*.
 lihăi (după lupk'î), «a face larmă mare pîntru lupk'î» (Crăcești, Ieud).
 limbăriță, «frundză mare, crește laolaltă grămadă și o mîncă tăt felul de marhă» (Sat-Șugătag), 156⁷⁴.
 lin, 5¹⁴. *E un joc de cuvînte, rimînd cu pelin*.
 Linca, *Elena*, 123⁵⁰.
 lin'îșor, *adv.*, 99⁸², *dim. lin*.
 lip'id'euy, *cearceaf de cînepă*, 165³⁸.
 lit'e, *moarte*, 69.
 liș, «cuj de lemn», 149⁵⁸.
 lîu, *interj.*, 99¹⁶.
 loatră, 8²⁸, 48³⁴, *v. lotru*.
 lobodos, -gășă, *vufos*, 37¹².
 loc, *pămînt*, 68²¹; *d'e loc, la moment, îndată*, 32⁷¹.
 loconos, -gășă, *lacom*, 89¹².
 locuș, 80²⁸, *dim. loc*.
 loit, -ă, *lovit*, 53²³.
 lompă, *lampă* (Slătioara).
 lomuri, *pl.*, «arboriș, crdci uscate și rupte», 166³⁵. *Et. rut. lo m*.
 lontru, *înduntru*, 154³⁸.
 ló(u)ză, *un fel de salcie pe ale cărei rămurele prevăzute cu «mîțșorî» Maramureșenii le sfinșesc la biserica în duminica Floriilor. V. mîțșă. (Rut. lo z á)*.
 lozi, *a lovi*, 21⁶⁰.
 lucruf, 108⁵¹, *dim. lucru*.
 lușeafân, *lușeafăr*, 119²³, 140⁸².
 lușior, -gără, 95⁶⁷, 121⁶³, *dim. luciuc*.
 luft: *vara aișea-î luft, vara aici e rđcoare și frumos (deschis și curat)* (Borșa-Pietroasa); *aer, curent* (Crăcești) *Et. germ. lu ft*.
 lufe, *interj.*, 103⁷⁸.
 luminos, -gășă, *luminat*, 186⁴⁰.
 lumn'înușă, 76³⁸, *dim. lumină*.
 Lun'eî, *sfințit de zi de lumî inexistent*, 167⁶⁹.
 lun'îșă, 117²⁷, *dim. lună*.
 luotorî, -gare, *demoni*, 126⁹; *v. iğoare*.
 lusi'te (cucurudz), *a desprînde bobul, grăuntele de ocean* (Strîmtura). *Et. rut. lu s ka*.
 lușifer, *lușeafăr*, 192²².
 l'eșui, *fixarea șindilelor pe aranjamentul căpriorilor*, 167¹⁷.
 l'eșuri, (Săcel): *v. leșuri*.
 l'imbușă, 67¹, *dim. limbă*.
 macău, 40⁵⁰, *v. măcău*.
 mai, *ficat* (Crăcești).
 maiștar, *meșter-lucrător*, 18⁴⁵.
 mal, *pămînt lutos, ca moina* (Ieud).
 malin, *lilic* (*syringa vulgaris*), 27⁷.
 mană, «lapt'ele, mana lapt'elui», 129⁵¹, 13⁸⁶.
 marhă, *pl. marhă și marhăi, vită*, 157⁷⁷, 161^{17,41}.
 Marmadău, *mi s'a explicat prin «Sighetul-Marmașiei și prin «Marmașia», 105³³, 106²². Pentru etimologie, v. Introducerea*.
 1. mas, *locul unde dorm oile* (Borșa).
 2. mas, *part. de la mîn: d'e mas*, 10⁶².
 masalău, *locul unde dorm oile* (Apșa); *cf. i. mas*.
 măștehă, *mamă vitregă*, 111⁴.
 măcău, *toiag, «botă», 38⁸*.
 măduă (*cu accentul pe primul ä*) și măduă, *măduvă* (Ferești).
 măduhos, -gășă, *care conține măduvă*, 130⁷⁷.
 măduișă, 144⁶², *dim. măduă*.
 măd'eran, «*origanum majoranna*», 23¹³.
 măd'erăan, 114¹⁰; *v. măd'eran*.

- mădzărat, -ă, *lemn netăiat, cu coaja crestată în felurite desemnuri, care servește drept baston; după un timp oarecare, desemnurile crestate pe coaje se reliefează distinct atunci când lemnul e tăiat și cojit*, 146¹².
- mădzărită, «grăunță mai mișcate ca griu, așa ca madzărăa, ce crește pă holde» (Ieud), 91⁸⁷.
- măgură, măgură, 35⁵⁸. (*Accentuat după n egură*).
- Măgura-Ou, *nume toponimic*, 171¹⁸.
- măhăi, *a învîrți; a aplica, a lovi*, 90⁴¹.
- măjastră, (*babă*) *vrăjitoare*, 138⁷; *v. strigă*.
- măjeran, «flore mîndră», 12³⁰; *v. măd'eran*.
- măjetură, «făcătură» 130⁶¹.
- măiran, 5⁴²; *v. măjeran*.
- mălăceag, *joc, petrecere* (Rozavlia). *Et. ung. m a l a c s á g*.
- mălătui (a să), *a petrece, a chefui*, 156⁹; *v. molătui*.
- mălin, 108⁶⁸; *v. malin*.
- mămucă, 17⁴², 23³⁶, 27⁵⁷, *dim. mamă*.
- mămulgană, 122⁸⁴, *dim. mamă*.
- mămulică, 21⁶⁹, 102¹, *dim. mamă*.
- mămulucă, 28²², 66³⁷, *dim. mamă*.
- mămul'ioară, 123⁵⁶, *dim. mamă*.
- mănițoc, -oacă, *mărunț* (Săpînța).
- mănucă, 119⁶⁷, *dim. mină*.
- mănuța: o mănuțat «*a amenințat*» (Vad).
Der. din mină.
- mărădic, «*h'eredz*», *descendent, moștenitor* (Ieud).
- mărăndău, *copil din flori* (Săcel, Năsăud).
- Măricuța, 80³⁷, *dim. Marie*.
- mărin, «*bubă la coastă*», 127¹⁶.
- mărire, *mărie, majestate*, 92⁷⁹, 95^{35,42}.
- mărturie, *zi de țîrg*.
- mărșină, «*cal bun*» (Vad).
- măruș, 95¹⁴, *dim. mare (sau măr?)*.
- măsălău, *locul unde dorm oile noaptea* (Ieud). *Der. din mas. V. masalău*.
- măsoaje, *față de masă*, 163¹⁹.
- mășcătură, *îmbucătură* (Borșa); *v. mușcătură*.
- mătălău, *pl. mătălei (cerut de rimă), organ genital bărbătesc (fig.)*, 61³¹.
- mătricășă, *ființe supranaturale*, 130⁴²; *sinonim cu iroșase; v. luotoři*.
- mătrițe, *pl. mătriți, reumatism, dureri reumatice* (Săcel, Vad).
- mățișoară, 130⁶⁰, *pl. de la maș*.
- 'mbăerat, -ă, «*pestriș; cu baer*», 75⁶².
- 'mbuldzît, -ă, *cocoșat de jele* (Săcel). *Der. buldz de la buldz*.
- 'mburda (a să), *a (se) răsturna* (Săpînța, Giulești).
- meresîn, *prevestire rea*, 164²⁶.
- merind'ioară, 116⁴⁹; *v.:*
- merinșioară, 66⁷⁰, *dim. merinde*.
- meriză, *locul de odihnă în amiaza de vară pentru oi sau vite* (Mara).
- merne, «*corhe puștiș*» (Borșa).
- mesăl, *pahar*, 87²⁷. *Et. ung. m e s z e l y*.
- meșteritoare, (*babă*) *descîntătoare, vrăjitoare* (Săpînța).
- meștersug, *vrăjitorie, magie*, 154⁸⁴.
- meștire: *auzit în versurile:*
Io d'e-aș ști meștire mare,
Meștiri-ș-aș căpk'itan
Și maior di čij mai mare (Budești).
Inseamnă, probabil, meștersug, știință.
- meștiri, *a meștersugi; a deveni* (Budești); *v. meștire. Derivat din meștire (< meșter)*.
- meter și metir, *metru; măsurd de cereale*, 93³².
- mezîn, *copilul cel mai mic* (Mara). (*Rut. m e z i n e ŷ*).
- mežda, *hotar* (Vișeu-de-jos). *Et. sl. m e ž d a*.
- mežerți, *delicatese* (Crăcești).
- mintenași, *acum, imediat*, 193²⁸.
- minteuță, 92⁴⁸, *dim. manta*.
- mint'en, 151⁴⁸ și *mint'en'i*, 48¹⁵, *îndată*.
- mint'jucă, 99¹³, *dim. minte*.
- mistujală, *odihnă, liniște* (Ieud).
- mit'it'joc, -oacă, 38⁷⁶, *dim. mititel*.
- minătură, «*făcătură*», 144³⁷.
- mîndreăță, *splendoare*, 33²¹.
- mîndrior, 20⁸⁵, 41⁴⁴, 172⁸⁸, *dim. mîndru*.
- mîndruc, -ă, 15²⁸, 44²⁶, *dim. mîndru*.
- mîndrulgan, -ă, 23⁴⁶, 36³⁸, *dim.;* *v.:*
- mîndruluc, -ă, 25⁴⁰; *v.:*
- mîndrul'jor, 44⁴⁶; *v.:*
- mîndruș, -ă, 15³⁶; *v.:*
- mîndruluș, -ă, 19¹⁷, 23²⁹, *dim. mîndru*.
- mîndzară (Apșa) și *mîndzare, pl. mîndzări, oaie sau capră mulgătoare* (Vișeu-de-jos).
- minucă, 98²¹; *v. mănucă*.
- minuri, 19⁶³, *pl. de la mină*.
- nîrli, *v. pîrči*.
- mîșcat, -ă, *mare, arătos*, 107⁸⁴.
1. mîșă, *o specie de salcie mică* (Budești, etc.): «*mine [1 april 1923] e Staulu-cu-florile și or sfinți mîșă; ramurd cu boboci mătășoși pe care Maramureșenii o întrebuințează în duminica Floriilor (v. louză)*».
2. mîșă, *pisică*, 121⁸⁴.
- mîșîșea, *mititică*, 27¹¹.
- mîzdă, *camătă, dobîndă* (Vad).
- mîzgar, *scîndurile lătrănice ale unui trunchiu* (Săcel). *Et. rut. m e z g á*.
- mladă, *pl. mlădz, nuia subțire și mică* (Ieud).
- mn'educ, 164⁴². *Formă neexplicată*.

- mn'eluc, 80⁷⁵, *dim.* miel.
 mn'enuna, a *minuna* (Cornești).
 mn'enun'ea (Cornești), *dim.* minune.
 mn'erluță, 43⁷⁵, *dim.* mierlă.
 mn'erță, *măsurătoare de cereale, baniță*, 92⁸².
 mn'ezdāl'i (a să), a (se) *hotârnici, a fi graniță*: «La Cručișgara, — acolo să mn'ezdāl'ea' hotaru nost» (Săpînța). *V. mețda.*
 Mn'iculaj, *Nicolae*, 52⁵.
 mn'îci, a *micșora*, 135¹⁸.
 mn'îere, *zahăr (Mara)*.
 mn'inos, *miros, parfum*, 33²⁵.
 mn'inosi, a *nurosi*: «nu mn'inșasă» (Berbești).
 mn'ir, 137¹³. *Probabil că aci e vorba de «mirt».*
 mn'ira (a să), a *fi distrat* (Borșa-Pietroasa).
 mn'irâtqare, 135¹⁰ și
 mn'irători, *ființe din credințele poporului care «mn'iră» lumea*, 135⁹; *v. mătricoasă.*
 mn'iresucă, 66²⁹, *dim.* mireasă.
 mn'iriū, «e *albăstrui, albiu*: ok'î mn'iriū (Crăcești). *Der. din mn'ere.*
 mn'irui, a *pacifica*, 157¹⁸.
 Mn'istrim, *Nistrul*, 89⁴⁴.
 mn'îșel, «gală, *nenorocit, nefericit* (Borșa-Pietroasa).
 mn'îță, *mițe (de miel)* (Budești).
 mn'izlocaș, «ă, *mijlociu*; ca *sb.*: *mijloc, centru*, 119⁶³.
 moșasă, *bunică* (Giulești).
 mocăș, *nevăstuică* (Ieud). *Et. ung.* mókus.
 mocl'ină, «loc *močiros*», 75²⁸; «acolo un'e e mōcîră și iasă apă și să fa' iarbă» *Et. rut.* m o k l i n a.
 mōcîră, *mocirlă, și Močîră, o haltă a trenului mic dintre Sighet și Coștiui.*
 močiros, «asă, *mocirlos* (Ieud).
 mod, *chip, mod*, 36⁵⁹, 39⁴¹.
 modru, *mod*, 22⁴¹; *v. textul* 10⁴⁰, 20⁴⁴, 74²⁰; *mi s'a explicat și cu sensul «mai căt'ilin».*
 moj (a): «o pus clopotu beserecei a moj», *în apă* (Borșa).
 mojmă, «dureri *susușară*», 125³⁸.
 mojmat, «ă, 125³⁸»; *v. mojmă.*
 mol, *nămol*, 33⁵⁷.
 molătui (Vad), *v. mălătui.*
 Moldúa, *Moldova*, 171⁴⁸.
 molid, *molift*, 24⁵⁵, 80⁶⁴; *v. molitv.*
 molidăș, 59³³, *dim.* molid.
 moliy'i, «a unșe cu molitvă o cu oloi», 144³⁹.
 molitv, *molift*, 99⁶⁹.
 molok'ir, «om *bogat și cam măreț*», 110⁷⁴.
 mol'id, 113⁶¹, *v. molid.*
 moore, *interj.*, 106⁸³: «apoi *gîțem more* la un om tare *trumos*» (Vad — Ioana Codrea).
- Moreșan, «ă, *Maramureșean*, 59⁴⁰.
 Morîș, 43³⁹: *nu mi s'a putut preciza care rîu anume poate fi acest Morîș.*
 morqaje și
 moroij, 130³⁶; *v. muroj.*
 morsă, *apă îndulcită cu miere*, 40³⁸.
 mortică, 11²⁵, *dim.* moarte.
 mortuț, «ă, 96⁶¹, *dim.* mort.
 mort'îță, 21⁴⁴, *dim.* moarte.
 morțăște, *adv.*, *ca la un mort*, 27¹⁸.
 morunt, «ă, *mărunt*, 100⁵⁶.
 morzöl'it, «ă, *zbricit*, 44¹⁹.
 moș, *unchiu* (Șieu); *bunic* (Giulești), 118⁸³.
 moșinoij, *mușuroiu*, 60⁶.
 moștean, «ă, *moștenitor, băștinaș, autohton*, 157³³.
 moșunoij, 6³⁶, *v. moșinoij.*
 moșuț, 145¹⁶, *dim.* moș.
 motor, *automobil, mașină*, 16¹⁵.
 'mpăturat, «ă, *fățuit*, «făcut în patru», 40¹⁰, 58²⁷.
 'mpk'irilat, «ă, «*frumos*», *înverzit, înflorit* (Ieud), 106⁵⁰.
 'mpleti, a *face*, 119⁴.
 'mprohod'it, «ă, «*acoperit cu năframă*» (Borșa).
 'mpușca, a *pocni*, 114⁴¹.
 muk'e, *buză cupătorului de casă* (Crăcești).
 mul, «ină» (Săpînța); *v. mol.*
 mulătui (a să), 164⁶¹; *v. molătui.*
 mulčă, *moale* (Ieud).
 muli (a să), a *se face (ca) nămol*, «a se face lut», 9⁴⁵.
 mulit, «ă, *făcut de lut*, 62⁸.
 multar, (*numărul*) *plural* (Șieu).
 multu, *sb.*, *abundență*, 139^{39, 89}.
 munčeancă, *munteancă*, 101⁷³.
 munțiuri, *munțiuni* (Coștiui).
 munteșască, 101⁶⁶: *probabil cu sensul de «Țara Munteniei».*
 munună, *cooroadă de mireasă*, 69², 164⁵⁶.
 murgușăl, *cal de călărie*, 96¹³; *dim.* murg.
 murgaje, 126⁶ și
 muroj, «strigoj *care iașu laptele*», 126⁵; *copiii îngrop. și în apropierea cimitirului; cei nebotezați sug sângele vitelor. V. mătricogasă.*
 mürsă (Hoteni), *v. morsă.*
 muruță, *pl.*, 47²⁸, *dim.* mură.
 musaj, *negreșit, neapărat*, 21²⁸, 67⁴¹.
 Musc, *Rus*, 7⁴⁴, 14⁷⁵.
 Muscan, 7⁴²; *v. Musc.*
 muscur, «ă, *berbec (oaie, capră, etc.) negru cu alb la urechi și la bot* (Crăcești).
 mustra (a să), a *se lua la întrecere*, 95⁵.
 mușcat, *sb.*, *înșepătură*, 129⁸.
 mușcătura, *bucata de pîne destinată unei singure îmbucături* (Borșa); «e bună cu mușcătura», e *miloasă* (Săcel, Sălișteja, Dragomirești).

muș't'i, a prinde mușchii, 84⁶⁴.
mutare sau
mutăreă: «mutare d'e munt'e o mutăreă
e stîna d'e munt'es (Săcel).
mutos, -qasă, mut: femei mutqasă (Șieu).

nad(ă), trestie, 51⁵⁷.
nap, «brassica napus», 155⁶⁴.
nat, sb., individ, om, 161⁴.
năclad, scorbură de foc: «e ușor la năclad
să faci foc» (Săcel, Năsăud).
nădăi (a să), a (se) trezi, a simți, 91¹⁰,
a pricepe, 146⁴⁴.
năfrămucă, 115³⁴, dim. năframă.
nănășiță, 119²⁰, dim. nănășe.
năpirli, «a pk'ica pen'ele», 7⁷⁶.
năposti, a libera, a da drumul, 29³⁸.
năpusti, 16³³; v. năposti.
nără'y'i, «a aștepta», 13²⁸.
năstîmb, 5⁴⁷. Neexplicit.

nătîntoc, -qacă, (om) prost (Săcel, Năsăud).

năturn'i, «s'o luat după el», 75²⁷.
năzdrăvăn, -ă, năzdrăvan (Șieu).

'ncărcăța, 145¹³, dim. încărcat.
'ncqa, încoace, 166¹⁹.

'ncobçila, «a pun'e în cobçilă d'e întors
acasă», 89⁶².

'ncordat, -ă, încins, 11³⁰.

'ncordătură, cotitură, șerpuire de drum,
30¹⁹.

'ncordățul'e, pl. de la 'ncordăța, arcuit,
44¹¹.

'ncristat, -ă, însemnat printr'o încreștătură,
170⁶⁰.

'nçin'ia, a pune harnașamentul pe cal, 122¹⁶.
'ndăluî (a să), a porni, a pleca (Moisei,
Borșa).

'ndărăpta (a să), a (se) înapoia, a întoarce,
125⁴⁶.

'nd'emînă, ajutor, sprijin, 67¹².

'nd'emna (a să), a (se) începe, 55³⁰.

'nd'esqare, «cînd omu nu pqaate mînca»,
142⁷⁷; constipație.

neguța, a țîrgui, a negocia, 95³⁰.
nelăut, -ă, faptă murdară, 155²³.

nevîscă, nevăstucă (Sat-Sugătag).
'nfoca, a încâlzi la foc, 99²⁹.

'nfocat, adv., călduros, 184⁷⁶; arzător,
dureros, 193³⁸.

'nfocat, -ă, aprins, 29⁶⁴.

'nfrica, a speria, 114¹⁶, 193³⁸.

'nk'eeturită, 143⁷⁸, dim. înk'eetură, articu-
lațiune.

no, interj., 151⁶ (ung. n a).
nqază, haită numeroasă de lupi (Ieud).

noduț, 107²⁸, dim. nod.
noj (Săcel). Pentru semnificația și etimo-
logia acestei forme, v. In t r o d u c e r e a.

nopt'ită, 40¹⁵, dim. nqapte.
norătoare. Intr'o variantă a baladei

Gr u j a culeasă în Vad, Anița crîm-
rița întîmpînd pe Gruia cu aceste cuvinte:

Eu am limbă norătoare,
Daș feciorij la prinsqare (v. 106⁸⁶).

(Mărie Pasăre Pătrăș, 50 ani în 1923).

norisor, 27²², dim. nor.
norucă, 110¹³, dim. noră.

noruță, 45³, dim. noră.
'nspăjma, a înspăimînta (Hărnicești).

'nstruța, a împodobi cu struț, 50³⁰.
'nșelăçios, -qasă, înșelător, 74⁶³.

'ntrę-aurit, -ă, auriu, 76^{10,23}.
'ntun'ecare, întunerec, 71¹⁸.

'nturna, a (se) întoarce, 81⁸.
nuriqară, 114⁶¹, dim. noră.

'nvăluî, a se amesteca; a suferi (Vad).
'nvărgat, -ă, «cu flori, mîndru, 'mpk'istrît»,
114⁶⁶.

'nvera, a învăra, 81³¹.
'nvești, a îmbrăca, 75¹³.

'nvîrsta, a împodobi, 91¹.
'nzita, a învita, a înmbia, 35⁷⁰.

n'eçjuntat, -ă, întreg, care nu e rupt, 139³⁸.
n'egura, a se înegura, 117⁴⁸; «cînd trăești
rău cu fâmeja o cu çileçiu».

n'egură, negură, 35⁶⁸.
n'eguriță, 117⁴⁷, dim. negură.

n'emn'esig, clasa nemeșilor, 170⁴¹.
n'emn'ic, nimic, 103¹⁹.

n'emn'içi, a omori, a nimici, 16⁶⁰.
ne'nt'inat, -ă, neînclinat, 101⁷².

n'en'e, tată (Ieud), 20⁶⁴.
n'en'juluc, 99²¹, dim. n'en'e.

n'esuflet it, -ă, fără suflet, fără milă, 81⁹.
n'evăstucă, 99³⁹, dim. nevastă.

n'eved'i, a năvedi, 65²⁷.
n'evest'i, a duce viață de nevastă, 67⁴³.

n'ezîd, durere generală dentară, neuralgie,
126⁶⁰.

n'i, interj., hi!; poftim; cînd ... cînd,
112⁶⁰.

n icări, nicări, 113⁶¹, și n'icării (Breb).
n'içe, mici, 16⁶¹.

n'imurui, dat., nimănuî, 49¹⁹.

o, sau, 12¹⁷, 62²⁹.
o, un, 8²; v. on. La 46^{49,61}, poate însemna
și «om».

qareçe, ceva, 154⁸³; cîteva, 157⁷⁷; vre-un,
164³⁶.

qareçine, cineva, 165⁵³.
Qarmeçi, autoritatea regiunii, prefectură,
15⁹⁶, 170³. (Ung. v á r m e g y e).

Qarmide, 153⁶⁶; v. Qarmeçi.
oblu, drept (Giulești).

oborî, a doborî, 166⁴⁰.

- obșit, *eliberare din armată*, 20¹⁷; *mi s'a explicat și cu sensul de spermis*. Et. ung. o b s i t.
- oi, *interj.*, în *refrenul*: oi leruț.
- oiesc, *adj.*, de *oaie*, 108^{5,22}.
- oime, *pl.* oimuri, (locul unde pasc) turme de oi, 136⁵³.
- ok'erî, *ochelari* (Dragomirești). Der. din ok'i.
- ok'iț, *pl. dim. de la ochiu*, 98²⁸.
- ok'iu: vătui ok'iu, vătuiu alb cu ochiu negru (Crăcești).
- Olodău, 90²⁷. Localitate necunoscută. În Bihor există un sat Holod.
- olojet,-iată, fier cu ulei (Ieud).
- olton'i, a altoi (Crăcești).
- oly, «cantă d'e apă» (Crăcești).
- om, bărbat, soț, 14^{23,88}.
- omenime, omenire, 184⁴⁶.
- omet'i, a ninge (Glod, Ieud): omătu să omet'ea', vrem'î grele să vă vrem'ea'.
- omuț, 37²⁴, dim. om.
- on, un, 148⁸; v. o.
- on'el, inel, 96⁵¹.
- opcină, 32²⁷, v.:
- opcină, (înălțime acoperită cu) pădure, 26¹⁸, 116⁵⁷; «drum pe vârful unui munte»¹.
- opk'incuță, 119⁷, dim. opincă.
- opsă, doar(d): opsă l-am vădzut alaltăeri (Săcel, Sat-Șugătag etc.).
- organ, numai în expresiunea organ d'e zăle, 38¹⁸, 45⁴³.
- orgare, «dubălar», tăbăcar, 61⁹². Et. ung. v a r g a.
- orițe, ceva, 61¹⁷.
- orjține, cinova, 57²⁹.
- Orîntar, (Romîn) greco-oriental (Dragomirești, Săcel).
- osimbri, a sluji cu simbrie, 49³².
- ostui (a să), a petrece, a se desfăta, 117⁸⁷; a se astîmpăra.
- oveșer, der. din ovăz: Ieuden'i-s oveșeri.
- pa', 26¹⁸, imperativul de la vb. păși.
- pa'coșă, ceea ce rămîne din a doua tragere sau scărîmîndură mai deasă a fuiorului de cînepă din care se face tort de o calitate inferioară (Ieud). Et. rut. pačosi.
- pagalău, roșiu la lînd, roșcat: berbețe pagalău (Crăcești). Derivat din pag.
- paințen, păiajen, 110²⁸.
- palant, «gard d'e l'ețuri», 28⁴⁰; «îngrăd'itură de scînduri».
- palincă, rachiu, 21²², 120⁴.
- palincuță, 123¹¹, dim. palincă.
- pandor, pandur, 169²⁴.
- pascalău (Sirgi), v. pascălău.
- paș, pas, drum, 38⁵⁵.
- patalion, batalion, 157⁶⁷.
- patriarc, pl. patrierți, patriarh, 79²¹.
- paust, 25¹⁰, paos.
- păcuină, oaie cu lapte (Mara).
- Păcura, nume toponimic (Ieud), 158¹⁹.
- păcurar, păstor, 60¹².
- păcurăraș, 28⁵⁸, dim. păcurar.
- păcurărel, 78¹⁸, dim. păcurar.
- păcurări, a păstori, 77⁶⁴.
- păcurăroi, 28⁵⁶, v. păcurar.
- pădăi (a să), a (se) grăbi (Ieud).
- păducel, arbust, tușă, 34⁴², 104⁷⁸.
- pădureț, «boală care surpă nasu», 68²⁹.
- Pălia, ziua de 19 iulie, 164²⁸.
- pănat,-ă, «larg, deschis», 70²⁷; înflorit: codru împănat (Ieud).
- pănt(r)u, din cauza (că): «boi sar păntu frig» (Ieud).
- pănură, dimie, postav (Borșa); pînză țesută (Giulești).
- părăuș, 29⁷, dim. părău.
- păreșă, 161⁵⁴; v. explicația în text.
- părlög, «opk'incă sfîrțicată», (Ghesăști); v. porlog.
- părut, 117⁸⁸, dim. păr (pomul); 96²⁸, dim. păr (de cap).
- păsăreșă, 96²⁸, 122⁷², dim. pasăre.
- păsăruică, 30³⁴, 42⁴¹, dim. pasăre.
- pascălău, ciocîrlie (Ieud).
- pascălău, loc de pășunat, 171²¹.
- păstări, a păstori: oile cîn'e l'e păstăre? (Săpînța).
- păstran,-ă, pestriț (Ieud).
- păsulă, fasole (Ieud).
- pătac, ban, gologan, 111³⁴.
- pătima, a păți, a suferi, 170⁵.
- pătul, baza unei clăi de fin; culcuș în clăie de fin:
— Ce lucră moșu 'n pătul?
— Dohăn'ja'și dă d'in cur (Ghesăști).
- pătuț, 87¹⁶, dim. pat.
- pătală, pățanie, 55⁷⁶.
- păun'ită, femela pămului, 29¹⁸, 39⁶.
- păureț, cîlți: cu barba d'e păureț (Birsana).
- păzi (a să), a (se) grăbi, 10⁵⁸, 18²⁸, 45⁴⁷, 68².
- păzi, a frecventa (?), 106⁶⁷.
- peană, pandă, condei, 52⁶⁷.
- pecă, carne, 42⁴; v. pečin'e.
- pece, 13⁴⁸; v. pecă.
- pețetui, a pețetui, 28⁴⁸.
- pečjă, 108⁴⁰; v. peče.
- pečin'e, carne, 48⁴⁹.

¹ I. Bîrlea, în *Șezătoarea*, 1923, 106.

- pedestru: «Dum'edzău t'e trăja', că ț'aj făcut mare pomană pânt'un n'enoročit și pedestru» (Șieu).
- pelin, «burujană cu care să face măsură d'e casă», 75⁴⁶.
- pel'in, 113⁶; v. pelin.
- peminčior, *dim.* pămînt (Slătioara).
- peminte, *pămînt* (Moisei).
- pepen'e, *castravete*, 148¹⁷.
- perinuță, 19⁶⁹; v.:
- perin'gară, 19⁶¹, *dim.* perină.
- permeči (a să), «a să sk'imba, a să strica», 53⁶¹.
- Pesida, *probabil, o corupere a numelui *Pesta*, 77¹⁶.
- pestriț: «bradu e mai bun, mai pestriț ca bohașu» (Săcel); v. tare.
- Pește, *Pesta*, 66²⁷; v. și 12¹⁶.
- petrecanie, *înmormîntare*, 165⁹.
- pet'eică, *legătură (laț) de sfoară în care se duce la cîmp oala cu mîncare*, 165⁶⁹.
Et. rut. pet é l i k a.
- pețilă, *monedă mdruntă, ban*, 11².
- picluit, «fărină de țeșă bună, de piclu» (Săcel); v. pk'iclu.
- pihniță, 153²³; v. k'iy'n'ită.
- pindzie (cu accentul pe i), *pensie* (Ciu-lești).
- Pintea, *numele unui viteaz*, 153¹.
- piparcă, *ardei; piperoșiu*, 171⁴².
- piț'it'oc, 24²⁸, *dim.* pitic.
- piț'ijen'e, *foile învelitoare ale porumbului*, 172²⁶.
- piț'irig, «grăunte care să face pă holde» (?) 146³⁸.
- pîncete, *pintece*, 146²¹.
- pingă, (*pe*) *lingă*, 23⁴⁸, 158⁸¹.
- pirci: «capra ține oșada 'n sus d'ipče s'a pîrci» (Crăcești); «caprele să pîrdesc, oile să mîrlesc» (Borșa).
- pk'estrie, *pestriță*, 26⁶².
- pk'jadz, *pieță*, 106⁷².
- pk'ica, *a cădea, a muri*, 18¹⁷.
- pk'icla, *grîu: fărină de pk'iclu*, 170⁴⁷. Cf. *ung. pitlélt liszt.*
- pk'icuriș, *stropi*, 47⁸⁶.
- pk'icjoraș, 66⁴², *dim.* picior.
- pk'isoc, «t'ină», 32⁷⁷; *nămol cu pietricele*.
Et. ung. p i s z o k.
- pk'isulcătură, 131²¹, v.:
- pk'isulcătură, «care pk'iscă pă pk'icjigare», 131⁶⁹.
- pk'ită, *ține*, 147⁴⁸.
- pk'itucă, 115⁴⁴, *dim.* pk'ită.
- pk'iyă, *piud*, (Vișeu-de-sus).
- plasă, *gard*, 35⁹, 111⁶¹.
- pleit, *plivit*, 17⁴¹.
- plisă, «apă afundă», *așa cum se vede de obicei sub poduri*, 66⁶², 136⁸¹.
- plînge, *a boci* (Giulești).
- plod, *pl. ploduri* (de femej), *organul genital* (Vad, Apșa).
- ploiță, 20²⁷, *dim.* ploaie.
- plugărel, 100⁷, *dim.* plugar.
- pluguț, 89³⁶, *dim.* plug.
- pl'eca, *a împinge, a răsturna*, 157⁵⁶.
- poame d'e runc, *zmeurd* (Ieud).
- pocăință, *om de nimica*, 37⁷.
- pocăit,-ă, *membreu al sectei religioase care înldtură preoțimea*, 173⁴².
- poclui, «a sta, a să oprii», 136⁶⁸.
- počitgare, v.:
- počitorî, *fințe supranaturale care pocesc*, 130³⁸; v. muroi.
- počjumb, «țaruș», 76³⁴.
- poetșea, 145¹⁴, *dim.* poiată.
- poft'ilat, «pănură la fet'e», *pînzdurd find*, 105¹⁷. *Et. ung. p a t y o l a t.*
- pogače, *turd coaptă în spuză și făcută din mămăligă în care se pune și aiu* (Ieud).
- pogan,-ă, *păgîn*, 73^{21,39}.
- pogăni (a să), *a deveni păgîn* (Vișeu-de-jos).
- Pogoru, *nume toponimic* (Crăcești), 171⁸⁰.
- poiată, *grajd*, 66⁶⁵, 147⁴⁷.
- póivă, *pinza care acoperă comarnicul de la stînd* (Budești).
- polecra, *poreclă*, 162⁴⁹ și *policră* (v. gîlcoi).
- pomărie, *multime de pomu*, 162⁶⁸.
- pomn'inoc, *darul pe care-l aduce orice nuntaș pentru mire sau mireasă* (Ieud).
- pomn'ită, *fragi*, 112²⁷.
- pomșorel, 119³⁶, *dim.* pom.
- pomuț, 79²², *dim.* pom.
- ponosit,-ă, «vek'i, nemn'icit», 115³⁶.
- ponoslui, *a pîri și a calomnia*, 152²¹.
- ponozi, *calcători la războiul de țesut* (Budești).
- pontăluu, *a plictisi*, 66^{10,21}.
- poporanu, 147¹². *Formă neexplicată.*
- poprğa, *proptea*, 59³¹.
- porlog, «cirpală la talpa opk'inčij», 11⁴⁹; v. pârlog.
- porngală, *șornire, pe drum, 25⁸; însemnează și loc rezervat oilor pentru pășunatul de noapte.*
- poromb,-ă, *sur*, 12⁹⁸.
- poronči, *a trimite vorba*, 10⁴; *a dori* (Săpînța).
- poronči, 105⁴⁰, v. poronči.
- portuț, 29⁹, *dim.* port.
- porumbaș, *porumbel*, 18⁶⁷.
- porumboči, *fructele arbustului *prunus spinosa* (Giulești).
- porumbrei, *porumbar*, 33⁴⁴.
- porzol'it,-ă, *pîrjolit*, 44³⁰.
- potcă, *puterea de a deochia*, 130⁴⁶; «duh n'ecurat»; v. počitorî.

- potoli, *a stinge*, 104²⁴.
 pot'ică, *farmacie*, 24⁵⁰.
 pot'în'ic,-ă, 117⁵⁶; *v. protih'n'ic*.
 povîrngaică, *panta acoperișului de casă* (Dragomirești).
 prăftoriță, *foatele de fierărie* (Săcel, Năsăud).
 prah, *praf*, 133⁹.
 Praiz, *German, Prusac*, 157²².
 praporji, *steaguri bisericesti sau mortuare*, 74⁵.
 praștie, *lemn despicat la un capăt cu care se azvîrlă pietre* (Ieud).
 prăbălău, *care încearcă, șmecher*, 34⁶⁸. Et. ung. p r ó b á l.
 prăguț, 116¹², *dim. prag*.
 prân'icat,-ă, *spălat și bătut cu maiul*, 66⁵⁷.
 prân'icut, *maiu*, 66⁴⁹, *dim. pran'ic*.
 prăvăl'i (a să), *a pieri, a (se) nimici*, 31⁶⁸.
 predat: așa-î predat, *așa e dat, așa e obi-ceiul* (Giulești), 14¹⁷.
 prept'ici, *laviță de dormit pusă înaintea cuptorului*, 58².
 presina, 132²⁰. *Formă neexplicată*.
 pret'it, *paralisie* (Ieud). Et. rut. p r e t f t i.
 preuș: oaje preuș, *oaie cu roșii la pîntece* (Crăcești).
 preved'ea, «a țin'e lumn'ina înaint'e», 117⁶⁴.
 pribag, *haiduc*, 159⁴⁸.
 pribegeł, 104⁷⁹, *dim. pribag*.
 priče, *jivind de pădure*; *v. cătușă*.
 priči (a să), *a se certa* (Săcel).
 prilaz, *pîrleaz*, 12³⁷, 134¹.
 prileč, *pricină*, 161²⁶.
 primare: văr-primare, 12³, 39⁶⁴.
 prinsoare, *tennuță*, 106⁸⁶.
 pripogară, 75³¹, *pl. de la*:
 pripor, *deal repede*, 75³¹.
 pristui, «a sta», *a se liniști a se așeza, a înceta: nu vreaș a pristui* (Berbești); *a pristoi*.
 prîndz, *gustarea de dimineață*, 8²⁵.
 prîndzi, *a mînca gustarea de dimineață*, 23⁶¹.
 prohab, *prăpăd*, 108⁶⁴. *V. sensurile din Tiktin, Dicț. rom.-german*.
 prost-qaștă, *simplu, de jos*, 172⁴⁰.
 prostalău, *prostănac*, 187¹⁷.
 prost'ime, *oamenii din clasa de jos, plebe*, 166⁹.
 prot'i (a să). *Mi s'a explicat cu sensul de «a se pleca, a se închina»*. *Probabil, are același înțeles ca și propti*, 48¹⁹.
 protih'n'ic,-ă, *protivnic*, 141³⁴.
 prunar, *care cultivă pruni*, 162⁵⁵.
 pruncă, *fată*, 105⁸⁰.
 pruncul'ită, 53¹⁵, *dim. pruncă*.
 pruncuț,-ă, 98⁹, *dim. prunc*.
 prunișor, 53⁸⁴, *dim. prun*.
 Prutaș, *de la Prut*, 113⁸⁷.
 puit, *part. de la vb. pune*, 157²⁶.
 pujułuc, 13⁶², *dim. puiu*.
 pujułul, 36¹⁶, *dim. puiu*.
 pujuț, 21⁷⁴, *v. pujułuc*.
 pună, *pîndă*, 9⁶⁴, 90¹⁵.
 pupeđer, *derivat din pupădză: «Vișăqani- de-sus sînt pupeđerii»* (Moisei); *v. textul DXVIII*.
 purcărel, 115⁸⁰, *dim. porcar*.
 pustă, *pusti, prăpăd*, 108⁶⁶.
 pustii, *a pustii*, 89¹.
 pușcaș, *vîntor*, 116²⁵.
 pușcuță, 40⁴², 115⁹¹, *dim. pușcă*.
 pușleac, *cuțit* (Glod).
 putredi, *a putrezi*, 11¹¹.
 putreși, 33⁸¹, *v. putredi*.
 puțin'ea, 38²², *dim. fem. puțin*.
 rádaș,-ă, «frumos», 28⁶⁸. Et. sl. r a d a.
 ráho'tc, *uuet, val-vîrtej*, 141⁶⁷. Et. rut. r á h ó t e.
 rapandúla, *femeie stricată* (Săcel, Năsăud).
 rápor, *bube roșii pe corp* (Moisei). *V. Dacoromania*, III, 603.
 ras,-ă, «plin(ă)», 81⁴².
 rábda, *a aștepta*, 90²².
 rácn'itură, *răcnet* (Ieud).
 Răcea, *nume toponimic*, 158²⁰.
 ráčgală, *rece*, 118²⁶.
 rádzămat,-ă, *răzimat*, 75⁶¹.
 rágut(ă), *pl. ráguț și rágute*, 9⁶, 7⁶⁷, 52^{12,14}.
 rági, *a rage*, 139⁵².
 rahn itqare și rahn'itori, 130²⁷. *Der. răcni. V. počitori*.
 rák'edz, *belciuge*, 120²².
 rámas,-ă, *văduv*, 13⁷¹.
 rámasoju, 13⁶², 68⁶; *v. rámas*.
 rámurat,-ă, *cu ramuri*, 79²².
 rántudzi, *a rotunzi*, 135¹⁸.
 rápăușa, *a muri*, 53³⁰.
 rármurat,-ă, 117⁴³; *v. rármurat*.
 ráruț, *adv.: vara cînd ploaie rară* (Crăcești).
 rásk'ira (a să), *a (se) împraștia*, 138²⁵.
 ráspk'jei, 128⁵⁴; *v. ráștei*.
 rástăzi, 8⁶². *A așeza la uscat cînepa verde*.
 rástăuță, *mîncare făcută cu macaroune subțiri în supă de găind*, 109²⁸.
 ráștei, *a pieri*, 127⁶⁸; *să rást'eje*, 143⁸⁹, 125²⁸. *Vre-o formă verbală a rást'i n'am putut înregistra*.
 rașinar, *care vine rășină*, 162⁵².
 rátări, *a se întoarce, a pleca, a țezeria*, 120⁶⁸. Et. ung. r á t é r i t. Cf. și Tik-tin, *Dicț. rom.-germ*.
 ráven'i, *a răcori*, 71¹².
 rázărivist, *rezervist*, 52²⁸.

- războl'i (a să), a boli, a zăcea în pat, 43⁷¹.
- razbun,-a, frumos, senin, 54³⁵; vreme răz bună, «vreme mindră».
- recomînda (a se), a se prezenta, 195¹².
Intrebuițat de intelectuali.
- rinzjar, «rinzar», miel de rînză, 191⁵³.
- Ristos, *Hristos*, 73².
- rîdzător,-oare, zimbitor, radios, 95⁶⁰.
- rîncălău, *ermafrodit* (Șieu); *rîncaciu*.
- rîncău, *taurul care nu e complet jugdînit* (Ieud).
- rîndului, a sorti, a destina, 45⁵⁴, 140⁷⁷.
- rînduț, 41⁴⁰, *dim.* rînd, *cu sensul de aranjament, înțelegere, faptă*;² *gînd*, 107⁷.
- rînk'edza, a necheză, 144¹⁵.
- rînk'edu, *nechezat*, 76¹⁵.
- rînsă, *floare tomonică de tufă* (Crăcești).
- rînt'eza, a rețeza: rînt'ezesc părul (Giulești).
- rîpk'i (a să), a (sc) surpı, a (se) pravăli, 110³⁰.
- rît, *livadă*, 14⁴³.
- rîturel, 38⁵¹, *dim.* rît.
- rîtuț, 112²⁴, *v.* rîturel.
- rîta, *desemnul (floare, cerc etc.) făcut pe pinza de rochie*, 18⁷.
- robuț, 88³⁸, 108¹³, *dim.* rob.
- rosto-pește, 130⁶². *Joc de cuvinte (?)*
- roșiut,-ă, 28⁴⁹, *dim.* roșiu.
- roșt'ee, *gratii de fier la fereastră, zăbrele*, 107⁶¹. (*Ung.* rostély).
- rotiulșă, *dans, horă*, 185⁶³, *dim.* roată.
- rot'elat,-ă, *rotund*, 74¹³, 76⁴⁶.
- roa, a roura, 138²⁴.
- rozmalin, 36⁷², *v.* ružmalin.
- rudă, *prăjină; lemn lung și subțire pe care se așează poalele*, 146¹⁵; *oiște*, 22³².
- ruf, «un meter are un ruf și giunătat», 105¹⁹. *Are 75 cm. lungime.* Et. ung. r ö f.
- ruguşă, «trandasir», 102⁵⁴.
- ruguț, 45¹⁸, *dim.* rug.
- ruguță, 74¹⁷, *dim.* rugă.
- Runc, *nume toponimic*, 35⁶⁰; *arbust de zmeură* (Ieud). *Circulă și forma runcan.*
- rupe, a începe, a renunța la tăcere, 13¹⁵, 89⁶⁴.
- rușită, 95⁹, *pentru ružiță*.
- ruže, «trandafir», 29⁵, (*sedum rodiola*).
- ružmalin, «matva arboreă», 27⁹.
- ružn'ičea, 6²², *dim.* ruže.
- ružn'ičică, 102⁵⁶, *v.* ružn'ičea.
- sabău, *croitor*, 97¹¹.
- Sabciu, *Sibiu*, 110⁶⁵.
- sabor, *adunare, convorbire, înțelegere*, 80⁴⁶.
- salas, *cosciug*, 17¹⁷.
- sansior, 69¹⁴, *dim.*:
- sansiu, «floare», *garoafa*, 4¹⁰, (*dianthus*).
 Et. ung. s z e g f ü.
- sarca, *coțofană* (Ieud).
- sarčină, *ființa concepută* (Slătioara).
- săbăcșag, 20⁴⁴, și:
 săbășag, *concediu*, 26²⁵, 102⁻⁶. Et. ung. s z a b a d s ä g.
- Săbșian,-ă, *dim. Sibiu*, 110⁶⁴.
- săcret,-ă, *pustiu, deșert*, 20³⁶.
- săceroișă, 99⁴³, *dim.* sačeră.
- săgetători, *care săgeteaza*, 141⁶³; *v.* 1ahn'torî.
- săgetoare, *pl.* săgetori, *șezatoare*, 45⁶¹.
- săhălbarî, *cel care arde cărbunii de lemn* (Crăcești).
- săjastră, «dzină», 138⁶; *v.* majastră.
- sălaș, 35⁵⁶; *v.* salaș; *adăpost*, 188¹⁹.
- Sălașu, *nume toponimic*, 171²⁰.
- sălădui, a simți, a pricepe, 115⁸.
- sălășăl, 96¹², *dim.* salaș.
- sălțineri, *par sau brad de ale cărui crengi tăiate se atîrnă obiecte* (Ieud).
- săličeș, 115⁵, *dim.* sărăc; *v.* săl'șac.
- «Sălișt'e», sau sălișt'e, *pustiire*, 159⁸³.
- săl'șac,-ă, *sărac, sărman*, 52⁵¹.
- sănătăț, *pl., sanitar* (Vad); *v.* sînatec.
- sărăman,-ă, *sărman* (Vad).
- Sărbte, *Serbia*, 14⁹⁷, 26²⁸.
- sărcineri, 155⁹. *V.* sălcineri.
- sărûn'e, «sare cu țăriță», 81^{39,41}, 140⁵⁰.
- saruc, 122⁷⁷, *dim.* sat.
- sătula (a să), a (se) sătura, 79⁸⁰.
- scaon, *scaun*, 79⁴⁴.
- scăldușă, *baie*, 113^{20,28}.
- scăpătat, *apusul soarelui*, 11⁶¹.
- scînt'ejuță, 45⁵⁹, *dim.* scînteie? *v.*:
 scînt'euță, *floare albă și galbenă (gage arvensis)*, 28⁴⁰.
- scîrbă, *supărare*, 10⁵².
- scîrciț,-ă, *supărat, mîhnit*, 10⁶⁰, 79⁶⁴.
- scornuț, 140³³, *dim.* corn.
- scorțiță, 30³², *dim.* scoarță, *conje*.
- scoruș, «arbore ca și frasinu, ca și aiinu, ca și paltinu» (Sat-Șugătag), *cu fructe roșii, (sorbis domestica)*.
- scoverdză, *clătite de masă (desert)* (Giulești).
- scrabe, *cizme stricate; lopata cu care se dă jos omătul de pe acoperișul caselor*, (Ieud).
- scradă, *iarbă care crește în munți și pe care oile o pasc iarna, nu și vara* (Ieud);
 scrijadă, *plantă verde și tîrătoare ce rămîne tot așa și iarna* (Crăcești).
- scrișea, *felie de pine*, 163²¹.
- scul, «spăgma», 105²²; *tortul ce se așează pe o vîrtelniță mică spre a fi depănat* (Ieud).
- scumpete, *iubire, drag*, 66⁶⁰,

- acurma, *a scormoni* (Icud).
 scut'it: un scut'it de colibuță, *adăpost* (Crăcești).
 sel'ëac,-ă, 42⁸⁰, 46⁷; *v.* sâl'ëac.
 seră, *fiere*, 148²⁴.
 serbe, *a fierbe*, 103⁷³.
 serbint'e, *fierbinte*, 125¹.
 serbințgală, *fierbințgală*, 142⁸².
 serin, *senin* (*formă generală*).
 serinat, *sb.*, *senin*:
 Țin'e cred'e 'nt'un bărbat
 Tuje-o d'in serinat (Crăcești).
 sfirlă, «opincă ruptă»; «femeje) rça» (Săcel).
 sfirticat,-ă, *jerpelit*, 193³⁷.
 sfleder, *sfredel*, 148⁴⁰.
 sfredre, *sfredel*, 170²⁹.
 si, *a fi*, 8⁸¹, 126³².
 Sida, *nume de om*, 153⁶⁰.
 sie-cui, *fie-cui*, 27⁹.
 șjer, *pl.* șjară, *fier*, 114⁵.
 șjere, *fiere*, 145⁴; *v.* seră.
 sin,-ă, *fin* (f i l i a n u s), 105⁴⁸.
 sinuț,-ă, 105⁶³, *dim.* sin.
 sior, *fior*, 130²².
 sir, *fir*, 4¹⁰, 27⁴¹.
 sire, *fire*, *caracter*, 61²⁴.
 siretic,-ă, *rău*: femeile-s mai siretiçe (Hărnicești).
 sirișară, *surioară*, 17⁴.
 sirișăy, *ferestrău*, 18⁴⁶.
 Sirolina, *nume de persoană*, 90⁸³.
 siruț, 116⁶, *dim.* fir.
 siuc,-ă, 69¹, 114⁷⁵, *dim.* siy, *fiu*, *fiică*.
 siuț,-ă, 76¹²; *v.* siuc.
 Sîbeju, 87⁰; *v.* Sabcju.
 silă, *necaz*; *mizerie*, 173²⁰.
 silhă, *pădure tăiată* (Săcel).
 simbraș, «stinașu», *cel mai mare asociat al unei stîni*, 164¹¹.
 simbric, *simbric*, *leafă*, 123²⁸.
 Sim'nion, *Simion*, 114²⁹.
 sinatec, *pl.* sinateț, *brancardier*, 16⁹.
 singurça, 16²⁹, *dim.* singură.
 Sîn-Gjordz, *Sf.-George* (23 april), 78⁶⁷.
 Sîn-Medru, *Sf.-Dumitru* (26 octombrie) (Vad).
 sintaț: «la 1871 m'au luat la sintaț, «asentație», *recrutare* (Vișeu-de-jos).
 Sîrbea, *Serbia*, 54⁶.
 Sîrsailă, *numele diavolului*, 193³².
 slab,-ă, *urîl*, *trist*, 11⁶²; *pămînt slab*, *pămînt rău de arătură* (Borșa-Pietroasa).
 slăbănçață, «dzină fa, strigă» (Borșa-Repede); *v.* săiastră.
 slăbçjie: vreme de slăbçjie, *vremuri grele* (Vad).
 slobod, *liber*, *permis*, 162³⁹.
 slugoi,-çaje, *slugă ordinară*, 57⁴.
 službucă, 67²⁵, *dim.* slujbă.
 snopk'iț, 120⁶⁸, *dim.* snop.
 sqață, *tovarășe*, 164¹⁸.
 socrișară, 114⁶⁷, *v.*:
 socroluță, 112³⁸, *dim.* soacră.
 sodomi, 192⁶⁷, *v.*:
 sodomn'i, *a arde*, *a ninici*: sodomn'ite-ar
 Dumn'edzăy (Săcel).
 sol, (*neologism*), 92⁶⁰.
 Solforin, *Solferino* (*sat în Italia*), 120²⁹; *v.* Sorfărina.
 solgaj-bçirău, (*prim*)*pretor*, *sub-prefect*, 38⁶⁴. *Et. ung.* szolga biró.
 solț, *solz*, 118³².
 somna, *a dormi*, *a trage un somn*, 13¹⁷, 141⁷².
 somță, *solniță*, 142⁸⁸.
 sopen, *săpun*, 62³⁹.
 sopen'i (a să), *a* (*se*) *spăla cu săpun*, 62³⁷.
 sorbancă, *găleată cu un singur mîner* (Borșa); *v.* surbancă.
 Sorfărina, *Solferino*, 157¹³; *v.* Solforin.
 sorucă, 17⁶¹, 106²⁷; *v.*:
 sorulică, 89⁶⁰, *dim.* soră.
 soția, *soț*, *tovarăș*, 109¹². *Cf. și* 201¹⁸.
 soție, 51²⁶, *v.* soția.
 soție, *camarad*, 169²⁰.
 soțuc, 95⁶², *dim.* soț.
 sovârșit, *sfârșit*, 80³³.
 sovîrv, *plantă din fierberea căreia se extrage culoare roșie întrebuintată la coloritul țesăturilor* (Borșa). *Circulă și ca solovîrv*.
 spajmă, *teamă*: n'ai spajmă (Săpînța).
 spart,-ă, *omorît*, *străpuns*: spart de bagn'ete (Vad).
 spată, *omoplat* (Giulești).
 spăgmă, *tort de cînepă sau în îndoit de-pănat* (Ieud).
 spăimos,-qasă, *sperios*: cal spăimos (Șieu), 196²⁹.
 spălătură, 127⁶⁶. *Der. din* spăla. *V.* țipătură.
 spălburătură, 130⁶³. *Der. din* spulbera. *V.* spălătură.
 spăreça (a să), *a* (*se*) *speria*, 171⁶².
 spărețat,-ă, *speria*, 50⁷⁴.
 spăriat, «qareçe dcjavol», 144⁴⁶. *V.* săgçtător.
 spîn,-ă, *fără mustață*, 47⁶⁷.
 spomînta (a să), *a* (*se*) *înspăimînta*, 101⁷.
 spovadă, *spovedanie*, 98⁷¹.
 sprizon'i, *mi s'a explicat prin «a cura verin în pahariș; «a aveç griză să strîngi, să cură în pahariș»*, 106¹⁸.
 sprinçen'el'e, 66⁷⁴, *dim. pl. de la* sprinceană
 sprunçeană, *sprinceană*, 44¹¹.
 stancă, *stan de piatră*, *stîncă* (Dragomi-rești, Giulești).

- stăniște, «meriză» (Ieud). *V. forma.*
 stanș, *partea cămășei care acoperă bustul* (Ieud); *partea inferioară a cămășei* (Crăcești).
- staol, *staul*, 78⁷⁰.
- stare, *stat, oprire*, 43⁹.
- starost'e, «*maș marele*», 65¹.
- stat, *situație, avere*, 11¹⁷.
- staul, *țarc* (Apșa).
- Staurile-Florilor, *Dumineca-Floriilor* (Budești).
- stăniști, *a sta în stăniște* (Ieud).
- stărui, «*să nu prindă stare, să nu stea*», 136⁶⁶.
- stătut-ă, *vechiu*; apă stătută, *apă de mai multe zile, apă care nu e bună de băut* (Birsana).
- stătut, *locuință*: «*șădzut în stătutu lor*» (Săpînța).
- stînă, *colibă* (Borșa).
- stînzen, *floare galbenă și albastră, (iris pumila)*, 95¹¹.
- stîrk'i (a să), *a seca*, 102⁴¹, 116⁴.
- stîzărcl, 121⁴¹, *dim. stejar*.
- stolnic, *opk'ită d'e grîu ce să duce la beserecă*, 163¹⁶; *pîne mare și frumoasă pe care sătenii o mănîncă în ziua de anul nou*.
- straiță, *traistă, săculeț*, 165²⁵.
- strază, *jandarm*, 151⁶¹.
- străcurătoare, *țăsdură de lînd care servește la stîni pentru strecurarea laptelui, a zărului etc.*
- străinat-ă, *înstreinat*, 51²⁷.
- strămuta (a să), *a (se) schimba, a deveni palid*, 53⁶⁴.
- streluța, *strălucitoare*, 79³⁸.
- stresîna, *a strănuta* (Ieud).
- strîca, *a omorî, a tăia în bucăți*, 111⁴².
- strîcătoare, 135¹³ și
- trîcători, *ființe rele care strîcă*, 135¹¹; *v. spăriat*.
- strîgă, «*dzînă, slăbănogață*», 85; *v. slăbănogață*.
- strînsore, *mi s'a explicat cu sensul de «contractiuni convulsive», 142⁷⁸; colici; v. 'nd'esore*.
- strînsură, *adunare, grup de oameni*, 115⁷⁸.
- stroh, *tot ce se scutură din finul uscat* (Ieud).
- strohoi (a să), *a (se) îngîmfa, acînd să scoțară cîn'eva, să în'e măreș*, 68¹⁸.
- strolibătură, *horă, strigătură* (Hărniciești).
- strungă, *locul unde se mulg oile* (Borșa); *locul pe unde se introduc oile în staol spre a fi mulse* (Budești).
- strunguță, 74⁴⁷, 80⁶⁵, *dim. strungă*.
- struț, *buchet de flori sau o podoabă de flori artificiale ce se pune la paldria flăcăului*, 24²⁰.
- struța (a să) *a (se) împodobi cu struț*, 99⁴⁷.
- struțuc, 36², 59¹⁵, *dim. struț*.
- stuhui, 139^{61, 67}. *Formă neexplicată.*
- stupk'in, *stup de albine* (Glod).
- stupk'iniță, 13⁴⁶, *dim. stupk'ină*.
- stupos, -gasă, *stufos* (Crăcești).
- st'ic, *spic*, 23³⁸, 90⁶⁰.
- st'icuț, 41⁴³, 105⁴¹, *dim. st'ic*.
- st'in, *spin* (Vad).
- st'inîșel, *spin mic ce crește pe câmp, cu floare albă* (Vad); *dim. st'in*.
- sucală, *cieric* (Giulești).
- sučitor, *băț cu ajutorul căruia se subțiază foile de plăcintă*, 143⁶⁸.
- sudui, *a înjura*, 16³⁸.
- sufila, *a anuța suflînd din trompetă*, 120⁴⁶.
- suflat-ă, *poleit*, 115⁶¹.
- sugător, -oare, *copil de fiță*, 199⁶⁹.
- sugnă, *rochie*, 26⁶⁰. *Et. ung. s z o k n y a.*
- sugn'îță, 69⁴, *dim. sugnă*.
- suhastru, *solitar*: om suhastru (Sat-Șugătag).
- suitoare, *ciocărlie* (Giulești).
- sulă, *unealtă de cizmar care ajută la cusut* (Budești).
- sul'îța, *a trimite, a lovi cu sulîța*, 137⁶⁷.
- sumnă, «*haiună d'e mătasă cumpărată*», 18⁷; *v. sugnă*.
- sumsîd-ă, *vecin*, 155³³. *Et. ung. s z o m - s z é d.*
- Suraje, *nume de vacă*, 139²⁷.
- surbancă, *galeată mică* (Budești).
- surîi, -e, *sur*, 15⁷⁰, 53⁸⁰.
- suroleșan (Vad), *v.:*
- surorța, 121³⁸, *dim. soră*.
- surupa (a să), *a (se) surpa*, 15¹², 111¹².
- surupk'i (a să), *a (se) năru*, 16^{46, 47}.
- susk'in, *pl. susk'in'î, spin*, 17⁶⁵.
- sust'in, 23², *v. susk'in*.
- sușig, «*cîin n'ai crițari c sușig*» (Ieud), 95⁴¹. *Et. ung. s z u s z é k.*
- suvejcută, 58³⁰, *dim. suveică*.
- șagău, *care lucrează sau taie la sarc*, 62⁴. *Et. ung. s ó v á g ó.*
- șajcă, *plută făcută din rude*, 154⁷²; *luntre*. *Et. ung. s a j k a.*
- șădga: să șad'e, *se cade*, 27⁷².
- șălată, *salată*, 17²⁹, 68⁴⁴.
- șărpăgaș, «*șerpariș*», *chimire de curea*, 88⁷⁷.
- șătrucă, 91⁴⁴, *dim. șatră*.
- șclgampă, *bucată de pîne* (Sat-Șugătag).
- șcloforniță, *femeie neglijentă* (Ieud).
- școardă, *funie* (Vad).
- școmiilă, *mirosul provenit dintr'un incendiu* (Borșa).
- școrț, *coaje de molid* (Borșa).
- Șendorșan, *nume de om* (Alexandru), 93⁴⁹.
- Șendorșasa, *soția lui Șendorșan*, 93⁶⁰.

- Şendorică, 123⁶⁰, v. Şendorğan.
 şer, fier, 153⁶.
 şercuță, «coş făcut d'e zmicel», 98²⁴.
 Şesurile, nume toponimic, 171⁴⁰.
 şfagău (Ieud); v. şagău.
 şfară, sfoardă, 138⁵⁹.
 şir, vîers, 55⁸³.
 şirlui, a spăla, a face curăţenie (Budceşti).
 şirgag, şir, front militar, 29¹.
 şirgân'i, a telegrafia, 19⁴³; v.:
 şirçen, telegramă, 14⁷⁴. Et. ung. s ü r -
 g ö n y.
 şk'jopa, vb. activ, a face să şchiopateze, 89⁶⁶.
 şohan, niciodată, 5⁴³.
 şohân'it, 9³¹, v. şohan.
 şohân'itâ, niciodată, 71²³.
 şopîrcă, şopîrlă (Săpînţa).
 şpargă, funie, frînghie, 89¹⁵, 107⁶⁴. Et.
 ung. s p á r g a.
 şperlă, pulbere, «cenuşă» (Ieud), 133⁹.
 şpitar, spital (Sighet).
 şpihe, plete, păr lung (Săcel).
 şpurj, copil din flori (Săcel, Năsăud).
 şteregoaie, ştergoaie (Giuleşti).
 ştergură, cîrpă, prosop, 143⁶⁶.
 şterţ, băţ, crăpat la un capăt, cu care se
 mestecă laptele ca să nu se afume (Ieud).
 Et. germ. S t e r z.
 ştiut,-ă, învăţat, culi (Hărnicieşti).
 ştopk'it, scuiţat, 141⁵⁷, 144³.
 ştrimfli şi ştrinfli, ciorapi, 166²³. Et. germ.
 S t r u m p f (prin jargonul evreesc).
 ştringi (Ieud), v. ştrimfli.
 şt'imp, parul pe care se sprijină virteţul
 (Budeşti).
 Şt'jol, nume toponimic, 157⁸¹; gaura prin-
 care te bagi în mine. Et. germ. S t o l l e.
 şuer, fluerat, şuer, 46⁴⁰.
 şuşească, «oarece de lemn cu care vîntură
 grăunţele cînd îmblătesc», 151⁴⁶.
 şuharcă, crema laptelui fiert din care se
 face unt (Budeşti).
 şurgului, a spăla, «a k'icăzui», 31⁴⁹.
 şurt, şorf, 165¹³.
 şut,-ă, care n'are coarne, 121⁴⁸: capră şută
 (Vişeuul-de-jos).
 şuvar, «iarbă ăa, iarbă ca şi ovăzu» (Ieud),
 46²³.
 taburj, pl., oaste, armată, 6²⁹. Et. ung.
 t á b o r.
 taler, «ban d'ę-argint», monedă, 12⁷², 100⁷².
 Et. ung. t a l l é r.
 tare: «boháš o brad, tăt una vorbă e aţeja:
 tare-î brad, tarc-î bohaş, tăt una e,
 fără numa că bradu e mai bun, mai
 péstriş»¹.
 tăbulaţie, tabelă, recensămînt, 170⁴⁶.
 tăleraş, 89¹⁰, dim. taler.
 taleriţă, «d'ę-argint», argintie, 100⁹.
 tălgeraş, 42², dim. talger.
 Tălian, Italian, 26³¹.
 tăln i (a să), a se întîmpla, 70¹.
 tărdzău, tîrziu, 91¹⁰.
 tărie, silă, vînd-nevînd: «treabă să mîncî
 cu de-a tăria» (Coştiui, Ieud). Formă
 rară.
 tărşasă, (femeie) însărcinată (Cosău).
 tăt,-ă, tot, 126⁹.
 Tătarcă, femeie de Tatar, 158⁴.
 tătăişă, «carlina acanulis», 94²⁸, şi:
 tătăişa, floare, margaretă, 44⁶⁶.
 tătuc, 33¹⁶, dim. tată.
 tătucă, 98⁴⁹, sau
 tătuluc, 103⁷⁰; v. tătuc.
 tăy, apă stătătoare, 58²³, 122⁶⁶.
 Tăuţ, nume de sat, 153^{15,17}.
 ticn'çală, 22²¹; v. t'icn'çală.
 tign'î, 171⁵⁶, v. t'icn'î.
 tist, ofiţer, 26⁴⁶.
 tit'ie, 116⁷⁹; v. t'it'ie.
 tizit,-ă, tivit (Ghesăşti).
 tîln'î (a să), a (se) întîlni, 15²⁴.
 tîmbusit,-ă, «cu faţa 'n ţos» (Ieud), 139¹⁷.
 tînăruc,-ă, 36¹⁸, dim. tînăr.
 tînerga, 16²³, v. t'inerga.
 tînză, proţap, 89⁶¹.
 tîrdziţa, a întîrziia, 13⁶⁷.
 tîrguţ, 81²⁴, dim. tîrg.
 «tîri-sară», 74⁶³. Formă neexplicată.
 toc, cutie în forma unei găleţi, turtită, în
 care se poartă slatină, lapte, etc., 138¹⁰.
 Et. ung. t o k.
 tocană, mămăligă, 140²⁰.
 tocanău, «băţ cu care se mestecă tocană»
 (Budeşti), 143⁸⁰; v. şi pl. tocănoaă,
 143⁸⁰.
 tócilă, tocilă (Vad).
 Tod'eran, nume de om, 110¹.
 Tod'eraş, 116³⁸, Teodor.
 toi, a sfădi, a mustra, 15²¹.
 toma, 80²; v. tuma.
 tomi (a să), a (se) aranja, a drege, 29²³,
 140²⁶.
 tomn'î (a să), a (se) pregăti, 52⁶⁸; a se
 pune, 158⁷⁹.
 tomn'it,-ă, pregătit, întocnit, 98⁹.
 ton, butoi, 159²⁰.
 tonuţ, 41¹⁹, dim. ton.
 topóriste, coadă de topor (Budeşti).
 tork'îşă, cercei (Crăceşti), 145²⁹.
 torsură (d'e rîu), cotitură, şerpuire (de
 rîu) (Crăceşti).
 traşe, a cînta, 17¹⁷.

¹ Cf. lămuririle pe cari le-am dat în *Grai şi suflet*, I, 330.

- traifus, *pirostie* (Vad). Et. germ. drei-f u s.
- trandasir, *trandafir*, 26⁶⁶.
- trăfui, a *glumi* (Ieud). Et. ung. tr é f á l.
- trăgăna, a *cînta tărăgănat din fluer*, 89⁶⁷.
- trăgănaș, *cîntec tărăgănat*, 89⁶⁷.
- trăgîn'e, «bubă ca și mărinu», 127¹⁷.
- trăjuț, 43³⁴, dim. trai.
- trebucă, 92²², dim. treabă.
- trîmbcîta, a *trîmbița*, 80²⁴.
- trîmbcîtaș, *care cîntă din trîmbiță*, 34³⁶.
- trîmbcîță, *trîmbiță, bucum*, 34³⁶, 78⁷⁴.
- trîmçitucă, 121³⁴, dim. trîmbcîta.
- trîșgâr, *turgă*, 41⁵.
- trud'i, a *aștepta*, «a agodi», 75⁷¹. *Totuși*, înțelesul pare a fi cel de «a trudi».
- trufă, *glumă* (Ieud). V. trăfui.
- trupk'ină, *tulpină*, 51³², 76⁵².
- tufuță, 76³⁷, dim. tufă.
- tui, a *atinge*, a *lovi*, 172³⁹; v. tuna.
- tul-ă, *mut*, 97⁷⁸.
- tulipan, *lalea*, 54⁶⁰.
- tûna, *tocmai*, 52⁷⁸; *chiar*, 71²⁹.
- tuna, a *trînti*: «o tuna-o d'e pămînt ș' o sparșe» (Budești). *Sau*:
Cin'e crede 'nt'un drăguț
Tuje-o d'int'un noruț (Crăcești);
a *atîrna*, a *ajunge*:
Pă murguțu țel d'in vînt
Ce-i tună cîșama 'n pămînt (Ciăcești).
V. *serinat*.
- Turcuț, 94²⁸ și
Turçel, 100⁴⁹, 109⁴, dim. Turc.
tureac, *turatecă*, 132¹⁶.
- turiște(a oilor), *loc pascut* (Moisei).
- turtucă, 162⁴², dim. turtă.
- t'eje, *cheie*, 79⁴².
- t'emeteu, *cimitir*, 3¹³.
- t'emn'içîșară, 18⁴⁹, dim. temniță.
- t'eșitură, *lemn tăiat; rădăcină de arbore tăiat*, 60⁴¹.
- t'jară, v. k'jar i.
- t'icneală, *liniște, odihnă*, 18³⁴, 37³³.
- t'icn'i, a *place*, a *simți plăcere, liniște*, a *fi dispus*, 45⁴¹, 55³⁰.
- t'igorm'iță, o *specie de găleată pentru chiag* (Borșa, Ieud). Der. k'jar.
- t'ilinca, a *cînta din tîlincă*, 117⁴⁴.
- t'il'egă, *car de transporturi*, 32³⁸.
- t'il'in, *deosebit*, a *parte*: strungă d'e t'il'in (Budești), 172^{33,36}.
- t'imn'i, 109²⁹; v. k'igni.
- t'inereș, 61¹, dim. tinără.
- t'inzan'e, *chin(uire)*, 54⁵³. Et. ung. k i n - z á s.
- t'iot, *chiot, ordcăit*, 118²⁵.
- t'it'ie, *partea rotundă a pîldriei*, 89⁸⁰.
- t'izaroaje, *plantă cădărtoare ce crește în păduri, pe trunchiurile de arbori*, 61³⁹.
- t'izmaș,-ă, *pizmaș*, 140⁶.
- țăpin, *un fel de secure vîrfuită servind la transportul buștenilor* (Borșa).
- țarcă, (*formă generală*); v. sarcă.
- țăligrad, *mușunoi: stîlp de telegraf*, 145¹⁶.
- țălin'ioară, 21⁴⁷, 106¹², dim. țarină.
- țăli, a *nimeri*, 159¹⁰.
- țăpar, «botă ascuțită care ia ouă», 84¹⁴.
- țăpălău, *lingură mare de lemn* (Ieud).
- țăpen'i, a *înțepeți*, 130¹⁸.
- țăpen itură, *înțepețire*, 130²³.
- țăpușcă, *țeapă*, 121¹⁶.
- țărcuț, 78⁶⁸, dim. țarc.
- țărm, pl. țărături, țărm, 18¹³, 115⁸⁵, 127⁹⁷.
- țebeș,-ă, *țeapăn, puternic*, 80⁷².
- Țidra, Țidru, 111⁸⁶ și Țidrulucă, 111⁸², *nume de persoane*.
- țitron, *lămii*, 12²⁴.
- țîfilist,-ă, *sifilitic* (Ieud).
- țîș, *îngrijit: țîșul vitelor* (Dragomirești).
- țîpa, a *arunca*, a *azvîrli*, a *trînti*, 6⁵, 35⁶; a *da jos*, a *coborî*.
- țîpătură, *azvîrlitură, orice obiect vrăjit și aruncat în drum socotit ca aducător de rele*, 137⁷.
- țîpot'i, a *țîpa plîngînd*, 98⁷⁵.
- țîpou, *pine de nuntă*, 163¹⁴, 164⁷¹. Et. ung. c i p ó.
- țîră, *pulbere*, 125⁴².
- țîrnă, *țărîndă*, 7³¹.
- țîșucă, 104¹², dim. țîșă.
- țolan, *derivat din țol: «Vișăoaniii-de-șios is țolan'ș (Moisei)*.
- țu! *interj. de îndemn pentru cal*, 101⁶⁸, 112⁸².
- țucur, *zahăr*; p'ere d'e țucur, *pere dulci* (Berbești).
- țup, 146³⁸. *Formă neexplicată*.
- țurăi, a *se scutura de floare*, 41⁷¹.
- țurgălui, a *produce* zgomot de țurgăldăi, 93⁶⁹.
- țuțăi, «a pk'ișca», 10²⁰.
- û l *interj.*, 138⁴⁶.
- û, un, 37⁵¹, 148³⁸, 156⁶⁸.
- uçide, a *bate rău*, 47⁷ (Săcel).
- uș! *interj.*, vai! 156¹⁴.
- ușagă, *sticlă*, 40⁶⁷. Et. ung. ü v e g.
- uștat, *sb., privire*, 16³⁸.
- umbl'etă, *umblet*, 44⁶.
- umbrută, 26¹⁶, 78³⁰, dim. umbră.
- «unt», *joc*, 149³³.
- untos,-oasă, cu unt, 138⁴².
- unturos,-oasă, cu unt, 129⁷⁷.
- un'e, *unde*, 114¹⁴.
- un'cl, *inel*, 115²⁸; v. on'el.

urbăresc, -ească, *de oraş* (Hoteni).
 urd'î, *a face urdă* (Budeşti).
 urdzit, *part. de la urzi*, 65²⁶.
 urdzoj, *stativele pe care se fixează t'jara*.
 65²⁹.
 urmed'esc, -ească, *ce ţine de prefectură*,
 116⁶². *V. Qarmide*.
 urn'î (a să), *a (se) surpa, a (se) nărui*, 166³.
 val, *sul de pînză*, 111¹⁷.
 vardză, *legume* (Giuleşti).
 vatră, *farac în care dorm oile* (Borşa).
 văcălie, *burete ce creşte pe trunchiuri de
 fagi şi din care se face iască*, 145⁸¹.
 vâcui, *a petrece veacul, a sta, a locui pentru
 vecie*, 131¹³, 134⁶⁴.
 văduy şi văduă, *văduv*, 97⁴⁹.
 văduit, -ă, *văduvit*, 161⁵¹.
 văjera (a să), *a (se) vdieta*, 131⁵⁰, 134¹⁶,
 135³⁶.
 văsc, «visc d'e apă» (Vad).
 Văşi, *Vasile*, 119⁹⁷.
 vâtav, *pl. vâtaş, mai marele, căpitan*, 111⁸¹.
 vătâma (a să), *a (se) lovi rău* (Budeşti).
 vătăzie, *locul de la stînd unde se fierbe
 laptele* (Budeşti).
 vătăzi, *a haiduci*, 153³⁷.
 văzi (a să), *a (se) potrive*, 18⁵⁵, 172³⁵;
a se întîmpla, 46⁹; *a se găsi din în-
 întîmplare*, 173¹³.
 vek'e, *bătrînd*, 61⁹.
 verdiçel, -içea, 41²⁹, *dim. verde*.
 vergură, *virgînd*, 184¹³.
 verğel, *petrecere de Crăciun* (Ieud).
 verin, *venin*, 106¹⁶.
 verinçel, *verişor* (Şieu).
 verinos, -oasă, *vennos*, 128⁶¹.
 ver-maşină, *mîralicîrd*, 29³⁵. *Et. germ.*
g e w e h r m a s c h i n e.
 versui, *a cînta*, 76⁷³.
 vesălos, -oasă, *vesel*, 49⁶², 67⁷⁶.
 vetri, «a strînge»; «a vecia, a simţi: cîn'cle
 vetreă' sara la oja» (Ieud), 140⁶⁶. *Et. sl.*
v è t r i t i.
 veziî, *cotoare de mălai* (Ieud).
 Vili, *nume de persoană*, 111⁹, 153³¹.
 vindic, *oaspe* (Vad); *vind'ig, «mălăçeg,
 ğioc»*, 114³⁰. *Et. ung. v e n d é g*.
 vintre, «pîncete»: «i s'o năpustit boala în
 vintre» (Şieu).
 violă, *viorea*, 33¹⁹.
 viltqare, *drîstă* (Borşa).
 vintqase, *fînţe ce pornesc vînturile*, 129⁴²;
v. strîcătqri.
 vîntuţ, 30³⁸, *dim. vînt*.
 vîrfona (a să), *a (se) vîrfui*, 79⁶⁶.
 vîrçină, *cumpîna unui puţ, ruda cumpenei
 de care atîrnă găleata*, 147²⁹; *membrul
 viril* (Rozavlia).

vîrteş, *lemn mai mare, bătut în pămînt,
 avînd o cracă creată ce se întinde
 deasupra vetrei şi de care se atîrnă
 căldarea pentru urd'it; e prevăzut şi cu
 un lanţ* (Borşa, Budeşti).
 vîrvuţ, 32²⁷, *dim. vîrv, vîrf*.
 viş, *moş, bătrîn* (Borşa).
 Vlad, *nume de familie*, 157²⁷.
 vlast, *umed* (Ieud).
 vlăstoasă, *bund de lapte: oi vlăstoasă* (Şieu).
 vlăstoşă «stea» care ţipă mană păstă tătă
 lumea», 140⁴⁰. *Et. sl. v l a s t j*.
 voiţă, 69⁴, *dim. voje, «plăcere»*.
 voltum, *pl. voltumuri, vot* (Cuhea).
 vonotăy, *tren* (Săpînţa). *Et. ung. v o n a t*.
 vorqavă, *vorbă*.
 vorovi, *a vorbi*, 78⁶⁴.
 vorozi, 121⁸, *v. vorovi*.
 vrăgn'içiqară, 62¹³ şi
 vrân'içiqară, *poartă, marchiză; bariera
 satului unde stau Ţigani*, 69⁸.
 vremn'î, *a face vreme rea, a viscoli* (Bu-
 deşti); *v. omet'î*.

zad'ie sau
 zaçie, *zadie*, 57¹¹.
 zar, *încuietare de uşr, zăvor*, 120²¹, 145¹⁰.
 zăhăi, *a plictisî; a incomoda; a răpi timpul*,
 48²¹, 172²⁸.
 zbănaie, *freamăt*, 76¹⁶.
 zbçiçi, *biciu*, 24⁸¹.
 zdrenţuros, -oasă, *zdrenşeros*, 187²⁵.
 zdrimbojet, -eată, *bosumflat, posomorît*,
 146¹⁹.
 zermă, *şarpe*, 118²⁴.
 zestrucă, 94³⁰, *dim. zestre*.
 zgajbă, «bubă ră», 128⁴⁶.
 zgardă, *salbă*, 32⁴.
 zgardan, *zgardă făcută din împletitură
 de mărgele* (Ieud).
 zçera, *a plînge*, 9²⁶, 43⁴⁶, 121²¹.
 zçiçi, 36⁴¹; *v. zbçiçi*.
 Zidra, 89⁸¹ şi Zidruţ, 90⁴.
 zidră, *vidră*, 116⁷⁰.
 zid'eră, *găleată de adus apă*, 107²².
 zie, *sb., vie*, 16⁷¹, 145³⁰.
 zie, 25²³; *v. zių*.
 zieată, *viaţă*, 37⁶⁰.
 zin, *sb., vin*, 25⁸.
 zină, *sb., vind*, 6¹, 99⁴¹.
 zinovat, -ă, *vinovat*, 75⁴.
 zinuţ, 40⁶⁵, *dim. zin*.
 zin'î, *a veni*, 3³².
 zin'it, *sb., venit*, 158⁶².
 ziţă, *familie cu renume*, 84⁴⁷;
 ziţă, *viţă (de vie)*, 5⁷; *mai multe fire
 de tort fînţine, pentru ca din ele să se
 facă guşi de împletit* (Ieud); «vină;
 rădăcină», 144⁶¹.

- zițâl, *vișel*, 126¹⁵.
 ziuț,-ă, 96⁸², 162⁸⁸, *dim.* ziu, *viu*.
 zîn'i, 15²; *v.* zin'i.
 zn'eură, *zmeurd*, 15¹¹.
 zn'icșa, 36⁸³, *zmicea*, 167²⁸.
 zolud,-ă, *nebunatic, desfrinat* (Ieud).
 zorobçi, *a lucra pentru existența zilnică* (Săliște).
 zvirgină, *traversele de la comarnic* (Budești); *grindă de suport*.
 zvorác, *izvoraș* (Glod).
- žălcui (a să), *a (se) jelui*, 49¹⁶.
 žălen'ie, *jelire*, 122³⁸.
 žeb, 115³⁶ și žep, *buzunar*, 4²⁵.
 želer, *chiriaș* (Ieud).
 želfă, *jertfă*, 80²¹.
 Žerman,-ă, *German*, 157²³.
- žib, *în expresiunea tare žib, mult, rau*, 155¹⁷. *Et. rut.* žib o.
 Žid,-aucă, *Evreu*, 130^{7,8}.
 žid,-ă, *ca un Žid*, 164¹⁴.
 žig, *amăreală de stomac* (Ieud).
 žintalău, *bățul cu care se bate laptele în puțină, brighidău* (Borșa, Budești).
 žip, 89⁸⁷; *v.* žib.
 Žid,-aucă, 138^{79,80}; *v.* Žid.
 žmet'elină, *porumb* (Rogna-de-jos); *răddăcina de porumb care rămîne în câmp după ce a fost cules și tăiat*.
 žolžuri, *pînză find*, *giulgiu*, 7⁷.
 žubui, *a jupui*, 85⁵⁶.
 župînu-drac, *nume dat diavolului*, 153⁴⁸.
 žurat, *v.* žiurat.
 žurătâl, 78⁴; *v.* žurat.
 žurincă, *junincă (formă generală)*.

A D A U S

In ultima mea călătorie în Maramureș am putut culege cuvintele ariei SĂ BEM (cf. pag. 176 și 180):

— «Măi Ioane, nu tot bea,
Că sărac îi rămînea».
— «Bea-oi astăzi, bea-oi mîni,
Bea-oi patru săptămîni;
Bea-oi astăzi, bea-i ȝioi,
Bea-oi preț de patru boi,

C'ăsa-î țreaba pă la noi.
N'ajbă n'ime grița meș,
C'oi trăi cum oi puteș:
Cu doi boi m'oi însura
Și cu doi m'or îngropa».
Auzită de la Marioara Dunca, 23 ani,
în Ieud, 24 ianuar 1924.

I N D R E P T A R I

A se citi:

frăt'iu c
fečiorî
t'e
mîndră,-î
Năpust'ia'-mî
moart'e
mamî
bătrîn'est'î
Păsăruică
uțat
niște
hod'in'ea'-re
pomin'ea'-re
mînca
io
Că-î
Tăț
Tragănă-m un
taicu
Cătă-mî
hain'e
Otrăzesc
D'i'nt'un

In loc de:

frăt'iu c 6¹⁸
fečiorî 9⁴
t'e 10⁴⁰
mîndră-î 12⁶²
Năpust'ia-mî 16³³
moart'e 21²¹
mam î 21⁷⁴
bătrîn'esti 50³
Păsăruică 50³⁸
uî at 51⁵²
niste 66³
hod'in'ea're 76⁶⁸
pomin'ea-re 76⁶⁹
mînea 79⁸⁷
io 87²⁰
Că-i 88⁹¹
Tăt 89¹³
Tragănă-mu'n 89⁸⁷, 90¹⁴
taicu 89¹⁷
Cătă-mî 96²³
hain'e 97¹¹
Otrăžesc 101⁷⁵
D'int'un 102⁵¹

*A se citi:**In loc de:*

D'in
 țe-ai
 cu-aiasta
 „Să
 Cîn'ę-a
 sprizon'ia'
 vojn'ic
 Porunęea'
 Țntre
 vojn'ic
 uita
 care
 d'eok'iat
 D'e-i
 lua-t'ę-o
 arunca-t'ę-o
 șt'it
 ęiareęi
 săr'cineri
 nu-i
 mn'ireasa
 I'ină
 Ph'etrite
 dăruia'-nă
 DXXIII
 ban'i
 D'ealu i
 d'in

Din 102⁸⁰
 țe-ai 103⁷²
 cu-aiasta 103⁷¹
 Să 105⁵⁶
 Cîn'ę-a 105⁷¹
 sprizon'ia' 106¹⁸
 vojn'ic 112⁴⁷
 Porunęea' 113²⁷
 Țntre 114³⁵
 vojn'ic 117⁵¹
 uita 123⁵¹
 care 126⁷⁹
 d'eok'iat 83⁷
 D'e-i 130¹³
 luat'ę-o 136⁷⁹
 aruncat'ę-o 136⁸⁰
 șt'it 140⁶⁵
 ęiareęi 153⁴⁰
 săr'cineri 155⁹
 nu-i 162³⁹
 mn'ireasa 165⁴⁰
 'ină 166¹⁹
 Ph'etrite 169¹⁶
 dăruia'-nă 171⁶⁰
 XDIX 172⁶¹
 ban'i 173²⁶
 Dealu i 202⁷
 d'in 58²⁷, 74⁴⁷, 78³², 87⁶¹, 96¹⁹,
 102^{82, 84}, 103^{36, 37}, 107³⁷.

Se poate citi: n'ii în loc de n-ii 13²⁷; Trag în rău în loc de: Trăgă 'n rău 17⁹. În unele variante am auzit Măria și Mărie în loc de: mărreă 73¹ și mărre 73²².

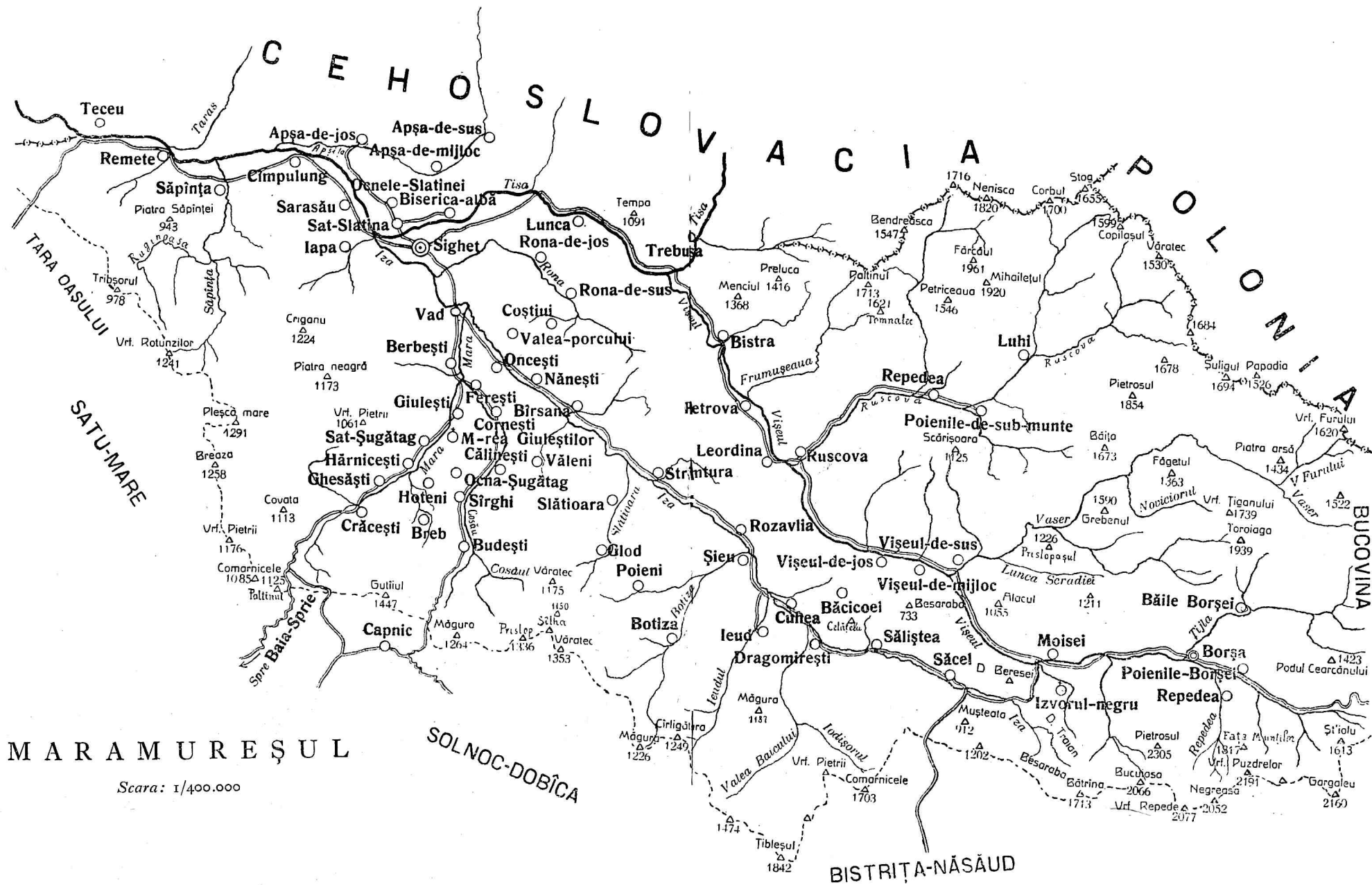
Pentru completarea ideii de la pagina XIII (Introducere), rândul al 38-lea, a se adăugi în continuare următoarele rânduri sărite:

Dar acestea erau cazuri răzlețe și fără însemnătate deosebită, așa că reconfortantul sufletesc național ce va fi putut străbate pe aceasta cale din Moldova în Mar mureș era ca niște stropi de apă într'un rîuleț.

I N D I C E   D E   S A T E

Pentru a se putea urmări cu ce și cât au contribuit satele Maramureșului la această culegere de texte, le înșir în ordine alfabetică dând în dreptul fiecăruia pagina la care se găsește înregistrat.

- Berbești 20, 100, 155, 172
 Biserica-albă 4, 92, 152, 153
 Bîrsana 123, 144
 Borșa 24, 59, 65, 77, 85, 110, 129, 145, 158, 166
 Botiza 35, 59, 121
 Breb 4, 57, 93, 162, 170
 Budești 3, 57, 73, 89, 125, 152, 153, 161, 170
 Călinești 89, 125
 Crăcești 7, 69, 74, 94, 125, 155, 162, 171
 Cuhea 173
 Ghesăști 9, 58, 74, 94
 Giulești 13, 58, 76, 97, 128, 149, 166, 171
 Glod 36, 40, 60, 61, 148
 Hărniciești 11, 58, 75, 171
 Ieud 59, 158
 Petrova 59
 Poienile-Borșei, cf. Borșa
 Repedea, cf. Borșa
 Rona-de-jos 41, 62, 70
 Rozavlia 39, 80, 84, 114, 173
 Săcel 27, 59, 65, 70, 78, 112, 132, 146, 167
 Săliște 33, 83, 138, 157
 Săpînța 42, 62, 70, 85, 124, 144, 148, 159
 Sat-Șugătag 12, 84, 144, 170
 Sîrghi 8, 126, 170
 Strîmtur 40, 62, 81, 85, 141
 Șieu 36, 60, 79, 117, 159
 Vad 15, 16, 58, 69, 99, 128, 145, 148, 155, 172
 Văleni 38, 61, 120
 Vișeu-de-jos 22, 112, 132, 173

MARAMUREȘUL

Scara: 1/400.000

1. Tip și port din Săpînța (1923)

2. Ioan Codrea Vădeanul din Giulești (1921)

1. Femeie din Șieu în port de iarnă (1922)

2. Tip și port din Borșa, cu copilul în leagănul atârnat de umăr (1921)

1. Evreu din Ocna-Șugătag mergând la sinagogă (1920)

2. Evreu din Sighet reflectând în zi de târg (1924)

3. Evreu din Sighet vânzând mărunțișuri în zi de târg (1924)

1. Păcurarul Toad'er Răgn'ic (72 ani) din Giulești cu *trâmbița* în mână (1921)

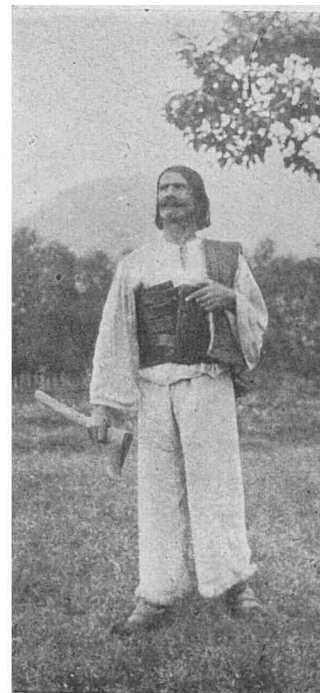
2. Todor Tincu (93 ani) din Sat-Șugătag (1923)

1. Ioana Codrea (Fundeasa) din Vad (1921)

2. Grup din Crăcești, fetele purtând *munună* de mireasă pe cap (1920)

3. Tip și port din Borșa-Repedea (1921)

1. Grup de lăieți și fete din Borșa (1924)

2. Fată din Sarasău în zi de iarnă
(1922)

3. Budeștean îmbrăcat în cămașa
de sărră (za) a lui Pinteș (1920)

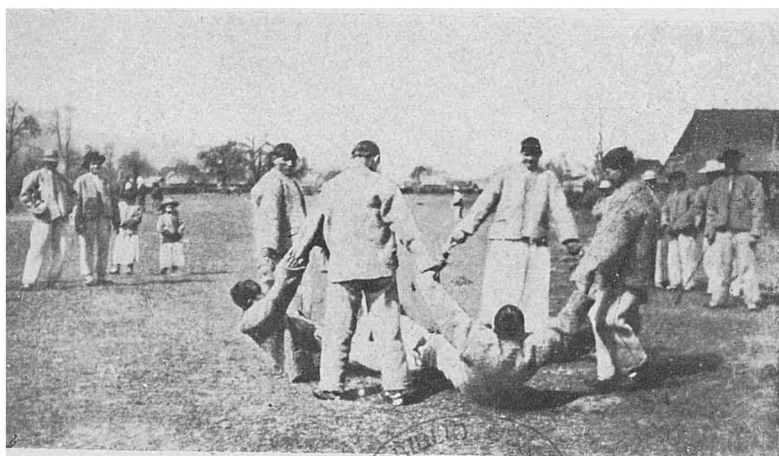
1. Grup de bătrâni din Săpânța în zi de Paști (1923)

2. Grup de fete și neveste din Ieud în zi de Crăciun (1922)

1. Grup de Ruteni din Rogna-de-sus (familia Lavița Fedor) (1924)

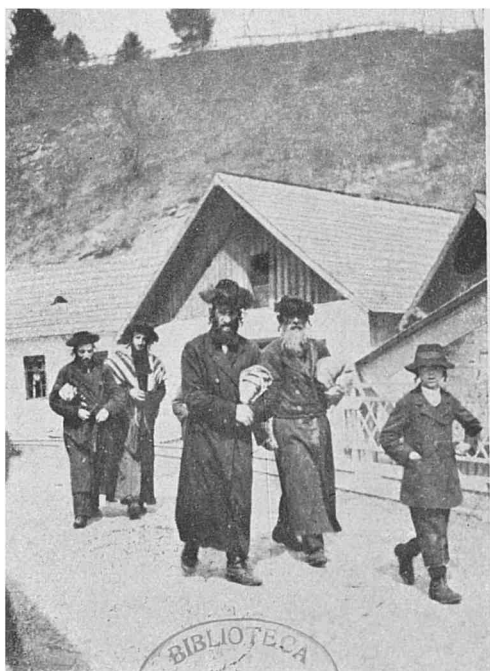

2. Jocul *Viltșarea* în zi de Paști în Săpânța (1923)

1. Sfințirea *pascăi* de către protopopul Salca Pătru în dimineața primei zile de Paști în Giulești (1924)

2. *Židz* din Borșa, cu *ștrama* în jurul pălăriilor, mergând în zi de Paști la sinagogă (1924, 20 aprilie)

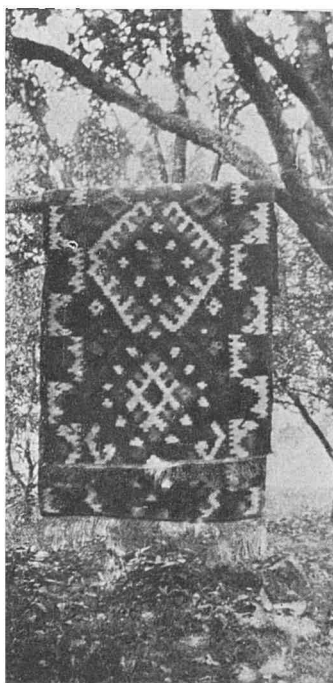

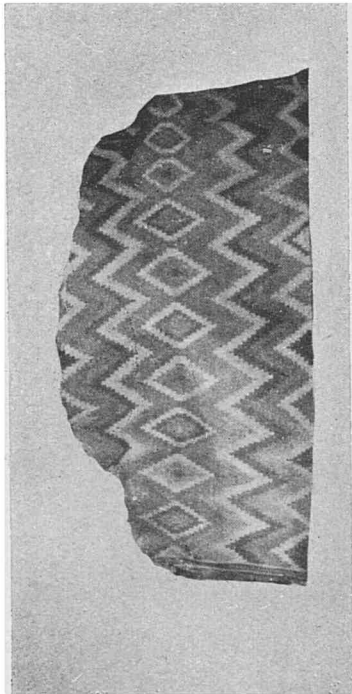
1. *K'iară* (război de țesut) din Giulești (1921)

2. Cover din casa d-nei Mihálvi
din Sighet (1922)

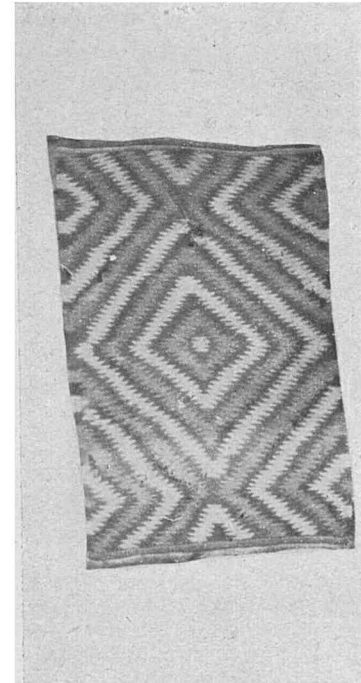
Cover din Budești (1920)

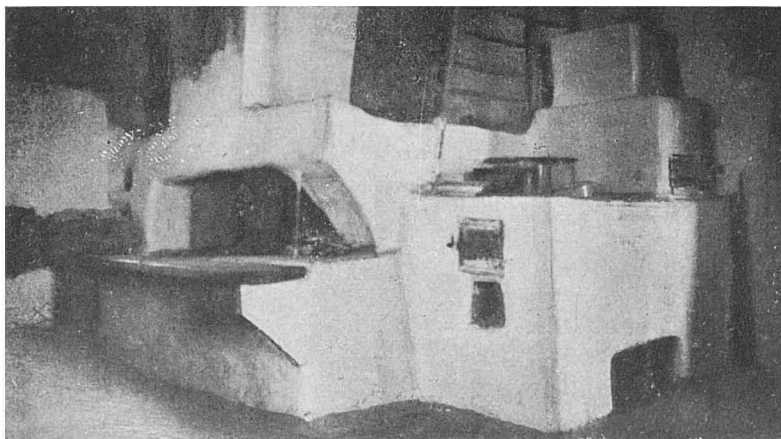
1. Covor vechiu păstrat în altarul
Bisericii-din-Deal din Ieud (1922)

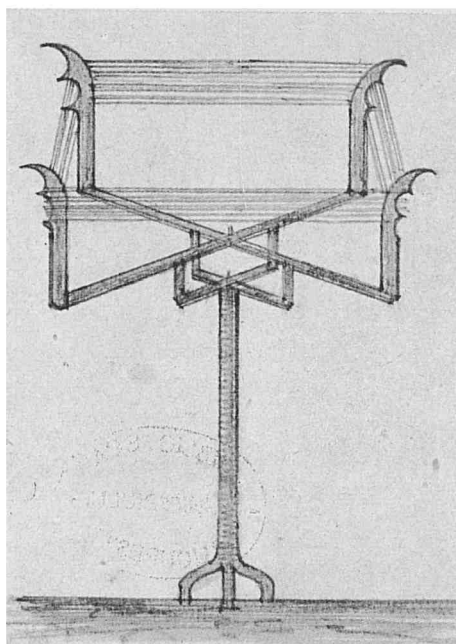
2. Tipuri din Borșa-Poieni (1921)

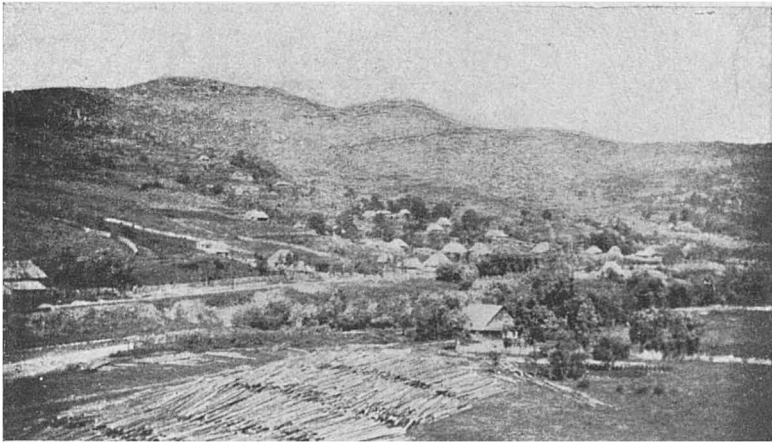
3. Covor vechiu păstrat în altarul
Bisericii-din-Deal din Ieud (1922)

1. Interior de casă țărănească din Rozavlia: cuptorul (1922)

2 «Vârtelnița» schițată în Ieud (1922)

1. Poienile Borșei (1921)

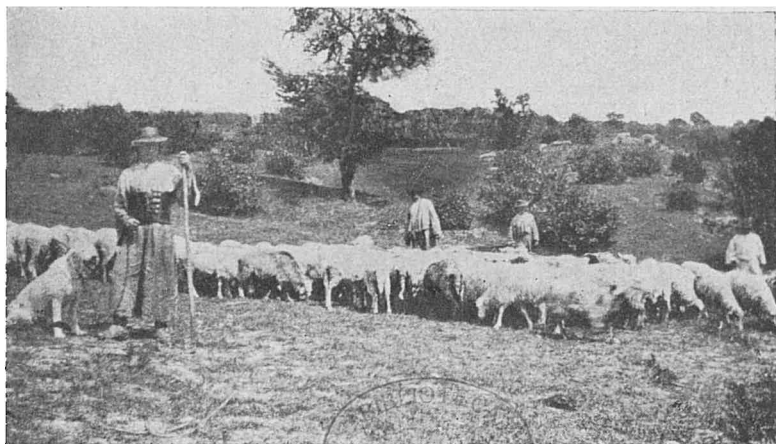

2. Satul Sieu sub zăpadă (1922)

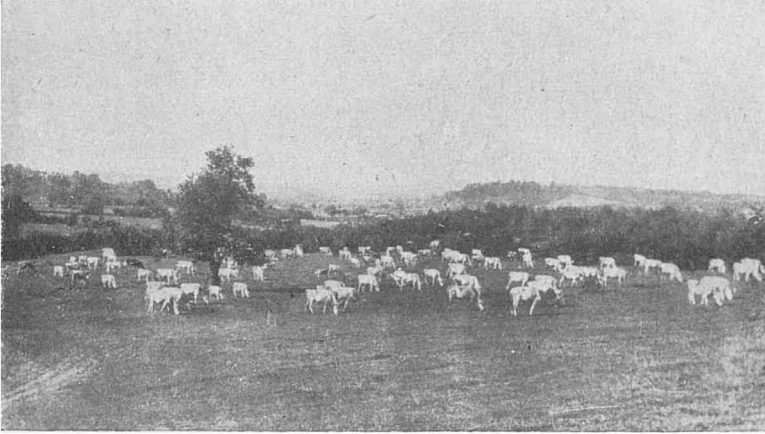

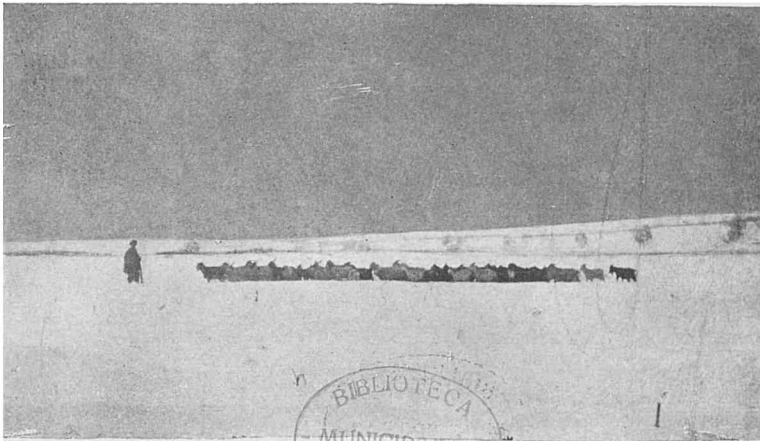
1. Stâna lui *Vasilă Nik'it'i* de pe muntele *Măgura* din *Crăcești* (1920)

2. Turmă de oi dela stâna lui *Dunca* din *Giulești* (1921)

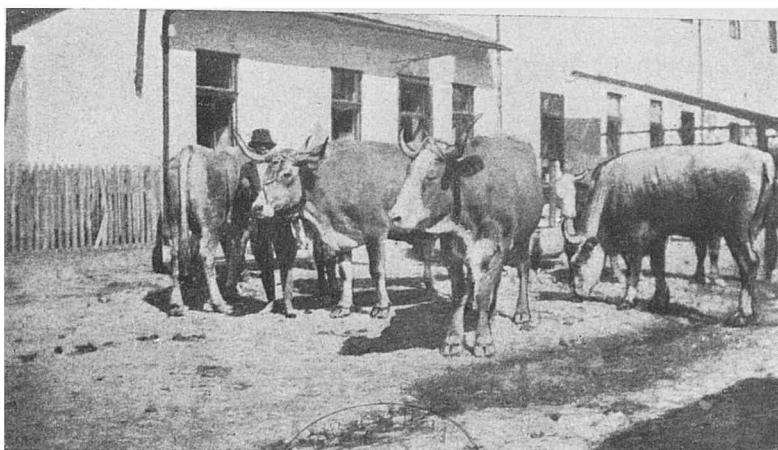
1. Cireadă din vacile de sat la păscut (1920)

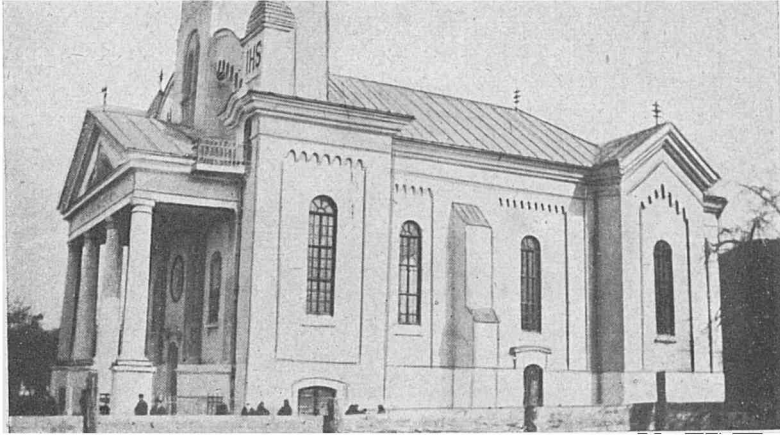
2. Turmă de capre în zi de iarnă mergând la păscut (1922)

1. Zi de târg (vinerea) în Sighet (1921)

2. Rasă de boi din Maramureș (1921)

1. Biserica nouă din Dragomirești (1923)

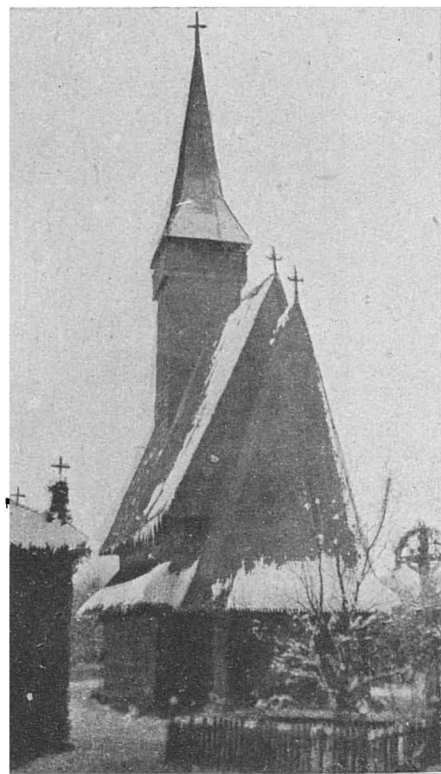

2. Zugrăveală din interiorul *Bisericei-din-Deal* din Ieud (1923)

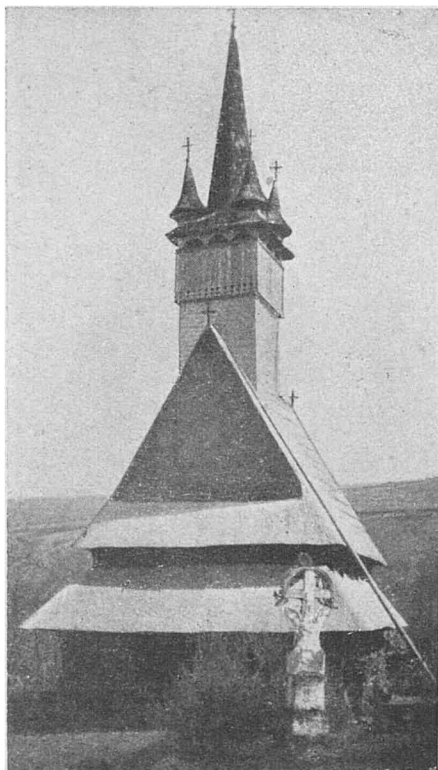

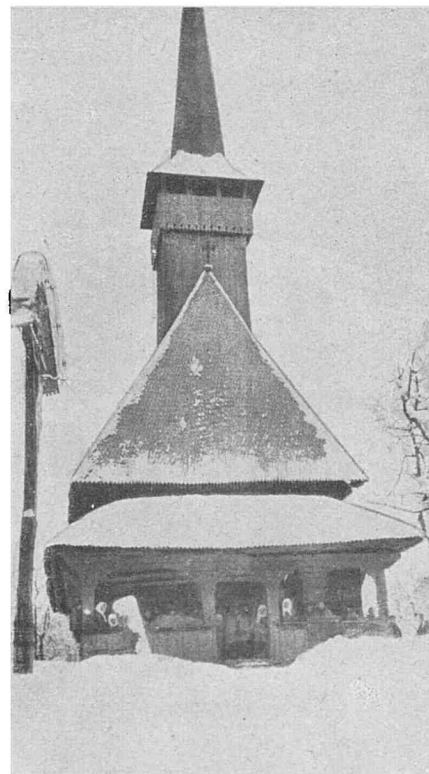
1. Zugrăveală din interiorul *Bisericei-din-Deal* din Ieud (1923)

2. Biserica (din șes) din Ieud în zi de iarnă (1922)

1. Biserica din Budești (Gjosani), în altarul căreia se păstrează cămașa de fier a lui Pinteș (1923)

2. Biserica din Șieu în zi de Crăciun (1922)

1. Moartea, din piesa teatrală *Viflaimul*,
cf. pag. 182 (1922)

2. Iosif și Maria plecând în Egipt (1922)

1. Irozii (1922)

2. Cei trei judecători (1922)

1. Ingerii și păstorii (1922)

2. Cei patru draci din aceeași piesă (1922)

CUPRINSUL

PREFAȚĂ	v
INTRODUCERE:	
Considerațiuni generale:	VII
Satele.	VIII
Starea economică și socială a Maramureșului	X
Situația politică și etnografică a satelor	XIII
Biserica	XVI
Ocupațiunea țaranului și avuția Maramureșului	XIX
Portul și tipul	XXIII
Viața și caracterul	XXV
Folklorul:	XXX
Balada	XXXIV
Descânțele.	XXXIX
Credințe, tradiții și datini.	XLIV
Păstoritul	XLVI
Creațiunea populară	L
Graiul:	LIII
Fonetica	LV
Morfologia.	LXV
Sintaxa	LXXI
Lexicul	LXXIII
Câteva aspecte caracteristice	LXXIV
Considerațiuni asupra textelor	LXXV
Etnografia istorică a Maramureșului	LXXXVI
TEXTE:	
Doine	
Strigături.	57
Orații de nuntă	65
Bocete	69
Colinde	73
Rugăciuni	83
Balade.	87
Descânțele	125
Cimilituri	145
Jocuri de copii	149

Basme	151
Tradiții și legende	153
Datini, credințe și superstiții	161
Povestiri cu privire la viața de astăzi	169
MUZICĂ POPULARĂ	175
APENDICE (teatru popular)	181
TOPONIMIE	202
ONOMASTICĂ	211
GLOSAR	213
ADAUS	238
INDREPTĂRI	238
INDICE DE SATE	239

HARTĂ: MARAMUREȘUL, scara 1/400.000
 XXII PLANȘE (49 vederi).